

D-NAP

1944. JÚNIUS 6.

A
PARTRASZALLÁS
HITELES TÖRTÉNETE

STEPHEN E. AMBROSE

Antikvarium.hu

STEPHEN E. AMBROSE

D-NAP

1944. JÚNIUS 6.

A PARTRASZÁLLÁS HITELES TÖRTÉNETE

A mű eredeti címe: D-DAY
Copyright © 1994 Ambrose Tubbs, Inc.

All rights reserved!

A fordítás a Simon & Schuster 1994. évi
kiadása alapján készült

Designé by Edith Fowler
Maps copyright © Anita Karl and James Kemp

Borító: © GRAPH ART
Fordította: Szentgyörgyi József
Ellenőrző szerkesztő: Dr. Molnár György
D Hungarian translation © Szentgyörgyi József 1997
Kiadja: Az Aquila Könyvkiadó
ISBN: 963 9073 25 3
Felélős kiadó:

Az AQUILA Könyvkiadó ügyvezető igazgatója

A nyomás a debreceni
Kinizsi Nyomdában készült, 1997. évben
Felelős vezető: Bördös János ügyvezető igazgató

Forrest Pogue-nak, a D-nap első történészének

"Minden idők legnehezebb és legbonyolultabb hadművelete." WINSTON CHURCHILL

*"Az ellenség partraszállásának megghiúsítása az egész hadvezetés egyetlen döntő tényezője, s
következésképp a háború végkimeneteléhez is."* ADOLF HITLER

*"A hadviselés története nem ismer még egy olyan vállalkozást, amely nagyvonalúságában, arányaiban és
mesteri végrehajtásában ehhez volna fogható."*

JOSZIF V SZTÁLIN

"Sok szerencsét! És kérjük mindannyian a Mindenható Isten áldását e nagy és nemes vállalkozásra."

DWIGHT D. EISENHOWER Napiparancs, 1944. június 4.

*"E hasábokon szeretném elmondani, mit jelentett a második front megnyitása. Szeretném megmutatni önöknek
azokat az embereket - még élőket s már holtakat - akik ezt önökért véghezvitték. Becsüljék meg őket, s adózzanak a
legmélyebb hálával nekik."*

ERNIE PYLE 1944. június 12.

TARTALOM

ELŐJÁTÉK 1. A VÉDŐK

2. A TÁMADÓK

3. A PARANCSNOKOK 4. HOL ÉS MIKOR?

5. AZ ELŐNYÖK KIAKNÁZÁSA 6. TERVEZÉS ÉS ELŐKÉSZÜLET 7. FELKÉSZÍTÉS

8. GYÜLEKEZÉS ÉS ELIGAZÍTÁS 9. BERAKODÁS

20. DÖNTÉS AZ INDULÁSRÓL 11. A FAL ÁTTÖRÉSE

A légideszant Normandiába érkezése 12. KAPJUK EL A NYOMORULTAKAT

Az ejtőernyősök éjszakai támadása 13. A LEGNAGYOBB SZÍNIELŐADÁS A Gombázás

14. HAJÓK HOSSZÚ, VÉGTELEN SORA Az átkelés és a hajóágyúk

15. INNEN KEZDJÜK A HÁBORÚT! A 4. hadosztály a Utah-parton 16. NOUS RESTONS ICI

17. LÁTOGATÁS A POKOLBAN

A 116. ezred az Omaha-parton

18. A TOTÁLIS KÁOSZ

A 16. ezred az Omaha parton

19. FORGALMI DUGÓ

Tankok, tüzérség és utászok az Omaha-parton

20. ÉN ROMBOLÓS VAGYOK

A flotta az Omaha-parton

21. ÁRULJA EL, HOGYAN CSINÁLTUK?

A 2. Tanger zászlóalj a D-nap reggelén

22. VIERVILLE: FÖL A MEREDÉLYRE!

A 116. gyalogezred és az S. Tanger zászlóalj

23. AZ ELHÁRÍTOTT KATASZTRÓFA

Omaha-part, Easy Red szektor

24. KÜZDELEM A MAGASLATÉRT

Vierville, St.-Laurent, Colleville

25. EGYSZERŰEN FANTASZTIKUS VOLT

Délután az Omaha parton

26. A VILÁG VISSZAFOJTJA LÉLEGZETÉT

A hátország D-napja

27. HERKENTYÜKKEL JÓL FELSZERELVE

Brit kezdő lépések

28. MINDEN RENDBEN MENT

Az S0. hadosztály a Gold-parton

29. A VISSZAVÁGÓ

A kanadaiak a Juno-parton

30. FELEJTHETETLEN LÁTVÁNY

Britek a Sword-parton

31. TE JÓ ISTEN! MEGCSINÁLTUK!

A brit légideszant D-napja

32. MIKOR FAKUL EL A DICSŐSÉG?

A nap vége

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

JEGYZETEK

FÜGGELÉK

RÖVIDÍTÉSEK

A második világháborúban részt vevő hadseregek légi- és gyalogalakulatai a következőképp szerveződtek:

Raj (általában kilenc-tizenkét fő)

Három raj egy szakasz

Három-négy szakasz egy század

Három-négy század egy zászlóalj

Három-négy zászlóalj egy ezred

Három-négy ezred egy hadosztály,

amelyhez még mérnöki, tüzérségi, orvosi és más támogató

jellegű alakulatok is tartoztak.

Az Egyesült Államok, Anglia és Kanada gyalogoshadosztályai
a D-napon tizenöt-húszezer főből álltak.

A szövetségesek légihadosztályai körülbelül fele ekkorák voltak.
A német hadosztályok legtöbbje tízezer főnél kevesebbet számlált.

A legfontosabb rövidítések jegyzéke a könyv utolsó oldalán található.

ELŐJÁTÉK

1944. június 6-án 00.16-kor* egy Horsa típusú vitorlázógép ért földet recsegve-ropogva mintegy ötvenméternyire a csatornán átívelő forgóhídtól. Den Brotheridge főhadnagy, aki a 6. brit légideszant hadosztály oxfordshire-i és buckinghamshire-i könnyű gyalogosezrede D századának huszonnyolc főből álló első szakaszát vezette, kikászálódott a gépből. Megragadta az egyik rajparancsnok, Jack "Bill" Bailey karját, és a fülébe súgta: „Vigye az embereit.” Bailey elindult a rajával, hogy gránátokat hajítsanak a híd mellé telepített, előzetesen már földerített beton géppuskafészekbe. Brotheridge hadnagy maga köré gyűjtötte a szakasz többi tagját. "Gyerünk, fiúk!", suttogetta, és futva indult a híd felé. A híd mintegy ötvenfős német őrsége nem tudta, hogy a régóta várt invázió ezzel kezdetét vette.

Brotheridge futólépésben közeledett embereivel a rézsún a híd felé. Helmut Romer tizenhét éves közlegény, a hídon álló két német őr egyike észrevette a súlyban tartott, lövésre kész fegyverekkel rohanó huszonegy brit ejtőernyőst, akik az ő szemszögéből nézve szó szerint a semmiből termettek elő. Sarkon perdült, átrohant a híd túloldalára, futás közben kiáltott oda társának: "Ejtőernyősök!" Őrtársánál volt egy *Leuchtpistole*; előrántotta s fellőtt egy rakétát. Brotheridge Sten-géppisztolya teljes tárát kilőtte, mind a harminckét lövedéket.

Ezek voltak a huszonnégy óra múlva a normandiai partraszállásra meginduló 175 ezer brit, amerikai, kanadai, szabad francia, lengyel, norvég és más nemzetiségű katonából álló Egyesített Szövetséges

* A brit nyári időszámítás szerint. A franciák órája egy órával kevesebbet mutatott. A náci által megszállt Európában az órák a berlini idő szerint jártak. A németek nem használtak nyári időszámítást, a britek azonban két órával előre tolták a kismutatót.

Haderő első lövései. Ezek a lövések megölték az őrt, így ő lett az első német, aki Hitler Európa-erődjének védelmében esett el.

A huszonhat éves Brotheridge két éve készült erre a pillanatra; a különleges feladatra, a híd rajtaütésszerű elfoglalására pedig hat hónapon át. Közlegényből küzdötte föl magát; századparancsnoka, John Howard őrnagy felterjesztésére 1942-ben került a tisztképző iskolába. A többi szakaszt vezető tisztársai mind diplomás emberek voltak, ha nem dúsgazdagok, legalább jómódúak, ha nem arisztokraták, akkor legalábbis felső osztálybeliek, s némi bizonytalansággal fogadták a tisztként visszatérő Brotheridge-et, mivel "ő azért nem közülünk való volt".

Brotheridge nem krikettezett. Ő futballozott. Remek sportember volt; nem kellett nagy jóstehetség a jövődőléshez, hogy a háború után hívatásos labdarúgó lesz. A legénységgel jól kijött, s egyáltalán nem érzékelte azt a széles szakadékot, amely a brit tiszteket a közkatonáktól oly gyakran elválasztja.

Esténként be-bejárt a hálótermekbe, leült a tisztiszolgája, Billy Gray ágyára, és labdarúgásról beszélgetett az emberekkel. Ilyenkor magával vitte a bakancsát, beszélgetés közben fényesítette. Wally Parr* sosem tudta túltenni magát a látványon, hogy egy brit főhadnagy a Manchester Unitedről, a West Hamról és más labdarúgó csapatokról csevegve a bakancsát tisztogatja, miközben csicskása az ágyon heverészik.

Den Brotheridge nyurga, szikár, jó kedélyű, szeretetre méltó figura volt, tisztársai megkedvelték. Mindenki csodálta: igazságos volt, lelkiismeretes, igyekvő, fogékony, a század minden fegyverét mesterien kezelte, tehetségesen tanított és szívesen tanult - vezetésre született. Mikor Howard őrnagy az 1. szakasz élére állította, a század többi főhadnagya mind egyetértettek abban, hogy Den személyében megfelelő ember vezeti támadásba a partraszállás napján az első katonákat. Brotheridge volt olyan rátermett, mint a brit haderő bármely beosztott tisztje, hazája legjobbjai közé tartozott a szabadságért vívott élethalálharcban.

* A rangfokozat nélkül említett katonák és tengerészek sorállományúak. A ford.

Számára nagyobb volt a tét, mint a többség számára, mivel a D század kevés nő embere közé tartozott, s Margaret, a felesége a nyolcadik hónapban volt. A La Manche csatorna fölött repülve Brotheridge-nek ő és meg nem született gyermeke járt a fejében.

Romer kiáltására, a jelzőrakéta fellobbanására és Brotheridge géppisztolysorozatára a híd két oldalán lévő géppuskafészek és óvóárkok német legénysége azonnal tüzet nyitott: ropogtak a *Maschinengewehr*-ek (MG-34), a *Gewehr*-ek és *Karabiner*-ek (géppuskák, puskák, illetve karabélyok).

Brotheridge, már csaknem átérve a hídon - szakaszával és csípőből tüzelő embereivel a nyomában - egy kézigránát vett elő töltenytáskájából, és a tőle jobbra eső géppuskafészek felé hajította. Eközben egy lövedék nyakon találta és leterítette. Előrebukott. Szakasz a két másik vitorlázógép két másik szakaszával

együtt elrohant mellette. A D század emberei rövid idő alatt megtisztították a lövészárkokat és a géppuskafészeket. 00.21-re a hidat védő katonák meghaltak vagy elmenekültek.

Parr közlegény Brotheridge keresésére indult, akinek a tervek szerint a híd közelében, egy kávéházban kellett felütnie harcálláspontját. "Hol van Danny?", kérdezte egyik bajtársát. (Szemtől szembe Mr. Brotheridge-nek szólították parancsnokukat, a tisztek Dennek, az emberei azonban csak Dannyként emlegették.)

"Hol van Danny?", ismételte Parr. A közlegény nem tudta. Parr odarohant a kávézóhoz. Brotheridge ott hevert a kávézóval szemben, az út másik oldalán. Nyitva volt a szeme és mozgott az ajka, de Parr nem értette, mit mond. Milyen kár érte! - gondolta Parr. Mióta készültünk erre a feladatra... És most itt hever.

A szanitécek hordágyra emelték Brotheridge-et, és átvitték a híd túloldalán lévő elsősegély-állomásra. John Vaughan, a századorvos így látta: "A hátán feküdt, a csillagokat nézte, és rettenetesen meglepettnek látszott... Egyszerűen meglepettnek." Adott neki egy morfiuminjekciót, s hozzálátott bekötözni a nyak közepén tátongó, golyó ütötte sebet. Mielőtt még befejezte volna a műveletet, Brotheridge meghalt. Ő volt a szövetségesek első brit katonája, aki a partraszállás napján elesett.

Robert Mason Mathias hadnagy az Amerikai Hadsereg 82. légideszant hadosztálya 508. ezrede E százada második szakaszának parancsnoka volt. 1944. június ötödikéről hatodikára virradó éjszaka egy C-47-es Dakotában utazott a La Manche csatorna fölött a normandiai Cotentin-félsziget felé. Két óra múlva - már Franciaország fölött - a német légvédelem néhány lövedéke eltalálta a repülőgépet. 02.27-kor Mathias hadnagy észrevette, hogy a gép nyitott ajtaja fölött kigyullad a piros lámpa, a készenlét jele.

"Felállni és beakasztani!", kiáltott a mögötte ülő tizenhat katonának, s beakasztotta ejtőernyője karabinerét a repülőgép mennyezetén végigfutó drótkötélbe. Odalépett a nyitott ajtóhoz, s felkészült, hogy abban a pillanatban, mikor a pilóta megállapítja, hogy a ledobási körlet fölé értek, és meggyújtja a zöld lámpát, ugrani tudjon.

Odalent a németek vadul tüzeltek a nyolcszázhuszonkét C-47esre, amelyekkel a 82. és a 101. légideszant hadosztályt harcba dobták. Az égbolt megtelt a *Flakvierling-38-asok* (20 mm-es, négycsövű légvédelmi lövegek) gránátjainak robbanásaival; zöld, sárga, vörös, kék, fehér nyomjelzős lövedékek vonalazták az eget. Nagyszerű és félelmetes látvány volt. (Csaknem minden ejtőernyős úgy vélekedett, hogy ennél pompásabb tűzijátékot még július negyedikéken sem látott.) Minden egyes nyomjelző lövedéket öt nem látható követett. Ha látni nem is, hallani azért lehetett őket: ott doboltak a C-47esek szárnyain, olyan hangot keltve, mintha egy konzervdobozban kavicsokat rázogatnának. A háromszáz méteres magasságban és alig kétszáz kilométeres sebességgel repülő gépek könnyű célpontot szolgáltattak.

A repülőgép ajtajából lenéző Mathias hadnagy egy nagy, tomboló tüzet látott. Ste.-Mère-Église falu határában kapott lángra egy szénapajta - feltehetőleg egy nyomjelző lövedéktől -, vad lángjai bevilágították a környéket. Ahogy a C-47-es ide-oda kacsázott (a pilóta így próbálta - hiába - elkerülni a lövedékeket), a Mathias mögött álló emberek kiabálni kezdtek. "Induljunk már! Gyerünk már, az ég szerelmére! Ugorjunk! Ugorjunk!" A géppuskalövedékek át-átütötték a gép törzsét, az emberek ösztönösen az ágyékukra tapasztották a kezüket. Tizenkét-tizenöt gyakorlóugrás állt csak mögöttük, sose hitték volna, hogy csata közben ennyire szeretnének kiugrani a repülőgéből.

Mathias két kezével kitámasztotta magát az ajtó keretében, hogy a zöld lámpa kigyulladásakor azonnal kivethesse magát. Egy légvédelmi gránát robbant közvetlenül mellette. Vörösen izzó repeszek tépték fel tartalék ernyőjét s csapódtak a mellének; hanyatt döntöttek. Hatalmas erőfeszítéssel megpróbált feltápáskodni. Kigyulladt a zöld lámpa.

A huszonnyolc éves Mathias hadnagy öt-hat évvel idősebb volt, mint az 508-asok többi hadnagya, de ez nem látszott rajta. Vörhenyesszőke haja és jellegzetesen szeplős, ír arca fiús megjelenést kölcsönzött neki. Magas, inas fiatalember volt (száznolcvanhat centiméter magas, nyolcvan kiló), remek kondícióban, csupa izom: elég erős ahhoz, hogy túléljen egy ilyen ütést, amely egy ökröt is leterített volna. Szinte azonnal talpra állt, és újra odacövekelt az ajtóba.

Olyasfajta tett volt ez, amelyet emberei már megszoktak Bob Mathiastól. Hihetetlen népszerűségnek örvendett beosztottai és tisztársai körében. Két éven át készült szakaszával erre a percre. Közismert volt igazságossága és elhivatottsága. Az ezred legjobb ökölvívójának számított, s ő bírta legjobban a meneteléseket. Egy szakaszok közötti kihívásos, negyven kilométeres hegyi menetelés alkalmával, mikor már mindenki ereje végső határára ért, egyik embere elájult. Mathias fölnyalábolta, és az utolsó kilométeren vállon cipelte hazáig.

Egyik katonája, Harold Cavanaugh így számolt be arról, hogyan cenzúrázta a leveleket. "Kínos gonddal ügyelt rá, hogy csak a tartalomra figyeljen. Csak ha valami olyasmire bukkant, amit nem volt szabad leírni, csak akkor és csakis akkor nézte meg, ki írta. Ilyenkor személyesen vitte vissza a levelet az illetőnek, és

elmagyarázta, miért kell egyik vagy másik részt kihagyni. A szükséges javítások után a levél ment tovább a maga útján. A lehető legkevesebb idő veszett el, és a feladó mindig tudta, mit fog olvasni a címzett."

Hívő katolikus volt. Amikor csak lehetett, misére ment, és mindent megtett annak érdekében, hogy megkönnyítse alárendeltjeinek a templomlátogatást. Minden lehetséges módon készült az eljövendő küzdelemre. Tanulmányozta a hadtörténelmet. Elsajátította minden fegyver kezelését és mindazt, ami egy lövészszázadban szükséges. Tanulmányozta a német fegyvereket, ~ad~e~ij`szervezettségét, taktikájukat.

Folyékonyan m gtanult németül, s franciául is annyira, hogy útbaigazítást tudjon kérni. Beosztottainak német és francia vezényszavakat tanított. "Hasznos leckék voltak", mondta Cavanaugh. Tartva attól; hogy a németek gázt alkalmaznak, szakaszát kioktatta a hólyaghúzó harcanyagokkal, a könnygázokkal és a köhögtető gázokkal kapcsolatos ismeretekre. "Íz később fölöslegesnek bizonyult - mondta Cavanaugh -, de ő a hadviselés egyetlen módját sem hagyta figyelmen kívül."

Roy E. Lindquist ezredes, az 508-asok parancsnoka mondotta Mathiasról: "Vagy megkapja a Becsület Érdemérmét,* vagy ő esik el elsőként az 508-asok közül."

Június 5-én este a reptéren, mikor az 508-asok gépre szálltak, Mathias szakasza minden tagjával kezét szorított. A szakaszt két gép szállította. Cavanaugh, aki a másik csoporttal utazott, így emlékszik: "Jogos önbizalom sugárzott belőle. Remek fiú volt. Mikor kezét ráztunk, azt mondta: - Na ír, most megmutatjuk nekik!"

Mikor megsebesült a gránátrepeszektől és kigyulladt a zöld lámpa, Mathias hadnagynak még lett volna annyi ereje, hogy félrevonszolja magát a mögötte felsorakozott emberek útjából. Ha ezt teszi, a C-47-es legénysége elsősegélyben részesíthette volna, és talán még idejében visszaért volna vele Angliába, hogy megoperálhassák. Később csoportjának minden embere biztosra vette, hogy ez a gondolat az ő fejében is megfordult.

Mathias azonban fölemelte jobb karját, elkiáltotta magát: "Utánam!", és kiugrott az éjszakába. Hogy a kinyíló ejtőernyő okozta rántás vagy erősen vérzői sebei okozták-e, nem tudni, de mikor fél órával később rátaláltak, már meghalt; az ernyője még rajta volt. Ő volt az első amerikai tiszt, aki a partraszállás napján a németek tüzeiben elesett.

Az Overlord hadművelet, a németek által megszállt Franciaország 1944. júniusi inváziója elképesztő léptékű hadmozdulat volt. Egyetlen nap és egyetlen éjszaka leforgása alatt 175 ezer katonát és azok felszerelését szállították százöt-száznyolcvan kilométeres úton, nyílt vízen keresztül s tettek partra egy ellenség megszállta

* Medal of Honor; az Egyesült t111amok legmagasabb katonai kitüntetése. A ford.

partszakaszon, erős ellenállással szemben - köztük ötvenezer járművet, amelyek skálája a motorkerékpároktól a tankokig és a harcokcsibuldozerekig terjedt. 5333 hajó és mindenféle vízi jármű, továbbá csaknem tizenegyezer repülőgép szállította és támogatta őket, Anglia délnyugati, déli részéről, és Anglia keleti partjáról indultak. Mintha Green Bay, Racine és a wisconsini Kenosha teljes lakosságát összeszednék - minden férfit, nőt, gyereket, minden személy- és teherautót - és egyetlen éjszaka alatt átszállítanák a Michigan-tó túlsó partjára.

E mögött az egyedülálló hadmozdulat mögött, amelyet Churchill méltán nevezett "minden idők legnehezebb és legbonyolultabb műveletének", emberek millióinak kétévi erőfeszítése állt. Az Egyesült Államok termelési mutatói a partra szállító járművek, hadihajók, mindenféle típusú repülőgépek, fegyverek, gyógyszerek és még sok hasonló termék vonatkozásában fantasztikusak voltak. Nagy-Britannia és Kanada teljesítménye nagyjából hasonló számokkal mérhető.

Mindazonáltal Amerika iparának minden ereje és szervezettsége ellenére, a britek, a kanadaiak és más szövetségesek minden hozzájárulása ellenére, minden terv és előkészület ellenére; a megtévesztő műveletek ragyogósága és az ihletett vezetés ellenére az Overlord hadművelet sikere végső soron az amerikai, a brit és a kanadai hadsereg, hadiflotta, légierő és parti őrség egy viszonylag csekély számú csoportján, beosztott tisztteken, tiszthelyetteseken, közlegényeken és tengerészeken állt vagy bukott. Ha az ejtőernyősök és a vitorlázógépeken szállított katonák az ellenség felkutatása helyett sövények mögé húzódnak vagy pajtákba rejtőznek; ha a naszádok kapitányai nem teszik partra a legénységet, hanem az ellenségtől való félelmükben a mély vízben bocsátják le a rámpákat; ha az emberek a parton beássák magukat a védőgátak tövébe; ha a tiszthelyettesek és beosztott tiszttek az ellenség tüzeivel szemben nem vezetnek katonáikat a védőgáton túlra, a szárazföld felé - nos, ez esetben a hadtörténet legnagyobb gondossággal megtervezett támadó hadművelete a haditengerészet, a bombázók és a rakéták hihetetlen mértékű támogatása ellenére is kudarcba fullad.

Az egész egy maroknyi tizennyolc-huszonnyolc éves fiatalemberen múlt. Ragyogóan kiképzett, felszerelt és támogatott emberek

voltak, de előzőleg csak néhányuk esett át a tűzkeresztségen. Csak néhányuk ölt már embert, csak néhányuk látta bajtársát elesni. Legtöbbjük olyan volt, mint Den Brotheridge vagy Bob Mathias: soha életükben nem hallottak még gyilkos szándékkal leadott lövést. Városi polgárokból sorozott katonák voltak, nem hivatásosak.

1944 tavaszának vége felé nyílt kérdés volt, hogy képes-e egy demokrácia olyan fiatal katonákat kiállítani, akik eredményesen veszik fel a harcot a náci Németország legjobbjával szemben. Hitler biztosra vette, hogy nem. Semmit sem okult a brit hadsereg 1940-es franciaországi teljesítményéből, sem abból, ami 1942-44ben Észak-Afrikában és a Földközi-tenger vidékén történt, sem abból, amit az amerikai hadsereg ért el ugyanebben az időszakban ugyanezen a területen; semmi kétsége nem volt afelől, hogy egyenlő létszámot feltételezve, a Wehrmacht különb hadsereg. A totalitáriánus fanatizmus és fegyelem legyőzi a demokratikus liberalizmust és puhaságot - Hitler ebben biztos volt.

Ha látja a D-napon Den Brotheridge-et vagy Bob Mathiast, esetleg módosítja a véleményét. Ez a könyv Brotheridge-ről, Mathiasról és társaikról szól, azokról a fiatalemberekről, akik a húszas évek hamis prosperitásában születtek, s a harmincas évek keserű realitásai között nőttek föl. A könyvek, amelyeket olvastak, a háború előtti, cinikus kötetek szerencsétlen flótásoknak állították be a hazafiakat, s hősöknek a lógókat. Egyikük sem akart egy újabb háború résztvevője lenni. Labdákat akartak dobálni, nem kézigránátokat, lövöldözni legfeljebb huszonkettes puskával nyulakra akartak, nem M1-esekkel más fiatalemberekre. Mikor azonban eljött a vizsga ideje, mikor meg kellett harcolni a szabadságért, harcoltak. A demokrácia katonái voltak. Ők voltak a D-nap, a partraszállás katonái, nekik köszönhetjük szabadságunkat.

Mielőtt azonban rátérnénk, hogy mit és hogyan értek el, s mielőtt tisztelettel adóznánk teljesítményüknek, vetnünk kell egy pillantást a kép egészére.

1

A VÉDŐK

1944 elején a náci Németország alapvető problémája az volt, hogy nagyobb területet hódított meg, mint amekkorát meg tudott védeni. Hitler azonban minden talpalatnyi elfoglalt földhöz körömszakadtáig ragaszkodott. Hogy e parancsnak eleget tudjon tenni, a Wehrmacht rögtönzésekre kényszerült, amelyek közül a legjelentősebb az idegen katonák, az iskolás korú német fiatalok, valamint az idősök besorozása mellett a helyhez kötött védelmi rendszer kialakítása volt. Változtattak a taktikai elveken és a fegyverzetben is, s az 1940-41-ben még igencsak mozgékony, könnyű, gyors harckocsikul és erőltetett menetben vonuló gyalogsággal operáló "Blitzkrieg"-es, villámháborús Wehrmacht 1944-re súlyos, lassú tankokkal és beásott gyalogsággal rendelkező, nehézkes hadsereggé alakult, amelyet mindennek lehetett nevezni, csak mozgékonynak nem.

Mint minden más, ami a náci Németországban történt, ez is Hitler műve volt. Tanult az első világháború leckéjéből - tudta, hogy Németország egy anyagháborúban nem győzhet -, s a II. világháború első két évében a villámháború taktikáját követte. 1941 őszének végén azonban ez a villámháború a Szovjetunióban megfeneklett. Hitler addig is számos hibát követett el, de ekkor követte el a legérthetlenebbet: hadat üzent az Egyesült Államoknak - ugyanazon a héten, amelyiken a Vörös Hadsereg Moszkvánál megindította ellentámadását!

A Wehrmacht 1942 nyarán ismét villámháborút indított a Vörös Hadsereg ellen, de már jóval kisebb arányút (egy hadseregcsoport

egyetlen fronton, s nem három hadseregcsoport három fronton), azonban a meginduló havazáskor ez is kudarcba fulladt. 1943 januárjának végén csaknem negyedmillió német adta meg magát Sztálingrádnál. 1943 júliusában, Kurszknál a Wehrmacht még egyszer, utoljára támadásba lendült a keleti fronton. A Vörös Hadsereg rettenetes veszteségeket okozva megállította.

Kurszk után Hitler már nem remélhette, hogy katonai győzelmet arat a Szovjetunió ellen. Ez azonban nem jelentette, hogy ügye reménytelen lett volna. Nagy területekkel rendelkezett a keleti fronton, amelyeket alkalomadtán időre válthatott, s nyilvánvaló volt, hogy Nagy-Britannia, a Szovjetunió és az Egyesült Államok különös szövetsége, amely csak ellene jöhetett létre, idővel darabokra hull.

Biztos volt, hogy halála és a náci Németország teljes veresége e szövetség szakadásához vezet, Hitler azonban azt akarta, hogy a . szakadásra akkor kerüljön sor, amikor még ki tudja használni. Jó oka volt rá, hogy ebben reménykedjen: ehhez csak Sztálint kellett meggyőzni, hogy nem bízhat az Egyesült Államokban és Britanniában. Ez esetben Sztálin könnyen juthatott volna arra a véleményre, hogy az egyedül harcoló Vörös Hadsereg számára a győzelem túl sokba kerül. Ha a Vörös Hadsereg eléri az 1941. júniusi rajtvonalat, azaz ismét megszállja Lengyelország keleti részét, Sztálin esetleg hajlandó béketárgyalásokba bocsátkozni, hajlandó a németekkel osztozkodni Kelet-Európán.

1939 augusztusa és 1941 júniusa között a náci és a szovjet birodalom társas viszonyban volt egymással: szövetségük abból a célból jött létre, hogy felosszák egymás között Kelet-Európát. Ahhoz, hogy ezt az állapotot visszaállítsa, Hitlernek meg kellett győznie Sztálint, hogy a Wehrmacht még mindig képes elfogadhatatlan veszteségeket okozni a Vörös Hadseregnek. Hitlernek ehhez több katonára és több hadfelszerelésre volt szüksége. Ezt a nyugati fronttól kellett elvonnia. És ahhoz, hogy ezt megtehesse, vissza kellett vernie a tenger felől fenyegető inváziót.

Ezért volt annyira fontos a D-nap. 1943. november 3-án, az 51. számú fűheri direktívában Hitler ezt kristálytisztán kifejtette: "Az utóbbi két és fél évben a bolsevizmus ellen folytatott keserves és sokat felemésztő küzdelem roppant súlyos követelményeket támasztott katonai és energiaforrásainkkal szemben. [...] A helyzet azóta

megváltozott. A keletről fenyegető veszedelem továbbra is fennáll, de még nagyobb veszély leselkedik ránk nyugaton: az angol-amerikai partraszállás! Keleten a terület óriási mivolta végső esetben még egy nagyobb arányú térveszteséget is megenged, méghozzá úgy, hogy ez nem jelent Németország számára halálos csapást. Nem így nyugaton! Ha ott az ellenségnek sikerül széles fronton áttörnie véderőinket, az rövid időn belül beláthatatlan következményeket von maga után." (Ezzel arra célzott, hogy 1944-ben egy sikeres angolamerikai előnyomulás közvetlen fenyegetést jelentene Németország iparvidékének szívére, a Rajna és a Ruhr vidékére. Anglia délkeleti része közelebb van Kölnhöz, Düsseldorfhoz és Essenhez, mint Berlinhez. Másként fogalmazva: a keleti front több mint kétezer kilométernyire volt Berlintől, míg a nyugati csak ötszáz kilométerre a Rajna-Ruhr-vidéktől, és ezer kilométerre Berlintől. Ha a Vörös Hadsereg 1944-ben elfoglalja Ukrajna és Fehér-Oroszország egyes részeit, ezzel fontos, de Németország hadi potenciálja szempontjából nem döntő fontosságú területeket von el a náciktól, ugyanakkor azonban egy sikeres angol-amerikai támadás meghódíthatja a német hadi gépezet működtetéséhez elengedhetetlenül fontos Rajna-Ruhr-vidéket.)

Ilyenformán, jelentette ki Hitler, a döntő csatát a francia tengerparton fogják megvívni. "Ezért nem tartom tovább igazolhatónak a Nyugat más hadszínterek érdekében történő gyengítését. Következésképp elhatároztam a nyugati véderők erősítését."

Ez ellenkező irányt szabott az 1940 őszén kialakított stratégiának, és felhagyott az Anglia invázióját célzó *Seelöwe* (Oroszlánfóka) hadművelet előkészítésével. A Wehrmacht 1940 óta jelentősen csökkentette franciaországi erőit, s mind több és több embert és felszerelést irányított át a keleti frontra.

Hitler 1944-es döntése, miszerint a Nyugatnak biztosít elsőbbséget, inkább politikai, mintsem katonai jellegű volt. Március 20-án nyugati főparancsnokai előtt kijelentette: "Az ellenség partraszállási kísérletének megghiúsítása a nyugati fronton több mint helyi jellegű győzelem. Ez az egész hadvezetés egyetlen döntő tényezője, s következésképp a háború végkimeneteléhez is." Ezután kifejtette: "Ha egyszer visszaverjük, az ellenség soha többé nem kísérletezik partraszállással. Súlyos veszteségeiktől eltekintve is hónapokra lenne szükségük egy új ki

Bérlethez. Mindemellett egy invázió kudarca döntő csapást mér a britek és az amerikaiak harci szellemére. Egyebek között megakadályozná Roosevelt újraválasztását. [...] Ha szerencsénk van, még börtönben is végezheti. Továbbá: Britannián még jobban eluralkodna a háború okozta fásultság, és Churchill, aki már amúgy is egy gyengülő befolyású, beteg öregember, nem tudna megvalósítani egy új inváziós hadműveletet." Akkor pedig a Wehrmacht átirányíthat negyvenöt hadosztályt nyugatról keletre, és "forradalmasíthatja az ottani helyzetet. [...] A háború végkimenetele tehát a nyugaton harcoló embereken múlik, s ez egyben a Reich sorsát is jelenti"

Ez volt Németország egyetlen reménye. Pontosabban ez volt Hitler és a nácik egyetlen reménye, mivel a német nemzet és nép számára a harc folytatása melletti döntés katasztrófát jelentett. Mindenesetre ha Hitler elképzelése megvalósult volna, 1945 nyarán az amerikai légierő biztos angliai bázisairól indulva, atombombákat dobhatott volna Berlinre és más német városokra. 1944 elején azonban természetesen még senki sem tudta, mikorra produkál egy ilyen bombát az amerikai Manhattan-terv - ha egyáltalán produkál.

Hitler problémája nem a sorrendiség volt, hanem az, hogy miként szorítsa vissza a tengerbe a várható inváziós haderőt. A problémának több összetevője volt, amelyeket egyetlen szóval lehetett összegezni: hiány. Kevés volt a hajó, a repülőgép, az ember, az ágyú, a tank. Németország még annál is sokkal tovább nyújtózkodott a takarójánál, mint az I. világháborúban. Hitler annak idején kritizálta Vilmos császárt a kétfrontos hadviselésért, ő maga azonban 1943 elején háromfrontos háborút vívott. A keleti fronton katonái több mint kétezer kilométernyire nyomultak előre; a Földközi-tengeri hadszíntéren, amely Görögország déli részétől Jugoszlávián és Olaszországon keresztül Franciaország déli részéig futott, katonái egy körülbelül háromezer kilométeres vonalat védték; a nyugati fronton hatezer kilométernyi, Hollandiától a Vizcayaiöbölhöz húzó partszakaszt kellett tartaniuk.

És gyakorlatilag létezett egy negyedik front is: otthon. A szövetségesek német városok ellen folytatott légitámadásai kiszorították Franciaországból a Luftwaffét, s arra kényszerítették, hogy német föld fölött harcoljon. A bombázás nem mért döntő csapást a német hadiiparra - sőt még csak súlyosat sem, mivel Németország

1943 folyamán fokozta harckocsi- és fegyvergyártását, jóllehet nem olyan ütemben, hogy azzal pótolni tudta volna a veszteségeket mindazonáltal védekező pozícióba kényszerítette a Luftwaffét.

Hitler gyűlölte ezt a helyzetet. Saját lelki beállítottsága és a német katonai hagyomány egésze támadó akciókat követelt. Támadást indítani azonban nem tudott, erre csak a titkos fegyver hadrendbe állításakor lehetett reménye. Bármennyire nem akarta, kénytelen volt lenyelni a békát, és védekező pozícióban maradni.

Ez a kényszerűség annyira megfeküdte a gyomrát, hogy a lehető legnagyobb stratégiai és taktikai hibákra készítette. Mikor 1940-ben német fizikusok közölték vele, hogy 1945-re lehetséges egy atombomba előállítása, leállította a tervet, mondván: addigra így vagy úgy, de vége lesz a háborúnak. Ez szinte bizonyosan bölcs döntés volt - nem azért, mert jóslata pontosnak bizonyult, hanem azért, mert Németországnak nem állt rendelkezésére az atombomba előállításához szükséges alapanyag és ipari háttér. Így hát a német tudósok más fegyvereken kezdtek dolgozni; Hitler követelésére ezek olyan támadó jellegű fegyverek voltak, mint a dízelmeghajtású tengeralattjárók, s a pilóta nélküli repülőgépek és rakéták. A *Vergeltungswaffen* (a megtorlófegyverek) végül is elkészültek, használták is őket, de hatásuk semmiképp sem volt döntő. A V-2-es, a világ első közepes hatósugarú ballisztikus rakétája nem katonai fegyver, hanem terrorista eszköz volt. (Azok a SCUD rakéták, amelyeket Irak az 1991-es Öböl-háborúban alkalmazott, csupán a V-2-es valamelyest javított változatai voltak, s akárcsak azok, ezek is pontatlanoknak bizonyultak, és csak kis robbanótöltetet hordoztak.)

Az, hogy Hitler mindenáron törekedett London bombázására, s az a közöny, amelyet a német városok védelme iránt tanúsított, egy óriási, sorsfordító balítélethez vezetett. 1943 májusában Willy Messerschmitt sorozatgyártásra készített elő egy kétmotoros sugárhajtású vadászgépet, az ME-262-est, amelynek óránkénti 840 kilométeres utazósebessége 190 kilométerrel haladta meg a szövetségesek bármely vadászgépéét, és négy 30 milliméteres gépágyúval volt felszerelve. Hermann Göring *Reichmarschall* (birodalmi marsall) igényt tartott a gépre, de ezt Hitlerrel kellett elintéznie. Hitlernek elege volt már Göring ígéretéseiből, és csak 1943 decemberében ment el egy bemutatóra, ahol megmutatták neki, mire képes a 262-es. Hitlernek tetszett

a dolog, de neki bombázó kellett, hogy lesújthasson Londonra, és nem vadászgép Németország védelmére. Mikor Göring biztosította, hogy a 262-est bombaszállításra is át lehet alakítani, Hitler elragadtatottan ecsetelni kezdte, mit művelhet egy ilyen bombázó Londonnal, s milyen hatást gyakorolhat a szövetségesek várható franciaországi paraszállása ellen.

Göring - a rá jellemző módon - nem tudta, miről beszél. Messerschmitt nem alakíthatott át egy vadászgépet bombázóvá, egy nagyobb gázturbinás repülőgép gyártása pedig az adott technikai feltételek mellett túl nagy feladat lett volna. Így aztán figyelmen kívül hagyta Hitler utasítását, és a Messerschmitt művek nekifogott a 262-esek gyártásának. 1944 áprilisának végéig százhusz készült el. Mikor Hitler hírért vette, kérdőre vonta Göringet, s nemcsak arra adott szigorú parancsot, hogy a 262-eseket *ne vadászgépnek építsék*, hanem arra is, hogy a gépet még csak ne is nevezze senki vadászgépnek: *Blitz* (Villám) bombázóként kellett emlegetni.

Az elkövetkező hat hónapban Messerschmitt minden tőle telhetőt megtett, hogy a vadászgépből bombázót gyúrjon. Nem sikerült. Végül Hitler 1944 novemberében engedélyt adott az első sugárhajtású vadászrepülőgép-század felállítására. Ekkorra azonban a szállítási rendszer romokban hevert, a vadászpilóták megtizedelődtek, az üzemanyag pedig épp csak csurrant-cseppent. Mire végképp széthullott minden, a Luftwaffe már csak egy jelképes erőt képviselt a levegőben.

A németek több mint ezer ME-262-est gyártottak, de csak a háború utolsó hat hetében tudtak egyszerre száz gépet a levegőbe emelni. Egy titkos jelentés, amely 1960-ban Dwight Eisenhower, az Egyesült Államok elnöke részére készült, rámutat: "Ez idő alatt a németek a szó szoros értelmében körberöpködték a vadászgépeinket, és a legteljesebb büntetlenség mellett lyukakat ütöttek bombázóalakzatainkba. [...] Március 18-án [1945] például tizennégy vadászrepülő-osztály kísérte el a Berlin elleni rajtaütésre 1250 B-17-es bombázónkat, ami azt jelenti, hogy csaknem minden bombázóra jutott egy vadászgép. Rajtuk ütött egyetlen ME-262-es század, amely a nagyjából százszoros túlerő ellenére huszonöt bombázót és öt vadászgépet lőtt le. A németek egyetlen gépet sem veszítettek."

A jelentést (amelyet Eisenhower kizárólag személyes célokból kért) Ralph Williams, a Fehér Ház törzstisztje készítette. Egyebek

között elmondta, hogy beszélt Carl Spaatz tábornokkal, aki a második világháborúban a 8. légi hadsereg parancsnoka volt. Spaatz "készséggel elismerte, hogy a németek sugárhajtású gépeivel szemben egyetlen vadászgépünk sem állta ki az összehasonlítás próbáját, és [...] ehhez még azt is hozzátette, hogy ha a németek képesek lettek volna ezeket a gépeket nagy számban harcba dobni a francia partokon, kicsikarhatták volna kezünkből a légi fölényt, megíúsíthatták volna a normandiai partraszállást, s még arra is rászoríthattak volna minket, hogy Olaszországon keresztül nyomuljunk be Európába."5

Ami azonban megtörténhetett volna, nem történt meg; 1944 júniusában nemhogy német sugárhajtású gépek nem röpködtek Franciaország és a La Manche csatorna fölött, de légszaváros is csak rendkívül kevés.

Ugyancsak nagyon kevés volt a sorhajó, s ami volt, az is E-hajó volt, az amerikai parti őrhajók túlméretezett német változata, csaknem akkora, mint egy kíséző torpedónaszád. (Az E itt az "enemy" - ellenség - szó rövidítése.) Aknatelepítésre, torpedók kilövésére és gyors menekülésre voltak használhatók. A német haditengerészet az E-hajókon kívül csak aknatelepítéssel tudott hozzájárulni az Európa-erőd védelméhez.

Légi- és haditengerészet híján az Európa-erőd német védői vakok voltak, s arra kényszerültek, hogy minden elképzelhető partraszállási szakaszt őrizzenek. A légi és tengeri fölény mindaddig soha nem tapasztalt mozgékonyasághoz juttatta a szövetségeseket, s bizonyos mértékben a meglepetés fegyverével is felruházta őket. Röviden: tudták, hol és mikor kerül sor összecsapásra, a németek pedig nem.

Az első világháború idején egy nagyarányú támadó hadművelet előkészületeit nem lehetett eltitkolni. A csapatok összevonása heteket vett igénybe, a tüzéség előkészítése napokat; mire a támadás megindult, a védők már tudták, hol és mikor várható, s ott megerősítették védőállásaikat. 1944 tavaszán azonban a németek csak találgatni tudtak.

Hitler példaképe, Nagy Frigyes figyelmeztetett: "Aki mindent véd, semmit sem véd."~

Hitlert a keleti fronton elszenvedett ember- és anyagi veszteség kényszerítette arra, hogy figyelmen kívül hagyja Frigyes figyelmeztetését,

s hogy a nyugati fronton a helyhez kötött védelmi rendszerek stratégiájához folyamodjon. A Wehrmacht veszteségei elképesztő méreteket öltöttek. 1941 júniusában még 3,3 millió emberrel támadtak a Szovjetunióra. 1943-ra a veszteségük hárommillióra rúgott, akiknek egyharmada elesett, eltűnt, fogságba esett, vagy sérülései folytán alkalmatlanná vált a fegyverforgatásra. Hiába voltak a heroikus erőfeszítések, hiába csökkentették a Franciaországban állomásozó csapatok létszámát, és hiába soroztak be újabb embereket Németországban, a kurszki ütközet után (amely Verdun mögött a történelem második legnagyobb csatája volt, több mint kétfélmillió ember vett részt benne) a Wehrmacht létszáma a keleti fronton két és fél millióra fogyatkozott, ennyi emberrel próbált tartani egy kétezzer kilométeres vonalat, amely az északon fekvő Leningrádtól a déli Fekete-tengerig húzódott.

A Szovjetunióra támadó Wehrmacht fennen büszkélkedett a maga "faji tisztaságával". Az utánpótlás kényszerű szükségessége arra kényszerítette, hogy drasztikusan módosítsa ezt a politikát, s végül pedig arra, hogy teljesen fölhagyjon vele. Kezdetekben úgynevezett *Volksdeutsche-okat* ("népi németeket") vonultattak be "önkéntes alapon" Lengyelországban és a balkáni országokban. Minősítésük szerint *Abteilung 3 der Deutschen Volkslist-be*, a német népesség 3. szekciójába tartoztak, ami azt jelentette, hogy tízesztendei próbaidőre megkapták a német állampolgárságot és hadkötelesek voltak, de örvezetónél magasabb rangfokozatra nem emelkedhettek. 1942-~3ban a Szovjetunió megszállt területein a kommunizmus elleni küzdelem jegyében agresszív toborzás folyt. Eredetileg volt némi igazságmagva annak, hogy ezeket az újoncokat *Freiwillige-knek* (önkénteseknek) nevezték, mivel a szovjet birodalom nyugati köztársaságainak lakói önként jelentkeztek a Sztálin elleni harcra. Mikor azonban a németek visszavonulása megkezdődött, már kevesebb volt a *Freiwillige*, és több a *Hilfswillige* (kisegítő), akiket a megszállt területekről és a Vörös Hadsereg fogságba esett katonái közül soroztak be. 1944 elején a Wehrmachtban már számos nemzet "önkéntesei" szolgáltak: franciák, olaszok, horvátok, magyarok, románok, lengyelek, finnek, észtek, lettek, litvánok, a Szovjetunió ázsiai és Afrikai északi részének lakói, oroszok, ukránok, ruszinok, a Szovjetunió muzulmán tagországainak fiai, továbbá volgai tatárok, volgai finnek, krími tatárok, sőt még indiaiak is.

Az úgynevezett *Ost* (keleti) zászlóaljok a németek kurszki veresége után egyre megbízhatatlanabbakká váltak, emiatt Franciaországba küldték őket a német katonák felváltására. Az invázió első napján Robert Brewer, az amerikai hadsereg 101. légi ezrede 506. ejtőernyős gyalogsági ezredének hadnagya a Utah-partnak nevezett partszakaszon négy Wehrmacht-egyenruhás ázsiai ejtett foglyul. Senki sem tudta, milyen nyelven beszélnek, végül kiderült, hogy koreaiak. Hogy a manóba kerültek oda koreaiak, hogy Hitler katonáiként védjék Franciaországot az amerikaiak ellen? Nos úgy, hogy 1938-ban bevonultatták őket a japán hadseregbe - Korea akkor még Japán gyarmat volt -, majd 1939-ben, az orosz-japán határháborúban a Vörös Hadsereg fogságába kerültek, erőszakkal besorozták őket, aztán 1941 decemberében Moszkva alatt a

Wehrmacht fogságába estek, erőszakkal besorozták a német hadseregbe, és Franciaországba küldték őket.' (Hogy miként alakult további sorsuk, Brewer hadnagy sose tudta meg, de valószínűleg visszaküldték őket Koreába. Ha így történt, szinte bizonyos, hogy a dél- vagy az észak-koreai sereg megint angyalbőrbe bújította őket. Lehetséges, hogy 1950-ben megint csatasorba állították őket: vagy az amerikaiak ellen, vagy az amerikaiak oldalán, attól függően, hogy Korea mely részén laktak. Ilyen kiszámíthatatlan fordulatokat produkál a XX. század történelme.) 1944 júniusára a francia földön szolgáló német gyalogság egyhatoda valamelyik *Ost* zászlóalj katonája volt.

Mindezekon túlmenően, annak érdekében, hogy még több igazi németet tudjon csatasorba állítani, a Wehrmacht sokat lazított fizikai követelményein. Gyomor- és tüdőbeteg embereket is kiküldtek a frontra. A gyógyulásra fordítható időt megkurtították, az újoncok kiképzési idejét nemkülönben. Egyre fiatalabb és idősebb korosztályokat hívtak be; 1943 decemberében a 4270000 főt számláló hadseregben másfél millióan voltak harmincnégy évnél idősebbek; a Cotentin-félszigeten szolgáló 709. hadosztály átlagos életkora harminchat esztendő volt; a Wehrmachté egészében harmincegy és fél (az Egyesült Államok hadseregének huszonöt és fél). Időközben behívták az 1925-ös és az 1926-os korosztályt is.~

E kétségbeesett intézkedések következtében a Wehrmachtnak nem állt rendelkezésére elegendő forrás ahhoz, hogy egy ellentámadásokra és ellencsapásokra építő, mélységi védelemre rendezkedjen

be. Nem volt elegendő jól képzett katona, hiányzott a kellő mozgékonyosság, nem volt elegendő fegyver. Az idős embereknek, kamaszoknak és külföldieknek csak úgy lehetett hasznukat venni, ha lövészárkokba vagy betonerődítményekbe kényszerítették őket, ahol német tiszthelyettesek álltak a hátuk mögött pisztollyal a kezükben, hogy lelőjék azt, aki elhagyja a posztját.

Hitler 1939-ben így jellemezte a Wehrmachtot: "olyan hadsereg, amelyet még nem látott a világ". A német hadsereg 1943 végén távol állt ettől. Az amerikai hadügyminisztérium így írta le a német katonát:

"A sok különféle típus egyike a számos frontot megjárt és számos visszavonulást megért veterán: idő előtt megöregedett, a háborúba belefáradt, cinikus ember, aki annyira elbátortalanodott, kiábrándult vagy annyira megdöbbenett az események, hogy már nincs semmiféle önálló gondolata. Ennek ellenére harcedzett katona, minden valószínűség szerint tiszthelyettesi rangban szolgál, és kötelességét a lehető legteljesebb mértékben teljesíti.

Az újonc az SS (*Schutzstaffel*, védelmi különítmény) néhány elitalakulatát leszámítva túlságosan fiatal vagy idős, és gyakran megromlott egészségi állapotú.

Idő hiányában kiképzettsége nem megfelelő - ha nagyon fiatal, akkor ezt örültséggel határos fanatizmussal pótolja. Ha idős, a propaganda által belesulykolt félelem hajtja: az, hogy mi lesz a haza, a *Uarerland* sorsa, ha netán a szövetségesek győznek, de még inkább az attól való félelem, hogy mi lesz vele és a családjával, ha nem hajtja végre pontosan az utasításokat. Ilyenformán az időseket és a betegeket mondhatni az elkeseredettség bátorsága hajtja.

A német főparancsnokság fölöttébb jól ért ahhoz, hogy a különféle típusú embereket oda helyezze, ahol a legnagyobb hasznukat veszi, és hogy kiválassza az ágyútölteléknek valókat, akiknek megparancsolja, hogy tartsanak ki az utolsó emberig. Eközben minden elképzelhető erőfeszítést megtesz elitalakulatai védelmében, amelyek most csaknem teljes létszámban a *Waffen-SS*, az SS harcoló egysége tagjai. Az itt szolgáló német katona kiemelt kategória, és a német fegyveres erők gerincét alkotja. Feleskették, hogy sosem adja meg magát, és nem ismer más erkölcsi törvényt, csak a testületéhez való hűséget. Kegyetlensége határtalan."

A *Waffen-SS* mellett a legkiválóbb fiatal újoncok a *Fallschirmjäger* (ejtőernyős) vagy páncélos alakulatokhoz kerültek. Az elit katonákat a náci Németországban nagy gonddal készítették fel. Ezek az 1920-1925 között született emberek Hitler Németországában nőttek föl, állandó és erőteljes propaganda hatása alatt, náci ifjakként. Jó felszereléssel látták el őket, megkapták a legjobbat, amit Németország adhatott, s ez kézifegyverek, páncélozott járművek és tüzérség tekintetében a világ legjobbjai közé számított. Elsőrangú harci egységet alkottak.

A természeti körülmények folytán amúgy is erős, de a német mérnökök által még jobban megerősített parti védművekben még a másod- és harmadosztályú katonák is képesek voltak súlyos veszteségeket okozni egy támadó erőnek. Hitler kerek perec kijelentette, hogy a katonának kötelessége "helytállni és meghalni védőállásában".¹⁰ Ez a Blitzkriegtől igencsak messze álló első világháború mentalitása volt, a tankok és más páncélozott járművek korában nem célravezető, de az adott szituációban elkerülhetetlen. Ami e koncepciónak némi hihetőséget kölcsönzött, az a *Waffen-SS* elit alakulatainak, az ejtőernyősöknek és páncélosoknak azonnali ellentámadásba vezénylését előirányzó terv volt. 1943 végén ezek a katonák és ezek a tankok még mindig a keleti fronton voltak, vagy még csak alakulófélben Németországban. Hitler 1943. november 3-i irányelve azonban megnyugtatta a katonákat, hogy a roham kezdetekor sok és valószínűleg elegendő harckocsi fog állni az "atlanti fal" mögött.

Hitler már 1942 márciusában, a 40. számú irányelvben lefektette az alapelveket. Utasítást adott, hogy az atlanti part védelmét úgy szervezzék meg és a csapatokat úgy telepítsék, hogy bármely inváziós kísérletet még a partraszállás előtt vagy közvetlenül utána képesek legyenek elfojtani." 1942 augusztusában elrendelte, hogy a franciaországi erődépítéseket Fanatismus-szal (fanatikus energiával) folytassák, amelyek elkészülte után a folyamatos övet alkotó, bombabiztos bunkerekből többretegű tűzzel áraszthatják el a köztük fekvő területeket. Gordon Hamison amerikai történész szavaival: "Hitler sem akkor, sem később nem hitte el, hogy nincs annyi beton és elszántság, amennyi egy erődítményt bevehetetlenné tenné."Z

1942 szeptemberében egy háromórás tanácskozáson, amelyen Göring, Albert Speer *Reichminister* (birodalmi miniszter; a Todt, a

német építési szervezet vezetője), Gerd von Rundstedt tábornagy, nyugati főparancsnok, (*Oberbefehlshaber West OB West*), Günther Blumenstedt tábornok, a nyugati front német szárazföldi alakulatai főparancsnokságának törzsfőnöke) és mások vettek részt, Hitler megismételte parancsát, miszerint az atlanti fal mentén a lehető legerősebb erődítéseket kell kiépíteni. Ezekre - mondotta - a várható angol-amerikai légi és tengeri fölény miatt feltétlenül szükség van. A bombáknak és ágyűlövedékeknek csak a beton képes ellenállni. Kijelentette, hogy tizenötezer betontámpontra és ahhoz háromszázezer fős személyi állományra van szükség. Mivel a part egyetlen szakasza sem biztonságos, ezért az egészet el kell falazni. Azt akarta, hogy a parti erődítések 1943 május elsejére készüljenek el.^B

Mindennek legnagyobb része szintiszta ábránd volt, és 1943 végéig az elsőrendű fontosságú pontoktól eltekintve szinte egyetlen erődítés sem épült fel. A direktíva azonban kiadatott, a stratégia elhatározott.

Rundstedt nem tetszett az erődítések gondolata. Azzal érvelt: annak érdekében, hogy megfelelő időpontban hatásos ellentámadásba mehessenek át, páncélos egységeiket a parttól biztonságos távolságban, a szövetségesek hajóágyúinak hatósugarán kívül kell állomásoztatniuk. Az ember-, fegyver- és üzemanyag, valamint a légi támogatás hiánya ezt kérdésessé tette.

Amit Hitler megtehetett, az az volt, hogy megpróbálja kitalálni, hol kerül sor a partraszállásra, és a nyugaton rendelkezésre álló páncélos haderőket annak közelébe telepíti, s azokat használja fel helyi ellenlökésekre, mialatt az atlanti fal feltartóztatja a támadókat. A tankok bármiféle betörésnek képesek útját állni; ha az erődítmények elég erősek ahhoz, hogy megakadályozzák a szövetségeseket abban, hogy lendületbe jöjjenek, a tankok képesek az inváziós haderő könnyű fegyverzetű és páncélosok nélküli első hullámát visszaszorítani a tengerbe. A nehézség e hely előzetes megtippelésében rejlett, hogy azon a szakaszon ennyire megszilárdítsák az erődítményrendszert.

A Calais-i szoros két döntő tényező miatt is számításba jött: a La Manche csatorna Dover és Calais között a legkeskenyebb, és az egyenes út Londontól a Rajna-Ruhr-vidékig és onnan tovább Berlinig a London-Dover-Calais-Belgium útvonalon vezet.

Hitler találgatni kényszerült, és 1943-ban arra tett, hogy a partraszállási kísérletre Calais-nál fog sor kerülni. Bizonyos értelemben meg is próbálta arrafelé terelni a szövetségeseket. 1943 nyarán elhatározta, hogy abba a körzetbe telepíti a V-1-es és a V-2-es *Vergeltung* fegyvereket. Úgy vélte, bármit terveztek is addig a szövetségesek, a V fegyverek annyira veszélyesek, hogy a kilövőhelyek lerohanása érdekében közvetlen támadásra kényszerülnek Calais-nál.

Ilyenformán tehát Calais környéke messze a *Kanalküste* (csatornapart) legjobban megerődített szakaszává vált, 1944-ben pedig messze a legnagyobb német páncélos összpontosítás színhelye lett. Ez volt az a része az atlanti falnak, amely a legközelebb állt ahhoz, hogy az legyen, aminek a német propaganda hirdette: áthatolhatatlan.

A németek Főhrere különös ember volt. Walter Warlimont tábornok, az, *Oberkommando der Wehrmacht* (OKW - a Wehrmacht főparancsnoksága) vezérkari főnöke szerint: "Jobban és részletesebben ismerte a védművek pozícióját, mint bármelyik katonatiszt." Elképesztő érdeklődést tanúsított a részletek iránt. Egy alkalommal rámutatott, hogy a Csatorna-szigeteken két légvédelmi ágyúval kevesebb van, mint egy hete. A felelős tiszt azt hitte, megfenyítik ezért, de mint kiderült, csak rosszul számoltak.

Hitler rendszeresen és órákig tanulmányozta az atlanti fal menti német létesítmények térképeit. Megkövetelte, hogy rendszeresen jelentsék neki az építkezés előrehaladását, a beton vastagságát, hogy milyen betont használnak, milyen rendszer szerint helyezik el benne a betonvasakat - ezek a jelentések gyakran tízoldalasnál is hosszabbak voltak.⁴ Miután azonban elrendelte minden idők legnagyobb erődítményrendszerének megépítését, egyszer sem vette a fáradságot, hogy bármely részét is megszemlélje. Azután, hogy 1940 nyarán győzedelmesen elhagyta Párizst, egészen 1944. június közepéig nem tette lábát francia földre. Ennek ellenére kijelentette, hogy az a döntő hadszíntér.

2

A TÁMADÓK

A szövetségesek feladata az volt, hogy szálljanak partra, törjék át az atlanti falat, és létesítsenek támaszpontot egy erősítésre és terjeszkedésre alkalmas helyen. A hadművelet *sine qua non*-ja a meglepetésszerűség volt. Ha a németeknek tudomásukra jut, hol és mikor kerül sor a támadásra, egészen biztosan képesek annyi embert, betont, harckocsit és tüzérseget összpontosítani az adott helyen, amennyivel visszaverhetik a támadást.

De még meglepetésszerűen is nehéznek ígérkezett. A partraszállási hadműveletek természetüknél fogva is a legbonyolultabbak, s a történelem folyamán kevés bizonyult sikeresnek. Julius Caesarnak és Hódító Vilmosnak sikerült, de szinte az összes többi inváziós kísérlet megfeneklett a szervezett ellenálláson. Se Napóleon, se Hitler nem volt képes átkelni a La Manche csatornán. A mongolokat az időjárás gyűrte le, mikor megpróbálták előzőnleni Japánt, ugyanígy az angolok ellen induló spanyolokat. A briteket a XIX. században a krími háborúban, majd az első világháborúban Gallipolinál érte ilyen jellegű vereség.

A második világháborúban javultak az eredmények. 1943 végéig a szövetséges haderők három sikeres partraszállási akciót hajtottak végre: Észak-Afrikában (1942. november 8.), Szicíliában (1943. július 10.) és Salernóban (1943. szeptember 9.). Mindháromban brit és amerikai szárazföldi, tengeri és légi haderő vett részt, Dwight D. Eisenhower tábornok parancsnoksága alatt. Ám e partszakaszok egyike sem volt megerősítve. (Az egyetlen olyan partraszállási hadműveletben, amelyet megerősített part ellen indítottak - 1942 augusztusában Francia

ország északi részén, Dieppe-nél -, a kanadaiak súlyos vereséget szenvedtek.) Észak-Afrikában a szövetségeseknek sikerült meglepetésszerűen, hadüzenet nélkül támadást indítaniuk a francia gyarmati hadsereg ellen, de még ott is komoly nehézségekbe ütköztek. Szicíliában az ellenség főképp demoralizált olasz katonákból állt, ennek ellenére a szövetségesek soraiban előfordult néhány rettentő kavarodás, egyebek között haditengerészetük lelőtte azokat a csapatszállító repülőgépeket, amelyek az amerikaiak 82. légideszant hadosztályát hozták a csatába. Salernónál a németek gyorsan felocsúdtak a kettős meglepetésből, amely az olaszok kijátszásával és a partraszállással érte őket, és igencsak közel jutottak ahhoz, hogy a létszám és fegyverzet tekintetében fölényben lévő angol-amerikai csapatokat viasszaszorítsák a tengerbe.

Röviden szólva: 1944-hez érkezve roppant kevés olyan történelmi példa volt hasonló akciókra, amelyből a szövetségesek bátorságot meríthettek.

De muszáj volt. George C. Marshall, az Egyesült Államok Hadseregének vezérkari főnöke 1942 végén partra akart szállni Franciaországban, s e szándéka 1943 derekára még inkább megerősödött. A britek tétovázása és a politikai szükségszerűség a Földközi-tenger térségére helyezte át a súlypontot. 1944 végére azonban a britek úrrá lettek kétségeiken, és a szövetségesek elhatározták, hogy az év döntő hadművelete a La Manche csatornán keresztül történő támadás lesz.

Indok sok volt, de a legnyilvánvalóbb az a tétel volt, hogy a háborúkat támadó akciókkal szokták megnyerni. Winston Churchill, a britek miniszterelnöke ugyan sokat tétovázott az offenzíva megindításának időpontját illetően, de tudta, hogy mindenképpen sort kell rá keríteni. Már 1941. október elején közölte Lord Louis Mountbatten fregattkapitánnyal, a kétélű-hadműveletek főnökével: "Fel kell készülni Európa inváziójára, mert ha nem szállunk partra, és nem verjük meg Hitler hadait a szárazföldön, sosem nyerjük meg ezt a háborút."

Marshall pontosan e cél érdekében fejlesztette föl az 1940-ben még csak százhetvenezer fős amerikai hadsereg személyi állományát három év alatt több mint 7,2 millió katonára (ebből 2,3 millió a szárazföldi hadsereg légierijének kötelékében szolgált). Ez volt a világ legjobban felszerelt, legmozgékonyabb és legnagyobb tüzerővel rendelkező hadserege. Ez az Államok történetének egyik legnagyobb-^{bb} teljesítménye.

Az, hogy ezt a hadsereget csak Olaszországban dobják harcba, elfogadhatatlan volt. Ha nem nyitnak egy második frontot, azzal kijátsszák Sztálint, ami pontosan ahhoz a politikai következményhez vezethet egy külön náci-szovjet fegyverszünethez -, amire Hitler számított. Vagy ami talán még ennél is rosszabb: hogy a Vörös Hadsereg szabadítja fel s szállja meg ilyenformán a háború után Nyugat-Európát. Ha 1944-ben nem indítanak a La Manche csatornán keresztül támadást, ez azt jelenti, hogy a nácik elleni győzelem időpontja legalább 1945 végére tolódik, de az is lehet, hogy 1946-ra. Mindeközben egyre erősebben fokozódott a politikai nyomás, hogy vágják a britek arcába: "Ha ti nem harcoltok Franciaországban, mi elvisszük a hadseregünket a Csendes-óceánra."

Támadni kellett tehát. És minden nehézség, a németek minden előnye dacára - szárazföldi utánpótlási útvonalak, védekező pozíció, állandó erődítések - a szövetségesek döntő előnyt élveztek: tengeri és légi

főlnyüknak, valamint a hihetetlen változatosságban és tömegesen gyártott partra szállító járműveknek köszönhetően a szövetséges csapatok addig sosem látott mozgékonyaságra tettek szert. Ők választhatták meg a csata helyét és időpontját.

Amint azonban az ütközet megkezdődött, az előny a németek kezébe csúszott át. A szövetségesek ejtőernyősei és tengeren szállított csapatai Franciaországba érkezve viszonylag immobilá váltak: míg a hídfőállás nem táult akkorára, hogy lehetővé tegye önjáró tüzéség és teherautók kihajózását, addig a csapatmozgásokat inkább gyalogszerrel, mint félláncaltapas és kerek járműveken kellett lebonyolítani. A németek ezekre a mozgásokra vasúton és közutakon közlekedve reagálhattak. Ehhez járult még, hogy 1944 tavaszán ötven gyalogos, és tizenegy páncélos hadosztályuk állomásozott Franciaországban. A szövetségesek nem remélhették, hogy az első nap öt hadosztálynál többet tudnak harcba vetni, ami ugyan elegendő volt a helyi főlny kivívására, de minden további erősítést, minden egyes lövedéket, minden kötszert, minden élelmiszer-fejadagot a La Manche csatornán túlról kellett utánuk szállítani.

Ilyenformán tehát a szövetségesekre kettős feladat várt: partra szállni, és megnyerni az erősítésért folytatandó versenyfutást. Ha sikerül biztos hídfőállást kiépíteni és teret nyerni a kontinens belseje felé irányuló felfejlődéshez, az Egyesült Államokban hatalmas

mennyiségben gyártott fegyverek Franciaországba szállíthatók, miáltal a németek sorsa megpecsételődik. Akkor pedig már csupán egyetlen kérdés marad: hogy mikorra és milyen áron kényszerítsék rá az ellenséget a feltétel nélküli megadásra. Ha azonban a Wehrmachtnak sikerül az első hét végére tíz gyalogos és páncélos hadosztályt harcba dobni és szervezett ellentámadást indítani, a térségben kialakuló létszám- és fegyverzeti főlnyük döntőnek bizonyulhat. A szövetségesek problémája hosszú távon még nagyobbnak látszott, mivel 1944 tavaszán hatvan-egynéhány német hadosztály állomásozott Franciaországban, míg a szövetséges csapatoknak a D-nap után még hét hétre volt szükségük ahhoz, hogy az Angliában gyülekező negyven-egynéhány hadosztályt a benyomulók után vigye.

Az erősítésért vívott csatában a szövetségesek számíthattak rá, hogy hatalmas léi flottájuk hátráltatni fogja a német csapatmozgásokat, ez azonban csak nappal és jó idő esetén volt megvalósítható. A német páncélos hadosztályok helyhez kötésében ennél jóval nagyobb szerepe volt a megtévesztésnek: nemcsak ki kellett szivároztatni a németeknek a támadás szándékát, hanem azt is el kellett hitetni velük, hogy az csak elterelő hadművelet. Ez a kíváncsalom volt a döntő tényező az invázió színhelyének megválasztásában.

Am bármilyen színteret választottak volna is, mindenütt felkészített állások ellen végrehajtott frontális támadást kellett volna végrehajtaniuk. Hogy miként lehet egy ilyen támadást elfogadható veszteségek árán sikerre vinni, ez olyan probléma volt, amelyet 1914 és 1918 között egyik ország tábornokainak sem sikerült megoldaniuk, és nem oldódott meg 1943-ra sem. A Wehrmacht 1939-ben Lengyelországban, 1940-ben Franciaországban, és 1941-ben Oroszországban keresztülhúzta ellenfele számításait. 1943-ban a Vörös Hadsereg által a Wehrmacht ellen indított közvetlen frontális támadás, majd ugyanabban az évben a britek és az amerikaiak hasonló jellegű olaszországi akciója sokba került, és viszonylagos értelemben hatástalannak bizonyult. Ilyen előzmények után kellett útjára indítani a D-napot - méghozzá a tengerről a szárazföld felé.

Az első világháborúban minden frontális támadást eget-földet rázó tüzéségi tűz előzött meg, amely időnként egy hétig vagy még tovább is tartott. Hatalmas flottájuknak köszönhetően a szövetségeseknek volt akkora tüzerjük, hogy megkészserezzék az előkészítő bombá

zás hatását. Tervezőik azonban úgy vélekedtek, hogy a meglepetés fontosabb tényező, mint a hosszas előkészítés, ezért a roham előtti ágyúzás és bombázást a meglepetés biztosítása érdekében körülbelül fél órára korlátozták.

(Későbbi kritikusok azt állították, hogy az Omaha fedőnevű partszakaszon elszenvedett súlyos veszteségek csökkenthetők lettek volna, ha az inváziót a tenger felől napokig tartó ágyúzás, illetve léi bombázás előzi meg, ahogy az a Csendes-óceánon, közelebből Iwo Jimán és Okinaván is történt. Ezek a kritikusok épp a dolog lényegét nem értették. Mint Eliot Morison írja az Egyesült Államok Haditengerészetének hivatalos történetében: "A szövetségesek egy kontinens inváziójára készültek, ahol az ellenség óriási erőtartálékokkal és ellentámadási képességekkel rendelkezett, nem pedig egy kis sziget megtámadására, amelyet tengeri túlerejük révén elzárhattak az utánpótlástól. [...] Az Omaha-parton még az atlanti fal teljes rommá lövésével sem értünk volna el semmit, ha a német parancsnokságnak van huszonnégy órája a tartalékok mozgósítására. Annak érdekében, hogy elkerüljük a platón és a sündisznóállások között várható sokkal súlyosabb veszteségeket, vállalnunk kellett a parton várható súlyos veszteségek kockázatát."Z

Az első világháborúban, mikor a tüzéségi előkészítés abbamaradt, a gyalogosok előmászta a lövészárkokból, és megpróbáltak átvágni a senki földjén. Egy partraszállás esetén a támadó gyalogságnak nincs lövészárka az ellenség közelében, amelyből kiugorhatna, ezzel szemben vízben gázolva, nedves homokon kell előretörnie, ami mind a felszerelésüket, mind a mozgékonyaságukat korlátozza.

És honnan szerezzenek megfelelő hajókat, amelyek átszállítják őket a csatornán? A második világháború elején ezt még senki sem tudta. A harmincas évek végén az amerikai tengerészgyalogság, gondolva rá, hogy egy japánok ellen megvívandó háború a Csendes-óceánon szigetek elleni támadásokat is magában foglalná, sürgette a haditengerészetet, hogy építtessen partra szállító hajókat. A haditengerészetet azon inkább a repülőgép-anyahajók és a csatahajók, s nem holmi apró naszádok érdekelték, ezért nem sokat tett az ügy érdekében. 1940-ben a Wehrmacht úgy tervezte, hogy az Angliát előzőnlő gyalogos rohamcsapatait uszályokon vontatja át a La Manche csatorna

túlsórtjára. Ezek az uszályok azonban az európai folyam- és csatornarendszerekre épültek, s a La Manche csatornán, hacsak nem tükörsima a tenger, még a hasznavehetetlennél is rosszabbaknak bizonyultak volna.

A britek 1941-ben próbálkoztak: LST ket (Landing Ship, Tank - harckocsi-partraszállító hajókat) és LCT ket (Landing Craft, Tank harckocsideszant-naszádokat) építettek. A LST nagy hajó volt, akkora, mint egy könnyűcirkáló, 100 méter hosszú, 4000 tonna vízkiszorítású, de lapos fenekű, s ezért bármilyen időjárás esetén nehezen irányítható. Páncélosokat vagy teherautókat tudtak kihajózni enyhe lejtésű partokon: partot érve orrukön kétszárnyú ajtó nyílt, s az azon át kibocsátott rámpán a járművek a partra hajthattak. Tankok és teherautók tucatjait hordozta tágas rákerében, fedélzetén pedig kis partra szállító naszádokat.

Az LCT k 33 méter hosszú, lapos fenekű naszádok voltak (az amerikai haditengerészet szóhasználatában a "hajó" 60 méternél hosszabb vízjárművet jelent, a "naszád" ennél kisebbet), négy-nyolc harckocsi szállítására képesek (végül négyfajta LCT készült), amelyekkel olyan viszonylag széles vízfelületeken át is, mint a La Manche csatorna, még viszonylag erős hullámlzásban is képesek voltak manőverezni, illetve a sekélyesbe érve rakományukat rámpán keresztül a partra tenni. Amerika a hadba lépésekor átvállalta az összes LST és a legtöbb LCT gyártását, s eközben jelentősen javított rájuk.

Az LST k és az LCT k lettek a szövetségesek munkalovai, amelyeket 1943-1944-ben eredményesen alkalmaztak járművek partra szállítására a Földközi-tenger medencéjében. Mindazonáltal voltak komoly hátrányaik. Lassú, nehézkes hajók voltak, könnyű célpontot szolgáltattak (a rájuk szolgálók váltig állították, hogy az LST rövidítés azt jelenti: Long Slow Target - hosszú, lassú céltábla). Nem voltak alkalmasak arra, hogy harcoló szakaszokat, a támadás első hullámát vezető előcsatározókat tegyenek partra. Erre a feladatra kis, alacsony merülésű, védett propellerű dereglyékre volt szükség, amelyek orra fel tud siklani a parti fövenyre, gyorsan le tud jönni onnan, és kis körben vissza tud fordulni a nyílt víz felé, s ezáltal nem kockáztatja, hogy oldalba kapja az erős hullámlverés. Kell egy rámpa is, amelyen át a gyalogosok gyorsan a partra juthatnak, és nem kell kétoldalt a vízbe ugrálniuk.

Amerikában számos hajómérnök - katona és civil - próbálkozott a feladat megoldásával. Számos változat született, amelyek közül néhány be is vált. Legjobban az LCI-k sikerültek (Landing Craft, Infantry - gyalogsági deszantnaszád). Ezek 48 méter hosszú, tengerálló gyalogsági deszantnaszádok voltak, elért bennük egy megerősített gyalogosszálad, mintegy kétszáz ember, és utasai az orr két oldalán lebocsátott rámpákon hagyhatták el. Ugyancsak jól beváltak az LCM-ek (Landing Craft, Medium - közepes méretű deszanthajó) és az LCVP-k (Landing Craft, Vehicle and Personnel - gépkocsiszállító és gyalogsági deszantnaszád) is.³

Számos más típus is létezett, amelyek között a legfurcsább egy két és fél tonnás, úszó tehergépkocsi volt. A Tudományos Kutató- és Fejlesztő Iroda (Office of Scientific Research and Development) egyik civil alkalmazottja, Palmer C. Putnam tervezte. Az amerikai szárazföldi hadsereg két és fél tonnás, közkedvelt alapjárművét alakította át kétéltűvé. A felhajtóerőt javarészt légmentesen zárt, üres tartályokkal biztosította, és két hajócsavarral szerelte fel, amelyek révén haladni tudott a vízben. Feneket érve már teherautóként működött. Ez a jármű nem túlságosan hullámlzó vízben óráként tíz kilométert tudott megtenni, szárazföldi sebessége 80 kilométer/óra volt; tüzérségi lövegeket, gyalogosokat, általános rakományt szállított.

Eleinte szinte mindenki nevette a hibridet, de hamarosan kiviláglottak kedvező tulajdonságai, és széles körben alkalmazták. Az amerikai hadsereg DUKW nek nevezte: a D a tervezése évét, 1942-t jelezte; az U hogy kétéltű; a K a négykerék-meghajtást; a W pedig a kettős hátsó tengelyt. Használói Ducknak, Kacsának titulálták.⁴

A gyártás ugyanolyan gondot jelentett, mint a tervezés. Az egyik legnagyobb nehézséget az okozta, hogy egy akkora deszantflottát kellett építeni, amely képes egyetlen nap alatt három-öt hadosztályt partra tenni. Sem a haditengerészetnek, sem a hajógyáraknak nem volt semmiféle ilyen irányú tapasztalatuk. 1942-ben kísérő- és teherhajókra volt elsősorban szükség, azokhoz használtak fel minden acélt és hajógépet.

Ennek következtében komoly hiányok keletkeztek, annyira komolyak, hogy a partraszállás tervezésekor a legfontosabb korlátozó tényező az volt, hogy nem állt rendelkezésre elegendő deszanthajó és -naszád. Továbbmenve: ez volt az egyetlen döntő tényező az egész

csendes-óceáni, földközi-tengeri és atlanti-óceáni háborús stratégia kialakításában. Churchill némi keserőséggel állapította meg: "Minden jel arra mutat, hogy két nagy birodalom sorsát holmi LST nevezetű szerencsétlen vacakságok kötik össze." S

Az, hogy ezeket a hiányokat sikerült pótolni, a termelés csodája és az amerikai gazdasági rendszer diadala volt. A haditengerészet neir~ mutatott hajlandóságot, hogy *dereglyékkel* pepecseljen, s nagy szállítóik, a nagy hajógyárok is így szemlélték a kérdést. A feladat következképp a kisebb kaliberű üzletemberekre és vállalkozókra hárult, akik nagy kockázatokat vállalva, kis üzemeikben saját terveik alapján, egyszerű kézfogással megkötött szerződések alapján építették a hajókat.

Sok ilyen ember akadt, de a deszantnaszádok legkiválóbb tervezője és építője a New Orleans-i Andrew Jackson Higgins volt. Mikor 1964-ben gettysburgi irodájában először találkoztam

Eisenhower tábornokkal, ahová azért hívtam, hogy felajánlja hivatalos lapja egyik szerkesztői posztját, beszélgetésünk végén így szólt: "- Úgy veszem észre, ön New Orleansban tanít. Nem ismerte véletlenül Andrew Higginst?

- Nem, tábornok úr - feleltem. - Meghalt, mielőtt a városba költöztem.

- Hát ez nagy kár - mondta Eisenhower. - Ő az az ember, aki megnyerte nekünk a háborút.

Biztosan látszott az arcomon a meglepetés, hogy egy ilyen embertől hallok ezt. Eisenhower megmagyarázta. - Ha Higgins nem tervezi és nem építi meg azokat az LCVP-ket, sose tudtunk volna partra szállni egy nyílt partszakaszon. A háború egész stratégiája más lett volna."

Andrew Higgins a kishajótervezés autodidakta zsenije volt. A harmincas években az olajipar számára készített hajókat, amelynek kutatói akkoriban a Louisiana déli részén elterülő mocsárvidékét járták, és szükségük volt egy olyan csekély merülésű hajóra, amely fel tud futni a homokpadokra, és le is tud jönni azokról. Higgins faszerkezetű hajója, az Eureka tökéletesen megfelelt ennek az igénynek. Higgins annyira biztosra vette, hogy ki fog törni a háború, és több ezer kishajóra lesz szükség, és annyira meg volt győződve, hogy kevés lesz a

vas, hogy 1939-ben a Fülöp-szigetek teljes mahagónikitermelését megvásárolta, és a faanyagot későbbi használatra elraktározta.

Mikor a tengerészgyalogos-hadtest végre rászorította a haditengerészetet, hogy kezdjen el deszant járművekkel kísérletezni, Higgins is beszállt a versenybe. A haditengerészet hajózási hivatalának azonban csak a tervek kellettek, nem az indulatok fűtötte, mosdatlan szájú író, aki naponta megivott egy üveg whiskyt, aki fém helyett fából építette hajóit, akinek a cége, a Higgins Industries egy kisszerű, gyanús cég volt a Mexikói-öböl partján, nem pedig egy komoly, megbízható keleti parti vállalat, és aki kitartóan hangoztatta, hogy "a haditengerészetnek fogalma sincs a kishajókról".

A bürokrácia és a magányos feltaláló küzdelme két esztendeig tartott, de Higginsnek valahogy sikerült rávennie a haditengerészetet, hogy részt vehessen a versenyben. A tengerészgyalogosok elégedettek voltak gyártmányával, az LCVP-vel, amely különbek bizonyult mindazoknál a típusoknál, amelyekkel a haditengerészeti és a civil tervezők előálltak. Így győzött végül a kiválóság a vak, ostoba, vaskalapos bürokráciával szemben.

Amint az első szerződést kézhez vette, Higgins megmutatta, hogy nemcsak a tervezésben, hanem a tömeggyártás megszervezésében is zseniális. Szerte New Orleansban voltak szerelőszalagjai. A legnagyobb konjunktúra idején harmincezer munkást foglalkoztatott: New Orleansban először fekete férfiakat és nőket is. Nemre és származásra való tekintet nélkül a legmagasabb bért fizette. Egyik műhelyében hatalmas tábla hirdette: "Aki lazál, a tengelyhatalmakat segíti." Üzemei mellékhelyiségeibe Hitler-, Mussolini- és Hirohito-képeket tétetett, amelyek véécésésén ülve ábrázolták modelljeiket. "Csigavér, testvér - mondta a felirat. - Minden perc, amíg itt tökölsz, sokat segít nekünk."

Újításokat alkalmazott az LCT ken, s több százat épített belőlük; tervezett és tucatjával épített járőrhajókat (PT ket, patrol boatokat); számottevő alvállalkozóként működött közre a Manhattan-tervben, s más formákban is hozzájárult a háborús erőfeszítésekhez.

A Higgins Industries azonban elsősorban LCVP ket épített. A hajó az Eureka terveire alapozva készült, de az orra nem kanálcső, hanem szögletes volt - maga a rámpa. A maga tizenegy méteres hosszával és három méter húszas szélességével afféle úszó cigarettásdoboz volt; meghajtását dízelmotor által hajtott, védett propellerrel oldot

ták meg. Egy harminchat tagú szakaszt, vagy egy dzsipet és egy tizenkét emberből álló rajt tudott szállítani. A rámpa fémből készült, de maga a csónak oldalfala és a szögletes tat rétegelt falemezből. Még viszonylag csekély hullámmzásban is táncolt és ugrált. Ezzel szemben másodpercek alatt partra tudott tenni egy lövésszakaszt, és már fordult is vissza anyahajójához az újabb szállítmányért. Tökéletesen megfelelt a szükségletnek.

A Higgins Industries a háború végéig több mint húszezer LCVP-t bocsátott vízre. A "Higgins-csónakok" - ahogy emlegették őket ott voltak a földközi-tengeri, a franciaországi, az Iwo Jima-i, az okinawai, és a Csendes-óceán más szigetein megvalósított partraszálláson. Több amerikai szállt partra rajtuk, mint az összes többi deszanthajón együttvéve.

A Higgins-csónakokat LST-ken szállították át az Atlanti-óceánon, majd a La Manche csatornában. Csónakdarukon bocsátották vízre őket. (Higgins egyik vitája, amelyet a Hajózási Hivatallal folytatott, a csónakok hossza körül forgott: kitartott amellett, hogy a kívánalmaknak a tizenegy méteres hossz felel meg a legjobban, a flotta pedig amellett kardoskodott, hogy kilencméteres csónakok kellenek; mivel az LTS-k csónakdarui ekkora csónakokra vannak méretezve, "Akkor cseréljék ki a csónakdarukat!" - mennydörögte Higgins. Végül ezt a józan ész diktálta változatot fogadták el. Az LST-ekkel és más naszádokkal együtt soha nem tapasztalt mozgékonytságot kölcsönöztek a szövetségeseknek.

A szövetséges csapatoknak más előnyeik is voltak, amelyeket problémáik megoldásához igénybe vehettek. A németek, az ejtőernyős alakulatok létrehozásának úttörői, az 1941-ben, Kréta elfoglalása

¹ Higgins a háború után nehéz problémákkal szembesült, amelyek közül nem egyet maga idézett elő. Nem volt jó üzletember. Nem tudta rávenni magát, hogy csökkentse a termelést, mert nagyon nem szívesen bocsátotta volna el munkásait és alkalmazottait. A szakszervezetekkel folytatott küzdelmet elvesztette. Azzal, hogy megpróbált helikoptereket, motorcsónakokat, vitorlásokat kemping uránfutókat és más szabadidős termékeket gyártani, megelőzte korát. E termékeknek idővel nagy keletjük lett, de nem 1946-47-ben. Remek tervező volt, de a piacot nem ismerte, remekül értett a gyártás megszervezéséhez, de a könyveléshez annál kevésbé. Tönkrement, a Higgins Industries eltűnt.

Mindennek ellenére ő volt az az ember, aki megnyerte nekünk a háborút, s szűgyen, hogy a nemzet és New Orleans elfelejtette.

során elszenvedett katasztrófális veszteség után felhagytak a légideszant hadműveletekkel, és egyébként sem rendelkeztek akkora szállítórepülő-kapacitással, amely egy kisebb akcióhoz szükséges csoportnál sokkal több ember szállítására képes lett volna. Az amerikai, a brit és a kanadai hadseregnek azonban voltak légideszant-hadosztályai, s hozzá gépei, amelyekkel az ellenséges vonalak mögé tudták juttatni azokat. Ezek a repülőgépek a C-7-es jelzést kapták, a hétköznapi szóhasználat Dakotának nevezte őket. Tizennyolc ejtőernyőst tudtak szállítani. A kétmotoros Dakota a DC-3-as katonai változata volt, a harmincas években a Douglas Aircraft gyártotta. Nem rendelkezett se védőfegyverzettel, se páncélzattal. Lassú (maximum 420 km/óra sebességre képes), de nagyon megbízható gép volt, az addig épített legmasszívabb és legjobban tervezett repülő. (Fél évszázaddal, sőt még több évvel később a harmincas években gyártott DC-3-asok legnagyobb része még szolgálatban állt, főként polgári szállítógépekként Dél- és Közép-Amerika hegységei fölött.)

A Dakoták elit katonákat szállítottak. Két légideszant-hadosztályuk volt a briteknek (az 1. és a 6.), és kettő az amerikaiaknak (a 82. és a 101.). Ejtőernyősként csak önkéntesek szolgáltak. (A vitorlázógépeken szállított gyalogosok nem voltak azok.) Minden ejtőernyős nagyon alapos és szigorú kiképzésen ment keresztül. A közös élmények összekovácsolták őket. Egységeik összetartása kimagasló volt. Fizikailag kitűnő állapotban lévő, elhivatott emberek voltak, a kézfegyverek mesterei. A szövetségesek légideszant-hadosztályainak lövészsorozatai a világ legjobbjai közé tartoztak. Ugyanígy a szövetségesek más alakulatai is, például az amerikai *Tanger-ek* és a brit kommandósok.

Az amerikai hadsereg gyalogshadosztályai nem voltak elit alakulatok, de néhány jellemzőjükben kimagaslottak. Jóllehet elsősorban besorozott katonákból tevődtek össze, igen lényeges különbség volt az amerikai és a német újonc között (az Osr zászlóaljokról nem is beszélve). Az amerikai szelektív szolgálati rendszer valóban úgy működött, mint a neve jelezte: szelektált, válogatott. A sorozásra behívottak egyharmadát az orvosi vizsgálatok után elutasították, ilyenformán az átlagos újonc egészségesebb, okosabb és iskolázottabb volt, mint az átlagos amerikai. Huszonhat éves volt, 173 centiméter magas, 65 kilo

gramm, mellbősege 85, derékboésege 78 centiméter. Tizenhárom heti alapkiképzés után testsúlya 3,2 kilogrammally gyarapodott (és ezalatt a testében lévő zsírból sokat izommá alakított), mellbősege pedig legalább 2-3 centiméterrel növekedett. Az újoncok csaknem fele középiskolát végzett, tőzből egy egyetemre járt. Mint Geoffrey Perret mondja az amerikai hadsereg második világháborús történetéről írott művében: "Ők voltak a világtörténelem legiskolázottabb közlegényei."

1943 végén az amerikai hadsereg volt a világ legtapasztalatlanabb hadserege. Az Európa északnyugati részében indítandó hadjáratra kiválasztott csaknem ötven gyalogos-, páncélos- és légideszant-hadosztály közül mindössze kettő - az 1. gyalogsági és a 82. légideszant - szagolt már puskaport.

A brit katonák túlnyomó többsége sem esett még át a tűzkeresztségen. Noha Britannia már négy éve hadiállapotban volt Németországgal, csupán néhány hadosztálya bocsátkozott addig harcba; a partraszállásban való részvételre kijelöltek között alig néhány tapasztalt katona akadt.

Ez okozott ugyan problémákat és balsejtelmeket, mindazonáltal volt bizonyos előnye is. Carl Weast, az 5. amerikai ranger zászlóalj közlegénye szerint: "A veterán gyalogos rettegő gyalogos."~ Carwood Lipton őrmester, a 101. légideszant-hadosztály 506. ejtőernyős gyalogezredének katonája mondotta: "A D-napon olyan kockázatokat vállaltam, amelyeket később a háború folyamán már nem."y

Paul Fussell *Wart~me* (Háborús idők) című könyvében azt írja, hogy az emberek csata előtt a lelkiállapot és a gondolkodás két fázisán mennek keresztül. A súlyos sebesülés vagy a halál lehetőségét fontolgatva, az átlagos katonánál e folyamat első fázisa így fest: „lelem ilyesmi egyszerűen nem történhet meg. Én annál okosabb/fürgebb/képzettebb/ tökösebb vagyok, rengetegen szeretnek stb.” A második fázis: „Igenis megtörténhet velem, jó lesz vigyázni. De el tudom kerülni a veszélyt, ha jobban odafigyelek arra, hogy jobb takarásból, jobb fedezékből nyissak tüzet, ha mindig rendkívül éber vagyok stb.” Végül pedig: „Igenis meg fog történni velem, és ennek csak úgy vehetem elejét, ha nem vagyok ott.”^o

Egy beásott ellenség ellen indított közvetlen frontális támadáshoz jobban megfelelnek az olyan emberek, akik addig még sosem látták,

miket tud művelni egy puszkagolyó, egy taposóakna vagy egy felrobbanó gránát az emberi testtel, mint azok, akik már tapasztaltak ilyen vérontást. A húsz év körüli fiatalemberekben van bizonyos sebezhetetlenségi érzet, amint a 29. hadosztály egyik katonája, Charles East egyik megjegyzéséből is láthatjuk. Mikor a D-nap előestéjén parancsnoka közölte vele, hogy az előttük álló hadjárat során tíz emberből kilenc elesik vagy megsebesül, East ránézett tőle balra álló bajtársára, aztán a jobb oldalra, és azt gondolta: „Ti szegény szerencsétlenek.”

Az olyan emberek, mint Lipton őrmester és East közlegény - és hozzájuk hasonlók ezrével akadtak az amerikai hadseregben - tapasztalatlanságukat lelkesedéssel és vakmerőséggel pótolták.

A brit hadsereg átlagos gyalogos-hadosztálya más volt. Ők már 1940 óta laktanyákban éltek, azóta, hogy a brit expedíciós haderő visszavonult a kontinensről. Az átlagos katona nem volt olyan iskolázott és edzett, mint amerikai bajtársa. A fegyelem külső jeleiben - öltözk, tisztelgés stb. - jobbat mutattak, de az igazi fegyelem, a parancsok végrehajtása laza volt. A brit hadügyminisztérium abból a furcsa feltevésből kiindulva nem mert szorosabb fegyelmet követelni, hogy az egy demokratikus hadseregben csökkentheti a közlegények harci szellemét.

Azok a brit katonák, akik átestek már a tűzkeresztségen, azok közé tartoztak, akiket a Wehrmacht 1940-ben alaposan elpáholt; tengerentúli bajtársaik 1941 februárjában, Szingapúrban megadták magukat egy gyengébb japán hadseregnek, 1942 júniusában a líbiai Tobrukban egy gyengébb német hadseregnek, majd 1943 novemberében az egyik görög szigeten, Leroszon ismét egy gyengébb német erőnek. A britek egyetlen győzelmüket 1942 októberében, El Alameinnél a rosszul ellátott, rosszul felfegyverzett, létszámban kisebb Afrika Korps ellen aratták. Ezt követően, a megvert Afrika Korps Tunéziába kergetése során, majd az ezután szicíliai és olaszországi hadjáratokban a 8. brit hadsereg nem mutatkozott különösebben vérszomjasnak.

A britek ellen harcoló németeket gyakran meglepte, hogy a brit katonák csak annyit tettek, amennyit elvártak tőlük, többet nem. Különösnek találták, hogy a britek gyakran felhagytak az üldözéssel, hogy megigya a teájukat, s még különösebbnek, hogy megadják magukat, mielőtt kevés a lőszerük, elfogy az üzemanyaguk vagy ha körülveszik őket. Bernard Law Montgomery tábornok, a 8. hadsereg parancsnoka így írt felettesének, Alan Brooke tábornagnak, a brit nagyvezér

kar főnökének: „A mi brit legényünkkel az a baj, hogy alapjában véve nem vérszomjas fajta.”²

A brit hadsereg egyik hiányossága a második világháborúban a g5~engébb fegyverzet volt. A brit tank, teherautó, tüzérség és kézifegyver nem volt olyan jó, mint az ellenségé, vagy mint az amerikaiaké. A másik a pacifizmus mérge volt, amely az első világháborúban Sommenál, Flandriában és máshol elszennvedett katasztrofális vereségek után beette magát a brit fiatalság szívébe. Mindezekben túlmenően a főtisztek olyan emberek voltak, akik már megjárták a lövészárkokat - az emlékek rémálmaikban azóta is vissza-visszatértek. Nem bíztak a támadásokban, a közvetlen frontális támadásokban pedig még annyira sem. Nem voltak hajlandóak végrehajtani tábornokaiknak azokat a parancsait, amelyek arra utasították őket, hogy támadjanak a senki földjén keresztül: tudták, hogy ostoba, fölösleges és öngyilkos vállalkozás. Csak abban tévedtek, hogy azt hitték: az első világháborúban leszűrt tapasztalatok minden támadó akcióra érvényesek.

Az invázió előestéjén Montgomery tábornok meglátogatta az oxfordshire-i és buckinghamshire-i könnyűgyalogsági ezred (Ox and Bucks) D századát, a 6. légideszant-hadosztály egyik vitorlázógépen szállított egységét. A század parancsnoka John Howard őrnagy volt. A D század különleges feladatot kapott. Jól képzett, tette kész önkéntesek alkották, kitűnő beosztott tisztjei voltak. Kimagasló lövészszázad volt. Montgomery e szavakkal búcsúzott Howardtól: „Hozzon vissza belőlük annyit, amennyit csak tud!”⁻

Montgomery egészen másként, és sokkal ajánlatosabb módon szemlélte a támadásindítást, mint Douglas Haig tábornagy az első világháborúban. Ennek ellenére furcsa, hogy így köszönt el egy abszolút kritikus feladatot vállaló elit egység parancsnokától. Azt gondolná az ember, hogy inkább valami olyasmit kellett volna mondania: Bármi áron is, de teljesítsék a feladatot, John!

Montgomery óvatossága részben egyszerű realizmus volt. Britannia már nem tudott több embert mozgósítani. A brit hadsereg nem engedhetett meg magának súlyos veszteségeket: nem volt utánpótlása. És éppen ez volt az, ami rettenetesen dühítette az amerikaiakat. Ők úgy vélekedtek, hogy a veszteségeket úgy lehet minimalizálni, hogy a kockázatokat is vállalva a háború mielőbbi befejezését tartják szem előtt, nem pedig úgy, hogy óvatoskodnak egy támadó hadműveletben.

Más is piszkálta az amerikaiak csőrét: az a fölényes megvetés, amelyet a brit tisztek egyike-másika akarva-akaratlanul kinyilvánított mindennel szemben, ami amerikai volt, valamint az, hogy szinte valamennyi brit tiszt meg volt győződve a brit technika, módszer, taktika és vezetés elsőbbségéről, és sokuk e nézetének hangot is adott. Fehéren-feketén fogalmazva: a legtöbb brit tiszt újoncnak tekintette a hadviselésben az amerikaiakat, akik dúskálnak ugyan remek fegyverekben és kitűnő kondícióban vannak, de a katonáik tapasztalatlanok. Ezek a tisztek úgy érezték, sorsuk és kötelességük, hogy kioktassák a jenkit. Sir Hatold Alexander tábornagy Tunéziából így írt Brooke-nak az amerikaiakról: "Egyszerűen nem értenek a katonáskodáshoz, és ez a legmagasabb rangútól a legalacsonyabbig, tábornoktól a közlegényig érvényes. Ezek között a leggyengébb láncszem talán az alegységparancsnok, aki egyszerűen nem vezet, aminek következtében emberei nem harcolnak igazán."⁴

A szövetségesek egy másik nagy problémája 1943 végén éppen az volt, hogy szövetségesek voltak. "Adjatok nekem szövetségeseket, akik ellen harcolhatok" - mutatott rá Napóleon egy nyilvánvaló igazságra. A briteknek idegeikre mentek a jenkek, a jenkeknek az ángliusok. Ezt a közelség csak fokozta: ahogy nőtt az invázióra gyülekező amerikai hadsereg Angliában, úgy váltak mind gyakoribbá a súrlódások. A briteknek nem tetszett, hogy a jenkek túlfizetettek, szexuálisan túlfűtöttek, és hogy egyáltalán ott vannak. (Angolul frappánsabban hangzik: "They are overpaid, oversexed, and over here." *A Ford.*) A jenkek erre azzal vágtak vissza, hogy az ángliusok alulfizetettek (ez igaz volt) és szexuálisan nem eléggé motiváltak, amiben szintén volt valami, mivel a brit lányok természetes módon inkább a GI Joe-k felé gravitáltak, akiknek tele volt a zsebük, és nem zárt laktanyákba, hanem falvakba voltak beszállásolva.

Tunéziában, Sziciliában és Olaszországban a tommyk és a GI-ok egymás oldalán harcoltak, de túlságosan sok volt köztük az összezőrdülés, nemigen tudtak egységes csapatként harcolni. Nyilvánvaló volt, hogy ha át akarják törni az atlanti falat, össze kell csiszolódnuk. Az egyik jel, miszerint képesek rá, a haderő elnevezése volt. Annak idején, 1917-ben, mikor megkérdezték az amerikai expedíciós haderő (American Expeditionary Force; AEF) tagjait, hogy mit jelent az AEF rövidítés, a jenkek így feleltek: "After England Failed."

Miután az angolok lebetliztek. 1943-ban azonban az AEF azt jelentette: Allied Expeditionary Force - Szövetséges Egyesített Haderő.

A kipróbálatlan, hetyke, "fűtyülünk a torpedókra, teljes gőzzel előre" stílusú amerikai hadsereggel és a háborúba belefáradt, túlságosan óvatos brit hadsereggel szemben a németek olyan katonákat tudtak csatasorba állítani, akik (mint Max Hastings írja) "a történelemben mindig kiváló katonákként vívtak ki maguknak hírnevet. Hadseregük Hitler alatt a zenitjére érkezett". Hastings megállapítja: "A második világháború alatt valahányszor csak brit vagy amerikai csapatok körülbelül azonos erőt képviselő német csapatokkal találkoztak, mindig az utóbbiak kerültek fölénybe."⁵

Hastings véleménye a háború utáni fél évszázadban népszerűvé vált a katonai történészek között. A második világháború idején a német katona mítikus magaslatokba emelkedett - nemcsak az adott háborúban, hanem szinte valamennyi addig vívott háborúban.

Ez téves ítélet. A Wehrmachtban sok kiváló egység és számos kimagasló képességű katona szolgált, de ők sem voltak Supermanek. 1944-45-ben még a Waffen-SS elit csapatai sem voltak sokkal jobbak bármelyik szövetséges alakulathoz - ha egyáltalán jobbak voltak. A szövetségesek elit alakulatai ezzel szemben - a légideszantosok, a rangerek és a kommandósok - különbek voltak bármelyik német egységnél.

Amitől a németek olyan kiváló katona hírébe kerültek, s ami Hastingsre és másokra oly erős hatást gyakorolt, az az ellenségnek okozott emberveszteség aránya volt, amely csaknem 2:1 arányban kedvezett a Wehrmachtban - néha még ennél nagyobb mértékben is. Ez a kritérium azonban figyelmen kívül hagy egy alapvető tényt: a Wehrmacht az angol-amerikai csapatok ellen csaknem mindig előkészített védekező pozícióból vagy erődítésekben harcolt. Ilyen volt például Tunéziában a Mareth-vonal, Olaszországban a télivonal, Franciaországban az atlanti fal, majd végső mentsvárként Németország határára a "nyugati fal". A németeknek még így sem sikerült soha tartaniuk a pozíciójukat, mindig kiszorították őket. Ezzel szemben általában azt az ellenérvet szokták felhozni, hogy a németeket az ellenség tűzerejének túlsúlya kényszerítette hátrálásra, és a szövetségesek a termelésben győzték le a németeket, s nem a harcban. Ebben van igazság.

Abban az egyetlen esetben azonban, amikor a második világháborúban a Wehrmacht valódi támadást indított amerikai csapatok ellen, komoly vereséget szenvedett. 1944 decemberében az Ardenneknél a

németek létszám és tüzerő tekintetében egyaránt előnyt élveztek. Bastogne-nál, ahol bekerítették a 101. légideszant-hadosztályt, csaknem tízszeres túlerőben voltak. A rossz idő miatt a szövetségesek légi fölénye az ütközet első hetében nem érvényesülhetett.

A németek raktárai, sőt gyártelepei is közel voltak: a RajnaRuhr-vidéki üzemekből kigördülő tankok szinte már a gyárkapu elhagyásakor tüzelésbe kezdhettek. A legjobb Waffen-SS és páncélos-hadosztályok néhány is részt vett a támadásban. Erős tűzérési támogatást kaptak. A könnyű fegyverzetű, utánpótlási vonalaiktól elvágtott 101-esek azonban éhesen, fázza, sebesültjeikről nem tudva kellőképp gondoskodni, gyenge tűzérési támogatással is több mint egy hétig visszaverték az elkeseredett német rohamokat.

Az amerikai elit felülkerekedett a német elit egységeken. Az Ardenneknben máshol is így alakultak az összecsapások. Miután felocsúdtak kezdeti meglepetésükből, az amerikai reguláris gyalogság kitűnő bizonyítványt állított ki önmagáról.

Hugh Sidey, a Time magazin szakírója 1980-ban megkérte Maxwell Taylort, aki a második világháborúban a 101. légideszant-hadosztály parancsnoka volt, hogy minősítse azoknak a katonáknak a teljesítményét, akik annak idején a parancsnoksága alatt szolgáltak. Eleinte sok problémával küzdöttek, mondotta Taylor, de 1944 decemberére már akadtak a hadosztályban "olyan századok, amelyek bármelyik másikonál különben voltak. A katonák megedződtek, a tisztek kiállták a próbát, a felszerelésük javult, csodálatos rugalmassággal reagáltak, és megvolt bennük a demokratikus társadalomból merített magabiztosság. Egyetlen más rendszer sem képes ilyen katonákat kiállítani, de még nekünk is eltartott egy ideig."¹⁶

Ilyenformán tehát, noha a német hadseregben szolgált néhány kiváló egység, egyszerűen nem felel meg az igazságnak, hogy mint teljes hadsereg a háború legjobbjá lett volna. Pontosabb, ha úgy fogalmazunk, hogy 1941 után mindig a védekező pozícióban lévő fél nyújtott jobb teljesítményt.

* * *

A németek a technika frontján sem voltak jobbak a szövetségeseknél. Igaz, a gyalogsági fegyvereiket jobbnak lehetett nevezni, s akadt néhány kisebb újításuk, például a V-1-es robotrepülőgép, sőt olyan komoly találmányuk is, mint például a snorkel (légperiszkópos; teljes felmerülés nélkül levegőfelvételre képes) tengeralattjáró és a V-2-es ballisztikus rakéta. Ezzel szemben igencsak lemaradtak a vadász- és bombázógépek tervezésében és kivitelezésében (leszámítva a megkészt (ME 262-est), nem tudtak azonos teljesítményt felmutatni az atombombáért folytatott versenyfutásban; a rejtjelezési rendszerüket, az Enigmát megfejtették, és ami elég furcsa egy olyan ország esetében, ahol a Mercedes és a Volkswagen készült: szállító járműveik is sokkal szerényebb képességűek voltak.

A britek a tudomány és technika élén álltak. A közelségi gyűjtő, a radar és a hanglokátor brit találmány volt, a penicillin nemkülönben. Az atombomba elkészítésének alapfeladatait nagyrészt brit fizikusok végezték. A britek találmányok voltak, Dolgoztak például különleges tankokon, amelyeket Percy Hobart, a 79. páncélos hadosztály tábornoka után "Hobart Funnies"-nak (kb. Hobart hőborjai) neveztek el. Hobart 1943 márciusában azt a feladatot kapta, hogy dolgozza ki, miként lehet páncélos támogatást partra és azon túl juttatni annak érdekében, hogy részt üssenek az atlanti fal beton- és aknaakadályán. Kételtű tankokkal állt elő. E harckocsikat kettős meghajtásúnak (duplex drive; DD) nevezték, mivel a főmotor egy ikerpropellert forgatott. Hermetikusan zárt szerkezetét levegővel töltött ponyvák vették körül, amitől úgy mutatott, mint egy babakocsi. A partra érve a felfújható ponyvákat ledobták.

Egy másik Hobart's Funny egy tizenkét méter hosszú szekrénytartós hidat hordozott, amellyel le tudta küzdeni a harckocsiárkokat. A "Crab" (Rák) egy forgódob volt, amit a tank elé szereltek; forgás közben acél-láncával csapkodta a földet, s ezáltal még biztonságos távolságban felrobbantotta a harckocsi útjába kerülő aknákat. De léteztek másfajta is.

Még a kételtű harckocsiknál is megdöbbentőbb volt az az ötlet, hogy vontassanak át a csatornán előre gyártott úszó kikötőket. 1943 végére már több ezer brit munkás dolgozott e Mulberry (Eperfa) fedőnévű szerkezetek és az azokat védő hullámtörők készítésén. Ezek a "kikötők" lebegő mólók voltak, amelyeket úszóhíd kötött a parthoz. A mólókat úgy tervezték meg, hogy járőrfelületük a tenger fenekére

támaszkodó négy tartóoszlopon az apály-dagály jelenséget követve emelkedni-süllyedni tudjon. A Phoenix fedőnévű hullámtörő mintegy hat emelet magas, úszóképes betonszekrények és régi kereskedelmi hajók kombinációja volt. A francia part mentén felsorakoztatott hajókat és Phoenixeket elárasztószelepeik kinyitásával elsüllyesztették. Ennek eredményeként már egy rögtönzött hullámtörő védte az egy nappal a D-nap után már elkészült és használható, rögtönzött kikötőlétesítményeket.*

De léteztek más kiemelkedő brit teljesítmények is, amelyek egyik legjelentősebbje az Ultra volt. Ultra fedőnéven emlegették azt a rendszert, amelynek segítségével sikerült megfejteni a német Enigma kódológép rejtjeleit. 1941-től kezdődően a britek a német rádióforgalom jelentős részét megfejtették, s ennek révén általában pontos, néha pedig teljesen átfogó és részletekbe menő képet tudtak adni az ellenség csatarendjéről. Mivel a háborús hírszerzésben ezek a legalapvetőbb és legnagyobb értékű adatok - Hol vannak az ellenség egységei? Mekkora a létszámuk? Milyen a felszereltségük? -, az Ultra óriási előnyhöz juttatta a szövetségeseket.

Mikor a hetvenes évek elején az Ultra titkára fény derült, az emberekben fölmerült a kérdés: ha egész idő alatt értettük a németek rádióforgalmát, miért nem nyertük meg hamarabb a háborút? Erre az a válasz, hogy hamarabb nyertük meg.

A hírszerzés előnyét jelentősen fokozta a németek önhittsége és a British Double Cross System (Brit Dezinformációs Szervezet). 1940-ben a briteknek Anglia területén sikerült letartóztatniuk az összes német kémeket. Ezeket "megfordították", fenyegetésekkel rákényszerítették, hogy kettős ügynökökként működjenek. Ettől kezdve a britek által gondosan megválogatott információkat morzézta hamburgi feletteseiknek. Ezek az információk mindig pon

* A mulberryk nem maradtak sokáig használatban: két héttel a D-nap után egy nagy vihar szétverte az amerikaiakét, és erősen megrongálta a britekéit. A hatalmas LST-flotta révén azonban így is sikerült megoldani a helyzetet, aminek nyomán felmerült a kérdés, hogy érdemes volt-e ennyi anyagot és emberi energiát fordítani a mulberryk megépítésére. Russel Weigley szerint igen. Így ír: "A [...] mulberryk nélkül Churchill és kormánya végül valószínűleg nem ment volna bele az Overlordba." (Russel Weigley, *Eisenhower's Lieutenants: The Campaigns of France and Germany, 1944-45* [Bloomington: Indiana University Press, 2001], 103. old.)

tosak voltak, mivel a művelet azt a célt szolgálta, hogy elhitesse az Abwehrrel (a német biztonsági szolgálattal), bízhat az ügynökeiben. Az információk azonban jelentéktelenek vagy megkésették, s ilyenformán hasznavethetetlenek voltak."

Előfordult, hogy a továbbított információ megzavarta az invázióra készülődő szövetséges erőket. Gordon Carson, a 101-esek őrmestere 1943 végén a Londontól nyugatra eső Aldbourne-ban állomásozott. Szerette hallgatni a rádióban "Axis Sally"-t. Sally, akit a katonák csak "a berlini kurva" néven emlegettek, valójában egy Midge Gillars nevű ohioi lány volt, aki színésznő szeretett volna lenni, de Párizsban csak manökenként vitte. Ott ismerkedett meg Max Otto Koischwitzcel; feleségül ment hozzá, és Berlinbe költözött vele. Mikor kitört a háború, lemezlovas lett. Akcentusa és csábosan bűgő hangja miatt, s mert mindig a legújabb slágereket játszott, kedvelték az amerikai katonák. Sally nyers propagandaszólamain, amelyekkel műsorát fűszerezte (Miért harcoltok a kommunistákért? Miért harcoltok a zsidókért?), csak nevettek.

Nem nevettek viszont, mikor Sally olyasmiket mondott, amitől hallgatói gerincén végigfutott a hideg. Például: "Szevasztok, fiúk! Üdvözlöm a 101. légideszant-hadosztály 506. ejtőernyős gyalogoszredének Aldbourne-ban állomásozó E századát! Remélem, élveztétek a hét végén a londoni kimenőt. Egyébként kérlek benneteket, közöljétek a város vezetőivel, hogy a templom toronyórája három percet késik.""

Axis Sally információi pontosak voltak, s amerikai és angol katonák százai meséltek ehhez hasonló történeteket. Ötven évvel a háború után még mindig csodálkozva csóválták a fejüket: "Honnan tudta?" Onnan, hogy a Brit Dezinformációs Szervezet látta el ilyen és ezekhez hasonló információkkal. (Midge Gillars a háború után bíróság elé állították, és hazaárulásért elítélték. Tizenkét évet töltött egy szövetségi büntetőintézetben. 1961-ben szabadult, az ohioi Columbusban zenetanárnőként dolgozott. 1988-ban, nyolcvanhét éves korában halt meg.)

Az, hogy ilyen sok információt kapnak ügynökeiktől, megerősítette a németeket abban, hogy nekik dolgoznak a világ legjobb kémei. Egyébként is meg voltak győződve már, hogy az Enigma a legjobb rejtjelezőgép, jelrendszere abszolút megfejthetetlen, és hogy övék a világ legjobb hírszerző és kémelhárító szervezete.

A hírszerzés harca a németek megtévesztésére csak az egyik oldala volt. A másik oldal a németek haditerveiről gyűjtött információkat. Ebben az Ultrának természetesen felbecsülhetetlen értéke volt. Emellett a szövetségesek két másik hírforrással is rendelkeztek, amelyek 1943 végén már teljes mértékben használhatóak voltak. Az első a légi felderítés volt. Mivel a Luftwaffe, a német légierő védekező pozícióba kényszerült, s főképp Németország fölött csatázott, az angolok és az amerikaiak nyugodtan röpködhettek Franciaország fölött, és annyit fényképezhettek, amennyit csak akartak.

A tankokat és ágyúkat azokban el lehetett rejteni az erdőkben, a táborokat álcázták - és itt lépett működésbe a szövetségesek második hírforrása: a francia ellenállás. Részben azért, hogy maximális szinten tartsák a gazdasági termelést, részben pedig azért, mert Franciaországban a németek annak reményében, hogy így barátokat szereznek, próbáltak visszafogottan viselkedni, a parti területek lakosságát nem telepítették ki. Az ottaniak látták, hol helyezik el a németek az ágyúikat, hová rejtik tankjaikat, hová telepítenek aknákat. Megvoltak a módszereik, amelyek révén ezeket az értesítéseket Angliába tudták

juttatni. Legfontosabb partnerük a Különleges Hadműveletek Hivatala (Special Operations Executive; SOE) volt, amely ahhoz a kiterjedt brit hírszerzési/titkos műveleti hálózathoz tartozott, amely a második világháborúban a britek egyik nagyszerű teljesítményét produkálta.

Mi sem volna egyszerűbb, mint kijelenteni, hogy Nyugaton a náci sorsát a brit ész és az amerikai erő összefogása pecsételte meg. Először is a britek jelentős erővel, az amerikaiak pedig jelentős szellemi teljesítménnyel is hozzájárultak a győzelemhez. Mégis van némi igazság a dologban. A britek olyan csodákkal álltak elő a második világháborúban, mint a különleges tankok, az úszó kikötők, az Ultra és a dezinformációs szervezet, az amerikaiak pedig a hadianyag-termelésben műveltek addig sosem látott csodákat.

1939 elején az amerikai ipar még padlón hevert. A gyáripár termelése a kapacitás felét sem érte el. A munkanélküliek aránya meghaladta a húsz százalékot. Öt évvel később a munkanélküliség egy százalék alá csökkent, s ekkor a gyáripár kapacitása megnégyszereződött. Az Egyesült Államok 1939-ben nyolcszáz katonai repülőgépet gyártott. Mikor Franklin Roosevelt elnök *havi* négyezer gép előállítására szólította fel a nemzetet, az emberek azt hitték, megőrült. 1942-ben

azonban az ország már havi négyezer repülőgépet adott a hadseregnek, 1943 végén pedig már havi nyolcezeret. Hasonló, szinte hihetetlen ugrás volt tapasztalható a harckocsik, hajók, partra szállító hajók, puskák és más fegyverek előállításában. És mindeközben az Egyesült Államok hatalmas erőfeszítéseket tett a kor legnagyobb ipari teljesítménye, az atomfegyver előállítása érdekében (1942-ben épp csak elkezdődött, és 1945 derekára fejezték be).

Hogy a La Manche csatornán keresztül indított, atlanti fal elleni támadás gondolata egyáltalán fölmerülhetett, egy olyan tényezőnek köszönhető, amit Dwight Eisenhower "a felkelt demokrácia dühének" nevezett. Mi tette lehetővé a D-napot? Az amerikai gyárakból érkező, végeérhetetlen fegyveráradat; az Ultra és a dezinformációs szervezet; az atlanti csata megnyerése; a légi és tengeri fölény; a brit találékonyság; a francia ellenállás; a nyugati demokráciákban megalakult polgárőr csapatok; Andrew Higgins és más vállalkozók és feltalálók génusza és kitartása; az üzleti és kormányzati együttműködés; az Egyesült Államok és Anglia lakosságának munkája, és még sok minden más, ami egyetlen szóban foglalható össze: csapatmunka.

3

A PARANCSNOKOK

A két emberben sok volt a közös. Az 1890-ben született Dwight Eisenhower egy évvel volt idősebb Erwin Rommelnél. Mindketten kisvárosban nevelkedtek: Eisenhower Kansas államban, Abilene-ben, Rommel a svábföldi Gmündben. Mindkét apa testi fenytéssel vasfegyelmet kényszerített fiára. Eisenhower rögbizett és baseballozott, Rommel kerékpározott, teniszezett, korcsolyázott, evezett és sielt. Jóllehet egyik családnak sem voltak katonai hagyományai, mindkét fiút katonaiskolába küldték: Rommel 1910-ben nyert felvételt a danzigi Királyi Tisztképző Iskolára, Eisenhower pedig 1911-ben lett az Egyesült Államok West Point-i Katonai Akadémiájának növendéke.

Kadétként egyikük sem tanult kimagaslóan jól, de mindketten rátermettek voltak, s hajlamosak a szabályok megszegésére. Rommel a tiltás ellenére monoklit viselt, Eisenhower cigarettázott. Mindkettejükön remekül állt az egyenruha, s mindketten egy-egy élénk, fiatal, ünnepezt szépség kezére pályáztak, s azt el is nyerték. Rommel 1916-ban vette feleségül Lucie Mollint; Eisenhower egy évvel később fogadott örök hűséget Mamie Doudnak.

Pályafutásuk az első világháborúban szétágazott. Rommel csapattisztként szolgált Franciaországban és Olaszországban, magas kitüntéseket kapott, többek között az első és a második osztályú Vaskeresztet, és a nagyra tartott *Pour le Mérite*-et. Eisenhower az Államokban elásták egy kiképzőtiszt posztján - keserves csapást jelentett neki, attól félt, sose fogja kiheverni.

Theodor Werner, Rommel egyik szakasziparancsnoka így emlékszik: "Mikor megismertem [1915-ben], szinte kamaszosan vékony

volt, szent lelkesedés lángja lobogott benne, mindig tette, ugrásra készen állt. Valamilyen furcsa módon szelleme már a kezdet kezdetétől átjárta az egységet, eleinte csak alig észrevehetően, aztán egyre erősebben, míg végül mindenkit fellelkesített kezdeményező-készsége, bátorsága, hihetetlen lovagiassága. [...] Bálványozták az emberei, és vakon hittek benne."

Claude Harris törzsőrmester így emlékezett Eisenhowerre: "Szigorú fegyelmet követelt, született katona volt, de nagyon emberséges és megfontolt [...] Fiatal kora ellenére remek szervező-készséggel rendelkezett. [...] Ez a tulajdonsága olyan elismerést és ragaszkodást váltott ki tisztjeiből, amely néhány parancsnok

kivételével talán senkinek sem sikerült."B Ed Thayer hadnagy, Eisenhower egyik beosztottja így írt róla: "Új kapitányunk, Eisenhower, azt hiszem, a hadsereg egyik legrátermettebb és legjobb tisztje. [...] Csodálatos szuronygyakorlatokat vezényelt nekünk. Képes felgyújtani az emberek képzeletét, üvölt, ordít, míg nem mi is úgy ordítunk és toporzékolunk, és úgy szabdalkuk a levegőt, mintha az ellenséget kaszabolnánk."4

A két háború között Rommel csapattiszt maradt, Eisenhower vezérkari tisztként szolgált. Az előlépetés ritka volt, de egyikük sem akart soha életében más lenni, mint katona, noha mindketten ambiciózus emberek voltak, akik bármely civil pályán magasra emelkedhettek volna. Feletteseik sokra tartották őket. 1914-ben az ezredparancsnoka ezt írta Rommelről: "Több fejjel magaslik ki az átlagos zászlóaljparancsnokok közül."5 Ugyanabban az esztendőben Eisenhower felettese, Douglas MacArthur vezérkari főnöke ezt írta: "Eisenhower a hadsereg legjobb tisztje. A következő háborúban a csúcsra kell emelkednie."6

A háború mindkét embert kiemelte a homályból. Rommel először annak a páncélosadosztálynak a parancsnokaként szerzett nevet magának, amely 1940-ben utat tört Franciaországba, 1941-42-ben pedig az észak-afrikai sivatagban harcoló Afrika Korps első embereként ragyogott fel csillaga, s lett világszerte ismert. Eisenhower nevét 1942 novemberében, az észak-afrikai sivatag nyugati részén küzdő szövetséges erők parancsnokaként ismerte meg a világ.

Miután Rommel a sivatagban aratott látványos győzelmei ellenére 1942 késő őszen elvesztette az El Alamein-i csatát, megváltozott: Hitler defetistának nevezte, mások inkább realistának. November 20-án, mikor tudomására jutott, hogy az ötven teherszállító repülőgép kö

zül, amelyek üzemanyagot hoztak tankjai számára, negyvenötöt lelőttek (hála az Ultrának), egyik fiatal századparancsnokával, Baron Hans von Luck őrnaggyal sétált egyet a sivatagban.

"Ez a vég, Luck! - emlékezett az őrnagy Rommel szavaira. - Még Tripoliszt sem tudjuk tartani, vissza kell vonulnunk Tunéziába. Es ott is össze kell csapnunk az amerikaiakkal. [...] Büszke afrikai seregünknek, a Tunézia északi részén lévő új hadosztályainknak vége."

Luck őrnagy tiltakozott, mondván: van még remény

Rommel azt mondta: nincs. Luck így idézte fel a beszélgetés további részét: "Egyhamar nem kapunk utánpótlást. Hitler törzskara már leírta ezt a hadszínteret. Hitler most már csak arra hivatkozhat, hogy a katonának kötelessége helytállni és meghalni őrhelyén. Luck, elvesztettük a háborút!"

Rommel rossz előérzetei ellenére folytatta a harcot. A nyugat felől érkező amerikaiak Tunéziában már várták az Afrika Korpsot. Itt, 1943 februárjában, a Casserine-hágónál csapott össze először Eisenhower és Rommel. Rommel a meglepetés és elszántsága révén eleinte erős fölénybe került a tapasztalatlan és nem kellően felkészült tábornokok által irányított, tapasztalatlan és nem kellőképp kiképzett amerikaiakkal szemben - e tábornokok sorában ott volt Eisenhower is, aki gyakorlatilag akkor esett át a tűzkeresztségen. Eisenhower számos hibát követett el, de jóvátette, hatásosan élt logisztikai és tűzerőbeli fölényével, s végül megnyerte a csatát.

Rommelnek ekkorra már magas volt a vérnyomása (Eisenhowernek nemkülönben), heves fejfájások, idegkimerültség és reuma gyötörte. Hitler tábornoszernaggyá léptette elő és hazarendelte: részben Rommel egészségének megóvása érdekében, részben, hogy reputációját fenntartsa (Észak-Afrika elvesztése bármely pillanatban várható volt), részben pedig azért, hogy ne kelljen naponta hallgatnia az Észak-Afrika számára több ellátmányt kérő Rommel követelőzéseit. Rommel az 1943. év végéig javarészt csapatok nélkül maradt.

Eisenhower 1943 még hátralévő részében a Szicília, illetve Olaszország elleni támadást irányította. Mindkét hadművelet sikeresnek bizonyult, de a rájuk következő hadjáratok kiábrándítólag hatottak. Szicíliában az amerikaiak 7. hadseregének (öt hadosztály) és a britek 8. hadseregének (négy hadosztály) öt hétbe telt, mire két német

adosztályt ki tudott szorítani a szigetről; Olaszországban az előnyomulás kínos lassúsággal haladt, s a németeknek Rómától messze délre sikerült patthelyzetet kialakítaniuk.

A csalódások és saját fáradtsága ellenére Eisenhower következetesen optimista volt. Feleségének írta: "A fokozódó nyomás és az erősödő feszültség mindenkinek feltárja a gyenge oldalát. A parancsnoknak ezt kötelessége leplezni, s mindenekelőtt palástolnia kell kételyeit, félelmeit és balsejtelmeit." Hogy ezt milyen jól csinálta, jól jellemzi egyik törzstisztje, aki így írt Észak-Afrikából: "Eisenhower majd szétrobbant az energiától, jó kedélyű volt, hihetetlen pontossággal emlékezett minden apróságra, és elképesztő optimizmussal tekintett a jövőbe." H

Eisenhower tanulmányt írt a vezetésről, amely nézete szerint nem művészet, hanem megtanulható képesség. Kijelentette: "Az egyetlen tulajdonság, amely alapos elmélyedés és gyakorlat útján elsajátítható, az az emberek vezetése." Leírta, hogy első parancsnoki állomáshelyén, Gibraltárban, 1942. november elején jött rá arra, hogy "milyen kérlelhetetlenül és elkerülhetetlenül ássa alá a terhelés és a feszültség a vezető állóképességét, ítéletét és önbizalmát." Bármilyen kedvezőtlenül alakuljanak is a dolgok, bármilyen

nyugtalan is a törzskar, a parancsnoknak "önmagában és parancsaiban meg kell őriznie optimizmusát. Olyan parancsnokkal, akiből nem sugárzik önbizalom, lelkesedés és optimizmus, a győzelem aligha vívható ki."

Eisenhower felismerte, hogy "az optimizmus és a pesszimizmus ragadós, és föntről lefelé gyorsabban terjed, mint akármely más irányban." Megtapasztalta, hogy a vezető optimizmusa "rendkívüli hatást gyakorol mindenkire, akivel érintkezésbe kerül. Ennek egyértelmű felismerése után szilárdan eltökéltem, hogy magatartásommal és a nyilvánosság előtt mondott beszédeimben mindig a győzelembe vetett derűs hitet mutatom, s hogy bármilyen pesszimizmus és elbátortalanodás környékez is, azt megtartom magamnak".y

Eisenhower sosem beszélt úgy a beosztottaival, ahogyan Rommel Luck őrnaggyal. (Eisenhowernek persze jóval több oka volt optimizmusra.) Uolt azonban más kiáltó ellentét is a két férfi között, amely inkább személyiségükből, mint pozíciójukból fakadt. Rommel türelmetlenkedett az ellátási és vezetési nehézségek miatt, Eisenhower azonban, aki csaknem két évtizeden át szolgált vezérkari tisztként, mindkettőnek mestere volt. Rommel hajlamos volt az arroganciára,

Eisenhower gondosan felépítette önmaga képét: ő volt az egyszerű kansasi fiú, aki megtesz minden tőle telhetőt. Rommel nem kedvelte olasz szövetségeseit, sőt alig-alig palástolta irántuk érzett megvetését - Eisenhower őszintén kedvelte brit szövetségeseit, és mindent megtett annak érdekében, hogy a velük való együttműködés minél zökkenőmentesebb legyen. Rommel törzstisztjei körében gyakran engedett szabad folyást dühének (Eisenhower is), és nem szívesen ruházta át a hatalmat - Eisenhower épp ellenkezőleg. Rommel magányos farkas, sajátos génusz volt, ihletettség és inspiráció alapján irányító tábornok; Eisenhower csapatjátékos, hatalmas vállalkozások igazgatója, előbb alaposan megvitatta a helyzetet törzs- és csapattisztjeivel, csak azután döntött, majd mindenkit a terv szolgálatába állított.

Rommel a csatamezőn vakmerően kockáztatott, Eisenhower óvatosan mérlegelt. Rommel briliáns manőverekkel nyert csatákat, Eisenhower az ellenség lehengerlésével. Mivel Rommel csapatai létszám és tűzerő tekintetében mindig hátrányban voltak, módszere illet az adott helyzethez, s mivel Eisenhower mindig nagyobb erőnek parancsnokolt, az övé is. Ellenkező helyzetben talán másként taktikáztak volna, bár ez nem valószínű: vezetési stílusuk az egyéniségükben gyökerezett.

Minden ellentétes vonásuk ellenére volt köztük néhány érdekes hasonlóság. Martin Blumenson történész írja Rommellről: "Sokat követelt az embereitől, de önmagától sem kevesebbet. Szívósan dolgozott és harcolt, egyszerűen élt, barátságosan beszélt a katonáival, imádta a feleségét és a fiát."°° Ugyanezt szórólszóra le lehetne írni Eisenhowerről is.

Mindkét tábornok tartós, boldog házasságban élt. A háborús évek alatt mindketten rendszeresen írtak a feleségüknek. Ezekben a levelekben olyasmiket is elmondtak, amiket másoknak nem, felfedték reményeiket és rossz előérzeteiket, panaszkodtak az apró bosszúságok miatt, leírták, mennyire vágynak a nyugodt, családi életre, felidéztek házasságuk egy-egy régebbi közös élményét. Röviden: arra használták a levélírás perceit, hogy némi nyugalmat leljenek a körülöttük dühöngő háborúban."

Mindkét tábornoknak egy-egy fia volt. Manfred Rommel rögtön a tizenötödik születésnapja után, 1944 elején léghárító tűzerként belépett a Luftwaffe kötelékébe. John Eisenhower West Point-i kadét volt, ahol 1944. június 6-án végzett, s rögtön a hadsereghez

került. Mindkét fiú sikeres pályát futott be: Manfred mint politikus, John mint hadtörténész.

Rommelnek és Eisenhowernek volt egy közös, alapvető tulajdonsága: mindketten gyűlölték a háborút, amelyben részt vettek. Építeni akartak, nem rombolni, életet támasztani, nem eltiporni. Viszolyogtak a pusztítástól; az alkotásban lelték örömeiket. Rommel egyszer azt mondta, hogy ha majd véget ér a háború, vízépítő mérnökként szeretne dolgozni, vízierőműveket szeretne építeni szerte Európában. (Fia mint Stuttgart polgármestere a hetvenes, nyolcvanas és kilencvenes években hatalmas építkezési programokat indított a virágzó városban.) A Szent Lőrinc-vízfúttal és az államok közötti útrendszerrel Eisenhower elnök az amerikai történelem legnagyobb építői sorába lépett. Ha megéri, Rommel Nyugat-Németország kancellárjaként hasonló szerepet játszhatott volna. Annak alapján, amit tudunk róla, feltételezhető, hogy lett volna olyan népszerű politikus, mint amilyennek Eisenhower bizonyult.

1943 októberének végén Alfred Jodl tábornok, az *Oberkommando der Wehrmacht* törzsfőnöke azt javasolta Hitlernek, hogy Gerd von Rundstedt tábornagy, a nyugati főparancsnok alatt bízza Rommelre a Nyugat taktikai parancsnokságát. Rundstedt Németország legidősebb aktív tábornagya volt, hatvankilenc évével idős ahhoz, hogy csatatereken osztogassa a parancsokat. Anyag- és energiahiánnyal küszködött, ezért bár ő volt megbízva az áthatolhatatlan atlanti fal építésével, a Calais-i szoros kivételével máshol nem sok történt. Jodl elgondolása az volt, hogy majd Rommel biztosítja a munka folytatásához oly igen szükséges lendületet.

Hitler a rá jellemző módon megpróbált időt nyerni. Nem bízta meg Rommelt az inváziós ütközet taktikai parancsnokságával, viszont utasította, hogy tartson szemlét az atlanti falon, és tegyen jelentést neki. Mikor

november 5-én közölte ezt vele, hangsúlyozta a megbízatás fontosságát: "Ha az ellenség nyugaton partra száll, az a háború döntő pillanata lesz, olyan pillanat, amelyet a javunkra kell fordítanunk. Könnyörtelenül ki kell facsarnunk Németország minden csepp teljesítőképességét."z

Rommel december két középső hetét szemleúton töltötte: az Északi-tengertől egészen a Pireneusokig leutazott. A tapasztaltak meg

döbbsentették. Az atlanti falat rossz viccnek minősítette, "Hitler *Wolkenkuckucksheim*-je (Felhő kakukkvára*) fantazmagóriájának" nevezte. "Óriási blöff [...], amely inkább a német népet téveszti meg, mint az ellenséget, [...] és hírszerzői révén az ellenség többet tud róla, mint mi."

Észak-Afrikában szerzett tapasztalataira támaszkodva Rommel közölte Wilhelm Meise tábornokkal, mérnök-műszaki szolgálata parancsnokával, hogy a szövetségesek légi fölénye meg fogja akadályozni a németeket abban, hogy erősítéseket küldjenek az ütközet körzetébe, ezért "egyetlen esélyünk a parton adódik - az ellenség mindig ott a leggyengébb".

A valódi atlanti fal építésének megkezdésére vonatkozólag ezt mondta: "Gyalogsági aknákat akarok, harckocsiaknákat, ejtőernyősök elleni aknákat. Aknákat, amelyek elsüllyesztenek a hajókat, és aknákat, amelyek elsüllyesztenek a partra szállító eszközöket. Kell néhány aknamező, olyan, amelyiken a gyalogságunk keresztül tud vágni, az ellenség tankjai azonban nem. Botlóaknákat akarok, amelyek felrobbannak, ha belebotlanak a huzalukba, aknákat, amelyek felrobbannak, ha a huzalukat elvágják, távolról robbantható aknákat és fotocellás aknákat."v

Rommel előre megmondta, hogy a szövetségesek bombákkal, hajóágyúkkal és légítámadásokkal fogják indítani a partraszállást. Úgy érezte, akárhány millió aknát telepítenek is, a rögzített védelmi állások csak feltartóztatni képesek a támadást, visszaverni nem; ahhoz még a partraszállás napján mozgékony gyalogsági és páncélos hadosztályok gyors ellentámadására van szükség. Ennek érdekében tehát ezeket a hadosztályokat a part közelében kell állomásoztatni, hogy idejében odaérhessenek a döntő ellentámadásra.

Rundstedt ebben a kritikus kérdésben más álláspontra helyezkedett. Ő úgy gondolta, inkább engedni kellene a szövetségeseket befelé nyomulni, hogy aztán a döntő ütközetet Franciaország belsejében vívják meg, jóval az angol és amerikai csatahajók és cirkálók ágyúinak lőtávolságán kívül.

Ez az alapvető ellentét az egész német főparancsnokságot megfertőzte, s még a partraszállás napján, sőt azon túl is éreztette hatását.

* Arisztophanész Madarak című darabjára célozva. A Ford.

Rundstedt és Rommel, mint a Wehrmacht minden tisztje, támadó szellemű tábornok volt. Most azonban védekezésre kényszerültek. A német tábornokok sose tudták megkedvelni ezt a pozíciót, noha s erre tanú a Vörös Hadsereg - bizonyos taktikai értelemben elég jól belejöttek. Hadászati értelemben sose tanulták meg azt a tételt, amit a Vörös Hadsereg stratégiájának tanulmányozásából leszármazhatna volna: hogy a rugalmas védekezés, amely enged a nyomásnak, s mikor az ellenség a kelleténél jobban előrenyomul, visszavág, jobban megfelel a második világháború körülményeinek.

Rommel a véleményének kialakításakor, miszerint a szövetségesek légierije meg fogja nehezíteni vagy éppenséggel lehetetlenné fogja tenni a szárazföldi csapatmozgásokat, nem vette figyelembe Rundstedtnek azt az érvét, hogy a parton harcolva a németek kiteszik magukat a szövetséges hajóhad ágyútűzésnek.

Vitájuk ellenére Rommel és Rundstedt jól kijött egymással, s mindketten egyetértettek, hogy a támadásra minden valószínűség szerint Pas-de-Calais térségében fog sor kerülni. Rommel javasolta, hogy a Rommel vezette B hadseregcsoportnak rendeljék alá a Hollandia és a Loire folyó Bretagne déli részén futó szakasza között állomásozó 15. és 7. hadsereget. Hitler beleegyezett, és 1944. január 15-én Rommel átvette új parancsnoki posztját.

1943 végén Rooseveltt, Churchill és vezérkaruk az iráni Teheránba utazott, hogy találkozzon Sztálinnal. A szovjet vezető a második front megnyitásáról érdeklődött. Rooseveltt megnyugtatta, hogy a partraszállásra 1944 tavaszán egészen biztosan sor kerül. Már a fedőneve is megvan, Churchill választotta ki a brit vezérkar lajstromából: Overlord (hu"bérúr, legfőbb úr). Sztálin tudni akarta, ki a főparancsnok. Még nem nevezték ki, válaszolta Roosevelt. Sztálin erre azt mondta, hogy akkor nem hiszi, hogy a nyugati szövetségesek komolyan gondolják az inváziót. Rooseveltt megígérte, hogy három-négy napon belül dönteni fognak.

Ígérete ellenére húzódozott a vizolyogtató döntéshozataltól. Azt általa preferált megoldás - George Marshall irányította volna az Overlord hadműveletet, Eisenhower pedig visszatért volna Washingtonba a hadsereg vezérkari főnökének posztjára - nem sok jóval kecsegtetett. Eisenhower így Marshall felettese lett volna - önmagá

ban is abszurd helyzet -, és ami még rosszabb: Eisenhower így régi parancsnokának, MacArthurnak is főnöke lett volna, aki akkoriban a Csendes-óceán délnyugati hadszínterének parancsnoka volt. Rooseveltt

mindezek ellenére nagyon szeretette volna megadni a lehetőséget Marshallnak, hogy a hadszíntéren irányítsa azt a sereget, amelyet megteremtett, felszerelt és kiképzett. Mikor december elején a társaság megérkezett Kairóba, Rooseveltt megkérdezte Marshallt, hogy ő mit szeretne - ezzel azt remélte, hogy ráruházhatja a döntést. Marshall azonban azt válaszolta, hogy ő boldogan szolgál bárhol, ahová az elnök küldi, és nem akar saját ügyének bírja lenni.

Roosevelt végül nagy nehezen döntött. Az utolsó kairói találkozó végén megkérte Marshallt, hogy írjon egy levelet a nevében Sztálinnak. Rooseveltt diktálta, Marshall írta: "Döntés született, hogy az Overlord hadművelet főparancsnokául haladéktalanul kinevezzük Eisenhower tábornokot."⁴

Eisenhower kapta hát a háború irigylésre legméltoább - legalábbis annak látszó - parancsnoki posztját. Rooseveltt döntése magyarázatául később elmondta, hogy egyszerűen képtelen volt úgy aludni, hogy Marshall nem volt az országban. Mivel a hadművelet főparancsnokának amerikaiának kellett lennie (ők adták az Overlordban részt vevők háromnegyedét), a jelöltek sorozatos elejtése után egyedül Eisenhower maradt.

E választást számos pozitívum támasztotta alá. Eisenhower addig már három sikeres inváziót irányított, amelyek mindegyikében együttesen vettek részt a brit és az amerikai légi, tengeri és szárazföldi erők. Jól kijött a britekkel, s azok is vele. Montgomery tábornok, akit akkorra már kineveztek az Overlord hadművelet szárazföldi erői parancsnokának, mondta Eisenhoweréről: „Valódi ereje az emberi tulajdonságaiban rejlik. [...] Megvan az a képessége, hogy úgy vonzza magához az emberek szívét, mint mágnes a vasat. Elég rámosolyognia valakire, és az máris bíz benne.”⁵

Sir Andrew Cunningham tengernagy, az admirális első lordja elmondta Eisenhowernek, milyen nagy élményt jelentett neki, hogy a Földközi-tenger vidékén alatta szolgálhatott. Megtapasztalta, hogyan hozza össze Eisenhower két nemzet katonáit, akik származásukban, a hadvezetésről vallott elveikben és "látszólag összeegyeztethetetlen" elméleteikben egyaránt különböztek egymástól, s hogyan kovácsolja

csapatát őket. "El nem tudom képzelni - mondta Cunningham -, hogy akadna még egy ember önön kívül, aki erre képes lett volna."⁶

A kulcsszó a "csapat". Eisenhower kiválasztásának legfontosabb szempontja a csapatmunka, az összedolgozás iránti elkötelezettsége volt.

1943. december 7-én Eisenhower Tuniszban találkozott Roosevelttel, ahol az elnök útban Washington felé megállt. Roosevelttet a repülőgépről egyenesen Eisenhower kocsijába ültették. Alighogy az autó elindult, az elnök Eisenhower felé fordult, és mintegy mellékesen közölte: "Ike, maga fogja irányítani az Overlordot." Eisenhower hivatalos titulusa a Szövetséges Expedíciós Haderők főparancsnoka lett.

1942 júniusában, mikor Eisenhower először látogatott Londonba, a Claridge's - akkoriban az angol főváros legjobb és legdrágább szállója lakosztállyal várta. Azonban sem a díszes előcsarnok, sem a libériás londonerek nem feleltek meg az ízlésének; lakosztályától, a fekete-arany nappalitól és a rózsaszín hálótól viszolygott. Átköltözött egy kevésbé elegáns szállodába, szárnysegédeit pedig utasította, hogy keressenek szám a valami nyugodt helyet vidéken, ahol pihenhet. Surrey grófságban, Kingstonban találtak egy ilyet. Egy szerény kis családi ház volt, Telegraph Cottage-nak nevezték.

Mikor Eisenhower 1944 januárjában visszatért Londonba, nyomban felpanaszolta, hogy az Overlord parancsnokságán nem lehet nyugodtan dolgozni. Churchill, az amerikai nagykövet és más befolyásos személyiségek úgy érezték, a nap bármely órájában fölkereshetik, a törzskar pedig nemigen tudott ellenállni a londoni éjszakai élet csábításainak. Két hét múlva a város határain túl fekvő Bushy Parkba költözködött munkatársaival, ahol azok - nem kevés morgolódás után - sátrakban kaptak szállást. Eisenhower számára adjutánsai a közeli Kingston Hillen találtak rezidenciát: egy udvarházat, amelyet túlságosan előkelőnek talált: Mikor megkérdezte, mi a helyzet Telegraph Cottage-dzal, megtudta, hogy helyettese, Arthur Tedder, a légierő marsallja lakik benne. Rávette, hogy cseréljenek házat; így történt, hogy az Angliában szolgáló összes főtiszt lakóhely közül a főparancsnoké volt a legkevésbé elegáns.

Mikor Rommel 1944 elején Párizsba utazott a Rundstedttel megbeszélte találkozóra (aki az V György szállodában lakott, luxuskörülmények között), a város afféle Babelként tűnt föl előtte. Valahol máshol szeretne volna felütni főhadiszállását. Tengerészeti hadsegédje, Friedrich Ruge altengernagy jelentette, hogy tud egy épp megfelelő helyet. Még a tengerpart felől Párizsba utaztában megállt egy időre La Roche-Guyon kastélyában, amely a francia fővárostól mintegy hatvan kilométernyire, egy Szajna menti, mindössze 543 lakosú faluban áll. A kastély évszázadokon át a La Rochefoucauld hercegek fészke volt. A XVIII. század vége felé egy ízben Thomas Jefferson, Amerika akkori franciaországi nagykövete is megszállt itt barátjánál, a La Rochefoucauld hercegek legnevezetesebbjénél, az író Francois-nál.

Ruge lelkesen olvasgatta La Rochefoucauld aforizmáit, és azért nézett be a kastélyba, hogy tiszteletét tegye a kortárs hercegnél. Elmondta Rommelnek, hogy a kastély éppen megfelelő, mivel kívül esik Párizson, egyenlő távolságra fekszik a 7., illetve a 15. hadsereg parancsnokságától, és elég tágas ahhoz, hogy az egész

törzskar kényelmesen elférjen benne. Így aztán a stáb - nem kevés morgolódás után - otthagya Párizst, és La Roche-Guyon álmos kis falucskájába költözködött.

Eisenhower szeretett volna egy kutyát. Segédtisztjei találtak neki egy kölyköt, egy skót juhászkutyát. Rommel is szeretett volna egy kutyát. Segédtisztjei találtak neki egy kutyakölyköt, egy tacsót. Mindkét kutya gazdája hálósobájában aludt.

Ennél jelentősebb hasonlóságok is akadtak. Mindkét tábornok szilárdan ült a nyeregben, kemény kézzel fogta a szarát, úgy vágatott a cselekvés mezején. Ahol addig tétovázás és sodródás volt tapasztalható, attól fogva a meggyőződés és a mozgás volt jellemző. Százszázalékosan eltökéltek voltak. "Teljes énemmel vetem magam az új feladatba - írta Rommel a feleségének -, és mindent elkövetek a siker érdekében." Eisenhower így beszélt megérkezése napján: "Óriási krízishez közeledünk, amelynek következményei felmérhetetlenek."y

Mindkét tábornok olyan tempót diktált, hogy ötven fölött járó munkatársaik csak lihegve tudták követni őket. Reggel hatkor általában már úton voltak, szemléket tartottak; lelkesítették, tanították, felkészítették katonáikat. Menet közben étkeztek, azt ették, amit a

katonák, vagy egy szendvicset meg egy kávét. Legtöbbször csak jóval sötétedés után tértek vissza szállásukra. Eisenhower általában napi négy órát aludt, Rommel se igen többet. Egy különbség: Eisenhower napi négy csomag cigarettát szívott, Rommel viszont sosem dohányzott.

Voltak ennél számottevőbb különbségek is. Jóllehet mindkét férfinak csak úgy lobogott az elszántság, a védő képtelen volt elhessegetni kétségeit, a támadó pedig nem volt hajlandó kételkedni. Január 17-én Rommel ezt írta feleségének: "Azt hiszem, győzni fogunk a Nyugat védelmében - feltéve ha lesz elég időnk a felkészülésre."z Eisenhower számára nem létezett "feltéve", csak feladat. Január 23-án a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottságán (Combined Chiefs of Staff - CCS) azt mondta feletteseinek: "Minden akadályon túl kell jutnunk, minden kényelmetlenséget el kell szenvednünk, és minden kockázatot vállalnunk kell annak érdekében, hogy csapásunk döntő legyen. Nem engedhetjük meg magunknak a kudarcot."2

Rommel pesszimizmusának egyik tényezője a vezényleti rendszer zavarossága volt. Hiába prédikálták a náci Führerük *"ein Volk, ein Reich, ein Führer"* (egy nép, egy állam, egy vezető) szólását, a fegyveres erőket ugyanúgy szervezték meg, mint a közigazgatást: az "oszd meg és uralkodj" elvén. Hitler szándékosan összemosta a hatásköröket, hogy soha senki ne tudja, ki miért felelős. Ezt az állapotot még bonyolította a légi, a tengeri és a szárazföldi erők természetes és egyetemleges rivalizálási hajlama. Rommelnél maradványok: Franciaországban se a Luftwaffét, se a haditengerészetet, se a megszállt területek közigazgatási vezetőit nem ő irányította. Hivatalosan nem parancsolt a Franciaországban állomásozó Waffen-SS egységeknek, se az ejtőernyősöknek, se a léghárítóknak (ők a Luftwafféhoz tartoztak).

A parancsnoki rendszer szétdarabolódása nevetséges arányokat öltött. Például: a haditengerészetnek azok a partvédelmi ütegek, amelyeket a La Manche csatorna partjára telepítettek, addig a percig, amíg a szövetségesek csak közeledtek a part felé, a haditengerészet irányítása alá tartoztak. Abban a pillanatban azonban, mikor a szövetséges csapatok megkezdték a partraszállást, a parti ütegek fölötti parancsnokságot a Wehrmacht vette át.

Rommel gondjait az is fokozta, hogy sosem derült ki egyértelműen: ő vagy Rundstedt vezeti-e a csatát. És ami még ennél is rosszabb volt: Hitler maga akart parancsnokolni. A páncélosadosztályok az ő kezében voltak, csak az ő parancsára lehetett harcba dobni őket, pedig főhadiszállása több ezer kilométerre volt a színhelytől. És ezek voltak azok a hadosztályok, amelyekre Rommel az első napi ellentámadását alapozta. Örültség volt.

Eisenhowernek nem voltak ilyen problémái: hatásköre egyértelműen mindenre kiterjedt. A kezdetekben még nem ő parancsolt a szövetségesek bombázóinak (az Egyesült Államok 8. légiflottája és a Brit Bombázóparancsnokság gépeinek), de mikor azzal fenyegetőzött, hogy lemond, ha nem használhatja belátása szerint a bombázókat, a vezérkari főnökök egyesített bizottsága teljesítette a kívánságát. 1944 tavaszán Anglia területén minden katona, minden repülő, minden tengerész, minden egység Eisenhower parancsnoksága alá tartozott. Így hazudtolták meg a demokráciák azt a náci szót, miszerint a demokráciák természetüknél fogva rossz hatásfokúak, míg a diktatúrák természetüknél fogva hatékonyak.

Az egyértelműen meghatározott hatásköröknek köszönhetően a Szövetséges Expedíciós Erők Legfelsőbb Parancsnokságát (Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force - SHAEF) az OB Westével és a B-hadseregcsoportjával ellentétben, egyértelműen meghatározott célok hatották át. Az egyik tényező, amely a közrejátszott a SHAEF egységének kialakításában, Eisenhower és közvetlen beosztottai viszonya volt: élesen különbözött Rommel és beosztottai viszonyától. Eisenhower stábjának legnagyobb részével együtt szolgált a Földközi-tenger medencéjében, s a legtöbb magasabb rangú parancsnok kinevezésekor érvényesítette

véleményét, míg Rommel alig ismerte az irányítása alá tartozó hadseregek, hadtestek és hadosztályok tábornokait.

Ez nem jelenti, hogy Eisenhower szerette vagy egyáltalán maga választotta ki minden beosztottját. Nem kedvelte Montgomery tábornokot, tartott túlzott óvatosságától. Mindazonáltal tudta, hogy Montgomerynek, aki addig Britannia egyetlen háborús hőse volt, feltétlenül meghatározó szerepet kell játszania, ezért eltökélte, hogy a lehető legjobb együttműködésre törekszik vele - ugyanúgy, ahogy a Földközi-tenger vidékén is tette. A taktikai légierő parancsnokát, Sir

Trafford Leigh-Mallory repülő altábornagyot a kelleténél óvatosabbnak és pesszimistának tartotta, de elhatározta, hogy a lehető legtöbbet hozza ki belőle. Fölöttébb kedvelte és csodálta helyettesét, Marshall Tedder légimarsallt; tengerészeti főparancsnokát, Bernam Ramsay tengernagyot nemkülönben: korábban mindkettejükkel jó munkakapcsolatot alakított ki a Mediterráneumban.

Omar N. Bradley, az amerikai szárazföldi erők főparancsnokaként most alárendeltje lett, évfolyamtársa volt West Pointban, régi, kipróbált barátja, akinek ítéleteiben vakon megbízott. Vezérkarának főnöke, Walter B. Smith tábornok 1942 közepe óta szolgált mellette. Eisenhower "tökéletes törzsfőnök"-ként jellemezte. Olyan, mondotta, mint egy féllábúnak a mankó. "Bár volna még tíz ilyen emberem - mondta egy barátjának. - Mert ha volna, egyszerűen vennék egy pecabotot, aztán minden héten megírnám haza, micsoda csodálatos tetteket vittem véghez a győzelem érdekében."z2

Rommel korábban sosem dolgozott együtt Hans von Salmuthal, a 15., és Friedrich Dollmann-nal, a 7. hadsereg parancsnokával. Salmuthal nemegyszer ordítva veszekedett. Dollmann-nak nemigen volt harctéri tapasztalata, betegeskedett, és nem nagyon kedvelte Rommelt. Se Salmuth, se Dollmann nem volt lelkes náci. Nyugaton Baron Leo Geyr von Schweppenburg tábornok irányította a páncélosokat. Megjárta már a keleti hadszínteret, s döbbsen rettenettel fogadta Rommel javaslatát, aki azt mondta, hogy használja rövid távolságra a tankokat; Schweppenburg helytelenítette, hogy a tankokat rögzített tűzérséggéként használják. Vitájuk nem oldódott meg, bár ennek vajmi csekély jelentősége volt, mivel Rommel a páncéloscsoportnak nem parancsolt.

Rommel kidobta első vezérkari főnökhelyettesét, akinek utóda Hans Speidel tábornok, egy württembergi sváb lett, aki együtt harcolt Rommellel az első világháborúban, majd a húszas években is mellette teljesített szolgálatot. Speidel részt vett a Hitler elleni összeesküvésben, politikai értelemben talpraesettebb és tudatosabb volt, mint főnöke. Végül arra is rá tudta venni Rommelt, hogy támogassa az 1944 elején mind jobban kiteljesedő, Hitler elleni összeesküvést.

És itt húzódtott a mély szakadék Eisenhower és Rommel között. Eisenhower teljes szívéből hitt az ügyben, amelyért harcolt. Számára a partraszállás keresztes hadjárat volt, amelyet azért folytatott, hogy felszabadítsa a fasiszták által megszállt Európát, és örökre széttagos

sa a fasizmus fészket. Gyűlölte a náciakat és elveiket. Rommel hazafi volt ugyan, náci azonban nem - még olyankor sem, mikor Hitler talpát nyalta. Neki az előtte álló ütközet azt jelentette, hogy egy olyan ellenség ellen fog harcolni, akit sose gyűlölt - sőt tisztelt. Inkább a hivatásos katona szakértelmével, mint egy keresztes lelkesedésével bocsátkozott a küzdelembe.

4

HOL ÉS MIKOR?

1943 márciusának derekán, nem sokkal a Casserine-hágói csata után, s csaknem két hónappal a tunéziai végső győzelem előtt, a CCS a brit Frederick Morgan tábornokot nevezte ki a szövetséges erők főparancsnoka vezérkari főnökévé, és megbízta, hogy "hangolja össze és mozdítsa előre a La Manche csatornán keresztül lebonyolítandó idej és jövő évi hadműveleteket". Egy hónap se telt bele, s a CCS úgy találta, hogy ilyen akcióra 1943-ban nem kerülhet sor. Az áprilisban kibocsátott utolsó irányelv utasította Morgant, hogy "fogjon hozzá az európai szárazföld ellen indítandó általános támadás megtervezésének, amelyre 1944 folyamán a lehető leghamarabb sor kerülhet."

Ennél szélesebb érvényű irányelvet nehéz lett volna kibocsátani. A "hol" Hollandia és Brest között bárhol lehetett, a "lehető leghamarabb" 1944 márciusa és szeptembere között bármikor. Morgan brit és amerikai tisztekből összehozott egy stábot, helyettesévé kinevezte Ray Barker amerikai vezérőrnagyot, a csoportot a saját szolgálati beosztásáról (Chief of Staff to the Supreme Allied Commander) elnevezte COSSAC-nak, és munkához látott.

A COSSAC munkájának csak egyetlen komoly korlátja volt: a művelethez rendelkezésre bocsátott partra szállító járművek számának behatárolt volta miatt a tervezők csak egy három hadosztályos támadással számolhattak. Mivel ehhez még az a feltételezés is járt, hogy a németek biztosan megerősítik az atlanti falat, e két tényező eleve kizárt minden olyan tervet, amely széles fronton indítandó támadást irányzott volna

elő. A COSSAC a kezdet kezdetétől a szövetségesek koncentrált támadása mellett tört lándzsát: csak egyetlen

partraszállási szakasszal számolt, ahol a hadosztályok egymás mellett lépnek a szárazföldre.

Hol? Számos kíváncsi volt. Olyan helyen kellett sort keríteni rá, amely még belül van az Angliában állomásozó szövetséges légierő vadászgépeinek hatósugarán. Kellett legalább egy nagyobb kikötő a közelben, amely a szárazföld felől elfoglalható s ilyenformán bevonható a műveletbe. Senki sem gondolt arra, hogy olyan helyen szálljanak partra, ahol az atlanti fal teljes volt, azaz a francia kikötők körül: a kanadaiak 1942 augusztusában indított s katasztrofálisan végződött dieppe-i rajtaütése meggyőzte a COSSAC-ot, hogy egy jól védett kikötő ellen indított közvetlen frontális támadás nem vezethet sikerre. Következésképp a kiszemelt partszakasznak alkalmasnak kellett lennie arra, hogy közvetlenül az LST kből hosszabb ideig folytathassák a kihajózásokat, továbbá kellett kijáratok a járművek számára, és azok mögött megfelelő úthálózat, hogy gyorsan és nagy tömegben felfejlődhessenek.

Ezek voltak a taktikai kívánalmak. Legtöbbjüknek könnyen lehetett megfelelő szakaszt találni Bretagne vagy a francia Riviéra partjain. A stratégiai kíváncsi azonban az volt, hogy a végső célponthoz, a Rajna-Ruhr-vidékhez a lehető legközelebb szálljanak partra, mivel nyilvánvaló, hogy minél távolabbi ponton indítják az inváziót, annál hosszabb lesz a megteendő távolság, és annál hosszabbra nyúlnak az utánpótlási vonalak.

Hollandia és Belgium kitűnő kikötőkkel rendelkezett, de azok túlságosan közel voltak Németországhoz és a Luftwaffe bázisaihoz, a mögöttük fekvő terület pedig könnyen elárasztható és védhető. A Franciaország legészakibb részén fekvő Pas-de-Calais-i part minden szempontból ideálisnak mutatkozott, csak egyetlen gond volt vele: túlságosan kézenfekvő volta miatt a németek ott építették legerősebbre az atlanti falat.

A Normandia felső részén, a Szajna torkolatának északi partján fekvő Le Havre kitűnő kikötő volt, de számos nehézséggel fenyegetett. Ahhoz, hogy elfoglalják, a szövetségeseknek a folyó mindkét oldalán partra kellett volna szállniuk. A két seregrész nem tudta volna kölcsönösen támogatni egymást, s ez lehetővé tette volna a németeknek, hogy külön-külön győzzék le őket. Le Havre-től keletre a part erősen sziklás, csak néhány kisebb öböl akad, amelyek közül alig néhánynak van kijárata a szárazföld felé.

Bretagne Bresttel mint főkikötővel és számos kisebb, de jó kikötővel az északi part mentén több előnnyel kecsegtetett, de ezeket háttérbe szorította az Angliától és a célponttól való távolság. Cherbourg mindkettőhöz közelebb volt, s ezért kínálkozott a Cotentin-félsziget. Cotentin nyugati partja azonban nyitva áll az Atlanti-óceán felől érkező viharok előtt, s ezen túlmenően a németek a kezükön lévő Csatorna-szigetekhez tartozó Guernseyről és Jerseyről ellenőrzésük alatt tartották. A Cotentin-félsziget északi partja könnyen elárasztható mélyföld. Ezen túlmenően a szárazföldhöz keskeny sávon ízesülő hídfőt a németek viszonylag könnyen lezárhatták volna.

Sorra ejtették ki a jelölteket, míg végül eljutottak a normandiai Calvados-parthoz. Caen kikötője ugyan kicsi volt, de gyorsan, valószínűleg már a támadás első hullámával elfoglalhatónak látszott. Közvetlenül a határában működött Carpiquet repülőtér, amelyet légideszant támadással már az első nap el lehetett foglalni. Caen elfoglalása azzal kecsegtetett, hogy ezáltal elvágják a Párizs és Cherbourg közötti közutat és vasútvonalat, ezzel egyidejűleg elszigetelik a Cotentin-félszigetet, s az inváziós haderők olyan pozícióba kerülnek, ahonnan Párizst fenyegethetik.

Voltak más előnyei is. Az Orne-folyó torkolata elválasztotta egymástól a Wehrmacht északkeleten állomásozó 15., és a délnyugati oldalon álló 7. hadseregét, s tudvalevő, hogy a hadseregek közötti határok jellegüknek fogva mindig gyenge pontok. A támadás a 7. hadsereg ellen indult volna, amely csak egyetlen páncélosadosztállyal rendelkezett (a 21-esekkel), míg a 15. hadsereg öttel. Calvados mintegy százötven kilométerre fekszik két számottevő brit kikötőtől, Southamptontól és Portsmouthtól. A Cotentin-félsziget megvédi az atlanti viharok legerősebbjeitől. Az Orne torkolatától nyugatra harminc kilométeres nyílt, homokos part húzódott, a legnagyobb részén csak enyhén emelkedett befelé, s jó volt a mögötte fekvő úthálózat is. Arromanches-tól nyugatra mintegy tíz kilométeren keresztül csak majdnem függőleges parti szirtek magasodnak, Colleville-től kezdődően azonban a szirtek egy körülbelül tíz kilométeres szakaszon visszahúzódnak a parttól. Jóllehet ezek a szirtek harminc-negyven méter magasak voltak, de nem függőlegesek, s az előttük húzódó partszakasz nyílt, homokos; apály idején mintegy kétszáz, dagálykor mintegy tíz méter széles. A szirtek közötti négy teknőben jó kijáratul szolgáló utak futottak a partról befelé.

A britek már korábban rengeteg információt gyűjtöttek a francia partról. Nem sokkal Dunkirk után a BBC felhívásban fordult a családokhoz, hogy küldjék be azokat a képes levelezőlapokat, amelyeket a háború előtti években Franciaországban nyaraló rokonaiktól és ismerőseiktől kaptak; már az első postával harmincezer futott be, s végül tízmillió képet gyűjtöttek össze. 1942-43-ban végig gyűjtötték és

panorámafelvetelekké szerkesztették a légi felderítés fényképeit. A francia ellenállás sok információt szolgáltatott a parti akadályokról, erődítésekről, ellenséges egységekről és hasonlókról. Az apály és a dagály, az áramlatok és a topográfia adatait régi útikönyvekből is ki lehetett bányászni.

Sok mindent tudtak hát a Calvados-partról, de ez még nem adott választ a kulcskérdésre: járható-e az Orne torkolatától nyugatra fekvő partszakasz a DUKW k, tankok, buldózerek és teherautók számára; Volt ok attól tartani, hogy nem, mivel a brit geográfusok és geológusok jelentették, hogy a szóban forgó terület az elmúlt két évszázad alatt erősen lepusztult. Az eredeti calvadosi kikötő, a régi római kikötő két kilométernyire volt a XX. századi parttól. A francia ellenállás embereinek sikerült kicsempésznük Párizsból négykötetnyi geológiai térképet, valamint egy latin nyelvűt is, amely még a rómaiaktól származott, akik tüzelőanyagot keresve az egész birodalmat felmérték. Ebből kiviláglott, hogy annak idején tőzeget bányásztak a Calvados megyei partvidék gazdag telepein. Márpedig ha a vékony felszíni homokréteg mocsaras tőzegrétegen fekszik, aligha bírja el a tankokat és teherautókat.

A COSSAC-nak biztosra kellett mennie, s ennek egyetlen módja a mintavétel volt. Az 1. kétélű révkalauz és parti felderítő különítmény Logan Scott-Bowden őrnagy és Bruce Ogden-Smith őrmester személyében 1943 szilveszterén egy törpe tengeralattjáróval elindult mintáért. Úgy gondolták, a németek aznap éjjel ünnepelni fognak. Az akciót Nigel Willmott sorhajóhadnagy, a kétélűműveletek szakértője vezette egy tengeralattjáró-parancsnok és egy gépész társaságában. Scott-Bowden és Ogden-Smith partra úszott; pisztolyt, tört, csuklóra erősített tájolót, órát, vízmentes zseblámpát és tizenkét harminc centiméteres csövet vittek magukkal.

A beálló dagállyal érkeztek Luc-sur-Merhez, egy kis tengerparti falucskához, amely azon a partszakaszon terül el, amely később a

Sword (Kard) fedőnevet kapta. A két brit hallotta, hogyan énekelnek a német helyőrségen. Partra vergődtek, de alig tettek néhány lépést, már hasra is kellett vágódniuk. Kivárták, míg a világítótorony fénye végigsiklik a parton, aztán beljebb mentek. Vigyáztak, hogy a dagály árterületén belül maradjanak, hogy az apály reggelre elmossa nyomaikat. A homokba nyomták csöveiket, mintákat gyűjtöttek, s mindegyik helyét felírták a karjukon viselt víz alatti írótablákra.

"A baj csak akkor kezdődött - emlékezett vissza Scott-Bowden -, mikor megtöltöttük a csöveket. A hullámverés nagyon erős volt, egy merő sár és rongy voltunk. Hiába indultunk neki a tengernek, visszavetett." Szusszantak egyet, megint megpróbálták, de másodszor is visszadobta őket a víz. „Végül azt csináltuk, hogy begázoltunk a vízbe ameddig csak tudtunk, ahol még viszonylag kicsik voltak a hullámok, és addig figyeltük a bukóhullámok ritmusát, míg ki nem tudtuk számítani, mikor jönnek. A harmadik kísérlet sikerült, jól időzítettük, kijutottunk a nyílt vízre, de elsodródtunk egymástól, és úsztunk, mint az örültek, nehogy megint kisodorjon minket a víz. Időnként azért láttuk egymást."

Ogden-Smith hirtelen ordítani kezdett. "Azt hittem, görcsöt vagy valami ilyesmit kapott - mesélte Scott-Bowden -, de mikor közelebb értem hozzá, már kivettem, hogy azt ordibálja: Boldog új évet! Rendes srác volt, csodálatos ember. Elküldtem melegebb éghajlatra, aztán én is boldog új évet kívántam neki."z

A talajmintákból kiderült, hogy a homok elbírja a szükséges súlyt. A kétélűműveletek révkalauz egységei még a tél folyamán számos felderítő utat tettek a Calvados megyei partoknál, a Juno, illetve Gold (Arany) fedőnevű szakaszokon. Néha periszkópmagasságra emelkedtek a törpe tengeralattjáróval, bemérték a terepet, fényképeztek. ScottBowden elmagyarázta: "Mivel békaperspektívából néztük, olyan dolgokat is észrevettünk, amiket a légi felderítés nem. Kényes művelet volt, mert ha valaki vigyázatlanul mozdult egy törpe búvárhajóban, megfeneklettünk periszkópmélységben a parti hullámverésben, vagy kibillantunk az egyensúlyból, és a szivar orra vagy tatja kiemelkedett. Bármi előfordulhatott, úgyhogy tényleg nagyon kellett vigyázni."v

Egy alkalommal az apró tengeralattjáró pont elúszott egy francia vonóhálós halászhajó alatt, amelynek orrában egy német tüzérségi megfigyelő ült. Scott-Bowden még a parton sürgölődő, kétkerekű,

lófogatú kordékkal dolgozó embereket is látta. Más alkalmakkor is kiúsztak a partra, köztük egyszer a Colleville és Vierville közöttire is (akkor, január végén már az Omaha-part fedőnéven emlegették), és más felderítő akciókat is teljesítettek.

Január végén Scott-Bowdent berendelték a COSSAC főparancsnokságának St. James Square-i épületébe, a Norfolk House-ba (akkorra már átvette a SHAEF); Ramsay tengernagy, Bradley tábornok, Smith tábornok, négy másik tábornok és öt másik tengernagy várta a jelentését. George Creasy ellentengernagy, Ramsey vezérkari főnöke összehívta a függönyöket, és így szólt: "És most mondja el, mit tapasztalt."

Scott-Bowden a térképre nézett: túlságosan nagynak és elnagyoltnak találta. "Ennek alapján sajnos nemigen tudok rámutatni a részletekre, tengernagy úr."

"Nem baj - válaszolta Creasy -, van egy másik ott az alvégen, az talán jobb." Az őrnagy átment vele a tágas terem másik végére, megnézte az ott függő térképet, s intett, hogy megfelel. Creasy visszakialtott: "Gyerünk, fiúk, hozzák ide a székeiket!" Miközben a tábornokok és a tengernagyok a székeket cipelték, a huszonhárom éves Scott-Bowden arra gondolt: Uram az egekben, ennél jobb startot is el tudtam volna képzelni.

"Még soha életemben nem láttam egy helyen ennyi csillagot emlékezett -, úgyszólván hebegtem-habogtam. Mikor befejeztem a beszámolómat, még egy óráig bombáztak a kérdéseikkel. A haditengerészetet nem nagyon érdekelte a mondókám, Bradley tábornokot azonban igen. Azt kívánta, mondjam meg, hogy ezen vagy azon az útvonalon fel bírnak-e menni a Sherman tankok. Eszembe jutottak a kétkerekű kordék, s azt feleltem: föl kell tudniuk. Meg ilyesmiket."

Mikor a pléhgallérosok kifogytak a kérdésekből, Scott-Bowden így szólt: "Szíves engedelmével, tábornok úr - mondta Bradleynek -, szeretném megjegyezni, hogy ez a partszakasz tele van ezekkel a remekül beásott ütegekkel, amelyek oldalazó tűz alatt tudják tartani a partot. Nagyon kemény diónak látszik."

Bradley megveregette Scott-Bowden vállát. "Igen, tudom, fiam. Tudom."4

Mikor Eisenhower a stábjával Londonba érkezett, hogy átvegye a COSSAC-ot, tanulmányozták Morgan tervét, s el is fogadták ér

velését. Csak egyvalamit láttak másként - és ebben mindenki egyetértett, aki ott volt: Montgomery, Eisenhower, Smith, Bradley és mások -, azt, hogy az inváziós támadást öt hadosztálynak kell megindítania. További partraszálló naszádokat követeltek, amelyeket meg is kaptak. Keleti irányban, Le Havre felé nem volt ajánlatos terjeszkedni, mivel ott a támadók közvetlenül az atlanti fal legerősebbjei közé számító Le Havre-i partvédelem ágyúinak tűzébe kerültek volna. A nyugat felé, a Cotentin-félsziget délkeleti szöglete felé történő terjeszkedést Morgan kizárta, mivel a németek megkezdték az ottani hátország elárasztását.

Eisenhower felülbírált Morgant: úgy döntött, hogy nyugat felé terjeszkednek, s a partvonal mögötti elárasztott területek problémáját amerikai légideszant hadosztályok ledobásával oldja meg, azok majd elfoglalják az elárasztott területeket behálózó töltésutakat, és a tenger felől érkező támadók azokon haladhatnak tovább befelé.

A terveknek megfelelően az amerikaiak 4. gyalogoshadosztályának kellett utat törnie Cotentin felé, amelynek partja a Utah fedőnevet kapta. Az amerikai 29. és 1. gyalogoshadosztály a calvadosi part Omaha fedőnevű szakaszán száll partra. A britek és a kanadaiak az Orne-torkolattól nyugatra húzódó részen lépnek a szárazföldre; keletről nyugat felé haladva: a brit 3. hadosztály, továbbá brit és francia kommandósok a Sword-parton, a kanadai 3-asok a Juno-parton, a brit 50-esek pedig a Gold-parton. A brit 6. légideszant-hadosztály katonái az Orne- és a Dives-folyók közötti területre ereszkednek le, a balszárnyat fedezendő.

A COSSAC-et csábította a gondolat, hogy az első támadáshoz csupán egy - brit vagy amerikai - hadsereg támaszkodjon, ez ugyanis jelentősen leegyszerűsítette volna a dolgokat, és kiküszöbölte volna minden katonai szövetség leggyengébb láncszemét, a két nemzet erői közötti határvonalat, de ez politikailag járhatatlan út volt. Mint Barker tábornok rámutatott 1943 júliusában: "Abszolút bizonyossággal elfogadható, hogy a miniszterelnök egyetlen percre sem fog belemenni, hogy a támadást teljes egészében amerikai csapatok hajtsák végre. Ugyanez érvényes az Egyesült Államok kormányára (illetve a brit csapatokra) is. E tekintetben gyakorlatiasaknak kell lennünk, és szembe kell néznünk a tényekkel."5

Ebben maradtak hát. Az invázió a calvadosi parton kezdődik; a britek balra, az amerikaiak az Omaha-parton s onnan tovább jobbra, a Cotentin-parton fekvő Utah-partig harcolnak.

A Calvados megyei part nagy hátránya az volt, hogy ha a szövetségesek a Szajna vonalától délnyugatra lépnek a szárazföldre, akkor a céljuk felé vezető úton két nagy folyó, a Szajna és a Somme akadályozza haladásukat. A hátrányokból azonban néha előnyöket lehet kovácsolni; ez esetben a COSSAC azon a véleményen volt, hogy a Szajna hídjait még az invázió előtt le lehet bombázni, miáltal megnehezítik, hogy a Wehrmacht Pas-de-Calais-ból páncélos hadosztályokat dobjon harcba a folyón túlra.

Calvados mellett leginkább a meglepetés és az szösz, hogy a németekkel talán el lehet hitetni, hogy az itteni partraszállás csupán elterelő hadmozdulat, amelynek az a célja, hogy páncélosaikat Pas-de-Calaisból a Szajna nyugati oldalára vonja. A Calvados megyei part ellen indított támadás meglepő mivolta főképp abban állt, hogy ilyenformán a szövetségesek ahelyett, hogy Angliából kelet felé indulva, egyenes úton közelítették volna céljuk felé, déli irányba mozdultak, tehát távolodtak attól a területtől, amelyet a németeknek mindenáron védeniük kellett: a Rajna-Ruhr-vidéktől. Elképzelhető volt, hogy a németek egy Pas-de-Calais ellen indított áltámadással még a partraszállás után is meggyőzhető, hogy a calvadosi csak megtévesztés.

A COSSAC felismerte, hogy ez az egyenlet nem fordítható meg, azaz a szövetségesek nem tudják úgy megtámadni Pas-de-Calais-t és ezzel egyidejűleg elterelő hadműveletet indítani Calvados partjain, hogy az hihető legyen. Ha a támadás Pas-de-Calais-nál következik be, a németek attól való félelmükben, hogy esetleg

elvágják őket, nem fognak csapatokat állomásoztatni Normandia alsó részén. Arra azonban esetleg rábírhatók, hogy Pas-de-Calais-nál még a Calvados elleni támadás után is tartsanak csapatokat, mivel ott a katonák és a páncélosok továbbra is a szövetségesek és Németország között állnának. Röviden: a földrajzi adottságok segíteni fognak helyhez szögezni a Pas-de-Calais-i német harcokcsíkat.

Hogy megerősítsék a németek abbeli meggyőződését, hogy páncélosaikat a Szajnától északkeletre kell tartaniuk, a COSSAC egy

gondosan kidolgozott megtévesztési tervre tett javaslatot, amelyet Eisenhower, miután átvette a parancsnokságot, életbe is léptetett. Az akció fedőneve Fortitude (Lelkierő) volt, célja pedig elhitetni Hitlerrel és tábornokaival, hogy a támadásra nem ott kerül sor, ahol majd sor kerül, s hogy meggyőzzék őket: a valódi támadás csak elterelő hadművelet. Mindkét cél elérése érdekében el kellett hitetni a németekkel, hogy a szövetséges haderő kétszer akkora, mint valójában.

A Fortitude közös vállalkozás volt, amelyben brit és amerikai munkacsoportok dolgoztak együtt. Teljes mértékben kihasználták a dezinformációs szervezetet, az Ultrát, a színlelt hadseregeket, a hamis rádióüzeneteket, és a gondos óvintézkedéseket. A Fortitude számos eleme azt a célt szolgálta, hogy a németek azt higgyék: a támadásra a Vizcayai-öböl partján, Marseille köznyékén vagy akár a Balkánon is sor kerülhet. A megtévesztő akció legfontosabb része a Fortitude North, illetve a Fortitude South volt. Az előbbi Norvégiát igyekezett a partraszállás színhelyeként beállítani (ott voltak a bázisai a Hitler esetleges támadó hadműveletei szempontjából nélkülözhetetlen tengeralattjáróknak, s ezért a német vezér rendkívül érzékeny volt erre a területre), az utóbbi Pas-de-Calais-t.

Ahhoz, hogy a németeket Norvégia felé fordítsák, a szövetségeseknek előbb meg kellett győzniük őket, hogy van elég tartalékuk egy színlelt vagy egy másodrendű irányban indítandó támadáshoz is. Ez a kellenél jóval kevesebb partra szállító jármű miatt kétszeresen is nehéz feladat volt: egészen a partraszállás napjáig hajszálon függött, lesze annyi naszád, hogy a tervekben kalkulált hat hadosztályt Normandiában partra tegye. Következésképp a szövetségeseknek nagyszámú fiktív hadosztályt és partra szállítót kellett létrehozniuk. Ezt főleg a Brit Dezinformációs Szervezet, az amerikai és brit filmesek tehetsége és rádiójelzések útján érték el.

A Skóciában állomásozó 4. brit hadsereg például csak az éterben létezett. 1944 elején húsz-huszonöt brit tiszt utazott Skócia legészakibb részére, ahol a következő hónapokat rádióüzenetek váltásával töltötték. Olyan üzeneteket küldözgettek egymásnak, amelyeket egy valódi hadsereg egységei szoktak, amelyek alacsony szinten; s ezáltal könnyen megfejthető kódokkal kommunikálnak egymással. A rádióforgalmazások azt a benyomást keltették, hogy Skócia széle-hosszán hadosztályok állomásoznak.

Az üzenetek természetesen nem úgy szóltak, hogy "május közepén parna szállunk Norvégiában". A németek sose ültek volna föl egy ennyire átlátszó trükknek. Skóciában efféle üzenetek röpködtek: "A 80. hadosztály ezernyolcszáz pár mászóvasat és ugyanennyi síléckötést igényel" vagy "A 7. hadtest kéri a megígért embereket, akik bemutatják a Bilgeri-féle sziklamászás technikáját" vagy "A 2. hadtest gépkocsizósázada kézikönyveket kér, amelyek a motorok erős hidegben és nagy magasságban történő viselkedésével foglalkoznak." Nem létezett se 80. hadosztály, se 7. hadtest, se a 2. hadtest gépkocsizósázada. A németek azonban ezt nem tudták, és e rádióforgalom alapján vonták le a következtetéseket, hogy mi történik Skóciában.

A németeket nem volt könnyű megtéveszteni, maguk is a rádiós megtévesztés mesterei voltak. 1942 elején ők indították a második világháború egyik legjobban kidolgozott és legsikeresebb ilyen jellegű akcióját, a *Kreml* hadműveletet, amely azt tűzte ki célul, hogy a Vörös Hadsereggel elhitesse: a legnagyobb 1942-es német támadásra a moszkvai, és nem a sztálingrádi fronton kell számítani. Mint Earl Ziemke történész írja: "A *Kreml* hadművelet csak papíron létezett, kizárólag a megtévesztést szolgálta, de megvalósítása a hadművészet ezen elméleti ágának mesterművévé emelte." A németek rádióforgalmazásuk révén nem létező hadseregeket szimuláltak, amelyek a jelek szerint Moszkvát fenyegették. A Fortitude alapján véve nagyon hasonlított a *Kreml*-re.'

A dezinformációs szervezetnek köszönhetően azonban a szövetségeseknek volt egy előnyük a *Kreml*-l szemben: munkába tudták állítani az Angliában "megfordított" német kémeket, akik az előző három év folyamán már bizonyították megbízhatóságukat az Abwehrnek. Ők titkos rádióüzenetekben jelentették Hamburgba az Abwehrnek, hogy Skóciában sűrű vasúti forgalom tapasztalható, Edinburgh utcáin új hadosztályok karjelvényei tűnedeznek föl, és a katonák arról suttognak, hogy Norvégiába mennek. Mindemellét kétfuturos, furnér "bombázók" kezdtek megjelenni a skóciai repülőtereken. Brit kommandósok néhány akciót is végrehajtottak a norvég partokon: radarállomásokat derítettek föl, talajmintákat vettek - megpróbálták úgy feltüntetni, mintha egy partraszállást készítenének elő.

Mindez látványos eredményt hozott. Tavasz végére Hitlernek tizenhárom hadosztálya állomásozott Norvégiában (mellettük még

kilencvenezer tengerész és a Luftwaffe hatvanezer katonája is ott volt). Ezeket ugyan aligha lehetett első vonalbeli csapatoknak nevezni, Franciaországban viszont meg lehetett volna tölteni velük az atlanti fal mentén húzódó lövészárkokat. Rommel május végén rávette Hitlert, hogy Norvégiából irányítson át öt gyalogshadosztályt Franciaországba. Már csomagoltak s készültek az útra, mikor az Abwehr egy újabb köteg "elfogott" üzenetet adott át Hitlernek, amelyek a Norvégiában fenyegető veszélyt vetítették előre. Hitler visszavonta a parancsot. Churchill szavainak parafrázisával élve: a hadviselés történetében még soha ilyen kevés ember nem bénított meg ilyen sokat."~

A Fortitude South nagyobb arányú és kidolgozottabb volt. A Dover környékén állomásozó és Calais környékét fenyegető 1. amerikai hadseregcsoportra alapozták. Szerepet kaptak benne hamis rádióüzenetek, nem megfelelően álcázott, színlelt partra szállító járművek Ramsgate, Dover és Hastings kikötőiben, papírmásé- és gumitankokkal teli táborok, és a dezinformációs szervezet a maga teljes kapacitásával. A kémek fokozódó tevékenységet jelentettek Dover környékéről: építkezésekről, csapatmozgásokról, sűrűsödő vasúti forgalomról és hasonlókról számoltak be. A Dovernél filmgyári díszletezők által épített kulisszalajkikötőről jelentették, hogy teljes kapacitással működik.

A Fortitude South végső ecsetvonása az volt, hogy Eisenhower George S. Patton altábornagyot nevezte ki a 1. amerikai hadseregcsoport élére. A németek Patton a szövetségesek legkiválóbb parancsnokának tartották, s arra számítottak, hogy ő fogja vezetni a támadást. Eisenhower, aki Patton képességeit a küszöbönálló hadjárat kifejlesztési szakaszára tartalékolta, Patton hírnevét és feltűnését a Fortitude South erősítésére használta fel. A kétr~ek jelentették, hogy Patton Angliába érkezett, s követték mozgását - a brit napilapok nemkülönben. (A németek egy-két napi késéssel, Portugálián és Spanyolországon át hozzáfértek az újságokhoz, ezenkívül pedig a dublini német ügynökök még a megjelenés napján kézhez kapták a londoni lapokat, s rádión leadták a legfontosabb értesítéseket.) A 1. amerikai hadseregcsoport rádióadásai tudatták a németekkel, merre jár Patton, s kiviláglott belőlük, hogy erős kézzel ragadta magához a vezetést.

Az 1. amerikai hadseregcsoportnak a valódi csapatai mellett névleges hadseregei, hadteste és hadosztályai is voltak. Az ő kötelékükbe tartozott a 3. amerikai hadsereg (ez létezett, de legnagyobb része

az Államokban maradt), a fiktív 4. brit hadsereg, és a valós és Angliában tartózkodó 1. kanadai hadsereg. Mindezek kiegészítéseképp az Egyesült Államokban még ötven további hadosztály tartózkodott az amerikaiak állítólagos 15. hadserege - amely csak arra várt, hogy miután a 1. amerikai hadseregcsoport Pas-de-Calais-nál kiépíti a hídfőt, szintén áthajózzon. A 14. hadsereg számos hadosztálya valóban létezett, s ezek ténylegesen az Anglia déli részén állomásozó, Bradley vezette 1. amerikai hadsereg kötelékébe tartoztak.

A Fortitude sikere azon volt lemérhető, mekkorára becsülték a németek a szövetségesek erejét. Május végére úgy számolták, hogy a szövetségesek nyolcvankilenc hadosztállyal rendelkeznek - valójában csak negyvenhét volt. A németek úgy tudták, a szövetségesek annyi partra szállító járművel rendelkeznek, amennyivel az első hullámban húsz hadosztályt tudnak partra tenni. A valóságban már hathoz is szerencse kellett. Részben azért, mert ekkora erőt tulajdonítottak a szövetségeseknek, részben pedig azért, mert katonailag indokolt volt, a németek azt hitték, hogy a valódi inváziót elterelő, illetve megtévesztő hadműveletek fogják megelőzni vagy követni.

A szövetségesek szempontjából az, hogy a németek *ne szerezzenek tudomást* arról, hogy Normandia a kiszemelt helyszín, még annál is fontosabb volt, mint hogy azt higgyék, hogy Pas-de-Calais-nál (és Norvégiában) számíthatnak a támadásra. "Az eljövendő műveletek sikere vagy kudarca attól függ, képes-e az ellenség idejében pontos értesítéseket szerezni", írta Eisenhower 1944. február 23-án egy memorandumban.¹⁰

A szövetségesek mindent megtettek a titok megőrzéséért. Eisenhower februárban arra kérte Churchillt, hogy Anglia déli partvidékét zárják le a látogatók elől, ugyanis ott épül a támadás bázisa és folynak a gyakorlatok, és a látogatók között akadhat egy kém. Churchill ezt megtagadta, mondván: nem boríthatja fel ennyire az emberek életét. "Színtiszta politika", morogta Morgan tábornok Churchill válasza hallatán, és figyelmeztetett: "Ha kudarcot vallunk, nem lesz többé semmiféle politika.""

A brit kormány ennek ellenére nem akart lépni. Mikor azonban Montgomery is bejelentette: jó volna, ha a gyakorlóterek környékére nem engednék látogatókat, Eisenhower ékesen szóló kéréssel

fordult a háborús kabinethez.* Felhívta a figyelmet: "Nehezen békélnénk meg lelkiismeretünkkel, ha esztendőnk múltán arra kellene visszagondolnunk, hogy a biztonsági intézkedések figyelmen kívül hagyásával kockára tettük létfontosságú hadműveletek sikerét, s fölöslegesen sodortunk veszélybe emberéleteket." Churchill beadta a derekát. A látogatókat kitiltották.¹²

Eisenhower arra is rávette a vonakodó háborús kabinetet, hogy tiltsa be Angliában a többféle előjoggal védett diplomáciai postát. A diplomaták postaszákja, mondotta Eisenhower, "hadműveleteink titkossága és tengerészeink, katonáink és repülőink számára életveszélyes kockázatot jelent". Mikor a kormány április 17-én életbe léptette a tilalmat (amely az Egyesült Államokra és a Szovjetunióra nem vonatkozott), a külföldi kormányok hevesen tiltakoztak. Hitler ezáltal fontos jelzést kapott az Overlord időpontját illetően. "Az angolok olyan intézkedéseket foganatosítottak, amelyeket csak másfél-két hónapig tarthatnak fenn" - jegyezte meg május elején.⁴

Ha már a brit kormány ennyire segítőkésznek mutatkozott, Eisenhower sem tehetett másként. Áprilisban Henry Miller vezérőrnagy, a 9. amerikai légi hadsereg ellátási főnöke s Eisenhower West Point-i évfolyamtársa egy koktélpartin vett részt a Claridge Hotelben. A kötetlen beszélgetés közben elpanaszolta, milyen nehézségei vannak az ellátmány beszerzésében, de ehhez nyomban hozzá is fűzte, hogy e problémák a D-nap után meg fognak szűnni. Kijelentette, hogy a Dnapra még június 15. előtt sor kerül. Mikor ez utóbbit kétségbe vonták, fogadást ajánlott. Eisenhower másnap reggel tudomást szerzett az indiszkrécióról, és azonnal intézkedett. Millert ezredessé (háború előtti rangjára) fokozta le és visszaküldte az Államokba. Hivatásos katonát ennél nagyobb kegyvesztettség nem sújthatott. Miller tiltakozott, de Eisenhower nem engedett, és Miller kénytelen-kelletlen hazahajózott. Nem sokkal ezután vissza is vonult.⁵

Májusban is történt egy hasonló incidens. Egy amerikai tengerésztiszt egy összefogetelen többet ivott a kelletténél, s fontos részleteket fecsegett ki a küszbönálló hadműveletről: helyszínt, időpontot, létszámot, szállítóeszközök számát. Eisenhower az eset kapcsán ezt írta Marshallnak: "Annyira feldühített a kockázatnak ez a fölösleges fo

* A legfontosabb tárcák képviselőiből alakult minisztertanács a háború alatt. *A ford.*

kozása, hogy örömmel le tudtam volni puffantani a vétkest. Hogy erre ilyen röviddel Miller esete után sor kerülhetett, szinte elég ahhoz, hogy remegni kezdjen az ember." Ezt a tisztet is visszazsuppolták Amerikába.⁶

A SHAEF az Ultra révén szerzett adatokon mérte le a Fortitude és a biztonsági intézkedések hatásfokát. Az Egyesített Brit Hírszerzési Bizottság (British Joint Intelligence Committee) minden héten kibocsátott egy összefoglalót, amely ezt a címet viselte: "A németek várakozása a szövetségesek nyugati szándékaival kapcsolatban." Ezek egy-két oldalon áttekintették, hol, mikor és milyen erejű invázióra számítanak a németek. Az összefoglalók hétről hétre olyan híreket jelentettek a SHAEF-nek, amilyeneket az kapni remélt: hogy a németek Norvégiában támadásra számítanak, Franciaország déli részén, Normandiában és a Vizcayai-öbölben elterelő hadmozdulatokra, Pas-de-Calais-nál pedig egy húsz vagy több hadosztállal indított föcsapásra.

A németek több betont építettek a Pas-de-Calais-i erődítményekbe, mint bárhol máshol. Több csapatot állomásoztattak ott, s azokat páncélos hadosztályok is támogatták. Aknamezőket főleg a Pas-de-Calais előtti parton telepítettek. Nagyon túlbecsülték a SHAEF rendelkezésére álló forrásokat. Röviden: csúnyán rászédtek őket.

De nem teljesen. Az a mozgékonyaság, amelyet az amerikai expedíciós erők tengeri és légi fölényüknek köszönhetően élveztek, arra kényszerítette a németeket, hogy minden számításba jöhető partszakaszra figyeljenek. Március 19-én, egy Berchtesgadenben tartott tanácskozáson Hitler a legfőbb katonai vezetők elé tárta a problémát: "Nyilvánvaló, hogy nyugaton hamarosan bekövetkezik az angol-amerikai invázió. Hogy hol és mikor, azt senki sem tudja, és kikövetkeztetni sem lehet." Ennek ellenére próbált következtetni, mivel a németek nem fedték fel a Fortitude-ot, az AEF biztonsági intézkedéseit pedig alig-alig tudták kijátszani. Néhány felderítőgépnél sikerült átcsusszannia a kordonon, észre is vették a Southampton és Portsmouth előtt a gyülekező hajókat, ám mint Hitler rámutatott, az ilyesfajta értesülések szinte használhatatlanok voltak. "A hajóösszevonásokat nem lehet annak teljes bizonyítékául elfogadni, hogy a választásuk a mi Norvégiától a Vizcayai-öböl felé futó hosszú partvonalunknak erre vagy arra a szakaszára esett volna", mondotta. Ugyanis "az ilyen összevonások rossz látási viszo

nyok mellett bármikor átirányíthatók, és nyilvánvalóan csak a mi megtevesztésünket szolgálják."

Ez azonban nem tartotta vissza a találgatástól, sőt: rá volt kényszerülve. "A nyugati part legmegfelelőbb partraszállási térségei - s ennél fogva a legnagyobb veszélyben lévők - a Cherbourg-i és a bresti félszigetek, amelyek nagyon csábító lehetőségeket kínálnak." Rosszul tippelt.

Theodor Krancke r_engernagy, a nyugati haditengerészeti csoport parancsnoka úgy vélekedett, hogy az invázióra valahol Boulogne és Cherbourg között fog sor kerülni: Normandiában, az Orne torkolatánál, a Szajna torkolatánál vagy a Somme torkolatánál - mivel azonban a Boulogne és Cherbourg közötti szakasz a Kanalküste (Csatorna-part) legnagyobb részét magába foglalta, ez a becslés nemigen nevezhető hajszálpontosságúnak.⁷ H

Rommel Pas-de-Calais-ra tippelt. Több időt töltött ott, mint a hosszú front bármely szakaszán; ellenőrzött, ősztönzött, építette a védműveket. Május elején kezdett délnyugat felé kacsingatni, mondta is Gerhard von Schwerin altábornagynak, a 15. hadsereg elit 116. páncélosadosztálya parancsnokának: "A Somme-torkolat valamelyik oldalán számítunk az invázióra."y

A németek rendelkezésére álló értesülések azonban továbbra is mind Pas-de-Calais-ra mutattak: az AEF légi tevékenységének rendszere például megerősítette a Fortitude-ot. Az AEF kétszer annyi felderítő repülő indított a 15. hadsereg térségébe, mint a 7. hadseregébe, s körülbelül tízszer annyi légitámadást intéztek a Szajnáól északkeletre fekvő célpontok ellen, mint Normandia alsó része ellen. Ezért tehát Rommel továbbra is Pas-de-Calais-ra tekintett. Bízott benne, hogy ha az AEF ott támad, vissza tudja verni.

Április 27-én német gyorsnaszádók, *Schnellboor-ok* (rövidített nevükön *S-Boot ok*; ezeket nevezték a szövetségesek *E-boat* nak) hatoltak be a Tigris fedőnevű szövetséges hadgyakorlatra összevont hajócsoporthoz, és két LST-t elsüllyesztettek. Az AEF számára több mint hétszáz ember elvesztése súlyos csapás volt; a németek számára az információ, miszerint a szövetségesek Slapton Sands előtt, Anglia déli partjánál gyakorlatoznak, potenciálisan hasznos. Hitler ezt azonnal észrevette. Noha sosem járt sem Angliában, sem a Cotentin-félszigeten, sem Normandiában, elképesztően jól raktározta memóriájában a topográfiai adatokat. Így tűnt föl neki a Slapton Sands-i és a cotentini

part hasonlósága (ami miatt az AEF éppen Slapton Sandsnél gyakorlatozott), s nyomban követelni kezdte, hogy Normandia alsó részén erősítsék a védelmet.zu

Ez - azok között a szoros korlátok között, amelyek között a Wehrmacht Normandiában működni kényszerült - meg is történt. Május 29-én az AEF heti hírszerzési összefoglalójában egy háborzongató mondat is szerepelt: "A német szárazföldi erők mozgásának jelenlegi trendje alátámasztja azt a nézetet, miszerint a németek Le Havre és Cherbourg körzetét valószínű támadási iránynak tartják, sőt talán a főcsapásának is."2' Rájötték volna a németek az Overlord titkára? Ezt csak az események igazolhatták. De volt jó hír is: a fő páncélos erők a Szajnáól északkeletre állomásozó 15. hadsereggel maradtak.

Mikor? Morgan irányelve erre vonatkozóan azt felelte: "a lehető leghamarabb". A március elmúlt. Még ha lett volna is két olyan napja az AEF-nek, mikor a kedvező időjárás megkönnyíti az átkelést és a partraszállást, a normandiai parton nagy valószínűséggel várható márciusi viharok túlságosan kockázatosá tették volna a hídfőállás kiépítését és a felfejlődést. Április elseje, amit az Egyesült Államok Egyesített Vezérkari Főnöksége javasolt, egyrészt a La Manche csatorna kiszámíthatatlan időjárása miatt nem látszott alkalmasnak, másrészt pedig azért nem, mert az oroszországi tavaszi hóolvadás lehetetlenné tette volna, hogy a Vörös Hadsereg összehangolt támadást indítson. Morgan ezek után május elsejét választotta. Mikor Eisenhower átvette a parancsnokságot, annak érdekében, hogy még egy hónap legyen az LST-k, az LCVP-k és más partra szállító eszközök fogadására, az időpontot június elsejére halasztotta.

Ez a dátum azt jelentette, hogy az AEF június elseje után az első megfelelő napon támadásba lendül. A D-nap kiválasztásának számos kritériuma volt, amelyek között fontos szerepet játszottak az apálydagály viszonyok és a holdfázisok. A tengernagyok nappal akartak átkelni a csatornán, hogy irányítani tudják a több ezer vízi járművet, és maximális tűzérségi támogatást nyújthassanak. A légierő tábornokai azt akarták, hogy még mielőtt a támadók első hulláma partot ér, világos legyen, mert csak úgy tudják garantálni a bombázás maximális hatékonyságát. Mindkét haderőnemnek be kellett adnia a derekát a szárazföldi hadsereg tábornokainak, akik mindenképp éjszaka akar

tak támadni, hogy az utolsó percig kihasználják a meglepetést, továbbá hogy a hajnal első fényei már a parton érik őket, s így egy teljes nap álljon rendelkezésükre a hídfőállás kiépítésére.

Rommel érezte, hogy a támadókat a dagály hozza majd, mivel azoknak magas vízállás esetén kell a legkeskenyebb nyílt parti sávon átvágniuk, de ez csak azt mutatta, mennyire keveset tud a partraszállási hadműveletekről. Az AEF már a kezdet kezdetén eldöntötte, hogy a beálló dagállyal együtt száll partra, mivel úgy a partra szállító naszádok kifuthatnak a partra, a következő hullám pedig visszaemeli őket.

Az AEF-nek legalább félhold kellett az éjszakai átkeléshez, ennyi fényre szükségük volt a hajóknak, illetve az ejtőernyősöknek, akiket mintegy öt órával a támadás megindítása előtt akartak ledobni Franciaországban.

Megfelelő holdvilágot nyújtó éjszaka után beálló hajnali dagály júniusban két időszakban volt várható: június 5-7-én és 19-20-án. Eisenhower június ötödikét jelölte ki.

A hely: a Cotentin-félsziget délnyugati partja és alsó Normandia Calvados megyei partja. A nap, a D-nap: június ötödike. A támadás megindításának órája, a H-Hour: hajnalban.

Rommel nem sejtette, hogy az AEF-nek kevés a partra szállító naszádja. Épp az ellenkezőjét hitte. Ráadásul a dezinformációs szervezet folyamatosan táplálta hamis információkkal. Ennek következtében az

időpontot illetően vaskos tévedésbe esett. Áprilisban úgy gondolta, május első vagy harmadik hetében várható a támadás. Május hatodikán így írt Lucie-nak, a feleségének: "A legnagyobb bizodalommal várom az ütközetet. [...] Valószínűleg május 15-én kezdődik, és május vége előtt aligha fejeződik be." "ZZ Május 15-én ezt írta: "Már május idusán járunk, és még mindig semmi. [...] Azt hiszem, néhány hét még hátravan." "2" Június elsején, a holdfázisok és az apály-dagály várható ritmusának tanulmányozása után kijelentette, hogy június huszadikáig nem lesz invázióra alkalmas dagály (azaz szerinte: hajnali dagály). Június másodikán ezt írta Lucie-nak: "Még mindig semmi jele az inváziónak." "z4

Hitler sem volt különb. Beleringatta magát a hitbe, hogy nem is lesz invázió. Április 6-án kijelentette: "Egyre csak az az érzésem,

hogy ez az egész csak egy ostoba kitalálósdi." A folytatás közelebb állt a valósághoz: "Az az igazság, hogy nem tudhatjuk, mire készülnek ezek valójában odaát." "25

"Nem engedhetjük meg magunknak a kudarcot" - mondotta Eisenhower, s az AEF ezzel vágott a feladatnak. Nem készítettek tartalék terveket. Egy széles fronton megindítandó szárazföldi offenzíva esetén a második világháborúban a támadók tervei némi rugalmasságot tükröztek. Ha a kezdeti támadás nem tört át, a követő egységeket a szárnyak felé lehetett irányítani, vagy tartalékolni egy másik alkalomra. Az Overlord esetében azonban a terv az volt: mindent vagy semmit. Hitlernek és Rommelnek a legteljesebb mértékben igaza volt, mikor arra az álláspontra helyezkedtek, hogy ha a Wehrmacht vissza tudja verni az AEF partraszállási kísérletét, még egy hasonló hadműveletre 1944-ben a szövetségesek már nem lesznek képesek.

Az Overlord tétje csodálatosan összehangolta a SHAEF embereinek agyműködését, de ugyanakkor növelte a munkaterheket, s a feszültséget csaknem az elviselhetetlenségig fokozta. "Ha pontosan be tudnék számolni neked az elmúlt hétről - írta Eisenhower január végén Mamienak -, lenne valami fogalmad arról, hogyan ugrál a bolha egy forró vaslapon!" Május vége felé így írt: "Úgy érzem, mintha egy nagyfeszültségű dróthálózaton élnék." "Z~

5

AZ ELŐNYÖK KIAKNÁZÁSA

A HÁTORSZÁGOK KÜLÖNBBSÉGE

Az első világháborúban a támadásra vállalkozó félnek mindig tartania kellett attól, hogy az ellenség a svájci határtól a La Manche csatornáig futó front bármelyik szakaszán ellentámadást indíthat. Emiatt e vonal teljes hossza mentén megfelelő erőket kellett állomásoztatni. Ugyanez volt érvényes a második világháború idején Nyugat-Európában tartózkodó németekre is - a SHAEF ebből a szempontból hatalmas előnyt élvezett. Mivel Németország nem bírta támadást indítani az Anglia ellen, ezért az AEF nyugodtan összevonhatta minden tartalékát a támadás helyszínére.

1918 előtt, mikor is az első bombázószázadok megalakultak, és megkezdték első, aprócska akcióikat, nem volt rá mód, hogy a támadók az ellenséges vonalak mögé kerülve megakadályozzák, hogy annak ember- és hadianyag-utánpótlása a frontra jusson. Csupán elterelő és megtévesztő hadműveletekre hagyatkozhattak. A SHAEF teljes mértékben élt a megtévesztés és elterelés eszközeivel, de az AEF-nek emellett még legalább három módszer is a rendelkezésére állt, amelyek révén megakadályozhatta vagy legalábbis hátráltathatta a német csapatokat és erősítéseket, hogy kijelölt helyükre érkezzenek. E három módszer a légideszant, a francia ellenállás és a stratégiai légierő volt. Új és kipróbálatlan voltuk miatt nagy viták előzték bevetésüket: hogyan lehet a leghatékonyabban élni velük. Végül azonban sikerült megegyezni, és a feladatot teljesíteni.

A COSSAC eredeti tervében a 6. brit légideszant-hadosztály feladatául Caen és környéke, valamint a carpiquet-i repülőtér elfoglalása

lását szabta meg. Merész terv volt, Montgomery számára túlságosan is az: ő ragaszkodott hozzá, hogy a hadosztályt egy lényegében véve védekező jellegű feladattal bízzák meg, s a Dives- és az Orne-folyók közötti területre dobják le, hogy szigetelje el a Sword-partot.* Bradley eközben úgy döntött, hogy az amerikai 82. és 101. légideszant hadosztályt a német vonalak mögött, a Cotentin-félszigeten veti be azzal a céllal, hogy akadályozzák meg, hogy a németek egy helyi ellentámadást indítsanak Utah-part ellen, és biztosítsák a partszakasz kijáratát, hogy a 4. gyalogos hadosztály elindulhasson befelé.

Marshall tábornok e terveket látva feldühödött. A háború kitörésekor sokat várt az ejtőernyősöktől mint a hadviselés új tényezőitől, de reményei nem váltak valóra. 1943 szeptemberében például az utolsó pillanatban túlságosan kockázatos volta miatt visszavonták azt a tervet, mely szerint a 82. légideszant hadosztályt Róma környéki repterekre dobták volna le, s ehelyett a salernói hídfő taktikai támogatására vetették be.

Marshall 1944 elején azt mondta Eisenhowernek, hogy az ejtőernyősök stratégiai szerepkörben történő alkalmazásának balsikere nagy csalódást okozott neki. Úgy vélekedett, hogy az AEF sokkal többet tehet légi fölénye és a nagy költségek árán megalakított elit légideszanthadosztályok kínálta előnyök kiaknázása

érdekében. Az volt a véleménye, hogy mindez "koncepcióhiányból" fakad, amely a kisszerű szemléletmód eredménye, mivel "minden parancsnok csak azzal foglalkozik, ami az ő szerepét segíti a hadműveletben." Ha ő volna az Overlord főparancsnoka, mondtotta, ő egyetlen, nagyarányú légideszantakcióra adna parancsot: "még ha a britek tiltakoznának is, akkor is teljes egészében amerikai csapatokkal valósítanám meg".

Marshall azt javasolta Eisenhowernek, hogy Evreux-től délre, Caentől mintegy száz kilométernyire a kontinens belseje felé vessék be az AEF légideszantcsapatait, mivel Evreux közelében négy könnyen elfoglalható, jó repülőtér is található, ahol aztán a könnyű fegyverzetű ejtőernyősök erősítést kaphatnak.

"Nekem tetszik ez a terv - jelentette ki -, mert úgy érzem, hogy ez az igazi függőleges átkarolás, és olyan stratégiai fenyegetést jelent, hogy a

* Montgomery ezen túlmenően még abban is bízott, hogy a Sword-parton partra szálló 3. brit tengerészhadosztály a támadás első óráiban elfoglalja Caent.

németek kénytelenek lesznek komolyan felülvizsgálni védelmi terveiket." Ez, mondtotta, tökéletes meglepetésként érné őket, közvetlenül fenyegetne a Szajná tőrtörtő árkeléssel és a Párizs felé történő megindulással, s ugyanakkor gyülekezőhelyet is biztosítana a francia ellenállás számára. Az egyetlen hátrányt abban látta, hogy "még sosem hajtottunk végre ilyen műveletet".

Eisenhower nagyon nem szívesen vitatkozott Marshall-lal, és szinte soha nem is tette. Ezért aztán hosszadalmas és védekező jellegű választ adott. Egy év óta töri a fejét, mondtotta, hogyan lehetne az ellenséget valamilyen jelentős hadműveleti módszerrel meglepni, és benne is sokszor fölmerült a légideszantosok stratégiai célú bevetése. Ennek ellenére Marshall ez egyszer téved.

Először is, magyarázta felettesének Eisenhower, annak érdekében, hogy biztosítsák a partraszállást, szüksége van ejtőernyősökre a Swordpart szárnyain és a Utah-parton a német vonalak mögött. Másodszor - és ez még fontosabb -, az ejtőernyősökre messze a kontinens belsejében utánpótlás és kellő mozgékonyág hiányában a megsemmisítés várna. A németek a háború során egyszer-kétszer már megmutatták, hogy nem félnek az "átkarolás stratégiai fenyegetésétől". Nyugat-Európa úthálózatán felvonulva hatalmas tüzerőt koncentrálhatnának egy elszigetelt helyőrség ellen. Anzio jó példa erre: egy légideszantegységre a szárazföld belsejében, elvágván minden utánpótlástól, csak a légi úton biztosíthatótól nem, tankok és teherautók nélkül, mozgásképtelenül és nem kellő módon felfegyverkezve, a megsemmisítés vár.

Eisenhower közölte Marshall-lal, hogy a légideszantosok Evreux-nél nemhogy nem jelentenének stratégiai fenyegetést a németek számára, hanem csak elvesztegetnék őket. "Ellenkezik a természetemmel, hogy konzervatív álláspontot képviseljek a merészséggel szemben" - mondtotta végezetül Eisenhower, de ragaszkodott hozzá, hogy a 6., a 82. és a 101. légideszant-hadosztályt arra használják, amire Montgomery és Bradley akarja: hogy tartsák távol a német erőket az inváziós partszakaszoktól.²

Mikor Eisenhower átvette a parancsnokságot, a Luftwaffe már Németország fölé viasszaszorítva, védekező pozícióba kényszerült, s ilyenformán a szövetségesek számára megnyílt a francia légtér. Anglia és Amerika óriási erőfeszítéseket tett légiflottája fejlesztése érdekében. Ez

a vadászgépek mellett elsősorban könnyű- és nehézbombázók gyártását jelentette. A költségek lélegzetelállítóak voltak. Annak, hogy kevés volt a partra szállító hajó, az egyik oka például az volt, hogy az acél, a motor és általában a gyártási kapacitás a bombázók építéséhez kellett. Ezen túlmenően a katonák közül először a légierő választhatott, ami a szárazföldi hadsereg rovására ment; ez a fiatal tisztek és a tiszthelyettesek színvonalán látszott is. Röviden szólva: a légi armada kiépítése technikai és technológiai értelemben véve szerencsejáték volt. A rengeteg repülő biztosította a szövetségesek számára a légi fölényt, és több ezer gép állt rendelkezésre e légi fölény kihasználására. Ez a két tényező a hadtörténetben egyedülálló eszközt biztosított a szövetségeseknek. De vajon megérte-e a ráfordítást? A kérdés feltevésének már nem volt értelme: az eszköz létezett. A nagy kérdés az volt: hogyan éljenek vele?

Afelől, hogy a partraszállás napján hogyan használják, nem volt vita. Mindenki egyetértett abban, hogy közvetlenül a támadás megindítása előtt, majd utána az első napon mindvégig minden hadra fogható bombázót be kell vetni a normandiai partvédelem ellen. Ezzel szemben heves vita bontakozott ki abban a kérdésben, hogy az inváziót megelőző két hónapban mire használják a bombázókat.

Carl Spaatz, az amerikai 8. légi hadsereg tábornoka, és Sir Arthur Harris légi marsall, az angol bombázók főparancsnoka belegabalyodott abba az elméletbe, hogy a bombázók önmagukban is képesek megnyerni a háborút. A brit J. F. M. Whiteley, aki a Földközi-tenger vidékén Eisenhower törzsfőnök helyettese volt, 1943 szeptemberében Quebecben részt vett Churchill, Rooseveltnél és a CCS tanácskozásán. Whiteley jelentette, hogy Quebecben éles vita bontakozott ki az Overlord ügyében. Az volt a benyomása, hogy a brit légierő (Royal Air Force - RAF) és az amerikai hadsereg légierője köreiben (U. S. Army Air Forces - AAF, parancsnoka Henry "Hap" Arnold tábornok) erős csoportok léteznek, amelynek tagjai "remélik, hogy az Overlord teljes sikerrel zárul, és sajnálják, hogy nem vehetnek részt benne közvetlenül, de őket természetesen még a teljesnél is nagyobb mértékben leköti az igazán fontos, Németország elleni háború.";

A légierő és a földi katonák közötti vita a lényegére csupaszítva egy nagyon egyszerű kérdés körül forgott. Spaatz és Harris úgy vélte, minél távolabb működnek a frontvonal mögött a bombázók - azaz

jelen esetben Németország fölött, stratégiai célpontokat támadva annál nagyobb hatásokkal alkalmazhatók. Eisenhower és a SHAEF úgy vélte, minél inkább a frontvonal közelében működnek a bombázók - azaz Franciaország fölött, taktikai célpontokat bombázva annál többet tudnak hozzájárulni az Overlord sikeréhez.

Zajlott még egy másik vita is: a bombázók parancsnokai között. Jóllehet abban egyetértettek, hogy az Overlordra valójában nem volna szükség, Harrisnek és Spaatznak is megvolt a maga stratégiája. Hamis úgy vélekedett, hogy a RAF erői a német városok bombázásával kikényszeríthetik a náci kapitulációját; Spaatz ezzel szemben úgy ítélte meg, hogy a 8. légi hadsereg bizonyos kulcsiparágak, különösképp az olajat és szintetikus üzemanyagot gyártó üzemek lerombolásával szoríthatja rá Németországot a fegyverletételre.

A hadsereg parancsnokai és mindenekfölött Eisenhower arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a feltétel nélküli megadás kikényszerítésének egyetlen módja Németország szárazföldi lerochanása, s ehhez mindenekelőtt az Overlordnak kell sikerülnie. A szövetségesek légi fölénye miatt az Overlordot keresztülvihetőnek tartották.

Mint katonai körökben oly gyakran, a vita nem annyira a célpontok meghatározása körül forgott, mint inkább a szervezés és hatáskörök bonyolultabb kérdése körül. Itt aztán rendesen összekuszálódtak a dolgok. Eisenhower volt ugyan a főparancsnok, a gyakorlatban azonban csak a CCS által alárendelt erők fölött rendelkezett, és ezekbe nem tartozott bele sem a 8. légi hadsereg, sem a bombázóparancsnokság. A SHAEF mindössze a brit taktikai légierő és az amerikai taktikai légierő (9. légi hadsereg) fölött rendelkezett, Sir Trafford Leigh-Mallory repülő altábornagy közvetlen irányítása alatt. Leigh-Mallorynak kizárólag vadászgépekkel voltak tapasztalatai, óvatos, pesszimista beállítottságú ember volt; Harris és Spaatz nem bízott benne és nem kedvelte, s nem voltak hajlandók alatta vagy a SHAEF kötelékében szolgálni.

Eisenhower januárban vitába keveredett Marshall-lal és Arnolddal. Mindenképpen azt akarta, hogy Harris és Spaatz néhány héttel az invázió előtt kerüljön a SHAEF parancsnoksága alá, hogy a SHAEF kiválaszthassa a célpontokat. Közölte Arnolddal, hogy ezzel kapcsolatban "határozott nézetei" vannak. Meglepetésére és megkönnyebbülésére Arnold beleegyezett, hogy a bombázók a küszöbönálló hadművelet idejére az ő közvetlen irányítása alá kerüljenek.⁴

Eisenhower a francia vasút megbénítására akarta használni a bombázókat. Hitt e feladat végrehajthatóságában, s abban, hogy ez meg fogja akadályozni a németeket abban, hogy erősítéseket küldjenek Normandia alsó részére. Tudta, hogy az általa szállítási tervnek nevezett művelethez idő kell, nem lehet az Overlord előtt két-három nap alatt végrehajtani. A stratégiai légierő vezetői felajánlották, hogy hajlandók részt venni egy zavaró hadműveletben, amely nem sokkal a D-nap előtt kezdődne, s elsősorban vasúti sínek elvágását, kis magasságból végrehajtott repülő támadásokat, hídrobbantásokat és néhány vasúti csomópont lerombolását foglalná magában. A szállítási terv hosszan elhúzódó támadásokkal számolt: pályaudvarok, iparvágányok, fűtőházak, javítóműhelyek, mozdonyszínek, fordítókorongok, jelzőrendszerek, váltók, mozdonyok és szerelvények megsemmisítésével.

Forrest Pogue, a SHAEF hivatalos történésze írja: "Eisenhower, Tedder és Leigh-Mallory terveit mind stratégiai, mind politikai alapon élesen elleneztek a bombázóparancsnokok, ellenezte a 21. hadseregcsoport vezérkara, a miniszterelnök, és a háborús kabinet legtöbb tagja."⁵

A tiltakozókat Harris és Spaatz vezette. Hamis azzal érvelt, hogy a bombázólégierőt éjszakai rajtaütésekre és nagy területek bombázására hozták létre, s nem képes olyan pontosságra, amelyet rendező pályaudvarok, javítóműhelyek, hidak és más kis kiterjedésű vasúti célpontok elleni támadások igényelnek. Tedder, aki SHAEF-nél a szállítási terv legelszántabb védelmezője volt - olyannyira, hogy annak szükségességéről ő győzte meg Eisenhowert -, még azzal is megvádolta Harrist, hogy manipulál a számokkal, csak hogy bebizonyítsa: bombázói nem tudják eltalálni a kijelölt célpontokat. Spaatz kitartóan bizonygatta, hogy a német olajfinomítók elleni folyamatos támadások révén tudják az Overlordnak a legnagyobb támogatást nyújtani; meggyőzte Arnoldot, hogy változtassa meg a véleményét, és támogassa őt.

Eisenhower erre azzal érvelt, hogy az Oil Plannek - az olajtervnek - nem lenne azonnali hatása, mivel a németeknek Franciaország különböző pontjain álcázott olaj- és gázolajraktáraik vannak. A franciaországi német hadműveleteket ilyenformán csak akkor érné utol az olajtermelés leállításának hatása, ha már ezeket a tartalékokat fölemésztették - tehát jóval a D-nap után. Spaatz ezt az érvelést azzal

söpörte félre, hogy a szállítási terv csak csekély segítséget jelent a hadszíntér elszigetelésében, míg az olajterv később nagyobb segítséget nyújtana. Tulajdonképpen itt ütköztek a vélemények: Spaatz feltételezte, hogy a partraszállás és a hídfőállás megtartása könnyű lesz, Eisenhower pedig azt, hogy nem lesz az.

Az olajterv egyben azt is lehetővé tette, hogy a 8. légi hadsereg továbbra is a SHAEF hatáskörén kívül maradjon; Spaatz ehhez LeighMallory miatt ragaszkodott. Eisenhower zavarta Spaatz LeighMallory iránti nyílt ellenségesége, és azzal igyekezett nyugtatni Spaatzot, hogy a légi hadjáratot személyesen Tedder fogja irányítani. A továbbiakban, mint Spaatz följegyezte naplójában, "finoman megpróbálta eladni nekem Leigh-Malloryt, mondván, [...] úgy érzi, hogy talán ez az ember nem kapott még rendes lehetőséget intelligenciája felmutatására. Mondtam neki, hogy Leigh-Malloryról megvan a véleményem, és ezen nem is szándékozom változtatni."~

Eisenhower, képtelen lévén a légierő parancsnokait meggyőzni, feletteseihez fordult. Meggyőzte Churchillt, hogy Tedder képes arra, hogy az ő [Eisenhower] agya "repülési lebenyének" feladatát ellássa - s ilyenformán a bombázókat illetően átnyúlhasson Leigh-Mallory feje fölé. Egy kulcskérdésben azonban nem sikerült meggyőznie a brit miniszterelnököt, aki kijelentette: "arról szó sem lehet, hogy a brit bombázórepülő-parancsnokságot mint olyat a főparancsnok és helyettese irányítása alá rendeljék". Churchill ezenkívül ragaszkodott hozzá, hogy a SHAEF repülési terveit a CCS-sel jóvá kelljen hagyatnia. Eisenhower ellenezte, hogy terveit a CCS elé tárja, és "elzárkózott minden olyan megoldástól, hogy a bombázó légierő és az amerikai stratégiai erők fölötti teljes rendelkezést átadja". Ehhez annyira ragaszkodott, hogy meg is mondta Churchillnek: ha nem rendelik hatáskörébe a bombázókat, "egyszerűen kénytelen lesz hazamenni".'

Ez a fenyegetés, amely egyedülálló a hadtörténelemben Rommelnek nyilvánvalóan sosem jutott eszébe, hogy közölje Hitlerrel: ha nem kapja meg a páncélosokat, "hazamegy" - jobb belátásra bírta a briteket. A háborús kabinet kibocsátott egy irányelvet, amelyben Eisenhowerre ruházta a bombázók feletti "felügyeletet". Marshall javasolta, hogy ehelyett írják azt: "parancsnokságot". A britek erre nem voltak hajlandók. Ezzel sikerült "elképeszteniük" Eisenhowert, aki március 22-én ezt írta naplójába: "Ha nem sikerül kielégítő meg

oldást találni, kénytelen leszek drasztikus intézkedéseket foganatosítani és közölni a CCS-szel, hogy ha az ügy nem intéződik el azonnal, kérni fogom a felmentésemet." Ugyanaznap délelőtt a brit vezérkar tanácskozást tartott. Mikor Eisenhower tudomást szerzett arról, hogy mire jutottak, a naplóbejegyzéshez hozzábiggyesztett egy utóiratot: "Megtudtam, hogy elfogadták az »irányítás« szót. [...] Ámen!"~

Tedder készített egy listát, amely több mint hetven francia és belga vasúti célpontot sorolt fel (a bombázást nem lehetett csak Normandiára korlátozni, mivel az nyilvánvalóan elárulta volna a partraszállás helyszínét). A tervezet április harmadikán került a háborús kabinet elé. A britek előzőleg minden olyan esetben megtiltották a megszállt országok bombázását, ha az nagy számban veszélyeztette a lakosságot, s most emiatt húzódoztak a szőlítási tervtől. "Katonai érvekkel nagyon szépen megindokolták, miért kell ezekre a célpontokra koncentrálni" - írta Churchill Eisenhowernek, majd hozzátette, hogy a kabinetnek "nagyon határozott és egészében véve ellentétes nézetei vannak a javaslattal kapcsolatban". Anthony Eden, a külügyminiszter különösen makacs volt. Rámutatott, hogy Angliának a háború után egy olyan Európában kell majd élnie, amely "már most a kíváncsnál nagyobb mértékben" fordul Oroszország felé. Nem akarja, hogy a franciák gyűlölettel tekintsenek a britekre és az amerikaiakra.

Eisenhower válaszképp elmondta: meggyőződése, hogy a szállítási tervre szükség van az Overlord sikeréhez. Emlékeztette Churchillt, hogy a franciák jelenleg "rabszolgák", és hogy ők lesznek az Overlord legnagyobb haszonélvezői. "Nem szabad elfelejtenünk - tette hozzá legerősebb érveként-, hogy az egyik alapvető tényező, amely az Overlord vállalatához vezetett, az a meggyőződés volt, hogy túlerőben lévő légi-erőnk lehetővé tesz egy ilyen hadműveletet, amely egyébként rendkívül kockázatosnak, ha ugyan nem örülségnek volna nevezhető." A szállítási tervet, mint mondotta, "színtiszta oktalanság" volna elverni."

Churchill a háborús kabinet elé terjesztette Eisenhower nézeteit. Ékesszólóan beszélt az Eisenhower vállára nehezedő súlyos felelősségről. Óvatosnak kell lennünk, mondotta, nem szabad terheit fölöslegesen súlyosbítanunk. Ezzel együtt, folytatta, sose hitte volna, hogy a légierő ilyen kegyetlen és irgalmatlan tud lenni. Mint fogalmazott, attól tart, hogy a szállítási terv "foltot ejt a brit légierő világszerte elismert jó hírére".

Churchill meg akarta beszélni a dolgot a franciákkal. Walter B. Smith tábornok, Eisenhower vezérkarának főnöke ekkor megkereste Pierre-Joseph Koeniget, a Charles de Gaulle tábornok vezette algériai központú Szabad Franciaország Bizottság képviselőjét. "Meglepetésemre - jelentette Smith - Koenig sokkal nagyobb hidegvérrel szemléli a dolgot, mint mi. Azt mondta: »Ez háború, emberek halálával muszáj kalkulálni. Ha ezen az áron megszabadulhatunk a németektől, vállaljuk a várható veszteségeket.«"z

Churchill már csaknem teljesen le volt győzve - de még nem egészen. Elhatározta, hogy Roosevelttel is megvitatja a témát, s ilyenformán rákényszeríti az amerikaiakat, hogy a terv jóváhagyásával ők is vállaljanak részt a felelősségből. Közölte Roosevelttel, hogy a háborús kabinet nyugtalan e miatt a "franciamészárlás" miatt, s hogy a britek kételyeket táplálnak afelől, hogy "nem lehet-e csaknem ilyen jó katonai eredményeket

más eszközökkel elérni". Rooseveltnek döntenie kell. Roosevelt erre azt felelte, hogy a katonai megfontolásoknak kell elsőbbséget adni. A szállítási terv csatát nyert.'-;

A SHAEF a francia vasúthálózat ellen vetette be a bombázókat. A D-nap kezdetéig a szövetségesek 76 ezer tonna bombát dobtak vasúti célpontokra (ez a 76 kilotonna* mintegy hétszer akkora robbanóerő, mint amekkorát a hirosimai atombomba fejtett ki). Párizstól nyugatra a Szajna-hidak gyakorlatilag megsemmisültek. 1944 január-februárját véve 100 százaléknak, a vasúti forgalom a május közepi 69-től a D-napig 38 százalékra csökkent.

Ezt semmiképp sem lehet kizárólag a bombázások eredményének tulajdonítani - a francia ellenállás is jelentős szerepet játszott benne. A franciák kicsit tiltakoztak ugyan, de nem annyira, mint amitől Eden tartott. Az emberáldozat kisebbnek bizonyult a háborús kabinet előzetes pesszimista becslésénél.

A SAEF 1944. június harmadikán kiadott "11. számú Heti Hírszerzési Összefoglaló"-ja felbecsülte az addigi eredményeket. A jelentés így kezdődött: "Nyugaton az ellenség kezén lévő vasúti rendszer olyan támadáson ment és megy továbbra is keresztül, amelyhez sem inten

Egy kilotonna ezer tonna trinitro-toluol robbanóereje. A ford.

zésben, sem időtartamban semmilyen eddigi hasonló célzatú támadás nem fogható." Mintegy ezerhétszáz mozdony és huszonötezer vagon semmisült meg vagy vált üzemképtelenné. Ez elég jól hangzott, ám a bombázások előtti állapotokhoz mérve mégis csupán tizenhárom, illetve nyolc százalékát jelentett. És ami még rosszabb volt: a gördülőállományt a németek pótolni tudták - a francia lakosság szükségleteinek rovására. Mint az összefoglaló megjegyezte: "A legtöbbet a francia lakosság szenvedte. A németek igényei miatt a francia vasúti forgalom egyre csökken, és a már úgyis nagy nehézségekkel küszködő francia ipar nehézségei tovább növekedtek." Következésképp a veszteségek "nem akkorák, hogy a kíváncsiak szerint megakadályozná az ellenséget az utánpótlás és az erősítés mozgatózásában, jóllehet kevésbé hatékonyan tudja végrehajtani azt".

A gördülőállomány mellett a szállítási terv depókat, fordítókörongokat és hidakat is célba vett. Kilencven célpontra mintegy 58 ezer tonna bombát dobtak le, amelyek nagy rombolást okoztak ugyan, de sajnos a németek hamar elvégezték a szükséges javításokat: "Sok esetben huszonnégy órán belül helyreállították és ismét megnyitották a vonalat, még több esetben negyvennyolc órán belül." Ennél kedvezőbb volt a Párizs és a tenger közötti Szajna-hidak vasúti hídjairól szóló jelentés: kilencből nyolc megsemmisült. A kilenc támadott közúti híd közül hét megsemmisült vagy részben megrongálódott.

A D-nap előestjén a SHAEF-hez befutó felderítőjelentés nem sok jót sejtetett: "A német csapatmozgások megakadályozására utaló jelek továbbra sem kielégítőek, és mostanáig nem látszanak nagyon komolynak."4

A jelentés kétségeket vet föl a szállítási terv bölcs mivoltát illetően. A bombázók sosem tartották sem okos, sem hatásos húzásnak. Az amerikai légierő hivatalos történésze később ezt írta: "Még jóval a háború után is terítéken maradt a kijózanító kérdés, hogy a terv eredménye arányban áll-e a légierő költségeivel és a francia és belga városokban okozott kártétellel."5

Azok azonban, akik erről a legtöbbet tudhatták, a német tábornokok "szilárdan meg voltak győződve, hogy a különféle légitámadások végzetes hatást gyakoroltak ellentámadási terveikre".6

Az a repülőgép, amelyik a legtöbb rombolást okozta, a Glenn L. Martin Company által kifejlesztett B-26 Marauder típusú könnyű

bombázó volt. Alacsonyan repült, és rendkívül pontosan célzott, ezért elsősorban ilyenekkel támadták a vasúti hidakat és a rendező pályaudvarokat. Hans Speidel, Rommel vezérkari főnöke a háború után azt mondta: "A vasúthálózat rombolása már 1944 májusának derekán lehetetlenné tette a rendszeres vasúti szállítást. [...] Az üzemanyagihiány mindent megbénított. A Párizs alatti Szajna-hidakat és az Orléans alatti Loire-hidakat még 1944. június 6. előtt lerombolták a levegőből." (Speidel e szavai az Ohio állambeli Daytonban található USAF Repülőmúzeum B-26-os emlékműve falán is olvashatók.)

Jodl tábornok egy 1946-ban készült interjúban azt állította, hogy "a parti védművek építése még nem fejeződött be teljesen, és nem is fejeződhetett volna be, mivel a szükség homokot és cementet már nem lehetett odaszállítani." Gordon Hamison, a La Manche csatornán keresztül indított támadás hivatalos történetírója arra a következtetésre jutott, hogy "a francia vasúthálózat a teljes összeomlás határára jutott", és ez "meghatározónak bizonyult a Normandiáért folytatott csatában".~

A vasúthálózat lerombolásában nemcsak a bombázók vettek részt: a francia ellenállás legalább ekkora szerepet játszott benne, ami pedig a robbanóanyagok felhasználásának hatásfokát illeti, egészen biztosan sokkal jobb teljesítményt tudott felmutatni.

Az 1940 sötét napjaiban még alig-alig létező francia ellenállás 1944 elejére tekintélyes erővé növekedett. Mint minden eredményesen működő földalatti mozgalom, ez is bonyolult és fragmentálódott, regionálisan és politikailag tagozódott szervezetben működött. Elismert vezetője Charles de Gaulle volt, ő azonban Algírban

tartózkodott, távol a helyszíntől, és nem tudta szilárdan kézben tartani a dolgokat. A kapcsolatot a britek által 1940 végén létrehozott SOE révén tartották (ennek első ügynökeit 1941 tavaszán dobták le ejtőernyővel Franciaországba), valamint az amerikaiak által a SOE mintájára megalakított Stratégiai Szolgálatok Hivatalán keresztül (ez volt az OSS - Office of Strategic Services).

Az ellenállási mozgalomnak számos gyenge pontja volt. Állandóan tartania kellett a német ügynökök beépülésétől. Nem voltak megfelelően fölfegyverkezve - sokszor egyáltalán nem. A hatáskörök meglehetősen tisztázatlanok voltak. Az egységeken belül rossz volt a

kapcsolattartás, az egységek között gyakorlatilag nem létezett. A lakosság túlnyomó része nem bízott bennük, mivel sok francia nem akart kikezdeni a németekkel, és félt a következményektől.

Az ellenállás fő támaszai a bátorság, az önfeláldozás és a szenvedélyes hazafiság voltak. Az ellenség vonalai mögött mozogtak. Ők szolgáltatták a legpontosabb hírszerzői jelentéseket, vasútvonalakat, hidakat és hasonlókat tudtak fölrobbantani, s földalatti hadseregbe tudtak tömörülni a németek hátában, s ezáltal alkalomadtán késleltetni tudták a front felé tartó náci csapatok mozgását.

Ami a hírszerzést illeti, az atlanti falat illetően az ellenállás volt a lehető legjobb forrás, mivel a fal legnagyobb részét franciák építették. A normandiai Port-en-Bessinben lakó Clement Marie egyike volt azon sokaknak, akiket a németek 1942 júniusában kényszerítettek, hogy vegyenek részt egy nagyobb erődítés munkáiban Pointe-du-Hocban (közvetlenül a később Omaha-part néven ismeretessé vált partszakasz nyugati vége mellett). Munkagépek nem voltak, mindent lapáttal, kordékkal, emberek és lovak erejével csináltak. Az erődítés hét méter mélyen sülyedt a talajba. Az egész védmű - alagutak, árkok stb. fedett volt, a talajszint feletti bunkerekre is termőtalajréteget borítottak, s azt füvesítették. Marie azt a feladatot kapta, hogy lapátoljon földet a bunkerek oldalához, hogy a földhányás lejtősen simuljon a talajhoz.

Marie Point-de-la-Percée-ben is dolgozott (az Omaha-part nyugati peremén), ahol radarállomás épült a német *Kriegsmarine* (haditengerészet) számára. Később emlékezett arra az időre, mikor 1944 elején bejelentették, hogy Rommel megszemléli a munkálatokat. A németek megparancsolták a francia munkásoknak, hogy a tábornagy megjelenésekor vegyék le a sapkájukat. "Pillanatok alatt szétfutott a hír - mesélte Marie -, s mire Rommel megérkezett, egyetlen ember sem akadt Port-en-Bessinben, aki sapkát viselt volna, ezért hát nem volt mivel köszönni.""

Rommel természetesen nem foglalkozott ilyen apróságokkal. Inkább több munkásra volt szüksége, hogy pótolni tudja a gépek hiányát. (Az atlanti fal számos tekintetben pontosan ugyanúgy épült, mint a kínai nagy fal - kétkezi munkával. A nagy különbség csupán az volt, hogy a németek betonból és betonvasból építkeztek.) "Hozzák ide a falusiakat, hogy segítsenek akadályokat emelni - mondta Rommel Le

Havre közelében egy hadosztálynak. - Fizessenek a munkájukért rendesen és azonnal. Magyarázzák meg, hogy az ellenség áttörésének ott a legkisebb az esélye, ahol a legtöbb akadályt emelik! A francia gazdák boldogan hizlalják a bukszájukat."20

A németek természetesen sosem fizettek rendesen - a franciák számára katasztrofális átváltási arányt állapítottak meg a márka és a frank között -, és nem is adtak annyit enni a munkásaiknak, hogy megnyerjék lojalitásukat. Így aztán a munkások panaszkodtak, morogtak egymás között, s néhányuk értesítéseket továbbított az ellenállás aktív tagjainak.

A SOE számos módszert dolgozott ki az információk Londonba juttatására, egyebek között repülőgépekről ledobott postagalambokat is alkalmaztak. André Rougeyron részt vett a normandiai ellenállási mozgalomban. Emlékirataiban a következőképp rögzíti, hogyan ötvözték ezt az ősi kommunikációs módszert a legújabb technikával.

"Ernest Guesdon járt nálam látogatóban. Nagyon örül, mert a legelőjén talált egy ejtőernyővel ledobott postagalambot. És ez csak egyike a soknak. A brit hírszerzésnek ez a módszere igen jól működik. A galambokat éjszaka, kalitkákból dobják le, apró ejtőernyőkkel. A címzett másnap reggel a legelőn megtalálja őket. A kommunikációhoz szükséges eszközök is mind ott vannak: egy csomag galambeledel, pergamenboríték a szükséges útmutatással, és két öntött kapszula az üzenetek küldéséhez. A kapszulák a galamb lábát övező gyűrűhöz vannak erősítve. Van valamilyen különleges, nagyon vékony papír, egy ceruza, mellé egy utasítás, hogyan kell etetni és visszaküldeni a galambot, meg egy kérdőív a megszálló csapatokról, mozgásukról, harci szellemükről - az erőd munkálatokról nem is beszélve."

Rougeyron egy mentőbrigád vezetője volt, sok Franciaország fölött lelőtt fiatal amerikai pilótát és repülő mentettek meg. A galambokkal üzent meg, hogy az illetők - csak a vezetéknev, rangfokozat nélkül - biztonságban vannak. "Nem akartunk semmi mást közölni, mert féltünk, hogy a galambot útközben lelövik."21

A németek közvetlenül Port-en-Bessin mellett, a nyugati oldalon egy parti szirtre egy négyágyús üteget telepítettek. Nagy erődtítmény volt, nagy ágyúkkal: 155 milliméteresekkel. Hálókkal és földhányásokkal gyönyörűen álcázták, a levegőből nem lehetett észrevenni.

A gazda, akinek a földjén építették, dühös volt, mert se legeltetni, se vetni nem tudott tőle. Lelépte a bunkerek közötti távolságokat, a bunkerek és a sziklaperemre épített megfigyelőállás közötti távolságot, és hasonlókat. Volt egy világtalan, nyolc-kilenc éves fia, aki mint sorstársai közül sokan, kitűnő memóriával rendelkezett. Léven vak, a németek nem törődtek vele.

1944 elején egy nap egy autóra felkérdezkedve Bayeux-be utazott, ahol sikerült érintkezésbe kerülnie egy tizenkilenc éves ellenállóval, André Heintzcel. Elmondta neki értesüléseit, amelyeket Heintz a saját kezűleg összeügyeskedett rádióadóval Angliába továbbított. (Egy Campbell-leveskonzerv dobozában rejtegette, ma a cseni Normandiai Csata Múzeumban látható.) A brit haditengerészet így a partraszállás napján pontosan ismerte a bunker koordinátáit.²²

Benouville aprócska falu a Cseni-csatorna partján. A csatornán átívelő híd közelében Thérèse Gondrée egy kávézót működtetett. A németek, akik bort és harapnivalót fogyasztottak nála, nem tudták, hogy ért németül. Gondrée asszony a beszélgetéseiből szerzett értesüléseket Vion asszonynak, a helyi szülőotthon (és a helyi ellenállás) vezetőjének továbbította, aki eljuttatta a mozgalom cseni vezetőinek; az értesülés innen a körzet SOE-ügynökéhez került, aki rádión vagy egy kis repülőgépen Angliába juttatta. Így John Howard, a 6. légideszant-hadosztály oxfordshire-i és buckinghamshire-i ezredének őrnagya, aki felkészítette századát a partraszállás napján a híd ellen végrehajtandó rajtaütésre, nagyon sokat tudott az ellenségről, egyebek között annak a gombnak a hollétét is, amelynek megnyomásával veszélyeztetettség esetén föl lehetett robbantani a hidat.

A 101. légideszant-hadosztály 506-os ejtőernyős gyalogezrede egyik célpontjául a partraszállás napján Ste.-Marie-du-Mont falut jelölték ki. Az ellenállóknak köszönhetően Richard Winters, az 506-osok E századának hadnagya egyebek között azt is tudta, hogy a helyi német parancsnok a falu tanítónőjének udvarol, és mindennap pontban délután ötkor sétálni viszi a kutyáját.²⁴

Bayeux-ben Guillaume Mercader-nek kerékpárjavító műhelye volt. A háború előtt hivatásosként kerekedett. Ő mesélte: "A megszállás alatt sikerült megújítani a jogosítványomat, s így gyakorlás örve

alatt nehézség nélkül közlekedtem." A védműveken, az infrastruktúrában, a fegyvergyárakban, szálláskörletekben, parti akadályokon és hasonló helyeken munkára kényszerített franciák révén pontos információkat gyűjtött. "M. Meslin, alias Morvin kadét volt az összekötőm. Minden héten találkoztam vele Caenben, a Saint-Jean utca 259.-ben, ott adtam át neki a kért és megszerzett értesüléseket." Az a francia ellenállási mozgalom által gyűjtött és továbbított információknak köszönhetően - amelyeket az Ultra által elfogott üzenetek és a légi felderítés is bővített és pontosított -, az AEF kétségkívül többet tudott az ellenség harcrendjéről és erejéről, mint a történelem folyamán bármely más támadóerő.

Az ellenállási mozgalom másik specialitása a szabotázs volt. 1941 és 1943 között ez csak szórványos, össze nem hangolt tűszúrásokat jelentett: hadiüzemek, vasútvonalak, csatornák, telefon- és távíróvonalak megrongálását. Nem voltak olyan léptékűek, hogy a németeknek gondot okoztak volna. 1944 kezdetén azonban, miután a SOE a SHAEF irányítása alá került, a vasúti szabotázsakciók számottevően felszaporodtak, és beépültek a szállítási tervbe: Egy ellenálló, akinek volt egy rúd dinamitja, és tudta, hogy azt egy hídon hova kell elhelyezni, nagyobb pusztítást tudott végezni, mint egy B-17-es, amely három ezer méteres magasságból egy kétszázötven kilós bombát dobott ugyanarra a célpontra. Egy olyan ember, aki a helyszínen tartózkodott, ugyanakkor időzíteni is tudta, hogy a híd felrobbanásakor egy mozdony is a mélybe zuhanjon. Az ellenállás 1944 első három hónapjában 808 mozdonyt tett üzemképtelenné - a légitámadások csak 387-et. Miután a szállítási terv életbe lépett, az arány megfordult: áprilisban és májusban a bombázók 1437 mozdonyt helyeztek "üzemen kívül", míg az ellenállási mozgalom tagjai csak 292-t.²⁶

A britek szerettek volna több közvetlen támogatást kapni az ellenállástól. Egy bizottság, amely a SOE és a hadsereg képviselőiből alakult, mérlegelte egy nemzeti felkelés lehetőségeit. Az ellenállás stratégiai mértékben tudna hozzájárulni az Overlordhoz, "ha általános sztrájkot vagy országos felkelést robbantana ki". A higgadtabbak álláspontja döntött. Egy francia tiszt rámutatott, hogy a tömeges felkelés "általános bátorságot feltételez, noha bátorság csak kevés emberben lobog - mindig inkább kevesek, mint a sokaság

tulajdonsága volt. A tömeges felkelés pedig adott esetben azt jelentené, hogy Caesar idejéből származó kőhajigáló katapultokkal kellene harcba indulni modern tankok ellen."z'

A SHAEF realistább volt. Az ellenállók csoportjait arra akarta használni, hogy a partraszállás napján készítsék elő a német támaszpontokhoz vezető főútvonalak felrobbantását. Az elgondolás a *Plan Vert* (Zöld terv) fedőnevet kapta. Májusra a SOE már azt tudta jelenteni a SHAEF-nek, hogy 571 vasúti célpont van előkészítve robbantásra. A *Plan Vert*-hez egy másik terv is járult, a *Plan Tortue* (Teknősbékaterv), amely

gerillaakciókkal akarta megakadályozni az ellenséget az utakon való közlekedésben. Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy angol Sten géppisztolyokból és Bren géppuskákból tüzet nyitottak a német menetoszlopokra, aztán berohantak az erdőbe - remélve, hogy a németek utánuk mennek.

Mivel a németek rendszeresen fogtak el s vetettek kínvallatás alá ellenállókat információk kicsikarása érdekében, az ellenállással nem lehetett közölni, mikor lesz a D-nap. Emiatt előkészületeket kellett tenni, hogy a BBC kódolt üzenetek formájában utasítást tudjon adni a szabotázsakciók végrehajtására. Az ellenállás vezetőinek megmondták, hogy minden hónap elsején és másodikán, illetve tizenötödikén és tizenhatodikán hallgassák a BBC-t. Ha az invázió rövidesen várható, előkészítő üzenetet kapnak. Onnantól kezdve állandóan figyelniük kell az adást, hallják-e a megerősítő jellegű "B" üzenetet, azután pedig negyvennyolc órán belül az egységet akcióba indító kódolt üzenetet. Minden régiónak más kódja volt.

Bayeux-be, Mercader egységének a következő kódolt üzenetek mentek: "Szuezen meleg van", majd "A kockák a szőnyegen vannak." Mercader így emlékezett vissza a napra, mikor a BBC adásában meghallotta az üzenetet: "Bayeux-ben voltam, a borospincében, be volt kapcsolva a rádió. Este fél hétkor hallottam meg az első üzenetet: »Szuezen meleg van. Szuezen meleg van.« így, kétszer. Aztán csend, majd: »A kockák a szőnyegen vannak. A kockák a szőnyegen vannak.« Ez is kétszer, ahogy a többi üzenetek is. Egészen megdöbbentem, hirtelen elöntöttek az érzelmek, de gyorsan összeszedtem magam. Kikapcsoltam a rádiót, négyesével vettem a fokokat, úgy rohantam föl a pincéből. Először a feleségemmel közöltem, mit hallottam, aztán fogtam a kerékpáromat, és tekertem a közvetlen

összekötőmhöz, hogy értesítsem a küszöbönálló partraszállásról. Hosszúnak ígérkezett az éjszaka."zR

A SHAEF fontolóra vette, hogy a partraszállás napján ne korlátozzák-e a szabotázsakciókat alsó Normandiára, s ne várjanak-e a hidak felrobbantásával mindaddig, amíg az nem segíti közvetlenül a szövetségesek katonáit. Ez főleg Franciaország déli részére volt érvényes, ahol augusztus derekára egy újabb partraszállást terveztek. Ezenkívül, ha az ellenállás országsszerte akcióba lendülne, a németek felismerhetnék és letartóztathatnák tagjait, és még jutna idejük a károk kijavítására. Ezeknek az érveknek végül meg kellett hajolniuk azok előtt, amelyek azt hangsúlyozták, hogy jobb, ha a partraszállás pillanatában minél nagyobb káosz uralkodik az ellenség vonalai mögött. Emellett a SHAEF-nek az volt a véleménye, hogy miután a D-nap híre elterjed, az ellenállók csoportjait amúgy sem lehetne rábírní a lapulásra.

Anthony Brooks akkoriban egy húszesztendő angol fiatalember volt. Svájc francia nyelvű területén nevelkedett, s a háború kitörésekor Franciaországban tanult. 1944-ben Franciaország déli részén, Toulouse közelében, a SOE ügynökeként tevékenykedett. A légi úton hozzá eljuttatott robbanóanyagokat szétosztotta az ellenállás tagjai között, akik ott rejtették el, ahol tudták: emésztőgödörökben vagy akár egy mozdonyon, ha azt ellenálló vezette. ("Megesett, hogy egy villanymozaudonyon rejtettük el a robbanóanyagokat - mesélte. - Tudtuk, nincs olyan német katona, aki felnyitna valamit, amire az van írva, hogy 16.000 V") Mászor illemhelyek vízöblítő tartályaiba dugták; akár húszkilónyi is elfért bennük. Brooks, mint a legtöbb SOE-ügynök türelmetlennek találta az általa toborzott embereket: "Alig várták, hogy tehessenek valamit, ezért kénytelenek voltunk hagyni, hogy időnként felrobbantsanak egy-egy szerelvényt, noha tudtuk, hogy még korai, s nem is kaptunk parancsot rá. Előfordult, hogy nem megfelelő vonatot siklattunk ki, hogy úgy mondjam, elég rossz sajtónk is volt miatta, egyszer meg a Svájci Vöröskereszt szerelvényét ugrasztottuk le a sínről, volt rajta négy vagon tojás is. Az emberek a folyóból próbálták kihalászni a sárgáját, hogy egy kis rántottát süthessenek, és közben szidtak minket, mint a bokrot."2y

1944 áprilisában a 2. SS páncélosadosztály (a *Das Reich* - a Birodalom) Toulouse közelében bevonult egy kisvárosba, Montaubanba. Nehéz szolgálatot teljesített a keleti fronton, s most

vadonatú tankokat kapott, Tigriseket, a legnagyobbakat és legjobbakat, amelyeket Németország adni tudott. A Tigrisek védelték az üzemanyagot (hatvanhárom tonnát nyomtak, és kilométerenként két liter benzint ittak). Gyakran voltak mechanikai problémáik. Csak acél láncfalpaik voltak, amelyek az országutakon hamar elkoptak, emiatt nagyobb távolságokra mindig vasúton szállították a őket. A Tigriseket Montaubanban vonták össze, és erős őrizet alatt. A tankokat szállító vasúti kocsikat Montauban környéki mellékvágányokon rejtették el, álcázásképp mindegyikre két rozszant francia teherautót tettek. Ezeket a kocsikat nem őrizték.

Brooks munkába állította ügynökeit. Egyikük egy Tetty nevű, gyönyörű, tizenhat éves lány volt, "a helyi főnöknek, egy garázstulajdonosnak a lánya; hosszú, loknis haja volt meg egy anyja, aki minduntalan nyakon legyintette, hogy ne babrálja". Tetty, a fiúja, a tizennégy éves húga és mások májusban szinte minden este kiruccantak sötétedés után, kibicikliztek a tehervagonokhoz, lefejtették a tengelyek perselyolaját, s helyére csiszolóport juttattak, amit a SOE dobott le nekik ejtőernyővel. Brooks megmondta Tettynek és a többieknek, hogy öntsék ki az olajat, de "persze a franciák azt mondták, vétek volna ezt a szép zöld olajat kiönteni, ez kitűnő motorolaj". Jó árat kaptak érte a feketepiacon.

A partraszállás napján a *Das Reich* utasítást kapott, hogy induljon Normandiába. A németek vasúti kocsikra tették a Tigriseket. Mielőtt még Mountaubanba értek volna, minden kocsi tengelye besült. A perselyek annyira tönkrementek, hogy kijavításuk szóba sem jöhetett. Egy hétbe tellett, mire a hadosztály talált egy másik szerelvényre való kocsit - Perigueux-ben, jó száz kilométernyire. A történetek sok lánctalpból és üzemanyagba kerültek a németeknek. Az ellenállók folyamatosan zaklatták a Montaubanból Perigueux-be tartó hadosztályt. Mindezek következtében a *Das Reich*, amelyet Rommel a D-nap utáni harmadik-negyedik napra várt Normandiába, csak a tizenhetedik napon futott be. Ezen túlmenően, állapítja meg naplójában elégedetten Brooks, "június ötödike után egyetlen szerelvény sem indult Montaubanból északra, hacsak nem francia trikolor vagy a Union Jack alatt".B°

Nem lehet pontosan felbecsülni, mennyivel járultak hozzá a sikerhez a partraszállás előtti éjszakán ledobott ejtőernyősök, és a már hetekkel a D-nap előtt akcióba lépő bombázók és ellenállók. Annyi azonban bizonyos, hogy míg Eisenhowernek sosem kellett aggódnia a hátszaga miatt, addig Rommelnek mindig.

6

TERVEZÉS ÉS ELŐKÉSZÜLET

Eisenhower úgy tartotta: ütközet előtt a tervek összehangolása a legfontosabb.¹ Főparancsnokként egy szinte beláthatatlan léptékű, leírhatatlanul bonyolult tervezési műveletet irányított - ettől függött a háború kimenetele. Minden törzstisztól a lehető legtöbbet követelte, bárhol teljesített is szolgálatot: a SHAEF-nél, a 21. hadseregcsoportnál (Montgomery főhadiszállásán), a 2. brit vagy az 1. amerikai hadseregnél, hadtestparancsnokságon, hadosztálynál, ezrednél, századnál, minden szinten, a különféle légi és haditengerészeti erőknél, a parti őrség egységeinél. Ennek eredményeként az Overlord lett a történelem leggondosabban megtervezett partraszállási hadművelete.

A Bradley főhadiszállására ellátogató Eisenhower azt mondta a tiszteknek: "Ehhez a művelethez nem tervezünk alternatívát. Ez a művelet győzelemre van tervezve, és győzni is fogunk. Odamegyünk, bedobjuk mindenünket, amink csak van, és győzünk."

(1964-ben egy interjúban, amelyet Walter Cronkite-nak² adott, Eisenhower megismételte e szavakat. Szemöldökét kissé összevonva, érzelmeiktől fűtött hangon beszélt, némi emlékeztetőt adva hangja erejéből, kiállásából, stílusából, magabiztossága és parancsnoki képességei aurájából, amely 1944-ben még teljes fényében sugárzott. Ezután láthatólag kiengedett, ajka szögletében halvány mosoly jelent meg, s hozzátette: "A háborúban azonban semmi sem biztos. Ha az ember nem egy zászlóaljjal indul egy raj ellen, semmi sem biztos."²

¹ Walter Cronkite az Egyesült Államok talán legnépszerűbb tévés személyisége volt. A ford.

A tervezők feladata az volt, hogy kidolgozzák, hogyan lehet a műveletet a lehető legnagyobb biztonsággal végrehajtani. Ehhez állandó kapcsolatot kellett tartaniuk a csapatokkal, figyelemmel kellett kísérniük a kisebb-nagyobb hadgyakorlatokat, s ezek alapján eldönteni, mi az, ami működik, mi az, ami működhet, és mi az, ami nem megy. Mindezt az információt össze kellett egyeztetniük a többi egységtől érkezettekkel, s olyan átfogó tervvé kövacsolniuk őket, amellyel mindenki egyetért.

A folyamat fentről lefelé működött. Eisenhower döntötte el, hol és mikor. Arra az ellenvetésre, hogy a hadművelet kiterjesztése Cotentin-félsziget északkeleti partjára (a Utah-partra) túlságosan kockázatos a partszakasz mögötti elárasztott területek miatt, Eisenhower vezérkari főnöke, Smith tábornok azt javasolta: vessenek be légideszant-hadosztályokat az elárasztott területek töltésútjainak elfoglalására. A légideszantok parancsnokai erősen elleneztek ezt, de Eisenhower Smith javára döntött.B

Január végére Eisenhower eldöntötte az alapkérdéseket. Február 25-én Bradley főhadiszállásán körvonalazták a tervet; a brit 2. hadsereg egy hónappal később készült el a magáéval. A folyamat fentről lefelé, hadtest, hadosztály, ezred, század irányban haladt.

Freddie de Guingand tábornok, Montgomery vezérkari főnöke később emlékezett rá, hogy "egyetlen szinten sem hangzott el olyan javaslat, amely ne találkozott volna heves ellenérvekkel". Ha a hadtestnek tetszett, a hadosztálynak nem. Ha a szárazföldiek javasoltak valamit, és azzal a haditengerészet egyetértett, akkor a légierő biztosan tiltakozott.

De Guingand elmondta, hogy Montgomery 21. hadseregcsoportjának törzskara határozott úgy, hogy a támadás első hullámában a DD tankokat (a kételtű páncélosokat) veti be, miközben a haditengerészet a fejük fölött tüzel az ágyúival. "Azzal érveltünk, hogy a DD tankok feltűnése a támadók élén olyan meglepetést kelthet, amely esetleg demoralizáló hatást is gyakorolhat az ellenségre,⁴ s emellett gyülekezési pontokat is jelenthetnek a gyalogosnak."

Magasabb szinteken nagy volt a kísértés, hogy a fejek fölött lenyúlva, megoldják az alsóbb szintek problémáit, de ezt a kísértést legyűrték. De Guingand tábornok elmondotta: "Eleinte mind azon törtük a fejünket, hogy valamilyen általános képletet találjunk - mi

ilyen fegyverekkel, hány gyalogossal, utással, tankkal, milyen rendben hajtsuk végre a támadásokat és hasonló kérdésekre -, de az első gyakorlatok után beláttuk, hogy általános megoldóképlet nem létezik, hagyni kell, hogy minden támadó egység maga oldja meg a saját problémáját."

Az illető egység "saját problémája" a velük szemben álló védművek jellegétől függött. Minden hadtestnek, hadosztálynak, ezrednek, századnak más feladatot kellett leküzdenie, ami a partszakasz adottságaitól, de még inkább Rommel védműveitől függött. Rommel azonban nem tudott tervezni, csak felkészülni. A tervezés lehetővé tette volna az erők és az energia összpontosítását, ehhez azonban tudni kellett volna, hogy hol és mikor lesz rá szükség. Rommel ezt nem tudta. Az, hogy mindenütt föl kellett készülni a védekezésre, szükségszerűen szétforgácsolta a rendelkezésére álló erőket és energiát.

Rommel minden olyan partszakaszra védműveket építtetett, ahol akár a legcsekélyebb lehetőség mutatkozott egy tenger felől érkező támadásra. A partvonal előtt, a tengeren a németek első védelmi vonala a La Manche csatornában lehorgonyzott aknákból állt. Nem volt belőlük annyi, hogy Rommelt kielégítsék, ahhoz azonban igen, hogy a szövetségeseknek komoly problémát okozzanak. A parti védművek a helyi földrajzi adottságoknak megfelelően eltérőek voltak, a parti akadályok azonban az Omaha- és a Utah-parton is olyanok, mint a brit 2. hadsereg által támadott részekben.

Az ártéri parti akadályok első sorát úgynevezett "belga kapuk" alkották, amelyek három méter magas, kapuszerű vasszerkezetek voltak. Ezeket a dagályvonaltól mintegy százötven méterre a nyílt víz felé, a partvonallal párhuzamos sávokban telepítették. A vasszerkezetekhez tányéraknákat (öt kilogramm TNT-t tartalmazó harckocsiaknákat) erősítettek, illetve a Maginot-vonalról hozott régi francia tüzérségi lövedékeket, amelyeket beélesítettek és a tenger felé irányítottak. Ruge tengernagy nem bízott a szárazföld-i aknában és a víz alá rejtett tüzérségi lövedékekben, mivel ezek nem voltak vízállóak, de az általa kedvelt tengeri aknák nem álltak megfelelő mennyiségben rendelkezésre.

A következő akadály a dagályvonaltól száz méterre húzódott. A németek erős gerendákat vertek a tengerfenékebe, ferdén, úgy, hogy

a felső végük a tenger felé mutatott, s egyik-másikhoz tányéraknákat erősítettek. A parttól mintegy hetvenméternyire húzódó fő akadályrendszer sündisznók alkották. Ezek három-négy két méter hosszúra vágott s a közepükönél összehegesztett sínszálból készültek, és képesek voltak bármilyen deszantjármű alját felhasítani.

Rommel oltalmazó kolosszusként tornyosult Franciaország fölé. Folyók útját eltorlaszolja vagy a tengert beengedve, el tudta árasztani a környéket - meg is tette. Megtehetette és meg is tette, hogy elszakított otthonuktól és evakuáltatott francia civileket, lerombolta nyaralóikat és épületeiket, hogy jobb kilövést biztosítson a tüzérségének, egész erdőket vágatott ki a parti akadályok építéséhez.

Az akadályok arra kényszerítették a szövetségeseket, hogy válasszanak: a dagály tetőzésekor indítsák deszantjárműveiket, vagy a dagály beálltakor, amivel lehetőséget adnak a németeknek, hogy lekaszálják a támadók első hullámain, akik az ártéren keresztülgázolva-küszködve próbálják elérni a tulajdonképpeni partszegélyt, amely az Omaha-parton egy kavicsos sáv volt, a Utah-parton pedig egy némi fedezéket nyújtó dűnesor. Hogy a gyilkos védelmi zónát még jobban kihasználja, Rommel egészen közel állomásoztatta statikus hadosztályait. (Ezeknek sok ezrede Osr-egység volt, némelyik hadosztály felét lengyelek és oroszok alkották.)

Az Omaha-parton például a part minden kijáratánál lövészek és géppuskások várták a partmeredély tövében, derekánál és tetején húzódó lövészárkokban a támadókat. Fent a fennsíkon több száz "tobruk" állt - kör alakú, betonozott gödrök, amelyek elég nagyok voltak egy aknavető, egy géppuska vagy akár egy tank tornyának befogadására. A tobrukokat alagutak kötötték össze. Mellettük és körülöttük a németek vasbetonból épített kiserődöket telepítettek, amelyek mind egyenesen a part felé néztek. Ezekben - akárcsak a tobrukokban - ott volt az előttük fekvő terep panorámarajza, amelyen fel volt tüntetve a különböző célpontok távolsága és elhajlási szöge.

Más szavakkal: a terep előre be volt löve.

Lent, magán az Omaha-parton tizenkét erősített védelmi támpontot létesítettek, hogy oldalazó géppuskatűz alatt tudják tartani. Nagy ágyúkat - 88, sőt 105 millimétereseket - telepítettek a bombabiztos kazamatákba, amelyek lőrései a partra, s nem a tengerre néztek. A

tenger felőli oldalon fal takarta a szövetségesek hadihajói elől a torkolattüzeiket.

A partmeredély tetején nyolc beton tüzérségi erődöt és négy nyílt lövellést alakítottak ki 75 és 88 milliméteres ágyúk számára, amelyeket úgy helyeztek el, hogy a part minden centiméterét tűz alá tudják

venni. Az ágyúk között voltak 75-ös franciák, nagy orosz ágyúk, 105-ösök Csehszlovákiából, mások Lengyelországból.

A nagy, vasbeton tüzérségi állások a szövetséges hajóhad ágyúinak minden lövedékét kibírták. Az igazi fenyegetés, egy kézigránátokkal és lángszórókkal végrehajtott gyalogsági támadás ellen a németek aknákat és szögesdrót akadályokat telepítettek körülöttük.

Ilyenformán az Omahán partra szálló katonák első hullámának elsőször a csatornában telepített aknák között kellett keresztüllávrozniuk LST ikkel, majd a hajóról Higgins-csónakokba szállva kiállniuk a parti ütegek tüzet, átküzdeni magukat egy akadályokkal tűzdelt, géppuskaés puskatűzzel elárasztott százötven méteres sávon, akna- és ágyúlövedékek robbanásai között, hogy aztán a kavicsos részre érve némi fedezéket találjanak - ahol hármass kereszttűz várta őket: a szárnyak felől géppuskák és nehéztüzérség, szemből kézifegyverek, fentről aknák.

Rommel azt akarta, hogy ha az ellenség katonája mindezekben átküzdi magát, legalább sebesüljön meg. Vagy ha mégsem, akkor bénuljon meg a félelemtől.

Hogy helyben tartsa őket, még ide is aknákat telepített. A kavicsos rész és a partmeredély között volt egy lapos, helyenként mocsaras rész, ahol szögesdrót akadályokat létesített, de leginkább az aknában bízott. Ezeknek mindenféle fajtáját alkalmazták, és rendszertelenül telepítették. Voltak köztük egyszerű TNT töltetek, amelyeket egy szikla alá rejtettek, és botlódrót hozta működésbe őket. Az S-aknák pokoli szerkezetek voltak: ha aktiválták őket, felpattantak, és derékmagasságban robbantak. De voltak más típusok is. Rommel összesen hat és fél millió aknát rakatott le, de ennél sokkal többet szeretett volna (a célja tizenegymillió gyalogság elleni akna telepítése volt).¹ Az aknamező mögött mintegy két méter mély harckocsifárok húzódtak, a kijáratoknál pedig beton tank- és gépkocsiakadályok emelkedtek.

Es mindehhez jött még Pointe-du-Hoc, ahonnan egy hatágyús üteg (155 milliméteresek) lőhetett az Omaha- és a Utah-partot; egy másik

üteg St.-Marcoufnál nézett le egyenesen a Utah-partra, egy harmadik Longues-sur-Mernél fedezte a Gold-partot... És így tovább.

Az Omaha-part mögött, ha valaki feljutott a platóra, nem talált semmiféle rögzített védelmet. Főképp ez tükrözi, hogy Rommel az atlanti fal építésével lehetetlenre vállalkozott: az óriási hossz és az elégtelen források miatt a védműnek nem lehetett mélysége. Ugyanakkor részben tükrözi is Rommel "mindent vagy semmit" szemléletét a partraszállásokat illetően. Mindazonáltal - amint azt minden katona tanúsíthatja, aki Normandiában harcolt - ezen a sövénykerítésekkel és kőfalakkal, tanyaépületekkel, csűrökkel és gazdasági melléképületekkel teli vidéken nem volt szükség erősített védelmi pontokra. Normandia sövényei ideális körülményeket szolgáltatottak a huszadik század derekán készült fegyverekkel harcoló védőknek.

A Gold-, a Juno- és a Sword-parton sűrűn emelkedtek a parti akadályok, de a dűnék nem voltak olyan magasak, mint a Utah-parton, és a kavicsos sáv mögött nyaralóépületek álltak. Néhányat leromboltak közülük, hogy a tüzérségnek jobb kilövése legyen, másokat megerősítettek. Végig a part mentén kisebb-nagyobb erősítmények sorakoztak. Ahogy máshol sem, a védővonalnak itt sem volt mélysége.

A Utah-szakaszon is ott álltak a parti akadályok, de a partszegélyen nem volt kavicsos sáv, csak homokdűnék magasodtak a félegy méter magas tengerparti védőgát mögött, ilyenformán nem voltak lövészárkok sem, azonban a németek számos tobrukot telepítettek a dűnékbe, tanktornyokkal szerelték fel őket. A tobrukok között közlekedőalagutak futottak. Voltak erősített tüzérségi állások, nehéztüzérség, több ezer kilométernyi szögesdrót, ezrével az aknák.

A Utah-parton a védelem központja a La Madeleine-i óriásbunker volt. Volt benne egy 88 milliméteres ágyú, két 80 milliméteres páncéltörő löveg, két 75 milliméteres ágyú, egy 16 hüvelykes mozsárágyú, öt gránátvető, két lángszóró, három nehézgéppuska (az egyik egy páncéltörő-yban), és nyolc Góliát. Ezek a miniatűr tankok nem voltak nagyobbak egy babakocsinál, de tele voltak robbanóanyaggal, és rádióval lehetett őket irányítani.

A Utah-parti dűnék mögött egy út futott a parttal párhuzamosan. A partnak négy, a part vonalára merőleges kijárata volt - "töltése", ahogy az amerikaiak emlegették őket. Ezek a töltések behálózták a folyók felduzzasztásával elárasztott területeket, amelyeken túl min

den egyes faluban ott állomásoztak Rommel csapatai - a töltésekre előre belőtt tábori ágyúkkal. A csapatok a 709. és a 716. hadosztályból valók voltak (a grúz, illetve a 642. Ost zászlóaljjal). Szinte nem is volt saját gépjárművük.

Ezek a tengerparttól beljebb állomásoztatott egységek helyi védműveket építettek, ami jobbára abból állt, hogy póznákat állítottak minden nyílt térségre, amely egy vitorlázógép számára alkalmas leszállóhely lehetett. A szövetségesek 1943 júliusában Szicíliában rengeteg vitorlázógépet vetettek be (bár nem túl jó eredménnyel), és Rommel úgy gondolta, hogy most sem mondanak le róluk. Ennek megakadályozására

találta ki a "Rommel-aszparáguszt": háromméteres gerendákat állítottak föl, s a tetejükre huzalokkal összekötött tüzérségi lövedékeket erősítettek. A lövedékek csak a D-nap után érkeztek meg Párizsból, de maguk a gerendák is elégségesek voltak ahhoz, hogy ízzé-porrá törjenek egy száz kilométeres sebességgel leszálló, faszervezetű vitorlázót.

Megtévesztésül olyan erősítéseket is építettek, amelyekben nem volt fegyver. Ruga tengernagy így emlékezett: "A színlelt ütegek sok légitámadást vontak magukra, és segítettek abban, hogy az igaziak megmaradjanak. ~ Az amerikaiak a Fortitude hadművelet alkalmával nem sajnálták a gumit, felfújható "tankokat" és más nehézárműveket készítettek, a németek azonban nem alkalmaztak ilyen eszközöket.

Rommel inkább még több betont építtetett be, és még több aszparáguszt ültetett. Georg von Sodenstern vezérezredes, a Dél-Franciaországban állomásozó 19. hadsereg parancsnoka azt hitte, hogy Rommel megőrült. Így vélekedett Rommel védmizveiről: "Ahogy épeszű ember nem hajítja a fejét az üllőre a meglendített pöröly alá, ugyanúgy egyetlen tábornoknak sem szabad katonáit arra a pontra összevonnia, ahová az anyagi fölényben lévő ellenség első erőteljes csapását fogja mérni."

Rommel erre így replikázott: "Keletről érkezett barátainknak fogalmuk sincs, mibe csöppentek itt. Itt nem fanatikus hordák rohamozzák állásainkat, akik nemigen konyítanak a taktikához, hanem egy olyan ellenséggel nézünk farkasszemet, aki minden természetes intelligenciáját számos technikai eszköze kihasználásának szolgálatába állítja, aki nem kímél semmilyen költséget, és aki minden hadmozdulatát úgy hajítja végre, mintha többszöri főpróba után váгна bele."

Az amerikai hadsereget illetően igaza volt, Leo Geyr von Schweppenburg tábornok szerint azonban a védelem megszervezésében goromba hibát követett el. Schweppenburg a Nyugati Páncéloscsoport parancsnoka volt. Mikor Rommel Amiens-től északra helyezte át a 2. páncélosadosztályt, hogy közelebb legyen a parthoz, tiltakozott. Rommel kitartott elképzelése mellett, s a vezető harccsoportot közvetlenül a partra vezényelte és beásatta. "A páncélosadosztályok - mordult Ruge tengernagyra - előre fognak menni, akár tetszik nekik, akár nem!"¹⁰ Nem sokkal ezután a dühös Schweppenburg, oldalán Heinz Guderian tábornokkal, Hitler páncélosszakértőjével, szembefordult Rommellel. Rommel kerek perec kijelentette, hogy minden egyes tankot a parton akar beásatni. Guderian megdöbbsent. "A páncélosalakulatok ereje - mutatott rá -, a tüzerejükben és a mozgékonyaságukban rejlik." Azt tanácsolta Rommelnek, vonja ki tankjait a szövetségesek hajóágyúinak lőtávólából. A szicíliai és a salernói partraszállásokból - mondotta - kristálytisztán levonható a tanulság: a németek nem tudnak döntő csatát hajóágyúk tüzében megvívni. Guderian tudta, hogy a partra szálló csapatok nem akkor a legvédtelenebbek, mikor félig még a vízben, félig már a parton vannak. Sőt: a hatalmas hajóágyúknak köszönhetően, olyankor a legerősebbek. Ösztönözte Rommelt, hogy inkább egy ellentámadáson gondolkodjon, amelyet a Wehrmacht feltételei szerint vívhatnának meg bent a szárazföldön, mikor az ellenség túlterjeszkedett. Guderian tanúsíthatta: az oroszok is így csinálták, méghozzá nagyon eredményesen.

Rommel nem engedett. "Ha a páncélosadosztályokat hátul hagyjuk - figyelmeztetett -, sose jutnak előre. Ha egyszer a partraszállás megkezdődik, az ellenség légierije megbénít minden mozgást."

Guderian Hitlerhez visszatérve visszahúzódot és szárazföldi harcot javasolt, ami jelen esetben gyakorlatilag azt jelentette, hogy a páncélosadosztályokat vonják ki Rommel irányítása alól. Hitler egy erőtlén, meggyőződés nélküli kompromisszummal próbálkozott. Május 7-én három páncélosadosztályt átengedett Rommelnek - a 2-est, a 21-est és a 116-ost. A másik négy hadosztály a belső területeken maradt. Alfred Jodl tábornok, az OKW parancsnoka biztosította Rommelt, hogy jóllehet a négy hadosztály az OKW hatáskörébe került, mindazonáltal "az ön újabb kérése nélkül, abban a pillanatban átengedjük őket, mihelyt megbizonyosodunk az ellenség szándékáról és támadása súlypontjáról."²

Ez ésszerűen hangzott, de figyelmen kívül hagyott valamit: a helyzet ilyen megoldása folytán a kritikus helyzetbe került német hadosztályparancsnoknak nem egy, hanem három felettéstől kellett utasítást kérnie - Rommeltől, Rundstedtől és Hitlertől. Jodl ésszerűnek hangzó ígérete nem számolt az egymással rivalizáló stratégiákkal sem. Hitler sem Rommelt, sem a Schweppenburg-Guderian párost nem támogatta. Ahogyan nem tudott bízni az emberekben, ugyanúgy nem tudott bízni egyik vagy másik tervben sem. Megosztotta erőit, kockáztatva, hogy így apránként felmorzsolják azt.

Rommel a lehető legközelebb helyezte el három páncélosadosztályát, főként a 21-est, amelyet Caen mellett táboroztatott. Az Afrikában megtizedelődött 21-esek Rommel kedvencei voltak, ott szolgált tisztek, köztük Hans von Luck ezredes részvételével szervezték újjá. A hadosztály parancsnokát, Edgar Feuchtinger tábornokot az minősítette erre a pozícióra, hogy minden évben ő szervezte a náci párt katonai díszszemléjét. Harci tapasztalattal nem rendelkezett, a tankokról fogalma sem volt. Luck szerint "vezérelve *a leben und leben lassen* (élni és élni hagyni) volt. Szeretett mindent, ami jó az életben, ezért ösztönösen vonzódott Párizshoz". Volt benne annyi bölcsesség, hogy a tényleges irányítást átengedje közvetlen beosztottainak.³

Rommel a másik két hadosztályt, a 12. SS-t és a *Panzer Lehr-t** Calais-tól és Calvadostól egyenlő távolságra helyezte el. Nem voltak annyira közel a parthoz, hogy néhány óra alatt odaérjenek; ez is annak a következménye volt, hogy a németeknek egy roppant hosszú frontvonalat kellett védeniük. Fritz Bayerlein tábornok, a *Panzer Lehr* parancsnoka így jellemezte hadosztályát: "Minden idők legjobban felszerelt német páncéloshadosztálya. Száz százalékig páncélos volt - még a gyalogsága is." Mikor átvette a parancsnokságot, Guderian azt mondta neki: "Ezzel az egy hadosztállyal is a tengerbe kell szorítania a szövetségeseket. Az ön célja a part, illetve nem is a part, hanem a tenger."

A három páncéloshadosztálytól eltekintve Rommel erői nemigen voltak mozgékonyak. Rundstedt - elemzéséhez híven, miszerint jobb * Páncélos tankhadosztály, melyet a bemutató és kiképző keretből alakítottak. A szerk.

mobil belterületi csatát vívni, mint erődtett pontokból megvívni egy ütközetet - 1944 első öt hónapjában a parti hadosztályok szállítási lehetőségeinek javítására fordította energiái javát. Ám hiába igyekezett "kerekeket tenni" hadserege alá, Rommel kitartott amellett, hogy minden hadra fogható katonát és ágyút be kell ásni a partvonalon. Egyébként pedig, mint Gordon Harrison megállapítja: "Az 1944-ben nyugaton állomásozó németek mozgékonyaságról alkotott fogalma nemigen felelt meg annak, amit az amerikaiak egy motorizált egységtől megköveteltek." A német "mobil" egységek a legjobb esetben is csak egy-két teherautóval rendelkeztek, amelyekkel a legfontosabb ellátmányt szállították, s ehhez lófogató tüzérség és általános járművek járultak. A katonákat azért tartották nyilván "mobilként", mert mindegyiknek volt kerékpárja.⁴

Az 1944-es Wehrmacht furcsa hadsereg volt. Páncéloshadosztályai igen mozgékony, nagy tűzerejű, abszolút korszerű egységek voltak. Viszont nem volt elegendő üzemanyaguk a hosszabb hadműveletekhez. A román olajmezők ellen folytatott bombázásnak köszönhetően a németek roppant kevés üzemanyaghoz jutottak. Franciaországban ez azt jelentette, hogy a páncéloshadosztályoknak drasztikusan csökkenteniük kellett a gyakorlatok számát. A gyalogoshadosztályokat illetően 1944-ben a Wehrmacht szinte pontos mása volt az 1918-as császári hadseregnek. Utánpótlásukat illetően a vasútra és a lóra támaszkodtak, s gyalogszerrel változtattak helyet. Szervezetük, taktikájuk és katonai doktrínájuk egy 1918-as csata megvívására volt tervezve, ugyanúgy, ahogy az atlanti fal is az első világháború lövészárokszerének újraépítési kísérlete volt.

A nem megfelelő felszerelés miatti hátrányok ellenére a német gyalogoshadosztályokat manőverező hadgyakorlatok révén mobilabbá lehetett volna tenni. Rommel azonban annyira megszállottja volt a betonozásnak és a sekély vízi akadályok létesítésének, hogy ez utóbbiaknál még a harcosait is munkára fogta. Mikor egy beosztottja fölvetette a gyakorlatozás szükségességét, így torkolta le: "Ezennel megtiltok minden gyakorlatot, és megkövetelem, hogy minden percet a parti akadályok építésére fordítsanak. Az invázió sorsa a parton dől el, méghozzá az első huszonnégy órában."" Még a Caen mellett állomásozó 21. páncéloshadosztályt is befogta "aszparáguszok" ültetésére.

Márciusban, miután a keleti fronton a tavaszi olvadás megbénította a hadseregeket, Hitler elkezdett egységeket átirányítani nyugatra. Rommel oda állította őket, ahol a legnagyobb szükség volt rájuk. A Cotentin-félsziget egy új és állítólag mobil hadosztályt kapott, a 91-eseket, valamint a krétai haditetteiről nevezetes Frederick von der Heydte ezredes parancsnoksága alatt álló 6. ejtőernyős ezredet, egy csupa önkéntesből álló elit alakulatot, amelyben az átlagos életkor tizenhét és fél év volt. (A cotentini 709. gyalogoshadosztályban harminchat.) A Normandiába érkező ezredet megdöbbenette "a német hadosztályok fegyverzetének és felszereltségének középszerűsége. Volt ott fegyver minden országból, amely csak az elmúlt harminc évben német kézre került". Az ő ezredének négyféle gránátvetője és hétféle golyószórója volt.

Heydtét az is megdöbbenette, mikor egy papírlapot tettek elé azzal, hogy írja alá. A papír Hitlertől származott. Azt akarta, hogy minden tisztje írásban tegyen ígéretet, hogy az invázió idején a helyén marad, s megvéd minden talpalatnyi földet. Heydte nem volt hajlandó aláírni, mire a hadtestparancsnoka egyszerűen csak vállat vont.'

Májusra a Cotentin-félszigeten Rommelnek három hadosztálya állomásozott: a 243., a 709. és a 91. A Calvados megyei parton az ő 352-esei álltak szemközt az Omaha-parttal, a 716-osok az angolok számára kijelölt partszakasszal szemben; a 21-es páncélosok Caen mellett táboroztak.

Ez így nem volt se hús, se hal. A part mentén felhasznált rengeteg betonnak és a rengeteg lövészároknak az volt a célja, hogy feltartóztassa az ellenséget addig, míg még a D-nap vége előtt egy koncentrált páncélos ellentámadás meg nem indítható. Így azonban, hogy az egész normandiai partszakaszra mindössze egy, a Le Havre-től Hollandiáig futó part fedezésére pedig csak két hadosztály állt rendelkezésre, Rommel nem reménykedhetett egy gyors, koncentrált ellenlökésben. Azzal, hogy megtagadta Rommeltől a tankokat, Hitler Rommel egész stratégiáját megtagadta. Ehhez a ponthoz érkezve egy kevésbé nyakas tábornok valószínűleg

elkezd felkészülni egy olyan stratégiára, amely ugyan nem szíve szerint való, de amelyre az adott körülmények rákényszerítik. Nem így Rommel. Ő egy olyan stratégiához ragaszkodott, amely az adott források mellett még a saját logikája szerint sem válhatott be.

Következésképp az ütközet napján a Wehrmacht félelmetes páncélosadosztályait nem annyira a szövetségesek légierije vagy hajóhada, és nem is az ellenállási mozgalom kényszerítene mozdulatlanságra, hanem inkább a Harmadik Birodalom vezetési irányelvei.

Tételezzük fel azonban, hogy Rommelnek sikerül rávennie Hitlerre, hogy rendelje az ő közvetlen parancsnoksága alá a páncélosokat. Tételezzük fel továbbá, hogy Rommelnek szerencséje van, és egy páncélosadosztályt Bayeux-ben állomásoztat, egy másikat pedig Carentanban (Bayerlein tábornok szerint, aki a *Panzer Lehr* parancsnoka volt, így is tervezte)." Tegyük fel továbbá, hogy a partraszállás napján Rommel páncélosok által vezetett ellentámadást indít a Utah-parton a 4. gyalogadosztály ellen, egy másikat pedig az Omaha-part bal-, illetve a Gold-part jobbszárnyán. Ez minden bizonnyal kritikus helyzetet, komoly veszteségeket és némi fejtelenséget idézett volna elő a partra szálló erőknél.

De vegyük fontolóra, milyen árat kellett volna ezért a Wehrmachtnak fizetnie. A szövetségesek a kommunikációs hálózatuk révén - amibe beletartoztak a haditengerészet tüzéirevel rádiókapcsolatban álló légi és parti tűzvezető egységek is -, a kanadai, norvég, lengyel és francia csatahajók által támogatott amerikai és brit hadiflotta az utolsó darabig pozdorjává lőtte volna a támadó tankokat. Más szavakkal: Rommel alapstratégiája, hogy a parton állja útját az invázióknak, elhibázott volt. Mint Guderian is mondotta, örültség volt a tankokat a szövetségesek hajóágyú tüzébe vonni. Szicíliában és Salernónál a német tankoknak sikerült áthatolniuk a szövetségesek vonalain, és a part közelébe jutniuk - ahol a szövetségesek pásztaztott lőtávolságról tüzelő rombolói megsemmisítették őket. Rommel azonban nem volt ott sem Szicíliában, sem Salernónál.

Rundstedt látta jól: a németek legjobb esélye az lett volna, ha behátrálnak a partszegélytől (ahogy azt a japánok is megtanulták a Csendes-óceáni szigeteken), s a csatát a haditengerészet lehangoló erejű tűzfüggönyén kívül vívják meg. Ez a védelem mélységi tagozódását igényelte volna, erősített pontok láncolatát, ahová - mint az első világháborúban is - vissza lehetett volna húzódni. Ha annyi munkát fordítanak arra, hogy védelmi állásokat építsenek ki minden útszűkületnél, hídnál, gázlónál és hasonló pontokon, mint amennyit az atlanti fal munkálataira fordítottak, valószínűleg kitart

hattak volna Franciaországban addig, míg a tél beállta véget nem vetett volna az 1944-es hadműveleteknek. Németország ezzel a halasztással azonban nem nyerte volna meg a háborút, mivel 1945 tavaszán a szövetségesek hatalmas légi és tüzérségi támadást tudtak volna indítani a német vonalak ellen, ami augusztusban esetleg egy Berlinre ledobott atombombával végződhetett volna.

Mindehhez azonban idő kellett volna, s közben játékba avatkozhatott volna Németország egyetlen reménye: egy hosszú tél a Somme vagy a Szajna mentén rettentő rossz hatást gyakorolt volna a szövetségesek harci szellemére, ami viszont fölpezsdítette volna a németeket. Egy hosszú tél a Szajna mentén esetleg elgondolkottatta volna Sztálint, hogy nem volna-e jobb kompromisszumos békét kötni. Egy hosszú tél időt adott volna a németeknek titkos fegyvereik, mindenekelőtt az ME 262-es hadrendbe állítására.

Rommel döntése, miszerint a lehető legerősebb erősítések mögött a lehető legnagyobb erőt koncentrálja a tengerparton, katonaemberi ítéletén alapult. Hitler döntése, miszerint (részben) jóváhagyja Rommel koncepcióját, az atlanti falat, politikusi megalomániáján. Hódítói mentalitása tiltotta, hogy harc nélkül akár csak egy talpalatnyi földet is átengedjen.

Rommel és Hitler hibás ítéletekre alapozott, alapvető hibákat követtek el a partraszállás napjára való felkészülés megtervezésekor. Az öreg Rundstedt tábornok látta jól a dolgokat: el a hajóágyúk elől!

Rommel és Hitler azonban szárazföldi katona volt. Jobban féltek a repülőgépektől, mint a hajóktól. A tenger helyett a fejük fölött keresték a veszélyt. Ezzel hibát követtek el.

Dr. Detlef Vogel, a freiburgi *Militär-geschichtliches Forschungsmuseum* (Hadtörténelmi Kutatóintézet) munkatársa ehhez a következő kommentárt fűzi: "Elképesztő, hogy a legmagasabb rangú katonai vezetők, akik korábban olyan ötletes hadműveleteket vezényeltek, hirtelen bátyák mögé akartak rejtőzni."~

Ugyanilyen elkészítő, hogy Rommel, a ragyogó taktikai képességekkel megáldott, hosszú távú hadmozdulatokat és villámsebes csapásokat megtervező és levezénylő parancsnok, ilyen teljes mértékben védekező pozícióba gubózott. Május 11-én ellátogatott a Utah-partszakaszon fekvő La Madeleine-be. Az erősítmény századparancsnoka a keleti front

ton korábban súlyosan megsebesült, huszonhárom éves Arthur Janke hadnagy volt. Rommel a saját Horchján érkezett, amelynek csomagtartójában tangóharmonikák rejtlettek; szokása volt, hogy az elégedettséget kiváltó egységeknek harmonikát ajándékozott.

Janhke hadnagy és emberei nem kaptak. Rommel rossz hangulatban érkezett, s ez még tovább romlott, ahogy törzstisztjeivel és a boldogtalan Janhke hadnaggyal a nyomában gyors szemlét tartott a dűnék között. Csak úgy záporozott a kritikája: nincs elég akadály a parton, nincs elég akna a bunker körül, nem elég a szögesdrót akadály

Janhke végül megelégtelt.

"Tábornok úr! - protestált. - Én kihúztam minden centiméternyi szögesdrótot, amit csak kaptam. Ennél többet nem tehetek.

- A kezét, hadnagy! A tenyerét akarom látni! - rendelkezett Rommel.

Janhke értetlenül lehúzta a kesztyűjét. A tenyerén húzódó mély karcolások láttán Rommel megenyhült.

- Rendben van, hadnagy - mondta. - A vér, amit az erődítmény építé-sekor ontott, van olyan értékes, mintha harcban ontotta volna." Kocsijához visszamenet azt tanácsolta Janhkénak, hogy "dagály

kor mindig figyeljen. Biztos, hogy a dagállal érkeznek."~

A szövetségesek ezalatt tervszerűen folytatták a félkészülést, és biztosra vették a sikert. Az atlanti falat félelmetesnek tartották ugyan, de korántsem bevehetetlennek. Április hetedikén, nagypénteken a 21. hadseregcsoport elkészült az általános tervvázlattal, s kész volt azt a hadosztály-, hadtest- és hadseregparancsnokok elé tárni. A tanácskozáson Montgomery elnökölt. Az ő főhadiszállásán tartották, abban a St. Paul's Schoolban, amelynek egykor növendéke volt. "E tanácskozás célja, hogy a kölcsönös megértés és bizalom biztosítása érdekében a hadműveletben résztvevő csapatok teljes tábornoki karával nagy vonalakban megismertessük az Overlord hadművelet egészét." Ezek után előterjesztette a tervet.

Balról jobbra* haladva ismertette. A 6. brit légideszant hadosztály rögtön éjjel után indul támadásba. Feladata egy ellenséges üteg elhallgattatása Merville-nél; épségben elfoglalni az Orne-folyó és az

* A támadók szemszögéből nézve. *A ford.*

Orne-csatorna hídjait; felrobbantani a Dives-folyón átívelőket, s ezen túlmenően a szárnybiztosítás. A francia és brit kommandóalakulatokkal kiegészített brit 3. hadosztálynak a Sword-parton, majd Ouistrehamon át kellett előrenyomulnia, s megszereznie Caent és a carpique-i repülőteret. A kanadaiak 3. hadosztálya azt a feladatot kapta, hogy a Junoparton át nyomuljon előre egészen a caen-bayeux-i országútig, s vágja el azt. A Gold-parton partra szálló brit 50. hadosztály hasonló harci feladattal indult; ezen túlmenően el kellett foglalni az arromanches-i kikötőt, és hátulról támadva a longues-sur-mer-i üteget.

Az Omaha-szakaszon partra szálló amerikai 1. és 29. hadosztály elindul föl, a kijáratok felé, elfoglalja Colleville, St.-Laurent és Vierville falvakat, s befelé nyomul. A hozzájuk csatlakozó ranger zászlóalj feladata, hogy a szárazföld vagy a tenger felől, esetleg mindkét irányból támadva elfoglalják a point-du-hoci üteget. A Utah-parton a 4. gyalogshadosztály nyomul előre, ellenőrzése alá vonja a parti utat, s a töltésutakon a belső, magasabb fekvésű földterületek felé nyomul, készen arra, hogy jobbra kanyarodva, Cherbourg irányába induljon. A 101. légideszant-hadosztály Ste-Mère-Église-től délnyugatra ereszkedik földre, biztosítja a szárazföld felől a töltésutakat, felrobbantja a Carentan környéki hidakat, a többieket pedig elfoglalja, hogy biztosítsa a Utah nyugati szárnyát. A 82. légideszant-hadosztálynak St.Sauvieur-le-Vicomte nyugati határában kell földet érnie, ahol elzárja az utat a félsziget nyugati felén fekvő Cotentinbe induló ellenséges erősítés elől.

Az eligazítást tartó Montgomery abból a feltételezésből indult ki, hogy maga a partraszállás nem fog problémát okozni - inkább a parton maradás. Munkatársainak azt mondta: „Valószínű, hogy Rommel mindaddig a parttól távolabb tartja mobil hadosztályait, míg meg nem bizonyosodik, hogy hol támadunk legerősebben. Akkor összevonja erőit, és keményen visszavág. Statikus hadosztályai igyekeznek majd kitartani a fontos területek védelmében, s az ellentámadások kiindulópontjaiként szolgálnak majd. A D-1 napon alkonyatkor az ellenség megbizonyosodik arról, hogy nagy erővel támadunk a Neptun-körzetben (Az Overlord tengeri területének fedőneve. *A ford.*). A D-nap estjére már ismerni fogja frontunk szélességét, és támadó hadosztályaink hozzávetőleges számát." Montgomery úgy gondolta, hogy Rommel a partraszállást követő napon két páncélos-hadosztályt vet be a hídfő

állás ellen, s azt az ötödik napon hat hadosztályra növeli. A hídfőállás megvédése és kiterjesztése nehezebb lesz, mint a létrehozása.²⁰

A tábornokok és ezredek feladataik ismeretében munkához láttak a hadosztályoknál, ezredeknél és zászlóaljaknál, és kidolgozták a partraszállás rájuk vonatkozó részének terveit. Mialatt ők és törzstisztjeik végigdolgozták áprilist és májust, Rommel építkezett, öntötte a betont, erődített pontokat létesített. A németek nem lehettek olyan magabiztosak, mint Montgomery, aki kijelentette, hogy a partraszállás csak a kisebbik feladat. A németek számára ez volt a legnagyobb feladat, amelynek teljesítése után már nem lehettek problémáik.

A szövetségesek terve végül a következőképp alakult.

Az első ezredek közvetlenül a támadást előkészítő bombázás és haditengerészeti ágyúzás után lépnek partra. A tüzérségi előkészítést úgy tervezték meg, hogy lefogja az ismert ütegeket, és demoralizálja az ellenség katonáit. Éjfélkor fog kezdődni, a RAF indít támadást a Szajna torkolata és Cherbourg közötti parti ütegek ellen (1333 nehézbombázó összesen 5316 tonna bombát dob le). A virradat első fényeinél a amerikaiak 8. légi hadserege a támadás körzetében lecsap az ellenség parti védműveire. Az Omaha-part erősítéseit 480 B-Z4-es támadja 1285 tonna bombával. Az Omahán partra szálló katonák biztosak lehetnek benne, hogy a parton számtalan, fedezéket kínáló bombakráter várja őket.

A haditengerészet napfelkeltekor kezdi az ágyúzást, és folytatja H mínusz S percig (a nap OS.S8-kor kelt, a H-órát 06.30-ra tüzték ki). Az Omahán, tizenhét kilométerre a parttól két csatahajó, a *Texas* és az Arkansas nyit tüzet 10 tizenhárom hüvelykes, illetve 12 tizenkét hüvelykes ágyújából Pointe-du-Hocra, illetve a kijáratokat védő erősítésekre. A tüzérségi előkészítésben rajtuk kívül még három cirkáló (hathüvelykes ágyúkkal) és nyolc romboló (öthüvelykes ágyúkkal) is részt vesz.

Ha a bombázás és az ágyúzás nem semmisíti meg, nem teszi harcképtelenné vagy félelemtől bénulttá a védőket, az esetben a németek keserveit súlyosbítandó, kisebb tüztámogatást nyújtó naszádok előzik meg a támadók első hullámát. Az Omaha-partra irányított tizenhat LCT mindegyike négy DD tankot szállított, amelyek úgy álltak a fedélzeten, hogy körülbelül H mínusz tizenöt perckor, három kilométerre megközelítve a partot, két tank ágyúként 150 lövedéket zúdíthatott a part

ra a rámpa fölé. Tíz LCT hordozta az S8. és a 62. páncélozott önjáró tüzérsztály harminchat 105 milliméteres (önjáró) tarackját; a tarackokat úgy helyezték el, hogy már az LCT kről tüzet nyithassanak, nyolc kilométeres távolságból, H mínusz 30 perckor kezdve - ágyúként száz lövedéket. Végezetül tizenhárom LCT(R)-t rakétavetőkké alakítottak át; mind a tizenhárom egyidejűleg ezer-ezer rakétát tudott három kilométeres távolságból utjára indítani. Ilyen fedezet alatt kellett hát nekiindulnia az első hullámnak.

A támadási tervek ezredről ezredre, partszakaszról partszakaszra változtak. A 29. hadosztályhoz tartozó, és az Omaha keleti (jobb oldali) szárnyára beosztott 116. gyalogezredének terve jellemző példa. Mint a táblázaton látható, a 116-osok pontos, percre lebontott tervek szerint törték át a védővonalat. H mínusz öt perckor, abban a pillanatban, amint a haditengerészeti és a légi előkészítés megszűnik, és fejük fölött sivitva elröppennek az LCT(R)-ek rakétái, a jobbszárnyon megindul a harminckét tankból álló 743. harckocsi zászlóalj B és C százada. Ezek kétélű tankok voltak, mintegy hat kilométerről már partra tudtak úszni. A partszegélyre érve tüzelőállást foglalnak el, és fedezik a gyalogság első hullámát.

H órákor, 06.30-kor nyolc LCT ér partot a balszárnyon, ezek a 743. harckocsizászlóalj A századát hozzák: nyolc harckocsibuldozert, amelyek robbanóanyaggal teli pótkocsikat vontatnak. A robbanószerkekre az utászoknak lesz szükségük, hogy felrobbantsák a parti akadályokat, még mielőtt elborítja őket a dagály.

H plusz egy perckor ér partra a gyalogosok első hulláma: az A század a külső jobb szélén, Dog Greennél, az E, F és a G század pedig rendre az Easy Greennél, a Dog Rednél és a Dog White-nél. Mindegyik század körülbelül kétszáz főtől áll; puskákkal, géppuskákkal, bangalore torpedókkal,* páncéllöklökkel, aknavetőkkel és kézigránatokkal lesznek felszerelve. Ezek mögött az előcsatározók mögött jönnek a műszakiak, utánuk a könnyűtüzérség és a légelhárító ütegek, újabb műszakiak, majd H plusz ötven perckor a gyalogság második hulláma (a 116-osok L, I, K és C százada). H plusz hatvan perckor a jobbszárnyon két ranger zászlóalj is akcióba lép; H plusz száztíz perckor DUKVU k hozzák a nehéztüzérséget. H plusz három órákor jönnek a haditengerészeti Aknamezőn vagy drótakadályon utat robbantó, robbanóanyaggal töltött fémcső. A *Ford*.

szet műszaki mentőalakulatai és a teherautós századok. Akkorra a partszakasznak már tisztának kell lennie, és a harcoló lövészszázadok a belső területek felé nyomulnak.

Norman "Dutch" Cota dandártábornoknak, a 29. hadosztály helyettes parancsnokának nem tetszett az az elgondolás, hogy egy órával az első fények után rohamozzák a partot. Nem nagyon bízott a bombázás és a haditengerészet ágyúinak pontosságában, úgy gondolta, nemigen fog segíteni, s inkább azt szerette volna, ha az első hullám teljes sötétségben száll partra. Így ugyanis - érvelt - a támadók nyugodtan keresztülyomulhatnak az árterületen, s mire a németek észreveszik őket, már tüzelő- és támadóalakzatba rendeződhetnek a meredélyek tövében. "A parton így is, úgy is kapunk a pofánkra - jelentette ki. - A sötétség nem változtat lényegesen a partot érés pontosságán, annyit biztosan nem, hogy nagyobb hátrányt jelentsen, mint a nappali támadás." Felülbírálták.21

Minden hadmozdulat pontos időzítést kívánt. A közvetlen előkészületek három-négy nappal a H óra előtt kezdődnek Anglia délnyugati kikötőiben, mintegy 160 kilométernyire az Omaha-parttól. A katonákat és a felszereléseket LST-kre, LCI-kre és LCT-kre rakják. A kikötők előtt konvojok formálódnak. Az átkelés után a hajók a francia partoknál vernek horgonyt. A hajókról a katonák kötélhálókra másznak le az LCVP-kbe, vagy csónakostul csónakdarun bocsátják vízre őket. Ezután addig köröznek, míg engedélyt nem kapnak rá, hogy vonalba rendeződve meginduljanak a szárazföld felé.

Az itt vázoltaknál sokkalta több tényezőt kellett figyelembe venni, s a különböző partszakaszokon belül sem voltak egységesek a tervek, de nagyjából a 116-os csatatervéhez hasonlított a többieké is. A lényeg az volt, hogy miután a tankok érkezése előtt fél órán át erős tűz alatt tartják a parti védműveket, azonnal megindul a gyalogság első hulláma, akik az ellenség kábultságát kihasználva elfoglalják a lövészárkokat és a partszakasz kijáratait. Ezután már minden azon múlik, hogy elég gyorsan partra tudják tenni a szállítóeszközöket és a fegyvereket, hogy elfoglalhassák a fennsíkot, és megindulhassanak befelé. Mindez egy roppant merev és bonyolult menetrendre alapozódott - amely egyetlen számítógép nélkül készült.

* * *

John Barnes közlegényre (116. gyalogezred, A század) mély benyomást gyakorolt a támadási terv ismertetése. Itt megtudta, hogy H órákor kell partra szállnia; őt és társait egy perc múltán az E század követi, majd H plusz három perckor az utászok. Utánuk a törzsszázad és a légvédelem lép partra, majd újabb műszakiak, ezt követően H plusz ötvenkor az L század, és így tovább, egész nap. "Valahogy annyira szervezettek érződött - emlékezett Barnes -, hogy úgy tűnt, semmi baj nem történhet. Olyan volt, mint egy vasúti menetrend, mi meg szinte olyanok, mint az utasok. Tudtuk, hogy mögöttünk még egy sereg deszantcsónak jön, szépen, menetrend szerint. Ezt senki sem tartóztathatta fel."22

Mások nem voltak ennyire biztosak ebben. Robert Miller százados (29. hadosztály, 175. ezred) emlékezett a percre, mikor parancsnoka, Paul "Pop" Good ezredes megmutatta az ezred hadművelési tervét. "Vastagabb volt, mint egy telefonkönyv. Az eligazítás végeztével az ezredes felállt, a kezébe vette és megpróbálta kettétépní, de olyan vastag volt, hogy még ez az erős ember sem volt rá képes. Egyszerűen elhajította, és azt mondta: - Felejtsék el ezt a rémséget. Maguk csak vonszolják partra magukat. Én már ott leszek, és majd megmondom, mit csináljanak. Ebben a tervben egyetlen épkezláb elképzelés sincs."zv

Ha Eisenhower ezt hallja, minden bizonnyal egyetért. Ő mondta ugyan, hogy ütközet előtt a tervek összehangolása a legfontosabb, de ehhez nyomban hozzá is tette, hogy amint az ütközet megkezdődik, a tervek mit sem érnek.

Május közepére fentről lefelé ezredszintig elkészültek a tervek, bár még nem voltak kőbe vésve. Egészen a D-napig folyamatosan változtattak rajtuk, egy-egy új értesülésre reagálva vagy a németek építkezéseinek üteméhez igazodva. Az Omaha-parton például Kenneth Lord őrnagynak, a 1. hadosztály hadművelési osztálya vezetőjének feltűnt egy gyanús építkezés. Az 1. hadosztály törzse április közepéig elégedetten tapasztalta, hogy a németek telepítés helyett a parton tárolják a sündisznókat és a belga kapukat. Mikor azonban egy B-17-es egy sikertelen akcióból visszatérően, Anglia felé menet ledobott néhány bombát az Omaha-partra, Lord szemügyre vette a robbanásokról készült fényképeket, és az Easy Red közvetlen közelében víz alatti aknák egész sorának egyidejű robbanását észlelte.

Figyelmeztette a haditengerészetet, hogy vigyázzanak az aknákra, s ugyanakkor rámutatott, hogy a hivatalos partraszállási szabályzat szerint a haditengerészet felelőssége egészen a dagály tetőzési pontját jelző tábláig terjed. A haditengerészet nem tiltakozott, mindössze annyit válaszolt, hogy a szóban forgó aknák megsemmisítésére nincsenek eszközei. Az 1. hadosztály a SHAEF-hez fordult, amely két műszaki zászlóaljat bízott meg a feladattal. A hadosztálytörzs a támadók első hullámába osztotta be őket. Mikor Lord közölte velük, hogy ők mennek majd legelől, "nagyon megdöbbenek". Lord megnyugtatta őket, hogy a DD tankoktól erős támogatást kapnak majd, s hangsúlyozta, hogy a hadgyakorlatokon a DD-k "gyönyörűen" dolgoztak.24

A robbanó aknák szörnyűlködést váltottak ki a 21. hadseregcsoporthban. Milyen akná? Elektromos, érintő- vagy mágneses akná? Ennek kiderítését George Lane-re, a COPPS egyik kommandósára bízták. Lane április végén egy éjjel úszva indult az akadályok közé. Csak tányéraknákat talált. Egyet magával vitt. Felettese "csaknem szörnyethaltak az ijedelemtől, mivel az akna, amely nem víz alatti célokra készült, nem volt vízhatlanítva, s tudták, hogy a korrózió már olyan pusztítást végzett a szerkezetében, hogy bármely pillanatban felrobbanhat."

Közölték Lane-nel, hogy "kell ott még másnak is lennie", és visszaküldték. Nemcsak azért küldték vissza, hogy másfajta aknákat is keressen, hanem azért is, hogy a víz alatti akadályokról infravörös felvételeket készítsen.

Májusban egy alkalommal megint visszaküldték, de ezúttal már nem volt szerencséje: egy német E-boat legénysége elfogta, és Rommel La Roche-Guyon-i főhadiszállására hurcolta. Egy elegáns törzstiszt lépett a helyiségbe, és megkérdezte: "Nos, hogy állnak a dolgok Angliában? Biztos gyönyörű idő van. Angliában mindig szép a május vége." Kiderült, hogy a felesége angol. Rommel elé kísérté Lane-t.

"- Maga nagyon komoly helyzetbe került - mondta Rommel -, mivel szerintünk maga szabotőr.

Lane a tolmácsához fordult. - Kérem, mondja meg őexcellenciájának: tudom, hogy ha szabotőrnek tartana, nem hozatott volna ide. Rommel nevetett. - Szóval ezt meghívásnak tekinti?

- Igen, annak - felelte Lane. - Nagy megtiszteltetés és öröm számomra."

Rommel megint nevetett, aztán megkérdezte: - Hogy van az én Montgomery barátom?

Lane erre azt válaszolta, hogy nem ismeri Montgomeryt. - Hát akkor mit gondol, mit csinál mostanában?

- Én csak azt tudom, amit a Times-ban olvastam. Abban az áll, hogy készül az invázióra.

- Maga komolyan azt hiszi, hogy sor kerül az invázióra? A britek részéről?

- A *Tünes-ban* ez áll, úgyhogy elhiszem.

- Hát ha így áll a helyzet, akkor ez lesz az első eset, hogy a brit hadsereg harcol is egy kicsit."

- Ezt hogy értsem? - kérdezte Lane.

- Úgy, hogy eddig mindig másokat küldtek harcba maguk helyett: ausztrálokat, kanadaiakat, új-zélandiakat, dél-afrikaiakat. Nagyon okos emberek ezek az angolok. - Rommel elkomolyodott. - És mit gondol, hol kerül sor az invázióra?"

- Fogalmam sincs, ilyesmit nem közölnek alacsonyabb rangú tisztekkel. De ha rajtam múlna, én a lehető legrövidebb útvonalat választanám.

- Igen - bólintott Rommel -, ez nagyon érdekes."

A politikára terelődött a beszélgetés. Rommel úgy gondolta, hogy a briteknek a németek oldalán kellene harcolniuk az oroszok ellen Lane nem.

Lane-t Párizsba szállították, és átadták a Gestapónak. A Gestapo azonban nem hallgatta ki, nem vetette kínvallatás alá - végül is maga Rommel hallgatta ki. Így hát Lane-nek szerencséje volt, s szerencséjük volt a szövetségeseeknek is, mivel Lane-t mindegyik küldetése Franciaország normandiai partjaira szolgáltatta.'

Más finomítások is történtek. Május végén a Cotentin-félszigetnek arra a részére, amely a 82. légideszant-hadosztály kijelölt földet érési területe volt, német katonák érkeztek, a 91. hadosztály Emiatt változtatni kellett a terven. Május 28-án a ledobási zónát nyugatabbra tolták, a Merderet két partjára, azzal a feladattal, hogy foglalják el a Merderet és a Douve-folyók közti területet.

"Naponta átnéztem a Utah-ról készült légi felvételeket - emlékezett James Van Fleet ezredes, a 4. hadosztály 8. ezredének parancsno

ka. - A németek lázasan dolgoztak védműveik erősítésén. Rettenetesnek tűnt ennyi acélt és ágyút megrohamozni. Állandóan könyörgtem a flottának, hogy délebbre, ezektől az erődöktől távolabb tegyenek minket partra, de a parancsnokuk azt mondta, hogy ott túlságosan sekély a víz, megfeneklenének a csónakok."

Van Fleet egy csatát azért megnyert a hadiflotta ellen. A hadművelet hivatalos utasításai kimondták, hogy az egyes LCT k parancsnokai maguk döntenek el, mikor teszik ki a DD-ket. Van Fleet azt akarta, hogy a flotta vigye őket a lehető legközelebb a parthoz, mivel a DD-k a vízben nagyon lassúak, és rettenetesen ki vannak téve a tüzérségi lövedékeknek. A flotta kötötte az ebet a karóhoz, hogy az LCT k parancsnokai döntsenek. "Erre úgy nekik estem mindenféle érvekkel - emlékezett Van Fleet -, hogy végül is beadták a derekukat, és hozzájárultak, hogy a tankok parancsnoka adja ki az indulási utasítást." z~

Vegyük Lord és Van Fleet tapasztalatait, szorozzuk meg néhány százzal, s akkor valami fogalmat alkothatunk az állandó változásban lévő terv arányairól. Ilyen elszántsággal, ilyen félelmetes tüzerővel hogy is ne sikerülhetett volna az invázió?

Montgomerynek nem voltak kételyei. Május 15-én St. Paul's School-i főhadiszállásán megtartotta az Overlord hadművelet nagy, jelmezes főpróbáját. Jelen volt Churchill, megjelent VI. György, mind a pléh-gallérosok, tengernagyok, tábornokok az Egyesült Államokból, Angliából és Kanadából. A nagy előadóteremben Montgomery elnökölt, a hallgatóság a félhenger alakú, meredek nézőtéren foglalt helyet. Montgomery mögött egy óriási, színes Normandia-térkép függött. Churchill szivarozva érkezett; a király érkezésekor "szivarját a kezében tartva, szokásos merev módján meghajolt".

"Miután helyet foglaltunk - írta később Morton Deyo amerikai admirális -, a terem elcsöndesült, s a feszültség szinte tapinthatóvá vált. Legtöbbször úgy éreztük, hogy ennyi fogaskerék kifogástalan egymáshoz illesztéséhez legjobb esetben is isteni iránymutatás szükséges. Elég egyetlen hiba, hogy kibillentse egyensúlyából a szerkezetet és káoszt keltsen. A helyiségben tartózkodók valamennyien érzékelték az egyes elemek súlyát."

Eisenhower beszélt először. Rövidre fogta. "Csak egyvalamit szeretnék hangsúlyozni - mondta. - Véleményem szerint annak, aki

hibát lát a tervben, kötelessége azt tétozás nélkül szóvá tenni." Deyo szerint "a mosolya felért húsz hadosztállyal. Csendes magabiztosságának melege eloszlatta a bizonytalanság ködét". z'

Montgomery vette át a szót. Jól szabott tábori öltözetet viselt, nadrágja éle olyan volt, akár a kés. Izmos ember benyomását keltette, halk hangsúlyokkal beszélt. A jegyzőkönyvvezető szerint Churchill időnként közbe-közbekérdezett, hogy demonstrálja, ért a katonai ügyekhez. Egy bizonyos ponthoz érkezve némiképp fanyarul megjegyezte, hogy Anziónál százhatvanezer embert és huszonötezer járművet tettünk partra, és csak húsz kilométert haladtunk előre. Következésképp úgy gondolhatta, hogy időnként nem árt egy kicsit kockáztatni. Montgomery "halk és határozott" maradt.

Montgomery mondandójának lényege ez volt: „Uan elég katonánk, megvan minden szükséges felszerelésünk, és van egy kitűnő tervünk. Ez egy tökéletesen normális hadművelet, amelynek sikere biztos. Ha valaki kételkedik ebben, maradjon ki belőle.”

Ekkor már realiztikusabban szemlélte Rommel terveit, mint áprélisban, mikor arra számított, hogy az ellenség az első néhány napon visszatartja tankjait. Most azt mondotta: "Rommel energikus és elszánt parancsnok, mióta átvette az irányítást, rengeteg mindenben változtatott. A meglepetésszerű támadásokban a legjobb; erőssége a szétdarabolás; túlságosan temperamentumos a finom manőverezéshez. Meg fog tenni minden tőle telhetőt, hogy tankjai előretolásával *dunkirköljön* (a tengerbe szorítson) minket."

Így folytatta: "Miénk a kezdeményezés. A következőkre kell támaszkodnunk:

- (a) támadásunk hevesységére
- (b) a tengerről és a levegőből kapott tűztámogatásunk óriási súlyára
- (c) az egyszerűsége
- (d) tűrni képes mentalitásunkra."

Ezek után néhány olyan szót mondott, amelyek egész életében kísértették.

"Utat kell törnünk magunknak a partra, és meg kell alapoznunk egy jó hídfőállást, mielőtt az ellenség elegendő erőt tudna összevonni ahhoz, hogy visszaszorítson minket. A D-napon a páncélososzlopoknak gyorsan és mélyen be kell hatolniuk a belső területekre. Ez felborítja

a terveiket, és valamelyest féken tartja őket, mialatt mi erősítünk. Gyorsan teret kell nyernünk, és birtokba kell vennünk a tengerparttól messzebb lévő célterületeket."28

A tanácskozás 09.00-kor kezdődött, és 14.15-kor fejeződött be, "s ilyenformán véget ért - így a jegyzőkönyv - minden idők legnagyobb és legrangosabb katonai tanácskozása". Churchill fel volt ajzva. 1944 elején nemegyszer aggodalmának adott hangot az Overlord miatt. Eisenhowernek egy alkalommal azt mondta: "Ha arra gondolok, hogy Normandia partjain ott hever az amerikai és a brit fiatalság színevirága, és mikor lelki szemeim előtt megjelennek a vérüktől vörös hullámok, mindig elfog a kétség... Kételyeim vannak." Május elején Eisenhower kettesben ebédelt a brit miniszterelnökkel. Búcsúzásukkor Churchillen erőt vettek az érzelmek. Könnyes szemmel mondta: "Én ebben a dologban mindvégig kitartok maga mellett, és ha nem sikerül, együtt bukunk." A St. Paul-i értekezlet után azonban elkapta Eisenhower karját, és azt mondta: "Egyre inkább pártolom ezt a vállalkozást." Kicsit elkésett már azzal, hogy beszálljon a csapatba, de jó volt, hogy végül ő is csatlakozott. Ami Eisenhowerrel illeti, ő magabiztos volt.Zy

7

FELKÉSZÍTÉS

Bármilyen briliáns volt is a terv, bármilyen hatásos is a megtévesztés, bármilyen intenzív is az előzetes tengeri ágyúzás és bombázás, az Overlord befuccsol, ha a rohamosztatok nem törnek előre. Ex utóbbi sikere érdekében a szövetségesek óriási energiát fordítottak a felkészítésre.

Az amerikaiak 1942-ben úgy gondolták, hogy erős hangsúlyt fektetnek a kiképzésre. És csakugyan: az a fajta, amelynek hadosztályait alávették, volt olyan kemény, mint bárhol a világon. 1943-ban, a Casserine-hágónál azonban rájöttek, hogy a modern hadviselés megpróbáltatásai közepette kiképzési rendszerük gyászosan elégtelen. A katonák megfutamodtak, a parancsnokok pánikba estek. Olyan emberek, akik azt hitték, fizikailag csúcsművészek, rádöbbentek, hogy ez nem igaz. "Katonáink a legmagasabb rangúaktól a legalacsonyabb rangúakig tudják már, hogy ez nem gyerekjáték, és készségesen hajlandók visszamenni az alapokhoz" - írta Eisenhower Montgomerynek. "Kötelező érvényű szabályként fogom előírni, hogy mostantól a háború megnyeréséig egyetlen ide érkező egység sem hagyhatja abba a kiképzést egyetlen pillanatra sem." Mint főparancsnok be is tartatta ezt a szabályt.

A gyakorlatozás célja a partra való kijutás volt. Minden a D-napon meginduló támadásra volt ráhangolva. Az AEF később megfizette e monománia árát: a sövények közötti harc egy pillanatig sem került szóba, ennek következtében a Normandiában használható támadó akciót a helyszínen, menet közben kellett elsajátítani. Persze az is igaz, hogy semmiféle sövényharcra nem került volna sor, ha az AEF nem

jut partra. Néhány hadosztályt már az Államokban elkezdtek felkészíteni a támadásra. A légideszant-hadosztályok 1941-42-ben alakultak azzal a céllal, hogy az atlanti fal mögött dobják le őket; kiképzésük tükrözte ezt a célt. Az ejtőernyős kiképzés után a légi szállításúak az Egyesült Államok déli részének középső vidékein számos ponton hajtottak végre ugrási-gyülekezési-támadási gyakorlatokat. ,

James Van Fleet ezredes 1941. július 21-én vette át a 4. hadosztály 8. gyalogezredének parancsnokságát. A 8-asokat egy esztendővel korábban szervezték meg azzal a kifejezett céllal, hogy kidolgozzanak egy olyan taktikát, amellyel ellen tudnak állni a *blitzkrieg*-es rohamoknak. Mikorra azonban Van Fleet átvette feladatkörét, a helyzet már megváltozott, s az ezredet "rohamegységként képeztük ki, azzal, hogy tagjai lesznek az elsőként partra szálló amerikai erők". Kifejtette: "A kiképzés első szakasza abból állt, hogy megmutassuk, hogyan lehet megrohmozni és elfoglalni az ellenség erődített pontjait, például a beton géppuskafészeket. Mire a szövetségesek Európába érnek, addig az ellenségnek évek állnak rendelkezésére betonerődök építésére, hogy azokkal védjék tüzésüket és nehézfegyvereiket. Hosszú hónapokig gyakoroltuk az ilyen és hasonló pozíciók ostromát, félrajtól fölfelé század- és zászlóaljszintig."

A 8-asok elég vegyes társaság voltak. Mint Van Fleet elmondta, a 8. eredetileg déli ezred volt, floridai, alabamai és georgiai vidéki fiúkból tevődött össze. "Mókusvadászoknak" nevezte őket. Félelem nélkül, biztosan tájékozódtak éjszaka az erdőn, tudtak bánni a puskával. Mikor aztán sorra érkeztek az újoncok, kiderült, hogy sokuk New York-i vagy más keleti városba valósi. Fogalmuk sem volt se erdőről, se puskáról, viszont értettek olyan dolgokhoz, amikhez a déliek nem, például a motorokhoz és a rádióhoz. "Észak és Dél szerencsés, házassága volt" állapította meg Van Fleet.

A 8. ezred támadásra való kiképzésekor Van Fleet az együttműködést és a tüzerőt helyezte előtérbe. Ha ketten támadnak egy géppuskafészeket, az egyik folyamatosan tüzel a lőrésre, mialatt a társa a másik oldalról odakúszik. Mialatt a fedezetet nyújtó ember magára vonta a tüzet, a másik annyira közel kúszott a bunkerhez, hogy bele tudott dobni egy gránátot. "Ehhez a fajta támadáshoz bátorságra, türelemre és a társba vetett bizalomra van szükség" - jegyezte meg Van Fleet. "1941-től kez

dődően egészen 1943-ig több ezerszer gyakoroltuk ezt a szituációt, gyakran éles lőszerrel."

Kétévnyi kiképzés hosszú idő. Az emberek türelmetlenkedtek. George L. Mabry, Van Fleet egyik legagresszívebb hadnagya igazi háborúba vágyott. Kérvényezte, hogy helyezték át a légierőhöz. Van Fleet magához hívatta egy kis csevegésre. Tudva, hogy parancsnoka dühös lesz, Mabry "úgy remegett, mint a nyárfalevél", mikor jelentkezett.

"- Maga a légierőhöz kívánczik? - kérdezte Van Fleet. - Igen, ezredes úr.

- Ult már repülőgépen? - Még nem, ezredes úr.

- Akkor jobb volna, ha visszavonná a kérvényét. Lehet, hogy egy repülőgépen légibeteg lenne.

- Igenis, ezredes úr."

Mabry maradt Van Fleetnél, s a hadosztály egyik legkiválóbb tisztje lett.

A 29. hadosztály 1942 szeptemberében indult Angliába a luxushajóból csapatszállító hajóvá átalakított *Queen Mary* vel. A *Queen Mary* kísérőhajók nélkül indult útjára, bizakodva, hogy gyorsasága révén el tudja kerülni a tengeralattjárókat. Nyolcszáz kilométernyire Európától s ilyenformán a Luftwaffe hatósugarában, brit hadihajók alkotta kíséret vette körül. Egy cirkáló, a HMS** *Curacao* már nem tudott kitérni a 83 ezer tonnás *Queen Mary* elől. Az óriáshajó kettévágta a cirkálót, háromszázhuszonkét ember lelte halálát. Nem volt valami kedvező előjel a szövetségesek inváziója előtt.

A hadosztályt Salisbury közelében, a Tidworth laktanyában szállásolták el. Ez Anglia legjobb laktanyája volt, de sajnálatos módon mégis nélkülözte azt, amit az amerikai katonák az államokbeli táborozások alkalmával megszoktak. Azok számára, akik korábban az Egyesült Államok déli részén gyakorlatoztak, az angliai időjárás pocsék volt. John R. Slaughter (116. ezred, D század) így emlékezett: "A Brit-szigeteken töltött első hónapokban a harci szellem nem volt valami jó. A honvágy, a

* Mabry a gyalogságnál szolgált tovább. Megkapta a Medal of Honort, az Egyesült Államok legmagasabb katonai kitüntetését, és vezérőrnagyként szerelt le.

** HMS Her (His) Majesty's Ship - őfelsége hajója; a brit hadiflotta hajóinak jelzése. A ford.

pocsék idő, a hosszú hetekig tartó, szünet nélküli gyakorlatozások miatt sokan morogtunk."B

A hangulaton nem javított, hogy a 29. hadosztály szükségképpen kísérleti egység lett: ez volt az egyetlen nagyobb amerikai csapat Angliában. Ott-tartózkodása első évében nem volt megszabott feladata. Ehelyett olyan gyakorlatokat hajtott végre, amelyek célja a partraszállás doktrínájának, módszereinek és technikájának kifejlesztése volt. Röviden: az emberek kísérleti malacoknak érezték magukat.

És ami még külön is nehezítette a dolgokat: a pocsék koszt. Britannia már több mint két éve hadat viselt, nem volt tojás, kevés volt a hús, túl sok a kelbimbó. Robert Walker hadnagy (116. ezred, törzsszázad) így emlékezett: "Ebédcsomagokat kaptunk. Ezekben a következők voltak: két szendvics, száraz barna kenyérből,

az egyik közepén egy kanálnyi dzsem, a másikban egy szelet lönchshús. Lekvároshúsnak neveztük az ilyen ebédeket."4 Bármely turista, aki evett már ilyen szendvicseket Londonban, tudja, hogy milyen rosszak.

Salisburyben vagy pláne Londonban nagyra értékelték a ritka hétvégi kimenőket. A jenikik kétszer annyi zsoldot kaptak, mint a tommyk, sokkal jobban szabott egyenruhákban jártak, ragadtak rájuk a lányok. Ez erős visszatetszést keltett. Voltak súrlódások a főként az ellátószolgálatnál (Services of Supply - SOS) szolgáló fekete bőrű katonák, illetve a fehérek között. Egy-egy sörözőben összetalálkozva szinte biztosan kitört a gyakran lövöldözésbe torkolló verekedés. A hadsereg a szétválasztás mellett döntött: egyik este a feketéké a kocsma, a másik este a fehéreké. Összességében mindazonáltal - tekintve, hogy a partraszállás napjáig mintegy kétmillió jenki tartózkodott egy akkora szigeten, amely alig nagyobb, mint Colorado állam - Britannia amerikai "megszállása" végső soron jól alakult. Rengeteget segített, hogy mindenki ugyanazt tekintette végső célnak.

Segített az is, hogy az amerikaiak megszilárdították fegyelmi elveiket. Charles Canham ezredes a 116. ezred parancsnoka volt. West Pointban végzett, az 1926-os évfolyamban. Felix Branham így jellemezte: "Lobbanékony öregfiú volt, lángokat és kénkövet okádott. Olyan kemény volt, hogy magunkat csak Canham Ezredes Koncentrációs Táboraként emlegettük." Ha valaki néhány perccel később jött be a kimenőjéről, harminc dollár bírságot fizetett, és harmincnapi laktanyafogságot kapott. Branham egyszer véletlenül kihallgatta

Canham ezredesnek és Charles Gerhardt vezérőrnagynak, a 29. hadosztály parancsnokának párbeszédjét.

"- Túlságosan keményen bánasz az emberekkel - mondta Gerhardt. - A szentségit, Charles! - vágott vissza Canham. - Ez az én ezredem, itt én parancsolok!

- Az emberek nem sajnálják a harminc dollárt - mondta Gerhardt -, de a harminc napot soknak találják."

Canham enyhített valamit a dolgokon, de csak egy kicsit. "Állandóan gyakorlatoztunk - mondta Branham. - A különféle deszantjárművekkel kezdtük. Volt ott minden: LST, LCVP, LCI, LCM... Szálltunk partra brit hajókról, szálltunk partra amerikai hajókról. Nem tud olyat mondani, amire ne képeztek volna ki minket. Mindenféle kézigránátokat hajigáltunk. Megtanultuk kezelni az ellenség fegyvereit."5

Gerhardt West Point növendéke volt, régi lovasember és póljátékos; hivalkodóan öltözködő, hangos, harcias figura. Szerette előírásos módon végezni a dolgokat, megkövetelte, hogy katonái szigorúan az előírásos módon öltözködjének, mindig borotváltak legyenek, de még a dzsipjeik is ragyogjanak. Elvárta a lelkesedést is, amit egyebek között azzal kívánt felélesztetni, hogy embereivel a dűnéken masírozva csatakiáltásukat harsogtatta: *Twenty-nine, let's go!* (Hajrá, huszonkilencesek!) Mikor egyszer az 1. hadosztály egyik öregkatonája, egy Észak-Afrikát és Szicíliát megjárt hadfi meghallotta őket, odakiáltott nekik: "Menjete csak előre, huszonkilencesek, mindjárt mi is megyünk utánatok!"~

A 29-esek Anglia délnyugati részén mindenütt menetgyakorlatokat tartottak. Megtanulták mindazokat az alapismereteket, amelyeket egy gyalogosnak tudnia kell. Megtanulták szeretni a földet, megtanulták, hogyan aknázhathatják ki a terep adottságait s azt hogyan kell figyelembe venni a haditerv kialakításakor, s mindenekelőtt megtanulták, hogyan maradhatnak esetenként napokig életben a természetben úgy, hogy közben ne csökkenjenek fizikai képességeik. Megtanultak olyan talajegyenetlenségeket észrevenni, amilyenek egyetlen civilnek sem tűntek volna fel. Rohamoztak kisvárosokat, dombokat, erdőket. Számtalan lövészteknőt ástak. Begyakorolták - számtalan éleslövészeten, ágyúval, aknavetővel és géppuskával - a tűzerő támadó használatát. Nem koncentráltak semmi másra, csak a támadásra.

A 29. hadosztály egyik katonája elmondta: "felrakodni a deszantcsónakra, kirakodni, kiszállni, leválni, gyorsan előretörni, szögesdrótakadályok alatt kúszni, alig néhány ujjnyira a fejünk fölé célzott éles géppuskasorozatok alatt, miközben körülöttünk gondosan megválasztott pontokon, de valódi robbanások fröcskölték a földet. Megtanultuk bánni a robbanóanyagokkal: előformázott töltetekkel és bangalore torpedókkal nagyszerűen lehetett utat szakítani a szögesdrótakadályok között, és semlegesíteni a bunkereket. Szuronyokkal kerestük a rejtett aknákat. A mérgezgáz-gyakorlatok, az elsősegélynyújtás, a repülőgép- és harckocsi-felismerés, az álcázott robbanószerkezetek alkalmazása és felismerése meg a többi azt az érzetet keltette bennünk, hogy fel vagyunk készülve. Véleményem szerint a hadosztályunk értett annyit a harchoz, mint a világtörténelem bármelyik újonc alakulata".

Számtalan órát töltöttek a lőtéren. Weldon Kratzer, a 116. ezred C századának őrmestere emlékezett arra a napra, amikor Eisenhower Montgomery és más főtisztek kíséretében szemlére érkezett. Eisenhower egy idő múltán odaszólt Kratzernek.

"- Figyeltem, hogyan lő, őrmester - mondta. - Gratulálok. Valamikor én is jó lövész voltam. Kölcsönadná egy kicsit a puskáját?

- Megtiszteltetés számomra, tábornok úr.

Eisenhower hasra feküdt, állított a fegyverszíjon, meg akarta húzni a ravaszt, de semmi sem történt.

- Be van biztosítva, tábornok úr - figyelmeztette Kratzer.

- Igaza van, hogy óvatos - felelte elvörösödve Eisenhower, és kibiztosította a fegyvert. Egy hatszáz méterre lévő figurára célzott." Nem is csinálta rosszul, mesélte Kratzer. A legtöbb lövése négy és öt óra irányba ment.

Miután Eisenhower kilőtt egy teljes tárat, és egyszer sem talált a céltáblába, Kratzer felajánlotta, hogy újratölti a fegyvert. Nem, köszöni, mondta Eisenhower. "- Maguknak többet kell gyakorolniuk, mint nekem. - Távozáskor még odaszólt Kratzernek: - Nagyon meg vagyok elégedve a lövész tudásával, őrmester. Maga aztán tudja, milyen szélhatásokkal kell számolni Kentuckyban.

- Tábornok úr - replikázott Kratzer -, én virginiai vagyok, a virginiai szélhatáshoz igazodom.

- Megáll az ész - felelte Eisenhower. - Lehet, hogy mindnyájunknak jót tenne, ha azzal számolnánk.""

Eisenhower sok időt töltött a táborokban; szemléket tartott, figyelte a gyakorlatokat. A lehető legtöbb embert akarta látni, és azt akarta, hogy a lehető legtöbben lássák. Négy hónap alatt, február elsejétől június elsejéig huszonhat hadosztályt látogatott meg, huszonnégy repülőtéren és öt hadihajón járt, s számtalan depót, kórházat és más intézményt keresett föl.

1944 tavaszán Sandhurstben* rögtönzött beszédet tartott a végzősöknek. Minden egyes növendéknek igyekezett a fejébe vésni: az, hogy boldog, rendezett életet élhessenek, közvetlenül az Overlord sikerétől függ. Emlékeztette őket Sandhurst dicsőséges hagyományaira. Felhívta a frissen kinevezett tisztek figyelmét, hogy bánjanak atyai módon az embereikkel, még akkor is, ha azok kétszer annyi idősök, mint ők; hogy örködjének felettük, s álljanak ki értük, ha kihágást követnek el. A századuk legyen olyan, mint egy nagy család, a családoknak pedig családfőre van szükségük, aki gondoskodik arról, hogy az egység összetartó, kemény, jól képzett, jól felszerelt és menetkész legyen.

Thor Smíth szerint, aki a SHAEF sajtótisztje volt, Sandhurst végzőseire Eisenhower beszéde "felvillanyozólag hatott. Egyszerűen imádták".y

A fegyveres kiképzésen, a fizikai felkészítésen és a különféle deszantjárművek megismerésén kívül a katonák támadási gyakorlatokat is végrehajtottak. Mindent megtettek annak érdekében, hogy a realisztikus körülmények között készülhessenek, lett légyen szó arról, hogy nyílt tengeren himbálózó hajókból kötélhálókra a Higgins-csónakokba másszanak, vagy a parti épületekről és területekről. Tom Plum őrmester (3. kanadai hadosztály, Királyi Winnipegi Lövészek), a Dnapon Berniéressur-Meren (a Juno-parton) partot érve rádöbbsent, hogy az "pontosan ugyanolyan, mint az a partszakasz, ahol Skóciában, Invernessben gyakorlatoztunk, de még a géppuskás bunkerek is pont ott állnak".¹⁰

* Falu Dél-Közép-Angliában; az itt működő, 1790-ben alapított Királyi Katonai Kollégiumról nevezetes (Royal Military College; jelenleg Academy). A ford.

Paul Thompson alezredes az Egyesült Államok Woolacombe-i Roham Kiképzőközpontját irányította. A gyakorláshoz megfelelő partszakaszokat jelölt ki, amelyek közül a leghosszabb a déli parton fekvő Devonshire Slapton Sands-i része volt: A környékbeli falvakból mintegy háromezer embert költöztettek ki. Slapton Sands földrajzi adottságai pontosan megfeleltek a cotentini partvonalénak. A kavicsos partszegély után sekély lagúnákon keresztül vezetett befelé az út.

Thompson, West Point 1929-ben végzett növendéke kitűnő hadmérnök volt, realisztikus körülmények között lebonyolított hadgyakorlatok leleményes megtervezője. Megszállottja volt munkájának, amely abból állt, hogy kidolgozza azokat az elméleteket és gyakorlati megoldásokat, amelyek alkalmazásával egy erősen védett partszakaszt be lehet venni. Munkájának első lépése az volt, hogy bemutató katonákat képezzen ki, s különböző magas rangú megfigyelők előtt gyakorlatoztassa őket. Miután előljárói jóváhagyták az elgondolásait, ő lett a felelős az invázió valamennyi rohamcsapatának kiképzéséért."

Thompson 1943 augusztusában látott munkához. Stapleton Sandsen és még nyolc másik helyszínen alakított ki a gyakorlatozáshoz megfelelő körülményeket: sündisznóállásokkal teli övezetet a zászlóaljak kiképzésére; rohampályát a századoknak; egy partszakaszt, ahol azt gyakorolhatták, hogyan viszonyozhatják a deszantjárművekből a parti ágyúk és aknavetők tüzét; egy tüzérségi löteret; egy szögesdrótos terepet a bangalore torpedókkal és más drótszaggató eszközökkel való bánásmód elsajátítására; egy külön részt, ahol a gyalogság a bunkerek felrobbantását és a földi és a víz alatti akadályok áttörését gyakorolhatta; egy akadálypályát és egy többcélú pályát a lángszórók, rakéták és gránátok használatának gyakorlására. Műszakiak számára is létesített gyakorlóterepet.

Thompson és emberei számos kísérlet után arra az álláspontra jutottak, hogy az egyenként harminc fő befogadására alkalmas Higgins-csónakokból partra szálló katonákat csónakonként a következőképp kell megosztani: egy ötfős lövészcsoporthoz, egy négyfős bangalorés és drótvágó csapat, négy rakétavető, két lángszórós, négy BAR golyószórós, egy négyfős aknavető csoport (60 milliméteres aknavetővel), egy ötfős robbantócsapat és két tiszt.

Thompson négy szakaszra osztotta a kiképzést. Az első: egyéni kiképzés a rohampályán. A második: drótvágók és robbantók együtt

tes gyakorlata. A harmadik: századgyakorlatok. A negyedik: zászlóaljgyakorlatok. A gyakorlatokon bírák ítélkeztek, kritizáltak, javasoltak. A kiképzés szigorú és realisztikus volt. Gyakran használtak éles lőszert, s előfordultak balesetek is. December közepén egy tűzérési lövedék négy embert megölt, hatot pedig megsebesített; két nap múltán három deszantcsónak borult fel - tizennégyen fúltak vízbe.

A 29. hadosztály ment végig először ezen az iskolán. Gerhardt tábornok áradozva dicsérte a "remek kiképzési létesítményeket", amelyek - mint mondotta - képessé tették hadosztályát arra, hogy "sikeresen partra szálljon az Európa-erőd partjain".^z,

1944 telén és tavaszán minden héten több ezer katona csinálta végig a gyakorlatokat. Eközben a megfigyelők följegyezték, mi az, ami bevált, és mi az, ami nem, s ennek megfelelően módosították a terveket. Kiderült például, hogy az álcázófüst alkalmazása a támadókat legalább annyira megzavarja, mint a védőket; kiderült, hogy a füstöt nem lehet megfelelően irányítani, és hogy zavarja a csatahajók tűzérési megfigyelőit. A füstöt tehát kizárták.

A további kísérletek meggyőzték a tervezőket, hogy a tankoknak nem mint önálló páncélos erőknek lehet a legnagyobb hasznát venni, hanem mint rövid távú támogatást nyújtó tűzérségnek. Ezért lemondtak a páncélosok két jellemző tulajdonságáról, a megdöböntő hatásról és a mozgékonyaságról, s úgy döntöttek, hogy nem a tankok vezetik majd az erődítések elleni rohamot, hanem a deszantjárművekről és a vízből, hátulról nyújtanak tüztámogatást.

Némiképp meglepő, de a tanulságok egyike sem származott az amerikaiak csendes-óceáni tapasztalataiból. Volt némi hasonlóság az európai 1. különleges műszaki dandár és a csendes-óceáni 2. dandár között, és néhány tisztet át is irányítottak a Csendes-óceánról Angliába, de tapasztalatcserére nemigen került sor. Észak-Afrika, Szicília és Olaszország után az európai parancsnokok úgy érezték, nem kell kikérdezni kollégáikat a csendes-óceáni tapasztalatokról.

Áprilisban és május elején szerte Angliában már a "jelmezes főpróba" szintjén folytak a rohamszolgálatok. Gyakorolták a hadrendet, a hajóra szállást, a tengeri utazást, a part megközelítését és a támadást, a parti szervezetek felállítását. Ezek a főpróbák összehozták a Franciaországba induló támadó egységeket: az O (Omaha),

a G (Gold), a U (Utak), a J (Juno) és a S (Sword) jelű rohamozó csapatokat. A hadsereg megismerkedett a hadiflottával és vizsont.

Jelen volt a légierő is. Leigh-Mallory főhadiszállásán megfogalmazták: "Fontos, hogy minden pilóta lássa, mekkora támadóerő gyűlt össze a tengeren. [...] Hasonlóképpen fontos, hogy a támadó-erők fogalmat alkothassanak arról, mekkora az a légi fedezet és támogatás, amire számíthatnak."

A harminckét éves Dean Rockwell hadnagy volt a felelős az LCT k legénységének kiképzéséért. A háború előtt Detroitban hivatásos pankrátor volt, és tornatanár egy gimnáziumban. Noha sosem járt még tengeren, amint meghallotta a korábbi nehézsúlyú bokszbajnok, Gene Tunney felhívását, nyomban beállt a haditengerészethez. A flottánál testnevelési instruktornak osztották be, ő azonban nem találta megfelelőnek a programot, és ezt meg is mondta. Olyan gyakran és olyan harsányan kritizált, hogy idővel ráragadt a "Bolsi" név. Büntetésből helyezték át egy deszanthajóra, amelyet felettesei öngyilkos osztagnak tartottak.

A hivatásos tengerésztisztek rondának és tengerészhez méltatlannak tartották a deszantjárműveket, Rockwellnek azonban tetszettek. Rendkívül jól elsajátította irányításukat, és remekül értette gyakran furcsa viselkedésüket. LCVP-kkel és LCM-ekkel kezdte. Hamarosan szolgálatvezetőt csináltak belőle, és Angliába küldték. Annyira értette a dolgát, hogy soron kívül alhadnaggyá, majd hadnaggyá léptették elő, 1944 márciusában pedig kinevezték a LCT sek kiképzőprogramjának vezetőjévé.

Eugene Bernstein, az amerikai haditengerészet tartalékos hadnagya, egy LCT(R) parancsnoka később elmondta, hogy a gyakorlatok "nagyon valóságűek voltak. Berámoltuk a katonákat, a tankokat, lőszert, mindenféle felszerelést, aztán nyomás ki, a tengerre. Éjfél körül felbontottuk a lezárt borítékot, amelyben a parancs volt, és csak akkor tudtuk meg, hogy Slapton Sandsre vagy akárhová megyünk. Végigcsináltuk az egész partraszállási procedúrát. Fordultunk 180 fokot, elmentünk Slapton Sandsre, kilőttük a rakétáinkat a meghatározott célpontokra [ha az LCT(R) tízcsomós* sebességgel haladt előre, mire mind az 1060 raké

* Egy csomó 1852 méter, azaz egy tengeri mérföld. A ford.

táját kilőtte, a visszarúgás akkora volt, hogy körülbelül háromcsomós sebességgel taszította hátrafelé a naszádot], átszálltunk kisebb csónakokba, aztán irány a part. Ezek tokkal-vonóval lebonyolított gyakorlatok voltak, volt légi fedezet, csatahajó-fedezet, volt minden. Aztán hazamentünk. Aztán hamarosan kezdődött megint előről. Tizenegy ilyen gyakorlatot csináltunk végig a britekkel. Így telt el 1944 tavasza." Mikor aztán

elérkezett a valódi támadás ideje, akkor "felhúztuk a horgonyt, és olyan nyugodtan vágtunk neki, mintha csak egy újabb gyakorlatról lett volna szó". ~"

R. Younger, brit hadmérnök őrnagy, egy különleges akadályromboló harcokcsiszázad parancsnoka elmondta: "A gyakorlatok eleinte katasztrófálisak voltak. Semmi sem sikerült, de tanultunk belőlük. [...] Járművek robbantak le. Tankkal lejönni egy deszantnaszádról, erős hullámmzásban nem egy sétagalopp, ráadásul időnként előfordult, hogy valamilyen jármű pont az LCT rámpáján robbant le, azt ilyenkor le kellett vontatni. És így tovább.

Ránk fért a gyakorlás, semmi kétség. Például a rádióhasználatban. Rádió nélkül tankok között képtelenség szót érteni. Eleinte rengeteget locsogtunk a rádión, de ahogy egyre jobban belejöttünk, sokkal gyorsabban ment a dolog. Megismertük egymás hangját, tömondatokban beszélünk, úgyhogy minden beszélgetés rövid volt, pik-pak, és mindenki pontosan tudta, mit akar a másik. Ha valaki sokat locsog rádión, azzal az a baj, hogy más, akinek esetleg fontos közlendője volna, a hosszas lefetyelés miatt nem tudja továbbítani."S

A közös gyakorlatok feltárták a hiányosságokat. A utah-i VII. hadtest Tigris-hadműveletnek elnevezett gyakorlatán, amelyre az április 27-ről 28-ra virradó éjszaka került sor Slapton Sandsen, néhány alkalommal nem sikerült tartani a menetrendet, aminek eredményeként forgalmi dugók támadtak, és néhány vízi jármű nem érkezett meg idejében a kijelölt kihajózási pontokra. Még ennél is rosszabb volt, hogy néhány német gyorsnaszád átsiklott a brit rombolók hálóján; két LST t elsüllyesztett, hat másikat pedig megrongált. A robbanásokban, illetve a tengerbe fúlva hétszáznegyvenkilenc ember lelte halálát, háromszázan megsebesültek.

A gyakorlatokon tanultak a D-napon életeket mentettek. A Tigris-alakzatban nem voltak mentőhajók - a tengerészparancsnokok

belátták, hogy szükség van rájuk. Az embereket nem tanították meg mentőfelszereléseik használatára - a Tigris után megtanították őket. Kiderült, hogy a britek más hullámhosszon rádióznak, mint az amerikaiak, s ez is hozzájárult a katasztrófához - egyeztették a hullámhosszakot.

Amin nem lehetett könnyen javítani, az az időjárás volt. Április 27-28-án a rossz látási viszonyok miatt az amerikai vadászgépek nem mutatkoztak.

Nem a Tigris volt az egyetlen nagygyakorlat, amely áldozatokat követelt. Az éles lőszer használata számos sebesülést és néhány esetben halált okozott, ugyanígy az ejtőernyősök éjszakai ugrásai. David Thomas őrnagy az 508. légideszantezred orvosa volt. Egy gyakorlóugrásnál az egyik katona ernyője nem nyílt ki. "Három napig kerestük - emlékezett Thomas. - Mikor megtaláltuk, lehúztam a kesztyűjét, és három-négyszer alaposan kimostam, hogy kimenjen belőlük a halál édeskés szaga. Nem vagyok babonás, de úgy gondoltam, hogy ezek a kesztyűk nem lehetnek kétszer ilyen szerencsétlenek."~ A D-napon ezeket a kesztyűket viselte.

Egyelőre még senki sem közölte a GI-okkal és a tommykkal, hol és mikor fognak támadni, de az olyan hadosztályokban szolgáló katonák számára, mint a 29. vagy a 4. ezred, a hadgyakorlatokból egyértelműen kiviláglott, hogy bárhol, bármikor kerül is rá sor, ők fognak legelől menni. Bízta magukban, de tudták azt is, hogy lesznek áldozatok. A lövészsorozatok szinte már túlzott mértékben feltöltötték, főleg beosztott tisztekkel és tiszthelyettesekkel.

Harry Parley közkatona 1944 elején lett a 116-osok E századának tagja. Sose felejt el érkezése percét: "Bejött a századparancsnok, közölte, hogy őt Lawrence Madill századosnak hívják, és a mi századunk a támadók első hullámába van beosztva, ahol harmincszázalékos veszteséggel kell számolnunk. Elszomorodtam, mert arra gondoltam, mi fog történni egyik-másik bajtársammal.""

A támadást az amerikaiak 1., 4. és 29. gyalogoshadosztályára, a britek S0. és 3. gyalogoshadosztályára és a kanadaiak 2. gyalogos hadosztályára bízta; szárnyaikat a britek 6. és az amerikaiak 82. és 101. légideszart-hadosztályának kellett biztosítania. Az 1. és a 82. hadosztály a Földközi-tenger vidékén szagolt már puskaport, a többi

ek számára a D-nap a tűzkeresztséget jelentette (a 16. ezrednek is, amely Angliában csatlakozott az 1. hadosztályhoz). Mint Geoffrey Perret írja: "Az Overlord volt az az óriási feladat, amelynek megoldására a háborús idők hadseregét létrehozták. Ha a hadosztálygyártó gépezet tényleg jól működött, akkor lehetségesnek kellett lennie, hogy olyan kipróbálatlan hadosztályok, mint a 4., a 29. és a 101. győztesen kerüljenek ki a tapasztalt német csapatokkal vívott küzdelemből."~

A gyalogoshadosztályokat túlnyomórészt besorozottakból állították össze. A légideszantkatonák mind önkéntesek voltak (leszámítva a vitorlázókon szállítottakat), s ilyenformán eleve elit katonák. Robert Rader közlegény (101. légideszart-hadosztály, 506. ezred) szerint az ejtőernyősökben "élt a vágy, hogy különbek legyenek a többiekénél".y Csábító volt a havi ötvendolláros, külön "ugrópénz" is. Különleges katonáknak

tartották magukat, és azok is voltak. 1944-45-ben, az Európa északnyugati részén folytatott hadjáratban azonban belátták, hogy a vitorlázógépes csapatok és az olyan egységek, mint az 2., a 4. és a 29. csaknem olyan jók, mint ők maguk - köszönhetően a behívottak alapos kiképzésének.

Ennek ellenére igaz, hogy a légi szállításuk keményebb kiképzésen mentek keresztül, mint a gyalogosok. Az Egyesült Államokban, Georgiában például 1942 végén az S06-osok egy háromnapos erőltetett menetben, teljes menetfelszereléssel 218 kilométert tettek meg. Mikor az ezred 1943 szeptemberében Angliába érkezett, a kiképzés még szigorúbbá vált. Számos háromnapos gyakorlatot tartottak, amelyek mindig ugrással kezdődtek. Az ezredalbum *így* írja le a tábor felé tartó menetet: „Végignézve a sorokon az embernek az az érzése támad, hogy ezek csatából jöttek: borotvátlan, hihetetlen kimerültségről és undorról tanúskodó arcok; tetőtől talpig sárosak; az öltözőkük rongyokban, mint egy kerítésugró verseny sereghajtóié. Mikor aztán az utolsó gyötrelmes kilométereken végigvonszolva fáradt testünket, végre végigvetjük magunkat a priccsen, felsőhajtunk: A csata nem lehet ennyire kemény!”²⁰

Mindennek a sok gyakorlásnak a célja - lett légyen szó gyalogságról, légierőről, műszakiakról vagy páncélosokról - az volt, hogy elhitessék az emberekkel: a csata sem lehet rosszabb, mint amiken már keresztülmentek, és hogy már alig várják, hogy a csata elérkezteivel befejeződjenek a gyakorlatok.

„Persze azért rájöttem - mutatott rá Zane Schlemmer, az 508. légideszantezred őrmestere -, hogy a gyakorlatozásból sosem lehet elég. Ha az ember egyszer ott van a csatában, rájön, hogy nem kapott elég harci kiképzést. Az teljes képtelenség.”²¹

Egyes egységek egészen különleges kiképzést kaptak. Howard őrnagy (Oxs and Bucks, D század) megkérte a topográfusokat, hogy nézzék át Britannia térképét, és keressenek neki egy olyan helyet, ahol egy folyó és egy csatorna egymás mellett fut, és ugyanazon az úton hidak ívelik át őket, ahogy az Orne vízi útjait. Exeter határában találtak egy ilyen helyet. Howard levitte oda a századát, és hat napon keresztül éjjel-nappal támadták az exeteri hidakat, gyakoroltak minden elképzelhető körülményt. Például azt, hogy ha az egy-egy szakaszt szállító hat gép közül csak egy ér célba, akkor az az egy szakasz egymaga is végre tudja hajtani a feladatot.

Annak érdekében, hogy a vitorlázógépek a lehető legnagyobb valószínűséggel a hidak közelében landoljanak, a pilóták (őrmester valamennyi, mind a vitorlázó pilótaezred tagja; tizenhatan voltak, kettőköttő mindegyik gépen, amelyet a D-napon való indulásra kijelöltek) végigcsináltak egy Deadstick fedőnevű hadgyakorlatot.

George Chatterton ezredes, a vitorlázó pilótaezred parancsnoka pokoli nehéz gyakorlatot rendezett. A pilótáknak egy kis L alakú erdő mellett kellett leszállniuk; háromnak az L egyik, háromnak a másik oldalán. Fényes nappal, egyenesen rárepülve viszonylag könnyű volt. Chatterton azonban ekkor kiadta az utasítást: 2100 méteren leoldanak a vontatójukról, térkép és idő szerint repülnek, stopperórát használva, két-három teljes kört leírva, mielőtt az erdő fölé érnének. Ez sem volt olyan nagyon nehéz, mivel mint Jim Wallwork, az 1. számú gép pilótája mondta: „Fényes nappal az ember mindig csalhat egy kicsit.”

Chatterton ezek után sötétített üvegeket tétetett a pilótaszemüvegükbe, ezáltal éjszakává változtatva a nappalt. Figyelmeztette pilótáit: „Csalni ostobaság, mert ha eljön az idő, jól kell csinálniuk.” Wallwork ennek ellenére lekapta időnként a szemüvegét, ha úgy érezte, hogy túlhalad a leszállóhelyen, „de aztán kezdtük teljesen becsületesen csinálni”. Május elejére már holdfénynél repültek, s 1800 méter magasan, az erdőtől tizenhárom kilométerre oldottak le. Akár

milyen volt is az idő, repültek. Kizárólag a stopperórára támaszkodva manővereztek a levegőben. A Deadstick keretében összesen negyvenhárom felszállást teljesítettek, ezeknek több mint a felét éjszaka. Fel voltak készülve.”²²

Az amerikaiak 2. és S. ranger zászlóalja kizárólag önkéntesekből állt. Voltak, akik „öngyilkos osztagnak” nevezték őket, de James Eikner hadnagy (2. ranger zászlóalj) nem így látta: „Egyszerűen lelkes srácok voltunk, és úgy gondoltuk, hogy ha már katonák vagyunk, akkor legyünk a legjobbak. Ugyanakkor azonban alig vártuk, hogy túl legyünk a háborún, hogy lezárjuk a dolgokat, és minél hamarabb hazakerüljünk szeretteinkhez.”²³

Az ilyen kiváló katonák természetesen speciális feladatot kaptak: a point-du-hoci üteg elfoglalását. Ez sziklamászást is igényelt, és a Tangerek kitűnő kondícióban voltak. Márciusban elutaztak a Skótfelvidékre, ahol Lord Lovat 4. kommandója kegyetlen tempójú menetelésekre fogta őket (naponta átlagosan negyven kilométert tettek meg, ami az utolsó nap egy hatvan kilométeres szakaszban kulminált) a világ legnehezebbnek tartott akadályterepén. Másztak hegyet, kúsztak sziklára, gyakorolták a fegyver nélküli harcot. Megtanultak lopakodni, villámgyors akciókat végrehajtani. Tíznapos ilyen gyakorlatozás után az egyik katona 93 kilóról 77-re fogyott.²⁴

Ezután a skót tengerparton gyakorolták a partraszállást, külön erre a célra előkészített szögesdrót akadályokkal, víz alatti akadályokkal és minden olyan rohamelhárító akadállyal teletűzdelt szakaszon, amilyenekkel Rommel is várta őket. Áprilisban a Tangerek beköltöztek a Roham Kiképzőközpontba. Május elején kiruccantak Swanage-be, speciális sziklamászó kiképzésre; megtanulták használni a mászóköteleket, amelyek kampós végét rakétákkal lötték fel a szirtek csúcsára, és megtanultak bánni azokkal a tolólétrákkal, amelyeket a Londoni Tűzoltóság ajándékozott nekik, és amelyeket a DUKW ken szállítottak.z'

Walter Sidlowski utász hadnagy csodálta a Tangereket. "Az embereim mindig úgy érezték, hogy jó formában vannak - emlékezett -, de amikor a Tangereket nézték, akik idejük legnagyobb részét rohanással, fekvőtámaszokkal és más testgyakorlatokkal töltötték - ha éppen nem mással foglalkoztak - csak csodálkoztak."2~

"Nyugodtan kijelenthetem - mondta Eikner hadnagy (2. ranger zászlóalj) -, hogy mikor ennyi kiképzés után harcba indultunk, senkinek sem remegett a térde, nem könnyezett, nem imádkozott; magabiztosan mentünk a csatába. Persze mikor a tüzelés megkezdődött, a mi idegeink is megfeszültek, de akkor is el voltunk szánva, hogy végrehajtjuk a feladatot. Sőt: alig vártuk."2'

A legbonyolultabb feladatuk a rohamutászoknak volt. Három dandárba és azokon belül három-három zászlóaljba voltak szervezve. A 6. különleges műszaki dandár az Omaha-part jobb szélén a 116. ezredhez csatlakozott; az 5-ös a 16. ezredhez az Omaha-part balszárnyán; az 1-es pedig a Utah-parton a 4. hadosztályhoz.

A D-nap hajnalán támadásra induló amerikai katonák csaknem egynegyede műszaki volt. Feladatuk (többé-kevésbé ebben a sorrendben) a következő volt: a parti akadályok megsemmisítése; a parton telepített aknák felrobbantása; útjelző táblák felállítása, amelyek mutatják az utánuk jövőknak a megtisztított sávokat; jelzőlapok felállítása (ezek színe jelezte a part előtt várakozó hajóknak, hogy milyen felszerelést küldjenek); a partról kivezető utak megtisztítása; rések robbantása a harckocsiakasztó falakba; depók létesítése, valamint a forgalmi rendőrök szerepéhez hasonló irányítás.

A műszaki dandárokhoz sokféle egység tartozott. A flotta parti zászlóaljai a rádiók mellett szemaforokkal és fénytávírókkal is tartani tudták a kapcsolatot a hajók és a part között. A vegyvédelmi zászlóaljak fel voltak készülve, hogy mindent megtisztítsanak, amit mérgező gáz ért, és hogy megbirkózzanak a radioaktív anyagokkal is (tartottak tőle, hogy a németek előrehaladtak már annyira az atomkutatásban, hogy ilyen fegyvereket is alkalmazzanak). Voltak egészségügyi zászlóaljak, fegyverzet-karbantartó zászlóaljak, sírnyilvántartó századok, MP-k (Military Police - tábori rendőrség), akik a hadifoglyokról gondoskodtak, DUKW s századok, telefonvonalakat fektető híradós századok mindösszesen tizenhat különleges egység, különleges zászlóaljakba és századokba szervezve. Thompson alezredes (ő vette át a 6. különleges műszaki dandárt, miután a Roham Kiképzőközpontból kikerült) szónoki kérdéssel minősített: "Indult-e már valaha a világon különleges feladatra egy ennyire gondosan összeállított, ilyen pontosan megtervezett egység, mint ez?"Z"

A különleges műszaki dandárok a Slapton Sands-i Roham Kiképzőközpontot is megjárták. Barnett Hoffner, a 6-osok őrmestere részt vett a Tigris-hadműveletben, abban, amelyikben az LST k elsüllyedtek. "Akkor én már a parton voltam az osztagommal. Az aknák fölszedését gyakoroltuk, mikor egyszer csak láttuk, hogy halottak lebegnek a vízen. Én addig még sose láttam halottat. Elindultunk le a vízhez, hogy kihúzzuk őket, mikor egyszer csak hallom, hogy ordít valaki: - Őrmester! Tüntesse el innen az embereit! - Fölnézek, hát látom, hogy az ordítóznak kér csillag van a vállán. Megismertem, Hubner vezérőrnagy volt az. El is tűntünk onnan az osztaggal. Az ember nem vitatkozik egy pléhgallérossal."z'

A lényeg az volt, hogy mindenkinek megvolt a maga feladata, és Hubner vezérőrnagy azt akarta, hogy Hoffnerék a sajátjukkal törődjenek. A halottakról a sírnyilvántartók gondoskodtak. A D-napon alapszabály volt, hogy senki se álljon meg segíteni a sebesülteknek - a halottak eltemetéséről nem is szólva -, bízzák azt a szanitécekre és a sírnyilvántartókra, és ki-ki csak a maga feladatával törődjön.

Sok más különleges egység is létezett: víz alatti robbantók; a part felé tartó hajókat kalauzoló törpe tengeralattjárók; összehajtható szárnyú, apró, egyszemélyes repülőgépek, amelyeket "Rhino ferry"-ken (Rinocérosz-kompokon) lehetett szállítani, a parton üzembe helyezni, és a flotta tüzérségi figyelőjeként használni. (A Rhino ferryk 12x53 méteres, lapos fenekű uszályok voltak, negyven jármű fért el rajtuk. A La Manche csatornán LST k vontatták át őket; a víz széléhez kiérve erős külső motorjaik segítségével ki tudtak úszni a partig.) A 743. harckocsizászlóalj, ahogy a többi DD tankos is, hónapokon át gyakorolta tankjaival a La Manche csatornán a manőverezést. A 320. léggömbzáras zászlóalj (színes bőrű) a parton a léggömbök felbocsátását gyakorolta. A csiroki rejtjelezők (összesen negyvenen voltak, húszan az Omaha-, húszan a Utah-parton) a rádióikkal dolgoztak; anyanyelvükön beszéltek, bíztak benne, hogy a németek sose fogják tudni lefordítani.

Valamennyi kommandóegység különleges volt, de néhány egy kicsivel még különlegesebb, mint a többi. A 10. kommandóalakulat 1. és 8. szakasza franciákból állt; Robert Piauge közlegény az 1. tagja

volt. Ouistrehamban született, az Orne-folyó torkolatánál, 1920-ban, amikor is apja már meghalt egy sebesülés következményeként, amelyet még az első világháborúban szerzett. Piauge 1939-ben anyja minden zokogása ellenére belépett a francia hadseregbe, s 1940 júniusában sikerült átjutnia Angliába, ahol engedelmeskedett De Gaulle fegyverbe hívó szavának. Belépett a francia kommandósokhoz, amely ugyan a francia haditengerészethez tartozott, de a britek szerelték föl és képezték ki, s a brit kommandóalakulatokkal együtt vetették be. Hogy a franciák már nagyon vágytak haza, az csak természetes, Piauge pedig különösen, miután megtudta, hogy Ouistrehamban, anyja lakóhelyén fogják ledobni.-;°

A 10. kommandóegység tagjai Európa sok tájáról verbuválódtak: lengyelek, hollandok, norvégok és belgák alkották. Akárcsak a francia kommandósok, ők is alig várták már az indulást. Mint minden kommandós, ranger, légi szállítású és más specialista, ők is az abszolút határig edzetek és gyakorlatoztak.

A 10-esek 3. szakaszát nem kellett lelkesíteni. Fiatall európai zsidók voltak, akiknek valahogy sikerült eljutniuk Angliába. Megérkezésük pillanatától kezdve könyörögtek, hogy harcolhassanak; Németországból, Csehszlovákiából, Ausztriából és Magyarországról jöttek. Lord Louis Mountbatten tengernagy, a kétélű-hadműveletek főparancsnoka, a kommandóalakulatokba osztotta be őket, ahol belőlük szervezték a 3. szakaszt. Az elgondolás az volt, miután végigcsinálják a szokásos kommandós kiképzést, járőröző és hírszerző specialistákat faragnak belőlük. A legfontosabb tényező a nyelvtudásuk volt. Ha netán megállítják őket, jó németiséggel tudnak válaszolni, és azonnal ki tudják hallgatni a hadifoglyokat. Megtanították őket mindenre, amit a Wehrmachtról tudni lehetett: a szervezetére, a dokumentumaira, a fegyvereire, a módszereire.

Peter Masters tizedes a 3. szakaszban szolgált. Bécsben született, 1922-ben, ott élt, mikor a németek 1938. március 12-én bevonultak Ausztriába. "Fél évig éltem náci uralom alatt, ami tökéletesen elegendő volt ahhoz, hogy abból a pacifista kamaszból, aki addig voltam, cselekedni vágyó önkéntes legyen." 1938 augusztusában sikerült eljutnia Londonba, ahol hamarosan belépett a kommandósokhoz.

"Löni tud? - kérdezte a toborzótiszt. - Csónakkal tud bánni? Mennyire ért a rádiókhöz?" Masters erre azt válaszolta, hogy egy

szer már lőtt légpuskával és evezett is már, de sose vitorlázott, a rádiókhöz pedig még csak nem is konyít. Annyira égett a harci vágytól, hogy a kommandósok ennek ellenére befogadták.

Felszólították, hogy válasszon magának új nevet, hogy fogságba esése esetén a németek ne állhassanak bosszút a családján, de csak két percet kapott rá. A "Masters" nevet választotta. Kapott egy dögcédulát, amelyre rá volt gravírozva, hogy *Peter Masters* és *Church of England* (anglikán egyház). Neki és a 3. szakasz többi tagjának különféle történeteket kellett kitalálniuk, hogy miért beszélnek akcentussal az angolt. Masters azt fundálta ki, hogy a szülei sokat utaztak, és egy német anyanyelvű dajka nevelte föl, aki kerékbe törte az angolt."

Harry Nomburg szintén a 3. szakaszban szolgált. "Németországban születtem - mesélte -, és a szüleim tizenöt éves koromban Angliába küldtek az üldöztetések elől. 1939. május 21-én hagytam el Berlint. Ez történetesen egy vasárnap volt, anyák napja. Soha többé nem láttam a szüleimet. Tizenhét éves koromban beléptem a brit hadseregbe, és 1943 elején jelentkeztem a kommandósokhoz. A zöld sapkámmal együtt vadonatúj nevet is kaptam." A "Harry Drew" név mellett döntött, de a háború után ismét a Nomburg nevet használta; Masters megtartotta angol nevét.B2

(Az amerikai ejtőernyősök között szolgált egy korábbi *HitlerJugendtag* is: Fred Patheiger. 1919 decemberében született a németországi Rastattban. Tizenéves korában belépett a Hitler Jugendbe, a hitleristák ifjúsági szervezetébe. A nagynénje szeretett volna férjhez menni, s a náci párt vizsgálata, amelyet ennek kapcsán végzett, kiderítette, hogy Fred egyik dédapja zsidó volt - kidobták a Hitler Jugendből. Anyja kapcsolatot tartott fenn chicagói rokonokkal, s 1938-ban Patheiger emigrált az Egyesült Államokba. Szülei, nagynénje és más rokonai koncentrációs táborokban haltak meg. Mikor 1940-ben be akart állni a hadseregbe, "Alkalmatlan - ellenséges külföldi" minősítéssel elutasították. Levélben tiltakozott J. Edgar Hoovernél, az FBI igazgatójánál, mondván: ő a fasiszták és nem a németek ellen akar harcolni. Nem sokkal ezután "alkalmas"-nak nyilvánították, és beállt katonának. A 101. légideszant-hadosztályban lett tizedes.B3)

A 3. szakasz katonáit a D-napon ötfős csoportokba osztották, és mindegyik csoportot más-más kommandós dandárhoz rendelték. Masters egy kerékpáros szakaszhoz került. Olcsó, összehajtható ke

rékpárjaik elejére egy kosár volt szerelve, abban vitték a hátizsákjukat. A kerékpároknak nem volt se sárhányójuk, se pedáljuk (pontosabban a pedálnak csak a tengelye), Mastersnek sehogy sem tetszettek. De szolgált tovább, rendületlenül, boldog volt, hogy valami hasznosat tehet. A náciak, akiknek a gyűlölet volt a

lételemük, rengeteg gyűlöletet halmoztak fel Európában öt év alatt. Nomburg, Piauge, Masters, Patheiger és a többi fiatal menekült azon volt, hogy e gyűlölet egy része visszaüssön rájuk.

A fasiszta filozófia a rasszizmusra alapult. A rasszizmus az amerikai hadseregben is fellelhető volt. 1937-ben a U. S. Army War College (Egyesült Államok Hadi Akadémiája) magas rangú tisztjei tanulmányban mutatták ki a fekete katonák gyengeségeit és erőnyeit. Arra a következtetésre jutottak, hogy "a néger mint egyén engedelmes, jól formálható, vidám, könnyed és jó természetű. Igazságtalan bánásmód esetén többnyire megkeseredik és makacssá válik, jóllehet általában csak átmenetileg. Hanyag, lusta, felelőtlen, titkolózó. Elutasítja a bírálatot, legjobban dicsérrel és nevetségessé tétellel kezelhető. Erkölcstelen, nem szavahihető, viszonylag kevés érzéke van a dolgok helyes viteléhez."

Ami az erőnyeket illeti: "a néger derűs, hűséges, és ha normálisan táplálják, általában nem panaszkodik. Kedveli a zenét, és kifejezetten jó a ritmusérzéke. Művészete primitív. Vallásos. Tömegként, megfelelő irányítás mellett, a négerok szorgalmasak. Érzelmesekek, magasra lehet szítani bennük a lelkesedés lángját."

Az első világháborúban két fekete amerikai hadosztály harcolt Franciaországban. Az egyik, amelyik a francia hadsereg kötelékében szolgált, jól teljesített, tagjai számos kitüntetést kaptak, olyannyira, hogy a franciák további fekete katonákat kértek. A másik, amelyik az amerikai hadsereg kötelékébe tartozott, sajnálatosan gyenge kiképzést és felszerelést kapott, s fehér, déli származású tisztek irányították, rossz teljesítményt nyújtott. A War College tisztjei 1937-ben csak a kudarcokra figyeltek, a sikerekre nem, aminek folytán arra a következtetésre jutottak, hogy a feketék nem képesek harci szolgálatra. Ezért aztán a második világháborúban nem is szerveztek fekete gyalogoshadosztályokat, és csak néhány fekete zászlóaljat készítettek fel harci alkalmazásra.;4

1944 márciusában körülbelül százötvenezer fekete bőrű amerikai katona tartózkodott Angliában. Legtöbbször az ellátószolgálatokhoz volt beosztva, főleg hajókirakással és teherautó-vezetéssel foglalkoztak. Szigorúan el voltak különítve. Az idő megszépítő messzeségében ez nem jelentett diszkriminációt: külön, de egyenlőként Amerikában és Britanniában egyaránt így szólt a törvény

Eisenhower tábornok kibocsátott egy körlevelet a magas rangú amerikai parancsnokok részére, amelyben elrendelte: "A néger katonák megkülönböztetését el kell kerülni." Mindazonáltal tett némi engedményt: "Londonban és más városokban, ahol néger és fehér katonák egyszerre kapnak kimenőt, a szórakozási és a pihenési lehetőségeket illetően gyakorlatilag lehetetlen a szétválasztás." Mikor a Vöröskereszt nem tudott külön klubot biztosítani a feketéknek, Eisenhower úgy rendelkezett, hogy a feketék ugyanúgy látogathatják a Vöröskereszt klubjait, mint a fehérek. A helyi parancsnokoknak azonban azt mondta: "Legjobb belátásuk szerint igyekezzenek elkerülni a faji megkülönböztetést, ugyanakkor azonban a kimenők rotációs váltogatásával igyekezzenek minimalizálni a súrlódások lehetőségeit." Más szavakkal: ahol csak egyetlen Vöröskereszt-klub vagy csak néhány söröző működik a környéken, egyik nap a fekete katonák kapjanak kimenőt, másik nap a fehérek, vs

A Vöröskereszt huszonhét külön klubot létesített fekete katonák számára, de ez kevésnek bizonyult. A fehér klubokban fel-feltűntek feketék is, a sörözőkben még inkább. Adódott néhány csúnya jelenet. Ha ugyanabban a sörözőben fehér és fekete katonák is ittak, szinte mindig kirobbant a verekedés. Lövöldözés is elő-előfordult, általában fehérek lőttek feketékre (Ira Eaker, a 8. légi hadsereg vezérőrnagya szerint az esetek kilencven százalékában a fehérek voltak felelősek), sőt gyilkosság is előfordult - a hadsereg valamennyit eltussolta.

Eisenhower egy másik körlevelet is kibocsátott. Közölte a magas rangú tisztekkel, hogy a hadsereg hatékonysága érdekében "az amerikai katonák egyik vagy másik csoportjára, fehér vagy színes bőrűek sajátosságaira vonatkozó, terjedőben lévő becsmérlő megjegyzések a rend és a katonai fegyelem megsértésének tekintendők, s a vétkesek haladéktalanul megfenyítendők. [...] Kifejezett óhajom, hogy ezt e hadszíntér valamennyi tisztjének figyelmébe ajánlják. E célból javaslom, hogy személyesen beszéljen legmagasabb rangú tisztjeivel, és utasítsa őket, hogy kísérjék figyelemmel ezt a kérdést."

J. H. C. Lee altábornagy, az ellátószolgálatok parancsnoka, s ilyenformán az az ember, akinek alárendeltjeit a legnagyobb mértékben érintette a téma, minden tisztjének parancsba adta, hogy olvassák fel Eisenhower levelét közvetlen beosztottaiknak, s figyelmeztette őket, hogy "Eisenhower tábornok ezt nagyon komolyan gondolja".

Az utasításnak nem sok hatása volt. A faji összetűzések folytatódtak. Eisenhower elrendelte, hogy nézzék át a katonák kimenő postáját. A besorozottak leveleit átvizsgáló tisztek jelentették, hogy a fehér katonák zöme több-kevesebb meglepetésnek adva hangot, megírja az otthoniaknak, hogy Angliában nincs elkülönítés. Hangot adtak aggodalmuknak, hogy mihez vezetnek majd a háború után odahaza mindazok a tapasztalatok, amelyeket Angliában szereznek a fekete katonák. A fekete katonák ugyanakkor kedvelték az angolokat, és örültek, hogy náluk nincs bőrszín szerinti megkülönböztetés. Egy tiszt, többheti

cenzúrajelentést elemezve azt állapította meg 1944 májusában, hogy "általános vélemény szerint, ha nem kerül sor hamarosan az invázióra, bajok lesznek".-;~

A bajok elkerülésének Legjobb módszere az volt, hogy a katonákat borszínre való tekintet nélkül, kemény munkára fogták. Eisenhower elrendelte: "A katonáknak a [küszöbönálló] hadjárat érdekében együtt kell gyakorlatozniuk, együtt kell dolgozniuk és együtt kell élniük."; Mialatt a fehér gyalogosok a Higgins-csónakokból történő partra jutást gyakorolták; a fekete katonák az LST ket és más vízi járműveket rakodták ki, illetve be. A kiképzés intenzív volt, s úgy tűnt, sose ér véget.

Franciaországban a németek nemigen gyakorlatoztak. Ehelyett még több cölöpöt vertek a földbe, és még több akadályt építettek; áprilisban és májusban inkább építő zászlóaljakként dolgoztak, mintsem harcászati gyakorlatokat tartottak. Egyetlen kivétel a 21. páncélosadosztály volt. Luck ezredes, a 125. ezred parancsnoka rendszeres éjszakai gyakorlatokra vitte páncélosait. Május 30-án Rommel szemlét tartott a hadosztálynál. Lelkesen nyilatkozott mindarról, amit az úgynevezett "Sztálin-orgona" (negyvennyolc csövű rakétavető) bemutató gyakorlatain látott. Aznap este figyelmeztette a 21-esek tisztjeit, hogy legyenek rendkívül éberek. Szavait ezekkel zárta: "Nem számíthatnak arra, hogy az ellenség nappal és jó időben jön."

Ébernek maradni nem volt könnyű. Luck írja: "Egy páncélosadosztály számára, amely addig mozgóháborúhoz szokott, a tétlenség kimerítő és veszélyes volt. Az éberség könnyen lazult, főleg a tartomány két jellegzetes itala, a calvados és az almabor fogyasztása után. Mindezekben túlmenően ott volt még a bizonytalanság, mármint hogy a mi szektorunkat egyáltalán érinti-e majd a partraszállás."3R

Másként fogalmazva: a kövér tehének és a finom almák földjén, a megszállók kényelmes életét élve, Normandiában még a Wehrmacht elitje is elpuhult. Az átlagos Wehrmacht-katona számára - lett légyen berlini suhanc, negyvenéves lengyel vagy orosz egy *Ost* zászlóaljban - az élet napközben unalmas munkából, este szórakozásból állt, s eközben csak várakoztak és imádkoztak, hogy az invázióra valahol máshol kerüljön sor. Mindent csináltak, csak éppen élethalálharcra nem készültek.

Franciaország hosszas megszállása problémákat vetett föl. Mind gyakrabban fordult elő, hogy a németek elváltak német feleségüktől, hogy elvehessenek egy-egy francia nőt. Ezenkívül fennállt a veszély, hogy egyes katonák, sőt egyes egységek az első adandó alkalommal megadják magukat. Nyilvánvalóan vonatkozott ez az *Ost* zászlóaljakra, de egy 1943 decemberében keltezett, titkos főparancsnoksági jelentés szerint vonatkozott németnek született katonákra is, akik "abban a hitben ringatják magukat, hogy egy emberségesen viselkedő ellenséggel fognak konfrontálódni". Mint Detlef Vogel, a Militargeschichtliches Forschungsamt munkatársa megállapítja: "Ennek eredményeként szinte senki sem félt nagyon attól, hogy a szövetségesek fogságába esik. Ez éppenséggel nem hatott kedvezően a parancsnokok által állandóan követelt kitartásra és rendíthetetlenségre."

Göbbels propagandagépezete egyfolytában igyekezett meggyőzni a nyugaton szolgáló német katonákat, hogy "élethalálharcnak, totális konfrontációnak" néznek elébe. Nem sokkal a partraszállás előtt Jodl tábornok így próbálta felszítani a harci szellemet: "Most kiderül, ki harcol jobban, s ki hal meg könnyebben - a szülőföldje elpusztítása ellen küzdő német katona, vagy az amerikaiak és a britek, akik még azt sem tudják, miért harcolnak Európában."

Rommel nem építhetett katonái harci szellemére. Mint Vogel doktor írja, az invázió előestjén "még mindig kétséges volt, hogy a nyu

gaton szolgáló német csapatok olyan halálmegvető bátorsággal fognak-e ellenállni, mint a Vörös Hadseregnek oly sokszor, mivel a hazáját védő német katona motiváltsága nem ugyanazt jelentette a nyugaton szolgálóknál, mint a keleti fronton harcoló bajtársaiknál."-;9

Az effajta defetizmus leküzdése érdekében a parancsnokok hazudtak a katonáiknak. Peter Master a D-napon és később kihallgatott hadifoglyok kihallgatása során megtudta, hogy a német katonáknak azt mondták: "Simán visszaszorítjuk őket a tengerbe. Rájuk csapnak a stukák [Sturzkampf-bombenflugzeug - zuhanóbombázó. *A Ford.*]; a tengeralattjárók a flottájuk mögött fölmerülve megtorpedózzák őket: a bombázók elsüllyeszti a deszanthajóikat; a páncélosok szétapossák őket a parton."4°

Hogy ezt hányan hitték el, vagy hogy elhitte-e egyáltalán valaki, nyitott kérdés. Az igazság az, hogy a Wehrmacht tele volt kétségekkel, ami legjobban abban mutatkozik meg, milyen határozottan sürgette Rommel még több betonerőd építését, még több cölöp leverését ahelyett, hogy inkább a gyors manőverezést és a villámszerű csapásokat gyakoroltatta volna. A La Manche csatorna másik oldalán ezalatt az AEF katonái szinte állandóan gyakorlatoztak.

GYÜLEKEZES ES ELI~'AZITAS

Május első hetétől kezdve sorra érkeztek az AEF katonái és tengerészei Anglia déli részére. A tengeren jöttek, végeláthatatlan sorban befutó szállítóhajókon, LST ken. A hajók Firth of Clyde-ből és Belfastból indultak, lehajóztak az Ír-tengeren, el a Man-sziget mellett; jöttek Liverpoolból, Swansea-ből és Bristolból. Konvojokba rendeződtek - húsz, negyven, nyolcvan, száz hajó -, kihajóztak a Keltatengerre, majd Land's Endnél balra kanyarodva folytatták útjukat a kijelölt kikötők, Plymouth, Torquay, Weymouth, Bournemouth, Southampton, Portsmouth, Eastbourne és mások felé.

Jött a sok ember és felszerelés Észak-Írországból, Skóciából, KözépAngliából és Walesből. Századok, zászlóaljak, ezredek meneteltek dél felé a keskeny angol utakon. Kijelölt körzetükbe érve hadosztályokká, hadtestekké alakultak - összesen csaknem kétmillió ember, és csaknem félmillió jármű. A szükséges szolgáltatások ellátása ötvennégyezer embert igényelt, köztük négy és fél ezer újonnan képzett szakácsot. A brit és az amerikai hadsereg történetében ennél nagyobb fegyveres erőt még sohasem mozgattak. Anglia legdélibb részén annyi katona és fegyver gyűlt össze, amennyit se előtte, se utána nem látott a világ.

* A nagy japán szigetek 1945 őszére tervezett inváziója még nagyobb hadművelet lett volna. Eisenhower elnök a D-nap tizedik évfordulóján egy sajtókonferencián azt jövendölte, hogy a világ soha többé nem fog ilyen kis területen ekkora erőkoncentrációt látni, mivel az az atomkórban túlságosan veszélyes lenne. 1990-91-ben, a Desert Shield (Sivatagi pajzs) hadműveletre, Irak megtámadására összevont ENSZ-erők létszáma még egynegyede sem volt az AEF-ének. A második világháborúban a keleti front különféle összecsapásaiban részt vevő emberek száma meghaladta a D-nap létszámát, a keleti fronton azonban a repülőgépek száma messze alatta maradt az Egyesült Királyságból felszállóknak, és keleten természetesen nem volt hajóhad.

A 29. hadosztály 175. ezrede a Falmouth határában kijelölt gyülekezési körzete, kolbásza felé menetelt. (A kolbászok - sausages - az alakjukról kapták a nevüket: ezek a bekerített, általában valamilyen út mentén húzódó, hosszú, keskeny területek a térképen pontosan úgy mutattak, mint egy kolbász.) Ezek voltak a lezárt ezredkörletek. A katonák sátrakat vertek, murvával felszórt utakat építettek, s szigorú utasítások láttak napvilágot, hogy a tábor lakói kizárólag ezeket az utakat használják, hogy a német felderítőgépek által készített fényképeken ne látszódjon, hogy új ösvényt tapostak a réten át. A járművek a sövények tövében parkoltak. Mindenre álcázóhálót terítettek. A kolbászokat katonai rendőrök vették körül: senki sem mehetett ki. Nem volt szabad tüzet gyújtani, noha május közepén még hidegek voltak az angliai éjszakák, reggelente dér ülte meg a fűvet.

Eugene Bernstein hadnagy a parancsnoksága alatt álló LCT(R)-tel az Ír-tengeren át a Man-szigetre hajózott, ahol ellátmányt vett föl ("főleg marhahúst, azt ettük naponta háromszor"). Innen tovább hajózott Falmouthba, ahol közölték, hogy rossz helyen jár. Némi zűrzavar és üzenetváltás után a Dart-folyó partján fekvő Dartmouthba irányították. Megérkezésekor utasították, hogy hajózzon fel a folyón, és horgonyozzon le Greenway House-nál, Agatha Christie otthonánál. "Gyönyörű köépület volt, a képet üvegházak és virágok uralták, és a folyó mentén kavicsos út futott." A világhírű írónő az amerikai haditengerészet rendelkezésére bocsátotta a házat, s az itt ültette föl főhadiszállását.'

A légideszantcsapatokat a dél-angliai repülőterek közelében szállásolták el. Az 506. ezred számára ez Uppotteryt jelentette, az oxfordshire-i és buckinghamshire-i könnyű gyalogosezred számára Tartant Rushtont, A műszakiaknak is megvoltak a saját gyülekezési területeik: a 6. rohamutász zászlóaljé például Portsmouth mellett.

A "kolbászokat" telezsúfolták felszereléssel. John Robert Slaughter őrmester (29. hadosztály, 116. ezred) így emlékezett: "Minden tenyérnyi helyen tornyokban álltak a nagy csatához előkészített anyagok, eszközök és felszerelések. holtak tankok és más járművek; teherautók, dzsipek és háromnegyed tonnás terepjárók; "Piper Cubok", tűzérési megfigyelőgépek; mindenféle méterű ágyúk; benzin, víz, marmonkanna, láda, hordó, amit csak akar, volt ott minden bőven."Z

A járműveket vízállóvá kellett tenni. Minden mozgó alkatrészt Cosmoline-nal kentek be. Ez a zsírszerű anyag nem engedte át a vizet,

és megóvta a fémeket a sós víz korróziós hatásától. A dzsipek, tankok és teherautók karburátoraiból csövek nyúltak magasra: azon keresztül jutottak levegőhöz. "Az álcázóhálók alatt küszködő sofőrök és tüzerek nem voltak gondatlanok - mondotta Ralph Eastridge hadnagy (29. hadosztály, 115. ezred). - A gondatlanság itt azt jelentette, hogy egy jármű a döntő pillanatban, a kiszállórámpán a part felé gurulva leállhat. A tüzerek gumiszövetet húztak fegyvereik csövére, s a széleit káros gonddal, gumicementtel leragasztották. A rádiósok lepecsételt gumizsákokba tették kényes műszereiket."-

Milliószámra osztották szét a kondomokat. Volt, amelyiket léggömbbé fújták, volt, amelyikbe vizet töltöttek, de a legtöbbet praktikusabb, bár nem gyárilag tervezett módon használták fel. A gyalogosok M-1-es puskájuk csövére húzták; a gumi nem engedte be a homokot és a vizet, és tüzelés előtt nem kellett eltávolítani. Embereik százai csomagolták órájukat kondomokba.

Szökést elősegítő eszközökkel is ellátták az embereket arra az esetre, ha fogságba esnének. "Gyerekes, cserkész holmik voltak" minősítette az eszközöket Howard őrnagy. Volt köztük zubbonyba varrt tűreszelő; mágnesezett, rézbevonatú sliccgomb, amit egy tű hegyén kiegyensúlyozva apró iránytűként lehetett használni; selymekendő Franciaország térképével; vízfertőtlenítő tabletták; francia frank (az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság kormánya nyomatta, De Gaulle minden tiltakozása ellenére; a katonák fejenként kb. tíz dollár értékűt kaptak). "Ezek az apróságok rettentően izgatták a katonákat - mesélte Howard. - Még sose láttam, hogy ilyen egyszerű tárgyak ekkora lelkesedést váltottak volna ki."4

Minden katona vadonatúj fegyvert kapott. A puskákat és a géppisztolyokat a lőtérre ki kellett próbálni és be kellett lőni. Slaughter szerint: "Mindegyikünk korlátlan mennyiségű lőszert kapott gyakorlásra. A szuronyok és a török borotvaélesre voltak fenne."5

Minden ember új öltözetet kapott, amely mérges gázokat távol tartó vegyszerrel volt átitatva: közutálatnak örvendett. Edward Jeziorski az 507. légideszantezred közlegénye a D-nap minden katonája nevében beszélt, mikor kijelentette: "Ennél borzalmasabb, hidegebb, ragadósabb, merevebb és bűdösebb emberi öltözetet elképzelni sem lehet. Szerintem a pofa, aki ezt a baromságot kiagyalta, magától az ördögtől kapott Kiváló Szolgálatért Érdemérmét."~ (A katonák a normandiai hadjárat

folyamán mindvégig ezt az uniformist viselték, néhány esetben még tovább is. A vegyszer nem engedte "lélegezni" a ruhát, ezért éjszaka majdnem megfagytak bennük, nappal vödörszám izzadták ki magukból a verejtéket, és mindig büzlöttek.)

Ezzel szemben a koszt csodálatos volt. Slaughter: "Marha- és sertésszelet mindenféle garnírral meg sütemény, általában ez volt a menü. És mindenki annyit falt, amennyit csak akart." Friss tojás Angliába érkezésük óta a legtöbben ekkor találkoztak ilyennel először -, fagylalt, fehér kenyér és más, korábban elérhetetlen luxuscikkek kerültek a katonák asztalára, persze az elmaradhatatlan élc kíséretében: "levágásra hízlnak minket".

Nagy sátrakat állítottak fel, amelyekben a legújabb hollywoodi filmeket vetítették, amihez még ingyen pattogatott kukorica és cukorka is járt. A legtöbb katona még emlékszik a filmek címére. A legkedveltebb a következők voltak: a *Mr. Lucky* Cary Granttal és Laraine Dayvel, a *Going My Way*, Barry Fitzgeraldtal és Bing Crosbyval, valamint a *The Song of Bernadette*.

A kiképzés befejeződött. Az eligazítások kezdetéig a lögyakorlatokon, a kések köszörlülésén vagy a moziba járáson kívül nemigen akadt tennivaló. Peter Masters tizedes szerint "sose akart vége lenni." Az előző hónapok sűrűse-forgása után a remek kondícióban lévő emberek gyorsan elunták magukat. "A totális háború a táborokban kezdődik - mondotta Masters -, mert mikor az emberek tele vannak lőszerez, valaki előbb-utóbb rosszkor húzza meg a ravaszt. Előfordultak balesetek. Dörrenést lehetett hallani, aztán kiáltást: Orvost!"~ A 116. ezred A századánál egy tréfamester M-1-eséből egy teljes tár harmincas kaliberű golyót behajított egy égő hordóba; a közelben állók csak nevettek, káromkodtak és elszaladtak.

A napok múltával fokozódott a feszültség, egyre inkább felforrtak az indulatok. "Nem kellett ahhoz nagy nézeteltérés, hogy előhozza a sportszellemet- emlékezett Jeziorski közlegény" Napirenden volt az ökölharc. Az 506-osoknál Richard Winters hadnagy összeszólalkozott Raymond Schmitz hadnaggal, két csigolyáját eltörte; Schmitzet kórházba kellett szállítani. "Ahogy a katonai táborokban mindig, a "kolbászokban" is mindenféle hírek röpködtek.

A felgyülemlett energia levezetésének egyik módja a sport volt. Eleinte futball-labdákat osztottak szét, de mikor a játék kezdett el

fajulni, s néhány csont is törött, a századparancsnokok leg többje beszüntette a labdarúgást. A softball* jobban megfelelt: kesztyű és labda volt ládászám, s mindig akadt meccs, ahova be lehetett szállni. Később sokan úgy emlékeztek, hogy a hadjáratban szerzett sebesüléseik vagy elvesztett végtagjuk miatt itt játszottak utoljára labdajátékot.

A "kolbászokban" voltak papírfedelű kötetekből összeállított könyvtárak is. (A papírfedelű könyvek kiadásának forradalma 1939-ben kezdődött, mikor a Pocket Books tíz ilyen kötetet jelentetett meg 25 centes áron. Az Avon Books 1941-ben lépett a sorba, s hamarosan a Popular Library és a Dell is. Speciális, csökkentett méretű könyvek voltak, amelyeket a fegyveres testületek tagjai ingyen kaptak; az amerikai katonák és más szolgálatot teljesítők között huszonkétmillió példányt osztottak szét.) Az egyik legnépszerűbb könyv az *A Tree Grows in Brooklyn* volt (Fa nő Brooklynban), de némiképp meglepő módon a listát a *The Pocket Book of Verse* (Versek zsebkönyve) vezette. (A harci szellemre való tekintettel kihagyták belőle az első világháborút megjárt angol katonák kesernyésebb hangvételű költeményeit.)

A legkedveltebb unaloműző a szerencsejáték volt. Gyakorlatilag megállás nélkül folyt a póker és a kockázás. Óriási összegek cseréltek gazdát. Arthur "Dutch" Schultz (505. légideszantezred) két és fél ezer dollárt nyert kockán. "Azért emlékszem így rá - mesélte -, mert leálltam és megszámoltam. A parti minden

résztvevőjét kifosztottam, csak egy főtörzsőrmestert nem, akit nagyon utáltam. Neki még maradt ötven dollárja. Eltökéltem, hogy teljesen lefosztom. Aztán fordult a szerencse, és visszavesztettem a két és fél ezer dollárt.""

Szeszes ital nem volt. Néhány embernek sikerült kiszöknie és valamelyik helyi kocsmában csillapítania a szomjúságát, de a katonai rendőrség az ilyesminek gyorsan véget vetett. David Thomas, az 508. ejtőernyős gyalogezred orvos őrnagya elmondta, hogy az egészségügyi katonák mind kaptak egy kulacsnyi alkoholt, hogy Normandiába érve sterilizálásra használják. "Kétlem, hogy ebből akár csak egy csepp is kikerült Angliából.""⁴

A századparancsnokok fel-alá meneteltették az embereket az utakon. Ez adott némi elfoglaltságot, enyhítette az unalmat és csökkentette a feszültséget, ugyanakkor némi rálátást nyújtott nekik a vállalkozás ará

* A softball a baseball egyik változata: kisebb pályán és nagyobb labdával játsszák. *A ford.*

nyaira, s feltöltötte őket azzal az önbizalommal, amit egy ilyen hatalmas haderő kölcsönöz tagjainak. A vidéket és a kis falvakat járva hihetetlen mennyiségű felszerelést és megszámlálhatatlanul sok repülőgépet láttak. Látták, mekkora az a szabad világ, ahonnan emberek jöttek harcolni a fasizmus ellen; láttak mindenféle egyenruhát: új-zélandit, norvégot, lengyelt, franciát, ausztrált, kanadait, britet, hollandot, belgát, amerikai. Slaughter őrmester szavaival: "Úgy tűnt, a világ minden szövetséges katonája ott nyüzsög.""

Időnként meg-megnyilvánult az az ellenérzés, amellyel a tommyk a jenkit szemlélték. Masters tizedes elmondta, hogy egyszer a 3. szakasszal eltrappoltak egy amerikai egység mellett. Kérjenki leállt beszélgetni egy anyával és annak hároméves kislányával. (A civilekkel szigorúan tilos volt mindennemű kommunikáció.) Szinte egészen biztos volt, hogy a kislány azt kérdezte, amit minden gyerek megtanult a GI-ok Angliába érkezése óta: Van rágód, pajtás? "De ahogy elmentünk mellettük - mesélte Masters -, hátulról egy utálkozó hang ráfordult a két amerikaira: - Legalább felnőni hagynátok őket!""~

Az Anglia déli részén a franciaországi invázióra összegyűlt milliók közül csak egy maroknyi ember ismerte azt, hogy hol és mikor kerül sor a partraszállásra. Azt a néhány embert, aki fel volt jogosítva e titkok ismeretére (a "Szigorúan titkos!" szint fölötti "Szupertitkos!" anyagok és értesülések ismeretére), "Bigot"-nak (bigottnak) nevezték.

A titkok ismerőinek köre lassanként szélesedett. A SHAEF és a 21. hadseregcsoport törzstisztszjei tájékoztatták a hadseregek és hadtestek törzseit, azok az információt ezred- és századszintre továbbították, ők pedig tiszthelyettesi és közkatonai szintre. Az alsóbb szinteken a kijelölt helyek nevét csak akkor közölték, mikor már Franciaország felé hajóztak. Egyébiránt az eligazítások rendkívül részletesek és pontosak voltak, kiterjedtek a terepviszonyokra, nagyon jó közelítéssel közölték a szemben álló német erők létszámát és minőségét, és roppant optimisták voltak abban a tekintetben, hogy mit fognak művelni ezekkel a védőkkel a légierő bombái és a haditengerészet ágyúlövedékei.

Az eligazításra homokozóasztalokat* használtak vagy - a 4. hadosztály 12. ezredénél - a Cotentin-félsziget szivacs gumiból készített * Olyan asztal, amelyen katonai műveletek tanulmányozása céljából homokból megformálják a szóban forgó terep kicsinyített mását. *A ford.*

óriási, háromdimenziós makettjét, amelyen minden részlet pontosan fel volt tüntetve: hidak, utak, épületek, villanyvezetékek, sövények, erődített pontok, akadályok. A 12-esek egyik katonája mondotta: "Olyan volt, mintha hirtelen repülőgépre ültették volna az embereket, és onnan néztek volna lefelé.""

A tiszteket ezredszinten tájékoztatták Ralph Eastridge hadnagy (29. hadosztály, 115. ezred) beszámolóit írt az eligazításon tapasztaltokról. Az eligazítást egy hírszerző tiszt tartotta, s az Omaha-part térképével kezdte. Elmagyarázta, hogy a 16-osok (1. hadosztály) és a 116-osok (29. hadosztály) egymás oldalán fognak partra szállni, a 115-ösök pedig a 116-osok nyomában. Leírta a parti akadályokat és az erődített pontokat, a terepet - beleértve a tengerparti védőgát és a meredélyek töve közötti távolságot (mintegy kétszáz méter), a meredélyek magasságát (átlagosan harminc méter), és más részleteket.

"Mint látják, a védelem itt, ezeken a pontokon a legerősebb, ahol ezek a kis völgyek vezetnek befelé. Ezek a sziklarések vagy szurdokok a mi parti kijárataink, és az első rohamok sikere ezeknek a kijáratoknak a biztosításától függ.

A védelem aknamezőket, szögesdrótakadályokat, harekociárkokat és egymást átfedő géppuskarészeket létesített, amelyek a kijáratokra vannak összpontosítva. Ezeket az állásokat becsült adatok szerint egy-egy zászlóalj védi, a köztük lévő sziklákat szintén. Ezek a zászlóaljak a 916. hadosztályhoz tartoznak, amely egy statikus hadosztály. Azért nevezik így, mert helyhez kötött védművekből harcol.

Ennek a statikus hadosztálynak körülbelül a negyven százaléka német, akik közül sok részlegesen rokkant. Ne feledjék azonban, hogy a félkarú katona éppen úgy meg tudja húzni egy betonbunkerben a géppuska ravaszát, mint egy kétkarú katona.

A hadosztály fennmaradó hatvan százalékát zsoldosok adják. A többségük orosz, de vannak köztük lengyelek, jugoszlávok és más balkániak is. [...] Kemény, egyszerű, tanulatlan emberek, akik nem vesznek sokba az életet. A világnak egy olyan részéről jöttek, ahol a harc nemzedékek óta főfoglalkozás. A tisztek és az tiszthelyettesek németek, ők mindhalálig fognak harcolni.

E mögött a statikus hadosztály mögött mozgó hadosztályok vannak. Legénységük zömmel német, és a legtöbbje megjárta már az orosz vagy az olasz frontot. Gyengeségük a szállítóeszközök hiánya. [...]

És most a részletes terv A 16-osok és a 116-osok körülbelül 06.30kor, deszantnaszádokon érnek partot. [...] A csónakok körülbelül az első víz alatti akadályok magasságában fognak megfenekleni - értve ez alatt a dagálykori viszonyokat. A közvetlen cél a magasabb parti területek biztosítása, hogy a németek ne lássanak rá, és ne irányíthassanak közvetlen tüzet a partra. Ezredünk H plusz kilencven perckor száll partra, és haladéktalanul elindul ebbe a faluba [St.-Laurent-SurMert mutatta a térképen, de nem nevezte meg], a jobb oldalon foglal el állásokat [...]

A dolognak ez a része viszonylag könnyű. A neheze a 116-osokra vár, még mielőtt mi partra szállunk. Ha a 116-osok jól dolgoznak, a mi feladatunk már gyerekjáték.

- És mi történik akkor - kérdezte egy tiszt -, ha a 116-osok a menetrend szerinti időre nem tisztítják meg a partot?

- Akkor mi vesszük át a feladatukat.

- Hány hadosztály vesz részt az első hullámban? - kérdezte egy másik tiszt.

- Nagy kivonulás lesz - felelte mosolyogva a hírszerző tiszt. De nekünk csak magunkkal és a mi kis szektorunkkal kell törődnünk. - Mikor lesz a D-nap?

- Még nem tudom. Szerintem harmadikán-negyedikén [június]." A 11S-ösök tisztjeinek tetszett ez a "gyerekjáték" kifejezés, de nem hittek benne. Eastridge hadnagy meg is jegyzi: "A kilátások borúsak voltak. A parti védművek vázlata mutatta, hogy a németek fantasztikusan gondosan építkeztek. A 116-osokra kemény munka várt.""

Felix Branham, a 116-osok egyik közlegénye emlékezett rá, hogy az eligazítást tartó tiszt azt mondta szakasza tagjainak, hogy ha a pluszfelszerelést - az aknavető-lövedékeket, aknákat, löszeres ládákat, rádiókat, akkumulátorokat meg a többi - a partra juttatják, azzal nagy fegyvertényt hajtanak végre. A mögöttük jövő 115-ösök nem lesznek ennyire súlyosan felmálházva, és partot érve "fölszedegetik mindazt, amit mi kivittünk a partra, és akkor is elvégzik a munkát, ha ehhez a holttesteinken kell átlépkedniük.""

Az ilyen vérben tocsogó realizmus ritka volt. A tisztek legtöbbje optimista, megnyugtató stílusban tartotta az eligazítást a századának vagy a szakaszának. Negyven-egynéhány évvel később az Omaha

parti veteránok még mindig némi keserőséggel idézték fel, mit mondtak nekik: "Az eligazítást tartó tiszt azt magyarázta, hogy nem lesz semmi probléma, mert rengeteg géppel jön a légierő, a flotta rengeteg ágyúval fedez minket, a rakétás hajók ezrével lövik majd ki a rakétákat; sétamenet lesz, nem kell izgulni. Izgulni majd csak két-három nappal később kell, mikor a páncélosok ellentámadása megkezdődik." (149-es utászok)'-°

"Közölték velünk, hogy közvetlenül a partraszállás előtt több ezer tonna bombát fog a mi partszakaszunkra dobni a 9. légi hadsereg. Az én legfőbb aggodalmam az volt, hogy hogyan fogunk annyi mély bombatöltsér között keresztülvégődni a parton a teherautóinkkal." (6. különleges műszaki dandár)z~

"A mi eligazító tisztünk lelkesítő előadást tartott. Hogy a több mint ezer bombázó odaérkezésünkre már elvégzi a munkát. A csatahajók mindent lelőnek a térképről - bunkereket, tüzérseget, aknavetőket, szögesdrót akadályokat. Mindent szilánkokra robbantanak. Sétamenet!" (26. ezred)ZZ

"Nekünk azt mondták előtte, hogy semmiféle élet nem fog létezni akkorra a parton, semmiféle életforma. Gyerekjáték lesz." (5. különleges műszaki dandár)'B

Szinte minden egység ilyen jellegű eligazítást kapott. Hogy jobban megértsék a lényeget, a beosztott tiszteket, a tiszthelyetteseket és a legénységet bátorították, hogy amikor csak akarják, tanulmányozzák a homokozóasztalokat és a maketteket. Katonák ezrei töltöttek megszámlálhatatlan órát ezek fölött nézelődve, vitatkozva, ismerkedve a rájuk váró terep adottságaival. Fényképeket is kaptak, időnként alig néhány órája készültek is, amelyeken nyomon követhető volt az atlanti fal építése. Ilyen alapos felderítés mellett hogyan lehetne a németeknek bármi esélyük is?

Volt, aki keményebben vette a stílust. A 91. csapatszállító századot (a vitorlázókat vontató pilótákat) így figyelmeztette az eligazítást tartó tiszt: "A pilóták akkor oldanak le, mikor az alakzatot vezető C-47-es fokozatosan elkezd balra fordulni, hogy visszatérjen a partra. Ha valamelyik C-47-es pilóta hamarabb oldja le a vitorlázót, az jobb, ha inkább továbbmegy, mert ha ide visszajön, itt én fogom várni."

Az egyik vitorlázógép pilótájának volt egy kérdése, és a világ legártatlanabb módján föl is tette.

" - Mit csináljunk, miután leszálltunk?

Az eligazítást tartó tiszt meghökkent. Némi hallgatás után bevallotta: - Nem tudom. Azt hiszen, erre tulajdonképpen nem is gondoltunk.

Ideges nevetés harsant, mikor a Charles Skidmore őrmester mellett ülő másik pilóta megadta a választ. - Fuss, mint az őrült! "z4

Ez a hadsereg is csak hadsereg volt, s mint ilyenben, ebben is akadt néhány félkegyelmű. Alan Anderson, a 116-osok egyik őrmestere mesélte, hogy egyszer behívták egy sátorba, ahol valamilyen sajtótiszt, egy ezredes "felállt és belefogott valamiféle hazafias szózatba, hogy mekkora kiváltság, hogy részt vehetünk ebben az invázióban, amely meg fogja változtatni a világtörténelmet, aztán a végén azt a figyelemre méltó bejelentést tette, hogy sajnálja, hogy nem jöhet velünk. A haverom, Arkie Markum oldalba könyökölt, és azt mondta: - Hát ha annyira hiányzik neki, én átadom neki a helyemet."

A sajtótiszt ezután azzal folytatta, hogy a hadsereg az első huszonnégy órára hajlandó csaknem százszázalékos veszteséggel is számolni. "Mind megfordultunk és összenéztünk - emlékezett Anderson -, és olyasmiket mondtunk: - Kár érted, szegény fiam."Zs

Az eligazítás után a katonákat elszigetelték a külvilágtól. A táborban és körülötte katonai rendőrök őrködtek, megfelelő papír nélkül senkit sem engedtek se be, se ki. Cyril Hendry, brit harcokszó százados elmondta, hogy mikor az apja június 1-jén meghalt, és 3-án eltemették, nem engedték el a temetésre. "Egyszerűen nem engedtek. A bátyám viszont, aki Damaszkuszban állomásozott, hazarepülhetett a temetésre."Z

A merészség nem ritka tulajdonság a magukat elpusztíthatatlannak érző fiatalembereknél, de az eligazítás és a parti védművek alapos tanulmányozása még a legkönnyelműbb, legmeggondolatlanabb katonákra is kijózanítólag hatott. Hiába mondogatták egymásnak, hogy a kiképzésnél rosszabb semmi sem lehet, valami fogalmuk azért volt arról, mit képes művelni egy lövedék vagy egy repesz az emberi testtel. A legtöbbjük még sosem vett részt ütközetben, de 1939 szeptembere óta egyfolytában olvasták a háborús híreket, látták a híradókat. Ezek révén folyamatosan figyelemmel kísérték, hogyan söpör végig a Wehrmacht Európán, hogyan győzi le a lengyelek, norvégok, belgák,

britiek, franciák, jugoszlávok, görögök és oroszok ellenállását. Az AEF emberei rádöbbentek, hogy a Wehrmacht egy harcokban alaposan megedződött hadsereg, amely egyszer már feltartóztathatatlannak bizonyult, s könnyen meglehet, hogy ezúttal áthatolhatatlansága is kiviláglik.

E felismerések következtében az eligazítások után felvirradt a tábori lelkészeknek. "Dutch" Schultz a két és fél ezer dollárját elvesztve, gyónni ment. A pap, egy brit tábori lelkész "keményen lehordott mindazokért a bűnökért, amelyeket meggyóntam neki, és amelyek sorában ott volt a hatodik parancsolat is". Schultz minden lehetséges alkalommal elment a misére. "Kell-e mondanom, milyen lélekemelően hatott rám, mikor ott láttam Stef századost, Kellam őrnagyot, McGinty őrnagyot és a zászlóalj más tisztjeit ministránsfiúkként szorgoskodni?"z'

Az 508-asoknál Thomas őrnagy nem csinált nagy ügyet az eligazításból: "Elég régen szolgáltam már az ejtőernyősöknél, hogy tudjam: az éjszakai ugrások sose mennek terv szerint." Ezután beszállt egy póker-játszmába. Vesztett, ezért úgy gondolta, "az lesz a legjobb, ha meghallgatom a papot, csak hogy tudjam, mi az ő véleménye. Alighogy leülök egy tábori ágyra az utolsó sorban - ott volt az egyetlen szabad hely -, Elder káplán azt mondja: - Az Úr nem fordít különösebb figyelmet azókra, aki csak a veszély órájában fordulnak hozzá. - Én meg azt gondoltam: - Ez látott engem bejönni. - Felálltam és kijöttem."z"

Mikor John Barnes megtudta, hogy az ő százada, a 116. gyalogosezred a százada megy majd az élen, elment misére, mondván magában: "lehet, hogy ez az utolsó alkalom". Buzgón vallásos anyja nevelte föl, akinek szíve leghőbb vágya az volt, hogy a fiából pap legyen. Mikor Barnes leérettségizett, megmondta anyjának, hogy nincs kedvére a vallásos élet. Most azonban, a misén imádkozva "úgy döntöttem, alkut kötök Istennel: ha túlélem, papnak állok. De aztán úgy gondoltam, hogy ez egyikünk számára sem volna jó üzlet, és elhatároztam, hogy kockáztatok."z'

Akadtak néhányan, akik elhatározták, hogy nem vállalnak semmiféle kockázatot. "Dutch" Schultz emlékezett egy ejtőernyősre, aki *véletlenül lábon* lőtte magát. Az 1. hadosztály egyik őrmestere, Joseph Dragotto elképedve nézte, hogy egy másik századba való katona jókora adag pipadohányt szórt két szelet kenyér közé, és megette ezt a szendvicset. A katona ettől kórházba került - az invázióból viszont

kimaradt. Dragotto szemtanúja volt egy olyan esetnek is, mikor egy katona lapsátrákra kezdett lövöldözni. A katonai rendőrök lefegyverezték. Dragotto el nem tudta képzelni, miért művelte ezt az örültséget, "aztán rájöttem, hogy nem akar háborúba menni".3°

Mások úgy próbálták legyűrni félelmüket, hogy még félelmetesebbé tették már amúgy is félelmetes megjelenésüket. A 115. ezred egyik szakaszában a katonáknak az az ötletük támadt, hogy lekopaszítják a

fejüket. Az eszme gyorsan terjedt, s hamarosan az egész század, majd később csaknem a teljes ezred úgy nézett ki, mint egy fegyenctelep.

Az ejtőernyősök is átvették a hőbortos divatot, de ők a koponyájuk közepén egy csíkban meghagyták a hajukat eredeti hosszúságában, miáltal úgy mutattak, mint az indiánok (mohawkfrizurának nevezték). Robert Sink ezredes, az 506. légideszantezred parancsnoka az új frizuradivatokat látva, közölte embereivel: "El is felejtettem mondani, hogy néhány hete kaptunk egy hivatalos értesítést, miszerint a németek egyfolytában figyelmeztetik a francia lakosságot, hogy a szövetségesek inváziós erőit ejtőernyősök vezetik, akik mind elítélt bűnözők és elmebetegek, és könnyen felismerhetők arról, hogy teljesen vagy csaknem teljesen kopaszra borotválják a fejüket."3'

A beosztott tisztok és az tiszthelyettesek idegesek voltak: vajon méltónak bizonyulnak-e majd arra a vezető posztra, amelyre a hadsereg állította őket? Alan Anderson őrmester elmondta félelmeit az egyik közlegényének, George Mousernek. Mouser így válaszolt: "Tudja, őrmester úr, ennek a háborúnak csak egyféle módon lehet véget vetni: át kell kelni a csatornán, és véget kell vetni neki. Minél előbb, annál jobb. És az összes ember közül, akivel együtt gyakorlatoztam, inkább mennék magával a csatába, mint bárki mással."BZ Az 506-os ejtőernyősöknél Carwood Lipton és Elmer Murray őrmesterek órákon át beszélgettek a különféle harci helyzetekről, és hogy hogyan kezeljék azokat.

Csaknem százhetvenöt ezer ember várta a "kolbászokban" a Dnapot, nyilvánvalóan lehetetlen általános képet festeni a hangulatokról. Volt, aki nyugtalankodott, volt, aki lelkesedett, akadtak elszántak, és voltak, akik féltek. A hozzáállás részben a kortól függött. Charles Jarreau tizenhét éves volt, huszonkét-huszonhárom éves társait öre

geknek tekintette. Úgy gondolta, ők valami olyasmit éreznek: "Na gyerünk, essünk túl rajta, aztán nyomás haza!" Ő meg azt gondolta: "Menjünk át Franciaországba, szórakozzunk egy kicsit!"

Hogy mégiscsak megkockáztassunk egy általánosítást: az amerikaik között nagyobb volt a várakozás, mint a britek között. A jenki számára innen még kelet felé vezetett az út, a tommyk viszont már otthon voltak. Alistair Bannerman százados, aki az Anglia déli részén elterülő Sussexben volt szakaszparancsnok, hosszú levelet írt a feleségének arról, hogyan telik az ideje a "kolbászban". A levél jól tükrözi akkori hangulatát, és legalábbis néhány angol bajtársát.

"Egyelőre egyáltalán nem érezzük magunkat valami fenségesen írta május 28-án. - Túlságosan sok itt az apró kis kellemetlenség. Az örökös gyakorlatozás, hogy hol ide, hol oda zavarják az embert, a jancsiszöges bakancsok és az átizzadt zoknik, és most még ez a bezártság is [...] Megpróbáltam elmagyarázni a saját szakaszomnak, hogy hamarosan történelmet írunk, és hogy gyermekeink egy nap még történelemkönyvekben fognak olvasni a tetteinkről, de csak halvány mosolyokkal reagáltak.

A katonák fülében Churchill dagályos rádióbeszédei némiképp zavarosan csengenek. Nem nagyon hisznek az új világban, nem hisznek semmiféle nagy felszabadítási küldetésben. Tudják, hogy ez itt végül is egy hullaház lesz. Nem akarnak mást, csak hogy már legyen vége, hogy mehessenek haza, az utcájukba, az otthonukba, a magánéletükbe, a feleségükhöz és szeretteikhez."

Május 31-én így írt: "Minden egyes embertől óriási erőfeszítést követel, hogy valami ilyesmivel szembe tudjon nézni. Emberek, aki jóformán alig éltek még, iskolázatlan, keveset tudó, filozófiai támaszokkal nem rendelkező emberek, beteg emberek, szegény vagy szűkölködő családok tagjai, emberek, akiket még sohasem szerettek, emberek, akik magasra törnek vagy épp meg akarják változtatni a világot. És itt vannak mind, mind itt vagyunk, megyünk, ahogy parancsolják, készséggel a csatába."34

Június első két napján az AEF megkezdte a csatornán történő átkelés közvetlen előkészületeit. Az emberek hátrahagyták katonaszákjukat, csak azt vitték, amit magukkal bírtak vinni, főképp fegyvert és lőszert, gázálcot, szeretteik fényképeit, egy váltás fehérneműt (a ci

garettát, valamint az élelmiszer adagjukat beszálláskor kapták meg.) Thompson alezredes mindnyájuk nevében beszélt, mikor megjegyezte: "Aki ezt megjárta, az mind nosztalgikusan emlékszik vissza a gyülekezési és szálláskörletekben töltött hetekre."BS

A második világháború egyik nagy rejtélye, hogy jóllehet a németek látták, mekkora a készülődés Anglia déli partjainál - nem tehetett nem észlelni -, ebből a készülődésből abszolút téves következtetést vontak le. Éjszakánként bombázták ugyan a "kolbászokat" - nem volt nagy ügy, öt-hat bombázónál csak ritkán több -, és rendszeresen repültek a kikötők fölé, ahol aknákat dobtak le. A német felderítőgépeknek időnként sikerült besettenkedniük, készítettek néhány felvételt, aztán már menekültek is kelet felé. A helyzet szinte ordítva követelte a Luftwaffétól, hogy ha emberfeletti erőfeszítések árán is, de bombázza a kikötőket és a gyülekezési körzeteket, de erre nem került sor. A Luftwaffe ekkor már persze csak árnyéka volt annak a légierőnek, amely 1940-ben az angliai csatát vívta, és természetesen a Fortitude akciót támogató, Anglia keleti részére telepített megtévesztő deszantflotta is megzavarta a németeket, ennek ellenére érthetetlen és

megbocsáthatatlan, hogy miért nem támadták a kikötőket és a "kolbászokat" legalább azzal, amijük még maradt. "Ez egyszerűen csoda mondta Richard Freed, a kereskedelmi flotta egyik matróza."v~

Egy másik talány. A Tigris-hadművelet ellen elért áprilisi sikerek után, mikor is saját veszteség nélkül, gyorsnaszádokkal sikerült két LST-t elsüllyeszteniük és hatot megrongálniuk, miért nem vetették be a németek összes, Caenben horgonyzó gyorsnaszádjukat a szövetségesek gyülekező hajói ellen? Egyet sem vetettek be. A német tengeralattjárók - már ami még maradt belőlük - eközben az Atlanti-óceán északi részén tartózkodtak. Június első hetében az Atlanti-óceán közepén elsüllyesztettek két amerikai rombolót, de az Overlord-armada ellen se felderítést, se torpedós támadást nem hajtottak végre.

Az, hogy a németek az angliai csapatösszevonásokról szerzett értesüléseikből nem jöttek rá, hogy a támadás célpontja Normandia alsó részének partvidéke, nem meglepő. Az, hogy az AEF Anglia déli részén gyülekezett, még nem árulta el a támadás színhelyét. Portsmouth közelebb van Pas-de-Calais-hoz, mint Caenhez. A ten

geri főlény azt jelentette, hogy a La Manche csatornára kifutó flotta mehetett egyenesen keletnek, Calais felé, fordulhatott egyenesen délnek, Calvados és Cotentin irányába, vagy délnyugatnak, Bretagne-t célozva. Az AEF a hadtörténetben mindaddig soha nem tapasztalt mozgékonyssággal rendelkezett, jegyzi meg teljes joggal John Keegan.;

A szövetségesek a D-napot megelőző hetekben számos miniatűr Fortitude-hadműveletet hajtottak végre; egyebek között cirkáló- és rombolófedezettel Franciaország különböző partszakaszain szimuláltak deszantnaszádokkal támadásokat. Ezek az elterelő akciók nemcsak hogy idegesítették a németeket, de számos radarállomás helyére és a Luftwaffe helyi erejére is fényt derítettek.

A németeket illetően sokkal pontosabb értesülések származtak az Ultrával elfogott üzenetekből, a folyamatos és sűrű légi felderítésből, és a francia ellenállóktól. Az Egyesített Hírszerzési Albizottság (Joint Intelligence Sub-Committee) június harmadikán jelentést készített "A szövetségesek Overlorddal kapcsolatos szándékaira vonatkozó német feltételezések" címmel. Szívet melengető dokumentum volt. Így kezdődött: "Az utolsó héten nem érkezett olyan értesülés, amely arra utalna, hogy az ellenség pontosan felmérte, hol akarjuk a főcsapást mérni. A jelek szerint Pas-de-Calais és Cherbourg között számos partraszállást tételeznek föl." A jelentés megállapítja, hogy a németek továbbra is "túlbecsülik a bevetésre készülő szövetséges haderők méretét", és Norvégiában partraszállásokra számítanak."

A 11. számú Heti Hírszerzési Összefoglalóban, amely szintén június 3-án keletkezett, a SHAEF hírszerzése fölbecsülte a németek erejét. Beszámolt különböző német hadosztályok Franciaországba érkezéséről, és a partvonalhoz történő közelebb húzódásáról. Később némiképp pontatlan következtetéseket vontak le abból, hogy a Cotentin-félszigeten és az Omaha-parton módosították néhány csapat pozícióját, azt hitték, hogy Hitler, Rundstedt és Rommel végül is fölfedte a titkot; valójában azonban sok német egység volt mozgásban, erősítették az atlanti falat (a LXVII. hadtestet például június elsején a Somme tölcseértorkolatához irányították, parancsnokságát Amiens-be telepítették). A Franciaországban állomásozó német erők mintegy húsz százalékkal növekedtek, ötvenről hatvan hadosztályra (tíz páncélos). Ennek az erősítésnek egy része (de nem a páncélosok) elkerülhetetlenül az invázió színhelyére került.-3y

A szövetségesek által összegyűjtött hírszerzési értesülések pontosak, részletesek és hasznosak voltak - az Abwehr értesülései épp ellenkezőleg. A szövetségesek tudták, mi vár rájuk - a németek csak találgatni tudtak.

A Omaha-part Colleville-i szakaszára néző *Widerstandsnest* 62-ben (WN 62; "ellenállási góc", voltaképp bunker) a tizennyolc éves Franz Gockel közlegény vitába keveredett bajtársaival. A szakasz fele úgy gondolta, hogy a szövetségesek egy-két héten belül náluk fognak partra szállni, a másik fele azt állította, hogy Colleville védművei olyan erősek, hogy a szövetségesek nem mernek ott támadni.

A WN 62 egy tüzérségi figyelőpontot őrzött, amely az adatokat egy öt kilométerrel beljebb telepített tábori ütegnek küldte. Az erősítés előtti sávot belőtték a 105 milliméteres ágyúk. Maga a WN 62 két bombabiztos ágyúállásból állt, amelynek két 75 milliméteres ágyúját, 50 milliméteres páncéltörő lövegét, két könnyű és két nehézgéppuskáját húszfőnyi legénység kezelte, amelynek egy *Oberfeldwebel* t (törzs-ör mestert) és két tiszthelyettest kivéve, egyetlen tagja sem volt még tizenkilenc éves. A bunkereknek két méter vastag betonmennyezetük volt, és árkok kötötték össze őket.

Gockel közlegény még sosem látott tengert azelőtt, hogy 1944 elején a 352. hadosztállyal Calvadosba érkezett. Áprilistól június elejéig éjszakáról éjszakára ott ült ikergéppuskájánál, öröködött, várt, töprengett. Napközben ázott. Mint egyik bajtársa megjegyezte június 3-án: "Ha egyáltalán van valami esélyünk arra, hogy túléljük ezt a támadást, akkor ebben az árokban fogjuk túlélni. Áss!"

"Aznap este - emlékezett Gockel - semmi sem mozdult a sima vízen, csak a partot nyaldosó lassú hullámok. A grandcampi és a PortenBessin-i halászbárkák a kikötőben maradtak. Egészen májusig rendszeresen járták a partot, most azonban üres volt a tenger."4°

9

BERAKODÁS

Eisenhower június ötödikét jelölte ki D-napnak. A berakodás május 31-én kezdődött, s nyugatról kelet felé haladt: Falmouthban Foweyban az amerikaiak 29. hadosztálya; Dartmouthban, Torquayben és Exmouthban a 4. hadosztályuk; Weymouthban és Portlandban az 1. hadosztály; Southamptonban a brit S0. és a kanadai 3. hadosztály; Portsmouthban és Newhavenben a brit 3. hadosztály. Akik távolabbról jöttek, buszokon vagy teherautókon tették meg a kikötőig vezető utat, akiknek tábora partközelsben feküdt, rajokba, szakaszokba, századokba tömörülve meneteltek.

Minden mozgásban volt: dzsipek, teherautók, nehézlövegek, tankok, féllánctalpasok, motorkerékpárok, kerékpárok. Az emberek csoportokba gyűltek az utcákon, úgy szemlélték a szünni nem akaró menetet. A felnőttek mutató- és középső ujjukból V betűt formálva, győzelmet jósoltak és kívántak, de mikor az 1. hadosztály egyik százada keresztülhaladt egy falun, egy tizenegy-tizenkét éves fiú odakiáltott az egyik őrmesternek: "Úgyse jössz vissza!" A fiú anyja felszisszent, karon ragadta a gyereket, és a menetoszlop elejére futott vele. Mikor az őrmester odaért hozzájuk, a fiú könnyes szemmel zokogta: "De visszajössz! Visszajössz!"

Mindenki gondolt a halálra. Clair Galdonik közkatona így emlékezett a Dartmouthba vezető buszozásra: "Nemigen beszélgettünk. Nem volt viccelődés, hülyülés. Soha nem éreztük még magunkat annyira közel egymáshoz."2 Charles Jarreau, a parti őrség motorszerelője az LST 94-ről figyelte, hogyan gyülekeznek az emberek a weymouthi kikötőben. "Csak úgy özönlöttek a katonák - mondta. - Ember há

tán. A papok túlóráztak. Még zsidókat is láttam áldozni. Mindenki rettentően be volt gyulladva."-;

A várakozás izgalma a legtöbb esetben elfojtotta a félelmet. Alig várták az indulást. Szinte elviselhetetlen volt az izgatottság. A szövetségesek főparancsnoksága szándékosan alakította úgy a dolgot, hogy az emberek erre az időpontra testileg-lelkileg a lehető legjobban felkészültek legyenek. A kiképzés a legtöbb esetben legalább két éve folyt már. Jóllehet előfordultak áthelyezések és helyettesítések, de a katonák többsége abban a rajban és szakaszban szolgált, amelyikbe még az újonckiképző táborban osztották be. Együtt szenvedték végig a gyakorlatok testi-lelki gyötrelmeit, együtt étkeztek, együtt szerették vagy gyűlölték a parancsnokukat, egymás melletti lövészgödörökben feküdtek a hadgyakorlatokon, együtt rúgtak be. Összekovácsolódtak, családot alkottak. Nagyon jól ismerték egymást, ki-ki tudta, mire számíthat a tőle balra vagy jobbra lévőttől, tudta, mi a kedvenc étele, ismerte a szagát.

Kevesük került önként oda. Csak kevesükben lobogott olyan hazaiság, ami odahajtotta őket. De csaknem mindegyikük meghalt volna inkább, mint hogy cserbenhagyja a bajtársát, vagy hogy gyávának higgyék. A legfontosabb, amit a kiképzés hosszú ideje alatt sikerült elérni, ez a szolidaritás volt.

Hajóra szállás előtt néhány parancsnok még maga köré gyűjtötte katonáit egy utolsó beszélgetésre. Eugene Slappey ezredes, a 115. ezred parancsnoka végignézett emberei borotvált koponyáján, levette a sisakját, megvakarta saját, természetes módon megkopaszodott koponyáját, és kijelentette: "Igazuk van, emberek, így sokkal netebb. Bár ami azt illeti, nem is tudtam, hogy ilyen hosszú ideje készülök már az invázióra."

A nevetés elültével komolyra váltott, úgy beszélt embereihez, mint apa a fiaihoz. "Mi öregek már nem tudunk sokat csinálni. Az invázió sikere, rajtatok, fiatalokon múlik. Rengeteget terveztünk... Bárcsak tudnátok, milyen hihetetlen gondossággal készültünk erre a dologra. Ez minden idők legnagyobb katonai vállalkozása. Mindannyian tudjátok, mi a tét: sikerünkötől függ a történelem folyása. Nagy öröm számomra a tudat, hogy katonai egység ennél jobban még nem volt felkészülve csatára - ezért is kaptuk a feladatunkat. Viszlát Franciaországban."

Eastridge hadnagyba a beszéd hallatán belehasított a gondolat: mekkora gyász sújtaná az ezredet, ha netán elvesztenék az öreget.4

Bradley tábornok csaknem ezer tisztet hívott össze egy tágas hangárban. A tábornokok az emelvényen ültek, az ezredek az első sorokban, a hadnagyok hátul. Ifjabb Theodore Rooseveltt dandártábornok, a néhai elnök fia a 4. hadosztály parancsnokhelyettese volt. Kora (ötvenhat év) és egészségi állapota (rossz szíve) miatt kénytelen volt mindenféle külön engedélyt beszerezni annak érdekében, hogy kérvényezhesse: engedjék a Utah-partra a támadók első hullámával. Végül engedélyezték neki; most szélesen mosolyogva ült a dobogón.

"Uraim! - kezdte Bradley. - A világ legnagyobb előadására készülünk. Tekintsék megtiszteltetésnek, hogy páholyból nézhetik." Roosevelttel összeráncolta a homlokát, megcsóválta a fejét, és mély

basszusával, jól hallgató suttogással megjegyezte: "Álljon meg a menet! Ez nem páholy, hanem sütőrostély!"

A hangár akusztikája folytán mindenki hallotta. A kirobbanó nevetés feloldotta a feszültséget. Bradley elmosolyodott, és folytatta lelkesítő beszédét.

A katonákat a parti őrség és a hadiflotta legénysége várta. Charles Jarreau emlékezett rá, hogy az LCI 94-en négy tiszt és huszonhat tengerész szolgált. A tisztek "kilencvennapos csodák" voltak, tisztképző iskolák frissen végzett növendékei, húsz-egynéhány évesek. A parancsnok azonban *öreg* volt: harminckettő. A háború előtt tíz évig szolgált kereskedelmi hajókon, és "a szabályokat ő szabta meg, nem a flotta, nem fűlt a foga a haditengerészet előírásaihoz". Két nappal azelőtt, hogy a katonákat a fedélzetre vették, azt mondta Jarreau-nak: "Most már senki sem hagyhatja el a hajót, úgyhogy menjen ki a partra, vegyen valamilyen innivalót, mert csapunk egy kis hepajt." A "hepaj" pontban 07.00-kor kezdődött, és "a végére totál kifeküdt mindenki, de annyi szent, hogy feloldotta a feszültséget. Éjszaka aztán kialudtuk magunkat, reggel pedig kijózanodva elkezdtük behajózni a bakákat." ~

A feszültséget az is erősen csökkentette, hogy az emberek előtt nem volt ismeretlen a berakodás: sokszor gyakorolták már. 1944. június elejére rutinszerűvé vált. Később sokan állították, hogy álmukban is képesek lettek volna rá; mások azt mondták, hogy míg a hajó mega

fonjam egyértelműen be nem jelentették, miről van szó, félig-meddig azt hitték, hogy ez is csak egy gyakorlat. Pontosan ez volt az a hozzáállás, amire parancsnokaik törekedtek.

A katonák a csatába indulók ősi szokásának megfelelően hajlamosak voltak túl sok személyes holmit magukkal cipelni. A Roham Kiképzőközpontban tartott gyakorlatok alapján a tervezők igyekeztek meggyőzni a támadásban részt vevőket, hogy húsz kilónál több felszerelést ne vigyenek magukkal. Ennek ellenére a legtöbb ennek kétszeresét cipelte, sőt többet. Ez részben az ezredparancsnokok hibája volt, akik azt akarták, hogy az első partraszállók vigyenek magukkal aknákat, extra lőszert, tartalék rádiókat, aknavetőket és hasonlókat, részben maguké a katonáké, akiknél mindig volt egy kis külön cipelnivaló: egy francia társalgási zsebkönyv vagy egy Biblia, egy-egy dugdosott tör vagy pisztoly, de leginkább cigaretta.

A cigarettát az élelmiszeradagokkal együtt a rakparton osztották ki. Robert Patterson közlegény (474. légvédelmi zászlóalj) közölte a szállásmesterrel, hogy nem kell neki cigaretta, mivel nem dohányzik.

"Azért tegye csak el - mondta a szállásmester -, mert mire odaér, ahová készül, dohányozni fog." Patterson negyven évvel később így emlékezett: "Igaza volt. Azon a hajón szoktam rá a cigarettára, és utána még hosszú évekig dohányoztam."

A 4. hadosztály egyik katonájának a Camel volt kedvenc márkája. Félelmében, hogy esetleg kifogy belőle, vásárolt, cserélt, kölcsönkért amennyit csak tudott. Tíz kartonnal szállt hajóra. A legtöbben két kartont vittek magukkal, bízva benne, hogy a seregtől kapnak még, ha elfogy

A járművek is alaposan meg voltak pakolva marmonkannákkal, csákányokkal, ásókkal, élelmiszer-csomagokkal, fegyverekkel és még sok mindennel. Ennek ellenére a berakodás simán és a pontos menetrendnek megfelelően zajlott. Lehetetlenségnek látszott, hogy a több ezer hajó és deszantnaszád mindegyike megtalálja a maga kijelölt helyét, vagy hogy az utasok a megfelelő hajóra szálljanak fel de így történt. A tankok, ágyúk, teherautók feltolattak az LCT kre; aki utolsóként tolatott a helyére, elsőként szállt partra. Ehhez speciális, kiugró betonrampákat alakítottak ki a mólókon, amelyek alsó része az LCT lenek megfelelő magasságban végződött.

Eastridge hadnagy szerint az emberek "döbbenetesen rövid idő alatt" szálltak fel az LTS-kre, LCI-kre és más szállítóeszközökre. Az LST 459 mindkét fedélzete szinte egyszerre telt meg. A járműveket és az ágyúkat a fedélzethez láncolták. A hajó túl volt zsúfolva, három emberre csak egy fekhely jutott, ezért nyolcórás turnusokban, egymást váltva aludtak rajta. A kikötői mólók mellett nem jutott hely minden LST nek és szállítóhajónak, ezért sok gyalogosszázatot Higgins-csónakokon vittek ki az öbölben horgonyzó vízi járművekre.

Az LST 459 eltávolodott a mólótól, lassanként a folyó közepe felé manőverezett a plymouthi kikötőben, majd kikötött egy másik LST hez. "Olyan sok hajó állt közvetlenül egymás mellett - meséli Eastridge -, hogy fedélzetről fedélzetre ugrálva, hét-nyolcszáz métert is futhatott volna az ember. Kint a tengeren lehorgonyzott rombolókat és nagyobb hajókat láttunk. A kikötőben csak úgy nyüzsögtek a csónakok."

Összesen 2727 hajó, csatahajóktól kezdve utasszállítókon át a deszantjárművekig készült arra, hogy a maga erejéből átkeljen a La Manche csatornán. Tizenkét ország adta össze ezt a flottát: az Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Kanada, Ausztrália, Új-Zéland, Dél-Afrika, Franciaország, Belgium, Norvégia, Lengyelország, Görögország és Hollandia. A rengeteg hajót két csoportra osztották. Az egyiket Nyugati

Tengerészeti Hadművelleti Csoportnak nevezték (931 hajó, az Omaha- és a Utah-part felé), a másikat Keleti Tengerészeti Hadművelleti Csoportnak (1796 hajó, a Gold, a Juno és a Sword partszakaszok felé). A Higgins-csónakokat és más naszádokat, amelyek kicsik voltak ahhoz, hogy önerejükkel átkeljenek a csatornán, az LST ken szállították: 2606 volt belőlük. Ilyenformán tehát az armada összesen 5333 vízi járműből állt. Ez, mint Morison admirális rámutatott, "több, mint ahány hajó első Erzsébet, Anglia királynője uralkodása idején létezett a világon".

Elsőként az aknaszedő hajók indultak. Az ő feladatuk az volt, hogy végigpásztázzák a csatornát, nem telepített-e a Luftwaffe vagy a német gyorsnaszádflootta aknákat a körzetbe, majd öt megtisztított sávot kellett biztosítaniuk a különálló támadó erőknél (O, U, G, J és S). E négyszáz méter széles sávokat egymérföldes távkozokban elhelyezett bójákkal (jelzőzászlós rúddal ellátott úszó acélhordók

kal) jelölték, majd a partközeli horgonyt vető flotta számára kijelölt felvonulási körzetet tisztították meg. Ebben az óriási keresőmunkában 245 hajó vett részt; a május 31-ről június 1-jére virradó éjjel kezdtek hozzá.

Június 3-án a Nyugati Tengerészeti Hadművelleti Csoport tüztámogatást nyújtó csoportja elindult Belfastból, s déli irányba fordult az Írtengeren. A formációban hét cirkáló és huszonegy romboló között többek közt ott volt a Pearl Harbort átvészelő *Nevada* csatahajó, ott volt a *Texas*, az amerikai flotta legidősebb hajója és az *Arkansas*. Ők vezették a konvojt. Land's End és a Wight-sziget után csatlakoztak hozzájuk az LST k, az LCT k, az LCM-ek és a többi szállítóhajók. A terv szerint június 4-én, a hajnal előtti órákban kellett találkozniuk és konvojokba rendeződniük.

A hajóra szálló katonák megkapták Eisenhower tábornok napiparancsának egy-egy példányát. Így kezdődött:

"A Szövetséges Egyesített Haderő katonáinak, tengerészeinek és repülőinek! Hamarosan elindultok a nagy keresztes hadjáratba, amelyre oly sok hónapon át erőnket megfeszítve készültünk. A világ szeme rátok tekint. A szabadságszerető emberek reménye és imája mindenható elkísér titeket. [...] Feladatokat nem könnyű. Ellenségetek jól képzett, csatákban edződött, jól felszerelt. Elszántan fog küzdeni.

Ez azonban már az 1944-es év! [...] Az áramlat megfordult! A szabad világ férfiai együtt menetelnek a diadal felé!

Teljes szívemből bízom bátorságotokban, kötelességérzetetekben és harci képességeitekben. Nekünk a teljes győzelmen kívül semmi sem felel meg!

Sok szerencsét! És kérjük mindannyian a Mindenható Isten áldását erre a nagy és nemes vállalkozásra!"

Slaughter őrmester a saját példányát aláírta a bajtársaival, nejlonba csomagolta, beletette a levéltárcájába. Az egész normandiai hadjárat alatt mindvégig nála volt, míg az Elbán át Németország keleti részébe nem ért. "Még mindig megvan, ott lóg bekeretezve az íróasztalom fölött - mondta. - A legféltettebb háborús emlékem."

Ezrek őrizték meg Eisenhower napiparancsát. Egy-egy D-napos veterán otthonába látogatva, hányszor láttam kiakasztva valamilyen szembeszökő helyen. Nekem is van egy a szobám falán.

Felix Branham a 116-osok közlegénye a hajón mindenkivel aláíratott egy pókeren nyert ötszáz frankos bankjegyet. "Az egyik srác megkérdezte, hogy minek. Én meg azt mondtam nekik: - Nézzétek fiúk! Lesznek köztünk, akik ezt nem ússzák meg élve. Lehet, hogy megnyomorodunk vagy valami. Úgyhogy írjátok csak alá. - Ott lóg a falon bekeretezve. A világ minden kincséért oda nem adnám."z

Az Eisenhower-nél jóval alacsonyabb rangú tiszt is kísértésbe főttek, hogy kipróbálják szónoki képességeiket. Miután hajója, az LST 530 fölvette Churchill-tankokból, dzsipekből, teherautókból, hat Higgins-csónakból és hatszáz brit katonából álló rakományát, Tony Duke, az Egyesült Államok Haditengerészetének sorhajóhadnagya elhatározta, hogy beszédet mond a hajó hangszóróin keresztül. Shakespeare és az *V. Henrik* mondatai kavargtak elméjében. Ekkor azonban feljött a hídra a britek egyik ezredese. "A vállamra tette a kezét, sose felejttem el, és azt mondta: - Csak csínján, fiatalember. Az embereim zöme megélte már a legkeményebb sivatagi harcokat, sokan megjárták Franciaországot, és végigcsinálták a dunkirki visszavonulást. Úgyhogy azt mondom: csak könnyen, gyorsan, dráma- és érzelmentesen. - Engem akkor csaknem szétvetettek az érzelmek, de megfogadtam a tanácsát, és nagyon egyszerűen és röviden beszéltem. Később már tudtam, mekkora marhát csináltam volna magamból, ha mindazt elmondom, amit érzek."

A legtöbb hajó legénységének első dolga volt, hogy megetesse a katonákat. "A flottánál csodás kaja volt - idézte fel Eastridge. - Az embereink már arról beszélgettek, hogy a következő háborúban átkérjük magukat a tengerészethez."

A Samuel Chase-re felszállva, Oscar Rich kapitány, az 1. hadosztály 5. tábori tüzérsztyályának tüzérségi megfigyelője (apró repülőgépe, egy L-5-ös szétszedve, hátrahajtott szárnyakkal, törzsébe helyezett lég-

csavarral utazott vele a hajón) lement a hajótestbe, hogy megnézzé a calvadosi partvonal háromdimenziós, habszivacs térképét. "Soha életemben nem láttam még ennyire részletes makettet. Ott voltak a fák, a vasúti sínek, a házak, a parti akadályok... Órákig nézegettem. [...] Rajta volt az első leszállóhelyem, egy almáskert mellett, az Omahaparti Easy Reddel szemben. Minden méretarányos volt, olyan érzést

keltett, mintha tényleg repülőgépről nézné az ember. El nem tudtam képzelni, hogyan csinálták." Végül sikerült elszakadnia a látványtól, és beszállt egy pókerjátszmába. A játékosok között ott volt Frank Capa, a *Life* magazin híres fotóriportere, és Don Whitehead tudósító is."s

Beszállás után a katonát zömének a szerencsejátékokon, az olvasáson és a pletykálkodáson kívül nem sok dolga akadt. Clair Galdonik talált egy softballt és két kesztyűt. Játsszani kezdett az egyik bajtársával, de egy rossz dobás után a labda a tengerbe esett.' Walter Sidlowski (5. különleges műszaki dandár) megtudta, hogy LST jük parancsnoka az hajó illemhelyeit tiltott területté nyilvánította a katonák számára, nehogy túlterheljék. Sídowski és néhány társa mérnöki képességeit összeadva függővéceket szerkesztett, ami némi komikus hatást keltett, mikor valamennyi épp foglalt volt, és egy tengernagy a motoros dereglyéjével épp arra járt."

A katonák hallgatták a rádiót. Felnyögtek, mikor Axis Sally így biztatta őket: "Gyertek csak át, várunk rátok!" Éljenek, mikor Róma bevételét bejelentették. Könyvet olvastak. Frank Beetle hadnagy (16. ezred, 1. hadosztály) emlékszik rá, hogy ("hiszi vagy sem") Will Durant *Story of Philosophy* [A filozófia története] című művének papírfedelű kiadását olvasgatta, a Platónról szóló részt.'x

A 2. ranger zászlóalj néhány százada a New Amsterdam-on, egy kis utasszállító hajón kelt át a La Manche csatornán. Brit hajó volt, brit legénységgel - és brit koszttal: értsd veseraguval -, ami sok panaszra adott okot. A rangerek nem azért voltak rangerek, hogy csak üldögéljenek és várakozzanak. Az árbocokra függesztett köteleken gyakorolták a sziklamászást. Fekvőtámaszokat, guggolásokat végeztek, még puskafogasokat is gyakoroltak."

Akadtak kisebb kellemetlenségek is.

Robert Walker százados (116. ezred) addig az időpontig LCVPken, LCT ken, Duckokon és LCM-eken gyakorlatozott. Egyetlen deszanthajón nem járt soha: LCI-n. Az invázióra természetesen az LCI 91-re osztották be, elhelyezési tisztnak. A hajót száznyolcvan főre tervezték, ezzel szemben kétszáz alaposan megpakolt emberről kellett gondoskodnia. Pedig az LCI már amúgy is alaposan meg volt terhelve telefondrót-kötegekkel, bangalore torpedókkal, robbanótöltetekkel, horgonyos mászókötekekkel, extra lángszórókkal "és még

sok-sok minden mással." Walkernek sikerült mindenkit becsúfolnia valahogy, aztán szóba elegyedett a hajó parancsnokával, a bostoni parti őrség egyik hadnagyával. A parancsnok elmondta, hogy azért lépett be épp a parti őrséghez, mert úgy gondolta, hogy a háborút valahol Boston közelében, partvédelemmel fogja átvészelni, de nem: ez már a harmadik invázió, amelynek részesez°

Charles Pyan hadnagynak (18. ezred, 1. zászlóalj) egy gyakorlalon már volt alkalma megtapasztalni az LCI-t, így hát tudta, mire számíthat, mikor hajójuk kifut a csatorna nyílt vizére. A következőképp jellemezte az LCI-t: "egy szadista által tervezett vasláda, amely arra szolgál, hogy katonákat szállítsanak benne vízi úton, még hozzá úgy, hogy ez a szállítás olyan kényelmetlenségeket és tengeribetegséget okozzon, s ezáltal olyan dühöt keltsen bennük, hogy a partra érve szétromboljanak, megöljenek, elpusztítsanak mindent, ami csak a szemük elé kerül. Egy hullámvasút, egy hánykolódó vadló és egy teve mozgásának ötvözetét produkálta."2'

A repülőterek környékén a vitorlázógépeken szállított katonák és az ejtőernyősök ezredszer is ellenőrizték felszerelésüket; keresgéltek, hova férne még be egy csomag cigaretta vagy egy gránát; még egyszerűtoljára megnézték maguknak a Cotentin-félsziget, az Orne- vagy a Dives-folyó környékének makettjét - aztán még egyszer utoljára. Be voltak zárva, készen álltak, hogy egy perc alatt elinduljanak a reptérre, s beszálljanak egy brit Horsába vagy egy amerikai C-47-esbe.

Egy másik reptéren, a gloucesteri Fairfordon egy kevésbé ismert egység készülődött rá, hogy átrepülje a La Manche csatornát: a Speciaal Air Service (SAS - különleges légiszolgálat). A SAS a britek egyik katonai egysége volt, amelyet azzal a céllal hoztak létre, hogy a tengelyhatalmak vonalai mögött működjön. Három ezredből állt - az egyik Franciaországra volt specializálva -, plusz két francia zászlóaljból és egy belga századból. Michael R. D. Foot százados a SAS dandár hírszerző tisztje volt. 1942 augusztusa óta tanulmányozta a franciaországi német megszállókat és védműveiket. Korábban már részt vett egy kommandóakcióban is. Most arra készült, hogy néhány különleges csapat Franciaországba küldése révén hasznát vegye mindannak, amit a Normandiában állomásozó németekről tud (öt magát *bigott* minősítése miatt nem engedték az ellenséges vonalak mögé).

Fontnak nem volt könnyű dolga, míg elérte, hogy csapataira bízzák a Titanic fedőnevű műveletet. (A fedőnevet Food választotta egy listáról, "abban bízva, hogy a németek valami nagyon nagyra fognak gondolni".) Felkereste ezredparancsnokát, aki a vonalak mögötti rombolásra és más szabotázsakciókra készítette föl a katonákat, és kérte, hogy bocsásson rendelkezésére négy kis csoport SAS-katonát.

"- Minek? - kérdezte nyersen a parancsnok. - Egy kis megtévesztő manőverhez.

- Nem.

- Ezredes úr, ez parancs.

- De nem nekem. Ha óhajtja, írja le, mit óhajt, és én írásban fogok válaszolni, hogy miért nem. De minek pocsékolnánk a papírt? Megmondom magának, hogy miért nem adok.

Némiképp békülékenyebben folytatta.

- Nem sokkal az ezred felállítása után közölték velük, hogy rajtaütést fogunk végrehajtani egy olasz repülőter ellen. A hírszerzés az utolsó pillanatban lefújta. Bementünk Kairóba, és mikor másnap alapos macskajajjal visszamentünk a táborba, közölték velünk: Jó hogy jöttök, fiúk, akkor ma este. Nagyon kevesen jöttünk vissza. És én akkor megesküdttem, hogy soha többé nem tárgyalok semmiféle hírszerzővel. Tűnjön innen!"

Font ezek után elment egy másik SAS-ezred parancsnokához, Francks ezredeshez, "akivel együtt teljesítettük első ejtőernyős ugrásunkat. Elég jó viszonyban voltunk. Nagy kelletlenül áldását adta a Titanicra, de nem négy csapatra, hanem csak kettőre."

Font ráállt. Elment Fairfordba, amely tele volt a gyakorlatozó SAS-katonákkal. Ott kapta meg a két csapatot. Mindkettő egy tisztből, egy tiszthelyettesből és két közlegényből állt. Megkapta a hön óhajtott különleges kellékeket is.

Ez a különleges kellék ötszáz ejtőernyős bábu, egy lemezjátszó, valamint egy halom Very rakétapisztoly és lőszer volt. Font elmagyarázta a két csapatnak az elgondolást. Ledobják a bábukat, azok földet éréskor egy villanás és egy kis robbanás kíséretében megsemmisítik önmagukat. Ők maguk csak ezután ugranak ki a felszereléssel. Földet érve bekapcsolják a lemezjátszót. A lemezzől katonák beszélgetésfoszlányai és szórványos lövöldözések lesznek hallhatók. Ezután a Very pisztolyokkal durrogatva, körbejárák a környéket. Az egyik csapat

Rouen és Le Havre között körülbelül félúton száll le, a másik Isigny közelében.

A francia SAS-zászlóaljnak megvolt a maga külön feladata, amelyben az is benne volt, hogy egyik előőrskük foglaljon el Bretagne-ban egy leszállóhelyet, ahová majd az egész zászlóalj érkezik. Vezetőjük egy Bourgoin nevű nagy vadász volt, aki elvesztette ugyan fél karját, de így is megtanult ejtőernyővel ugrani. Az e csapatban szolgáló franciák voltak a szövetségesek első katonái, akik francia földre léptek.zz

Szerte Angliában a négyfős SAS-csoportoktól a felduzzasztott létszámú 6., 82. és 101. légideszant hadosztályig mindenki készen állt, aki légi úton készült Franciaországba.

Június harmadikán estére az AEF behajózta katonáit. Mivel a legnagyobb távolságot az Ohama-partra tartó, Falmouthból induló Okonvojnak kellett megtennie, az indult elsőként, még éjszaka. Eisenhower tábornok szerint "a levegőnek győzelemszaga volt".z3

A túlsó parton minden csendes volt. Rommel június másodikát szarvasvadászattal töltötte. Június harmadikán Párizsba hajtatott, hogy Lucie születésnapjára, június hatodikára cipőt vásároljon. Párizsban tanácskozott Rundstedtrel, aki egyetértett vele abban, hogy "még semmi jele, hogy az invázió küszöbönállna". A Doveri-szoros apálydagály mozgásai június közepéig nem alkalmasak ilyesmire. Rommel megnézte az időjárás-jelentést, amely fokozódó felhősödést, erős szelet és esőt jelzett. Úgy döntött, elmegy Herrlingenbe, Lucie születésnapjára, onnan pedig tovább Berchtesgadenbe, Hitlerhez, erősítést kérni. Szeretett volna még két páncélosadosztályt kapni, s el akarta érni, hogy minden páncélosnak ő parancsoljon. Naplójába ezt írta: "A legsürgősebb feladat egy személyes beszélgetés keretében meggyőzni a Führert."z4

Jóllehet csak fele annyi embere, ágyúja, aknája, "aszparágusza", parti akadályai és erődje volt, mint amennyivel előzetesen kalkulált, csak úgy sugárzott belőle az önbizalom. Láthatólag lelkesen és magabiztosan végezte feladatát. Az atlanti fal mentén magasra hágott a harci szellem - legalábbis a német vezetők erről győzködtek egymást. Egy titkos Gestapo-jelentés azt állította, hogy a katonák kifejezetten vár

ják az inváziót. "Az emberek véleménye szerint ez az utolsó lehetőség a trend megfordítására. Az invázióval kapcsolatban gyakorlatilag semmiféle félelem nem tapasztalható."25

Rommelnek sikerült néhány tisztjét és katonáját meggyőznie, hogy nem csupán esélyesek, hanem diadalmaskodni fognak. A part legtöbb német katonája abban reménykedett, hogy az invázióra valahol tőlük távol fog sor kerülni, de ha mégsem, sokan készen álltak a kitartó harcra. "Er soll nur kommen"; mondta gunyorosan Göbbels. Csak hadd jöjjenek.

Miért is ne? Még az Osr zászlóaljok előtt is voltak parti akadályok, árkaik előtt szögesdrót és aknamező, voltak bunkereik. Mögöttük aknavető és ágyú, előre belöve a part minden pontjára. Oldalukon kazamataerődök 88 milliméteres ágyúit tudták bármely pillanatban keresztűz alá venni a terepet. Hátuk mögött, készenlétbe helyezett pisztolyokkal, német őrmesterek álltak. Azok az AEF-tisztek, akik úgy tájékoztatták katonáikat, hogy a D-napon gyenge, feltételezhetően nem kitartó csapatok állnak majd velük szemközt, tévedtek. Azok a tisztek tájékoztatták pontosan az embereiket, akik azt mondták, hogy az Ost zászlóaljok durva, faragatlan, tudatlan emberekből, német tiszthelyettesekből és tisztekből állnak.

A német főparancsnokság viszont tartott attól, hogy ezek a katonák az első adandó alkalommal meg fogják adni magukat. Joggal tartottak tőle.

Az Omaha-parton Dietrich Kraiss vezérőrnagy a 352. hadosztály parancsnoka volt, amelyet májusban irányítottak át Calvadosba St.Lőből. Kraiss korábban megjárta már a keleti frontot, s ott ki is tüntette magát, az a harcrend azonban, ahogyan Calvadosban elhelyezte a katonáit, sok kívánnivalót hagyott maga után. A keleti fronton a németek taktikája az volt, hogy hagyták támadni a Vörös Hadsereget, majd a frontvonal mögött tartott tartalékok bevetésével ellentámadást indítottak. Rommelnek Normandiában természetesen egyáltalán nem ez volt az elképzelése, a német doktrínának megfelelően azonban a taktikai rendelkezéseket alárendeltjeire bízta. Így Kraiss az Omaha-partra (a Vire-folyó torkolatától Arromanches-ig terjedő szektorának ez volt az egyetlen része, ahol egy partraszállás szóba jöhetett)

csak egyetlen tüzérosztályt és két gyalogoszászlóaljat telepített (a 716. gyalogos ezredből). Tartalékait, tíz gyalogoszászlóaljat és négy tüzérosztályt, a parttól nem kevesebb, mint húsz kilométerre helyezte el.

A németek számára azért volt egy előnye ennek az elrendezésnek: a szövetségesek hírszerzése nem észlelte, hogy a 352. hadosztály egy része a tengerpart felé mozdul. Az eligazításokon úgy tájékoztatták a 29. hadosztályt, hogy Omaha-partot csak a 716. hadosztály másodosztályú csapatai fogják védeni.

Akárcsak Rommel, a Normandiában állomásozó 7. hadsereget irányító Dollmann vezérezredes is meg volt győződve, hogy a kedvezőtlenre fordult idő kizárja a partraszállást. Június hatodikára törzsvezetési gyakorlatot rendelt el Rennes-ben, amelyen minden hadosztályparancsnoknak és hadosztályonként két ezredparancsnoknak meg kellett jelennie. Krancke tengernagy a rossz idő miatt leállította a gyorsnászádok járőrözését.

Csak egyvalaki volt nyugtalan: a féllábú Erich Marcks tábornok, a calvadosi part nyugati részét és a cotentini partot védő LXXXIV hadtest parancsnoka. Főképp a calvadosi 716. és a 352. hadosztályok miatt voltak aggodalmi: mindkettőnek egy-egy ötven kilométeres partszakaszt kellett védenie. "Ez az egész hadtest leggyengébb szektora", panaszkolta. Június elsején Arromanches-ba ment. A tenger felé nézve így szólt egy mellette álló századosnak: "Ha jól ismerem a briteket, akkor ezek a következő vasárnap még egyszer utoljára elmennek a templomba, hétfőn pedig [június 5-ént hajóra szállnak. A B hadseregcsoport szerint még nem jönnek, és ha jönnek, akkor is Catais-ba. Szerintem pedig már hétfőn üdvözölhetjük őket, mégpedig pontosan itt."Zfi

10

DÖNTÉS AZ INDULÁSRÓL

Május végén, a berakodás megkezdésekor Trafford Leigh-Mallory repülő altábornagy, aki elejétől fogva ellenezte, hogy a két amerikai légideszant-hadosztályt Cotentinben dobják le, fölkereste Eisenhower Portsmouth északi határában álló Southwick House-i főhadiszállását (eredetileg Ramsay tengernagy főhadiszállása volt, de a SHAEF az invázió idejére harcálláspontként átvette), és ismételten tiltakozott. A hírszerzők fölfedték, hogy a német 91. hadosztályt Cotentin középső részére vezényelték, pontosan arra a helyre, amely a 82. légideszanthadosztály kijelölt leszállási körzete volt. A hadvezetés ennek ismeretében nyugatabbra helyezte a leszállási zónát, de Leigh-Mallory úgy érezte, nem elég messzire. Közölte Eisenhowerrel: "Nem szabad végrehajtanunk ezt a légide-szant-hadműveletet." Hetvenszázalékos vitorlázógép-veszteséget és ötvenszázalékos ejtőernyős-veszteséget jósolt arra a pillanatra, mire az ejtőernyősök földet érnek. Óvott két kitűnő hadosztály "fölösleges lemészárlásától". Fölöslegesnek azért minősítette, mert ezzel nem járulnak hozzá a győzelemhez. Cotentinbe küldeni őket "egyszerűen áldozat".

Eisenhower kiment a Southwick House-tói mintegy másfél kilométerre álló lakókocsijához. "Újra átgondoltam. Ezen a kései órán nem volt szükségem szakértőkre." Később úgy nyilatkozott, hogy az egész háborúban ezek voltak a legaggályosabb percek. Emlékirataiban ezt írta: "Nehéz volna ennél lélekmarcangolóbb problémát elképzelni."

Gondolatban még egyszer áttekintette az egész hadműveletet, aztán az amerikai ejtőernyősökre összpontosított. Tudta, hogy ha figyelmen kívül hagyja Leigh-Mallory figyelmeztetését, és a művelet

190

kudarcba fullad, "életem végéig hurcolni fogom magammal az elviselhetetlen lelkiismeret-furdalást, amely jogosan vádol azzal, hogy ostoba, vak módon feláldoztam ifjúságunk színe-virága ezreit".z Mindazonáltal úgy érezte, hogy ha törli az ejtőernyős akciót, a Utah-parti partraszállást is törölnie kell. Ha az ejtőernyősök nem lesznek ott, hogy biztosítsák a kijáratokat (a "töltéseket"), az egész 4. hadosztály veszélybe kerül. A utah-i partraszállás eltörlése azonban annyira felborítaná a gondosan kidolgozott tervet, hogy az az egész Overlordot veszélyeztetné. Ezen túlmenően: Leigh-Mallory csak jósolt, s a szicíliai és olaszországi légideszant-hadműveletek (ahol Leigh-Mallory nem volt jelen; az Overlord keretében volt köze első ízben ejtőernyős akciókhoz) bár sok kívánnivalót hagytak maguk után, semmiképp sem támasztották alá pesszimista becslését.

"Ezért úgy éreztem, be kell vetnünk ezt a két ejtőernyős hadosztályt - emlékezett Eisenhower. - El kellett foglalniuk Ste-Méree-Égliset és a kijáratait, és védeni szárnyunkat." Felhívta Leigh-Malloryt, ismertette vele a döntését, majd levélben is tájékoztatta. Azt írta: "nincs más lehetőség", bele kell vágni, s utasította az altábornagyot, vigyázzon, hogy kétségei és pesszimista várakozásai ne terjedjenek el a katonák között.B

Mialatt Rommel Hitlerhez készült, hogy több tankot és világosabb vezényleti rendet eszközöljön ki nála, Eisenhowert meglátogatta Churchill, és egy szívességet kért tőle: a HMS *Belfast*-on személyesen is részt akart venni az invázióban. "Természetesen senki sem szereti, ha lőnek rá - mondotta később egy alkalommal Eisenhower -, de meg kell mondanom, hogy ebben a műveletben többen akartak részt venni, mint kimaradni belőle." A történet folytatását így mondta el:

"Mondtam neki, hogy ezt nem teheti. Ennek a hadműveletnek én vagyok a parancsnoka, és nem szeretném megkockáztatni az ő elvesztését. Túlságosan sokat ér a szövetségesek ügyének.

Gondolkodott egy pillanatig, aztán azt mondta: - Maga az összes katonai- erő főparancsnoka, de adminisztratív értelemben a hajók légénységének összeállítása nem tartozik magára.

- Igen, ez így van - mondtam.

Mire Churchill: - Akkor jelentkezem tengerésznek valamelyik hadihajóra. Ezt nem tudja megakadályozni.

191

- Ez igaz, miniszterelnök úr, viszont erősen megnövelné vele a terheitet."

Churchill erre azt válaszolta, hogy akkor is megteszi. Eisenhower szólt Smith tábornoknak, vezérkari főnökének, hogy hívja fel VI. György királyt, és ismertesse vele a problémát. A király azt mondta Smithnek: „Winstont csak bízzák rám, fiúk." Felhívta Churchillt. "Ha ön kíváncsi arra, hogy velük tartson, én kötelességemnek érzem, hogy magával tartsak." Churchill visszakozott.4

Eisenhower viszont De Gaulle-től kért szívességet. Churchill június harmadikán magával vitte De Gaulle-t a Southwick House-ba, ahol Eisenhower tájékoztatta az Overlordról. De Gaulle ekkor szerzett tudomást a tervről, s egy álló órán át oktatta Eisenhowert, hogy milyen hibák vannak az elgondolásában. Eisenhower erre azzal reagált, hogy korábban nagy örömmel vette volna igénybe De Gaulle hadvezéri képességeit, most már azonban késő. Ezután megmutatta azt a beszédet, amelyet a D-napon szándékozott a franciákhoz intézni, felszólítva őket, hogy "hajtsák végre utasításaimat".

Megkérte De Gaulle-t, hogy rádióbeszéde után ő is szóljon honfitársaihoz, s szólítsa fel őket, hogy fogadják el a SHAEF által nyomtatott frankokat. *Non*, mondta De Gaulle. A franciáknak neki kell engedelmeskedniük, nem a SHAEF-nek; valutakibocsátásra csak az általa vezetett francia kormány jogosult. Eisenhower győzködte, de hiába. Szavaival élve az egész ügy "egy roppant sajnálatos história volt".'

Churchill és De Gaulle távozása után Eisenhower "Egy parancsnok aggályai" címmel memorandumot írt a naplójába. A felsorolás De Gaulle-lal kezdődött: három bekezdés taglalja a franciákkal való tárgyalás nehézségeit. Ezután rátér az időjárásra. Egy időjárási tájékoztatóra készült. "Egyre csak az jár a fejemben, hogy a következő kedvező dagállyal indulni kell. Az időjárás nagyon bizonytalan. Nem számíthatunk arra, hogy a megfelelő dagály idejére tökéletes időjárási viszonyok jönnek össze. Ha nem fordul igazán komoly mértékben rosszra az idő, mennünk kell."~

Eisenhower, közvetlen munkatársai, az AEF összes tisztje és katonája hónapokon át gyakorolt, tervezett, készült erre a percre. "A hatalmas had - írja Eisenhower -, feszült volt, mint az összenyomott

rugó, készen állt a pillanatra, hogy energiáit felszabadítva, átvesse magát a La Manche csatorna túlsó partjára.'

Június harmadikán reggel a Dart-folyón várakozó LCT k fölszedték horgonyaikat. Brit civilek százai álltak integetve, szerencsét kívánva a parton. A húszéves Edwin Gale zászlós, a "kilencvennapos csodák" egyike, a 17. flottilla egyik hajóján, az LCT 853-ason teljesített szolgálatot. A parancsnoka azt mondta neki:

"Tudod, Edwin, könnyen lehet, hogy ezenkívül semmilyen említésre méltó tettünk nem lesz egész életünkben. Jó dolog itt lenni.""

Dean Rockwell hadnagy - bevonulása előtt rögbedző egy középiskolában - egy tizenhat LCTből álló flottilla parancsnoka volt. Mindegyik LCT négy-négy DD tankot hordozott, amelyeket a gyalogság első hulláma előtt kellett partra tenni, ezért az ő hajói az elsők között indultak a csatorna felé. LCT je június harmadikán indult el Weymouthból. Hamarosan "koromsötét volt, se lámpa, se semmi. Enyhe kifejezés, ha azt mondom, kész téboly volt, mivel nemcsak LCT ink voltak, hanem őrnaszádok, kísérőhajók meg mindenféle más is, amelyik mind kereste a helyét". Rádiócsend volt elrendelve, a hajók nem használhatták a morzelámpáikat, "nem tudtunk mást csinálni, mint káromkodni; káromkodtunk egészen addig, míg valahogy el nem rendeződött az egész".y

A deszanthajók és naszádok körül hadihajók formálódtak konvojokba. Homer Carey az LCT SOS-ön szolgált raktárosként, és látta, hogy két brit cirkáló "a puha derengésben elhúz mellettünk, és délnek, Franciaország partjai felé fordul. Formás orruk csak úgy hasította a vizet, úgy mentek el mellettünk, mintha állnánk. Gyönyörűek voltak, mint két agár. Megnyugtató volt a gondolat, hogy a mi oldalunkon állnak.".' °

A 116. ezred 2. zászlóalja a *Thomas Jefferson-on* utazott. A katonák jól ismerték hajót, mivel már két partraszállási gyakorlatot is lebonyolítottak vele. Harry Parley azonban érezte, hogy ezúttal "kevés és kényszeredett volt a jókedv. Az otthonomra és a családomra gondoltam, na és persze arra, hogy mibe vágunk bele. Elszomorított a gondolat, hogy mi vár egyik-másik bajtársamra, akit az idők során megkedveltem". Főleg Ferguson hadnagyot sajnálta, aki korábban egyszer elbeszélgetett vele a halál filozófiájáról. "Nem irigyeltem a helyzetét - mondotta Parley. - Elég jól megismerte az embereket,

mivel rendszeresen el kellett olvasnia és cenzúráznia a kimenő leveleket. Az ő számára kétszeres tragédiát jelentett egy-egy ember elvesztése."

Parley egy harmincnegy kilós lángszóróval volt felszerelve, ezenkívül vitt magával pisztolyt, ást, mentőövet, esőkabátot, kulacsot, egy dinamittudat, élelmiszert és három karton cigarettát. Félt, hogy a parton nem tud majd lépést tartani az egységével. A frászt hozta a haverjaira egy akkortájt tanult trükkkel: tudott egészen kis lángot is előállítani a lángszóró csövénél, amely ugyanolyan sziszegő hangot keltett, mintha annak rendje-módja szerint használta volna a fegyvert, pedig valójában nem hozta működésbe. A *Thomas Jefferson* fedélzetén állva így, a lángszóróval gyújtott cigarettára - vagy húszan menekültek körülötte szerteszét."

George Roach közlegény (116. ezred, A század) a rózsafüzérét morzsolgatta. Ő is félt a veszteségektől, "mert az első hullámba voltunk beosztva, és úgy számoltunk, hogy csak nagyon halvány esélyünk van az életben maradásra". Századának csaknem a fele ugyanabból a virginiai kisvárosból, Bedfordból származott. Az ezred legnagyobb része Virginia délnyugati részéről.'Z

Joe Pilck őrmestert (1. hadosztály, 16. ezred) a Samuel P. Chase vitte. "A csatornán hajózva - emlékezett -, örültünk, hogy ez már élesben megy. Nem mintha vágytunk volna rá, de tudtuk, hogy meg kell csinálni, ezért mihamarabb túl akartunk esni rajta.""

Az idő, amely június első három napján gyönyörű volt - kék ég, kevés szél - romlani kezdett. Felhők gyülekeztek s ereszkedtek mind lejjebb, feltámadt a szél, eső illata érződött a levegőben. Robert Miller tizedes nyomorultul érezte magát LCT-jén. Szemerkélt az eső, hideg volt. A nyitott fedélzetén ült, fedél nélkül. A magasodó hullámok himbálni kezdték az LCT-t. A síkos vasfedélzetre nem lehetett lefeküdni, ezért megpróbált a teherautókat takaródó ponyva tetején aludni egyet, de a szél és az eső annyira felerősödött, hogy végül feladta.'4

Henry Gerald, a Royal Winnipeg Rifles (Winnipegi Királyi Lövészek) közkatonája szintén egy LCT-re került. Június negyedikén délelőtt, mikor a hajó kifutott a La Manche csatornára, a légénységi szálláson társaival együtt meghallgatta szakaszparancsnokuk eligazí

fását. Az LCT közben időről időre emelkedett vagy hat métert, aztán kizuhant alólunk. "Akik előző nap még csak zöldek voltak, ekkorra már kísértetiesen néztek ki." A fedélzet hányadéokban úszott. Gerald már épp gratulált magának, hogy nem lett tengeribeteg, mikor vele szemben "egy pali elkezdte visszaadni a reggelijét. Rókázás közben kiesett a műfogsora, és eltűnt a zacskóban. Ezt még elviseltem volna, de ekkor belenyúlt a zacskóba, kihálászta a műfogsorát, és visszatette a szájába". Erre a látványra aztán Gerald is kiadta a reggelijét.'S

A csatornán a szemerkélés hideg, mindenben áthatoló esővé erősödött. Az LCI-ken és az LCT-ken a legtöbb embernek nem jutott fedél. A fedélzetek csúszósak voltak, a hajó ide-oda imbolygott a hullámokon. Mindenki átázott, mindenki pocskul érezte magát. Eisenhower ugyan győzelmet szimatolt a levegőben, de a csatornán hajózó katonák hányadék szagát érezték.

Június első napjaiban Eisenhower és legközvetlenebb beosztottai naponta kétszer, 09.30-kor és 16.00-kor tanácskoztak a SHAEF meteorológiai bizottságával. A huszonnyolc éves J. M. Stagg repülő ezredes, akit "zord, de ravasz skót"-ként jellemezte Eisenhower, beterjesztette az időjárási előrejelzést, aztán válaszolt a kérdésekre. Eisenhower előzőleg egy hónapon át találkozott rendszeresen négyszemközt Stagg-gal, hogy meghallgassa előrejelzéseit, lássa, milyen alapon készíti el azokat, és hogy mennyire pontosak ezek az előrejelzések. Eközben tudván tudta, hogy - mint mondotta: "Ebben az országban gyakorlatilag megjósolhatatlan az időjárás."

A végső időjárás-értekeztetést június negyedike hajnalára, 04.00-ra tűzték ki, jóllehet akkor már rengeteg hajó kifutott a kikötőjéből, azok pedig, amelyek már a tengeren jártak, kezdtek konvojokba tömörülni. Stagg rossz hírekkel érkezett. Egy magas nyomású képződmény távozóban volt, egy alacsony nyomású pedig közeledőben. Június ötödikén borús és viharos lesz az idő, a felhőalap százötven és nulla méter között, ötös erősségű szél. És ami még jobban rontott a helyzeten: az idő olyan gyorsan rosszabbodott, hogy a huszonnégy óránál hosszabb időre vonatkozó előrejelzés gyakorlatilag teljesen megbízhatatlan volt.

Eisenhower kikérte beosztottai véleményét. Montgomery menni akart. Tedder és Leigh-Mallory halasztani. Ramsey azt mondta, hogy

a flotta megteszi, ami a dolga, de figyelmeztetett, hogy a haditengerészeti ágyúzás pontossága erősen megcsúszhat a rossz látási viszonyok és az erős hullámozgás miatt, és a Higgins-csónakokat is nehéz lesz irányítani.

Eisenhower megjegyezte, hogy az Overlordot szárazföldi erők hajtják végre, akik nem tesznek fölényt túlsúlyban. A művelet csak a szövetségesek légi fölényének köszönhetően hajtható végre. Anélkül az invázió túlságosan kockázatos. Megkérdezte, van-e a jelenlévőknek ellenvéleményük. Senkinek sem volt. Eisenhower elhatározta, hogy legalább egy napig kivár, hátha június hatodikára megjavul az idő. 06.00-kor parancsot adott a művelet felfüggesztésére.

Gyakorlatilag ugyanabban a percben Rommel elindult hosszú, kelet felé vezető útjára, hogy felkeresse a feleségét és Hitlerrel. Induláskor, a szitáló eső láttán megjegyezte: "Nem lesz invázió. Ha pedig mégis, még a partról sem jutnak ki!""

A szövetségesek szigorú rádiócsendet tartó konvojai különféle módokon értesültek a halasztási parancsról. Az amerikai Benjamin Frans tengerész hadnagy tűzértisztként szolgált a *Baldwin* nevű rombolón. A parancs érkezésekor a *Baldwin* még a portlandi kikötőben horgonyozott. Rákapcsolt, hogy utolérje az elől haladó konvojokat. Mikor ez sikerült, az első tiszt szócsövön átkiáltott nekik: "A műveletet elhalasztották. Visszatérni a bázisra!" A legelső aknakutató hajó alig ötven kilométerre járt a francia parttól, mikor utolérte."

Rockwell hadnagy a kijelölt találkozási pont felé haladt, mikor egy őrnaszád manőverezett az LCT S3S mellé a következő írásos üzenettel: "fost Mike One." Annyit jelentett: vissza a kikötőbe. "Így hát visszafordultunk. A legkülönbözőbb méretű hajók százaival együtt." Déltájban ért vissza Weymouthba.

Rockwell számára a halasztás öröm volt az ürömben. Az éjszaka folyamán történt néhány ütközés. Kényes deszantnaszádok és felszerelések sérültek meg, motorokat kellett cserélni és javítani."Z" Rockwell saját LCT S3S-ösének is új motor kellett. Még az éj beállta előtt sikerült kicseréltetnie.

Sam Grundfast zászlós az LCT 607-en parancsnokolt. Zászlójelzés útján kapta az elhalasztási parancsot. "Képzelterhet az a kavarodás, ahogy az a több ezer deszanthajó megpróbált bejutni a portsmouthi

kikötőbe. Teljes volt a dugó. A kikötő nagy részét hajóról hajóra lépve be lehetett járni."2' Hogy a látvány még élénkebb legyen, minden naszád és hajó fölött egy-egy záróléggömböt lengetett a szél; acélsodronnyal voltak a hajókhoz rögzítve. A Luftwaffe esetleges mélyrepülései támadásai ellen szolgáltak.

Június negyedike a katonák számára rettenetes nap volt. A 4. gyalogoshadosztály tagjai a tengeren töltötték: számítva arra az esetre, hogy Eisenhower június 6-án az indulás mellett dönt, már nem volt idő visszamenni Devonshire-be. A szállító- és deszanthajók a Wightsziget előtt köröztek. Hullámok csapkodtak az oldalukat, zuhogott az eső. A harchoz öltözött embereknek nem volt hová mennük. Senkinek sem volt kedve se kockázni, se pókerezni, se olvasni, se egy újabb eligazítást meghallgatni. Keserves állapotok uralkodtak.

A kikötőkben és a folyókban, ahol a hajók le tudtak horgonyozni, vagy egymáshoz tudtak kötni, a legénységet nem engedték ki a partra. Ültek, káromkodtak, várakoztak. "Szitkozódunk - mesélte Branham közlegény -, mert menni akartunk. Menni. Örölségnek hangzik, de ha már eddig eljutottunk, ha már ennyi ideig ücsörögtünk Angliában, szerettünk volna már túlesni a dolgon, és minél előbb hazasöpörni."zz

"A várakozás volt a legnehezebb, hogy mikor csinálhatunk már történelmet - emlékezett Clair Galdonik. - Én főképp imádkoztam. Így összezárva még nehezebb volt. Ahogy mindenki, én is tengeribeteg voltam. Az okádék szaga az egész hajót átjárta."~;

A légideszantcsapatok szilárd talajon álltak, és fedél is került a fejük fölé, de ők is boldogtalanok voltak. Már teljes készenlétben várakoztak, megejtették az utolsó fegyverellenőrzéseket is, a felszerelésüket becsomagolták, mikor lefűjták az indulást. Howard őrnagy ezt írta naplójába: "Kitört a rossz idő - micsoda pech. Jobban el vagyok keseredve, mint mutatni merem. Szél és eső... Vajon meddig tart? Minél tovább, annál jobban felkészülnek a barbárok, annál nagyobb a veszély, hogy akadályokat állítanak a leszállási zónába. Kérlek, Istenem, csinálj jó időt holnapra!"^{z4}

Howard századának néhány katonája moziba ment. A *Stormy Weather-t* (Viharos idő) nézték meg Lena Horne-nal és Fats Wallerrel. A tisztek összegyűltek David Wood hadnagy szobájában, és nyakára

hagtak két üveg whiskynek. Den Brotheridge hadnagyon, a D század első szakaszának parancsnokán két ízben is nyomott hangulat vett erőt. Wood hallotta, hogy félhangon egy verset idéz, amely így kezdődött: "Ha meg kell halnom..."^{zs}

Edward Jeziorski közlegény (82. légideszant-hadosztály, 507. ejtőernyőszerez) többször is ellenőrizte a felszerelését. "Aztán, ma is jól emlékszem, kivettem a tárcámból és a sisakom belsejére tapasztottam a barátnőm fényképét, hogy ott nagyobb biztonságban van." Mikor híre jött a halasztásnak, "néhányan megkönnyebbültek egy kicsit, de legtöbbünknek nagyon keserves volt, hogy még várni kell. Tükön ültünk".^{2~}

Jerry Eades őrmester (62. páncélos tábori tüzérosztály) június 4-én este, egy LCT a került vissza Weymouthba. "Persze nem tudtuk, mi van, de mindenki szitkozódott, mint egy szódás kocsis, hogy megint adtunk a szarnak egy pofont. Hogy megint elvesztegettünk egy napot." Eades őrmester hivatásos katona volt, ismerte a hadsereget, tudta, hogy a katona sorsa *a siess, hogy várhass*. Ezért azt mondta katonáinak: "Rá se rántsatok, van még elszórakozni való napunk bőven." Z' James Edward, a 115. ezred hadnagya délután került vissza Plymouthba. "Felejtethetlen látvány volt, egyszerűen faltól falig hajó, egymáshoz kötve a helyhiány miatt. Micsoda célpont. .. ! Ha a németek ezt tudnák..."^{2~}

Ami azt illeti, volt is az éjjel egy német rajtaütés. Egy négy bombázóból álló repülőraj a viharral dacolva berepült a hajókkal ugyancsak zsúfolt Poole fölé. Eugene Bernstein, aki egy LCT(R) parancsnoka volt, elmesélte, hogy ezt a kósza kísérletet "olyan lövöldözéssel fogadták a hajók, ami nyilván elképesztette őket. Lángolt az ég a légvédelem lövedékeitől".^{Zy}

Rommel úton töltötte a napot. Még idejében érkezett Harlingenbe, hogy egy alkonyi sétát tegyen Lucie-val. Az asszony az új cipőjét, férje születésnap ajándékát próbálgatta. Salmuth tábornok, az 15. hadsereg parancsnoka az Ardenneknben vadászott. Dollmann tábornok (7. hadsereg) útban volt Rennes felé, hogy előkészítse a június 6-ra kitűzött hadijátékot. Feuchtinger tábornok (21. páncélos-hadosztály) hadművelleti tisztje kíséretében Párizsba igyekezett, a barátnőjéhez. A németek beépültek a francia ellenállók néhány csoportjába, és sikerült is elcsípnüik néhány kódolt rádióüzenetet, amely

utasította a csoportokat, hogy készüljenek fel, májusban azonban már rengeteg vaklárma fordult elő, a Doveri-szorosban nem kedvezett a támadóknak a dagály, az idő pedig olyan gyorsan romlott, hogy nemigen hittek az üzeneteknek. Mint Rundstedt egyik hírszerző tisztje mondotta, abszurd dolognak tartották, hogy a szövetségesek ~ a BBC-ben jelentsék be inváziójuk kezdetét.[°] Dollmann tábornok még Rennes-be történő indulása előtt törölte az éjszakára tervezett riadót, érezve, hogy az időjárás kizárja az invázió lehetőségét. Májusban sok éjszakán át teljes készenlétben várakoztak katonái.

A 2. ranger zászlóalj egy része egy öreg komphajón, a *Prince Charles* gőzösön kapott helyet. (Korábban is szállított már rangereket ez a hajó: januárban, Olaszországban, az anziói hídfőálláshoz.) A napot a Wightsziget körül körözve töltötte. A brit kapitány mondta is Kerchner hadnagynak: "Ha nem zavarjuk le gyorsan ezt az egészet, vissza kell fordulnunk, mert kifutunk az élelemből meg az üzemanyagból." Kerchner szerint "a brit koszt egyáltalán nem volt jó, úgyhogy az nem nagyon izgatott minket - az üzemanyag már inkább".^{B'}

Ramsay tengernagyot még inkább. Mikor Eisenhower a halasztás mellett döntött, a tengernagy figyelmeztette, hogy hetedikére szóló újabb halasztásról szó sem lehet, mert a flottának újra föl kellene tankolnia. Ez azt jelentette, hogy vagy elindul június 6-án az Overlord, vagy Eisenhower kénytelen belenyugodni egy kéthetes halasztásba, mivel a legközelebbi kedvező dagály június 19-én várható.

Aznap, június 4-én este Eisenhower a Southwick House ebédlőjében találkozott Montgomeryvel, Tedderrel, Smithszel, Ramsayval, Leigh-Malloryval, Bradleyvel, Kenneth Strong tábornokkal (a SHAEF hírszerző főnökével) és más magas rangú törzstisztekkel. A franciaablakokat szélrohamok rázták, üvegükön esőcseppek doboltak. A tágas ebédlő egyik végén egy nagy, nehéz asztal állt, a másikon fotelek. Kávészás közben felületesen csevegték.

21.30-kor megjött Staggs a legújabb időjárás-jelentéssel. Jó híreket hozott: szünet várható a viharfrontban. Strong tábornok később így emlékezett a percre: "Kitört az éljenzés. Maga még nem hallott érett embereket

így kurjongatni!"^{v2} Most ugyan ömlik az eső, folytatta Stagg, de nappalra eláll, mintegy harminchat óráig többé-kevésbé jó idő lesz. A szél mérséklődik. Hétfőn, a június 5-én 6-ra virradó éjjel

felszállhatnak a bombázók, bár szórványos felhősödésre számítaniuk kell.

Leigh-Mallorynak ennek hallatán elpárolgott a lelkesedése, és kardoskodni kezdett az indulás június 19-re történő halasztása mellett. Eisenhower leszegett fejjel, háta mögött összekulcsolt kezekkel, felalá járkált.

Hirtelen megállt, és Smithre nézett. "- Mi a véleménye?

- Pokoli kockázatos, de akkor is ez a legjobb esély - felelte Smith." Eisenhower bólintott, megint járkált egy ideig, aztán Tedderre nézve az ő véleményét is megkérdezte. Tedder "rázósnak" minősítette a műveletet, és halasztást javasolt. Eisenhower megint bólintott, járkált, megállt, és Montgomeryn állapodott meg a tekintete. "Látja valami okát, hogy miért ne indulnánk kedden?"

Montgomery Eisenhower szemébe nézett. "Én azt mondom, menjünk!"

Az AEF főparancsnoksága megoszlott. Egyedül Eisenhower dönthetett. Smitht megdöbbenett, "mennyre magányos és mennyre egyedül van egy parancsnok ilyenkor, mikor egy ilyen súlyos döntés előtt áll, s tudván tudja, hogy a művelet sikere e döntésen áll vagy bukik". Eisenhower leszegett fejjel járkált, majd megtorpant. "A kérdés egyszerűen az, hogy mennyi időre tudják ezt a műveletet felfüggeszteni, és fenntartani a menetkész állapotot."

Senki sem szólt. Eisenhower megint járkálni kezdett. A szobában csak a franciaablakok zörgése és a rajtuk doboló eső nesze hallatszott. Fölöttébb valószínűtlennek tűnt, hogy ilyen időben el lehetne indítani egy partraszállási hadműveletet. Eisenhower 21.45-kor közölte döntését: "Egészen biztos vagyok benne, hogy ki kell adni a parancsot. "-B

Ramsay kisietett, hogy utasítsa a flottát: készüljenek. Eisenhower visszahajtatott a lakókocsijához, hogy aludjon valamiképp. 23.00-ra a flotta minden hajója vette az utasítást. A D-nap 1944. június 6. A június 4-ről 5-re virradó éjszaka, éjfél körül kezdtek összeállni a konvojok. Ramsay tengernagy napiparancsban fordult flottája tisztjeihez és tengerészeihez:

"Megtiszteltetés számunkra, hogy részesei lehetünk a történelem legnagyobb partraszállási hadműveletének. [...]

A szabad világ és Európa rabszolgáskorba hajtott népeinek imádságai és reményei kísérik lépteinket. Nem okozhatunk csalódást nekik. [...]

Számítok rá, hogy minden egyes ember minden tőle telhetőt megtesz e dicső vállalkozás sikeréért. [...] Sok szerencsét, szerencsés utat!"^a

Eisenhower június 5-én 03.30-kor ébredt. Szél rázta lakókocsiját. Az eső szinte vízszintes pászmákban zuhogott. Stagg azt mondta, hamarosan eláll. Eisenhower felöltözött, kocsiba ült, s másfél kilométernyi sárdagasztás után át is ért a Southwick House-ba, az utolsó időjárási értekezletre. Még mindig nem volt késő lefűjni a műveletet, a flottát visszafordítani a biztonságos kikötőkbe, és június 19-én újból próbálkozni. Ha a vihar nem áll el, ehhez a megoldáshoz kell folyamodni.

Az ebédlőben a forró kávé némiképp feloldotta a rossz hangulatot és a bizonytalanságot, de Eisenhower emlékezete szerint: "Rettenetes idő volt. Az egész Southwick House remegett. Vihar volt a javából."

Megérkezett Stagg, és Eisenhower öröme "halvány mosoly ült az ajkán. Nem volt az a nevetős fajta. Remek ember volt. És azt mondta: - Azt hiszem, van néhány jó hírem".

Ezúttal még határozottabban állította, mint öt órája, hogy még hajnal előtt megszűnik a vihar. Volt azonban rossz hír is - az, hogy jó idő valószínűleg csak kedden lesz, szerdán várhatólag 'megint elkomorulnak az elemek. Ez azzal a veszéllyel járt, hogy a támadók első hulláma partra jut ugyan, de az utánuk jövők nem.

Eisenhower megint kikérte a véleményeket, és leszegett fejjel járkált. Montgomery még mindig indulni akart, Smith szintén. Ramsay aggályoskodott, hogy a hadihajók tűzérségi figyelői nem lesznek képesek precíz munkát végezni, de úgy vélte, érdemes kockáztatni. Tedder húzódozott, Leigh-Mallory pedig úgy találta, hogy az időjárási körülmények továbbra is elfogadhatatlanok.

A hajók közben kifutottak a La Manche csatornára. Ha vissza akarták hívni őket, ekkor kellett megtenni. S ezt csak a főparancsnok rendelhette el.

Folytatta a járkálást. A jelenlévők egyik-másika később úgy emlékezett, hogy vagy öt percig. Eisenhower körülbelül háromnegyed

percrek érzekelte: "Biztos, hogy nem volt öt perc. Ilyen körülmények között öt perc egy évnek tűnik." Gondolatban még egyszer sorra vette a lehetőségeket. Ha Stagg téved, az AEF legjobb esetben is tengeribeteg katonákkal ér partot, légi fedezet és pontos tengerészeti tűztámogatás nélkül. Az újabb halasztás azonban gyötrelmes és veszedelmes lenne. Az emberek megkapták az eligazítást, nem lehet őket két hétig

menetkész állapotban a hajókon tartani: nagyon valószínű volna, hogy ennyi idő alatt a németek fölfednék az Overlord titkát.

Eisenhower a rá jellemző módon, az emberekért aggódott. "Ne feledjék - mondotta egy húsz évvel későbbi interjújában -, hogy Portsmouth környékén több százezer ember tartózkodott, közülük sokan már hajón, elsősorban azok, akik a támadás élén haladtak. A hajón lévő, menetkész emberek mondhatni ketrecbe voltak zárva. Nem lehetett többet kérni tőlük. Össze voltak zsúfolva, mindenki rosszkedvű volt." Ezután így folytatta: "Isten a tudója, mennyire sokat jelentettek nekem azok az emberek. De háború esetén vannak döntések, amelyeket meg kell hozni. Az ember azt mondja magában: Most csinállok valamit, ami a lehető legkisebb veszteség árán, hazám előnyére fog szolgálni. Olyat nem mondhat, hogy veszteség nélkül. Az ember tudja, hogy néhányukat elveszti. Nehéz, nagyon nehéz."

Végül abbahagyta a járkálást, beosztottaira nézett, s halkán, de érthetően azt mondta: "Jól van. Gyerünk.";5

A Southwick House-ban újra felharsant az éljenzés,; majd a parancsnokok felpattantak és kirohantak, hogy a helyükre siessenek. Harminc másodpercen belül kiürült az ebédlő, csak Eisenhower maradt ott. Elszigetelődése jelképes volt, mivel most, hogy már kiadta a parancsot, semmit sem tehetett. Az ő szavaival: "Ez a legszörnyűbb pillanat egy főparancsnok számára: megtett mindent, amit kellett, megtervezett mindent. Ennél többet nem tehet."j'

Kávéval és reggelivel erősítette magát, aztán lement Portsmouthba, nézte, hogyan futnak ki a hajók, hogyan rakodnak be a követő egységek. Föl-le járkált a rakparton. Nem sokkal virradat után elállt az eső, lassanként elült a szél. Délben visszament a lakókocsijába, dámázott egyet tengerészeti adjutánsával, Harry Butcher kapitánnyal. Butcher nyeresre állt, két dámája volt egy ellen, Eisenhowernek azonban sikerült leütnie az egyiket, s kihúzta döntetlennel. Kedvező előjelnek tekintette.-;

Ebéd után odaült hordozható asztalához, és egy jegyzetömbbe, kézírással fogalmazni kezdett egy sajtóközleményt, hogy szükség esetén felhasználják. "Partraszállásunk (...) megghiúsult, s csapatainkat visszarendeltem. A támadás időpontjára és helyszínére vonatkozó döntésem a megszerezhető legjobb információkon alapult. A katonák, a légierő és a flotta derekasan és odaadóan végezte kötelességét. Ha e kísérletért bárkit hibáztatni kell vagy el kell marasztalni, akkor az egyedül én vagyok.";

Június S-én Rommel egy csendes napot töltött Lucie-val. Vadvirágokat szedett születésnapj csokorba.

Hans Speidel tábornok, a vezérkari főnöke a La Roche-Guyon kastélyba készült az aznap esti összejövetelre. Több barátját is felhívta, az egyiket azzal: "Elment az Öreg."4° Dollmann tábornok Rennesben tartózkodott, készülődött a kedden kora reggel kezdődő törzsvezetési gyakorlatra. Feuchtinger tábornok Párizsban időzött, ott akarta tölteni az éjszakát a barátnőjénél, onnan szándékozott másnap Rennes-be indulni. A 7. hadsereg más hadosztály- és ezredparancsnokaira hosszabb utazás várt, ezért már délután elindultak Rennes felé.

Marcks tábornok június S-én parancsnokságára rendelte Frederick von der Heydte ezredest. Közölte vele, hogy nem meri aznap éjszakára magára hagyni a katonáit, csak hajnalban indul Rennes-be, és szeretné, ha Heydte elkísérné.4' Caen határában Luck ezredes, a 21. páncélos hadosztály parancsnoka utasította egyik századát, hogy tartson éjszakai gyakorlatot, "annak a felkészítési tervnek megfelelően, miszerint sorban mindegyik századdal gyakoroltatni kell az éjszakai műveleteket".42

(Odaát Cotentinben is készültek századok éjszakai gyakorlatra. A puskákat fagolyókkal töltötték meg. Az amerikai katonák, akiknek később kezükbe kerültek az ezzel a fajta "lőszerez" töltött táruk, rettenetesen dühösek lettek a németekre. Azt hitték, hogy ezekkel a lövedékekkel borzalmas sebeket lehet okozni, s ezzel megsértik a hadviselés törvényeit. A fa azonban valójában puha balsafa volt, amely nem hatolt be a testbe, csak jelezte a találatot.)

Hitlernek Berchtesgadenben a szokásos módon telt a napja. Walter Warlimont, Jodl tábornok vezérkari főnökhelyettese később ezt írta: "1944. június S-én [...] a német főparancsnokságnak halvány sejtje

me sem volt róla, hogy megindult ellenük a háború döntő hadművelete."4-'

Június 5-én délután a szövetségesek légideszantegységeinek katonái hozzáfogtak a beöltöztetéshez. Minden lövész vitt magával egy M-1-est (vagy szétszedve, egy "Griswold-konténernek" nevezett kipárnázott tokban, vagy már összeállítva), 160 lőszert, két repeszgránátot, egy fehér foszforgránátot, egy narancsszínű füstgránátot, és egy grapefruit méretű, érintőgyújtós Gammon-gránátot (nyolcvan deka plasztik volt benne, elég egy tank megrongálásához). Legtöbbjük pisztolyt is vitt: Az ejtőernyősök legnagyobb félelme az volt, hogy még a levegőben lelövik őket, és attól is rettegetek, hogy a földet érés pillanatában fogják el őket, mielőtt még puskájukat használni tudnák. Vittek tört vagy szuronyt is. Kellemetlen meglepetésként fogadták a parancsot, miszerint egy-egy ötkilós Mark IV es harcokciaknát is vinniük kell. Egyetlen helyre fért be, az amúgy is kicsi hátizsákba; erős káromkodások kíséretében át kellett rendezni a holmikat.

A géppuskások szétszedve vitték fegyverüket, és külön töltényhevedereket is cipeltek. Az aknavetőket, lángszórókat és rádiókat A-5ös felszerelési dobótartályban, külön teherernyőkkel dobták le. Mindenki vitt magával háromnapi élelmiszer-fejadagot és - természetesen - két-három karton cigarettát. Az egyik őrmester egy baseball-labdát is. Ráírta: "A pokolba veled, Hitler!", és úgy tervezte, hogy Franciaország fölé érve ledobja (meg is tette).⁴⁴ Aztán ott voltak a gázálarctokok, ideális helyet szolgáltatottak egy extra cigarettakartonnak. (Sam Gibbons, az 506-os ejtőernyősök századosa két doboz Schlitz sört tett a magáéba).⁴⁵ Az elsősegély-csomagokban a kötszer és szulfanilamid-tartalmú gyógyszerek (fertőtlenítők) mellett két morfiummal töltött Syrette* is volt, "egy a fájdalomra, egy az örökkévalóságra". Kaptak egy-egy bádog játék tücsköt is, hogy azt használják jel hang és jelszó helyett: egy kattintásra kettő volt a válasz.

A felderítőknak kellett elsőként ugraniuk, ők jelölték ki a deszantolási körletet egy Eureka/Rebecca nevű radarirányadó berendezéssel, amely jelzéseket tudott küldeni minden repülőraj vezető C-47-esének. Frank Brumbaugh tizedesnek, az 501. ejtőernyős

* Egy adag gyógyszert tartalmazó, összenyomható tubus, egyik végén injekciós tűvel. A ford.

gyalogosezred egyik felderítőjének nemcsak a harminckilós Eureka-t kellett cipelnie, hanem két ládában postagalambokat is. Miután üzembe helyezte az Eureka-t, erről az első galambbal üzenetet kellett küldenie. Parancsba kapta, hogy a második galambot 06.30-kor bocsássa szárnyra egy helyzetjelentéssel. Mikor azonban a gyülekezőkörzetbe ért, láttam, hogy nincs mivel etetni-itatni a galambokat, ezért elengedte őket. Brumbaugh meztelenül 62 kilót nyomott. Felszereléssel 142-t.4~

20.00 tájban ismét jelentkezett a rádióban Axis Sally, "a berlini kurva". "Jó estét kívánok a 82. légideszant-hadosztálynak! Holnap reggel kiontott beletek és véretek fogja zsírozni tankjaink futógörgőit." Egyeseket idegesített, mások nyugtatgatták őket, hogy Sally már tíz napja ilyesmiket prédikál.^{4'}

De azért elgondolkodtak rajta. John Delury közkatona (508. ejtőernyős-gyalogezred) megtárgyalta egyik barátjával, Frank Tremblayvel, hogy milyen esélyük van az életben maradásra. "Úgy érezte, hogy egy könnyű sebbel megússza. Én *meg* tígy, hogy meg fogok halni. Akkor láttam utoljára."^{4'}

Tom Porcella közkatona, aki szintén az 508-asoknál szolgált, egyfolytában gyötrődött amiatt, hogy embert kell ölnie. (Ez általános jelenség volt; a tábori papok reggeltől estig gyözködtek a katonákat, hogy a hazáért gyilkolni nem bűn.) Porcella azonban azt gondolta magában: "Ölni vagy megöletni... Itt vagyok én: jó keresztényként nőttem föl. A Tízparancsolat azt mondja: ne ölj! Vagy a Tízparancsolattal nem stimmel valami, vagy a mai világ parancsolataival. A Tízparancsolatra tanítanac minket, aztán háborúba küldenek. Ennek egyszerűen nincs értelme."^{4'}

Miután mindenki elkészült, az ezredek még egy utolsó szóra parancsnokaik köré gyűltek. A legtöbb parancsnok nemigen szónokolt a gyors gyülekezés fontos volt -, de egyik-másik megeresztett némi lelkesítő szöveget. A leghíresebbet Howard "Jumpy" Johnson ezredes, az 502. ejtőernyőezred parancsnoka produkálta. Carl Cartledge hadnagy így idézte föl: "Mondott mindent, amit csata előtt kell. Volt abban diadal, felszabadítás, halál az ellenségre, meg hogy néhányan meghalunk, meg ilyesmik. Aztán kihúzta a törét, a feje fölé emelte, és harsányan kiabálta: - Mire felvirrad a következő nap, megmártom ezt a töröt a leggonoszabb náci szívében! - Mi meg válaszképpen mind a kétezren ordítani kezdtünk, és mi is kirántottuk a törünket."^{5°}

Az ezredgyűlések után az emberek a század- és szakaszparancsnokok köré gyűltek egy utolsó szóra. A tisztek kiadták a jelhangot, a jelszót és a választ: Villám, Égzengés és Isten hozott (Welcome). Ez utóbbit azért, mert a németek ezt *velkom-nak* ejtik. Mikor Charles Shettle, az 506-osok századosa ezt közölte, odament hozzá dr. Samuel Feiler, az ezred fogorvosa, aki önként jelentkezett ugrásra. Feiler német zsidó volt, 1938-ban menekült el Berlinből.

"- Kapitány úr! És én mit csináljak? (Angolul: *vat do I do?*)

- Nézze, doki - felelte Shettle -, az lesz a legjobb, ha földet érés után ki se nyitja a száját. Vigyen magával még néhány tücsköt, és ha kérdezik, egyszerűen csak kattintson kettőt."

Később, mikor Shettle közvetlenül felszállás előtt még egyszer megsejmelte a bevetésre indulókat, Feilerhez érve igencsak meglepődött: a fogorvos mindkét karjára és lábára tücsköket erősített, és mint kiderült, még zsebre is vágott néhányat.^{s'}

19.00 körül Eisenhower tábornok meglátogatta a Greenham Commonban állomásozó 101. légideszant-hadosztályt. Járált az emberek között, láthatólag azzal a céllal, hogy felszítsa harci szellemüket, de mint Wallave Strobel hadnagy (502. ejtőernyőezred) elmondta, "őszintén szólva azt hiszem, inkább az ő harci szelleme javult azáltal, hogy köztünk lehetett". Eisenhower azt mondta L. "Legs" Johnson századosnak: "Megtettem mindent, amit tettem, a többi magukon múlik." SZ Katonák egy csoportjának azt mondta, hogy ne izguljanak, nekik van a világon a legjobb felszerelésük, nekik vannak a legjobb parancsnokaik, és óriási

erő áll mögöttük. Egy texasi őrmester közbekottyantott: "Hát mi már nem izgulunk, tábornok úr. Az izgulásban most már a káposztafalókon a sor.";

Az egyik csoporttól Eisenhower megkérdezte: "- Van itt valaki Kansasból?"

A topekai Sherman Oyler válaszolt. - Én odavalósi vagyok, tábornok úr.

- Hogy hívják, fiam?

Oyler annyira megilletődött, hogy a főparancsnok megszólítja, hogy teljesen megbénult és elfelejtette a nevét.

Némi kínos csend után a bajtársai odakiáltottak neki: - Mondd meg a neved, Oyler! s4

Eisenhower hüvelykujjával *a minden rendben* jelet mutatva, így felelt: - Hajrá, kansasiak!"

Eisenhower ezután Strobel hadnagyhoz fordult, akinek egy kis tábla lógott a nyakában, rajta a 23-as számmal, jelezve, hogy ő a 23as gép ugratóparancsnoka. Megkérdezte, hogy hívják és hova való.

"- Strobel vagyok, tábornok úr, Michiganból.

- Hát igen, Michigan. Jól lehet ott pecázní. Szeretem."

Ezután megkérdezte Strobeltől, hogy készen áll-e. Mindannyian jól felkészültek, megkapták a megfelelő eligazítást, és készen állnak, válaszolta Strobel. Még hozzátette, hogy véleménye szerint nem lesz túl nagy probléma. Valaki odakiáltott: "Ne izguljon, tábornok úr, elintézzük magának ezt a dolgot! ""S

Körülbelül 22.00-kor, már sötétedett, mikor felhangzott a parancs: Ernyőket fel! Mindenki nekilátott a keserves feladatnak, hogy felcsatolja az ejtőernyőjét, s helyet keressen magán annak a kazalnyi felszerelésnek, amit magával vitt a csatába. Miután mindent a helyére préseltek, legtöbben rájöttek, hogy már képtelenek hozzáfogni a bevetés előtti utolsó *csapoláshoz*. Mikor odamentek gépeikhez, akkor látták először a C-47-esek "harci színeit", a törzsre és a szárnyakra festett három fehér, koncentrikus kört. (Az előző két napon a szövetségesek minden olyan gépére, amely szerepet kapott a Dnapon, fölfestették ezeket a jelzéseket-Anglia teljes fehérfesték készletét felhasználták hozzá. A cél a felismerhetőség volt: Szicíliában a szövetségesek hajói és katonái a saját repülőgépeikre lőttek.)

A 508-asoknál John Richards a számára kijelölt C-47-re nézve látta, hogy a jelzés mellé egy képet is festettek rá. Ezen egy ördög szorongatott egy tálcán ülő, furdőruhás nőt, a felirat pedig így szólt: "A mennyország várhat." Reméljük, gondolta.s~

"Dutch" Schultz (az, akinek sikerült elvesztenie két és fél ezer dolláros nyereményét) csuklóján még ott volt Jerry Columbi karórája, amelyet egy huszonöt dolláros kölcsön zálogaként kapott. Columbi ezt az órát az érettségijére kapta, a hátoldalára rá is vésették a szülei. Columbit egy másik csoportba osztották be. Schultz odament hozzá, és visszaadta neki az óráját. "Itt az órád, Jerry Csak aztán ne felejtsd el megadni a pénzt.""

Az 505-ösök a Spanhoe reptérről indultak. Ahogy Schultz beállt a sorba, és várta, hogy fölsegítsék a gépbe (úgy meg voltak pakolva,

hogy egyedül képtelenek voltak beszállni), robbanást hallott. Egy Gammon-gránát robbant fel az 1. zászlóalj törzsszázádnál. A gépen tűz ütött ki, hárman meghaltak, tízen megsebesültek. A két sértetlen túlélőt egy másik gépre osztották be; még hajnal előtt elesetek mindketten.

Schultzot némiképp megrázta a dolog. Leült a helyére a gépben. "Az első dolgom az volt, hogy a rózsafüzéremért nyúltam, mivel katolikusként nőtem föl, és hittem, hogy a Szűzanyához szóló imádságok meghallgatásra találnak. Mondtam egyik rózsafüzért a másik után, és megígértem a Szűzanyának, hogy soha életemben nem szegem meg többé a hatodik parancsolatot.""~

Amint a szürkület sötétségbe fordult, az utolsó ember is gépre szállt. Eisenhower ott állt a kifutópályán, még odakiáltott nekik: Sok szerencsét!

Észrevette, hogy egy alacsony katona (Eisenhower szavaival: több felszerelés, mint katona) feszesen tiszteleg neki. Vizsgálta. A katona ekkor kelet felé fordult, és elkiáltotta magát: "Vigyázz, Hitler! Megyünk! "5'

A pilóták beindították a motorokat. Óriási hangorkán söpört végig a reptéren, ahogy a C-47-esek még a földön gurulva, sorba álltak a kifutópályánál. A kifutóra érve a pilóták lezárták a fékeket, és üvöltésig pörgették fel a motorokat. Ezután - tíz másodperces időközönként kiengedték a fékeket, s előbb lassan, majd egyre növekvő sebességgel nekivágtak a kifutónak. Akkora súlyt vittek, hogy alig bírtak fölemelkedni.

Mikor az utolsó gép is elzúgott, Eisenhower a sofőrje, Kay Summersby felé fordult; könny csillogott a szemében. Lassan elindult a kocsija felé. "Hát - mondta halkan - elkezdődött."6°

Ramsay tengernagy lefekvés előtt még írt néhány sort a naplójába. "1944. június S., hétfő. Megszületett hát az életbevágóan fontos

döntés a hatalmas vállalkozás ütnak indítására, ami reményeim szerint közvetlenül hozzá fog járulni a német katonai erő és a náci elnyomás megszüntetéséhez, és az ellenségeskedések mielőbbi megszüntetéséhez.

Nem ringatom magam ábrándokba afelől, mekkora kockázatot jelent ez a valamennyi közül legnehezebb hadművelet. [...] A siker

ott fekszik a mérleg serpenyőjén. Bízunk kell abban, hogy láthatatlan forrásaink a javunkra billentik a mérleg nyelvét.

Minden segítségre szükségünk van, amit Isten csak adhat, s hiszem, hogy ebben hamarosan részetet is minket."~'

Bármilyen fáradt volt is, Ramsay tökéletesen ragadta meg az óriási vállalkozás lelkét és szellemét, főleg abban a tekintetben, hogy mit jelent majd a siker a világnak és a megszállt Európának, hogy milyen kevésen múlik a siker, és hogy Isten áldása lesz az ügyön.

11

A FAL ÁTTÖRÉSE

A LÉGIDESZANT NORMANDIÁBA ÉRKEZÉSE

A felderítők ereszkedtek le először. Körülbelül egy órával előbb, mint a főerők. Feladatuk az volt, hogy Eurekával, önműködő rádióiránymérő állomásokkal és T alakban a talajra helyezett Holphane lámpákkal megjelöljék a leszállási körzetet. Egy felhőréteg azonban arra kényszerítette a pilótákat, hogy vagy fölé, vagy alá navigáljanak, miáltal a felderítőknek vagy túl magasról, vagy túlságosan alacsonyról kellett ugraniuk. Ezen túlmenően a földi légvédelem tüze kitérő manőverekre kényszerítette a pilótákat, eltérítette őket a megfelelő iránytól. Ennek következtében a tizenhármas amerikai felderítőegységből csak egy ért a tervezett körzetben földet. Az egyik a La Manche csatornában kötött ki.

Elmo Jones, az 505-ösök egyik őrmestere körülbelül száz méterről ugrott. Kilépett a C-47-ből, kinyílt az ernyője, fölpillantott, hogy megnézze a kupolát, de abban a pillanatban már földet is ért. Puha földet érés volt. (Az éjszakai ugrások egyik előnye, hogy az ugró nem látja a talajt, ezért a leérkezés előtt nem feszíti meg az izmait.) Az ernyője ráterült. "Még mielőtt kikászálódtam volna alóla, az első gondolatom az volt: Atyavilág, áttörtem az atlanti falat!"

Összeszedte az embereit, hetet ráállított a kilámpázásra; megmondta nekik, hogy addig ne gyűjtsanak fényt, míg meg nem hallják a gépek zúgását. Üzembe helyezte a rádiót, és adni kezdte az irányjelet. Egyike volt a kevés felderítőnek, aki jó helyen ért földet.'

John Howard őrnagy egysége, 6. brit légideszant-hadosztály oxfordshire-i és buckinghamshire-i könnyű gyalogos ezredének D

százada volt az első teljes egészében harcba lépő egység. Jim Wallwork őrmester, vitorlázópilóta pontosan Howard kívánságának megfelelően tette le Horsáját: az Orne-csatorna hídjá mellett. A 2. és a 3. szakaszt hozó Horsák közvetlenül mögötte szálltak le. Brotheridge főhadnagy a híd felé rohant az 1. szakasszal. Percek alatt biztosították a híd környékét, s közben körülbelül ötven német katonát tettek ártalmatlanná. Két másik szakasz az Orne-folyó hídját foglalta el. Június 6-án 00.21-re, öt perccel azután, hogy földet ért, a D század teljesítette feladatát. Ragyogó fegyvertény volt.²

Mialatt a felderítők előkészítették a terepet, és Howard emberei végrehajtották a rajtaütést, már közeledett a tizenháromezer-négyszáz amerikai és a csaknem hétezer brit ejtőernyős. Az amerikaiak pontosan követték az útvonalat, amelyet tizenöt kilométerenként egy-egy Eureka, ötven kilométerenként pedig angliai rádióirányadók jelöltek ki számukra. A La Manche csatornán, negyven kilométernyire az angol partoktól, egy brit őrnaszád, a *Gallup* jelezte az utat. Innen ötven kilométernyire volt a következő tájékoztató pont, a "Hoboken", amelyet egy brit tengeralattjáró lámpája jelzett. Ennél a pontnál a repülőgépek élesen délkelet felé fordultak, elhúztak a Csatorna-szigetek két tagja, Guernsey és Jersey között (a két szigetet a németek tartották megszállva, lőttek is a repülőkre), s a cotentini ledobási körzetek felé folytatták útjukat. A gépek rádiócsendet tartottak, ezért egyik felderítőcsoport sem értesítette őket a Cotentinfélsziget fölötti felhőtakaróról.

A Dakotákban ülő emberek felkészültek "az ugrásra, amelynél a bajok a földet érés *után* kezdődnek". Ez volt a tízezer dolláros ugrás (az amerikai katonáknak kötelező volt tízezer dolláros életbiztosítást kötniük). A harc kezdetéig még egy kétórás repülőút volt hátra Anglia és a La Manche csatorna fölött. Matthew Ridgway vezérőrnagy, a 82. légideszanthadosztály parancsnoka elmondta, hogy "az emberek szótlankul, gondolataikba merülve ültek".~'

Eugene Brierre a 101-eseket irányító Maxwell Taylor vezérőrnagy adjutánsa volt. Taylornak ez volt a minősítő ugrása (az ejtőernyősöknek öt ugrást kellett teljesíteniük, hogy viselhessék az ejtőernyős fegyvernem szárnyas jelvényét), de a legkevésbé sem volt izgatott. Vitt magával néhány párnát, letette őket a gép padlójára. Brierre lesegítette róla az

ejtőernyőt, Taylor pedig elnyújtózott a párnákon, és aludt egy jó órát. Mikor Brierre fölébresztette, öt percig tartott, mire újra felcsatolta az ejtőernyőjét.⁴

Dwayne Surns (508. ejtőernyősezred) így idézte fel ezt az időszakot: "Ültünk ott a sötétben, mindenki magában. Ezeknél a körülöttem ülő embereknel jobb barátaim sose voltak. Azon töprengtem, vajon hányan halnak meg közülük, mire felkel a nap. Fohászkodtam. Uram, könyörgök, tedd, hogy mindent jól csináljak. Tedd, hogy ne öljek meg senkit, és hogy engem se öljenek meg. Azt hiszem, én még nagyon fiatal vagyok az ilyesmihez."⁵

Ken Russellnek, a 505-ösök egyik közkatona-jának épp csak hogy sikerült feljutnia egy C-47-esre. Az oltások miatt két hete magas lázzal még kórházban feküdt. Június 4-én még mindig magas láz gyötörte, de "ahogy mindenki, már én is 1940 óta vártam a Dnapot, még általános iskolás korom óta. Most nagyon féltém, hogy lemaradok róla". Kikönyörögte magát a kórházból, és június 5-én sikerült csatlakoznia a századához. A csatorna fölött repültek, mikor eszébe jutott, hogy odahaza, Tennessee-ben az osztálytársai most érettségiznek.~

Mint sok katolikus ejtőernyős, "Dutch" Schultz is imába merült. Clayton Storeby George Dickson mellett ült, aki "az olvasóját morzsolgatta, rengeteg Üdvözlégyet mormolt. Kábé tíz perc múltán úgy láttam, segít rajta, ezért megkérdeztem: "Ha végeztél, George, kölcsönadnád az egyik havernak?"

"Ilyenkor imádkozik az ember - idézte föl Harry Reisenleiter közkatona (505. ejtőernyős ezred) -, és meggondolatlan fogadalmakat tesz Istennek." Amennyire meg tudta állapítani, mindenki félt. "Féltünk a sebesüléstől, féltünk, hogy saját életünk megmentése érdekében másoknak kell sérüléseket okoznunk, de leginkább a magától a félelemtől féltünk."~

A pilóták is félték. A csapatszállító légi parancsnokság legtöbb pilótájának ez volt az első éles bevetése. Nem voltak kiképezve sem éjszakai repülésre, sem rossz időre, sem a légvédelem tüzeinek elkerülésére. C-47-eseket teher- vagy utasszállításra terveztek. Se fegyverzettel, se páncélzattal nem rendelkeztek. Üzemanyagtartályuk páncélozatlan volt, és nem is öntömítő.

Mindegyik pilóta fejében ott motoszkált az esetleges légi ütközés lehetőségének gondolata. Egy gigantikus légi armadában repültek: a 101. légideszart-hadosztályt 432 gép szállította Normandiába, a 82-eseket is körülbelül ennyi. Kettős V alakzatban repültek, tele volt velük az égbolt; 480 kilométer hosszán, kilenc gép szélességben, rádiókapcsolat nélkül. Minden negyvenötös alakzatban csak a vezérpilótának volt Eurekája; az utána jövő gépeknek a plexiüveg navigátorkupolából, lámpákkal jelezte az irányt. A kilences csoportokban repülő gépek harmincméteres távokzt tartottak, a csoportok egymástól háromszáz méterest. Fényt nem használtak, csak a gépek farokrészén égett egy-egy pontszerű, kék lámpa.

Nem egész százötven méteres magasságban repültek át a csatorna fölött, hogy elkerüljék a németek radarfelderítését, majd ötszáz méterre emelkedtek, hogy kikerüljék a Csatorna-szigetek légvédelmét (az ottani ütegek tüzeltek is rájuk, de csak annyit értek el, hogy néhány bóbiskoló katona felriadt; a tabletták, amelyeket az egészségügyiek a reptereken osztogattak, sokakra, köztük Ken Russellre altatószerű hatást gyakoroltak). A cotentini part felé közeledve kétszáz méterre ereszkedtek, ez volt a tervezett ugrómagasság (hogy minél kevesebb ideig legyen a levegőben, tehát kiszolgáltatva az ejtőernyős).

A partvonalhoz érve felhőbe kerültek, a látótávolság nullára csökkent. A pilóták ösztönösen szétváltak, egyesek lejjebb ereszkedtek, mások följebb emelkedtek, jobbra-balra kiváltak az alakzataból, hogy elkerüljék az ütközést. Mikor másodpercek, de legföljebb percek múltán kiléptek a felhőből, már reménytelenül szét voltak szóródva. Harold Young hadnagy (326. ejtőernyős műszaki zászlóalj) elmondta, hogy amint gépe kikerült a felhőből: "Mindannyian egyedül voltunk. Emlékszem, egészen elképedtem: hová lett az a rengeteg C-47?"^y

Ezzel egy időben, ahogy a pilóták legtöbbje fogalmazott, "elszabadultak a pokol ördögei". Fényszórók, nyomjelző lövedékek, robbanások töltötték meg az eget. Sidney Ulan, a 99. csapatszállító század pilótája: "Rágógumiztam, de a félelemtől teljesen kiszáradt a szám. Ugy tűnt, képtelenség épségben keresztülrepülni ezen a tűzfalon, de muszáj volt. Már nem volt visszaút."¹⁰

Gyorsítani viszont tudtak, a legtöbbben ezt is tették. Eredetileg százötvenesre vagy annál kisebbre kellett volna csökkenteniük a sebességet, hogy enyhítsék az ernyőkre ható nyitórántást, de kétszáz méter

magasan, százötvennel haladva könnyű célpontot szolgáltatott volna a földről tüzelő németeknek. Előrenyomták a gázkart, felgyorsítottak kétszáznegyven-kétszázötvenre, s közben vagy leereszkedtek kilenc-

ven-száz méterre, vagy fölemelkedtek hatszázra vagy még többre. Ideoda kanyarogtak, rakományuk és utasaik hol ide, hol oda borultak. Géppuskatűz, 20 milliméteres gránátok és komolyabbak, 88 milliméteresek is érték őket. Jobbra-balra, felettük-alattuk gépek zuhantak, robbantak. Fogalmuk sem volt, merre járnak, csak azt tudták, hogy a Cotentin-félsziget fölött.

A Csatorna-szigeteken túljutva a pilóták felkapcsolták az ajtó fölötti vörös lámpát. Ezzel jeleztek az ugratóparancsnoknak, hogy utasítsa embereit: "Sorakozó! Beakasztani!" Amikor a pilóták úgy érezték, hogy a ledobási körzet közelében járnak, bekapcsolták a zöld lámpát. Ez volt a jel az ugrásra.

Sok ejtőernyős a gépéből kilépve más repülőket látott maga alatt. Legalább egy gépet eltalált egy ledobott felszerelés-csomag, csaknem méternyi letört az egyik szárny végéből. Gyakorlatilag minden gépet eltalált valami. Az egyik pilóta a rádiócsendet megtörve, kétségbeesetten kiáltotta: "Egy ejtőernyős lóg a szárnyamon!" Egy másik pilóta azt tanácsolta neki: "Lassíts, és lecsúszik.""

"Abban a retento", őrijító ágyútűzben az ég ejtőernyősökkel és vijjogó gépekkel volt tele - emlékezett vissza Chuck Ratcliff pilóta. - Rájöttünk, hogy eltévesztettük a ledobási körzetet, és már megint a víz fölött járunk. Fogalmunk sem volt, hogy mit tegyünk."

Ratcliff megfordította a gépet, és visszament. Leereszkedett kétszáz méterre. Az ugratóparancsnok beprézelte magát a pilótafülkébe, hogy segítsen megtalálni a ledobási körzetet. Úgy rémlett neki, látja. "Visszavettük fél gázra - mesélte Ratcliff -, kigyújtottuk a zöld lámpát, az ernyősök meg levetették magukat a fekete éjszakába. Lebuktunk a géppel harminc méterre, és mint a leforrázott kutya, söpörtünk vissza Angliába." Z

Charles Bortzfield őrmester (100. csapatszállító repülőszázad) az ugróajtóban állt, fején a belső rádió fejhallgatójával, úgy továbbította az információkat az ugratóparancsnoknak. Abban a pillanatban, mikor kigyulladt a zöld lámpa, eltalálta egy repesz. Négy helyen érte a karját és a kezét, s akkorát taszított rajta, hogy esés közben eltörte a lábát. Az egyik katona közvetlenül ugrás előtt megkérdezte:

"- Eltaláltak?

- Azt hiszem - felelte Bortzfield.

- Engem is - szólt hátra a katona, és kiugrott. "*"

A repülőgépben ülő katonák nagyon féltek - nem attól, ami várt rájuk, hanem attól, hogy lelövik őket, lezuhannak, és ez ellen semmit sem tehetnek. A jobbra-balra kitérő, fel-le bukó gépekben sok sikta (egy repülőgépnyi ejtőernyőscsapat) a gép padlójára zuhant, kezek, lábak, felszerelési tárgyak örült gomolyagába. A golyók eközben tovább szaggatták a szárnyakat és a törzset. John Fitzgerald (502. ejtőernyős ezred) szerint "olyan hanggal mentek keresztül a gépen, mint mikor kukoricát pattogatnak". Carl Cartledge hadnagy szerint a hang olyan volt, "mintha egy konzervdobozban kavicsokat rázogattak volna".'-

A nyitott ajtókon át kecses, lassú ívben látszottak a nyomjelző lövedékek: narancsszínűek, kékek, sárgák, vörösek. Ijesztő, bénító, gyönyörű látvány volt. A katonák legtöbbször, aki megpróbálta valamiképpen leírni a látványt, valahogy ilyesféleképp fogalmazott: "Soha életemben nem láttam még szebb július 4-i tűzijátékot." Ehhez még hozzátették, hogy amikor belegondoltak, hogy a rájuk kilőtt lövedékek közül csak minden hatodik nyomjelzős, el nem tudták képzelni, hogyan lehet túlélni ezt az ugrást.

Az 506-osoknál szolgáló William True közlegény számára egyszerűen hihetetlen volt, hogy ott lent emberek vannak, akik "énrám lőnek! Ezek meg akarják ölni Bill True-t!" Parker Alford tüzér hadnagy, aki az 501-esekhez volt beosztva, feszülten figyelte a nyomjelzőket. "Végignézttem a gépen, és láttam, hogy némelyik srác vigyorog. Megpróbáltam visszavigyorogni rájuk, de teljesen megbénult az arcom." "4 Porcella katona szíve hevesen kalapált. "Annyira be voltam tojva, hogy remegett a lábam. Valamit mondani akartam, csak hogy csökkentsem a feszültséget, és odakiabáltam a többieknek: - Hány óra? - Valaki visszakiabált: - 01.30." "5

~ Bortzfield gépe kényszerleszállást hajtott végre Angliában, mivel a bal oldali motorja leállt, és nem maradt hidraulikus nyomás. Bortzfieldet a kifutóról mentőautóval kórházba szállították. Így emlékezett: "Úgy fogadtak, mint valami hírességet, mert abban a percben én voltam az egyetlen betegük. Az összes többi máshová szállították. Várták a D-nap sebesültjeit. 06.00-ra mikor a fiúk a parthoz értek, én már a kórházban feküdtem. Az orvosok szinte kivallattak." (Charles Bortzfield szóbeli közlése, EC.)

A pilóták felkapcsolták a vörös lámpát, az ugratóparancsnok kiadta az utasítást: "Sorba állni! Beakasztani!" Az emberek ráakasztották a főernyőjüket nyitó zsinór karabinerét a mennyezet közepén végigfutó drótkötélbe.

"Szerelvény-ellenőrzés és jelentés!" A gép hátsó részéről egymás után harsantak a kiáltások: "Tizenhatos rendben! Tizenötös oké!" és sorra a többiek. A gép hátuljából kezdtek előrehúzódní az emberek. Tudták, hogy a németek várnak rájuk, de még soha életükben nem éreztek ilyen heves vágyat, hogy kiugorjanak egy repülőgépéből.

"Gyerünk! Gyerünk már!" kiabáltak, de az ugratóparancsnokok visszatartották őket, várták a zöld fényt.

"A mi gépünk úgy dobálta magát, mint egy vadló - emlékezett Dwayne Burns, az 508-asok közlegénye. - Hallottam, hogy egy géppuskasorozat végigveri a szárnyat. Alig bírtunk megállni a lábunkon, állandóan estünk és tápáskodtunk; voltak, akik rókáztak. Hiába volt a rengeteg kiképzés, erre semmi sem készített föl minket."~

A gyakorló repülések során a katonák előre megéreztek a zöld lámpa kigyulladását, mivel olyankor a pilóta visszavette a gázt, és megemelte a gép farkát. Ma este azonban nem. A legtöbb pilóta fokozta a sebességet, és enyhe zuhanásba kezdett. "Dutch" Schultz és az egész síktája elesett. Feltápáskodás közben kiabáltak: "Gyerünk már! Menjünk!"

Dan Furlong őrmester gépét három 88 milliméteres lövedék is eltalálta. Az első a bal szárnyat érte, letört egy méternyi a végéből. A második az ajtónál csapódott be, és szétverte a kapcsolótáblát. A harmadik átütötte a padlót, körülbelül félméteres lyukat szakított, majd a mennyezetbe ütközve felrobbant, s méteres lyukat tépett a törzsbe; hárman meghaltak, négyen súlyosan megsebesültek. Furlong így emlékezett a történetekre: "A fritzek gyakorlatilag kettétörték a gépet. Én mint helyettes ugratóparancsnok hátul álltam, és elordítottam magam: - Gyerünk!" A katonák, köztük három-négy sebesült is, fejjel előre kivetették magukat a gépből. A pilótának sikerült kézben tartani a repülőt, s elindult vissza a legközelebbi angliai bázisra (a Dakoták rettenetesen sokat elviseltek). A negyedik sebesült elájult. Mikor magához tért, már a La Manche csatorna fölött jártak; félrebeszél, ki akart ugrani. A raktérparancsnok kénytelen volt rajta ülni, míg le nem szálltak."

A többé-kevésbé vízszintesen repülő gépekből a zöld jelzés láttán rekordsebességgel ugrottak ki az ejtőernyősök. Ennek ellenére so

kan egész életükön át emlékeztek rá, mire gondoltak, mikor kiléptek az ajtón. Bármekkora volt is a mehetnéküik, a nyomjelző lövedékekkel teli égbolt megtorpanította őket. Többen megtagadták az ugrást: az 505-ösöknél négyen, az 508-asoknál ketten, az 506-osoknál és az 507-eseknél egy-egy ember. Mint John Keegan fogalmazta, "inkább néztek szembe a rájuk váró nagyon súlyos fegyelmi következményekkel és a legteljesebb gyalázzal, mint hogy a gépből kilépjenek a normandiai éjszaka sötétjébe".

Az összes többi épkézláb ember kiugrott. John Fitzgerald, az 502-esek katonája két éven át minden reggel hideg zuhannyal készült erre a pillanatra. Arthur DeFilippo az 505-ösöknél látta, hogy a nyomjelző lövedékek egyenesen felé közelítenek. "Csak annyit kértem Istentől, hogy tegyen le épségben a földre, aztán már gondoskodom magamról."y Az 508-asok egyik ejtőernyőse, John Taylor az ajtóba lépve nagyon megdöbbent. Gépük annyira alacsonyan repült, hogy azt gondolta: "Nem kell ide ejtőernyő, megteszi egy létra is."2° Oyler, a kansasi fiú, aki elfelejtette a nevét, mikor Eisenhower megszólította, az ajtóhoz érve a szülővárosára gondolt. "Bárcsak látna most a Wellington High-i banda... a Wellington High-on!"z

Mikor Len Griffing (501-esek) az ajtóhoz ért, s kinézett, "mintha egybefüggő nyomjelző falat láttam volna. Olyan tisztán emlékszem rá, mintha ma történt volna. Belevésődött az agyamba. Mondtam is magamban: - Len, akkora bajban vagy, mint még soha. Ha ezt megúszod, soha többé semmitől nem fogsz félni."

Ebben a pillanatban egy 88-as lövedék levitte a bal szárnyat, és a gép pörögni kezdett. Griffing elesett, de aztán sikerült az ajtóhoz vergődni és kiugrania.22

A legtöbb sikta túlságosan alacsonyan és gyorsan szálló gépből ugrott. A nyitórántás erős volt. Esetek százaiban - ha ugyan nem ezreiben - az ejtőernyős himbálózott egyet, és már lent is volt. Mások nagyon magasról ugrottak, nekik egy örökkévalóságnak rémlett, mire földet értek.

A pörgő gép miatt Griffing csapata nagyon szétszóródott. Az előtte ugró ember hét-nyolcszáz méterrel lemaradt, a Griffing után ugró ugyanennyivel megelőzte. "Mikor kinyílt az ernyőm, és voltam az egyetlen ejtőernyős az égen. Száz évig tartott, míg leértem." Alatta

egy tehervagonra szerelt német légvédelmi üteg négy 20 milliméteres gépágyúja ugatott, és "én voltam az egyetlen célpont. Alattam húztak el a nyomjelzők, önkéntelenül is felhúztam a lábam". Az üteg még azután is lőtt rá, hogy földet ért. "Pusztá germán akkurátusságból agyon is lőttek volna, ha közben meg nem érkezik a következő kötelék. Akkor engem hagytak a francba, és azokat kezdték löni."zB

Fitzgerald: "Fölnéztem, hogy rendben van-e a kupola, és valahogy mintha kívülről figyeltem volna, hogy szagatják a golyók a selymet. Megbabonázott a körülöttem látható kép. A szivárvány minden színe ott villogott az égen. Csomagok zúgtak lefelé mellettem, amelyeknek nem nyílt ki teljesen az ernyőjük, meg az erős berántás miatt lerepült sisakok. Ejtőernyősök libegtek mellettem. Alattam emberi figurák rohantak a szélrózsa minden irányába. Jézusom, gondoltam, pont egy német banda közepén fogok leérkezni! Az ernyőm beleakadt egy almafa ágaiba, nagyot nyekkentem a talajon. A fák teljes gőzzel virágoztak, és furcsa, édes illatot szolgáltatottak a valóságértlen jelenethez." Fitzgerald megkönnyebbülésére a "németek" ijedten rohángáló teheneknek bizonyultak. "Különös lelkesültség fogott el: Élek! "24

Az 506-osoknak Ste-Mére-Église-től mintegy tíz kilométerre délnyugatra kellett volna földet érniük, de az ezred két siktája a faluban fogott talajt. Hajnali negyed kettőre járt. A templomtér déli oldalán lánghoz állt egy kis szénapajta, egy nyomjelző gyújthatta fel. Alexandre Renaud polgármester lánchoz állította a helyieket, hogy a város kútjától kézzel kézre adogassák a vödröket az oltáshoz. A német helyőrség odaküldött egy osztagot, hogy felügyeljen a kijárási tilalom kényszerű megszegőire.

Ray Aeibischer őrmester ért le elsőként. A templomtéren, a tűztőlánc mögött ért földet, a német örök nem vették észre (a templomtorony súlyos bronzharangja nagy kongással riasztotta a helybelieket, elnyomta a földet érés hangjait). Aeibischer lecsatolt, és lassan a templom felé óvakodott, ott vélt menedékre találni. Zárva volt a kapu. A templom mögé lopakodott, majd egy magas betonfal mentén osont végig. A németek tüzelni kezdtek, nem rá, hanem leereszkedőben lévő bajtársaira. Látták, hogy egyikükön, akinek az ernyője fennakadt egy fán, végigszánt egy géppisztolysorozatot. A németek összesen négy embert lőttek le. ²

Don Davis is a templomtéren ért le; holtan tette magát. Egy gyanakvó német felfordította, de ennyivel megúsza. Aeibischer eközben a kavarodást kihasználva megszökött. Néhány perc múlva ismét csend borult Ste-Mére-Église-re, csak a tűztőlás folytatódott. A német örök azonban most már éberén figyelték az ejtőernyősöket.

Carwood Lipton őrmester és Dick Winters hadnagy az E századból, a város határában fogott talajt. Lipton egy útjelző táblát kibetűzve megállapította, hol vannak. Összeszedett századából egy rajnyi embert, és elindult velük százada kijelölt célja, Ste-Marie-du-Mont felé.

Winters főhadnagy nem tudta, de a századparancsnoka akkorra már meghalt. Thomas Meehan és a törzsszázad a vezérgépen, a 66-os siktában repült. A gépet szikraesőt hányó lövedékek fúrták keresztül. A gép egy-két percig még tartotta irányát és sebességét, aztán egy sövénynek ütközött és felrobbant. "Senki sem élte túl." ²

McCallum őrmester, az 506. ezred egyik felderítője Ste-Marie-du-Monttól mintegy tíz kilométerre ereszkedett le. A németek sejtették, hogy a térség esetleg ledobási körzetnek használható, ezért három oldalról géppuskákkal és aknavetőkkel vették körül. A negyedik oldalon egy csűr állt - kerozinnal felloccsolva. Mikor a Charles Shettle századost és századát hordozó gépek a fejük fölé értek, a németek felgyújtották a csűrt: az egész környéket bevilágította. Tüzet nyitottak az ereszkedő katonákra. McCallum őrmester így mesélte: "Sose fogom elfelejteni, hogy sajgott a szívem, mikor láttam, hogy a társaim abba a halálos csapdába hullanak."

Shettle százados a robbanó aknák és a mező fölött cikázó nyomjelző lövedékek ellenére épségben ért földet. Shettle a zászlóalj hadműveleti tisztje volt. A századnak, amellyel együtt ugrott, a csűrnél kellett volna gyülekeznie, de ez nyilvánvalóan lehetetlen volt. Shettle gyorsan elindult a tartalék gyülekezési hely felé, s fűjni kezdte a sípját. Fél óra múlva már ötvenen vették körül - de 506-osok csak tizenöten voltak közöttük. A többiek az 501-esekhez tartoztak.

Ez a zavarodottság, és az egységek ilyen keveredése szerte az egész Cotentin-félszigeten tapasztalható volt. Az 506. ezred E százada Davis néhány nappal később, Carentan mellett elesett. William True Angliában tizenhatod magával egy barakkban lakott vele. Július közepén mindössze hárman tértek vissza sértetlenül Angliába. (William True szóbeli közlése, EC.)

da Carentan és Ravenoville között, húsz kilométeren szóródott szét. A 82-esek a 101-esek körzetében szálltak le és vice versa. Az ejtőernyősök kiképzésének egyik számtalanszor gyakorolt eleme az volt, hogy a "síkta felgöngyölítésével" összegyűljenek. Az elsőként kiugró ember követi a repülőgép irányát; a középső marad, ahol van; az utolsó elindul visszafelé. A gyakorlatokon jól ment. Aznap éjjel, harci körülmények között, csak a szerencsés keveseknek sikerült.

Sam Gibbons százados (501. ezred, a későbbi floridai képviselő) Franciaországban egyedül töltötte első óráját. Végül észrevett egy sziluettet, kattintott, megkapta rá a kétkattintásos választ, és "hirtelen vagy ezer évvel fiatalabbnak éreztem magam. Mindketten elindultunk egymás felé, suttogva bemutatkoztunk egymásnak. Meglepetésemre nem az én gépemről való volt. Sőt: még csak nem is a hadosztályomból." ²

Guy Remington hadnagy a Douve-folyó közelében egy elárasztott területre pottyant. Már mászott fölfelé a töltésen, mikor neszt hallott. Mozdulatlanra dermedt, maga elé emelte a géppisztolyát, aztán megnyomta a kattintóját. Semmi válasz. Már löni akart, mikor hallotta, hogy valaki azt mondja: jó barát. Széthajtott néhány bokorágat, és meglepetésére Johnson ezredessel, a zászlóalj parancsnokával találta magát szemközt. - Elvesztettem azt a vacak tücskömet - magyarázta zavarodottan Johnson. ²

Néhányan egész éjszaka nem akadtak társra - "Dutch" Schultz sem. Mikor kétségbeesésében kátogatni kezdett, hátha visszajelez valaki, "egy géppuskasorozat jött válaszul. Előkaptam az M-1-esemet, ráfogtam a németekre, és csak akkor jöttem rá, hogy elfelejtettem megtölteni." Továbbkúszott és arra gondolt, hogy teljesen alkalmatlan erre a feladatra. ²

Griffing emlékezete szerint: "Annyi volt a kátogatás, hogy senki sem tudta, ki kátogat kinek."v° Storeby katoná egy árokban ért földet. Ejtőernyőjét lecsatolva, felkúszott az árokpárt tetejére, s ekkor egy csettenést hallott. Jellegzetes hang volt, az M-1-es kibiztosításának hangja. Storeby elővette a tücskét. "Nyomtam szegény tücsköt, mint süket a csengőt, míg végül a hapsi odaszólt, hogy feltartott kézzel másszak elő. Megismertem a hangját, Harold Conway volt az Michiganból, Ann Harbortól. Mondom neki: - Fogalmam sincs, hogy hol vagyunk, és hogy most mit csináljunk." Elindultak társakat keresni."

Szinte az összes többi zászlóaljjal ellentétben, az 505. ezred 2. zászlóaljának kitűnően sikerült az ugrás. Felderítői jó helyen érték földet, nyomban fel is állították az Eurekaakat és a lámpákat. A vezérpilóta (az ő Dakotájában ült Benjamin Vandervoort alezredes, a zászlóalj parancsnoka) pontosan ott látta meg a világító T t, ahol kellett. 0145-re a zászlóalj harminchat tagú sítájából huszonhét vagy a ledobási körzetben vagy attól legfölbbe másfél kilométernyire ereszkedett le. Vandervoort földet éréskor a bokáját törte. Szorosabba fűzte bakancsát, puskáját használta mankóként. Miután meggyőződött róla, hogy jó helyen vannak, fellőtt néhány zöld rakétát, hogy jelezze katonáinak az irányt. Fél óra múlva már hatszázan voltak. Egyetlen hasonló egységnek sem sikerült ilyen teljességben és gyorsan összeállnia.

A 2. zászlóaljnál a Ste-Mére-Eglise-től valamivel északra fekvő Neuville-au-Plaint kellett biztosítania. Hosszú sétának ígérkezett, Vandervoort pedig túlságosan nagydarab volt ahhoz, hogy cipeljék. Észrevett két őrmestert, akik egy összecukható lőszeres kordét húztak. Megkérdezte tőlük, vállalnák-e a fuvart. Az egyik őrmester erre azt mondta: "Nem azért jöttünk Normandiába, hogy holmi kórságos ezredeseket furikáztassunk körbe-körbe." Vandervoort később elmondta: "Azért rábeszéltem őket."z

Taylor tábornok nem volt olyan szerencsés, mint Vandervoort. A 101. zászlóalj parancsnoka Ste-Marie-du-Mont határában, egyedül ért földet. Húsz percig kóborolt, kereste a gyülekezési pontot. Végül találkozott egy katonával, az 501-esek egyik közlegényével, kattintottak egymásnak, aztán összeölelkeztek. Előkerült Brierre hadnagy, Taylor adjutánsa is. A háromfős csoport addig szédelgett ide-oda, mígnem Taylor a szó szoros értelmében belefutott Anthony McAuliffe dandártábornokba. Ő sem tudta, hol vannak.

Brierre elővette a zseblámpáját, a két tábornok egy térképet, s egy sövény tövében összedugták a fejüket. Némi térképtanulmányozás után hárman háromféle pontra mutattak, mondván: szerintük ott állnak.

Parker Alford hadnagy és a rádiósa (az ugrásnál elveszett rádiója nélkül - tipikus eset volt) találkozott Taylorékkal. Ekkorra a Taylorescport már két tábornokból, egy ezredesből, három alezredesből, négy hadnagyból, számos rádiós tiszthelyettesből és tíz-tizenkét

közlegényből állt. Taylor körülnézett, elmosolyodott, és így szólt: "A hadviselés történetében még soha ilyen sokan nem parancsoltak ilyen kevés embernek."* Kijelölte az irányt, amely véleménye szerint elsődleges célpontjukhoz, Pouppeville faluhoz, az 1. számú töltésút tövéhez vezetett.;

Louis Mendez alezredes, az 508. ezred 3. zászlóaljának parancsnoka még Taylornál is rosszabbul járt. Hétszáz méterről ugrott. "Az azért sok a jóból. Hajnali fél három tájban értem földet, és öt napig egy lélekkel se találkoztam." Könnyen lehetséges, hogy ez idő alatt több ellenséget ölt meg, mint a háború folyamán bármely más alezredes. "Három germánt pisztollyal lőttem le, egyet puskával, egyre meg gránátot dobtam." Becslése szerint százötven kilométert barangolt be a Cotentin-félsziget nyugati részén egy másik amerikai keresve, de eredménytelenül.B4

La Madeleine-nél, a bunkerban Arthur Janhke hadnagy nem nagyon tudta, mit tegyen. A feje fölött röpködő gépek nem nagyon zavarták, jóllehet a szokásosnál sokkal több volt belőlük. De mit jelent ez a puska- és géppisztolyropogás, amit hátulról hallanak? Riadóztatta az embereit, megkettőzte az őrséget, s kiküldött egy felderítő járőrt.

Ezzel egyidejűleg Louis Merlano (101. ezred), aki sítájában másodikként ugrott, alig néhány méterre Janhke pozíciójától, a dűnéken fogott talajt. Rettenve hallotta tizenegy társa halálsikolyait, akik a tengerbe zuhantak és megfulladtak. Fél óra múltán visszatért a német járőr: tizenkilenc amerikai ejtőernyőssel, köztük Merlanóval, akit szintén összeszedtek a parton. Janhke a jó fogás fölötti örömeiben fel akarta hívni a zászlóalj parancsnokát, de alig fogott a jelentésébe, megszakadt az összeköttetés: valahol egy ejtőernyős elvágta a telefondrótot.

Janhke egy bunkerba zárta foglyait, s őrt állított elé. Hajnali négykor az ő közölte Janhkéval, hogy a foglyok nyugtalankodnak, és * Célzás Churchill egyik híres mondatára, aki az angliai légi csata után így fogalmazott: "A háborúk történetében még soha nem fordult elő, hogy ilyen sok ember ennyit köszönhessen ilyen kevésnek." A ford.

követelik, hogy szállítsák őket hátra. Janhke nem értette: hajnalban apály lesz, és Rommel megmondta, hogy a szövetségesek a dagállyal fognak érkezni. Mitől félnek ezek?BS

Ste-Mére-Eglise-ben nem tudták megfékezni a tüzet. Az 506. ezred emberei, akik a városka közelében ereszkedtek le, szétszóródtak. 01.45-kor az SOS. ezred F százada 2. szakaszának szerencsétlen módon épp a falu fölött sikerült kiugrania, ahol a német helyőrség már teljes készenlétben várta őket.

Ken Russell is abban a siktában volt. "Ahogy jövök lefelé - mesélte -, jobbra nézek, és látom, hogy az egyik srác egyszerűen szétrobban. Csak egy üres ejtőernyő szállingózott lefelé." Minden bizonnyal a Gammon-gránátját találta el valami.

Russell halálra váltan balra kapta a fejét, ahol siktája egy másik tagját, Charles Blankenshipet húzta maga felé a tűz (az oxigént elszívó lángok magukhoz vonzották az ejtőernyősöket). "Hallottam, hogy mielőtt belezuhan, felordít, aztán nem kiáltott többet."

Az égboltot át- meg átszöttek a németek nyomjelzős lövedékei. Russell: "Próbáltam a halernyőm mögé rejtőzni, mert úgy voltunk ott, mint az ülő nyulak." Eltalálták a kezét. Még látta, hogy Hatold Cadish hadnagy, H. T. Bryant és Ladislaw Tlapa fennakad a templomtér környéki sürgőnypóznákon. Mire sikerült volna kicsatolniuk, a németek lelőtték őket. "Úgy lógtak ott, mintha keresztre feszítették volna őket."~

Penrose Shearer a templommal szemben akadt fent egy fán - őt is lelőtték. John Blanchard szintén egy fán kötött ki, de kétélű tőre segítségével kikerült kiszabadulnia. Közben levágta az egyik ujját, de mint mondotta: "nem is vettem észre, csak később".~;

Russell, aki vadul rángatta ejtőernyője zsinórait, hogy elkerülje a tüzet, a templom meredek tetejére esett. "Esés közben két zsinórom beleakadt a toronyba, én meg csúszni kezdtem lefelé." Ott lógott a tető szélén. "Akkor jött Steele, John Steele, akiről azóta már sokat hallottunk [a *The Longest Day* - A leghosszabb nap - című könyvben és az abból készült filmben is szerepel], és az ernyője betakarta a templomtornyot." Steele-t lábon lötték.

John Ray őrmester közvetlenül Russell és Steele mellett, a templomtérré érkezett. Egy utcaszöglet mögül előbukkant egy német ka

tona. "Sose fogom elfelejteni - idézte fel Russell. - Vörös haja volt, és hasba lőtte Ray őrmestert." A német ezután Russellre és Steele-re emelte géppisztolyát. "És ekkor Ray őrmester, aki akkor már a haláltusáját vívta, előrántotta a negyvenötösét, és tarkón lőtte."

Mindeközben folyamatosan kongott a templom harangja. Russell nem emlékezett rá, Steele viszont, aki közvetlenül a harangtornyon lógott, hetekig nem hallott még. (Egy német figyelő berángatta a toronyba, és elfogta, de Steele néhány nap múlva megszökött.)

Russellnek "halálra váltan" sikerült előhúznia a törét, és levágta magáról ernyőjét. Leesett a földre. "Átrohantam az utcán, a géppisztolygolyók nyomán csak úgy fröcskölt körülöttem a föld. Berohantam egy ligetbe valahol a város szélén, ahol én voltam a világ legmagányosabb embere. Kölyök voltam még, ott, abban: az idegen országban értem emberré, ahelyett hogy egy középiskolában érettségiztem volna."

A ligetben egy léghátrító üteg működött, lőtte a fölöttük átúszó Dakotákat. "Elővettem a Gammon-gránátomat, odavágtam, és a kocsira szerelt ágyú elhallgatott." Eltávolodott a várostól. Egy német kerékpáros katona jött vele szemben az úton. Lelötte. Később találkozott egy amerikaival, a 101-esek egyik emberével (feltehetőleg annak az 506. ezrednek a katonája lehetett, amelyik fél órája ért földet). Russell megkérdezte, hogy tudja-e, hol vannak. A katona nemmel válaszolt. Elindultak keresni valakit, aki tudja. B~ "

James Eads (82. légi szállítási hadosztály) Normandia egyik jellegzetes képződményére, egy óriási trágyadombra érkezett - legalább puhára. A közeli tanyáról három német katona rohant felé. "Hogy a fene egye meg! - szitkozódott magában Eads. - Először az a lyukas bádogdoboz, aztán egy rakás szar, most meg ez!" A puskája még a melléhez volt szíjazva. Nem tudott kiszabadulni az ernyő szíjazatából (a brit ejtőernyősök fel voltak szerelve gyorskioldóval, az amerikaiaknak azonban ki kellett csatolni a szíjaikat, ami a legkedvezőbb körülmények között is

A ste-mére-église-i André Mace aznap éjjel ezt írta naplójába: "ALERTE! Rengeteg alacsonyan szálló repülőgép a város felett, szinte súrolják a háztetőket, mennydörgésszerű lármával, riadóállapot van, valahol tűz ütött ki. A németek minden létező fegyverükből lövik a gépeket. Fedezékbe rejtőzünk. Mi folyik itt? Több ezer [sic] ejtőernyős ereszkedik alá a fegyverropogásban. Besselièvre garázsába húzódtunk barátainkkal. Itt vannak a felszabadítóink!" (Eredeti példánya a ste-mére-église-i Ejtőernyős Múzeumban; másolat az EC-ben.)

bonyolult művelet). Előrántotta negyvenötösét, hátrahúzta a kakast, és tüzelni kezdett. Az első két német elesett, a harmadik jött rendületlenül. Eadsnek már csak egy golyója maradt. A harmadik német katonát közvetlen közelből lötte le.

Még mindig ott szorongott a trágyadombban és a hámban, mikor egy német géppuska tüzet nyitott rá. "A rohadt életbe! - káromkodott hangosan. - Hát az egész germán hadsereg énrám vadászik? Egyetlen árva, kese hajú bakára?" Golyók szakították fel a hátizsákját. Próbálta belefúrni magát a trágyába. Valami robbant, s a géppuska elhallgatott. Háta mögül zajt hallott. Elhatározta, hogy kockáztat, és kattintott egyet. Azonnal jöte~ rá a kettős válasz.

"Legszívesebben összecsiszoltam volna - emlékezett Eads. - A hapsi első szavai ezek voltak: Odavágtam egy gránátot annak a túlbuzgó fritz géppuskásnak, de lerepült tőle a sisakom, és most nem találom. - Ekkor levegőt vett és felkiáltott: - Jó ég, hogy te milyen bűdös vagy!, °.~y

A 82. légideszant-hadosztály sok katonájára, akiknek ledobási körlete Ste-Mére-Église-től nyugatra; a Merderet-folyó két partján volt, egy külön kis pokol is várt. Rommel korábban elrendelte, hogy a folyó szájánál, Carentannál lévő zsilipeket dagálykor nyissák ki, apálykor pedig zárják le, s ezáltal árásszák el a völgyet. Mivel ez előtt a területet fű fedte, a szövetségesek légi felderítése nem vette észre a csapdát. A víz általában nem volt egy méternél mélyebb, de így is elég ahhoz, hogy belefutadjon egy túlterhelt ejtőernyős, aki nem tudja idejében kivágni magát ernyője hámjából.

Porcellának különösen nagy balszerencséje volt. Ő magába a folyóba esett, feje fölött összecsaptak a hullámok. Fel kellett ugrania, ha lélegzetet akart venni. "Olyan gyorsan vert a szívem, hogy azt hittem, megreped. Könnyörgtem, hogy Istenem, ne hagyd, hogy megfulladjak ebben az elátkozott vízben!" Lehajolt, hogy kioldja a lábszíjait, de nem engedett a csat. Megint felugrott levegőért, és rájött, hogy ha lábujjhegyen áll, az orra hegyét ki tudja dugni.

Valamelyest megnyugodott, és úgy döntött, hogy elvágja a szíjakat. Lehajolt a víz alá, és előhúzta a jobb bakancsába dugott törét. Felugrott, vett egy mély lélegzetet, lehajolt, a tör pengéjét lába és a szíj közé csúsztatta, és nyiszálni kezdett.

"Semmi sem történt. Elfogott a vakrémület. Megint kidugtam az orrom levegőért, és egyre csak az járt a fejemben, hogy a szívem meg fog hasadni a rémülettől. Szerettem volna segítségért kiáltani, de tudtam, hogy azzal csak tovább roontanék a helyzeten. Rászóltam magamra: gondolkodj! Gondolkodj! Miért nem vágja ez a tör a szíjat, hiszen éles, mint a borotva?"

Porcella megint kiugrott egy lélegzetvétellel, és sikerült elhadarnia egy Üdvözlégyet. Ekkor rájött, hogy addig a tör fokát használta. Megfordította, és kivágta magát.

Ez segített, de a hátizsák és az akna súlya még mindig lent tartotta. Néhány újabb vágással ezektől is megszabadult. Lassan kifelé gázolt, már csak mellig ért a víz. Ekkor eljutott el a tudatáig, hogy feje fölött puska- és géppisztolylövések r~p~gnak. "Hiába volt az a rengeteg kiképzés, erre nem voltam felkészülve."

Hirtelen óriási narancsszín lángok lobbantak az égen: egy C-47-es kapott telitalálatot. Porcella felordított:

"Úristen, ez rám esik!" A zuhanó gép sikoltásszerű hangot keltett, úgy hangzott, mint egy

végét járó ló nyerítése. Porcella futni próbált. A gép mellette zuhant le. "Hirtelen megint sötét és csend lett."

Gázolt tovább kifelé. Egyszer csak hallotta, hogy valaki azt kiáltja: Villám! Nem akart hinni a fülének. "Addig azt hittem, hogy egyedül vagyok abban a slamasztikában." Megismerte a hangot, Dale Cable, az egyik barátja volt. Kinyújtotta a jobbját, hogy megérintse, de Cable ráordított: - Villám! -, s ezzel egyidejűleg kibiztosította karabélyát. A csőtorkolat csak néhány ujjnyira sötétlett Porcella arcától. Porcellának végre eszébe jutott a válasz, és visszasüvöltött: - Égzengés!"

Kettesben aztán más katonákat is találtak, aki szintén az elárasztott területen caplattak. Néhány további kaland után sikerült magasabb helyre érniük.^{4°}

Ralph De Weese, az 508. ezred hadnagya háttal zuhant a méteres vízbe. Mielőtt még levághatta volna magáról a szíjazatot, a szél belekapott az ejtőernyőjébe, és vonszolni kezdte. A hasára erősített nehéz felszerelés miatt (tartalék ernyő, karabély, akna, kenyérszák) nem tudott megfordulni. Az ernyő zsinórai a sisakjára feszültek, a sisak azonban állszíjjal a fejére volt erősítve, ezért nem tudta levenni. A feje víz alá került. Az ernyő több száz méteren át vonszolta. "Már többször is úgy voltam, hogy semmi értelme, kinyitom a számat és

megfulladok, de a szél minden alkalommal felrántott egy kicsit a víz fölé, és tudtam levegőt venni. Elég sok vizet nyelhettem, mert két napig nem ittam utána." Utolsó erejével előhúzta a törét, és elvágta a zsinórokat. "Golyók füttyültek a fejem fölött, de nem izgatott, mert abban a percben egyszerűen nem érdekelt."

Végül kikecmergett, találkozott két emberével, és elindultak egy úton. Összefutottak két franciával, és megkérdezték tőlük, láttak-e más amerikaiakat. Nem értették. De Weese a zubbonya karjára varrt kis amerikai zászlóra mutogatott. Az egyik francia erre lelkesen bólogatni kezdett, előhúzott ~ egy csomag Lucky Strike-ot, és abba az irányba mutatott, amerrevflé~ Weese-ék igyekeztek. "Nagyon megörültem a Lucky láttán." ~~~!~"

(Két hónappal később, ü~tí~ír ismét Angliában, De Weese megírta anyjának D-napi élményeit: Azt írta, a legrosszabb az egészben az volt, hogy nem volt nála száraz cigaretta, de úgy érezte, hogy a franciától nem kérhet. Leírta még, hogy a zsebei tele voltak apró halakkal.)*

David Jonest (508. ezred) is vonszolta egy kicsit az ernyője a vízben. Kisodródott a partra; ernyője egy fa köré hurkolódott, így a zsinórokon ki tudott kapaszkodni a vízből. Mikor levágta szíjait s fölment a töltésútra, újabb ijesztő élmény várt rá. Angliában egy éjszakai gyakorlat alkalmával egyszer betévedt egy út menti kocsmába, ahol "egész jó kis bunyóba" keveredett egy másik katonával. Miután a bajtársaik

szétválasztották őket, a katona megfenyegette, hogy ha egyszer csatában találkoznak, "elkapja a frakkját". És most Normandiában "mit gondol, kivel futok össze először a parton? Naná, hogy vele. Rám emelte a géppisztolyát, tartotta. Aztán összeöleleztünk, lapogattuk egymás hátát, és olyasmiket mondogattunk, hogy mekkora mázlink van, hogy eddig eljutottunk. Attól kezdve haverok lettünk." 4

Aznap este a 82-esek harminchat katonája fúlt vízbe. Egy 1944. július 25-én kelteződött jelentés megállapítja: "Az 507-esek egy komplett síktája még mindig hiányzik." Százhetvenhárom katona karját vagy lábát törte földet éréskor, hatvanhármát elfogtak. 42

* De Weese 1944. szeptember 23-án Hollandiában elesett. Levelének másolata megtalálható az EC-ben.

A legtöbbet még azelőtt fogták el, mielőtt meg tudtak volna szabadulni az ernyőjüktől. Közéjük tartozott Paul Bouchereau, egy louisianai cajun.* Egy német helyőrségre vitték, ahol a többi hadifogollyal együtt szigorú vallatásnak vetették alá. A német parancsnok beszélt angolul, és azt akarta tudni, hány amerikai ejtőernyős ugrott le a körzetben.

"- Több millióan - válaszolta az egyik katona.

A dühös parancsnok Bouchereau-nak is fölöttette ugyanezt a kérdést, aki így felelt: - Csak én!"

Az amerikaiakra ráparancsoltak, hogy kulcsolják tarkójukra a kezüket, és fedezet alatt útnak indították őket. Néhány perc múltán a német örök vezető őrmester minden belátható ok nélkül, géppisztolyából tüzet nyitott a hadifoglyokra. ~::~~ Még ma is emlékszem a fazonjára - idézte fel Bouchereau. ~~~csony, köpcös, sunyi figura volt. A legszembetűnőbb vonása az volt, hogy az arca jobb oldalán egy sebhely húzódott." Bouchereau-t a bal térdé fölött érte a golyó. "Olyan volt, mint egy komoly méhcsípés."

A német őrmester lecsillapodott, és a menet folytatta útját. Bouchereau igyekezett lépést tartani. Bakancsában cuppogott a vér. Elesett. "Odajött egy fritz, és a hátamra fordított. Kibiztosította a puskáját, és a fejemhez nyomta a csövét. Gyorsasági világrekordot állítottam fel rózsafüzérmondásban, de a német csak röhögött, fölem hajolt, és megkínált egy amerikai cigarettával. Azt hiszem, hálásnak kellett volna lennem, hogy életben hagyt, de tombolt bennem a düh a testi-lelki megaláztatás miatt. Majd szétvetett a gyűlölet. Elképzeltem a napot, mikor kamatostul visszafizetem nekik ezt a szenvedést."*

Briand Beaudin hadnagy, az 508-as ezred egyik orvosa kellemesebb hadifogolyélményeket szerzett. Hajnali három tájban épp sebesült embereket látott el egy segélyhelynek kinevezett tanyán, mikor megtámadták őket a németek. Beaudin egy hosszú póznára akasztotta, és kidugta az ajtón vöröskeresztes sisakját. A németek abbahagyták a tüzelést, és a sebesülteket egy német segélyhelyre vitték, "ahol a német egészségügyiek barátként fogadtak minket." Az orvosok egész * A cajunok azoknak a francia telepeseeknek a leszármazottai akik a XVIII. században Kanada keleti részéről, az akkoriban még francia gyarmat Aradiából érkeztek Louisianába. A ford.

* * Bouchereau-t egy hónap múltán kiszabadították, és Hollandiában valóra váltotta kívánságát. (Paul Bouchereau szóbeli közlése, EC.)

éjjel és a következő napokban együtt dolgoztak. Noha Beaudin heteken át fogoly volt, a 91. *Feldlazarett* nél (tábori kórháznál) szerzett élményeit "nagyon érdekesnek" találta. Német módszereket tanult, és amerikai módszereket tanított a németeknek. 4~'

A német légvédelmi ütegek személyzete jó teljesítményt mutatott a szövetségesek légi armadája ellen, de a földön már összevissza és tétován reagáltak az ejtőernyősök érkezésére. Ennek részben az volt az oka, hogy valamennyi hadosztályparancsnok és sok ezredparancsnok Rennes-ben volt törzsvezetési gyakorlaton, de sok más tényező is közrejátszott benne. Ezek közül a leglényegesebb az volt, hogy a csapatszállító gépeknek nem sikerült a kijelölt szűk körzetekbe ledobniuk az ejtőernyősöket: '~A~német 7. hadsereg 01.30-kor jelentette, hogy ejtőernyősök szálltak le Caentől keletre és északnyugatra, St-Marcóve-nál, Montebourg-nál, a Vire-folyó mindkét partján, a Cotentin keleti partján és máshol. A ledobásokban nem volt átlátható rendszer, se koncentrált erő, csak két ember itt, négy ott, öt-hat valahol máshol. 44

A németek megzavarásában közrejátszottak azok az ejtőernyősbábuk, amelyeket a Food százados által szervezett két SAS-csoport dobott le. Az egyik közvetlenül éjjel előtt ért a Le Havre és Rouen közötti térségbe. Körülbelül egy órával később a Le Havre-i parancsnok izgatott hangvételű táviratban értesítette a 7. hadsereg törzsét, majd Berlint is, hogy a folyó felső szakaszánál nagyobb ejtőernyősegyység érkezését észlelték, és fél, hogy elvágták a többiektől. A második csapat is ledobta bábuit, és Insignytől délkeletre fölöttette a gramofonra a "lövöldözős" lemezt. A közelben állomásozó, mintegy kétezer fős német tartalék ezred június 6-án hajnalban órákig cserkelt a fák között egy nagyobb ejtőernyősegyység után kutatva, amely azonban nem létezett. A szövetségesek szempontjából az akció egy rendkívül jól kifizetődő, apró befektetésnek bizonyult. 4s

A németek nem tudták mi ez: invázió? Különféle rajtaütések vagy diverziók a pas-de-Calais-i partraszállás előkészítésére? Netán a francia ellenállás ellátó akciója? Összességében tehát tüzeltek ugyan a fölöttük áthaladó repülőgépekre, de nem fogták fel teljes mértékben az igazi fenyegetést. Itt-ott helyi

századparancsnokok kiküldtek ugyan járőröket, hogy vizsgálják ki, mi az igazság az ejtőernyősökkel kapcsolatos

jelentésekben, de a Wehrmacht katonáinak zöme a szálláskörletén maradt. A Wehrmacht doktrínája az volt, hogy bármely támadás ellen azonnal ellentámadást indítanak - de nem ezen az éjszakán.

A németek eredménytelenségében a kapcsolattartás hiánya is közrejátszott. Az amerikai légideszantosok parancsba kapták, hogy ha semmi mást nem tudnak csinálni, legalább a telefonvonalakat vágják el. Normandiában a németek már évek óta telefonvonalakat és kábeleket használtak távközlési célokra, s következésképp ezekre alapozták rendszerüket. Június 6-án azonban hajnali egy és virradat között egyedül vagy kisebb csoportokban működő katonák telefonpóznákat döntöttek ki gránátaikkal, vezetékeket vágtak el késükkel, s ezáltal elszigetelték egymástól a szétszóró falvakban tartózkodó németeket.

Hajnali fél kettő körül Heydte ezredes 6. légideszantezrede parancsnokságán a híradós vett egy német üzenetet, amely jelentette, hogy Ste-Mère-Église közelében ejtőernyősök szállnak le. "Próbáltam elérni Marcks tábornokot, de az egész telefonhálózat szét volt verve" - emlékezett Heydte.⁴⁵

A legtöbb esetben a vonalak elvágását csupán az alkalom szülte; de akadtak tervszerű akciók is. Robert Wolverton alezredes, aki az 506. ezred 3. zászlóalját vezette, azzal a parancssal indult el, hogy semmisítse meg a Carentanban, illetve a Cotentinben állomásozó német erők közötti létfontosságú vonalat. Wolverton Shettle századosra és az I századra osztotta ki a feladatot. Shettle azt mondta, hogy ehhez ismernie kell a pontos helyszínt, ezért május végén a hírszerzők Carentanból kicsempészték és Angliába szállítottak egy francia ellenállót. Ő pontosan megmutatta Shettle-nek azt a helyet, ahol a németek a távközlési kábeleket a földbe temették, s egy betonpincét is, amelyen át ezekhez hozzá lehetett férni.

Fél órával a földet érés után Shettle az I század tizenöt katonáját szedte össze. Útnak indultak, megkeresték a betonpincét, elhelyezték és felrobbantották a tölteteket. (Évekkel később a németek 6. ejtőernyőezredének egyik tisztje, aki a történetek idején egységével a környéken állomásozott, elmondta Shettle-nek, hogy a németek "meg voltak döbbenve, hogy az amerikaiak ilyen gyorsan képesek voltak megsemmisíteni a legfontosabb híradó vonalaikat".⁴)

A németek 6. ejtőernyős ezredének parancsnoka Heydte ezredes volt: hivatásos katona, akit Lengyelországban, Franciaországban,

Oroszországban, Krétán és Észak-Afrikában mutatott teljesítményei folytán világszerte respektáltak. Périers-ben állította fel harcálláspontját, zászlóaljai innentől Carentanig szétszóróan helyezkedtek el. 00.30-kor riadókészültséget rendelt el, de a félsziget különböző részeiről érkező jelentések okozta bizonytalanság folytán ennél konkrétabb utasítást nem adott. Rettenetesen szeretett volna érintkezésbe lépni Marcks tábornokkal, de ez továbbra sem sikerült ⁴

Nem tudott róla, de ezrede egyik szakasza, amely egy Périers melletti faluban volt beszállásolva, épp egy kis murit rendezett. Wolfgang Geritzlehner közlegény így elevenítette föl azt az éjszakát: "Egyszer csak üvöltve berohan egy futár: - Riadó! Riadó! Ellenséges ejtőernyősök! - Kinevettük, mondtuk neki, hogy ne izgassa magát ilyen dolgokkal. -- Gyere - mondtuk neki -, ülj le, és igyál egy kis calvadost: - Az ég viszont tele volt gépekkel, attól aztán kijózanodtunk! Egy pillanat alatt mindenhol seregletek elő a katonák, olyanok voltak, mint egy feldühödött méhraj."

A német 6. ejtőernyőezred három és fél ezer embere kezdett összeállni. Nem ment gyorsan. Szét voltak szórva a környék falvaiban, és mindössze hetven teherautó állt rendelkezésükre, sok közülük inkább múzeumba, mint utakra való. Ráadásul a hetven teherautó ötvenféle gyártmányt képviselt, ha tehát eltört egy alkatrész, nem volt mivel pótolni. Heydte elit csapatainak gyalogszerrel kellett csatába menniük. Nehézfegyverek dolgában is elég csehül álltak, jobbára csak kézfegyvereik voltak. Mikor korábban az ezredes nehézkövetőket és páncéltörő lövegeket igényelt a vezérkartól, mosolyogva pirongatták: "Ugyan már, Heydte... Ejtőernyősök ellen egy tör is elég."

A német ejtőernyősök mindezek ellenére magabiztosak voltak. "Őszintén szólva, nem féltünk - emlékezett Geritzlehner. - Annyira meg voltunk győződve róla, hogy néhány óra alatt [miután összeálltunk] minden elintéződik, hogy még használati tárgyakat sem vittünk magunkkal, csak fegyvert, lőszert és némi ennivalót. Mindenki magabiztos volt."^{4y}

Keleten, ahol a brit és a kanadai vitorlázógépek és ejtőernyősök szálltak le, a németek szintén mozdulatlanságra kényszerültek - nem a szövetségesek tettei, hanem saját vezényleti rendszerük miatt. A 21. páncélosadosztály Hans von Luck ezredes által vezetett 125. ezrede

volt az, amellyel Rommel az Orne-csatornától, illetve az Orne-folyótól keletre ellentámadást szándékozott indítani bármiféle inváziós erő ellen. Luck 01.30-kor kapta az első jelentést a leszállásokról. Azonnal

riadóztatta ezredét, s egy óra sem kellett hozzá, tisztjei és katonái ott álltak járó motorú, menetkész tankjaik és járműveik mellett.

Ám hiába volt felkészülve Luck pontosan erre a percre, hiába tudta, hová akar menni - az Orne-csatorna hídjához, hogy visszafoglalja Howard őrnagyéktól -, hiába ismerte az utat, nem adhatott indulási parancsot. A páncélosokat csak Hitler indíthatta el, ő pedig aludt. Rundstedt szintén. Rommel a feleségénél volt. Dollmann tábornok Rennes-ben. Feuchtinger tábornok Párizsban. A 7. hadsereg parancsnoksága a történeésekből nem tudta kihámozni, miről van szó.

02.40-kor Rundstedt nyugati hadseregcsoportjának ideiglenes parancsnoka a vezérkari főnökével vitatkozott. "Nincs itt semmiféle nagyobb akció!" A vezérkari főnök ezt vitatta. "A behatolás mélységét tekintve, igenis van!" A vita folytatódott, de megoldást nem hozott.s°

Luck nem kételkedett. "Az elképzelésem az volt - nyilatkozta negyven ével később -, hogy ellentámadást indítok, mielőtt még a britek megszervezhetheték a védelmet, mielőtt lecsapna ránk a légierejük és a haditengerészetük. Remekül ismertük a terepet, és azt hiszem, keresztül tudtunk volna jutni azokon a hidakon." Ha ez sikerült volna, Howard százada csak Piat típusú kézi páncéltörő gránátvetőket tudott volna ellenük szegezni, és azokból is csak néhányat. Luck azonban nem léphetett önállóan. Így aztán hiába tudta pontosan, mit kellene és tudna tenni, az a parancsnok, akire Rommel a leginkább számított a szövetségesek tengerbe szorításában, a Harmadik Birodalom vezetésbeli intrikái folytán mozdulatlanságra volt kárthatva.s'

Hajnali háromkor már sorra érkeztek az ejtőernyősöknek erősítést szállító vitorlázórepülő. A balszárnynon hatvankilenc vitorlázógép hozta a 6. légideszart-hadosztály egyik ezredét és a hadosztályparancsnokát, Richard Gale vezérőrnagyot. A Ranville környéki mezőkön szálltak le, amelyeket ekkorra a pár órával korábban érkezett ejtőernyősök már megtisztítottak. Negyvenkilenc vitorlázórepülő landolt épségben a kijelölt körzetben. Dzsipeket és páncéltörő lövegeket hoztak.

A jobbszárnynon ötvenkét amerikai gép siklott le a Ste-Mére-Églisetől hat kilométerre fekvő Hiesville határában. Katonákat hoztak,

dzsipeket, páncéltörő lövegeket, meg egy kis buldózert. Don Pratt dandártábornok, a 101. légideszart-hadosztály parancsnokhelyettese a vezérgéppel érkezett. A második gépet Robert Butler hadnagy vezette. A leszállási körzethez közeledve, a németek légvédelme feljebb kényszerítette a vontató Dakotákat, ezért miután Butler és társai leoldották a háromszáz méteres nejlonköteleket, még "körözni és körözni" kényszerültek. Sok motoros és vitorlázógépet lelőttek.

A légvédelmi tűz túlélői számára a normandiai sövények okoztak gondot; az általuk körülzárt területek szűkek voltak egy rendes leszálláshoz. És ami még kínosabb volt: a fák is magasabbra nőttek, mint amekkorára számítottak. (Ez volt a szövetségesek hírszerzésének egyik nagy hibája. Mint Zane Schlemmer, a 82-esek őrmestere elmondta, "senki sem tájékoztatott minket, hogy milyen óriásiak azok a francia sövények. Azt természetesen mondták, hogy sövényekre számítanunk kell, de azt hittük, azok is olyanok, mint az angliaiak, afféle kis kerítések, amiket a rókavadászok át szoktak ugratni."SZ) Normandiában a sövények a kétméteres magasságot is eléri, és gyakorlatilag áthatolhatatlanok. A sövények közötti utak mélyutak, ami a németek szempontjából előre gyártott lövészárkokat jelentett. Rejtély, hogy a felderítés figyelmét hogyan kerülte el egy ilyen meghatározó terepadottság.

Ha a vitorlázógépek pilótái alacsonyan közelítettek, s az előttük magasodó fák láttán megpróbáltak magasságot nyerni, a gép átesett és lezuhant. Ha magasán közelítettek, nem tudták olyan gyorsan letenni a gépet, hogy a mező végén bele ne ütközzenek a túlsó sövénybe. "Az eredmény tragédia lett - James Elmo Jones őrmester (82. légideszantezred), az egyik felderítő fogalmazott így, akinek feladata a vitorlázógépek leszállási körzetének kijelölése volt. - Soha akkora mézárszéket, mint aznap éjjel. Ennél borzalmasabbat nem láthat ember."53

Butler hadnagy előtt Mike Murphy ezredes ült a vezérgép botkormányánál. Butler látta, hogy egy német géppuskától kap néhány találatot - Pratt tábornok meghalt, mindkét tábornok figyelembe véve, ő halt meg elsőként aznap a főtisztek közül -, Murphy pedig belerohant egy sövénybe, és mindkét lábát eltörte.54

Leonard Lebson őrmester (82. légi szállítási hadosztály) vitorlázógépe nekiütközött egy fakoronának, a földre zuhant, megpattant egy tanyaépület sarkán, s végül egy másik fa állította meg. ,Viszony

lag kis rét volt, tele lett a gépünk roncsaival, de valamilyen csoda folytán csak egyetlen ember sérült meg."ss

Charles Skidmore hadnagy egy darabban tette le gépét egy elárasztott területen. Sikerült kimásznia a vízből, de nyomban utána puskatűz alá került. Egy bunkerből lőttek rá, ahol tizenkét kényszersorozott lengyel katona tartózkodott egy német őrmesterrel. Skidmore-t köz-. ben utolérték az emberei, és viszonzták a tüzet. Egyszer csak egy pillanatnyi szünet állt be a lövöldözésben, majd egyetlen lövés dörrent.

Kiabálás és nevetés harsant, majd a lengyelek fölemelt kézzel előjöttek, és megadták magukat - lelőtték a német őrmestert.s~

Reisenleiter közlegény (508. ejtőernyőszred) egy mezőn hasalt, mikor a sövény túlsó oldalán leszállt egy vitorlázógép. A sötétben, a fölő tornyosuló sövény tövében nemigen tudta, mi történik körülötte. Hallva, hogy a másik oldalon recseg-ropog valami, átkiáltott: Villám!

,Villám a valagadba! - jött a válasz. - Ezek itt gyilkolnak minket, tűnünk a francba!"

Reinsleiter elengedte őket, úgy gondolta, hogy a felszólításra csak egy amerikai adhat ilyen választ.s'

John Fitzgerald (502. ejtőernyőszred) végignézte a vitorlázók leszállását. "Repülőgépek zúgtak a távolban, aztán csönd lett. Ezután suhogásszerű hangok hallatszottak. Ágak, fák reccsentek és törtek, nagy recsegés-ropogásokat és időközönként fájdalmas ordításokat le~ heten hallani. Gyors egymásutánban érkeztek a gépek, mind más-más irányból. Sokan túlszaladtak a mezőn, és a környező fák között álltak meg, mások a közeli tanyaépületekbe és kőfalakba rohantak bele.

Egyetlen perc alatt teljes lett a káosz a mezőn. A gépekből kirepülő felszerelések és csomagok ekék módjára felszántották a földet. Emberek és csomagok hevertek mindenütt. Egyik-másik katonát a törekeny furnérgép szilánkokra tört merevítői nyársalták föl. Azonnal a sebesültek segítségére rohantunk, de előbb azt kellett eldöntenünk, kin lehet segíteni, és kin nem. Felállítottunk egy rögtönzött segélyhelyet, és nekiláttunk a szomorú feladatnak, hogy az élőket elválasszuk a halottaktól. Észrevettem egy embert, akinek csak a lába meg a fene* A vitorlázógépen szállított katonáknak mindenekelőtt azt tanították meg, hogy leszállás után azonnal rohanjanak valamilyen fedezékbe: soha ne maradjanak a nyílt terepen. Ez magyarázhatja az idézett választ.

ke lógott a ki a gép vászontörzséből, ki akartam húzni. Nem mozdult. Mikor benéztem a roncsba, láttam, hogy a felső testét egy dzsip préselte maga alá."s~

Némelyik vitorlázógép buldózer is hozott, hogy a később érkező gépek számára legyen mivel leszállóhelyet készíteni. Zane Schlemmer őrmester: "A fának ütköző vitorlázógép hangja olyan volt, mintha ezer gyufaskatulyát tapostak volna el egyszerre, és szinte láttam magam előtt a szerencsétlen pilótát, ahogy hátulról szétlapítja egy minibuldozer."sy

A 82. légideszant-hadosztálynak súlyos vitorlázógép-veszteségei voltak. A kilencszázötvenhét ember közül, aki aznap éjjel Normandiába repült, huszonötön meghaltak, száztizennyolcan megsebesültek, és tizennégyen eltűntek (16 százalékos veszteségi arány). A 111 dzsiből 19 teljesen összetört, ugyanígy a 17 páncéltörő lövegből is négy.

Ha egy egység még az összecsapás előtt 16 százalékos veszteséget szenved, ott valakinek nagy hibát kellett elkövetnie. Leigh-Mallory azonban előzetesen 70 százalékos veszteséggel számolt, elsősorban Rommel "aszparágusai" miatt. Mint kiderült, nem a talajba vert cölöpök, hanem a sövények okoztak gondot. Az épségben maradt dzsipek és páncéltörő lövegek pedig felbecsülhetetlen értékűeknek bizonyultak.

04.00-ra az amerikai ejtőernyősök és a vitorlázókon szállított csapatok a szélrózsa minden irányában szanaszét szóródtak a Cotentin-félszigeten. Kevés kivétellel eltévedtek. Az 505. ezred Vandervoort által vezetett 2. zászlóalját leszámítva, a katonák magukra maradtak, vagy hártas, ötös, tízes, legfeljebb harmincas csoportokba verődtek. Csomagban ledobott felszereléseik zömét nem találták meg, mivel az azokra erősített kis kék lámpácskák legtöbbje felmondta a szolgálatot. A legtöbbben elvesztették a lábukhoz kötött zsákot, amelyben a tartalék lőszer, a rádió, a géppuskák háromlábú állványa és hasonló eszközök voltak. Az a néhány rádió, amit megtaláltak, vagy víz alá került, vagy a talajnak ütközve megsérült és használhatatlanná vált. Súlyos veszteségeket szenvedtek, részben a nyitórántás miatt, részben azért, mert túlságosan alacsonyról ugorva nagyon erősen ütődtek a földhöz, részben a németek tüze, részben pedig az összetört vitorlázók miatt.

Carl Cartledge hadnagy (501. légideszantezred) egy mocsárba csobbant. Százada gyülekezési pontját kürtszóval kellett volna jelezni, de a

kürtös vízbe fúlt. Összetalálkozott John Fordik és Smith katonákkal. Smith nem tudott járni, eltört a gerince. A sikta más tagjai vízbe fúltak. Cartledge tíz embert tudott összeszedni a szakaszából. Fölcipelték Smitht egy magasabb területre, és ott ágakkal letakarták. A két nála lévő postagalambot mindenáron magánál akarta tartani. Az egyik galamb lábára az az üzenet volt erősítve, hogy a zászlóalj megsemmisült, a másikéra az, hogy teljesítették feladatukat. Smithnek megmondták, hogy majd nappal bocsássa föl az egyiket vagy a másikat.

Mikor a szakasz továbbindult, Smith még utoljára odaszólt Cartledgenek: "A megfelelő üzenetet fogom elküldeni. Bízhat bennem." Alighogy elindultak, egy német géppuskás löni kezdett rájuk. Vissza

ugrottak a mocsárba. Cartledge-nek nem volt rádiója. Ott állt derékig a vízben, lóttak rá, ő meg nem tudott visszalőni. Fordik "egy kemény pennsylvaniai szénbányász" odahajolt hozzá, és a fülébe súgta: "Tudja, hadnagy úr, érzésem szerint a németek nyerik a háborút."6°

Két és fél hónappal később, mikor az ejtőernyősök már ismét Angliában voltak, s egy újabb, feltételezhetően éjszakai bevetésre készülődtek, a 82. légideszant-hadosztály ezred- és zászlóalj-

parancsnokai Leicesterben, a Glebe Mount House-ban jöttek össze, hogy kiértékeljék, mi alakult rosszul, mi jól.

A pilótákkal kezdték. Az ejtőernyősök parancsnokai azon voltak, hogy a jövőben harci körülményekre és rossz időre is képezzék ki a repülőgép-vezetőket. És hogy ugratás előtt kötelezően lassítsanak. Valaki fölvetette, hogy a csapatszállító légi parancsnokság minden egyes pilótájának ki kellene ugrania egy kétszázötven kilométeres sebességgel haladó gépből. És hogy adják a pilóták értésére, hogy a nyomjelző lövedékekkel teli légtérben a kitérő manőverekkel sokkal több kárt okoznak, mint hasznot.

Ők ugyan nem mondták ki, de egyértelműnek látszik, hogy ez a rádiócsendről is elmondható. A német légvédelem a felderítőket ledobó gépek miatt így is teljes készségben várta őket. Ha a felderítők jelzik a felhőpadot, a főcsapattal érkező pilóták számítanak rá. Ha tudnak egymással rádión beszélni, a gépek nem szóródnak szét annyira.

Egyedül az 505. ezred zászlóaljparancsnokai nyilatkoztak kedvezően a világító T betűkről. Edward Krause alezredes, a 3. zászlóalj parancsnoka azt mondta, hogy mikor meglátta, olyan érzés fogta el,

mintha a Szent Grált találta volna meg. A többiek közül senki sem találta meg a maga T-jét (a legtöbb helyen nem is világított, mivel a felderítők nem voltak biztosak benne, hogy jó helyen járnak-e). Az Eureka-rendszerben senki sem bízott.

Mindannyian egyetértettek abban, hogy a felszereléseket tartalmazó csomagokat egymáshoz kell erősíteni, és jobb világítóeszközt kell szerelni rájuk. A parancsnokok kívánsága az volt, hogy minden katona vigyen magával egy aknát, s egy útra helyezve nyomban élesítse is; a katonákat egyébként utasították, hogy ne használják az utakat. Ki kellett valamit tálalni arra is, hogy minden raj magával viessen egy páncélöklőt. A Gammon-gránát "teljesen kielégítőnek" bizonyult. Mindenkit el kell látni egy negyvenötös pisztollyal, hogy "földet érés után azonnal kéznél legyen".

Ami a gyülekezést illeti, a parancsnokok úgy vélekedtek, hogy a leginkább célravezető eszköz a fáklya - de nem szabad túl sokat használni. Zászlóaljanként egy elegendő, azt a parancsnok vigye magával. A sípok, kürtök és hasonló eszközök nem váltak be, részben azért, mert a sövényekkel teli vidéken a hang rosszul terjed. A sövények és a szétszórt ledobások miatt a sikták "göngyölítéses" gyülekezése nem váltotta be a reményeket. Jobb és több rádió kellene. Az embereket meg kell tanítani, hogyan szabadulhatnak meg gyorsabban ejtőernyőjüktől. (Erre kézenfekvő megoldást kínált a csatok helyett a brit gyorskioldó-rendszer alkalmazása, ami meg is történt.)⁶

Az ejtőernyős-parancsnokok tehát a művelet számos pontján találtak kritizálni valót. Ennek ellenére - Fordik katona balsejtelmeivel ellentétben - a németek nem álltak nyeresre. Mert hiába szóródtak szét az ejtőernyős és a vitorlázógépen szállított csapatok, mégis harcba szálltak, mialatt a németek legnagyobbreszt teljesen összezavarodva, szálláskörleteikben gubbasztottak.

12

KAPJUK EL A NYOMORULTAKAT!

AZ EJTŐERNYŐSÖK ÉJSZAKAI TÁMADÁSA

1944 augusztusában, a Glebe Mount House-i kiértékelésen a 82. légideszant-hadosztály ezred- és zászlóaljparancsnokai arra a következtetésre jutottak, hogy a katonákat ki kell képezni a gyorsabb gyülekezésre, és csomagokat felkutató járőrök kiküldésére. "A legfontosabb azonban az, hogy a sötétség óráit a kulcsfontosságú objektumok elfoglalására használják fel. Az ellenség reakciója nappal egyre hevesebb lesz."

Továbbá: "Feltétlenül szükséges, hogy a földet érés után minden egyén azonnal támadó jellegű akcióba lendüljön. Az az egyén vagy kisebb egység, amelyik »dekkol«, előbb-utóbb elszigetelődik és megsemmisül. A légideszantegységeknek a földet éréskor kezükben a kezdeményezés. Ezt a kezdeményezést meg kell tartaniuk. Ez a lényege a sikeres gyülekezésnek, és a feladat teljesítésének."

Nyilvánvaló, hogy a parancsnokok egyik-másik katonájukkal elégedetlenek voltak. Sok katona a sövények tövébe húzódva várta ki a hajnalt - egyik-másik még el is aludt. Francis Palys (506. ejtőernyősezered) olyasminek volt szemtanúja, ami talán a legsúlyosabb kötelességszegésnek nevezhető. Vierville közelében összeszedett egy osztagot. "Mindenféle zajongást és éneklést hallva", bajtársaival lopva körülvett egy tanyát. A házban amerikai katonák tartózkodtak, mindkét hadosztályból vegyesen. Találtak egy hordó calvadost a pincében (gyakorlatilag minden normandiai pincében volt), és "úgy leítették magukat, mint egy rakás szénégető egy szombat esti murin. Hihetetlen volt".⁷

Allen Langdon, az 505. légideszantezred krónikása igyekezett megmagyarázni ezeknek és más embereknek a cselekedeteit, akik nem

léptek fel támadólag. Ezt írta: "Egy ejtőernyős ugrás - és különösképp egy harci körülmények között végrehajtott ugrás - annyira kimerítő, hogy az újoncok hajlamosak voltak megfedkezni arról, hogy tulajdonképpen miért is vannak ott: hogy németeket öljenek. Úgy érezték: »Mi végrehajtottuk az ugrást, most a németeken a sor, hogy hanyatt vágják magukat, és meghaljanak.« A tapasztalatok szerint az emberek általában csak a második éles bevetésükön fogták fel, hogy az ejtőernyős ugrás csak a helyszín elérésének módja. A másik feltűnő jelenség [...] az volt, hogy milyen lelki megrázkódtatást okozott az a hirtelenség, amellyel a hátszágából [...] egy hadizónába kerültek. Emiatt a katonák időnként húzódoztak attól, hogy lőjenek."B

Dwayne Burns egy sövény tövében guggolt, mikor a másik oldalról hangokat hallott. "Felkapaszkodtam és óvatosan átkukucsáltam, de közben egy német a másik oldalon ugyanezt tette. A sötétben alig tudtam kivenni az arcvonásait. Egy darabig bámultuk egymást, aztán szép lassan mindketten visszamásztunk." És elmentek - az egyik erre, a másik arra.4

Másoknak is voltak hasonló élményeik. Lynn Tomlinson hadnagy (508. ejtőernyősezered) egy sövény mellett óvakodott előre. A sövény egyik alacsony részéhez érve négy német katonát látott, akik az ellenkező irányba tartottak. "Négy fiatal srác volt. Másfél méternyire álltam tőlük." Kibukkant a hold, és "az egyik srác észrevett, és rám mosolygott. Én meg úgy gondoltam, hogy ha ők nem állnak a mi utunkba, mi sem állunk az övékébe."5

R. J. Nieblas, az 508-asok katonája is egy sövény mellett lapult, amelynek túloldalán egy kikövezett út húzódott. A századparancsnokától előzőleg azt az utasítást kapta, hogy ne lőjön. Az út felől jancsiszöges bakancsok csattogását hallotta, aztán már látta is a mellette elhaladó német járőrt. "Fiatalok voltak, szinte gyerekek - igaz, mi is azok voltunk -, tetszett, hogy olyan tipp-topp az egyenruhájuk. Nem lőttünk rájuk. Emlékszem, nekem az járt a fejemben, hogy nem tudom, képes volnék-e közvetlen közletről rálőni egy mit sem sejtő emberre."*

* Nieblas még ugyanaznap észrevett egy ejtőernyőst, aki fennakadt a fán. Jóllehet nyilvánvalóan tehetetlen volt, a németek lelőtték. Nieblas bedühödött. "Ez végett vetett a mit sem sejtő ellenséggel kapcsolatos problémáztatásaimnak. Attól fogva ha német egyenruhát láttam, lőttem."

Néhány zászlóalj és századparancsnok azt az utasítást adta katonáinak, hogy éjszaka ne lőjenek, mert azzal elárulják a pozíciójukat. Egyik-másikuk ebben odáig ment, hogy nem is engedte a megtölteni a puskákat és a géppuskákat. Gránátot kellett használniuk, vagy még inkább tört. A 82. légi szállítási hadosztály tanácskozásán a parancsnokok ezeket a parancsokat nagy tévedésnek minősítették.

Dan Furlong őrmester (508. ejtőernyősezered) nem adott volna igazat nekik. O egyedül szállt le, és odalopakodott egy tanyaházhoz. Tele volt németekkel. Hallotta, hogyan beszélgetnek. Azok is meghallhatták őt, mert egy katona kijött az udvarra körülnézni. Megkerülte a házat, "én meg ott álltam a falhoz lapulva. Puskatussal halántékon csaptam, belemártottam a szuronyt, és elhúztam."~

Furlong egész éjszaka egyedül maradt - több száz bajtársához hasonlóan. "Dutch" Schultz ide-oda kóborolt, próbált a tűzharcok hangja szerint tájékozódni, de mielőtt még egyetlen amerikaival is összeakadt volna, elcsöndesedett a környék. "Olyan csönd támadt, mintha egy békés, nyugodt vasárnap sétálgattam volna valahol vidéken."

A parancsnokok dolga kiértékeléskor természetesen az, hogy kritikusak legyenek. Akkoriban - 1944 augusztusában - már a következő küldetésre készültek. Annyit már tudtak, hogy éjszakai bevetés lesz, ezért inkább a D-napi műveletek hiányosságaira és hibáira összpontosítottak, és nem saját vállukat veregették. A kitűzött célok elérését illetően a légideszant bevetése ugyan nem járt teljes sikerrel, annyival azonban igen, hogy igazolja az aznap éjszakai hadműveletet.

A három légideszant-hadosztály együttes célja az volt, hogy szakítsák el egymástól és zavarják meg a német alakulatokat, s ezzel akadályozzák meg, hogy azok a hajnalban a tenger felől érkező szövetségesek ellen koncentrált ellentámadást indítsanak, továbbá hogy biztosítsák a Sword- és a Utah-part szárnyait. A 6. légideszant-hadosztály szerepe ebben az volt, hogy semmisítse meg a Dives-folyó hídjait, vegye át az ellenőrzést az Orne-folyó és az Orne-csatorna fölöttieken, szállja meg az Orne-t és a Dives-et elválasztó gerincet, és semmisítse meg a merville-i német üteget.

A merville-i üteg - négy ismeretlen méretű ágyú, négy kazamatában - közvetlenül az Orne-folyó torkolatának jobb oldalán állt egy lapos, nyílt legelőn. A szövetségesek tervezőinek feltételezése szerint

ezek az ágyúk fedezni tudták a Sword-partot, s minden valószínűség szerint lehetetlenné tették volna a 3. hadosztály partraszállását. Ilyenformán tehát elsődleges célpontnak számítottak. Az üteget a levegőből és a szárazföldről akarták támadni, s szükség esetén hajóágyúkkal is.

A légítámadást 02.00-ra tervezték, a RAF száz Lancaster bombázójával. A bombázás célja nem is annyira az erőd megsemmisítése volt, hanem inkább az, hogy fedezékül használható bombatölcséreket szolgáltasson,

és elkábítsa a németeket; a vastag vasbetonon meg egy szerencsésen telibe találó ágyúlövedék sem hatolt volna keresztül.

Ezután indul meg a földi támadás. Ám milyen jól védettek voltak a kazamaták a bombázások ellen, a védők ugyanannyira felkészültek a földi támadásra is. Az erőd környékét szögesdrót akadály és aknamező vette körül, azon belül újabb szögesdrót akadály és aknamező következett, végül pedig egy tíz géppuskafésszel megerősített árokrendszer, amelyből a német lövések tüzelhettek. Az üteget a becslések szerint mintegy kétszáz katona védte.

A védmű annyira erős volt, s ágyúi annyira fontosak, hogy a britek a 6. légideszant-hadosztály teljes erejének tíz százalékát ennek a feladatnak a leküzdésére szándékoztak fordítani. A megbízatást a huszonkilenc éves T. S. H. Otway alezredes és az általa vezetett 9. zászlóalj kapta. Rajtaütésszerű végrehajtást tervezett, valami olyasfélét, amelyet Howard őrnagy vezetett az Orne-csatornánál, a Pegasus-hídnál, csak épp nagyobb méretűt. Howardnak hat vitorlázógépe és száznyolcvan embere volt, Otwaynek hétszázötven embere, ebből hatvan vitorlázógépen szállított, a többi ejtőernyős. Terve az volt, hogy az ütegtől néhány kilométernyire elterülő erdőben gyűjti össze zászlóalját, készenlétbe helyezkedik, s akkor támad, mikor a vitorlázógépek a védmű közvetlen körzetében, közvetlenül az erőd falaiba ütközve leszállnak. Ha sikerül az akció, rakétapisztollyal jelzi.

A feladatot 05.15-ig meg kellett oldani. Ha addig nem érkezik rakétajelzés, a Sword-part előtti angol hadihajók löni kezdik Merville-t. Ez volt tehát a terv A valóság másként alakult. Howardot vitorlá

zópilótái pontosan a kívánt helyen tették földre (Leigh-Mallory a vezérgép pilótája, Jim Wallwork aznap éjszakai teljesítményét "a második világháború legnagyobb repülő teljesítményének" minősítette), Otway pilótái azonban csúnyán szétszórták a zászlóaljat. Nem ütköztek felhőpadba, de ahogy amerikai kollégáik, ők sem voltak

hozzászokva a légvédelemhez, ezért nem tudták megítélni, mennyire veszélyes, és fölösleges kitéfő manőverekbe kezdtek.

Otway közvetlenül egy német parancsnokság mellett ért földet. Bement az erdőbe, a gyülekezési ponthoz, ahol a helyettese ezzel fogadta:

"- Hál' istennek, hogy itt van, alezredes úr! - Miért, mi van? - kérdezte Otway

- Teljes a káosz. Színte senki sincs itt."H

Már hajnali kettőre járt. Otway körül alig száz ember gyűlt össze. A vitorlázógépek megérkezéséig el kellett helyezkednie az üteg védművei körül, de ehhez katonái egyhatedénél többre volt szükség. Dühösen várakozott.

02.30-ra összesen százötven embere került elő. Géppuskájuk csak egy volt. Se aknavető, se páncéltörő löveg, se rádió, se utászok; se aknakereső műszer. A vitorlázógépek érkezéséig még két óra volt.

02.50-kor a századnyi csapat elindult. Remélték, hogy az üteg környékén összefutnak azzal a kis felderítő járőrrel, amely korábban, a felderítőkkal együtt ereszkedett le. A libasorban haladó főcsoport elhaladt egy német légvédelmi üteg mellett, amely az érkező brit motoros és vitorlázógépeket lőtte. Csábító célpont és lehetőség volt, a katonák élni is akartak vele, de Otway feladata fontosabb és sürgősebb volt. Nem akarta felfedni pozícióját, az idő pedig rohant. Szájáról szájra adták hátra a parancsot: nem löni!

Nem sokkal később találkoztak a járőr parancsnokával. Jelentése meglehetősen zavaros volt: átvágta a külső szögesdrót kerítést, és keresztülkúszott az aknamezőn. A szögesdrót nem olyan borzasztó, mint amilyentől tartottak. Ezzel szemben nem volt nála szalag, hogy megjelölje, merre ment (az aknákat a kezével tapogatta ki). És ami még rosszabb: a RAF bombázói alaposan melléfogtak, az erőd közelében egyetlen bomba sem hullott.

04.30-kor, pontosan menetrend szerint megérkeztek a vitorlázó szállítógépek, s körözni kezdtek fölöttük: Otway aknavetőinek villanásait keresték, az lett volna a jel, hogy jöjjenek. Otway tehetetlenül nézte őket: emberei nem találták meg azokat a csomagokat, amelyekben a világító aknagránátok voltak. Mivel ezeket nem látták, a vitorlázópilóták feltételezték, hogy valami baj történt. Otway látta, hogy az egyik gép egészen alacsonyan, alig harmincméternyire a

földtől átsuhan az erőd fölött, aztán megfordul, és valahol hátul leszáll.

Nem volt más választása, parancsot adott a támadásra. Frontális támadást kellett végrehajtaniuk, egyetlen irányból, mivel nem volt annyi embere, hogy négy oldalról menjenek. A rohamcsapatokat utasította, hogy ne törődjenek a lövészárkokkal, menjenek egyenesen a kazamatákba - az árkokban lévő németekről majd gondoskodnak az utánuk jövők.

Katonák kúsztak előre, hogy nyílásokat robbantsanak a belső szögesdrót kerítésen. Mikor ez megtörtént, az árkokban lévő német lövések és géppuskások tüzet nyitottak. Otway katonái az aknáknak, az

ordítózásnak és a lövöldözésnek fittyet hányva előrerohantak. Sokan elesetek, de a többiek elérték a falakat, és annak nyílásain át tüzelni kezdtek.

A lerohanást túlélő németek megadták magukat. Húsz perc múlva véget ért a harc. Otway fellőtte a győzelmet jelző rakétát; egy megfigyelőgép észrevette, értesítette a hadihajókat - tizenöt perccel azelőtt, hogy az ágyúzás megkezdődött volna. Otway híradósa elővett a zubbonyából egy galambot, és elengedte: vigye hírül Angliába, hogy a merville-i erődöt elfoglalták.

A németek rettenetes árat fizettettek érte. Otway százötven emberének több mint a fele meghalt vagy megsebesült. A németeknek is sokba került: a kétszáz védő közül mindössze huszonkét ember került sértetlenül hadifogságba.

Az ágyúkat tönkretették: Gammon-gránátokat robbantottak a csövekben. Kiderült, hogy régi francia 75 milliméteresek voltak, még a Maginot-vonalból származtak. Nem jelentettek komoly fenyegetést a Sword-partra, mert kelet felé, az Orne túlsó partjára irányozták őket.

Ennek ellenére az akció ragyogó fegyvertény volt. A brit légideszant-csapatok remekül rajtoltak. Még virradat előtt elfoglalták az Orne-folyó és az Orne-csatorna hídjait, megsemmisítették a merville-i üteget - mindkettőt pontosan menetrend szerint. Howard emberei visszavertek egy gyors és erőteljes helyi ellentámadást, amit két régi, apró francia tank vezetett. Közben erősítés is érkezett: a 7. zászlóalj ejtőernyősei.

Howard tervei a legkisebb részletig beváltak. Otway tervei már akkor összeomlottak, mielőtt még földet ért volna. Otway rögtön

zöképpessége és elszántsága, valamint Howard higgadt önbizalma és remek terve egyaránt a legjobb formájában mutatta a második világháború brit hadseregét.

A 6. légideszant-hadosztálynak aznap éjjel még sok más kalandban és sikerben volt része. Az egyik leglátványosabb A. J. C. Roseveare őrnagynak, a 8. zászlóalj egyik műszaki tisztje odisszeája volt. Roseveare, aki a háború előtt kultúrmérnök volt, azt a megbízatást kapta, hogy robbantsa fel a Dives-folyó bures-i és troarni hídját. Osztaga ehhez kellőképp becsomagolva néhány tucat speciális "General Wade"-et vitt magával (a „Wade tábornokok” tizenöt kilós töltetű robbantóeszközök voltak).

Roseveare nem a megfelelő ledobási körzetbe érkezett, kóborolt egy ideig, aztán összeakadt David Breeze hadnaggyal és néhány bajtársával. Leltárt készítettek. Az osztag hét emberből állt. Volt egy összecsucukható targoncájuk meg egy ládájuk, amelyben a Wade-ek voltak. Tudták, hol vannak és hová akarnak menni: Troarnba, a nagyobbik hídhoz, amelyiktől körülbelül nyolc kilométernyire voltak. Roseveare közben rekvirált egy kerékpárt, de még ennél is jobban örültek, mikor egy utánfutós egészségügyi dzsip is csatlakozott hozzájuk - mindkettő vitorlázógépen érkezett. Roseveare emlékezete szerint az utánfutó "színültig volt rakva vérrel teli palackokkal, kötszerrel, sínekkal és más hasonló eszközökkel. Mondtam az orvosnak, hogy jöjjenek utánam. Arra gondoltam, nem árt, ha szükség esetén van valamilyen szállítóeszköz. Útközben Herouville-ben elvágtuk a telefonvezetékeket, mivel ez hasznosnak látszott."

A drótokat Bill Irving őrmesternek kellett elvágnia. "Korábban a gyakorlatokon már vagy tíz-tizenkétszer megmástrom az ilyen póznákat - mesélte. - Most azonban csak félig bírtam fölmászni, mert túlságosan nehéz volt a cuccom." Így hát a telefonvonalakat nem vágta el.

A karaván, hátul a dzsippel és az utánfutóval, folytatta útját. Ót kilométerre Troarntól, egy elágazásnál a 8. zászlóalj nyolc katonája is hozzájuk csapódott. Roseveare nagyon megkönnyebbült. Elmagyarázta nekik a feladatot, közölte, hogy mihelyt sikerül biztosítani a hidat, utászai felrobbantják. Tájékoztatóját ezzel zárta: "Gyalogság, előre!"

A csapatban nem volt se tiszt, se tiszthelyettes. A nyolc közkatonára összenézett, és a fejét csóválta. A némiképp lehervadt Roseveare

összeszedte magát, és új tervet gondolt ki. Utasította az orvost, hogy üritse ki az utánfutót.

"- Nem tiltakozott? - kérdezték később Roseveare-től.

- Nem volt joga érzelmösködni. Szépen felraktuk a speciális robbanótölteteket meg a detonátorokat az utánfutóra."

Utászai felé a bures-i hídhoz küldte, hogy robbantsák fel. A Wade-ek felé nekik adta. Ezután ellentmondást nem tűrve odaült a dzsip kormányához - "Szeretem kézben tartani a dolgokat" -, a vele maradt hét ember felszállt rá, a nyolcadik, egy Peachey nevű utász a pótkocsira kapaszkodott fel egy Bren géppuskával, ő lett a faroklövész. A dzsip két első sárhányóján Irving őrmester és Joe Henderson őrmester ült, Sten géppisztolyokkal. A dzsip belsejében szorongók lövésre kész fegyvereikkel az oldalbiztosítást szolgáltatták.

A túlterhelt dzsip nagy erőlködve elindult, s lassanként felgyorsult. Szerencsére emelkedőt nem kellett leküzdeni, az út egyenesen lejtett a folyó felé. A dzsip egyre gyorsult.

Roseveare lassítás nélkül fordult be egy kanyarba, "és baaamm, belerohant egy szögesdrót akadályba", emlékezett Irving. Ő maga lerepült a kocsiról, mindenütt egymásba bonyolódott karok és lábak kavaroztak, a tengelyekre szögesdrót csavarodott. Roseveare a németek reagálásától tartva, azonnal fedezékbe ugrasztotta embereit, aztán zseblámpával világított Irvingnek, míg az elvagdosta a szögesdrótokat. "Úgy éreztem magam, mint egy borsószem, aki csak várja, hogy kifejtsék a hüvelyből", mesélte Irving.

De nem voltak németek a környéken. A troarni helyőrség aludni látszott. Irving végre elvágta a drótokat, mindenki visszamászott a dzsipre, és folytatták útjukat Troarnon keresztül.

Óvatosan gurultak. Roseveare egy keresztúthoz érve belelépett a fékbe, és előre küldte Irvinget, hogy nézze meg, tiszta-e a levegő. Semmi sem moccant. Irving intett a dzsipnek, hogy jöhet. "És

ahogy megfordultam, hogy még egyszer megnézzem, fütörészve elbiciklizett mellettem egy német katona - látnivalóan egy kis kiruccanásból kerekedett hazafelé." A dzsipen ülők lelőtték a németet.

"Na, ezt elbaltáztuk", jelentette ki Roseveare. Sebességbe kapcsolt, és egyenesen behajtott Troarn főutcájába, amely egy dombról futott lefelé a falun túl húzódó folyóig. A németek szinte abban a pillanatban felriadtak, és lövöldözni kezdtek.

"Minél tovább mentünk, annál jobban lőttek ránk - idézte fel Irving -, Roseveare annál gyorsabban hajtott, mi annál sűrűbben lőttünk vissza, és kezdtünk ide-oda kacsázni az úton." Irving becslése szerint tizenhúsz német löhetett rájuk. Kezdték lefelé csúszni a dzsip bal első sárhányójáról, és lőtt mindenre, ami mozdult. Mikor a dzsip a falu túlvégére ért, "én nem tudom, hogy történt, de azon vettem észre magam, hogy a motorházon hasalok".

Elmondta még: "Olyan izgalomba jöttünk, hogy tulajdonképpen nem is féltünk."

Az utca vége felé egy német rohant ki az egyik házból egy MG34-essel" a kezében, és letette az út közepére. Egy másodperccel elkésett: a dzsip már majdnem rajta volt. Bár, mondotta Roseveare, "rettenetesen gyors volt". A német felkapta a fegyvert és az állványt, és berohant egy kapu alá. Ahogy elhaladtak előtte, hirtelen "nyomjelzők süvítettek el a fejünk fölött".

Megint elkésett egy másodperccel. A dzsip most már a lejtős út utolsó szakaszához ért, és egyre gyorsult. Roseveare ide-oda rángatta a kormányt, cikcakkozott. A géppuskás nem tudta eléggé lenyomni fegyverét ahhoz, hogy elérje őket.

A dzsip bedőlt. Peachey leesett az utánfutóról (megsebesült és elfogták). "És valahogy - mesélte Irving - Joe Henderson, aki induláskor még velem együtt a kocsi elején ült, egyszer csak az utánfutó végében kötött ki. Menet közben valahogy keresztülmászott a dzsipen. Tőlem ne kérdezze, hogyan csinálta, de megcsinálta."

A raj elért az őrizetlen hídhöz. Roseveare megállt, kiadta a parancsokat. Mindkét felől öröket állított, és utasította az utászokat, hogy a Wade-eket a híd legnagyobb ívének közepére helyezték. Néhány perc múlva (Irving szerint kettő, Roseveare szerint öt lehetett), mindent előkészítettek.

Irving megkérdezte Roseveare-t, akarja-e ő meggyújtani a gyújtózsinórt. Roseveare nem kért a megtiszteltetésből.

"Én meg arra gondoltam, hogy biztos azért nem, mert úgy gondolja, hogy ha a herkentyű nem működik, akkor így mondhatja, hogy neki semmi köze az egészhez", mesélte Irving.

* Földi és légi célok ellen egyaránt használható német géppuska; háromlábú állványról és fegyverlábról is lehetett vele tüzelni. A köznyelv a későbbi MG-42-vel együtt villámgéppuskának nevezte. A ford.

A híd nagy robajjal felrobbant. Kétféle nyílás keletkezett a közepén.

Roseveare egy földúton lehajtott a folyóhoz, ahonnan a társaság már gyalog folytatta útját a zászlóalj körlete felé. Egyre mélyebben hatoltak az erdőbe. Roseveare egy idő után pihenőt rendelt el. "Rettenetesen ki voltunk dögölve ez után a sok izgalom után - emlékezett Irving. - A szó szoros értelmében hanyatt vágtuk magunkat, és elaludtunk."

A nap már kezdett feltűnni a keleti láthatáron. Egy óra múlva fölkeltek, és simán eljutottak a zászlóaljhoz. Roseveare ott tudta meg, hogy a bures-i hídhöz küldött utászok is teljesítették megbízatásukat.¹⁰

A kanadai ejtőernyős zászlóalj feladata a Dives felső folyásán átívelő híd felrobbantása volt. John Kemp őrmester 02.00-ra összeszedte raját, de nem tudta, hol jár. Az ő megbízatásuk úgy szólt, hogy biztosítsák a robehomme-i hidat felrobbantó utászokat.

Es mit hall egyszer csak az éjszakában Kemp őrmester? Biciklicsengőt. A csengető egy francia lány volt, aki valószínűleg telefonvonalakat vágott el - egész Normandiában ezt csinálták. A francia kanadaiak beszéltek vele. Ráállt, hogy elvezeti őket a hídhöz. El is indultak. A lány azonban egy német parancsnoksághoz vezette őket, s követelte, hogy támadják meg. Kemp megtagadta: az ő feladata a híd felrobbantása és nem a németek zaklatása volt. A lány nagy kellenlően továbbvezette őket. Robehomme-hoz érkezve Kemp látta, hogy nem őrzik a hidat. Öröket állított mindkét végére, és várta, hogy jöjjenek az utászok a robbanóanyaggal.

A lány rossz néven vette. - Hát nem csinálnak semmit? - kérdezte. Nagy kockázatot vállalt azzal, hogy odavezette őket. - Csak üldögélnek itt?

Szerencsére megérkeztek az utászok, a hidat fölrobbantották, és a lány megnyugodott. ~'

Egészében véve a brit légideszant katonák méltán lehettek elégedettek aznap éjszakai teljesítményükkel. Felrobbantották a hidakat, amelyeket robbantani kellett, s elfoglalták azokat, amelyeket épségben kellett megszerezni. Szerte a félszigeten a Dives és az Orne között számos kulcsfontosságú falut és útkereszteződést foglaltak el.

Megsemmisítették a merville-i üteget. Teljesítették megbízatásukat: a 6. légideszant-hadosztály még virradat előtt biztosította a Sword-part balszárnyát, amely egyszersmind az egész invázió balszárnya volt.

A hadosztály azonban az ellenséges vonalak mögé került. Kétségbeejtően kevés volt a nehézfegyver. Az Orne keskeny hídjainak kivételével nem volt földi összeköttetésük a brit hadsereg többi részével - és senki sem tudta, mennyi időt vesz majd igénybe, mire a kommandósok elérik a Pegasus-hidat.

A jobbszárnyon az amerikaiak nem voltak olyan eredményesek, mint brit kollégáik. A 101. légideszant-hadosztály elsődleges célja az volt, hogy St-Martin-de Uarreville és Pouppeville között biztosítsa a Utah-part mögött elterülő elárasztott területen átvezető töltésutak nyugati kijárait. Feladataik közé tartozott még a Douve-folyó két hídjának megsemmisítése (az egyik a Carentanól északra futó országúté, a másik a nyugatra fekvő vasúti híd), továbbá el kellett foglalniuk és meg kellett tartaniuk a La Barquette-i zsilipet, valamint hídfőállásokat biztosítani a Douve fölött a zsilip és a tenger közötti szakaszon. Összességében a 101. hadosztálynak kellett megnyitnia a csatateret a Utahparton partra szálló 4. gyalogoshadosztály előtt, s ugyanakkor le kellett zárnia a carentani német erők elől.

A feladat végrehajtása gyötrelmesen lassan indult. Órákba került, míg a csapatoknak sikerült zászlóaljnyi erőkké gyülekezniük, sok esetben csak hajnalra vagy az után jöttek össze (néhány esetben aznap nem is), aztán még egy hétig tartott, mire sikerült a 101-esek és a 82-esek embereit szétválogatni.

Robert Cole alezredes, a 502. ejtőernyőszerez 3. zászlóaljának parancsnoka Ste-Mére-Église közelében ereszkedett földre, tíz kilométerre célpontjától, a Utah két északi kijáratától. Időbe telt, mire kiderítette, hogy hol van, s időbe, míg összeszedte embereit. 04.00-ra még mindig alig ötvenen verődtek össze. Elindultak. Két óra múlva még huszonöt csapódtak hozzájuk. Belefutottak egy kisebb ellenséges menetoszlopba, sok németet lelőttek, tíz foglyot ejtettek. Hajnalban azonban még mindig egy óra járásnyira voltak kitűzött céljuktól.

Cartledge hadnagynak a hajnal szívesen fogadott haladékot hozott. Azt hitte, elérte a Douve-folyót, pedig valójában a Merderet partján járt. 04.00-ig kilenc embert sikerült begyűjtenie; a Cotentinre

ledobott egységek körében jellemző volt ez az arány. "Szakasza" a következőkből állt: Werner Meyer hadnagy, aki tolmácsként dolgozott a hadosztály hírszerzésének lehallgatói mellett; egy robbantási szakértő, három rádiós; egy századírnok; két ember a saját századából. "Összesen csak három harcképzett emberem lévén - mondotta Cartledge -, feltétlenül nagyobb csapatot kellett gyűjteni."

Elindult arrafelé, amerre a partot tudni vélte. "Mikor megvirradt, megálltunk egy dülőút szélén egy domboldalon, egy nagy körben leraktuk az aknáinkat, aztán elővettük a csokoládénkat meg a kulacsunkat, és nekifogtunk reggelizni. Én Meyer, Bravo és Fordik társaságában ületem, közösen döntöttük el, hogy merre menjünk."2

E percben a 101-esek meglehetősen sok katonája ült valahol s vitatta meg a helyzetet. John Fitzgerald közlegénynek sok mondanivalója lett volna, de nem akadt beszélgetőpartnere. A 101. hadosztály kötelékébe tartozott, és csak hajnali négy felé találkozott egy századossal meg egy közlegénnyel - mindkettő a 82-esek embere volt. Elindultak megkeresni a többieket. Közben már érkeztek a vitorlázógépek, és egy német légvédelmi üteg tüzet nyitott.

"Olyan zaj volt, hogy körülbelül húsz méterre oda tudtunk kúszni hozzájuk - idézte fel a történetet Fitzgerald. - Folyamatosan lőttek. A százados halkan ismertette a tervét, aztán felkiáltott: - Kapjuk el a nyomorultakat!" A 82-esek közlegénye BAR-golyószórójával azonnal leszedett két németet, a kapitány pedig odahajított egy gránátot, amely közvetlenül az ágyú alatt robbant.

"Kilőttem az M-1-esem egész tárát a bal oldalon álló két németre mondta Fitzgerald. - Egy pillanat alatt végük volt. A homlokom izzadt, a kezem remegett. Életemben először lőttem előre. Észrevem, hogy a puskám csövén szakadtan lóg a kondom. Még az ugrás előtt húztam rá, nehogy víz menjen a csövébe, aztán megfeledkeztem róla.""

Ezután egy másik, egy nagyobb üteg következett. Megtámadták azt is, de a németek visszaverték őket. Visszavonulás közben szétszóródtak. Így aztán Fitzgerald hajnalban ott állt egyedül, és nem tudta, hol van.

Gibbons százados (501. ejtőernyősezered) egy tizenkét fős, vegyes csoportot gyűjtött maga köré, és 03.00-kor nekivágott. Egy apró falucskából kikergettek két németet, fölverték a francia lakosságot, elővettek egy térképet, mutogattak, hadonásztak, és közben rájöttek, hogy

az imént szabadították fel Carquebut-t. Gibbons tudta, hogy Carquebut kívül esik a 101-esek szektorán, és a 82-esek feladatkörébe tartozik. Elhatározta, hogy továbbindul eredeti célja, a Douve két hídja felé. Hosszú útnak ígérkezett. - "Mikor Carquebut-t elhagytuk - emlékezett Gibbons -, még épp csak virradt."

Tizenkét idegen katonával vágott neki a tizenöt kilométeres útnak, még hozzá úgy, hogy semmiféle hídrobantásra alkalmas robbanószer nem volt náluk. Később elmondta: "Annyi szent, hogy nem így képzeltem az inváziót, bár az is igaz, hogy ebben a formában sosem gyakoroltuk."4

De azért tette a dolgát, ahogy szerte a Cotentin mindkét hadosztály csapattisztjei. Ez volt az alapos eligazítás haszna. A szakasz- és századparancsnokok ismerték zászlóaljuk feladatát. Hajnali négyre már sokuk nekifogott feladata teljesítéséhez, bármilyen távol értek is földet attól.

Shettle százados azon kevesek közé tartozott, akik még virradat előtt érték el céljukat. Miután felrobbantotta a Carentanól északra eső terület be- és kivezető távközlési vonalait, a Douve-folyónak ahhoz a két hídjához indult, amelyek a zsilip és a tenger közé estek. Hídfőállást kellett létesítenie a folyó túlsó partján, nem felrobbantani a hidat, mivel arra később szükség volt ahhoz, hogy a Utah-part bal szélé (e percben Shettle ott tartózkodott) és az Omaha-part jobbszárnya között összeköttetést teremtsenek.

Shettle-nek körülbelül tizenöt embere volt. Egy tanyához érve körülvették az épületet, kihívták a családot. Kiderült, hogy csak egyetlen német tartózkodik odabent: egy számvivő-pénztáros a németek 6. ejtőernyősezeredének teljes zsoldjával. Shettle elfogta, a pénzt pedig lefoglalta. A gazda elvezette az amerikaiakat a hidakhoz. A déli parton mindkettőt géppuskafészek védtek, de néhány önként jelentkező átrohant, és elkergette a németeket. Mikor azonban megvirradt, a német géppuskások viaszorították Shettle előőrsét az északi partra.'s

Közvetlenül virradat előtt Johnson ezredesnek, az 501. ejtőernyősezered parancsnokának sikerült elfoglalnia a La Barquette-i zsilipet, és néhány rajt áttolni a túlsó partra.

A 82. légideszant-hadosztály parancsa úgy szólt, hogy a Douve és a Merderet összefolyásától fölfelé található point-l'abbé-i és beuzeville-i

Douve-hidak felrobbantásával, majd a Merderet mindkét partjának elfoglalásával zárja le dél felől a Cotentin-félszigetet, utána pedig a Douve-folyó vonalát biztosítva, védje a VII. hadtest délnyugati szárnyát. Észak felé a kritikus objektum Ste-Mére-Église volt.

Ed Krause alezredes (505. ejtőernyősezered, 3. zászlóalj) mintegy száznyolcvan embert gyűjtött maga köré, s elindult velük kitűzött úti célja, Ste.-Mére-Église irányába.

A faluban akkorra már eloltották a tüzet, a lakosok visszafeküdtek - a német helyőrség nemkülönben. Elképesztő és megmagyarázhatatlan volt, de tény és való. Krause egészen a városka széléig háborítatlanul haladt. Odaérve megbízott egy századot, hogy amilyen halkán csak lehetséges, lopózzanak keresztül a városon, a túlsó végén állítsanak fel utakadályokat, és telepítsenek eléjük aknákat. Harminc perccel később a másik századdal bevonult a városkába, hogy megtisztítsa. Egy félrészig helybeli kalauzolta őket a németek szállásáig. Harminc német gyáván megadta magát, a tizedet, aki ellenállt, lelőtték.

Ilyen gyorsan sikerült elfoglalni egy kulcspontot. Krause elvágta a távközlési kábeleket is. Emberi kézben tartották a Ste-Mére-Églisebe vezető utakat, köztük a legfontosabbat, a Caen és Cherbourg közötti országot.*

Hajnalban katasztrófális baleset történt. A shef-du-pont-i utakadályhoz egy páncéltörő löveget vontató dzsip érkezett, s mielőtt még Krause emberei feltartóztathatták volna, ráfutott az aknákra. A robbanás nemcsak "roncsot csinált a kocsiból és az ágyúból", de a dzsip két utasát is megölte, és megsemmisítette az utakadályt.

Szerencse a szerencsétlenségben, hogy Krause-éknak már amúgy is volt két páncéltörő lövegük. Mire a nap fölkelt, az amerikaiak a terveknek megfelelően birtokukba vették Ste-Mére-Église-t.'6

Az amerikai ejtőernyősöknek hajnalra sehol máshol nem sikerült teljesíteniük küldetésüket. Nem foglalták el és nem robbantották fel a hidakat, nem biztosították a töltésutak kijárait. Egyetlen amerikai század sem gyűlt össze teljes létszámban, s fél létszámban is csak * A falu egyik garázsában rejtőzködő André Mace ezt írta naplójába: "Mint a pokol. Mindenütt lőnek: puskákból, géppisztolyokból, ágyúkból. Hajnali háromkor kimerészkedünk egy kicsit körülnézni, hogy mi a helyzet. Csak amerikaiak járnak az utcán, német egy szál se. Leírhatatlan öröm. Soha életemben nem voltam még ennyire boldog." (Eredeti a ste-mére-église-i Ejtőernyős Múzeumban; másolat az EC-ben.)

néhány. Egy órával napfelkelte után és még azután is, az amerikaiak még mindig egymást keresgéltek.

Mindez arra a kijózanító következtetésre vezetett, hogy talán jobb lett volna hajnalban érkezni. Világosban sokkal könnyebb lett volna összegyűlni, s 07.30-ra már céljuk felé tarthattak volna az egységek -

tehát akkorra vagy korábban, mint ténylegesen történt. (Huszonnégy órával később, a D-nap végén, a 101. hadosztály ledobott hatezer emberéből még csak két és fél ezer gyűlt össze.)

Mindazonáltal, az idővesztés és a gyülekezés viszonylagos sikertelensége ellenére, az éjszakai ugrással így is sok mindent sikerült elérni. Annyi bizonyos, hogy megzavarta a németeket. A csapattisztek kezdeményezőleg léptek fel, összeszedtek akit lehetett, és elindultak századuk célpontja felé. Ste-Mére-Église-t elfoglalták.

Mihelyt azonban megvirradt, az amerikai légideszantcsapatok tisztjei századostól fölfelé mind úgy érezték, hogy el vannak vágva és körül vannak véve, és nagyon féltek, hogy egységük nem lesz képes végrehajtani a küldetését. A két hadosztály az állomány keveredése ellenére sem támogatta egymást, nem tudott együttműködni. Ez most már nem rajtaütés volt. Nem számíthattak rá, hogy valaki majd kivágja őket. Minden talpalatnyi föld megszerzéséért és megtartásáért meg kellett küzdeniük, maguknak kellett megteremteniük az összeköttetést - de csupán teljes létszámuk egyharmadával harcolhattak. A legjobban attól féltek, hogy védekezésre kényszerülnek, rádiójuk nincs, fogalmuk sincs, hogy hol lehet a többi amerikai, csekély létszámuk miatt passzivitásra kényszerülnek, sőt talán lerohanják őket.

Heydte ezredesnek virradat előtt sikerült végre összeköttetésbe lépnie Marcks tábornokkal. A tőle kapott parancs szerint ezredével Carentanól északra kellett támadásba lendülnie, és megtisztítani a Carentan és a Ste-Mére-Église közötti területet. Heydte biztosra vette, hogy képesek rá. Egy felduzzasztott létszámú ezred állt rendelkezésére, amely véleménye szerint felért két amerikai vagy brit hadosztállal. Ejtőernyősei kemény fiúk voltak, átlagéletkoruk tizenhét és fél év. Hatévesek voltak Hitler hatalomra jutásakor. A náci ideológia gyermekei voltak, amely pontosan erre a pillanatra készítette fel őket. Volt egy tapasztalt és köztisztelőben álló parancsnokuk, egy rettenthetetlen, hivatásos katona.

A 6. ejtőernyőezred mintegy sűrítve hordozta magában a náci Németország lényegi jellemzőit. A fasiszták a német hadsereg professzionalizmusát az új náci fiatalsággal ötvözték. Vadonatúj felszereléssel látták el őket. Legjobbjaikkal álltak az amerikaiak legjobbjai elébe. "Csak hadd jöjjenek", mondotta becsmérőleg Göbbels.

És most jöttek. Jöttek szétszóródva, kiszolgáltatva. Amint a nap első sugarai feltűntek, Heydte és a náci rendszer elitje nekiindult, hogy leszámoljon velük. A D-nap első jelentős ellentámadása megkezdődött. Az amerikai és a német elit összecsapásának, a két rendszer összecsapásának ígérkezett.

13

A LEGNAGYOBB SZÍNIELŐADÁS

A BOMBÁZÁS

"Amint megvirradt - idézte fel Shettle százados (506. ejtőernyőezred) - a hadtörténet legnagyobb látványa tárult elénk. Közepes- és könnyűbombázók érkeztek egymást követő hullámokban az inváziós partok fölé, ahol ledobták bombáikat."

Minden idők legnagyobb légi armadája sereglett össze. Félelmetes tömegben jelent meg a csatatér fölött. A D-napon a szövetségeseknek több mint tizennégyezer különféle repülőgépe volt a Luftwaffe két-százötvenével szemben (és azok zöme is az invázió két szélén, a hajókat támadta).*

A bombázógépek pilótái és személyzete közül sok három bevetésen vett részt aznap, a légierő minden más tagja kettőn. Spaatz, Harris és Leigh-Mallory minden röpképes eszközt a támadás szolgálatába állított. Nem képezték tartalékot - ez is jelezte, milyen hosszú utat tettek meg a légi hadviselésben 1939-42 óta, mikor a RAF még védekezésre kényszerült, és nem is álmodott olyasmiről, hogy egy nap Nagy-Britanniát fedezetlenül hagyják.

Kérdemelték a légi győzelmet és megfizették az árát: részben eszközökben, de főként emberéletekben. Az egész háború legveszedelmesebb haderőneme volt. És egyben a legdicsőségesebb.

* John Eisenhower a D-napon végzett West Pointban. Egy héttel később, immár hadnagyként, apja társaságában, kocsin járta be a hídfőt. Elképedten tapasztalta hogy a kocsik minden West Point-i szabályt sutba dobva, közvetlenül egymás nyomában közlekednek.

- Ha nem volna légi fölényünk, ezt sose tudta volna megcsinálni - mondta apjának. A főparancsnok felhorkant. - Ha nem volna légi fölényünk, nem volnánk itt."

A gyalogosok irigyelték a repülőket, de ellenérzéseket is tápláltak velük szemben. Az ő szemszögükből nézve a repülősök nem csináltak semmit, csak lődörögtek, esténként a lányokat hajkurászták, és rangban jelentősen megelőzték a gyalogosokat.z

A gyalogosok azonban nem látták a légierőt akcióban. Míg a repülősök szemszögéből nézve ők - mármint a repülők - már 1939, illetve 1942 óta (a RAF, illetve az amerikai légierő) harcban álltak, addig földi bajtársaik csak üldögéltek és pizmogtak.

Különös létformát éltek. Rossz időben - ilyen volt a napok többsége - csöndesen meghúzódtak a laktanyában. A kimenőknön övük volt London. Útban a bevetésre órák hosszat összezsúfoltak, fázva, idegesen, félve és unatkozva ültek. Mikor aztán odaértek, a pokolba kerültek. A németek légvédelme olyan sűrű volt, hogy a lövedékeken járni lehetett volna, miközben a német vadászgépek felülről támadtak. A bombázókban ülők számára egy ilyen óra szintisza rettegés volt.

Nem voltak védtelenek, voltak géppuskáik: az orrban, a törzs alatt, fent és hátul. A szakértők szerint jobban jártak volna, ha e súlyos fegyverek és az azokat kiszolgáló emberek súlya nélkül repültek volna. (Egy B-17-esen tizenhárom 50-es kaliberű géppuska volt.) Egy könnyebb géppel magasabban, gyorsabban és jóval nagyobb biztonságban repülhettek volna. Köszt, de nem - mondták a bombázók -, inkább szeretnének visszalőni.

Súlyos veszteségeket szenvedtek. A statisztikák szerint huszonöt bevetésnél többet nem élhetett túl a bombázók személyzete. A *22-es csapdája* nem kitaláció. Roger Lovelace őrmesterrel (386. bombázóosztály) közölték, hogy huszonöt bevetés után hazamehet. Aztán hogy harminc, majd harmincöt után. A D-nap már a hatvanadik bevetését hozta (összesen hetvenkettőt teljesített). A D-napot megelőző két hónapban a szövetségesek tizenkétezer embert és több mint kétezer gépet veszítettek.

De kitartottak és diadalmaskodtak. Ha vitatják is még, hogy mennyire vetették vissza a német hadiipar termelését, azt nem vitatja senki, mit értek el azzal, hogy a Luftwaffét kiszorították Franciaország fölé, és hogy a németeket védekezésre kényszerítették. Ez már nem légi fölény volt, hanem légi egyeduralom.

A stratégiai légierőt nem azért hozták létre, hogy a szárazföldi csapatoknak nyújtson taktikai támogatást. Ám ahogy a "szállítási terv"

június elején a csúcspontjához közeledett, ez is a feladatukká vált. Minden érintett egyetértett abban, hogy közvetlenül a D-nap előtt a Britanniában található valamennyi bombázónak részt kell vennie az atlanti fal döngetésében. Viták csak a *hogyan* fölött bontakoztak ki.

A végső terv a következő volt: a D-nap előtt két nappal a bombázóknak mintegy fele, a Fortitude tervhez kapcsolódva, megbombázza Pas-de-Calais-t. Másnap a repülősrők fele pihen, a többiek pedig úgynevezett *sétarepüléseket* indítanak, azaz csak könnyű célokat támadnak. A D-napot a RAF bombázóparancsnoksága nyitja éjfélkor Caen és a parti ütegek bombázásával. A hajnal első fényeinél az amerikaiak 8. légi hadserege ezerkétszáz B-17-essel (Flying Fortressekkel - Repülő Erődökkel) és B-24-essel (Liberátorokkal - Felszabadítókkal) fél órán át szórja a bombákat a calvadosi partra, mialatt a 9. légi hadsereg B-26-osai (a Marauderek - Martalócok) a Utah-partra mérnek összpontosított csapást. Ha az égbolt tiszta, a bombázás öt perccel a csapatok partra érkezése előtt szűnik meg, ha felhős, tíz perccel előtte.

Spaatz, Tedder és Leigh-Mallory 1500 méteres biztonsági zónát szeretett volna, a szárazföldi tisztek ötszáz méterest - végül kiegyeztek ezerben.

Miután a nehézbombázók a hajnali bevetésről visszaérkeztek Angliába, feltöltés után nyomban indultak is újra, de ezúttal a beljebb lévő utakat és hidakat támadták, vagy Carentan, Caen és más városokat. Spaatz ez ellen mint embertelen és nem sok eredményt ígérő akció ellen tiltakozott, Eisenhower azonban e vitában Leigh-Mallory pártjára állt, és kiadta a parancsot.'

Június negyedik napjára így emlékezett Roger Lovelace őrmester: "A feszültség olyan sűrű volt, hogy szinte hallhatóvá, szagolhatóvá, tapinthatóvá vált." Június 5-én este "már úgy éreztük magunkat, mintha egy sístergő kanócú bombán ülnénk. Aztán elkezdődött. Repülőgépeket hallottunk a fejünk fölött, a Dakoták indultak. Mi meg ott álltunk kint, és kémleltük a félhomályos eget. Annyian voltak, hogy csaknem beletébolýodtam."4

Június 6-án 02.00-kor izgatottságtól bizsergő emberek gyülekeztek az eligazítóhelyiségekbe. Mind egyetértettek abban, hogy ez már az invázió. Az eligazító tisztek "vigyorogtak, mint a fakutya", figyel

met kértek, elhúzták a térképet eltakaró függőnyt, és bejelentették a célpontot. Mint Carl Carden hadnagy (370. bombázóosztály) mondotta: "Szinte fölrobbant a helyiség, olyan éljenezés tört ki; jó darabig tartott. Végre rátértünk a tárgyra. Most már az amerikaiakon volt a sor."

Az eligazítás nem lohasztotta le a lelkesedést; a hajózószemélyzettel közölték, hogy magasan fognak repülni, a légvédelem gyenge lesz, a Luftwaffe pedig gyakorlatilag nem létezik.

De azért ugye lesznek kísérőink? - kérdezte valaki. Megnyugtatták, hogy három és fél ezer szövetséges vadászgép fog röpködni reggel a part fölött.

"Közölték, hogy a mi feladatunk a lehető legjobb tehetségünk szerint előkészíteni a talajt a gyalogság számára, hogy partra tudjon szállni, és harcolni és győzni tudjon - mesélte John Robinson hadnagy (9. légi hadsereg, 344. bombázóosztály). - Abban is bíztunk, hogy eközben kinyírnak egy rakás rohadt légvédelmi tüzért, akik iránt nem éreztünk könyörületet."~

A Cotentin-partra induló Marauderek legénysége előtt, amelynek tüzéségi állásokat kellett támadniuk, az eligazítás ijesztő adatokat tárt fel. Többek közt azt is, hogy szükség esetén százötven méteren kell repülniük.

"Százötven métert mondott?", kérdezte egyik barátját Lovelace őrmester. "Ez megrázott néhányunkat. Mikor legutóbb B-26-osok ennyire alacsonyra ereszkedtek, ez egy hollandiai bevetésen történt, tizből tíz gépet veszítettünk." A Martin által gyártott Maraudernek, ennek a kétmotoros közepes bombázónak magas vezérsíkjai, szivar alakú törzse és kurta szárnyai voltak. Személyzete csak "repülő kurvának" nevezte, "mert nem lehetett tudni, hogy mivel tartja fenn magát". De szerették. Mint Robinson hadnagy sokak nevében megfogalmazta: "A Marauderek kétségkívül széles e világ legjobb bombázói voltak."~

J. K. Havener hadnagy számára (9. légi hadsereg) a St-Martin-deVarreville közelében fekvő barfleuri ágyúállást jelölték ki. A gépe húsz darab 120 kilogrammos repesz-romboló bombát bírt el. "A megbízatásunk úgy szólt, hogy verjük szét az ágyúállásokat, és ijesztünk rá a német tüzérekre és gyalogosokra, hogy ne merjenek a vackaikról előkászálódni, és csináljunk egy csomó bombatölcsért, amiket a katonáink fedezékül használhatnak, mikor megvetik lábukat a Utah-parton."y

A B-17-esek tervezett repülési magassága hatezer méter volt, háromezer méterrel kevesebb a szokásosnál, és a szokásosnál egyharmaddal nagyobb bombaterheléssel. A célpont az Omaha és a britek által támadott partszakasz volt. Mindegyik "repülő erőd" tizenhat 250 kilós bombával szállt fel.

Az eligazítások után Anglia minden repülőterén először megreggelizett a legénység, majd teherautókra ültek, kimentek a gépeikhez, és beszálltak. Beindították a motorokat - köpködtek, köhögtek, lángokkal vegyes füstöt okádtak kipufogóikból a Marauderek kétezer lóerős Pratt és Whitney motorjai -, és várták az indulási parancsot.

James Delong hadnagy a 327. bombázóosztály egyik B-26-osát vezette. Egy harminchatos kötelékben repült. Mint felidézte, "már a kigurulás is tébolyító volt, de a felszállás legalább olyan rossz. Amint az egyik gép a kifutó feléhez érkezett, a másik már adta is a gázt. Sötét volt, zuhogott az eső. Egy gép előttem tűzgömbbé változott. Nem tudtam, föl tudok-e szállni ekkora teherrel."

Sikerült a felszállás, a gép mind följebb emelkedett. Körös-körül mindenütt bombázók kapaszkodtak fölfelé bömbölő motorokkal, leszállófényeiket kigyújtva, hogy össze ne ütközzenek. Azért történt néhány ütközés; a repülősök úgy mondták, hogy az aznap éjszakai gyülekezés minden ülésen "erősen megnövelte a pukantófaktorokat".

"Ötven bevetés állt már mögöttem, de a tenyerem izzadt, és éreztem, hogy kiszáll belőlem az erő", ismerte be Delong. Köteléke egy felhőrétegbe érkezve felbomlott. Mikor 2400 méteren magasan kibukkant, üres volt az égbolt. Csoportja egyetlen tagját sem találta, így aztán hozzácsapódott egy másik B-26-os kötelékhez, s úgy folytatta útját Normandia felé.⁹ Pilóták százai kényszerültek erre a megoldásra.

John Meyer hadnagy a maga B-17-esében a fedélzeti telefonban hallotta, hogyan siránkozik a másodpilóta a felhők miatt. "Azt mondta, hogy ez a németek titkos fegyvere, hogy Hitler megint bevetett valami titkos fegyvert.""

A B-26-oson repülő Havener másodpilóta iszonyú lelki gyötrelmeket állt ki. "Rohadtabb volt, mint az előző huszonnégy bevetésem bármelyike. Egyszerűen nem tudtam kivenni a fejemből, hogyan jártak azok a szerencsétlenek azon a hollandiai mélyrepülésen. És akkor ott voltunk most mi, akik valami nagyon hasonló öngyilkosságra ké

szültünk, mögöttünk meg alig néhány percnire és összevissza távolságra ott jött több száz Marauder."Z

A. H. Corry hadnagy bombázótisztként szolgált az egyik B-26-oson. Gépe egyedül bukkant elő a felhőrétegből. Egy perc múltán látta, hogy "egy másik gép jön ki az alattunk húzódo felhőből. Egy B-26-os volt. Villogtatni kezdtem neki. Igazolta a vételt, aztán odahúzott mellénk jobbról, és ott is maradt. Aztán egy másik tűnt fel balról. Egyre több gép került elő, mígnem három hatos kötelékké formálódtunk, és mentünk tovább a part felé."';

Charles Harris a 100. bombázóosztály egyik B-17-esének pilótája volt. Ő szállt fel utolsóként, 03.45-kor. "Mivel hogy mi voltunk ez egész 8. légi hadsereg legeslegutolsó segge-vége, emlékszem, kétszer is hátranéztem, de nem volt mögöttünk, csak a nagy semmi. Előttünk viszont gépek százai repültek."4

Ahogy az alacsonyan repülő Marauderek a Utah-part felé közeledtek, kivilágosodott az ég, a legénységek elé a világtörténelemben egyedülálló látvány tárult. Egyikük sem felejtí soha, csak nehezen tudták leírni. Alattuk deszanthajók százai futottak fehér fodrokat rajzolva a part felé. Mögöttük LST k és más hajók: rombolók, cirkálók és hadihajók. "Ahogy lenéztem erre a nagyszerű hadműveletre idézte fel Allen Stephens hadnagy, az egyik B-26-os másodpilótája (397. bombázóosztály) -, az az érzésem támad, hogy a világtörténelem legnagyobb színelőadásának vagyok szemtanúja."S

William Moriarty B-26-os pilóta így fogalmazott: "A part felé közeledve láttuk, hogy hajók lövik a partot. Az egyik romboló félig elsüllyedt már, de a kint lévő részéről még tüzeltek. A parton teljes volt a káosz, mindenütt bombák és agyúlövedékek robbantak."~

Corry hadnagy úgy emlékezett, hogy "a víz egyszerűen tele volt csónakokkal, mintha ezernyi hangya mászott volna odalent. Elképzeltem, hogy gubbasztanak most bennük azok a fiatal srácok... Nyilván halálosan félnek. Láttam, mibe rohannak, és imádkoztam értük. Arra gondoltam: te jó ég, én innen fentről nézem ezt az egészet, ők meg ki akarnak jutni arra a partra.".

A javarészt hatezer méteren, felhők fölött repülő B-17-esek legénységének nem volt része ilyen látványban. Nem láttak egyebet, csak B-17-eseket. Akik tudtak, beálltak a sorba egy radarral fölsze

relt gép mögé. A radarral rendelkező vezérgép meg tudta találni az általános célterületet. Mikor a vezérgép ledobta a bombáit, a többiek követték a példát. Ez éppenséggel nem volt a földi erők támogatásának tankönyvbe illő módja - ez a fajta bombázás nyilvánvalóan alkalmatlan ilyen célra. Eisenhower az invázió elhalasztásakor kijelentette, hogy a partraszállás elősegítésében erősen számít a bombázásra, s ehhez még hozzátette, hogy a szövetségesek e nélkül a lehetőség nélkül nem tudnák végrehajtani a hadműveletet. Végül a július végén, a Cobra hadművelet előestéjén a saját csapatokra végrehajtott hírhedt bombázás győzte meg Eisenhowert arról, hogy a B-17 nem megfelelő eszköz földi csapatok taktikai támogatására. A B-17-esek pilótáinak és legénységének tanúsága szerint D-napi tapasztalataik arra utalnak, hogy ezt az eszközt kár volt bevetni, s hogy a Flying Fortresseket inkább arra kellett volna használni, amire készültek: nagy kiterjedésű németországi célpontok (olajfinomítók, pályaudvarok, gyártelepek, repülőterek) támadására, s a part bombázását a Maraderekre és az A-20asokra (Havocokra - Pusztítókra) kellett volna bízni.

Ezzel szemben még azok a repülős parancsnokok sem gondoltak egy pillanatig sem arra, hogy kimaradjanak a D-napból, akiknek meggyőződése volt, hogy a háborút stratégiai bombázókkal is meg lehet nyerni, sem pedig azok, akik oly élesen ellenezték a szállítási tervet. Ott akartak lenni, és Eisenhower is azt akarta, hogy legyenek ott.

Hatezer méter magasban, a felhőkkel maguk alatt, az épp csak világosodó égen repülve, *a hol* kérdés gyakran megválaszolatlan maradt. Sok pilóta egyáltalán nem tudta betájolni magát. Utasításuk úgy szólt, hogy ha nem látják a célpontot vagy nem tudnak besorolni egy radaros gép mögé, vigyék haza a bombáikat. A 446. bombázókötelékben hatvannyolc B-17-es szállt fel, összesen kétszáz tonna bombával. Mindössze harminckettő tudta ledobni terhét. Akik ledobták, vakon, felhőkön keresztül, a brit partokra dobták le.

Carden hadnagynak volt egy öccse odalent. "Nem tudtam, hol van, de pontos akartam lenni. Az időjárás miatt késtünk egy kicsit, és ez befolyásolta szinte minden velük együtt repülő kötelék bombázási pontosságát." Egy töredék másodperccel később oldották ki a bombákat, nehogy a partra szálló embereket találják el, így azonban a B-17-esek minden bombája ártalmatlanul, a parttól háromnégy kilométernyire hullott le.

"A nagy csalódások napja volt - mondotta Meyer hadnagy. - Nagyon nem úgy sült el a dolgok, ahogyan terveztük." A szerencse csak az volt, hogy a légvédelem gyengének bizonyult, a Luftwaffe pedig fel sem bukkant. "Sétarepülés volt", vonta le a végkövetkeztetést Meyer.'y

A Utah-part a Maraderek számára nem volt sétarepülés. Olyan alacsonyan repültek, hogy "a németek kövekkel is eltalálhattak volna". Lovelace őrmester emlékezete szerint látta, hogy "az első támadóhullám kétszáz méternyi utat tett meg a parton, cikcakkozva rohantak előre a katonák. Mi lecsaptunk egyenesen a partvonalra, célpontot keresve. Erős tüzet vonzottunk magunkra, nem a szokásos 88 milliméteresekkel lőtték, hanem kisebb, de nagyon gyors gépágyúkkal. Megmaradt bennem egy kép, ahogy egy géppuskás egy csűr mellől lő ránk. Egy villanásnyi ideig egyenesen beleláttam a fegyver csövébe. A has- vagy a faroklövész visszalőhetett rájuk, én viszont odafent a felső toronyban tehetetlen voltam, mert vízszintesnél lejjebb nem tudtam célozni. Semmire sem tudtam löni."z°

Havener hadnagy látta, hogy a kötelékéhez tartozó gépek egyikét eltalálja a légvédelem. A gép abban a pillanatban csinált egy rántott orsót, majd egyenesbe jött és repült tovább. "A fene essen abba az eligazító tisztbe! - gondolta. Ennyit a sétarepülésről meg a gyöngye légvédelemről. "z'

Ray Sanders őrmester is Havener gépén ült. "Szokva voltunk már az erős légvédelemhez - mondta -, de ennél ijesztőbbet és sűrűbbet még sose láttam."zz

Corry, a bombázótiszt jóval háromszáz méter alatt repült, annyira alacsonyan, hogy nem tudta használni a bombavető célzókészülékét. Látta, hogyan ugranak ki az emberek a deszantcsónakokból, látta, hogy lebegnek az elesettek a sekélyesben, látta a bunkerekből kisüvítő, az egész partot behálózó nyomjelző lövedékeket. A kézi kioldót használta, a lába volt az irányzék. Nem is próbált pontos lenni. "Úgy gondoltam, csinálók néhány jó kis lövészgödröt a srácoknak."z4

Havener B-26-osában Sanders őrmester hallotta, hogy "a hajóink úgy szólnak, mintha darabokra robbannának. Soha életemben nem hallottam semmit, ami ilyen hangos lett volna, és úgy érződött, mintha a hajók minden felületéről jött volna. A rettenetes lármában és ide

oda rángásban beleordítottam a fedélzeti telefonba: - Eltaláltak minket! - A másodpilótánk válaszolt, Havener hadnagy: - Nem találtak el, *ezek a* mi bombáink voltak. - Ennyire alacsonyan repültünk." z4

John Robinson hadnagy erre emlékezett: "Ezen a magasságon a robbanások rendesen megdobták a szárnyakat. Olyan volt, mint vasúti talpfákon kocsikázni." 2' Sokaknak voltak hasonló élményeik, ami jól jelzi, hogy a ledobott bombák hatóerejének mekkora része ment a levegőbe.

De semmiképp nem az egész hatóereje, mint azt a La Madeleine-nél szolgálatot teljesítő Arthur Janhke hadnagy tanúsíthatja. Mikor a Marauderek megérkeztek, meghúzta magát fedezékében, és behunyta a szemét. Szőnyegbombázás söpört végig a dűnéken. Több méter magas, kavargó homokszökőkutak csaptak föl. Az egyik bomba Janhke fedezékétől alig néhány méterre ért földet, be is temette. A karján meg is sebesült. Nagy nehezen kiásta magát, és belevetette magát egy bombatölcsérbe. Ilyet még Oroszországban sem láttam, gondolta.

Janhke aznap a mai Utah-parti Múzeum területén tartózkodott. Eszébe villant egy ünnepség; amelyet épp egy hete tartottak ugyanott: Marcks tábornok tüntette ki Vaskereszttel a keleti fronton tanúsított bátorságáért. Volt ivás, lakomázás, kórusban éneklés, majd egy utazó színésztrupp előadást tartott. A darab első mondata így hangzott: "Meddig ülünk még ezen a dinamithordón?" Janhke emberei nevettek rajta.

És most robbant a dinamit. Két 75 milliméteres ágyú megsemmisült, a 88 milliméteres megrongálódott, a két SU milliméteres páncéltörő löveg a lángszórókkal együtt eltűnt. A rádió és a telefon kaput. A fedezékeikben kucorgó emberek túléltek, de holtra váltan kecmeregtek elő. A kantinos tizedes, egy idősebb férfi, rohanva érkezett Janhkéhez.

"- Minden tönkrement, *Herr Leutnant!* A raktár ég! Minden romokban hever! - Fejét csóválva hozzátette még: - Meg kell adnunk magunkat, *Herr Leutnant*.

- Magának elment az esze, ember? - csattant rá a huszonhárom éves Janhke. - Ha Oroszországban minden ilyen helyzetben megadtuk volna magunkat, az oroszok már rég itt lennének. - Parancsot kiáltott. - Mindenki árkot ázni!"

Alig láttak hozzá, újabb Marauderek csaptak rájuk. A homokba lapultak. Janhke kerékpárra ültetett egy embert, hogy jelentse a történeteket a parancsnokságnak, de az illetőt megölte egy bomba.

Amikor a bombázás abbamaradt, s kitisztult az ég, Janhke megpillantotta a sötétségből lassan kibontakozó és egyenesen La Madeleine felé tartó hajóhadat. A látvány a németek maradék harci szellemét is szertefoszlatta. Janhke emberei mindaddig azt hitték, hogy a hatalmas ágyúkkal felszerelt La Madeleine bevehetetlen. Most, hogy az erőd romokban hevert, hirtelen szemközt találták magukat a tenger felől érkező erők valós mértékével. Janhke mindössze két géppuskát és két gránátvetőt tudott felvonultatni a szövetségesek ellen. z~ Az amerikai Marauderek ragyogó munkát végeztek a Utah-parton: mielőtt a németek akár egyetlen puskalövést is leadhattak volna, jelentős mértékben lerombolták, illetve megrongálták Rommel parti erődjait.

Egy másik kétmotoros bombázó, az A-20 Havoc szintén jól használhatónak bizonyult az alacsonyan végrehajtott bevetéseken. A 410. bombázóosztály vezette őket, amelyet csak a világ legjobb bombázó-kötelékeiként emlegettek - legalábbis maguk között. A 410-esek szétverték Carentan, lehetetlenné tették, hogy Heydte ezredes mozgósítsa a városban állomásozó járműveit.

A bombatámadás után a bombázók még továbbrepültek a Contentinfélsziget fölé, majd jobbra kanyarodva megkerülték a félsziget csúcsát, s úgy tértek vissza angliai bázisukra. Ennek során egy újabb felejthetetlen látványban volt részük. DeLong hadnagy így írta le: "Odalent a francia tájon mindenütt ejtőernyők és darabokra tört vitorlázógépek hevertek. Én nem hiszem, hogy egyet is láttam volna egyben. Összeszorult a gyomrom, úgy éreztem, rosszul áll a szénánk." z'

Charles Middleton ejtőernyőket látott "szerteszét a földön, meg nagy vitorlázógép-darabokat. Látszott, hol törték át a sövényt, mert a szárnyaik az innenső oldalon maradtak. Volt, amelyik kiégett, és voltak épek is, de nem sok." Aztán látott még egy egészen valószínűtlen dolgot: "A hadizónától nem messze egy gazda szántotta a földjét fehér lovával, és úgy tűnt, fűtyül rá, mi folyik körülötte." z"

08.00-ra sok gép már hazatért, s a legénység már a második reggelijét fogyasztotta. Egy-két óra múlva ismét a levegőbe emelkedtek, St-Lo és más beljebb eső célpontok felé indultak. A RAF visszatért

Caen fölé, igyekezett a pályaudvarra összpontosítani. Caenben a németek megtorlásul nyolcvan fogva tartott francia ellenállót hidegvérrel agyonlőttek.

A B-26-osok csaknem teljes Utah-parti sikerével ellentétben, a B17-esek és B-24-esek június 6-i támadása, amelyet az Omaha-part és az angol partszakaszok ellen indítottak, balul ütött ki. A szövetségeseknek sikerült Normandiára két óra alatt több bombát dobniuk, mint Hamburgra, 1943 legtöbbet bombázott városára, ám az időjárás és a repülősök miatt, akik nem akarták saját katonáikat eltalálni, a hatalmas repülőbombák legtöbbször nem az atlanti falra, hanem a normandiai legelőkre hullott (vagy visszavitték Angliába). Ennek ellenére a B-17-esek pilótái és legénységük megtette minden tőlük telhetőt, s számos esetben jelentős mértékben járultak hozzá a hadművelet sikeréhez, ami a Luftwaffe bombázóiról nem mondható el. ^{zy}

A szövetségesek légierijének elit világában a vadászipilóták álltak a csúcson. Fiatal, hetyke, ügyes, tapasztalt pilóták voltak; a milliók által vívott *tömegháborúban* egyedül ők képviselték a kimagasló, hősi *egyéniséget*. Odafele, egyedül, egy az egyben, szemtől szembe küzdöttek a Luftwaffe vadászipilótáival, fent a magasban, ahol az egyik ember ügyessége, jártassága és gépe csapott össze a másikéval - ők voltak a második világháború fényes páncélzatú lovagjai.

Veszélyes életet éltek, csak a jelennek éltek, de jóllehet fiatalok voltak, elegendő intelligenciával rendelkeztek ahhoz, hogy tudják: amit megélnék - a háborús London, a villámháború, a kockázat - egyedülálló és történelmi folyamat. Méltatlan volna a levegő akrobatáinak nevezni őket, mert ennél sokkal többek voltak - bár rendelkeztek bizonyos akrobatikus képességgel. A versengés éltette őket. Ott akartak lenni a D-nyapon, légi párbajokat akartak vívni, hozzá akartak járulni a történelem mozgásához.

Különösképp a P-47-esek pilótái. 1943-ban stratégiai bombázókat kísérték, ami rengeteg lehetőséget kínált a légi harcra. 1944 tavaszára azonban a P-47-eseket ebben a szerepkörben a hosszabb hatósugarú P-51-esek váltották fel. (Sok szakértő szerint ez a gép nyerte meg a háborút; a P-51-esek tették lehetővé a B-17-esek mély behatolásait, s űzték ki Franciaországból a Luftwaffét.)

A P-~7 Thunderbird (Viharmadár) klasszikus vonalvezetésű, kiváló repülési és harci tulajdonságokkal rendelkező, egymotoros vadászipilóta volt, az invázió előtti hetekben azonban csak földközelségből végrehajtott támadásokra vetették be őket Franciaországban. Pilótáik kezdtek unatkozni.

Jack Barendsfeld hadnagy is egy P-47-esen repült. Június 5-én 18.30-kor a bázis összes többi pilótájával együtt egy általános jellegű eligazításon vett részt. Először is bejelentették, hogy most jön a "nagy szám". Kitért az éljenzés, s a jelen lévőkön "olyan izgatottság lett úrrá, amit sosem fogok elfelejteni", mesélte James Taylor hadnagy "Teljesen megőrültünk. Az a rengeteg, régóta visszafojtott érzélem végre teljesen kitért. Tudtuk, hogy jó pilóták vagyunk, és készen álltunk." ^{3°}

A pilóták beszélgetve, nevetgélve mentek századuk körletébe, egyéni feladatukat ott ismertették velük.

Barendsfeldnek egy jó kilométert kellett sétálnia. Közben azt mondta Bobby Berggren hadnagynak: "Na, Bob, ez az, amire vártunk. Két hete nem láttunk ellenséges gépet, holnap viszont ott menetelünk az első sorban, és lesz alkalmunk nevet szerezni magunknak."

Berggren fogadott vele ötven dollárba, hogy egyetlen ellenséges géppel sem fognak találkozni. ^{B'}

Taylor hadnagy megtudta, hogy százada az invázió helyszínétől kétszáz kilométerre délre járőrszolgálatot fog teljesíteni, figyelni a tengeralattjárókat és a Luftwaffét. Rácsalakzatban kell fel-alá repülniük a tenger fölött.

"Teljesen magunkba zuhantunk - idézte vissza azokat a percek Taylor. - Smitty is, Auyer is csak nézett maga elé, rettenetesen el voltunk keseredve. Borzalmas érzés volt, sokan morogtak, nyögtek, csináltak mindent." Taylort annyira leverte a dolog, hogy reggelizni sem tudott. Fénylő páncélzatú lovagból hirtelen cserkészzé fokozták le. ^z

Az első P-47-esek 04.30 tájban szálltak fel. Addig még sose volt éjszakai felszállásuk, de jól ment. Odafele beleolvadtak a Franciaország felé tartó légiflottába. Fölöttük B-17-esek repültek. Alattuk Marauderek és Dakoták. A Dakoták vitorlázógépeket vontattak. Körülöttük más vadászipilóták repültek.

Edward Giller hadnagy (később vezérőrnagy) egy három P-47-esből álló köteléket vezetett. "Dermesztő élmény volt az alacsony

felhőzet miatt. Egy B-26-os alakzattal daráltuk magunkat fölfelé, és közben szépen keresztülhaladtunk egymáson. Egy álló percre megállt bennünk az út."

Keserű élményt hozott a P-47-esek pilótáinak a La Manche csatorna fölötti repülés. Charles Mohrle hadnagy: "A legkülönbözőbb méretű és fajta vízi járművek szántották a tengert, még hozzá olyan tömegben, hogy az ember úgy érezte, parttól partig elsétálhatna rajtuk. Emlékszem, az járt a fejemben, hogy bolond ez a Hitler, ha azt hiszi, hogy Németország legyőzhet egy olyan nemzetet, amelyik így meg tudja tölteni a tengert és a levegőt." ⁻³³

Giller hadnagynak a part fölött kellett járőröznie, vigyázni, nehogy német gépek támadják mélyrepülésben a partra lépő katonákat. "Annyira magasban voltunk - emlékezett -, hogy lényegében véve el-

szakadtunk mindattól, ami a földön történt. Láttunk ugyan füstölgő hajókat meg mozgást, de valahogy olyan tompán, távolian, mintha nem is volna közünk hozzá." Az angliai radarok német vadászgépeket jeleztek. Giller és társai a jelzett szektorba száguldottak, de a riasztás vaklármának bizonyult.;4

Mohrle hadnagy szintén egy P-47-esen járőrözött aznap. "Fárasztó és unalmas volt ellenséget keresve, négy óra hosszat ugyanott ideoda repkedni a tenger fölött."

Barensfeld délután vitorlázógépeket vontató Dakotákat kísért Normandiéba. A négyszáz kilométeres sebességgel repülő P-47-es lusta S-eket írt a levegőbe, hogy ne veszítse szem elől a C-47-eseket. "Hiába kerestünk ellenséges gépeket, nem akadt egy szál sem."

A vitorlázógépeket lekötötték a vontatókról. Barensfeld háromszáz méterre ereszkedett, úgy terelte őket Normandiéba. A vitorlázógépek számára azonban durva volt a talaj, a sövények pedig túl közel álltak egymáshoz. Elképesztő látvány volt: a vitorlázógép leold, tesz egy kört, és nekimegy egy sövénynek. "Arra gondoltam, hogy ha ez az invázió bármilyen mértékben is függ ezektől a vitorlázóktól, akkor ez az invázió befuccsol.";5

A P-38 Lightning (Villám) kétmotoros, kéttörzsű, együléses vadászgép volt, megálmodója Clarence "Kelly" Johnson, a Lockheed legendás híró tervezője. (Később ő tervezte a híres kémrepülőt, az U-2-est.) A németek *Gabelschwanz Teufel*-nek, villás farkú ördög

nek nevezték. Formájuk miatt a Lightningokra osztották a közvetlen támogatás feladatát. Az eszme az volt, hogy a szövetségesek légvédelme már akkor felismeri az alakjáról, mikor a szárnyára és a törzsére festett jelzésről még nem.

A P-38-asok pilótái közelebb voltak ugyan a történetekhez, de nagy várakozásaikban hamarosan csalatkozniuk kellett. Először is a számtalan hajón rengeteg, lőszerben bővelkedő, túlbuzgó tüzer akadt - egyik-másik P-38-as kapott is találatokat tőlük, német repülőt viszont nem láttak. "Ott cirkáltunk és tekeregtünk a hajóink fölött mondta Peter Moody százados. - Kicsit irigyeltük a vadászokat, akik célpontot és lehetőséget keresve, egyénileg is berepülhették a francia partokat. Egyszer hallottam is, hogy az egyiknek odaszól a brit repülésirányító: - Roger [rendben], Red Rover, eredj, játszadozz egy kicsit. "B~

William Satterwhite hadnagy egy P-38-ason röpködött az Omahapart fölött. "A németek örülten védekeztek. Deszantcsónakok borultak, volt, amelyik felrobbant; ami bennük volt, felszerelés és ember, az mind ott hevert vagy lebegett a sekélyesben."B'

A szövetségesek 3467 nehézbombázót, 1645 közepes bombázót és 5409 vadászgépet küldtek fel a D-napon. A Luftwaffe egyetlenegyét sem lőtt le közülük, a légvédelmi ütegek azonban 113-at.

Összességében - a Utah-partot leszámítva - a szövetségesek légierijének D-napi teljesítménye nem minősíthető létfontosságúnak, már csak azért sem, mert létfontosságú küldetésüket 1944 áprilisában és májusában teljesítették azzal, hogy a hadizónát elvágták a francia vasúthálózat nagy részétől, megnehezítették vagy meggátolták a német tankok és teherautók mozgását, és gyakorlatilag teljesen megtisztították a francia légteret a Luftwaffe gépeitől.

Ezzel szemben nem sikerült rájönni, hogy miként lehet a nehézbombázókat a földi csapatok taktikai támogatására használni, sem pedig arra, hogyan lehet használható kapcsolatot teremteni a földi csapatok és a fejük fölött repkedő, harci vágytól tüzelő P-38-as pilóták között. Később aztán sikerült használható módszereket kidolgozni. 1944 decemberében, az ardennei csatában kitűnő, és a győzelem szempontjából meghatározó jelentőségű volt a földi-légi együttműködés. A D-napon azonban még nem ismerték ezeket a módszereket.

Amit azonban a légierő még a D-nap előtt teljesített, bőven fedezte a ráfordított költségeket. Hogy mennyire uralták a szövetségesek a hadizóna fölötti légteret, jól illusztrálja az az egyetlen bombatámadás, amelyet a Luftwaffe hajtott végre a francia parton. A D-napon történt, alkonyatkor. LST k, Higgins-csónakok, dzsipek, teherautók, segélyhelyek, tankok, emberek és mindenféle felszerelések zsúfolódtak össze az Omaha-part szegélyén, csábító, kihagyhatatlan célpontot kínálva.

Négy kétmotoros JU-88-as tűnt fel fölöttük. Az ég hirtelen megtelt nyomjelző lövedékekkel, s a hatalmas flotta minden géppuskája és gépágyúja tüzet nyitott. "Nagyszerű, fülsiketítő és félelmetes zárótűz volt", mondta Donald Porter hadnagy, vadászgép-irányító tiszt, aki egy LCÍben várta, hogy a partra léphessen. "Olyan alacsonyan röpködtek a nyomjelzők, főleg 50-esek, hogy lebújtunk a csónakban. A németek egészen alacsonyan jöttek. Én egy szűk, zsúfolt csónakban kucorogtam, és nem volt más fedezékem, csak a sisakom meg két pokróc."

Porter fölnézett, látta, hogy a nyomjelzők épp a feje fölött találkoznak. Abban a pillanatban "a JU-88-as egyik szárnyhegyétől a másikig lángra lobbant. Azt hittem, ránk zuhan. A mieink meg még akkor is lőtték, mikor már égett.". Körülbelül száz méterre az LCItől a német gép lapos szögben "valamilyen sziszegő hang kíséretében a vízbe fűrődött. A mieink még mindig lőtték.".3R

Az a döbbenetes mennyiségű forró fém, amit a flotta az említett JU-88-asokba lőtt, egyben jelezte is: történjék bármi is a földön, a Normandia fölötti légtér a brit és az amerikai légierőé, a La Manche csatorna pedig a szövetségesek hadihajóié.

Nemcsak a P-47-esek pilótáit érte csalódásként, hogy nem vehettek részt közvetlenebb formában a D-napi hadműveletekben. Szerte Angliában egyfolytában sürgött-forgott a földi személyzet, feltöltötték, kijavították a gépeket, s ezáltal közvetlenül hozzájárultak a sikerhez, mégis úgy érezték, hogy egy kicsit kimaradtak belőle. A csapattisztek által gyakran lekezelt, különböző nemzetiségekhez és fegyvernemekhez tartozó törzstisztek már elvégezték feladatukat, s a Dnapon csak nézők lehettek. Némelyiküknek még ennyi sem jutott.

Harry Crosby a 8. légi hadsereg 100. bombázókötelékének navigációs vezérkari tisztje volt. Így írt:

"A D-nap előtti héten napi huszonnégy órát dolgoztam. Nekem kellett felügyelnem a térképek és a repülési tervek előkészítésére. Több mint száz különféle küldetésre és variációra kellett megterveznem a formációkat. Egyszerre majd külön-külön is el kellett igazítanom a navigátorainkat.

Aprócska fogaskerék voltam a nagy műveletben, de dolgoztam úgy hetvenöt órán át, hogy ágyat még csak nem is láttam. Nem borotválkoztam. A tisztiszolgám hozott egy váltás egyenruhát. Nem emlékszem rá, hogy ettem volna. Sok liter kávéra emlékszem, olyan forró és erős volt mindegyik bögre, hogy kiverte belőlem a gyengeséget."

Június ötödike hajnalára olyan lett, mint egy élőhalott. A századparancsnok rászólt, hogry feküdjön le. Crosby tiltakozott. A századparancsnok erre parancsba adta neki. Crosby belezuhant az ágyba, még a nyakkendőjét vagy a cipőjét sem dobta le. Huszonnégy órát aludt egyfolytában. Ami tehát a D-napot illeti: "Kihagytam úgy, ahogy volt."By

Nem sokkal azután, hogy Shettle ejtőernyős százados megpillantotta azt a képet, amely oly nagy hatást gyakorolt rá - az egymást követő hullámokban érkező Maraudereket -, észrevett egy német légvédelmi üteget. Volt ott velem egy tengerész rádiós, szóltam neki, hogy adja meg a koordinátákat a hajójának. A haditengerészet szinte azonnal tüzelni kezdett, olyan tüzet zúdítottak a környékre, hogy az üteg rögtön elhallgatott."4°

Ez az epizód jól szemlélteti, milyen csapatmunka és együttműködés fémjelezte a szövetségesek június hatodikai tevékenységét. Egy ejtőernyős az ellenséges vonalak mögött egy vele együtt ugró tengerésztisztet kér meg (az illetőnek valószínűleg ez lehetett az első ugrása), hogy vegye föl a kapcsolatot a haditengerészettel annak érdekében, hogy hallgattassanak el egy légvédelmi üteget, amely a szövetségesek repülőit lövi. Az ilyenformán megvédett emberek azok az emberek voltak, akik lehetségessé tették, hogy az ejtőernyősök és a hajók egyáltalán ott lehessenek, ahol vannak. Ezek az emberek a légierő katonái voltak.

14

HAJÓK HOSSZÚ, VÉGTELEN SORA

AZ ÁTKELÉS ÉS A HAJÓÁGYÚK

Legelől az aknakereső hajók mentek - kétszázötvenöt. Az ő feladatuk volt megtisztítani a Wight-szigettől a La Manche csatornán keresztül, a francia partok előtti felvonulási körzetig vezető hajózási útvonalakat. Érintő- és antennagyújtásos aknákat kerestek (lehorgonyzottakat és úszókat); fenékre helyezett hidrodinamikus aknákat, amelyeket a víznyomásnak az a változása hoz működésbe, amit a közeledő hajótest kelt. Ezek az aknák alkották a németek leghatásosabb - sőt gyakorlatilag egyetlen - tengeri védelmét.

Az aknák brutális rombolásra voltak képesek. A szövetségesek első inváziós veszteségét is egy akna okozta. Június 5-én, körülbelül 17.00kor a USS *Osprey* aknakereső hajó aknába ütközött, s a robbanás hatalmas lyukat ütött az első gázházban. Több helyen tűz ütött ki, s 18.15-kor el kellett hagyni a hajót. Az *Osprey* nem sokkal ezután elsüllyedt; hat ember vesztette életét. A Ramsay tengernagy közvetlen irányítása alatt álló aknaszedő flotta folytatta munkáját, s a Wightszigettől széles csatornát nyitott a huszonnégy kilométerre délkeletre fekvő "Z-pont"-ig. A Z-pont körüli, kilenc kilométeres sugarú kört Piccadilly Circusnek keresztelte el a tengerészhumor, ezen kellett keresztülhaladniuk az aknakutatók után jövő hajóknak. A Z-ponttól kezdve az aknászhajók csoportokra oszlottak, s tíz hajózóutat nyitottak Franciaország felé, mindegyik hadműveleti csoport részére kettőt-kettőt (egyiket a lassabb szállítóhajók, a másikat a gyorsabb hadihajók számára). Jelzőzászlós rúddal ellátott, kivilágított bójákkal jelölték meg a megtisztított sávokat. Megbízásuk úgy szólt, hogy e feladatuk végeztével tisztítsák meg az inváziós partszakaszok sekélyeseit.

A fedezetet rombolók biztosították. A legelől haladó aknakutatókat biztosító romboló abból az országból származott, amelyet Hitler elsőként rohant le: Lengyelországból. Slazak volt a neve, s Romuald Nalecz-Tyminksi kapitány parancsnokolt rajta. A *Slazak* nyomában a HMS *Middleton*, majd a *Svenner* nevű norvég romboló haladt. Brit, kanadai és amerikai aknakutatóknak biztosítottak védelmet, jól példázva a szövetségesek egységét. Június 5-én 23.15-kor a három romboló az aknakutatókkal együtt belépett a 10. számú, megtisztított és bójákkal kijelölt csatornába. Június 6-án 03.03-ra elvégezték a feladatot, és a rombolók átvonultak a Sword-parti szakaszon fekvő Ouistre-ham vonalában kijelölt őrhelyükre.

Az aknakeresők mögött az LCT flottilla haladt. Mindegyik LCT négy DD tankot és négy utánfutós, löszerrel megpakolt dzsipet szállított, továbbá ezek személyzetét. Az Omaha-partnak arra a szakaszára, amelyik a 29. hadosztály hadműveleti területe volt (Easy Green, Dog Red, Dog White, Dog Green), tizenhat LCT vel vittek át a csatornán hatvannégy DD tankot. A terv az volt, hogy a kétélű tankokat a parttól öt kilométerre bocsátják vízre. A menetrendet tartani kellett, mert a tankoknak H-óra mínusz öt perckor kellett kikapaszkodniuk a partra, s löni kezdeni a bunkereket - mindezt annak érdekében, hogy fedezzék a gyalogság H-órakor partra szálló első hullámát. (A H-óra 06.30-at jelentett - egy órával az első fények és az apály legalacsonyabb fázisa után.)

Az LCT k azért haladtak legelől, mert ezek voltak a flotta leglassúbb és legrosszabbul manőverező hajói. Harminchárom méteres testüket három szekcióból csavarozták össze: nehéz motorja a tatban helyezkedett el; az orra magas és könnyű volt, lapos fenéke uszony nélkül készült. Erős szélben vagy hullámozásban gyakorlatilag képtelenség volt irányban tartani.

Az Omaha-partra tartó LCT flottilla parancsnoka Dean Rockwell hadnagy volt. Június 5-én indult el a túlsó partig tartó, huszonnégy órás útjára. A Piccadilly Circusnál jelentkezett az első probléma: az LCT 713 hiányzott. Hajók, naszádok, dereglyék köröztek s próbáltak összeállni, némelyiknek egy nagy O volt az oldalára festve (Omaha), másoknak egy nagy U (Utah). Rockwell végül megtalálta az LCT 713-at, amint nagy O-jávai "naivan úszkált a nagy U-kat

virító hajók között. Odaálltam mellé, és átszóltam a kapitánynak, hogy nézzen már körül, hol van. - Ja... ! - mondta meglepetten, én meg visszakalauzoltam a helyére. "

Elindultak Franciaország felé. Az erős szélben nem volt könnyű megtartani a hajó pozícióját, de még a felszínen maradás is gondokat okozott. A Sherman tankok darabonként harminckét tonnát nyomtak, plusz a löszer, az élelem, az üzemanyag és az emberek. "Epphogy csak a víz színe fölött volt a palánkunk, olyannyira, hogy a hullámok minduntalan elárasztották a fedélzetet." Mindenki nyomorultul érezte magát, de főképp a harcokszíók.3

Június 6-án 04.00-kor az LCT k elérték az Omaha-partnak azt a szektorát, amelyet a terv a szállítóhajóknak jelölt ki. 04.15-kor az első fokú készenléti harci riadóra változtatták. 05.10-kor egy kilométerrel közelebb mentek, a parttól öt kilométerre lévő kirakodási vonalra. 05.22-kor a légénység elfoglalta kihajózási helyét.

Jóllehet továbbra is erős nyugati szél fújt, most már a Cotentin-félsziget szélárnyékába kerültek, ahol a tenger viszonylag nyugodt volt.

Az LCT ket a tűzfedezetet nyújtó hajók követték: csatahajók, cirkálók és rombolók. Hat csatahajó (három amerikai, három brit), húsz cirkáló (három amerikai, három francia, a többi brit és kanadai), hatvannyolc romboló (harmincegy amerikai, egy norvég, egy lengyel, a többi brit és kanadai). A csatahajók öregek voltak. A tíz darab 14 hüvelykes ágyúval felszerelt *Nevada-t* 1916-ban állították szolgálatba, s Pearl Harbor bombázásakor egyetlenként sikerült megmozdulnia. A szintén 14 hüvelykes ágyúkkal felszerelt *Texas* két évvel idősebb volt; az 1912-ben, tizenkét darab 12 hüvelykes ágyúval vízre bocsátott *Arkansas-t* már hajótemetőbe akarták küldeni, csak a háború mentette meg. A HMS *Warspite* huszonkilenc évet ért meg, ugyanúgy nyolc darab 15 hüvelykes ágyúja volt, mint a HMS *Ramillies-nek* (1917-ben csapták hozzá a pezsgősüveget). A legifjabb a maga kilenc 16 hüvelykes ágyújával az 1927-ben épített HMS *Rodney* volt.

A tengerészek csak "öreglányoknak" nevezték őket. Német nehézütegekkel kellett párbajozniuk. A németek a Utah-partra százöt ágyút telepítettek, 75-170 millimétereseket. Beljebb tizenhat üteget

állítottak fel, a legnagyobb a maga négy 210 milliméteres ágyújával a St-Marcouf-i kazamataerőd volt. Az öreglányokat föl lehetett áldozni, a hadvezetés úgy számolt, hogy egyet-kettőt majd nem biztosan elveszt belőlük, viszont legalább az óriási lövedékek magukra vonzásával segítik a parton rohamozókat.

A rombolók főcsoportja a cirkálók és a csatahajók mögött jött, a szállítóhajók előtt az LCI-k, LCC-k (ezek az út egy részét LST ken tették meg, majd csónakdarukkal tették vízre őket), LCM-ek és mások előtt.

A teljes flotta a következőkből állt: 229 LST, 245 LCI, 911 LCT, 481 LCM (mind saját meghajtással jött), 1089 LCVP (ezek LCT ken tették meg az utat a szállítóhajók övezetéig), továbbá különféle más

szállítóhajók, a parti őrség mentőnaszádjai, gyorsnaszádok, blokkhajók, amelyekre elsüllyesztés várt, hogy a Gold, a Utah és más partok előtt mesterséges öblöket alkossanak.

A legesetlenebb, még az LCT knél is rakoncátlanabb vízi járművek a Rhino-kompok voltak: egymáshoz kapcsolt pontonok, amelyek teherautókat, dzsipeket, buldózereket és más súlyos eszközöket hordoztak. LST k vontatták át őket a csatornán, de külső motorjaik ereje elég volt ahhoz, hogy önállóan ki tudjanak futni a partig.⁴

A USS *Bayfield* nevű csapatszállító deszanthajó, amely egyben Raymond O. Barton vezérőrnagy harcálláspontjaként is szolgált, zsúfolásig megtelt katonákkal és tengerészekkel. Barton helyettese, Theodore Roosevelt dandártábornok, a 4. gyalogos hadosztály parancsnokhelyettese ott járkált emberei között, halk szóval nyugtatta őket. A 4. hadosztály számtalan tagja emlékszik a megnyugtató szavakra, amelyeket tőle, az aznap partra szálló katonák legidősebbjétől hallottak. Arra is emlékeznek, hogy énekelt, s nekik is ezt ajánlotta. John Robert Lewis így írta le a jelenetet: "Az átkelés alatt mind összegyűltünk a *Bayfield* fedélzetén, és A köztársaság csatadalát (The Battle Hymn of the Republic) meg az Előre, keresztény katonákat (Onward Christian Soldiers) énekeltük. Nagyon odaillőnek hangzott a szöveg: »Ha Isten azért halt meg, hogy az embereket szentté tegye, mi hadd haljunk meg azért, hogy szabaddá tegyük az embereket.«"⁵

Joseph Donlan matróznak, a *Bayfield* egyik rádiósának ekkortájt az járt a fejében, hogy diáktársai odahaza most ballagnak, s ha nem

csapott volna fel tengerésznek, most ő is ott leheme.⁶ Az LST 530-on Anthony Duke kapitány volt Gene Sizemore matrózparancsnoka. Közvetlenül az előtt, hogy útnak indultak Angliából, Sizemore odament hozzá.

"- Én még csak tizenöt éves vagyok, kapitány úr. Szeretnék erről a kiruccanásról lemaradni. (Hazudott a sorozáskor, hogy fölvegyék.) - Mindegy, Sizemore, akkor is jönnie kell - válaszolta Duke.

- De én félek, kapitány úr - mondta Sizemore -, és most rögtön ki akarok szállni."

Sajnálja, mondta erre Duke, de a legtöbb, amit tehet, hogy utasítja: óránként jelentkezzen nála a hídon. "Úgy majd látom, hogy hogyan bírja, és maga is látja, hogy hogyan bírom én." Így aztán Sizemore is jól bírta.

Az LST 530 egy tizenkét tagú konvoj második tagjaként a Goldpartra tartott. Duke egyik első parancsa úgy szólt, hogy engedjék le a légvédelmi léggömböt, mert az ide-oda csapódó sodronykötél balesetveszélyes. Ezt más LST parancsnokok is megtették.

"Esküszöm, sose felejttem el, micsoda erőt éreztem, ahogy ott körülnéztem - emlékezett Duke. - Hogy micsoda erő szabadult itt el. Ezt éreztem, ahogy néztem a Normandia felé tartó hajók hosszú, végtelen sorát."

A több ezer egymás közelében manőverező kisebb-nagyobb hajó a szél és az erős hullámváz ellenére is néhány kisebb koccanással megúsza az átkelést, komolyabb ütközés nem történt. Morison tengernagy szerint ez olyannyira komoly, sőt szinte hihetetlen fegyvertény, amely "az isteni iránymutatás" lehetőségét is fölveti.

E haddal szemben a németek mindössze néhány ágyúnaszádot, néhány tengeralattjárót és egy kisebb gyorsnaszádfloattát tudtak felvonultatni. Németország az első világháborúban még vitatni volt képes Britannia tengeri uralmát, 1944-re azonban már csak három olyan úszóképes hajója maradt, amely meghaladta egy romboló méreteit: a *Prinz Eugen*, a *Nürnberg* és az *Emden* - három cirkáló, s a D-napon azok is kikötőben horgonyoztak.

23.00-kor a *Nevada*, nyomában három cirkálóval, a *Quincy*-vel, a Tuscaloosa-val és a HMS *Black Prince*-szel a Piccadilly Circust elhagyva dél-délkeleti irányban, a Utah-part felé indult. 02.30-ra a *Nevada* elérte a parttól húsz kilométerre kijelölt pozícióját. "A Szaj

na-öbölben kijelölt pozíciónk felé közeledve - idézte fel Ross Olsen hadnagy -, úgy éreztük magunkat, mintha lopakodnánk. Még beszélni is csak suttogva beszélünk, nehogy a partról meghallják a németek, ami persze lehetetlenség volt. Mikor azonban leengedtük a horgonyt, irgalmatlan csörömpölés támadt, ahogy a lánc végighaladt a horgonyláncvezető csövön." Biztosra vette, hogy a németek meghallották.' Hamarosan horgonyláncok csörömpölése hallatszott végig a Utah és a többi partszakasz előtt.

A németek semmit sem hallottak, semmit sem láttak. Noha már jóval éjjél előtt elindult a hajók egyenletes áramlata a Piccadilly Circustól, s konvojai oly közel haladtak egymáshoz, hogy gyakorlatilag hidat alkottak a Wight-sziget és Normandia között, és jöllehet az első hajók 02.00-ra elérték a felvonulási körzetet, a németek radarjai semmit sem jeleztek. Ez részben a németek elégtelen szakértelmének tulajdonítható, részben pedig az invázió előtti bombázásnak, mivel ez utóbbi első számú célpontjai a parti radarállomások voltak: sokat megsemmisítettek, és sokat megrongáltak. Ezen túlmenően a szövetséges légierő dipólszórással* is zavarta a lokátorokat. Krancke tengernagy a rossz idő miatt leállította a

gyorsnaszádok szokásos járőrözését, így ezek a hajók nem futottak ki Le Havre, Ouistreham és Cherbourg kikötőiből.

03.09-kor a német lokátorok észlelték a flottát. Krancke azonnal kiadta a parancsot a parti útegeknek, hogy készüljenek az invázió visszaverésére, s harcba küldte a gyorsnaszádokat és két felfegyverzett halászhajót - 03.48-kor már úton voltak.

Az amerikai csapatszállító hajókon a szakácsok szendvicsekkel és kávéval traktálták a katonákat. A brit LST ken az emberek rántottát kaptak (úszott a zsírban), meg egy kupica rumot. B. T. Whinney brit sorhajóhadnagy, a Gold-parti kihajózás irányítója 0200-kor döbbenet tapasztalta, hogy az *Empire Arquebus* tisztí étkezdejében egyenruhás, fehér kesztyűs hajópincérek étlapot kínálnak.¹⁰

01.00 és 04.00 között, attól függően, mikor kellett az embereknek a partra érkezniük, a LST ken felharsant a fedélzetmesterek sípja: * Az ún. dipólzavarfelhő a rádiolokátorok passzív zavarása a lokátorok üzemi hullámhossza felének megfelelő méretű fémfóliák tömeges ledobása révén. A Ford.

"Figyelem! Minden tengerész a harcálláspontjára!" Rohantak a matrózok. Megint harsant a síp: "Figyelem! Minden katona a kihajózási körletébe!" Az emberek beszálltak az LCVP-kbe és más úszó alkalmatosságokba. Megint harsant a síp, majd a parancs: "Minden csónakot vízre!". A csónakdaruk kilendítették és lassan vízre bocsátották a túlterhelt naszádokat.

Az *Empire Javelin-en*, a britek egyik teherhajóján, amely az amerikai 29. hadosztály 116. gyalogezredének 1. zászlóalját szállította az Omaha-partra, az egyik csónakdaru leeresztés közben félúton beszorult, és a naszád lógva maradt a hajó oldala mellett, közvetlenül a fedélzeti vízleeresztő nyílás alatt. "Hiába üvöltöztünk - mesélte Tom Dallas őrnagy, a zászlóalj parancsnok-helyettese. - Ez alatt a fél óra alatt a hajószemélyzet a lehető legteljesebben kihasználta a lehetőséget, amire az angolok 1776 óta vártak.* Kanárisárga, barna, és olívdzöld zuhatagok patakozottak ránk, mindenkit kidekoráltak, aki csak a csónakban ült. Káromkodtunk, ordítoztunk, röhögtünk, de csak jött és jött. Talpig szarosán szálltunk partra.""

A deszantcsónakokat, amelyeket az LST k oldalán, vitorlarudakra függesztve szállítottak át a csatornán, úgy bocsátották vízre, hogy csak a kormányosuk ült benne. Amint ők - főleg a parti őrség tagjai, csupa fiatalember, köztük sok tizenéves - beindították a motorokat és körözni kezdtek, az LST k és más szállítóhajók leeresztették a kötélhálókat.

E kusza kötélhálózaton a Higgins-csónakokba szálló emberek képe a D-nap egyik legmaradandóbb látványa. Akárcsak az aznap éjszaka ledobott ejtőernyősök, a gyalogosok és az utászok is rettenetesen meg voltak pakolva fegyverekkel, lőszerez, élelemmel. De nemcsak emiatt érezték esetlennek és lomhának magukat, hanem vízhatlan ruházatuk és súlyos bakancsuk miatt is. Sötét volt, s a csatorna hullámverése háromméteres magasságokba emelte-süllyesztette a kis deszantcsónakokat.

A tengerésztisztek figyelmeztették az embereket, hogy akkor ugorjanak a hálóról a hajó mellett himbálózó csónakokba, mikor azok a legmagasabban vannak, mert úgy kisebb a távolság. Sok katonának

* 1776. július 4-én fogadta el a tizenhárom észak-amerikai gyarmat a Nagy-Britanniától történő végleges elszakadást kimondó Függetlenségi Nyilatkozatot. A Ford.

nem sikerült: csupán az első órában mintegy huszonöt-harmincan törték lábukat. Néhányan a csónak és a hajótest közé szorultak: legalább hárman halálra préselődtek, többen súlyos sérüléseket szenvedtek.

Ronald Seaborne tengerész távirász, akit a haditengerészet előretolt figyelőként küldött a Gold-partra, hátizsákot, rádiót, teleszkópantennát, revolvert és különféle övtáskákat cipelt magával. Az antenna kivételével, amit az egyik kezében vitt, s ilyenformán csak fél kézzel tudott a hálón kapaszkodni, mindent a hátán hordozott. "Számomra az a lemászás volt az egész normandiai hadművelet legnehezebb része. Ha nem jön egy szerencsés hullám, amely szinte az LST fedélzetéig emeli a csónakot, nem hiszem, hogy kijutottam volna a partra." "Z Összességében azonban, a nehézségek ellenére is, a kihajózás jól ment.

A Higgins-csónakokba egy-egy harminc katonából és két tisztből álló rohamszakasz préselődött be bangalore torpedókkal, aknavetőkkel, BAR-okkal, puskákkal és más fegyverekkel együtt. Állniuk kellett, mert annyi hely nem volt, hogy mindenki leüljön. Az oldalfal pereme körülbelül szemmagasságban volt. Mikor a csónakok megteltek, a kormányosok elváltak a hajótól, és körözni kezdtek: mind nagyobb köröket írtak le.

A csónakok föl-le hintáztak, s a korábban fogyasztott szendvics, tojás és rum szinte azonnal a padlóra került, amely ettől rettenetesen csúszóssá vált. Seaborne LCM-jén a brit tengerészgyalogság egyik dandártábornoka "méltósággteljesen ült dzsipjében, mialatt mi többiek ott szorongtunk a dzsip és a csónak fala között, és behúztuk a nyakunkat, mert a csónakba minduntalan be-becsaptak a hullámok." Az emberek rókázni kezdtek, s a szél a hányadékot visszafújta a dandártábornokra. "Ordítani kezdett, hogy aki rosszul van, az menjen a hajó jobb oldalára. A jobb oldal pillanatukon belül tele lett zöld arcú emberekkel."

Mivel az LCM körözött, ezért a csónak szempontjából a szélirány is változott. "Szerencsére akkorra már a tábornok is megadta magát a tengeribetegségnek, és nem érdekelt, milyen rémes állapotba kerül ő maga és a dzsipje.""

John Ricker hadnagy volt a parancsnoka annak az LCC-nek, amely a Utah-part Tare Green szakaszának fő irányítóhajója volt. Howard Vander hadnagy, az LCC 40 parancsnoka Ricker PC 1176-ja mellett indult a part felé.

Howard Vander Beek hadnagy, az LCC 60 parancsnoka így emlékezett a partraszállást közvetlenül megelőző időszakra: "Meztelennek és védtelennek éreztük magunkat. Hiába voltak mögöttünk százával az amerikai csatahajók, cirkálók és rombolók lövésre kész ágyúi, velünk szemben ott voltak a Wehrmacht ütegei is, amelynek tüzei csak arra vártak, hogy elég világos legyen a célzáshoz.""4

Hűvös éjszaka volt, hideg az emberek arcába vágódó vízpermet, de a Normandiába induló katonák és tengerészek izzadtak. Feszültség, félelem, rossz előérzet kerülgette őket. A deszantcsónakok motorjainak duruzsolását lassanként elnyomta a bombázók első hullámának motorzúgása. Az elől haladó vízi járművek mögött a tíz megtisztított tengersiz minden hajója orrtól tatig zsúfolva volt katonákkal és matrózokkal. Az S, 10, 12 és 14 hüvelykes hajóágyúk személyzete már harcálláspontján tartózkodott, tüzelésre készen.

Amit a légierő elkezdett, azt a haditengerészetnek kellett folytatnia: Hitler szelet vetett, s vihart aratott. A világ szabad fiataljai színe-virágát s ipari termékei legjavát küldte Nyugat-Európa felszabadítására, Hitler és pártja, a német Nemzetiszocialista Párt összezúzására.

Nem sokkal 05.20 után keleten földerengtek a hajnal első fényei. A bombázók elkezdtek ledobni terhüket, a német légvédelem tüzelt rájuk. A szállítóhajók és a hadihajók azonban baljóslatúan hallgattak. Egyetlen német parti üteg sem nyitott tüzet. A szövetségesek hadihajóinak csak 05.50-kor (H-óra mínusz negyven perckor) kellett megkezdeniük az ágyúzást - ha addig nem lőnek rájuk.

Az Omaha-part előtt álló USS *McCook* rombolón Jerry Clancy hadnagy a fejét csóválta. "Nem értem, miért nem lőnek ránk", mondta a mellette álló Martin Sommers haditudósítónak. Sommers később így írt: "Egyikünk sem értette, és mindannyian szeretnénk volna, ha elkezdik már, hogy visszalöuessünk. Sokkal jobb lett volna, mint a várakozás." Ahogy a bombázás hevessége fokozódott, "úgy erősödött a hajón az Ah-ok és Oh-ok kórusa. [...] Óriási robbanások robaja gördült végig a parton, száz színben villogtak a légvédelem sortüzei, hol itt, hol ott szökött az égbe egy-egy lángszökőkút. [...] A robbanások olyan gyorsan követték egymást, hogy egyetlen robajjá olvadtak össze. A partvonal tűzgyöngyök meg-megszakadó füzérévé vált."

Sommers és Clancy próbált beszélgetni, de alig hallották egymást. "Érzésem szerint ez volt a világtörténelem leghosszabb órája", kommentálta Clancy. ~'

A német ütegek 05.35-kor kezdték lőni a flottát. A Utah előtt álló *Nevada* fedélzetéről Olsen hadnagy látta, hogy csapkodnak körülöttük a lövedékek. "Később megtudtuk, hogy huszonhétszer fogtak villába minket, de egyszer sem találtak el. Úgy éreztem, hogy egy örökkévalóságig tart, míg végre a 14 hüvelykes főlövegeink a cél felé fordulnak." "fi Mikor a csatahajók tüzet nyitottak, olyan volt, mintha maga Zeusz hajgálta volna mennyköveit Normandiára. A lárma, a légnyomás és a tüzet bőfögő, hatalmas csövek látványa minden jelenlétben felejthetetlen benyomást keltett. A Higgins-csónakokban ülő katonák látták a fejük fölött elröppenő hatalmas lövedékeket. James O'Neal tengerész egy LCI-ben állva közeledett a Juno-parthoz, és feltűnt neki, hogy valahányszor a csatahajók sortüzet lőnek, "saját ágyúik ereje oldalra taszítja őket, a hajótest igencsak nagy hullámokat kavart fel, azok meg a part felé tartva alaposan megtáncoltatják a teknőket"."

Holdbrook Bradleyt, a *Baltimore Sun* haditudósítóját egy LST vitte az Omaha-partra. Hat esztendő múltán Koreából tudósított, huszonöt évvel később Vietnamból. Így idézte fel D-napi emlékeit: "Én azért már megszoktam a csatazajt, de ehhez [a D-napi nyitó ágyúzáshoz] foghatót még soha életemben nem hallottam. Soha életemben nem hallottam még ekkora tűzerőt. Legtöbbsen úgy éreztük, hogy ez életünk nagy pillanata, a csúcs, a legnagyobb élmény."

Bradley fülében így hangzott a hajók első sortüze: "Egy pokoli robbanás. Soha életemben nem hallottam ehhez foghatót.""

A *Bayfield-en* szolgáló Cyrus Aydett hadnagy, a hajó ellátótisztje a fedélzetre sietett, hogy tanúja legyen a látványnak. "Olyan volt, mintha ezernyi július 4-i tűzijátékot látnék egyszerre - írta naplójába. Mintha az egek nyíltak volna meg, úgy ömlött előttünk milliónyi csillag a partra, vakító fényességgel, minden irányban csápszerű lángcsóvákat nyújtogatva. Soha nem volt ehhez mérhető pontossággal összehangolt tűzéségi akció, mint amelyet légierőnk és hadiflottánk zúdított erre az állítólagosan áthatolhatatlan partvonalra, amelyet »Herr Schickelgruber« oly kínos precizitással erősített meg mindenféle akadállyal, aminek kigondolására emberi elme csak képes. Füstfelhők gomolyogtak, hatalmas erejű lángok lövelltek az égre (a robbanások

hangja még ilyen távolságból is ijesztő volt), a légnyomás hullámai meg-megcibálták a nadragunk szárát, a hajó pedig úgy rázkódott és remegett, mintha csak tudná, mi történik."

A mellette álló tengerész a fülébe kiabált. "Jó sok telerondított gatya lehet most. a hajón!"" Az erődjeikben dekkoló németeknél, akikre ez a tűzvihar zúdult, egészen biztosan több volt.

A szövetségesek-légideszant katonái mindezt a túlsó oldalon éltek meg. Néhány lövedék a közöttük és a part között húzódó sávban vágódott le, mások elszálltak a fejük fölött. A Pegasus-hídnál álló John Howard így mondta el: "Valami egészen rettentő volt az a zárótűz. Az egész partvidék remegett. A tűz vonala lassanként befelé mozdult. Borzasztó hangos volt. Mi, szerencsétlen gyalogosok még sosem álltunk haditengerészeti tűz alatt. Akkora lövedékek röpködtek a fejük fölött, hogy még a bunkerekben is ösztönösen behúztuk a nyakunkat. A rádiósom, aki mellettem állt, azt se tudta, hova legyen. Egyszer csak azt mondta: -A fene essen ezekbe, ezek dzsipeket lődöznek!"²⁰

Vierville-ben, ebben az Omaha-part nyugati végén elterülő kis faluban a bombázásra ébredtek az emberek. Miután a bombázók eltűntek, "különös csend állt be". Pierre és Jacqueline Piprel Clement Marie házához szaladt, mert tudták, hogy a németek szigorú tilalma ellenére neki még van egy távcsöve. "A padlásablakból hárman váltogatva néztük a félelmetes armadát, hogy lesz egyre nagyobb és nagyobb, ahogy közeledik. A tenger nem is látszott, csak a hajók."

Aztán jött az első sortűz. Vierville-re hajóágyúk lövedékei hulltak. Perceken belül "egy üvegszilánk sem maradt az ablakokban". Az egyik lövedék az emeleti szobába vágódott, "minden lezuhant az alatta lévő ebédlőbe". Egy másik lövedék úgy sivített keresztül a házon, hogy az egyik ablakon bejött, a másikon ki. Egy gránát a pék műhelyében robbant, megölte a cselédlányt és a pék kisgyerekeit, akit az ölében tartott.²¹

A szövetségesek flottájának minden lövege dörgött. Az egyik romboló, a USS *Harding*- George G. Palmer korvettkapitány parancsnoksága alatt - 05.37-kor nyitott tüzet az Omaha-partra. A célpont egy üteg volt, Porten-Bessintől keletre, a Tőtáv 4400 méter. A *Harding* negyvennégy öthüvelykes lövedéket lőtt ki a német ágyúkra, átmenetileg semlegesítve azokat. Közben német lövedékek csapódtak a hajó körül a vízbe; a legközelebbi mintegy hetvenméternyire.

OS.47-kor a *Harding* három bunkerre irányította át tüzeit, amelyek körülbelül 2700 méterre, Colleville határában álltak. Száz lövedéket lőtt ki, mire a füst teljesen elfedte a célpontot. Ekkorra már az egész part eltűnt a füst, por és törmelék kavargásában. Palmer kapitány nem is látta a parti tájékozódási pontokat, radar alapján manőverezett.

Mikor a szél egy időre lehetővé tette a vizuális megfigyelést, a *Harding* tüzet nyitott a határ egyik épületére, s húsz lövedékkel rommá lőtte. 06.10-kor egy másik megerősített házra irányította át a tüzet; azt negyven lövedék árán tette a földdel egyenlővé. Mikor 06.15-kor észrevették, hogy az Omaha-parton egy német tábori ágyú személyzete a kifelé tartó vízi járművekre akar tüzelni, hat össztüzet adtak le rájuk. Az ágyút ugyan nem sikerült megsemmisíteniük, de a német kezelőszemélyzetet a sziklák közé kergették.²²

Mindeközben a németek partvédelmi ágyúi viszonzták a tüzet. A *Harding* tengerészei hallották a fejük fölött jobbra-balra elsivító lövedékeket. William Gentry hadnagy úgy emlékszik, hogy a németek a *Harding* mögött álló csatahajókat és cirkálókat lőtték, "de a röppályájuk olyan alacsony volt, hogy a lövedékek a kéményeink magasságában süvítettek. Néhány tengerész esküdött rá, hogy akadt, amelyik egyenesen a kéményeink között röpült el."

0620-kor mikor a katonák már a part közvetlen közelében jártak, az ágyúszemélyzet parancsnoka jelentette: "Feladat teljesítve", s Palmer kapitány parancsot adott a tüzelés beszüntetésére.²³

Az öt partszakasz előtt a szövetségesek hatvannyolc rombolója sorakozott fel. Mindegyik részt vett a partraszállás előtti ágyúzásban, a *Harding* hoz hasonlóan, előre megjelölt célpontokra irányítva tüzeit. Ezek főképp bunkerek és más megerősített állások vagy templomtornyok voltak. Ezután egészen addig, míg a partraszállók érdekében be nem kellett szüntetni a tüzet, belátásuk szerint lőtték a parton adódó célpontokat.

Két rombolónak balszerencséje volt. A *Svenner*, a norvégok hajója a balszárnny legszélén, Le Havre-hoz legközelebb állt. OS37-kor a Krancke tengernagy által csatába indított hat gyorsnaszád annyira közel merészkedett a flottához, amennyire csak parancsnokaik bátorsága engedte, és több torpedót lőtt ki. Az egyetlen találat a *Slazak* közvetlen közelében manőverező *Svenner*-t érte. Naletz Tyminski kapitány így foglalta össze a történeteket: "A hajó derekánál robbant,

aztán füst és láng tört fel. A *Svenner* derékban kettétört és elsüllyedt."²⁴ Kenneth Wright százados, az egyik rohamcsapat tagja, öt nappal később ezt írta szüleinek: "Döbbenetes látvány volt. A hajó egyszerűen kettétört, a két vége úgy hajlott össze, mint egy becsukódó bicska."²⁵

A *Svenner* volt a szövetségesek egyetlen hajója, amelyet a német haditengerészet aznap elsüllyesztett. A gyorsnaszádok szinte még ki sem lőtték torpedóikat, mikor a HMS *Warspire* rájuk rontott. Az egyiket

elsüllyesztette, a többi visszamenekült Le Havre viszonylagos biztonságába. Így végződött a *Kriegsmarine* (a német haditengerészet) egyetlen komoly D-napi ellenállási kísérlete.

A Utah-partnál 06.10-kor megjelentek azok a repülőgépek, amelyek feladata az volt, hogy a németek és a rájuk tüzelő flotta közé füstfüggönyt húzzanak, de azt a gépet, amelynek a USS *Corry*-t kellett volna elrejtienie, lelőtte a légvédelem. Ennek következtében néhány percen át a *Corry* volt a szövetségesek egyetlen hajója, amelyet a németek láttak. Erős tüzet összpontosítottak rá. A *Corry* gyors manőverekbe kezdett, de eközben is dörögtek ágyúi. Nagy kockázatot vállalt, mivel csak egy viszonylag kis vízfelület volt megtisztítva az aknáktól.

Grant Gullickson gépész az elülső gépházban tartózkodott. A csöveken csöpögött a víz, a turbinákból gőz sziszegett. "A mi dolgunk az volt, hogy megadjuk a parancsnoknak [Hoffman sorhajóhadnagynak] amit csak kér. Teljes gőzzel előre, turbinák azonnal teljes gőzzel hátra, ami épp szükséges. A fejünk fölött meg dörögtek az ágyúk. Egyszer csak a hajó a szó szoros értelmében kiugrott a vízből! A padlórácsok kilapultak, a lámpák kialudtak, és mindent elárasztott a gőz." A *Corry* dereka alatt akna robbant.

"Töksötét volt, a gőz nagyon forró és fullasztó", idézte fel Gullickson. Rettenetes helyzetbe került: bent szorult egy süllyedő hajó gépházában, robbanásra kész turbinák, kazánok és csövek között. A víz egyre emelkedett, néhány perc múltán már derékig ért.

"És akkor megint valami robaj hallatszott a hajó alól." A *Corry* ismét aknára futott, amely épp csak ketté nem r_örte. Hoffman kézi kormányzással a tenger felé fordította hajóját, de a *Corry* percek alatt elvesztette minden hajtóerjét, és lassanként megállt. Hoffman 06.41-kor elrendelte az elhagyását.

Odalent az első gépházban "nagy küzdelem árán sikerült kinyitnunk a feljárót, és megkezdtük a hajó kiürítését", mesélte Gullickson. "Mire fölértünk a fedélzetre, már vízben állt és ketté volt hasadva. Nyilvánvaló volt, hogy a *Corry* nak vége. Ekkor észrevettem, hogy nincs meg az ingem meg a Mae Westem.* A robbanás tépte le rólam. A jobb oldalon, a fedélzet közepe táján hagytam el a hajót. Nem ugrottunk, mert akkor már a szó szoros értelmében úsztunk a fedélzeten."

Két órával később társaival együtt kihalászták a USS *Fitch*; "torpedóolajjal" (etilalkohollal) elbolondított kávéval itatták, majd átszállították egy teherhajóra, amely aztán egy angliai kórházba vitte.

"Ravinskynek, az első gépház főnökének, a testfelülete 99 százalékát összeégette a gőz. Ápoltuk, és tudott egy kicsit beszélni is, de rettenetesen összeégett. Másnap meghalt."Z~

Joseph Dolan tengerész a *Bayfield* taktikai információs központjában (CIC) teljesített szolgálatot. "Még emlékszem arra a sürgős üzenetre, ami a *Corry*-ról érkezett. Az állt benne, hogy eltalálták és süllyed, sok a sebesült, és sürgős segítséget kér. A legtöbb üzenet kódolva volt, de ez nem, mert annyira sürgős volt."Z'

A. R. Beyer, a *Firch* egyik matróza több társával motorcsónakba szállt, hogy fölszedje az életben maradtakat. Emlékezete szerint a *Corry* tatja süllyedt el utoljára. Láta, hogy a propellere felső ágán csüng valaki, de sokan mindenféle úszó tárgyakba vagy tutajszerűségekbe kapaszkodtak, és őket szedték f_öl előbb. Mire ismét a *Corry* felé fordultak, az illető már eltűnt. A *Fitch* aznap reggel kétszázhuszonhárom túlélőt emelt a fedélzetére.z~

Doug Birch zászlós egy tengeralattjáróvadász-naszádról látta meg a Utah-partot. Mikor a *Corry* aknára futott, "sokan a vízbe repültek. Kiszedtünk egy matrózt, akinek a vércsoportja azonos volt az enyémmel, B-pozitív, és miután kihalásztuk, közvetlen vérátömlesztést adtam neki a fedélzeten. Mikor a szanitéc azt mondta, hogy meghalt, hirtelen nem is tudtam, kire mondja: rá vagy rám."zy

A Utah előtti hajókkal a poklokat járattak az aknák. A PC 1261 05.42-kor ráfutott egyre, és négy perc alatt elsüllyedt. 05.47-kor a

* Katonahumor: utalás a kor népszerű színésznője, Mae West családnevére és duzzadó keblére. A west kiejtve is hasonlít a "mellény" jelentésű vest szóra. Mentőmellényt jelent. A ford.

közvetlenül a PC 1176 mögött haladó LCT 597 alatt robbant akna. Vander Beek hadnagy az LCC 60-ról látta, hogy a robbanás ereje kiemeli a vízből. "Alig néhány méternyire voltunk tőle, erős légnyomás ért minket is." Az LCC 597 azonnal elsüllyedt, s vele együtt négy DD tank is.

Körülbelül ekkor jutott Vander Beek tudomására, hogy testvérhajója, az LCC 80 egy bója kötelét véletlenül a saját hajócsavarjára csévelte, és üzemképtelenné vált. Ilyenformán Vander Beek LCC 60-ának egyedül kellett az LCT ket és az LCVP-k első hullámát az Omaha-partra kalauzolni. Lehetetlen feladat volt három hajó dolgát eggyel ellátni, ráadásul még a part felől fújó szél, és az erős dagályáramlatok is nehezítették. Vander Beek az LCT k és LCVP k irányítása közben balra sodródott, úgyhogy mikor megadta nekik a jelet az indulásra, körülbelül S00-1000 méternyire voltak a kijelölt partraszállási ponttól. Ez szerencsés véletlennek bizonyult.¹⁰

06.00-ra a többi LCT is vízre bocsátotta a kételtű harcokocsikat. A part felé tartó tankokat erős szél és erős ellenáramlat hátráltatta. A Higgins-csónakok első és második hulláma menet közben megelőzte őket.

A deszantcsónakok elindulásakor a csatahajók és a cirkálók még folytatták a tüzelést. Ágyúik folyamatos dörgése egybeolvadt, érezni ugyanúgy lehetett, mint hallani. Ehhez még hozzájárultak a német ütegek, és a légtérben *zúgó* bombázók is.

A *Nevada* a Utah előtt horgonyzott, a *Texas* és az *Arkansas* az Omaha előtt. Azért voltak lehorgonyozva, mert a keskeny aknamentes sávban nem tudtak manőverezni - ez pedig az jelentette, hogy a flotta jobban tart az aknáktól, mint a német ágyúktól. A szállítóhajók mögöttük voltak, a rombolók és a deszantcsónakok előttük; Higgins-csónakok, DUKW k, LCI-k és LCT k oszlopai igyekeztek a partra. A csatahajókat cirkálók támogatták.

A *Nevada* 14 hüvelykes ágyúinak elsődleges célpontjai a német ütegek voltak. Kisebb ágyúi a partszegélyt árasztották el lövedékeikkel. 06.20-kor a 14 hüvelykes ágyúi tüzet is a partszegélyre irányította. Ezt Collins tábornok kérte, mondván: nagyon bízik a nagy ágyúk pontosságában, és szeretné, ha nyílásokat ütnének a beton védőgátba. Az ágyúk közvetlen irányzással lőttek, csaknem vízszintesen. A Higgins

csónakokban ülők káromkodtak, mert a fejük fölött elhúzó nagy lövedékek keltette vákuumok a szó szoros értelmében kiemelték a csónakokat a vízből.

Az Omaha-partnál a *Texas* szétlőtte a point-du-hoc-i üteget, az előtt kellett hamarosan partra szállniuk a rangereének. 05.50-re kivilágosodott már annyira, hogy tűzérségi megfigyelőgépek pontosíthatták a levegőből a hajók tüzet. A hajóágyúk óriási lövedékei sok-sok krátert ütöttek Point-du-Hocba, hatalmas szikladarabokat taszítottak a tengerbe, és minden jel szerint megsemmisítették a német ágyúkat rejtő kazamataerődöt.

L. C. Glover, a RAF alezredese annak a HMS *Warspite*-nak a tűzérségi figyelője volt, amely a Sword-parttól keletre fekvő villerville-i üteget lőtte. A part és a hajó között repült. "Elkiáltottam magam, hogy tűz, és lassan a part felé kanyarodtam, hogy lássam, hová esik. Hirtelen a derült égből egy akkora ütés ért, hogy a szó szoros értelmében szinte kirázott a nadrágomból. Ugyanabban a pillanatban két hatalmas tárgyat láttam távolodó irányban, a part felé repülni, és rádöbbsentem, hogy pont a *Warspite* két 15 hüvelykes belövő »tégglás jónak« légörvényére merőlegesen repülök. Lenyűgözött a látvány. Könnyen szemmel tudtam tartani ívelt röppályájukat, és láttam, hogy pontosan becsapódnak a célba vett ágyúállásba." Glover lényegesen kevesebb örömmel újságolta, hogy a gránátok aznap legalább két szövetséges gépet eltaláltak és megsemmisítettek.-;

06.15-kor a *Texas* az Omaha-part nyugati végéről kivezető utat vette célba 14 hüvelykes ágyúival. Az út egy szurdokban vezetett, amely Vierville mellett húzódott. Mint Morison tengernagy fogalmazta: "Nagyrészt a flotta tüzének mennyisége és pontossága határozza meg, milyen könnyen vagy nehezen fogja tudni biztosítani a Hóra után ezt a kijáratot a [29. hadosztály] 116. ezred 1. zászlóalja.";Z

A németek a port-en-bessini ütegeikből viszonozták a tüzet. Nick Carbone, a *Texas* egyik brooklyni matróza látta, amint egy nagy német lövedék a *Texas* és egy brit cirkáló közé csapódik. Egy híres amerikai hangot imitálva felkiáltott: "Gyűlölöm a háborút! Eleanor gyűlöli a háborút!"~v

Az Omaha-part nyugati szélén az Arkansas egy Les Moulins-i üteget lőtt, miközben a cirkálók és rombolók a partmeredély német kazamatáit és bunkerén verették (azt a helyet, ahol ma a temető található). A britek és a kanadaiak partszakaszain hasonló intenzitással lőtték a németeket.

Rettentő mennyiségű lövedék hullott a partokra és az ütegekre. Az eredmény legnagyobb részt rettentően kiábrándító volt. Bárki, aki ellátogat a normandiai partokra, tanúsíthatja, hogy ennek nem az az oka, hogy pontatlan lett volna a tüzelés, hanem inkább az, hogy a németek nagyon jól építették meg erődjüket. Ian Mitchie matrónak (a HMS *Orion* cirkálón szolgált) igaza volt, mikor azt mondta: "Nagyon pontosan lőttünk, és hamarosan több telitalálatot is jelentettek. Tizenhárom közvetlen találatot értünk el az ütegnél, mielőtt mást kezdtünk löni."B4 Longues-sur-Mer-ben, Point-du-Hocnál, Port-en-Bessinnél, St.-Marcoufnál, Azeville-ben és máshol azonban, kissé megviselten, de sértetlenül, állnak még az ütegállások és a kazamataerődök. Számos telitalálatot kaptak, némelyik tucatjával, de még a 14 hüvelykes lövedékek sem tudtak áthatolni rajtuk. Kiragyázták a falakat, levertek róluk némi betont, itt-ott feltárták a betonvasakat, de át nem ütöttek.

A betonfalak mögött rejtőző német tüzekek közül sok megsiketült vagy agyrázkódást kapott: A brit hadiflotta egyik hivatalos jelentése elismerte, hogy "sem az erődök betonszerkezetét, sem ágyúit nem sikerült számottevően megrongálni", ugyanakkor azonban rámutatott, hogy az ágyúzás "azáltal, hogy az erősségekben tartózkodókat megrettentette, és megakadályozta őket abban, hogy fegyvereikkel lőjék partra szálló katonáinkat, gyakorlatilag semlegesítette az ágyúállásokat".BS

Ez azért inkább csak vágy volt. A flotta tüzelésének beszüntetése és a partraszállás első hulláma között sok német ágyú személyzetének sikerült tüzet nyitnia. Tegyük hozzá rögtön: pontatlanul lőttek. Nem voltak megfigyelő repülőgépek, a sziklameredélyek peremén elhelyezett előretolt figyelőposztokat pedig

elvakította a füst. Ezért aztán hiába bocsátkoztak tűzpárbajba a lehorgonyzott csatahajókkal és cirkálókkal, egyet sem találtak el.

A közvetlenül az Omaha-parton vagy sziklameredélyein álló kisebb erődítések, bunkerek és tobrukok szintén állták az ágyútűzet. A parton lévők lőrései oldalra és nem a tenger felé néztek, így a partvonallal párhuzamosan tudtak géppuskatűzzel pásztázni, miközben ők maguk védve voltak a hadihajók ágyútól. Amint a támadók

első hulláma partra szállt, a védők megsemmisítő tüzet zúdítottak a harckocsikra és a gyalogságra.

A partra szálló katonák szemszögéből nézve a hajóágyúk eget-földet megreszkettető ágyúzása ugyanolyan hatástalan volt, mint a bombázógépek támadása. Morison tengernagy szerint ezt az magyarázta, hogy "nem volt elég idő", s nem a flotta a hibás, hanem a hadsereg, amely nem akarta, hogy virradat előtt kezdjék az ágyúzást. Mozison véleménye szerint a H-órát 07.30-ra kellett volna kitűzni, "hogy több időt adjanak a flottának a parti védművekkel való eljátszadozásra".B6

Amint a hadihajók tüze beljebb, a parttól távolabbi célpontok felé tolódott, akcióba lendültek az LCT(R)-ek. Eugene Bernstein hadnagy az Omaha-partra induló első LCT(R) parancsnoka volt, tizenhárom más rakétás naszád követte. A parttól 3500 méterre az LCT(R)-ek egysoros vonalba fejlődtek, százméteres távközöket tartva. Bernstein elmondta: nagyon meglepte, hogy a megfelelő időpontban a megfelelő helyen vannak.-;

W N. Solkin egészségügyi katona az LCT(R) 450 utasa volt. Mint elmondta, "a legénység minden tagja fel volt szerelve poroltóval. Kapitányunk a parancsnoki toronyban állt, ujjával a gombon. Lélegzetviasszafojtva kapaszkodtunk minden fix tárgyba. Mikor kilőttük a rakétáinkat, az maga volt a pokol.

Mintha felrobbant volna a hajó. Élesen oldalra dőlünk. Ekkor jöttek a poroltók. Kis tüzek ütöttek ki, a válaszfalakon füst szűrődött át. Rettenetes volt a hőség és a zaj. Mindenki káromkodott, üvöltött, úgy küzdött az egész hajót elnyeléssel fenyegető lángokkal.

Nem tudom leírni azt a hangot, amit a nem egész egy pere alatt kilőtt ezer rakéta keltett. Emlékszem, egy matróz azt mondta, hogy őt a hurrikán hangjára emlékeztette. A hajó rázkódott, hátralökődött, és egy rövid időre kormányozhatatlanná vált.".3"

A rakéták - összesen 14 ezer - a Higgins-csónakok első hulláma fölött ívet leírva zúdultak a partra. Mint Joseph Balkoski, a 29. hadosztály krónikása írja: "Robajlásuk olyan volt, mint egy hatalmas szimfónia végső crescendója.";

A Higgins-csónakokban ülőknek úgy tűnt, nincs ember, aki túlél egy ilyen tüzet. Sok rakéta sajnos ártalmatlanul hullott a parti fövényre, néhány pedig a sziklameredély alsó részébe és a sziklás rész és a partszegély közötti területre érkezett. A rakéták meggyújtották a füvet, ami némi füsttel járt, és felrobbantotta a taposóaknak egy részét, de csak kevés német védőt ölt meg - ha egyáltalán történt ilyesmi.

A tengeren még egyszer utoljára eldőrdültek az ágyúk: a parthoz közeledő LCT kről a Sherman tankok tüzeltek. A kedvezőtlen körülmények miatt (erős hullámzás, füst és köd, roppant izgalom) rendkívül pontatlanul céloztak. Az azonban, hogy a Shermanok elég közel jutottak a parthoz, hogy tüzeljenek, önmagában is csodaszámba ment, s ez egyetlen ember, Rockwell hadnagy bátorságának és józan eszének volt köszönhető. Rockwell volt talán az egyetlen alacsony rangú tiszt, aki a D-napon meghatározó fontosságú döntést hozott.

Az Omahához közeledő LCT knek a parttól öt kilométerre kellett volna vízre bocsátaniuk a DD tankokat. Ehhez két csoportra kellett oszlaniuk. A Rockwell-féle csoporttól balra lévő nyolc LCT terv szerint indított, de a harminckét harckocsiból csak három nem süllyedt el. A hullámverés túlságosan magas volt, a tankok túlságosan alacsonyak, a ponyva oldalfalak gyengék.

Volt némi hősiesség is a dologban, ahogyan egyik tank a másik után hajtott le a rámpán a vízbe, annak ellenére, hogy a benne ülők látták, hogyan süllyed el az előttük haladó. És volt a dologban némi makacsság és vak ostobaság. A harckocsiparancsnokok látták, hogy amint az előttük haladó harckocsin átsap egy hullám, a ponyva úszókeret összenyaklik, és a tank elsüllyed - de hát a parancs az parancs. Az LCT k kapitányai tehetetlenül, rémülettől dermedten figyelték a jelenetet, nem akartak más helyett dönteni. Szánalmas látvány volt.

Egyedül az LCT 600 kapitányába, H. P Sullivan zászlósba szorult annyi mersz, hogy átvegye az irányítást. Látni, hogy a hajóján szállított négy tank közül az első elsüllyed, utasította a legénységet, hogy húzzák fel a rámpát, majd tovább haladt a hajóval a part felé. Az ez által az LCT flottilla által szállítottak közül csak ez a három tank jutott ki a partra; az Easy Greenen biztosítottak támogatótűzet.'

~ Egy későbbi, 1944. szeptember 22-én keltezett jelentésében az O deszantcsoport parancsnoka, John L. Hall ellentengernagy megállapítja: "Úszófelszerelése sérülékeny mivolta és az egész jármű mint olyan általános úszóképtelensége miatt a DD tank gyakorlatilag nem használható nyílt partok ellen vezetett partraszállási akciókban." Másolat az EC-ben. Hall jól ítélte meg a dolgot, de három hónapot késett vele.

A Dog White és a Dog Green előtt hajózó Rockwell hadnagy úgy határozott, hogy a saját kezébe veszi az irányítást. A rádiótilalom ellenére az egyik harckocsi rádióján átszólt az egyik közeli LCT a utazó Elder századosnak, a 743. harckocsizászlóalj parancsnokának. Vitára számított, arra, hogy Elder tartani akarja magát az utasításokhoz. (A rádiózást illetően később azt mondta: "A játszmának ebben a szakaszában hajlandó voltam vállalni a kockázatot, mivel a partra ki kellett jutni, és ez volt a lényeg.") Megkönnyebbülésére azonban Elder igazat adott neki. "Nem hiszem, hogy így meg tudjuk oldani mondta. - Ki tudna vinni minket egészen a partig?"

Rockwellnek ennél több nem kellett. Zászlójelekkel és morzelámpával utasította LCT flottillája hét másik tagját, hogy ne bocsássák le rámpáikat, hanem hajózzanak tovább egészen a partig. A tenger széléhez közeledve a tettvágytól égő harckocsizók már a fedélzetről tüzet nyitottak.^{4°}

Rockwell flottillája egysoros vonalban haladt. Az LCT 607-en a parancsnok semmit sem tett. Sam Grundfast, a másodkapitány (aki cserkész korában úgy megtanult morzézni, hogy gyorsabban olvasta, mint a jelzőmatróz) nem sokat szépítgetett a történeteken. "[A kapitány] egyszerűen megdermedt. Összenéztünk a jelzőmatrózzal, aztán átvettem a hajó parancsnokságát. Visszajeleztem, hogy végrehajtjuk az utasítást, és kimegyünk egész a partig."

A part felé haladó LCT 607 aknára futott. "Fölhajított minket a levegőbe, úgy, ahogy mondom. A kapitány meghalt. Mindenki meghalt, csak hárman maradtunk meg. Elvesztettük a négy harckocsit és az összes tengerészt. Én hónapokra kórházba kerültem, túlóráztak rajtam a sebészek."^{4'}

Martin Waarvick matróz Rockwell hajóján, az LCT 535-ön szolgált. "A posztomon voltam, az orr közelében lévő elülső, bal oldali raktárban, azt a kis Briggs & Stratton motort járattam, amit a rámpa leeresztéséhez használtunk."^{4z} A pillanat kiválasztása nagyon fontos volt: ha korán engedik le a rámpát, a víz még nagyon mély, ha későn, a tankok nem tudják teljesíteni a feladatukat, s a 116. gyalogezred katonái épp akkor nem kapják meg a harckocsi-támogatást, amikor a legnagyobb szükség volna rá.

Fülsiketítő volt a láрма. A csatahajók és cirkálók az LCT mögül tüzeltek. A deszantcsónakok számára kijelölt sáv két szélén rombo

lók ágyúí dörögtek. Fent a levegőben repülőgépek zúgtak. Az LCT(R)ek rakétákat lőttek. Rockwell LCT(R)-jén beindították a harckocsik motorját.

Beszélgetni lehetetlen volt, szinte gondolkozni is. Ráadásul a füst elfedte Rockwell tájékozódási pontjait. Mikor azonban egy szélroham föllebbentette a füstfüggönyt, be tudta tájolni magát. Beállt a helyes irányba, és fokozta a sebességet. A többi kapitány ezt látva utána indult. Abban a percben, mikor a flotta abbahagyta az ágyúzást, Rockwellék kis csoportja ott találta magát pontosan a Dog White-tal és a Dog Greenel szemben. A tankok vadul tüzeltek.

Ez volt az a perc, amelyre Rockwell az elmúlt két esztendőben készült. Erre a célra készültek az LCT k. Rockwell döbbenetére azonban, amit várt, az most nem következett be: úgy gondolta, hogy a part felé tartó hajójára löni fog az ellenség, de eddig egyetlen puskalövést sem adtak le rá.

06.29-kor megadta a jelet Waarvicknek, aki erre lebocsátotta a rámpát. Az LCT 535-ös volt az első hullám első hajója, amely hadfelszerelést tett az Omaha-partra. Waarvick így emlékezett erre a percre: "A tankok csörömpölve, csikorogva mentek le a rámpán, csak úgy rázkódott bele a hajó vasfedélzete." A víz itt körülbelül egyméteres lehetett.

Az első harckocsi előrelendült, nekivágott a lejtőnek, és kikúszott a homokos partra. Nyomban tüzelni kezdett, és a németek még ugyanabban a pillanatban viszonozták. A partszakaszt jobbról egy 88 milliméteres ágyú tartotta tűz alatt. Rockwell látta, hogy a tőle jobbra úszó három LCT t gyors egymásutánban találát éri. Mikor az utolsó tank is legördült, azt hitte, az övé lesz a következő - egy helyben álltak, oldalt fordulva az ágyúnak, nem lehetett nem eltalálni. Nyomban fölhúzták a rámpát. A németek pedig ettől kezdve a hajók helyett a tankokra kezdtek tüzelni.

"És akkor - mesélte Rockwell - végrehajtottuk a haditengerészeti történelmének egyik nevezetes manőverét, polgári nyelven: elhúztunk onnan a francba."^{4'}

Miközben Rockwell távolodott, az általa partra tett tankok egyfolytában tüzeltek 75 milliméteres ágyúikból, és 0.50-es kaliberű géppuskáikból. Ugyanekkor a 116. ezred katonáit hordozó Higgins-csónakok is kezdtek partot érni. 06.30 volt az Omaha-parton: H-óra.

* * *

A Colleville fölötti *Wiederstandsnest* 62-ben Frantz Gockel közkatona ekkor élte át élete legrettenetesebb óráját. 04.00-kor parancsot kapott, hogy foglaljon el tüzelőállást a géppuskája mögött, de eleinte "semmi sem

mozdult. Újabb vaklármá? Lassan vánszorogtak a percek. Lehet, hogy most tényleg? Ott álltunk a fegyvereinknél, és dideregtünk vékony nyári egyenruhánkban.

A szakács forralt vörösborot készített. Előkerült egy őrmester, megnézte, hogy harckészültségben vagyunk-e, és azt mondta: - Ha jönnek, ne lőjenek túl hamar."

Amint kivilágosodott, jöttek a bombázók, s ezzel egy időben hihetetlen számú hajó tűnt fel a horizonton. Naszádok, kis hajók, nagy hajók, és úgy rémlett, mint ha egyenesen a WN 62 felé tartana. „Végtelen flotta volt. Úgy cirkáltak a nehéz hadihajók, mintha csak bemutatón lennének." Gockel megpróbált a géppuskájára koncentrálni, újra meg újra ellenőrizte, hogy elterelje a figyelmét a "küszöbönálló eseményekről".

A flotta ágyúi tüzet nyitottak. "Egyik ösztűz a másik után zúdult az állásainkra. Ellepett minket a törmelék és a füst. A föld rázkódott. Szemünk-szánk tele lett porral. Homok csikorgott a fogunk között. Segítségre nem volt remény."

Az ágyúzás mind hevesebb lett. "A közelgő flotta fölött megvirradó égbolton a végzetünk rajzolódott ki." Gockelt nagyon meglepte, hogy az ellenség apálykor jön, mivel Rommel a májusi látogatása alkalmával biztosította a hadnagyukat, a WN 62 parancsnokát, hogy a dagállal fog érkezni.

Még inkább megdöbbenette, hogy mikor a flotta beszüntette ágyúzásukat, látta, hogy szakasza egyetlen tagja sem halt meg, csak megsebesültek néhányan. "Összekucorogva, tehetetlenül ültünk fegyvereink mögött. Imádkoztam, hogy éljem túl valahogy."

Aztán: "Megelevenedett a tenger. Rohamcsónakok és deszantnaszádok közeledtek gyors tempóban a parthoz. Egy bajtársam a füstből és a porból előkászálódva, bebukott az állásomba, és azt kiabálta: - Figyelj, Frantz! Jönnek!"

A WN 62 75 milliméteres ágyúja rálőtt az egyik amerikai tankra. A tank visszalőtt. Lövedéke a kazamatában robbant, és használhatatlanná tette a német ágyút. 06.30 volt az Omaha-parton.

15

INNEN KEZDJÜK A HÁBORÚT.

A 4. HADOSZTÁLY A UTAH-PARTON

A terv az volt, hogy a DD tankok szállnak partra először, 06.30kor, közvetlenül azután, hogy a flotta a szárazföld belsejébe teszi át tüzeit, és az LCT(R)-ek kilövik ezer rakétájukat. A Utah-parton nyolc LCT összesen harminckét úszó tankot szállít. Utánuk indul húsz Higgins-csónakban, csónakonként egy-egy harminckét tagú rohamszakasszal a 8. gyalogezred 2. zászlóalja. A Higgins-csónakok közül tíz a Les-Dunes-de-Uarreville-i erőddel szemközti Tare Green-partra fut ki, a többiek ettől délre, az Uncle Red-parton.

A Higgins-csónakok harminckét tagú, öt perccel később induló második hulláma a 8. ezred 1. zászlóalját viszi, s velük együtt utászokat és a flotta robbantókülönítményeit. A harmadik hullám indulását H plusz tizenöt percre időzítették, s ez nyolc LCTből állt, amelyek néhány harckocsibulldózer mellett normál Sherman tankokat szállítottak. Két perccel később kellett indulnia a negyedik hullámnak, amely főként a 299. és a 237. műszaki zászlóalj alakulataiból tevődött össze.

Ebből az egészből nem lett semmi. Néhány naszád késve ért partot, mások a kelleténél hamarabb, és mind körülbelül egy kilométernyire a kijelölt célponttól délre. A parti főparancsnokság gyors gondolkodásának és döntésének, valamint a közkatonák kezdeményezőkézségének és elszántságának köszönhetően a partraszállás, amely a vázolt okok miatt hatalmas kavarodáshoz vagy akár teljes káoszhoz is vezethetett volna a Utah-parton, végül sikeres, kevés veszteséggel járó műveleinek bizonyult.

Tengerjárás, szél, hullámok, túl nagy füst - részben ezek voltak felelősök a menetrend felborulásáért és a nem megfelelő helyen törté

nő partra érkezésért, a fő ok azonban az volt, hogy az aknák miatt négyből három irányítóhajó odaveszett. Az LCC-k elsüllyedése mindent megzavart. A LCT k kapitányai parancsra várva köröztek. Az egyik aknára futott, hatalmas robbanás rázta meg - másodpercek alatt elsüllyedt négy tankjával.

Ennél a pontnál az LCC 60-on szolgáló Howard Vander Beek és Sims Gauthier hadnagyok ragadták magukhoz az irányítást. Rövid megbeszélés után úgy döntöttek, hogy az idővesztést úgy próbálják behozni, hogy a tankok vízre bocsátása előtt az eredetileg szándékozott öt helyett három kilométerre közelítik meg a partot, mert úgy a tankok gyorsabban szilárd talajra érnek. Vander Beek szócsővel a kezében sorra átkiabált a többi LCT nek, hogy kövessék. Egyenesen a part felé indult - nem a kijelölt helyre, hanem körülbelül fél kilométerre délre attól a ponttól, ahol a tankoknak partra kellett volna gördülniük. Mikor az LCT k leengedték rámpáikat és a tankok úszni kezdtek, Vander Beek szerint "azokkal az óriási, fánkyszerű úszószoknyájukkal olyanok voltak, mint valami idomtalan tengeri szörnyek. Csak nehezen küzdötték át magukat a hullámokon, és közben próbálták tartani az alakzatukat."

A Higgins-csónakoknak, amelyek az első rohamcsapatokat hozták, az úszó tankok mögött kellett volna maradniuk, de azok annyira lassúak voltak, hogy a csónakok elhúztak mellettük. Így lett az amerikai 4. gyalogoshadosztály 8. ezrede 2. zászlóaljának E százada a szövetségesek első partra lépő százada. Az észak-déli irányban futó apály-dagály áramlat csónakjukat balra sodorta, emiatt a kelleténél egy kilométerrel délebbre kötöttek ki.

Roosevelt tábornok az elsőként partra futó csónakból lépett a homokra. Barton vezérőrnagy először elutasította Rooseveltné kérését, aki a 8. ezreddel akart tartani, Rooseveltné azonban azzal érvelt, hogy javítja a katonák morálját, ha látják, hogy velük együtt egy tábornok is partra száll az első hullámban. "Úgy gondolkoznak majd, hogy nem lehet olyan veszélyes a helyzet, ha egy tábornok is hajlandó odamenni." Rooseveltné még egy személyes indítékot is hozzábiggyesztett: "Szeretnék én lenni az a tábornok." Barton kelletlenül ráállt.

Az E századnak szerencséje volt. Az eredetileg tervezett kikötési ponton, a 3. kijáratnál lévő német erődítések sokkal félelmetesebbek voltak, mint a tényleges partraszállás magasságában, a 2. kijárat

nál (La Madeleine-nél) lévő, amelyeket a Marauderek alaposan megtépáztak. A körzetet a német 709. hadosztály 919. ezredének katonái védték. Nem sokkal korábban súlyos bombatámadás és erős ágyútűz érte őket, nem is tüzeltek. Lőni csak a közvetlenül a métermagas védőgát mögötti homokdűnéken húzódó lövészárkokból lőttek a támadókra, onnan is csak kézi fegyverekkel.

Ezekben az árkokban azok a németek tartózkodtak, akiket a bombázás és az ágyúzás kikergetett bunkereikből. Janhke hadnagy volt a parancsnokuk, akit elképesztett az inváziós tabló. "Örjítő látvány volt. Először azt hittem, megtévelyodtam a bombázástól." Egy DD tankot látott. "Kételtű tankok! Ez nyilván a szövetségesek titkos fegyvere!" Elhatározta, hogy ő is beveti titkos fegyvereit, de a Goliathjai nem működtek, mert a bombázás tönkretette a rádióvezérlésüket.

"Úgy látszik, Isten és a világ cserbenhagyott minket - vetette oda a küldöncének. - Mi történt a repülőinkkel?"²

Malvin Pike, az E század egyik őrmestere e percben érkezett egy Higgins-csónakon. Megijedt: "Hátul, a jobb oldalon ültem, golyók füttyültek a fejünk fölött. A hajókról is lőttek, meg a partról is. Csak imádkoztam, hogy kikecmeregjünk valahogy"

A csónak kétszáz méternyire a parttól felfutott egy homokpadra. (A 2-es kijáratnál sekélyebb volt a víz, mint a 3-asnál, ezért kardoskodott a flotta az előbbi mellett.) A kormányos azt mondta, legfőbb ideje, hogy a gyalogság induljon, mert neki mennie kell.

Rebarcheck hadnagy rácsattant: "Nem hagyom, hogy vízbe fullassza ezeket az embereket! Próbálja meg még egyszer!" A kormányos lehátrált a homokpadról, százméternyivel balra ment, ott megint a part felé indult, és megint egy homokpadnak ütközött. "Na jól van-mondta Rebarcheck. - Indulás!" Igen ám, de a rámpa beragadt.

"Ott egye a fene, ahol van!", kiáltotta Rebarcheck, és a csónak oldalán keresztül a vízbe ugrott. Katonái követték a példáját. "Deréki ért a víz - idézte vissza Pike őrmester. - A víz széle

körülbelül hatvanméternyire volt, és futni nem lehetett, csak lábalni. Mikor aztán végre kigázoltunk, még ott volt előttünk a kétszáz méternyi, nyílt parti sáv, tele akadályokkal. Szerencsére a németek zöme nem bírt fegyvert fogni, annyira megrázták őket a bombák, az

ágyútűz meg a rakéták, hogy sokan egyszerűen csak meg akarták adni magukat."

Howard Lee százados, az E század parancsnoka a dűnék tetejére vezette embereit. "Amit láttunk - számolt be a történeletről Pike őrmester -, egyáltalán nem hasonlított ahhoz, amit Angliában a terepasztalon mutogattak nekünk. Mondtuk is egymás közt, hogy még csak nem is emlékeztet rá."⁴ Rooseveltné is velük tartott, kényelmesen sétálva, botjára támaszkodva (korábban szívinfarktuson esett át), kötött sapkában (utálta a sisakot), a tüzelésre fittyet hányva állt be a sorba. Körülbelül ez idő tájt, 06.40-kor a Les-Dunes-de-Varreville-től északra lévő erődítésből a németek 88 milliméteres ágyúkból tüzet nyitottak a 2. zászlóaljra, de nem lőttek pontosan. Rooseveltné és Lees összedugta a fejét, megnézték térképeiket, és rájöttek, hogy rossz helyen vannak.

Rooseveltné visszament a partra. Ekkorra az első Sherman tankok már kiértek, és kezdtek viszonzni a németek tüzeit. James Arnold sorhajókapitány, a Utah-part előtti hajóforgalom irányítótisztje épp akkor ért partot a harmadik hullámmal. "A németek 88-asokkal verették a partot - emlékezett. - Két amerikai tank igyekezett elhallgattatni őket. Megpróbáltam berohanni mögéjük, és csak akkor fogtam fel, miért szereti a gyalogság, ha tankok is vannak velük. Egy tank maga a biztonság egy nyílt terepen, ahol az embernek egyébként igencsak összeszorul a gyomra."

Talált egy bombatölcsért, és kinevezte ideiglenes harcálláspontjának. Egyszer csak egy dandártábornok ugrott le mellé egy 88-as lövedéke elől.

A durva anyjukat! - morogta, aztán valahogy kigabalyodtunk egymásból. - Teddy Rooseveltt vagyok - mondta -, maga meg Arnold a flottától. Emlékszem magára, láttam a plymouth-i eligazításon."5

Roosevelthez hamarosan csatlakozott a 8. gyalogosezred két zászlóaljparancsnoka, Conrad Simmons és Carlton MacNeely alezredek. Még a térképet tanulmányozták, mikor kigázolt a partra Van Fleet ezredes, az ezred parancsnoka. A negyedik hullámmal szállt partra, a 237. és a 299. műszaki-utász zászlóaljjal.

"Fleet! - kiáltott fel Roosevelt. - Nekünk nem itt kellene lennünk. - Egy parti épületre mutatott, amelynek elméletileg tőlük balra kellett volna állnia. - Ez most jobbra van. Azt hiszem, jó másfél kilométerrel délebbre kötöttünk ki."

Van Fleet némi malíciával megjegyezte, hogy pontosan ez az a hely, ahol ezredével partra szeretett volna szállni, de a flotta kötötte az ebet a karóhoz, hogy ez a víz sekélysege miatt lehetetlen.

"Azonnali és fontos döntés előtt álltunk - írta Van Fleet. - Próbáljunk csapatostul másfél kilométernyivel arrébb vonulni a parton, és kövessük az eredeti tervet? Vagy folytassuk az utat a közvetlenül szemben lévő töltésúton?" A katonák már másztak keresztül a védőgáton és a dűnéken, a flotta emberei pedig már robbantották az akadályokat mögöttük a parton.

Állítólag ekkor mondta Roosevelt a később legendássá patinásodott mondatot: "Hát akkor innen kezdjük a háborút!"

Van Fleet szerint nem így történt. Egyik kiadatlan feljegyzésében így ír: "Én döntöttem. - Irány befelé! - rendelkeztem. - Gyöngé pontján találtuk el az ellenfelet, használjuk ki!"6

A lényeg nem az, hogy ki hozta a döntést, hanem az, hogy minden időrabló huzavona nélkül elfogadták. Helyes döntés volt, és mutatja a felső katonai vezetés rugalmasságát. Simmons és MacNeely azonnal hozzálátott a németek parti állásainak megtisztításához, előkészítve ezzel a 1. és a 2. kijárat keleti végének elfoglalását, s hogy azután a töltésúton nyugat felé induljanak. Először azonban keresztül kellett vezetniük embereiket a védőgáton és a dűnéken.

A műszakiak és a flotta robbantó különítményei közvetlenül az első hullám után léptek partra, s ők is a 2. kijáratnál szemben. Erősebb tűz alá kerültek, mint az első hullám katonái, s látták, hogy az a hely, ahová érkeztek, nem az a hely, amelyet odahaza, Angliában tanulmányoztak. Látták azt is, hogy derékig érő vízben kell majd gázolniuk, ezért elkezdtek könnyíteni a csomagjaikat. Először - emlékezett Richard Cassidy őrmester (237. műszaki zászlóalj) - a cigarettás kartonoktól váltak meg. Nála hat karton volt, némelyik. bajtársánál tíz. Föltépett egy kartont, kivett belőle egy dobozt, a többit eldobta. A többiek is ezt tették. "Térdig gázoltunk a cigaretták közt a csónakban."

A robbantó különítmények öt *tengeri méhből** és a szárazföldi hadsereg két-három utászából álltak. Tíz ilyen csapat volt. Mind

* Mgolul *seabee*, a C. B. rövidítés (Construction Battalion - építő zászlóalj) humorosan leírt alakja; tengerészeti építő-utász alakulat tagját jelenti. A *ford*.

egyik ember 25-35 kiló robbanóanyagot cipelt a hátán, TNT t vagy C-elegyet. (Ez utóbbi egy brit fejlesztésű plasztik volt, úgy nézett ki, mint egy mosószappan. Tűzben elégett, megfelelő detonátor hatására robbant.) A tengeri méhek általában idősebbek voltak a D-napi emberek átlagánál, legtöbbjüket az Egyesült Államok nyugati részének bányáiból érkezett robbantási szakértők képezték ki.

A tengeri méheknek kellett felrobbantaniuk a legkülső akadályokat, azokat, amelyeket elsőként nyel majd el a dagály Arra is fel voltak készülve, hogy szükség esetén víz alatt is dolgozzanak (jóllehet serncni olyasféle felszerelésük nem volt, mint amilyeneket ma a könnyűbúvárok használnak). Orval Wakefield elmondta, hogy a víz alatti robbantó különítményekbe önkénteseket toborzó tiszt azt állította, hogy a csendes-óceáni tapasztalatok szerint az ilyen különítmények roppant fontos szerepet játszanak egy sikeres partraszállásban.

"Azt is elmagyarázta, hogy rendkívül veszélyes szolgálat, jó úszók kelljenek, különleges testi-lelki kiképzést fogunk kapni, és hogy fogyóeszköznek tekintenek minket. Aknacsapdákkal és sima aknákkal felszerelt akadályokkal lesz dolgunk. A kedvezmény az, hogy nem kell konyhaszolgálatot teljesítenünk. Kiderült, hogy mindez az utolsó szóig igaz."

Wakefield csapata még nem készített elő minden külső akadályt robbantásra a Utah-parton, de az érkező 4. hadosztály katonái már kerülgették őket. Mikor végeztek, összedrótolták a tölteteket, és felrobbantották az akadályokat. Ezután a védőgáthoz mentek, beleugráltak egy óvóárokba, aztán "csak figyeltük, mi történik a parton. Megérkezésünkkel még csak rohanó, forgolódó, jobbra-balra kitérő katonákat láttunk. Hirtelen olyan lett, mint egy felbolydult méhkas. Buldózerek tolták a homokot a védőgátra, úgy már át tudtak menni rajta a tankok meg a félláncaltapasok. Olyan volt, mint egy hangyaboly."

A hadsereg műszakijai ezzel egy időben a következő akadálysort, a parthoz közelebbit vették kezelésbe. Odaerősítették robbanótölteteiket a belga kapura vagy az aknákat rögzítő, egyszerű póznákra, majd

gyújtózsínórral összekötötték mindet, hogy egyszerre robbanjanak. „Vigyázat! Robbantás!”, kiabálták. Al Pikasiewicz őrmester a 237. műszaki utász zászlóalj egyik robbantó különítményének tagja volt.

"Közvetlenül a robbantás előtt - idézte fel -, mikor mi már a védőgát mögött lapultunk, feltűnt néhány deszantcsónak, leeresztették a rámpájukat. Az emberek belerohantak a vízbe, nem fogták fel, mi felé tartanak. Mikor meghallották az ordításunkat meg az üvöltözésünket, az akadályok mögé feküdtek, ott véltek fedezéket találni. - Uramisten! - mondtam Jimmy Graynek, a szanitécünknek. Na, a lényeg, hogy kiugrottam a fedezék mögül, odarohantam az emberekhez, a hátizsákjuknál fogva fölrángattam őket, és közben ordítottam, ahogy csak a torkomon kifért, hogy tűnjenek onnan, mert ez már elő van készítésre robbantásra. Hat embert fölrángattam, aztán indultam vissza a fal felé. Öt-hat méterre lehettem tőle, mikor fölrobbant az egész. Egy repesz el is találta a sisakomat."

A csapat a védőfalhoz közelebb folytatta munkáját. Siettek, hogy végezzenek, mire a dagály elborítaná az akadályokat. "Egyszer csak ott állt Roosevelt tábornok - mesélte Cassidy őrmester. - Fel-alá járkált a parton a botjával, én meg odakiabáltam a srácoknak: Hasaltassátok le azt a hülyét, mert megöleti magát! - Valaki megkérdezte: - Tudod, ki ez? - Mondom neki: - Naná, hogy tudom. Roosevelt. Mindjárt kinyíratja magát." Roosevelt arrébb ment, a különítmény pedig felrobbantotta az akadályokat. Egy óra sem kellett hozzá, már nyolc ötvenméteres rést nyitottak az akadályok között.

Ezután a védőgátba robbantottak lyukakat. A robbantások utáni törmelékhalmazt a 70. harckocsizó zászlóalj harckocsibuldozerei takarították el. Eközben egész idő alatt röpködtek a 88-as ágyúk lövedékei, de legtöbbjük a vízbe vágódott, mivel a németek továbbra is az egymást követő hullámokban érkező deszantnaszádokra összpontosítottak - nem túl eredményesen.

Martin Gutekunst matróz a tengeri méhek híradósa volt. Úgy emlékezett, hogy miután az akadályokat felrobbantották és a védőgátba lyukakat ütöttek, "néhány még bátrabb és merészebb robbantós átmászott a fal túloldalára, és megadásra kényszerítette a németeket". Utánuk ment. "Jó néhány betonfalú, betontetejű német tüzelőállást láttunk. A bunkerek belsejében a falra tájképek voltak festve, úgy mutatták a környéket, mintha a bunker elől nézné az ember, meg keskeny lőrések is voltak, azokon át lehetett tüzelni." De nem volt ott senki, aki tüzelhetett volna, mivel a német katonák vagy megadták magukat, vagy a töltésutakon elmenekültek a belső részek felé.¹⁰

A 237. műszaki zászlóalj emberei a védőfal nyílásain keresztül nyomuló tankbuldozerek nyomában felmásztak a dűnére, ahol táblák fogadták őket: *ACHTUNG MINEN*. Aknamező terület el előttük. A partról kijutni igyekvő, hátulról érkező emberek és tankok nyomása olyan erős volt, hogy az utászok többé-kevésbé kénytelenek voltak előreindulni. "Ők voltak az elsők, akik átjutottak a parti sávon - mondotta Vincent Powell őrmester (237. műszaki zászlóalj). - Egyszer csak elkezdtek aknákra lépdesni. *Springmine*-k voltak, *Bouncing Beriy*-k (Bugri Böskék; ugróaknák), felpattantak, és akkor robbantak. Az emberek ordítottak, és azonmód, véresen rohantak vissza a partra. Na és akkor indultak befelé a tankok."

06.45-kor a kételtű tankok még mindig csak úsztak a part felé. A rohamcsapatok előtt kellett volna a szárazra érniük, de végül még csak a tankok között sem ők lettek az elsők, mivel a 70. harckocsi zászlóalj John Ahearn százados vezette C századát szállító LCT k megelőzték őket. A Shermanok már a hajókról tüzet nyitottak. Ahearn az első LCT második tankjában ült, az előtte haladó parancsnoka Owen Gavigan hadnagy volt. A hermetikusan zárt Shermanok belehajtottak a másfél méteres vízbe. Ahearn a négy harckocsibuldozer irányítását átengedte a műszakiaknak, a többi tizennégy Shermant pedig két csoportra osztotta; az egyik csoportot ő vezette, a másikat Yeoman hadnagyra bízta.

Ahearn nyílást keresve a védőfalban, balra fordult, Yeomanék jobbra. Ahearn talált egy nyílást, elindult felé, és egy Goliathtal találta szemközt magát. A szövetségesek Anzio óta ismerték már a Goliathokat, Ahearn azonban nem volt ott Anzióánál, nem is beszélt neki róla senki. Szerencsére a Goliath csak gubbasztott - később kiderült, hogy a bombázás tönkretette a rádióirányítási rendszerét.

Ahearn és tankjai benyomultak a tengeri védőgát nyílásán. Déli irányban egy német erődítést láttak. Kilöttek rá néhány gránátot, mire feltartott kézzel előbukkant húsz-harminc Wehrmacht-katona, és futni kezdett Ahearn felé. Ahearn kiszállt és foglyul ejtette őket. "Ordítottak, mutogattak, hogy ne menjünk tovább, azt ordították: *Achrun!* *Minen!* Intettem nekik, hogy induljanak el a befelé vezető úton, ott aztán átadtam őket a gyalogságnak." Egy száz német sem akadt köztük, egy grúziai *Osr* zászlóalj katonái voltak.

Ahearn dél felé nyomult előre a parti úton, amely befelé, Pouppeville felé kanyarodott. A dűnesorral párhuzamosan egy földút futott. Ahearn Tighe hadnagy vezetése alatt öt tankot a reményei szerint már a 101. légideszant-hadosztály kezén lévő Pouppeville felé irányított, ő maga pedig két harckocsival tovább nyomult dél felé, megtámadható erődítéseket keresni.

Tankja aknára futott, leszakadt a bal első futógörgőpárja. Rádión jelentette Tighe-nek, hogy mozgásképtelenné vált. Kiszállt, és gyalog folytatta felderítőútját. Rálépett egy ugróaknára. A robbanás egy

sövénybe taszította; elvesztette az eszméletét, a lába összeroncsolódott. Emberei a keresésére indultak. Mikor magához tért, kiabálni kezdett. Meg is látták, de figyelmeztette őket, hogy az aknáknak miatt ne jöjjenek közelebb. Emberei hoztak egy hosszú kötelet, odahajították neki, és kivonszolták. Szanitécek hordágyon egy rögtönzött tábori kórházba vitték, ahol amputálták az egyik lábát. Az utászoktól később megtudta, hogy arról a területről tizenötezer ugróaknát szedtek föl.'z

Elliot Richardson hadnagy egy egészségügyi osztag parancsnokaként a negyedik hullámban érkezett. "Kigázoltam a fiaimmal. A parton időről időre ágyúlövedékek robbantak, de nem túlságosan sűrűn, mivel a németek ágyúinak többsége akkorra már használhatatlanná vált. Fölkaptattam a dűne tetejére, és körülnéztem. Szögesdrót akadályokat láttam, meg egy tisztet, aki taposóaknára lépett, és segítségért kiabált."

Richardson rövid ideig tusakodott önmagával. Nyilvánvalóan veszélyes terep volt. "De úgy éreztem, muszáj odamennem. Minden egyes lépést alaposan megfontolva, odamentem hozzá, felnyaláboltam, és kihoztam." Emberei hordágyra fektették a sebesültet, és levitték egy parti segélyállomásra.

"Így estem át a tűzkeresztségen - mondta Richardson. - Olyasfajta magatartást tanúsítottam, mint amelyet előzőleg elvártam magamtól."3

George Mabry százados, hadművelleti tiszt (8. gyalogezred, 2. zászlóalj) a dűnéken keresztülmászva, a G század több tagjával együtt azon vette észre magát, hogy egy aknamezőn áll. Hárman ugróaknákra léptek. Van Fleet ezredes így írta le a történeteket: "Mabrynak

választani kellett: visszavonul a partra, vagy az ellenség után indul. Így is, úgy is keresztül kellett mennie az aknamezőn. Mabry az előnyomulás mellett döntött. Futás közben tüzelve megrohamozott egy huszonöt méterre lévő lövészgödört. Az ellenálló németeket lelőtte, a többi megadta magát. Mabry ezután maga köré gyűjtötte a G század néhány emberét, odarendelt két tankot, és megrohamozott egy nagy betonbunkert, amely az 1. kijáratot őrizte."4

Pike őrmester (E század) is csatlakozott Mabry csoportjához. A töltésúton Pouppeville felé haladva utolérték Tighe hadnagyot (70. harckocsizászlóalj). Tighe akkorra már három tankot vesztett aknáknak miatt, de megmaradt két Shermanjével óvatosan folytatta az előnyomulást. Mabry egyfolytában siettetett a gyalogosokat, mivel a töltésúton nagyon ki voltak téve az ellenség aknavető tüzének, de ugyanakkor a taposóaknák miatt óvatosságra is intette őket. Elérkeztek a vízátfolyás fölött átvezető híddhoz, amiről úgy gondolták, hogy alá van aknázva. Rádadásul a felderítők jelentették, hogy az árokban néhány német lapul.

Mabry katonáival a vízen keresztülgázolva, két oldalról harapófogóba fogta a németeket, akik ellenállás nélkül megadták magukat. Mabry hatástalaníttatta velük a híd alatti robbanótölteteket, hátraküldte a foglyokat a partra, s folytatta az előnyomulást.'S

Miután az örök egy deszantcsónakba ültették a foglyokat, hogy vigyék őket a *Bayfield-re* kihallgatásra, Van Fleetnél jelentkeztek. 09.40-et mutattak az órák. Van Fleet rádiókapcsolatba lépett a *Bayfield-en* tartózkodó Barton tábornokkal. "Itt vagyok a parton Simmons ezredessel és Roosevelttel tábornokkal, és egyenletesen nyomulunk előre." A sorra érkező deszantcsónakokból partra szálló katonákat a védőgát nyílásain át befelé irányították. Egyre nagyobb gondot okozott a part hirtelen "túlnépesedése". Rengeteg volt a katona és a jármű, és kevés a kijárat. A szórványos tüzéségek támadások és a mindenütt jelen lévő aknák pokollá tették a forgalmi dugót. Ennek ellenére Van Fleet 10.45-kor jelenthette Bartonnak a hajóra: "Minden rendben." A tenger menti sáv ekkorra már viszonylag biztonságos terület volt, már a tartalék zászlóaljok érkeztek a partra.'

Mabry tovább haladt befelé a töltésúton, s közben egyre figyelmeztette felderítőit. "Az a helyzet - mondta Pike őrmesternek -, hogy az ejtőernyősöknek már el kellett foglalniuk Pouppeville-t, de

lehet, hogy nem sikerült nekik. Nehogy a saját embereinkre lőjenek!" Majd vigyáznak, felelte Pike.

A felderítők elérték az elárasztott terület nyugati peremét. "A töltésút végénél bokrok meg fák voltak - mesélte Pike -, és köztük egy villanásnyi időre észrevettem egy sisakot. Szóltam Mabry századosnak, aki megkérdezte, hogy amerikai vagy német volt-e. Mondtam, hogy csak egy pillanatra láttam, százados úr."

Ekkor a bokrok közül egy narancsszínű rakéta röppent az égre. "Felállt két ember. Először a vállukon lévő amerikai zászlót vettem észre. Ejtőernyősök voltak. Odakiabáltak nekünk: - A 4. hadosztályból vagytok? - Mondtuk nekik, hogy igen.""

A két ejtőernyős egyike Eugene Brierre hadnagy (101. légideszanthadosztály) volt. Miután üdvözölte Pike-ot, megkérdezte: "Ki itt a parancsnok?" Ekkor odament Mabry százados. "Én vagyok." Brierre erre így szólt: "Csak mert Taylor tábornok odabent van Pouppevilleben, és szeretne beszélni magával."

Ez 11.10-kor történt. A 101. légideszant-hadosztály és a 4. gyalogoshadosztály között létrejött az összeköttetés. Az 1. kijárat az amerikaiak kezére került."

Mabry beszélt Tylorral - a tábornok azt mondta, hogy tovább folytatja harci feladatait -, majd Pouppeville-en át Ste-Marie-du-Mont felé indult. Pouppeville-ben harminc-egyven német katona hevert

holtan, tanúságaként annak, milyen harcot vívtak itt a 101-esek. Ste-Marie-du-Mont közelében Louis Nixon hadnagy (101. légideszant hadosztály) megkérte Mabryt, hogy segítsen neki egy kicsit a két tankjával. Mabry igent mondott, és munkához láttak. (Az eredményt lásd a következő fejezetben.) Aztán megérkeztek Ste-Marie-du-Mont-ba, ahol Mabry katonái segítettek az ejtőernyősöknek biztosítani a városkát.

A 4. gyalogoshadosztály és kapcsolt egységei szinte özönlöttek a partra. A fő problémát a tenger jelentette, nem a németek. A hullámok dobálták a deszantcsónakokat, át-átcsaptak az oldalsó falakon, bele a katonák arcába, amit sokan nagyon rosszul tűrtek. "Úgy mentek ide-oda a csónakok, ahogy a bogarak szoktak tolongani - idézte a képet Ralph Della-Volpe. - Én előtte rettenetesen beregeliztem, mert azt hittem, az segíteni fog, de kitálaltam az egészet."y

Sok más katona is így járt. Martin Perrett, aki tizennyolc évesen a New Orleans-i parti őrségtől érkezett, egy New Orleans-i építésű Higgins-csónak kormányosa volt. A 4. hadosztály 12. ezredének az a harminc katonája, aki az ő csónakjában utazott, mind felé fordult, hogy a víz ne csapjon az arcukba. Láta, hogy félnek és idegesek. Közvetlenül előtte egy tábori lelkész állt. Perrett nagyon figyelt, hogy a part felé haladó csónakok sorában megtartsa pozícióját. A lelkész kiadta a reggelijét, a szél Perrett arcába sodorta a megemésztetlen tojást, kávé és szalonnadarabokat.

Az egyik matróz megmerített egy vödört a tengerben, és Perrett arcába zúdította a vizet. "Na, hogy ízlett, parancsnok úr?", kérdezte.

"Remek volt - válaszolta Perrett. - Jöhet még eggyel." A matróz megtette, a gyalogosok pedig nevetni kezdtek. "Egyszerűen feloldotta a feszültséget", mondta Perrett.^{2°}

John Beck őrmester (87. aknavető-zászlóalj) beszállás előtt tengeribetegség elleni tablettákat vett be, de az sem segített: ő is kirokázza a reggelijét. A gyógyszernek azonban volt egy mellékhatása: a part felé tartó csónakban Beck elaludt.

"Az agyülvédőkek robbanása ébresztett - emlékezett. - A legjobb barátom, Bob Myers őrmester a pennsylvaniai New Castle-ból egy marék ilyen tablettát vett be, amitől aztán teljesen kiakadt az agya, csak másnapra bírta összeszedni magát. Végigcsinálta a normandiai partraszállást, és a világon semmire nem emlékszik belőle!"²¹

(Hogy ki döntött e tabletták kiosztása mellett, az egyike a D-nap rejtélyeinek. Kaptak a légideszantosok is, akik közül később többen is panaszolták: csak arra volt jó, hogy elálmosítsa őket. A gyakorlatok alkalmával egyszer sem használták, pedig némelyiken volt olyan erős a hullámvész, mint június 6-án.)

Miközben a hullámvész a lapos fenekű, szögletes orrú deszantcsónakot csapdosta, egy zöld arcú katona így summázta társai érzeményeit: "Na, ez a k... Higgins nemigen büszkélkedhet ezzel a csónakkal!"²²

Russel "Red" Reeder ezredes a 12. gyalogezred parancsnoka volt, és 10.30-kor kellett partra érniük. Következésképp az invázió első óráját a parttól hat kilométernyire, egy LCI fedélzetéről szemlélte; a füsttől és a párásságtól nem sokat látott. "Az órán nem akartak

mozdulni a mutatók - írta. - Soha életemben nem volt még olyan hosszú négy órák, mint az ott hat harminctől tíz harmincig." A 12-eseknek a 8-asoktól északra kellett volna partot érniük, de a kormányosok Roosevel utasításának engedelmeskedtek, aki azt mondta, hogy a követő hullámokat vigyék a 8. ezred mögé. Ezért a 12-esek a tervezettnél két kilométerrel délebbre kötöttek ki.

"Nem számít. Tudjuk, hová kell mennünk!", mondta Reeder ezredes, mikor rájött a tévedésre.

A védőgát egyik nyílásán keresztül a dűnére vezette embereit, ahol meglátta Rooseveltet.

"- Red! - kiabált Roosevel. - A befelé vezető töltésutak bedugultak! Nézze! Egy dzsipes körmenet, és egyetlen kerék se fordul!" Reedernek "Roosevelt fáradtnak tűnt, és a botja, amire támaszkodott, csak erősítette ezt a benyomást".z;

Reeder közvetlen célpontja St.-Martin-de Varreville volt, remélte, hogy ott kapcsolatot tud teremteni a 82. légideszant-hadosztály embereivel. Jobbra tőle húzódott a 4. kijárat, az, amelyiken ezredének tovább kellett volna mennie, a 2. kijárat keleti vége azonban nem volt biztosítva, és a németek egy st-marcoufi üteg négy 155 milliméteres ágyújával lőtték is. Mehetett volna ezredével jobbra, aztán a töltésúton végig az elárasztott területeken. Ha azonban ehhez folyamodik, az emberei védtelenek és jól megfigyelhetők lesznek. A 2. számú töltésút nem jöhetett számításba, mivel azon egymásba érve szorongtak a dzsipek, tankok, teherautók és katonák. Ugy döntött, hogy az elárasztott területen keresztül közelíti meg St.-Martin-de Varreville-t.

"Az elárasztott területen át megyünk!", kiáltotta. Észrevette Charles "Chuck" Jackson alezredest, az 1. zászlóalj parancsnokát, és karjelzésekkel értesítette döntéséről. Jackson néhány másodpercre már ugyanerre a döntésre jutott, és azonnal elindult embereivel.²⁴

Clifford Sorenson őrmester Jackson mellett szállt partra. Így emlékezett: "A légi felderítés úgy becsülte, hogy az elárasztott területeken a víz körülbelül bokáig ér, leszámítva az öntözőárkokat, ahol fél méteres. Hát nagyon melléfogtak. A víz egyes helyeken derékig ért, az árkokban meg elmerült az ember. Néhány bátor

legény átátúszott az árkokon, köteleket dobtak vissza, azon húzkodták át a jó népet. Hát ennyit a légi felderítésről."

A zászlóalj csaknem két kilométeren át gázolt az elárasztott földeken.

"Csak gázoltunk, gázoltunk és gázoltunk - mesélte Sorenson. - Időnként ránk lőtt valaki, de senkit sem talált el. Minket egyébként inkább az érdekelt, hogy vízbe ne füljünk, mert a fenék nagyon csúszós és becsapós volt. Ha valaki megcsúszott, az könnyen elsüllyedhetett az egész felszerelésével. Nagyon pipás voltam. A flotta a parton akart vízbe fojtani, a hadsereg meg itt. Dühösebb voltam a mieinkre, mint a németekre, merthogy a németek még semmit se ártottak nekem."~

Eltartott egy ideig, három-négy órába is beletelt, mire keresztülvergődtek, veszteségük viszont nem volt. Mikor a zászlóalj száraz talajra ért, Reeder rádió parancsot adott Jacksonnak, hogy forduljanak jobbra, és menjenek tovább St-Martin-de Varreville felé. Ez meg is történt. A zászlóalj egy keresztúthoz érve szórványos ágyútűz alá került, az emberek fedezéket keresve szétugrottak. Ekkor megjelent Rooseveltt; egy dzsip motorházára kapaszkodva jött idáig a 2. töltésúton. Észrevette Jackson ezredet.

"- Hogy állnak a dolgok, Chuck? - kérdezte. Jackson ismertette a helyzetet.

- Menjünk előre a frontra - javasolta Roosevelt.

- Már ott vagyunk - felelte Jackson. - Látja azt a két embert? [Ötvenméternyire lehettek.] Azok az A század legelső felderítői.

- Akkor beszéljünk velük - mondta Roosevelt."

Beszéltek velük, tovább küldték és a zászlóaljjal együtt követték őket. 26 Késő délutánra a 8. gyalogezred és az azt támogató 22. ezred St-Martin-de Varreville-ben és St-Germain-de Varreville-ben egyesült a 82. légideszant-hadosztállyal. Tábor vertek éjszakára. Nem teljesítették ugyan minden feladatukat, de örültek, hogy beljebb kerültek a parttól, és hogy kapcsolatot teremtettek a 82-esekkel.

A 12. gyalogezred ezenközben elérte D-napi célját. Mabry százados utasította előőrseit, hogy foglaljanak el éjszakai állásokat Les Forges-tól északra. A K század kiküldött egy felderítőszakaszt Chefdu-Pont irányába, hogy teremtsenek kapcsolatot a 82-es légideszantosokkal. A 12. gyalogezred estére mindkét ejtőernyős hadosztállyal fölvette az érintkezést.

* * *

Hogy ilyen sokat sikerült elérniük a támadó zászlóaljaknak, az részben a haditengerészet csatahajói által nyújtott támogatásnak volt köszönhető. A 4. hadosztály katonáit előretolt figyelők kísérték, s valahányszor ellenséges tüzérséggel vagy tankokkal találkoztak, visszaszóltak a csatahajókra és cirkálókra tüztámogatásért. A tüzérési megfigyelőgépek ugyanezt tették. A flotta meg már zúdította is a lövedékeket.

Ross Olsen hadnagy tüzértisztként szolgált a *Nevadá-n*. "Emlékszem, az S hüvelykes ágyúink annyit lőttek, hogy lepattogzott róluk a festés, nem maradt, csak a csupasz, kék acél. Időnként azért is abba kellett hagynunk a tüzelést, hogy eltakarítsuk a fedélzetről az üres hüvelyeket. Normális körülmények között ezeket eltettük volna újratöltésre, most viszont egyszerűen a tengerbe szórtuk őket, mert akadályozták az ágyútornyok mozgását."

A *Nevada* egy alkalommal olyan célpontot kapott, amelyhez minden ágyújának előre kellett fordulnia, a 14 hüvelykeseknek éppúgy, mint a 5-ösöknek. Az ösztűz leadásakor Olsen a jobb fülére teljesen, a balra félig megsejketült, azóta van szüksége hallókészülékre. "Az ágyúzás tönkretett egy nyolcméteres motoros csónakot a csónakfedélzeten, bedöntötte az étkezde ajtaját, az étkezde belső válaszfalairól lehántotta a szigetelést, és a hajó bal oldalán csaknem az összes mennyezeti villanykörtét kidurrantotta."z'

A deszantcsónakok súlyosan sérült amerikai és német katonákkal tértek vissza. Vincent del Giudice matróz a *Bayfield* egyik egészségügyise volt. Egész nap dolgozott, rengeteg embert látott el, de kettő különösképp megmaradt az emlékezetében. Az egyiknek, egy mexikói származású amerikainak abban a rettenetes élményben volt része, hogy egyszerre két ugróaknára lépett rá. Német szanitécek mindkét karjára és mindkét lábára érszorítókat tettek, de egy amerikai járőr elkergette őket. Később amerikai szanitécek találtak rá, visszaszállították a *Bayfield-re*, de nem vették le róla az érszorítókat, s emiatt végtagjai üszkösödni kezdtek.

Del Giudice segédkezett az amputálásnál. A sebesült egyik lábát térd alatt, a másikat térd fölött vágták le, aztán mindkét karját. Hasi sérülései is voltak, amelyeket Del Giudice tisztított ki.

"Szomorú látvány volt. Nem panaszkodott. Úgy láttam, beletörődött. Mikor magához tért az altatásból, megnézte a négy csonkját, aztán lehunyta a szemét, és továbbaludt."

Del Giudice később egy sebesült német tizedest kezelte. "Magas, vékony, elég jóképű, szőke ember volt. A jobb kezén sebesült meg, mind az öt ujjja bőrfoszlányokon csüngött, és az ujjai is meg a keze is elfeketedett már." Egy ollóval levágta mind az öt ujját, és szulfamidot szórt a sebekre. "A német meg rám mosolygott, és azt mondta, hogy *danke schön*.~"

Janhke hadnagy egy rögtönzött lövészgödörben hasalt, és puskájával lőtte az érkező amerikaiakat. Egy tankból észrevették, és 75 milliméteres ágyújukból ráküldtek egy lövedéket, amely elevenen eltemette. Érezte, hogy valaki kirángatja. Egy amerikai katona volt.

Janhke a keleti fronton szerezte a Vaskeresztjét. Ösztöne menekülést diktált: bármi jobb, mint a fogság. Észrevett a földön egy géppisztolyt, és érte ugrott. Az amerikai félrerúgta a fegyvert, és higgadtan rászólt: "Nyugalom, német!"

Ráparancsolt Janhkéra, hogy kulcsolja a tarkójára a kezét, és a partra kísérte, egy rögtönzött fogolytáborba, ahol Janhke megint megsebesült: egy német tüzérségi gránát repesze találta el. ^{zy}

Orval Wakefield - az egyik tengeri méh - a tengeri védőgát tövében húzta meg magát. Mint mondotta, "kora délutánra nagyon megváltozott a part. Ahol reggel még az akadályokon kívül semmit sem lehetett látni, most egész kis város nyüzsgött. A vak is láthatta, hogy a haditengerész robbantók jó munkát végeztek, mivel a part végig nyitva állt, semmi sem akadályozta a deszantcsónakokat. Mi úgy éreztük, hasznosan töltöttük a napot, bár soha senki sem tudta, hogy kik vagyunk. Állandóan kérdezgettek minket: - Maguk meg kicsodák? Mit keresnek itt? - A kormányosok nem örültek nekünk, mert tele voltunk robbanóanyagokkal. Kint, a szilárd talajon meg a hadsereg tisztjei nem értették, mit keres ott a flotta."

A hadsereg egyik egészségügyi tisztje észrevette Wakefield csapatát, és közölte: önkéntesekre volna szüksége, akik a sebesülteket a partra hordják, hogy onnan a kórházhajóra lehessen szállítani őket. Megkérdezte: "Csak üldögélnek itt, vagy jönnek segíteni?" Nem nagyon lelkesedtünk az ötletért, épp akkor hagytuk abba a robbantásokat, de végül ráálltunk. Hordtuk lefelé a sebesülteket a partra, a németek meg még mindig lőttek minket."

Ekkorra már, jegyezte meg Wakefield, "nem emberek tódultak a partra, hanem járművek". Aztán egy feledhetetlen látványban volt része. "Hirtelen olyan volt, mintha egy felhő indult volna el a tenger fölül, egyenesen felénk. Mire fölénk ért, a másik széle egész a látóhatárig nyúlt vissza. Vitorlázógépek jöttek, hogy aztán kicsit beljebb leoldják őket. "-;°"

Tengerről, levegőből egyaránt özönlött az erősítés. A Utah-part biztosítva volt. Másnap reggel az amerikaiak nekiindultak, hogy elvágják a Cotentin-félsziget tövét, és elfoglalják Cherbourg-t; minél előbb meg akarták nyerni a háborút, s utána hazamenni.

Wakefield alkonyatkor fontos fölfedezést tett: "Azon vettem észre magam, hogy a lábam nem akar megtartani. Arra gondoltam, hogy gyáva vagyok." Aztán rádöbrent, hogy matrózsákja, amelyben a robbanóanyagokat vitte, megtelt vízzel, s így legalább ötven kilót hurcol. Már elővette a kését, hogy felhasítsa, s így lecsapolja a vizet, de aztán mégse tette, csak ment tovább. "Amikor egy percig azt hittem, hogy nem fogom tudni végigcsinálni és gyáva vagyok, és aztán rájöttem, hogy meg bírom csinálni, amire önként jelentkeztem, hát az egyszerűen óriási érzés volt."

Összességében a veszteségek meglepően csekélyek voltak. A 8. és a 22. ezredből tizenketten haltak meg, százhatan megsebesültek. A 12. ezred csak hatvankilenc embert veszített. Csaknem minden sérülést akna okozott, szárazföldi vagy vízi akna, s főleg az ördögi ugróaknák. A 4. hadosztály hadgyakorlatokon több embert veszített. (A katasztrófálisan végződött Slapton Sands-i gyakorlaton csaknem hússzor annyian haltak meg, mint június 6-án.)

Ugyanilyen elképesztő volt az a gyorsaság, amellyel a 4. hadosztály és kapcsolt egységei kiértek a partra. Ez a szervezettségnek, a kiképzésnek és a résztvevők ügyességének volt köszönhető. Megoldhatatlannak látszó logisztikai feladatokat oldottak meg. A D-napon az amerikaiak tizenöt óra alatt több mint húszezer katonát és ezerhét száz járművet tettek ki a Utah-partra. Jodl tábornok előzőleg úgy becsülte, hat-hét napig is eltart, mire a szövetségesek három hadosztályt partra tesznek Franciaországban. Ez - a légideszantot is figyelembe véve - a Utahparton egyetlen nap alatt sikerült.

A D-nap a 4. hadosztálynak és kapcsolt egységeinek átütő sikert hozott. Csaknem minden feladatukat teljesítették, annak ellenére, hogy az előzetes tervet az első hullám partraszállása előtt sutba kellett dobniuk. Mire az est leszállt, a hadosztály már felkészült, hogy június 7-én virradatkor folytassa küldetését: foglalja el Montebourg-t, majd nyomuljon tovább Cherbourg felé. A későbbiekben sokkal nagyobb áldozatokkal járó összecsapásokban vett részt, mint amennyit a cotentini part június 6-i elfoglalása követelt; mindvégig kitűnt az északnyugat-európai hadjáratban, főként Cherbourg bevételében, Mortainnal a német ellentámadás visszaverésében, Párizs felszabadításában, a Hürtgen-erdőben és az ardenneki ütközetben."

A 4. hadosztály D-napi eredményességének számos összetevője volt, nem utolsósorban az, hogy a németek az aknában, az elárasztott területekben és az erődítésekben bíztak, ahelyett hogy inkább kiváló csapatokkal védték volna az állítólagosan áthatolhatatlan atlanti falat. Ugyanilyen fontos szerepet játszott a légi bombázás és a haditengerészet ágyútűz-támogatása. Gyors és helyes döntéseik révén nagy érdemeket szereztek Roosevelt tábornok és ezredesei is, olyan emberek, mint Van Fleet, Reeder és Jackson. Ugyancsak nélkülözhetetlen volt az olyan fiatalabb tisztek hozzájárulása, mint Mabry és Ahearn századosok.

Összességében azonban a 4-esek sikere mindenekelőtt a német vonalak mögött tevékenykedő légideszantosoknak volt köszönhető. Tartották a nyugati kijáratokat. Megzavarták a németeket, megakadályozták mindenféle koncentrált ellentámadást, amelyet az ellenség a partra szálló erők ellen indított volna. Űtegeket számoltak fel, amelyek erős tűzérési tűzzel áraszthatták volna el a Utah-partot. Az azonban, hogy az ejtőernyősöknek hogyan sikerült mindezt elérniük, és hogy miért örültek annyira, mikor akár délben, akár alkonyatkor elérte őket a 4. hadosztály, az már egy külön történet.

16

NO ~S RESTONS ICI

Hajnalra a 82. és a 101. légideszart-hadosztály kis csoportokra szakadozva állt egy területen, amelynek határvonala tíz kilométer hosszan futott a Douve-folyó torkolatától délnyugatra indulva Carentan északi pereméig, onnan északnyugatnak kanyarodva húsz kilométert Point-l'Abbéig, majd újabb húsz kilométert szaladva a part irányába, Ravenouville közelében végződött. Kevesen tudták, hol vannak. Csapategység szinte nem is létezett. Az ejtőernyősök zöme öt-ötven fős csoportokba verődött, amely egyes esetekben kizárólag tisztekből állt, más esetekben kizárólag sorkatonákból. E csoportokban általában különböző századok, zászlóaljak, ezredek és hadosztályok tagjai keveredtek, nem ismerték őket a vezetőik, akik megpróbálták őket a számukra - mármint a vezetők számára - kijelölt célpontok felé mozgatni; amely célpontokkal kapcsolatban az egybegyűlt katonák indulásuk előtt nem kaptak eligazítást.

Ennek következtében a légideszantkatonák mintegy húsz összecsapásba keveredtek, amelyeknek nem volt közük egymáshoz; sok esetben a pusztá életükért küzdöttek, nem különféle objektumok elfoglalásáért. Az ejtőernyősök legtöbbje számára a D-nap a kavarodás napja volt. De éppen amiatt, hogy az amerikaiak ennyire meg voltak kavarodva, a németek még kevésbé értették a helyzetet: erősen túlbecsülték a rájuk támadó erőket, az elfogott amerikai katonák vallomásaiból pedig semmilyen összefüggő vagy hasznos információt nem tudtak kihámozni.

Néhány amerikai kezdeményezőkézszségének köszönhetően - volt köztük főtiszt, beosztott tiszt, tiszthelyettes és egy-két sorkatona - a 82-eseknek és a 101-eseknek sikerült úrrá lenniük a nehézségeiken, s

teljesíteni legfontosabb feladataikat, az Utah-part kijárait és SteMére-Église elfoglalását. Ahogyan azonban ezt elérték, távolról sem volt tankönyvbe illő, s nem sok köze volt a tervhez sem. Gyakorlatilag nem létezett átfogó irányítás, mivel a tábornokok és ezredek nem adhattak utasításokat olyan egységeknek, amelyek még nem álltak össze. Az emberek, akiknek össze kellett volna gyűlniük, nem tudták, hol vannak, nem tudták, hol gyülekezik a többi csoport; problémájukat nem kisrészt a mindenütt ott húzódó sövények okozták.

A rádiós kapcsolattartás megoldhatta volna ezt a problémát, de a legtöbb rádió megrongálódott vagy elveszett ugrás közben, amelyik pedig működött, gyengének bizonyult. A tizenöt kilós SCR-300 (Signal Corps Radio - híradócsapat-rádió) rádióval nyolc kilométeres körzetben lehetett adni-venni, de csak ideális körülmények között. A sokkalta gyakoribb SCR-536 alig másfél kilométerig volt használható. (Csak három kilót nyomott, és "walkie-takie"-nak nevezték, mivel menet közben is lehetett használni.) Ráadásul a németek könnyen tudták zavarni.

Leonard Lebenson őrmester Ridgway tábornok törzskarához tartozott. Vitorlázógépen érkezett, és egy Ste-Mére-Église határában fekvő kis tanya közelében sikerült megtalálnia Ridgway harcálláspontját. Így idézte fel a jelenetet: "Ott volt Ridgway szárnysegédje, két törzstiszt meg két-három közkatona. Próbáltak irányítási központként működni, de nem sok közük volt a dolgokhoz. Csak ácsorogtunk ott, vártuk a fejleményeket. Ridgway - nagyon rendes és tetterős ember volt állandóan ki-be járkált, igyekezett kézbe venni az irányítást. Gyakorlatilag azonban csak gyűjtöttük az információt, és próbáltuk kiokoskodni, hogy mi a helyzet. Üzeneteket nem kaptunk, nem volt se rádióunk, se telefonunk, még egy térképünk se kiterítve. Nem úgy működtünk, mint egy harcálláspont."

A szolgálati út másik végén John Delry sorkatonát (508. légideszantezred) "eufória fogta el" a pirkadat láttán. "A rettegett éjszakának vége lett, és még mindig éltem. De az eufória gyorsan szertefoszlott. Rájöttem, hogy a reggel érkezéssel egyidejűleg elvesztettük legjobb szövetségesünket, az éj sötétjét. Nem

tudtunk dekkolni, mert a fritzeknek volt telefonjuk, autójuk, tankjuk, tüzérségük, úgyhogy tudtuk, hogy ha ránk akadnak, körülvesznek minket, és egyszerűen föl

falnak. Ezért aztán kitértünk az összecsapások elől. Elindultunk valamilyen irányba, aztán ha németekbe ütköztünk, rohantunk, mint a veszett fene, próbálkoztunk másfelé. És közben állandóan kerestük az ezredünket vagy valamilyen másik alakulatunkat."2

D. Zane Schlemmer őrmester (508. ejtőernyősezred) szemében "minden mező külön csatatérre változott". Úgy érezte, teljesen magára maradt. Ebben a helyzetben különös szövetségesekre talált a barna-fehér normandiai tehenekben. Elmagyarázta: "Ha egy réten tehenek legeltek, örültünk, mert szinte teljesen biztosak lehettünk benne, hogy a terület nincs aláaknázva. Az alapján véve kíváncsi tehenek viselkedéséből arra is következtetni tudtunk, van-e ember a közelben, mivel olyankor a tehenek arrafelé fordulva várták, hogy valaki megfesse őket. Annyi sok év után még mindig van egy fenntartott hely a szívemben azoknak a nagy szemű, nagy tőgyű, barátságos francia teheneknek."

A tehenek azonban csak jelezni tudták a németeket Schlemmérnek és kis csoportjának, lelőni őket nem, az ejtőernyősök pedig igencsak gyengén voltak eleresztve felszerelés dolgában. "A D-nap délelőttjére már több katona verődött össze, de nem volt aknavetőnk, géppuskánk és páncélöklünk alig, rádiónk még kevesebb, kötszer és gyógyszer csak mutatóba, szanitéc nem különben... Tulajdonképpen nemigen volt ott több néhány gránátnál és puskánál. "B

De a nehézfegyverek hiánya ellenére is lobogott bennük a harci szellem és az önbizalom. Sidney McCallum őrmester (506. ejtőernyősezred) William Adley őrmesterrel az oldalán belekeveredett egy tipikus sövényharcba. Épp le akartak telepedni, mikor egy német géppuskából löni kezdtek rájuk. Hasra vetették magukat, de Adleyt így is fejbe találta egy lövedék. A géppuskás folytatta a tüzelést, de nem tudta annyira lefelé irányítani a fegyvert, hogy eltalálja őket.

"Miközben a golyók alig néhány ujjnyira a fejünk fölött szaggatták a sövényt, megkérdeztem Adleyt, hogy súlyos-e a sebe. Azt felelte: Meghalok, Mickey, de akkor is megnyerjük ezt a rohadt háborút! Ebben az egyben biztos lehetsz, b... meg. - Míre a tüzelés abbamaradt, Bill meghalt." McCallum egy kérdéssel fejezte be a történetet. "Lehet-e emberben ennél nagyobb kötelességérzet?"4

A Utah északi kijáratai, a St-Martin-de Varreville közelében lévő 4-es és a Audouville-La-Hubert határában húzódó 3-as körülbelül

egy kilométeren át elárasztott területek fölött vezettek. Mindkettőt az 502. ejtőernyősezredre bízták. Elsőként az 502-esek 3. zászlóaljának parancsnoka, Robert Cole alezredes ért oda. Ste-Mère-Église mellett szállt le, egész éjjel vándorolt, körülbelül hetvenöt embert szedett össze a saját zászlóaljából, többeket az 506. légideszantezredből, és néhányat a 82-esektől is. Elindult velük St-Martin-de Uarreville felé. Ütközben összecsaptak egy német járőrscapattal; több tagját lelőtték, tízet pedig foglyul ejtettek.

St-Martinhez érve Cole előreküldött néhány embert, hogy derítsék fel az ottani úteget. Mint kiderült, az építményt megrongálta a bombázás, és senki sem tartózkodott benne. Cole ekkor kettéosztotta erőit: az egyik csoportot a 3-as, a másikat a 4-es töltésút kijáratának elfoglalására küldte. 09.30-kor Audouville-la-Hubert közelében az amerikaiak észrevették, hogy a töltésúton németek húzódnak vissza a part felől. Ötven-hetvenöt katonát lőttek le közülük, saját veszteség nélkül. Délre a töltésutak kijáratai amerikai kézre kerültek.

L. "Legs" Johnson százados egy járőrscapat élén elindult a töltésúton le, a partra. Az egyik ütegből német katonák fehér zászlóval integettek feléjük. "Föld alatti erőd volt, a partvédelemhez tartozott, a katonák pedig viszonylag idősebb emberek voltak, nem valami kiváló harcosok. Elfogadtuk megadási feltételeiket, de csak kis csoportokban engedték kijönni őket. Szögesdrót kerítéssel vettük körül őket, a saját szögesdrótjukkal. Igencsak meglepődtek, mikor látták, hogy jóval többen vannak nálunk. Legalább ötvenen voltak."

Johnson levette a sisakját, végigfeküdt a fűvön, a sisakot támaszként a feje alá tette, "nem izgattuk magunkat, vártuk, hogy felbukkanjon a 4. gyalogoshadosztály". 11.00 tájban megjelent a gyalogság. "Meglehetősen humoros jelenet volt. Ott vártuk őket befeketített képpel, ezek meg jöttek egyenesen a csónakokból, harcra készen. Gyorsan üvöltözni kezdtünk nekik, és mutogattuk az amerikai zászlóinkat."5

Körülbelül egy kilométernyivel St-Martin-de-Uarreville-től befelé egy épületcsoportban a német partvédelmi tüzérség rendezte be egyik laktanyáját. Az amerikaiak a térképük jelzésének megfelelően, WXYZként ismerték. Patrick Cassidy alezredesnek, az 502. légideszantezred 1. zászlóalj-parancsnokának kevés embere, de számos harci feladata volt. A nyugat-virginiai Hamison Summers őrmester vezetésével tízenöt embert küldött a német tábor elfoglalására. Nem voltak éppen

séggel túlerőben egy teljes létszámú német századdal szemben, de Cassidy nem tudott több katonát nélkülözni.

Summers azonnal nekiindult, még arra sem szakított időt, hogy legalább a nevüket megkérdezze azoknak az embereknek, akiknek élére állt, s akiknek nem nagyon akaródzott egy ismeretlen őrmestert követni.

Summers elkapott egy embert, Leland Baker őrmestert, és azt mondta neki: "Menjen föl ennek az emelkedőnek a tetejére, figyeljen abba az irányba, és ne hagyja, hogy bárki is átjöjjön azon a dombon, és oldalba kapjon. Maradjon ott, amíg vissza nem hívom." Baker teljesítette a parancsot.

Summers ezek után megrohamozta az első tanyaépületet, remélve, hogy innen-onnan összekapart osztaga követi. Nem követték. Summers mindazonáltal berúgta az ajtót, és géppisztolyából megszórta a helyiséget. Négy német holtan esett össze, a többiek a hátsó ajtón keresztül átrohantak a másik házba. Summers - még mindig egymaga - oda is berontott. A németek onnan is kimenekültek. Summers példáját látva, William Burt közlegény kiugrott az út menti árokból, ahol addig a többiekkel lapult, felállította könnyűgéppuskáját, és támogató tüzet nyitott a harmadik épületre.

Summers ismét előrelendült, de a németek ezúttal már várták, lőrések mögül löni kezdtek rá, de részben Burt tűzfedezetének is köszönhetően, nem találták el a cikcakkban futó őrmestert. Summers berúgta az ajtót, és megszórta a helyiséget. Hat németet megölt, a többi kikergette a házból.

Ezután az érzelmi megrázkódtatástól kimerülten a földre roskadt. Fél óráig pihent. Osztagának a tagjai odamentek hozzá, ellátták lőszerrel. Már emelkedett, hogy folytassa, mikor a 101-esek egyik ismeretlen nevű századosa, akit kilométerekkel kijelölt körzetétől dobtak le, odalépett hozzá. "Magával tartok", mondta Summersnek, de ebben a pillanatban szíven lőtték. Summers megint egyedül maradt. Megint megrohamozott egy épületet, megint megölt hat németet. A többi magasba emelte a kezét. Az osztag tagjai ott jöttek nem sokkal Summers mögött, aki átadta nekik a foglyokat.

Az osztag egyik tagja, a New York-i illetőségű John Carmen sorkatona megkérdezte:

"Miért csinálja ezt, őrmester úr? - Nem tudom - felelte Summers.

- Na és a többiek?

- Úgy látom, nem akarnak harcolni - válaszolta Summers -, én meg nem tudom rávenni őket. Úgyhogy nekem kell a végére járnom.

- Jól van - mondta Carmen. - Megyek magával."

Így most már kettesben mentek épületről épületre, egymást váltva rohamoztak, illetve biztosították egymást. Burt közben folyamatosan költözködött utánuk a géppuskájával. Ezen a módon ölték tovább a németeket.

Már csak két épület maradt. Summers megrohamozta az elsőt, berúgta az ajtót, amely mögött egy egészen valószerűtlen látvány fogadta: asztaloknál ülve tizenöt német tűzér reggelizett. Habozás nélkül lelőtte őket.

Az utolsó épület volt a legnagyobb. Egy pajta és egy szénakazal állt mellette. Burt nyomjelző lövedékekkel mindkettőt felgyújtotta. A pajta a németek lőszerraktára volt, robbanása harminc németet kergetett a szabadba, ahol Summers, Camien és Burt lelőtte néhányukat, a többi elmenekült.

Ekkor Summers botcsinálta szakaszának egy másik tagja is előkerült, és páncélökölrel felgyújtotta az utolsó épület tetejét. A földszinten tartózkodó németek egyfolytában lőttek a lőréseken át, de mikor a lángok terjedni kezdtek, ők is kirohantak. Sokan meghaltak közülük. Harmincegy katona jött ki feltartott kézzel, s adta meg magát.

Summers összeroskadt, teljesen kimerítette a csaknem ötórás harc. Cigarettára gyújtott. Egyik embere megkérdezte: "Hogy érzi magát?" Summers így válaszolt: "Őrütség volt az egész. Ilyesmit még egyszer nem csinállok, az szentség."

Summerst tiszté léptették elő, és megkapta a Kiváló Szolgálatért Érdemkeresztet. Felterjesztették Medal of Honorra is, de elkallódott a papír. A nyolcvanas évek végén, miután Summers rákban meghalt, Baker és mások megpróbálták neki kijárni a posztumusz kitüntetést, de nem sikerült. Summers mindazonáltal legendává magasztosult az amerikai ejtőernyősök körében, ő lett a második világháború York őrmestere." A meglehetősen erős vadnyugati-hollywoodi elemeket ma' A többnyire csak "York őrmesterként" ismert Alvin Cullum York (1887-1964) az I. világháború egyik amerikai katonahőse, aki egymaga megrohamozott egy német helyőrséget, s százharminckét foglyot ejtett. *A ford.*

gában hordozó történet elég nehezen volna hihető - ha nem lett volna tíz tanúja, akik mind látták és jelentették.

06.00-kor Taylor tábornok meghozta első D-napi döntését. Ott volt vele Anthony McAuliffe dandártábornok (a 101. légideszantadosztály tűzéreinek parancsnoka), Julian Ewell ezredes (501. ejtőernyőezred, 3. zászlóalj, parancsnok), tizennyolc más tiszt és negyven sorkatona. Napfelkeltekor már látni lehetett Ste-Marie-du-Mont templomtornyát. "Megismerem a formáját", mondta Taylor, aki az invázió előtti részletes eligazításon ezt is megjegyezte.

Ei kellett döntenie, hogy délnek indul-e csapatával a Douve-folyó vonalának biztosítására, vagy kelet felé, az 1-es és a 2-es kijárat keleti végéhez: mindkettő a 101-esek feladata volt. Az utóbbi mellett döntött. "Feladatunk, hogy minden lehetséges módon segítsünk a 4. gyalogadosztálynak", mondta. Ste-Marie-du-Mont déli pereméről indultak Poupeville és az 1. kijárat felé.y

Eugene Brierre hadnagy vezette a csapatot, kétfelől oldalvédek biztosították őket. Pouppeville felé közeledve lövések dörrentek. A falut a német 91. hadosztály mintegy hatvan katonája tartotta. Fedezékbe húzódva lövöldöztek az emeleti ablakokból. Taylor kis csapatának csaknem három órába került, mire a szó szoros értelmében házról házra húzódó harcot megvívta. Ewell zászlóaljában tizennyolcan sebesültek meg, az ellenség közül huszonegyen, csaknem negyven pedig megadta magát.

Brierre az egyik házban egy sebesült németet talált a padlón heverve. "A fegyvere ott volt a keze ügyében. Majdnem lelöttem, mikor láttam, hogy súlyosan megsebesült. Mutogatott, hogy adjak neki oda valamit. Egy rózsafüzért akart. Kiürítettem és félrerúgtam a fegyverét, és odaadtam neki a rózsafüzért. Nagyon hálásnak látszott. Ujjai között morzsolgatva a szemeket, imádkozni kezdett. Nem sokkal ezután meghalt."

Pouppeville elfoglalásával Taylor az 1-es kijárat birtokába jutott. Parancsot adott Brierre hadnagynak, hogy nyolc emberrel induljon el a töltésúton a 4. hadosztály emberei elé, akik a Utah-partról jönnek befelé. Két német katona, aki Pouppeville-ből elmenekült, a töltésúton a part felé futott, négy másik pedig eközben a Utah-partról menekült ugyanezen az úton befelé. Mikor összehálokodtak és

rájöttek, hogy harapófogóba kerültek, egy híd alá rejtőztek. Mabry százados ekkor már haladt befelé az elárasztott területekkel közrefogott töltésúton.

Brierre fellőtt egy narancsszínű rakétát. "Hogy lássák, hogy a barátaik vagyunk. Az emberek tovább közeledtek. Mikor a hídhöz értek, a hat német fölemelt kézzel előbújt és megadta magát. Én mentem tovább, míg össze nem találkoztunk Mabry századossal. Feljegyeztem az időt: 11.10 volt." Pouppeville-nél létrejött az összeköttetés.¹⁰

Brierre Taylorhoz kísérte Mabryt. Mikor utóbbi beszámolt arról, milyen simán zajlott le az Utah-parton a partraszállás, Taylor a törzsfőnökhöz, Gerald Higgins ezredeshez fordult. "Az invázió sikeresen halad. A töltésutak miatt nem kell aggódnunk. Most már elkezdhetünk a következő lépésen gondolkodni."

Mikor a német 6. ejtőernyőezred támadásba lendült, szinte azonnal a haditengerészet ágyúinak tüze alá került. "Ember el nem képzelheti, milyen volt - jelentette ki Egon Rohrs közlegény - Mikor a hajók lőttek, az olyan volt, mint a vihar. Maga a pokol. És csak jött, jött. Nem lehetett elviselni. A földön hasaltunk, egészen hozzásimultunk." Wolfgang Geritzlehner is Rohrs egységében szolgált. Előzőleg két évig izgult, nehogy véget érjen a háború, mielőtt kivehetné belőle a részét. De most "egy óra után már csak haza akartam menni. Rettenetesen féltünk. Néhányan zokogtak, mások az anyjukat szölongatták."'²

Heydte ezredes személyesen akart meggyőződni a helyzetről, ezért motorkerékpárra ült, elrobogott Caretanból Ste-Marie-du-Mont-ba, és ott fölment abba a templomtoronyba, amelyet Taylor egy órája észrevett. A körülbelül ötven méter magas toronyból nagyszerű kilátás nyílt a Utah-partra.

A látványtól elállt a lélegzete. Végig az egész parton ott voltak ezek a kis csónakok, de százával, mindegyikből harminc-negyven fegyveres szállt ki. Mögöttük hadihajók álltak, hatalmas ágyúkból lövöldöztek, és annyi volt belőlük, mint még egyetlen hadiflottában sem. Az érkező amerikaiakra, akiknek az enyhe emelkedőn semmiféle fedezékük nem volt, egyetlen parti erődből tüzeltek. Ezt a kis erődtést leszámítva, úgy tűnt, hogy a német véderők nem léteznek, vagy legalábbis nem láthatók."

A templom körül a kis faluban és mögötte, a sövények szabdalta zöld tájon csend ült. Brecourt Manornál, Ste-Marie-du-Mont-tól két

kilométerre északra a németeknek volt egy négyágyús ütegük, 105 milliméteres ágyúkkal, de noha erről a pontról tökéletes kilövésük nyílt az Utah-ra érkezőkre és a mögöttük álló hadihajókra, egyetlen lövést sem adtak le. A Ste-Marie-du-Mont-tól délre fekvő Holdynál telepített másik ugyanilyen üteg szintén nem tüzelt.³

Sosem derült ki, miért nem. Akárcsak a WXYZ-i eset, ahol a németek nyugodtan reggeliztek, mikor Summers rájuk törte az ajtót, ez is megmagyarázhatatlan. Ezek a tüzérek természetesen nem voltak első osztályú katonák, Heydte ejtőernyőseivel egy napon nem is említhetők; sok volt köztük a túlkoros, de akadt a soraikban gyerekember is, és csak kevesüknek fűlött hozzá a foga, hogy fölvegye a harcot az amerikai ejtőernyősökkel. A legnagyobb problémát azonban a vezetés hiánya okozta. A tüzéralakulatok tisztjei és beosztott tisztjei nem tudták vagy nem akarták átvállalni a felelősséget, és embereiket kötelességük teljesítésére szorítani. Ezek az emberek arra voltak felkészítve, hogy lövészárkokból, bunkerekből, kőből épült tanyaépületekből védekezzenek, másra nem.

Heydte lerobogott a torony csigalépcsőjén, és a rádiójához rohant. Utasította az 1. zászlóaljat, hogy a lehető leggyorsabban vonuljon Ste-Marie-du-Mont-ba és Holdyba, tartsák a falut, és működtessék az ágyúkat.

Így fizette meg a Wehrmacht a túlterjeszkedés árát. Legjobb katonái elestek, fogságba kerültek, megnyomorodtak a keleti fronton, vagy még ekkor is ott harcoltak. A cotentini helyőrség szinte használhatatlan volt, inkább káros, mint hasznos. Heydte feladata egyértelmű volt: utat nyitni Carentanból, ezredének

erejét a Ste-Mére-Eglise-ben tartózkodó kis létszámú amerikai légideszantcsapat (a 82. légideszanthadosztály egyik csoportja) kiszorítására összpontosítani, s ezzel az ellentámadással az amerikaiakat védekezésbe kényszeríteni. Ez is volt a szándéka, de a Brecourt Manor-i és a holdyi útegeknél uralkodó szomorú állapotok arra szorították, hogy erőit megosztva, egyik zászlóalját védelmi feladatokkal bízta meg.

Aznapi reggel Heydte volt az egyetlen német ezredparancsnok, aki a helyén volt: a többiek Rennes-ben tologatták a figurákat a térképen. Ez volt az egyik oka annak, hogy a Wehrmacht *semmiféle* összehangolt ellentámadást nem tudott indítani, noha már fél éve készült erre a napra, Rommel pedig percenként hangoztatta, mennyire

fontos, hogy azonnal ellentámadást indítsanak, amíg az ellenség erői még a parton tartózkodnak.

A rennes-i hadijáték azonban csak csekély szerepet játszott a Wehrmacht mérhetetlen felsülésében. A főparancsnokság benuháza mindent áthatott. A BBC rádióüzeneteire, amelyeket a francia ellenállásnak küldözgettek, jóformán rá se hederítettek. (Erre legalább van mentségük: a partraszállást megelőző hetekben annyi volt a vaklárma, hogy a német partórség teljesen kimerült az állandó riadóztatásban, ezen túlmenően pedig a partraszállás helyszínét az üzenetek nem tartalmazták.) A SAS által ledobott ejtőernyősbábok néhány német parancsnokot arról győztek meg, hogy az egész művelet csak blöff. A jelek szerint azonban a Wehrmacht csődje legfőképp a megszállók tunya életmódjára vezethető vissza.

Max Pemsel tábornok, Dollmann tábornok 7. hadseregének vezérkari főnöke már 06.15-kor értesítette a La Roche-Guyonban tartózkodó Speidel tábornokot az erős bombázásról és a haditengerészeti ágyúzásról; fél órával később Rundstedt törzskarának jelentette az invázió kezdetét, de hozzátette, hogy a 7. hadsereg a saját erőforrásaival is meg tudta oldani a feladatot. Ezt hallva Salmuth tábornok, a 15. hadsereg parancsnoka visszafeküdt aludni. La RocheGuyonban ugyanígy tett Speidel és Rommel vezérkarának legtöbb tagja. A Rundstedt törzskarához tartozó Blumentritt tábornok felhívta a Hitler berchtesgadeni főhadiszállásán tartózkodó Jodl tábornokot, közölte, hogy minden jel szerint egy nagyobb invázió van folyamatban, és engedélyt kért a páncélostartalék, a Párizs mellett állomásozó 1. SS Panzer Corps bevetésére. Jodl nem volt hajlandó fölébreszteni Hitlert, a kérelem elutasított. Bayerlein tábornok, a *Panzer Lehr* páncélosadosztály parancsnoka 06.00-ra már menetkész állapotban várta tankjaival, hogy a partra indulhasson, de erre csak késő délután kapott engedélyt.

A berlini rádió 07.00-kor partraszállásokat jelentett Normandiéból; a SHAEF 09.30-kor adta ki első közleményét, amely hírül adta az invázió kezdetét, Rommelt azonban csak 10.30-kor érte el az információ herrlingeni otthonában. Azonnal útnak indult La RocheGuyonba, de csak sötétedés után érkezett meg.⁴

E kavarodás oka - túl az önelégültségen és a parancsnoki felelősség megosztottságán - a Fortitude hadművelet volt. Mint Max

Hasting megállapítja: "A normandiai hadműveletekről szóló értesítéseket minden német katonai vezető egy invázió kísérőjelenségeiként értelmezte, nem pedig az *Invázió* jeleiként." S A calvadosi és a cotentini part messze van La Roche-Guyontól, még messzebb Párizstól, még ennél is messzebb Pas-de-Calais-tól, és nagyon-nagyon messze Németország ipari központjától, a Rajna-Ruhr-vidéktől. Jóllehet a háború után az ellenkezőjét állították, a németek egyszerűen képtelenek voltak elhinni, hogy a szövetségesek a legnagyobb, sőt egyetlen partraszállásukat a Szajnátnál nyugatra fogják megindítani. Ezért aztán úgy gondolták, kívárlják az igazit, a pas-de-Calais-it. Három hónappal később, mikor a szövetséges csapatok már lerohanták Franciaországot, és Belgium felé indultak, még mindig vártak.

És mindezt egy olyan hadsereg tette, amely a világ legjobb, legjobban képzett hadseregének állította magát. Ezzel szemben a valóság az, hogy a német hadsereg a Berchtesgadenben fészkelő főparancsnokától kezdve a franciaországi csapattisztekig, a normandiai helyi parancsnokoktól a WXYZ-épületben reggeliző katonáig, minden tekintetben gyöngébb volt a szövetségeseknél (kivéve a fegyverzetet, főképp a 88 milliméteres ágyúkat és a géppuskákat).

A német hadsereg e gyengébb mivolta újra és újra kiütözött a Dnapon. Brecourt Manornál 08.30-kor, tehát körülbelül akkortájt, mikor Summers őrmester megrohmozta a WXYZ-t, Richard Winters hadnagy és az E század (506. ejtőernyőezred) tíz embere megtámadta a 105 milliméteres ágyúk ötvenfős őrségét. A németek sövények mögött voltak beásva, sűrű összekötő árokhalózatauk volt, géppuskáikkal és aknavetőikkel kényelmesen pásztázhatták a terepet. Winters szakasznyi csapata egyetlen könnyű aknavetővel rendelkezett, két könnyűgéppuskával, két géppisztollyal és öt puskával. Ötszörös túlerőben lévő, beásott ellenséget támadtak, mégis diadalmaskodtak. Ez azért sikerülhetett nekik, mert a kiképzés során elsajátították az ilyen harcok taktikáját, továbbá használták a józan eszüket, és bizonyos mértékű kockázatokat is hajlandóak voltak vállalni.

Négy halott és két sebesült árán Wintersék tizenöt németet lőttek le, sokkal többet megsebesítettek, tizenkét foglyot ejtettek, és tönkretették a németek négy 205 milliméteres ágyúját. Az amerikaiak ezt gyorsaságuk és a Winters által vezetett vakmerő szárnytámadásuk ré

vén tudták keresztülvinni, amelyet aknavetők és géppuskák támogató tüze mellett hajtottak végre. Eredményességük egyik titka az volt, hogy először vettek részt igazi csatában. Mint Carwood Lipton őrmester elmondta, aznap reggel olyan kockázatokat vállalt, amilyeneket soha többé. "De aznap tombolt bennünk a tűz. Biztos voltam benne, hogy engem nem ölnek meg. Úgy éreztem, hogy ha felém indulna is egy golyó, azt útközben eltérítené valami, vagy én mozdulnék el előle."~

Az ágyúk tönkretétele után Winters csapata visszavonult. Az életben maradt németek még tartották a major körüli sövényt, s géppuskáikkal zavarótűzzel pásztázták a környéket. 12.00 tájban két Sherman tank érkezett a partról. Winters felkapaszkodott az elsőre, és azt mondta a parancsnokának: "Tüzeljenek arra a sövényre ott, ott meg ott, és az épületre is. Kő kövön ne maradjon."

A tankok előrelendültek. A harcokszíók számára ez volt az első alkalom, hogy fegyvereiket az ellenség felé fordíthatták. 50-es és 30-as géppuskáiknak és 75 milliméteres lövegeiknek még minden lövedékük megvolt.

"Egyszerűen ronggyá lőtték a sövényeket - idézte fel Harry Welsh hadnagy, Winters századának egyik tagja. - Azt hittem, sose hagyják abba."

Holdynál az 506-osok 1. zászlóaljának tagjai hasonló támadást hajtottak végre, és megsemmisítették az ottani üteget. Az 506-osok ezután kiűzték Ste-Marie-du-Mont-ból Heydte zászlóalját. Ezzel megnyílt az út a 4. gyalogoshadosztály előtt a szárazföld belseje és a háború folytatása felé. A 101-esek is eleget tettek legfontosabb feladatuknak, s tették mindezt annak ellenére, hogy egyetlen csoportban sem gyűlt össze egy szakasznynál több olyan ember, aki ugyanabban a században szolgált volna. Taylor, Cassidy, Winters, Summers és még sokan mások magukhoz ragadták a kezdeményezést, és elvégezték a feladatot.

A 101-esek második nagy megbízatásának teljesítése - a déli szárny biztosítása a Douve hídjainak elfoglalásával, és a Carentanba vezető út megnyitása - már nem sikerült ilyen jól. Ennek magyarázata a szétszórt ledobásokban rejlik, ami miatt nem tudott számottevő amerikai erő összeállni a támadáshoz. Johnson ezredesnek ugyan sikerült elfoglalni a La Barquette-i zsilipet s egy kis hídfőállást kiépíteni

a déli parton, de azt nem tudta kiterjeszteni, s Heydte ejtőernyősei St-Come-du-Mont felől tüzelve helyhez kötötték őket. Nem volt kapcsolatuk egyetlen más 101-es egységgel sem.

Sam Gibbons százados (501. ejtőernyőezred) függetlenül operálva, egy kis őrzőjáratot vezetett St-Come-du-Mont felé. Azt hitte, hogy a falu az 501-esek kezén van, de azért óvatosan mozgott, mert a sövények erősen behatárolták a látóteret. Mielőtt nekivágtak, megosztotta embereivel azt a két doboz sört, amit magával vitt, az üres dobozokat pedig otthagyta az út közepén, "mintegy emlékművéül a Franciaországban elfogyasztott első schlitzes dobozoknak".

A járőr elért a domb lábához, amelyen St.-Come-du-Mont elterül. Gibbons egy sövény túloldaláról puskazár csattanását hallotta. A hang irányába kapta a fejét, s észrevette, hogy egy fegyver csöve mered rá. "Abban a pillanatban, ahogy az árok felé vettem magam, elszabadult a pokol összes ördöge. Lesből támadtak ránk. A német, aki a sövény mögött gubbasztott, teljes automatára állította a fegyverét, és az egész környéket megszórta lövedékeivel. Ezzel egyidejűleg löni kezdtek ránk a St-Come-du-Mont-i házakból és a sövények mögül."

Gibbons a földhöz lapult. A németek csak úgy támadhattak volna rá, ha kilépnek fedezékük mögül. Gibbons áthajított egy gránátot a sövény fölé, mire a tüzelés megszűnt. A fejét azonban még mindig nem emelhetette föl, mert ha fölemelte, a faluból azonnal löni kezdtek rá. Társai kezdték viszonzni a tüzet, eleinte csak lassan, majd egyre erősebben, ahogy tüzelési pozícióba kerültek.

Gibbons átrohant egy beton telefonpóznához, próbált mögé rejtőzni, de úgy találta, nem nyújt elég védelmet, ezért egy árokhoz nyargalt. Ez elég mély volt ahhoz, hogy ha fekvé maradjon, teljesen eltakarja. Kúszni kezdett. "Akkora adrenalinadagot kaptam, hogy egy kilométerre is elkúsztam volna."

Olyan messzire azért nem kellett. Ötven méter után egy takarásban végre fölállhatott. Nyomban szólt is az embereinek, hogy fogják vissza egy kicsit a lövöldözést, takarékoskodjanak a lőszerrel. "Nyilvánvaló volt, hogy sokszoros túlerővel kerültünk szembe, s hogy a németek jól elsáncolták magukat, és makacsul védik a falut. Ott álltunk hát kétszáz méterre St-Come-du-Mont előtt, egy nagyobb létszámú, nagyobb tűzerejű csapattal szemben. Nem volt automata

fegyverünk, nem volt rádiónk, csak félautomata puskákkal és néhány pisztollyal rendelkezünk. Alig ismertük egymást, de kezdtünk összerázódni, elég jó volt a csapatmunkánk."

Gibbons megtanácskozta a dolgot két hadnagyával, s úgy döntöttek, megszakítják a harcérintkezést, s észak felé, Ste-Mére-Eglise irányába vonulnak társakat keresni. Útközben feltűnt nekik, hogy a sörösdobozok eltűntek, úgy gondolták, Heydte katonái vehették föl. Blosville-ben, a kis halászfaluban, noha körben a környéken javában folyt a lövöldözés, csend honolt. "Minden ajtó csukva, minden ablak bespalettázva, tehenek a legelőn... Semmi sem moccan. A teheneket láthatólag nem zavarta a fegyverropogás, nyugodtan legeltek. Időnként valamelyik fölemelte a fejét, és ránk bámult. A faluban senki sem zavart meg minket, ezért meg se álltunk." Gibbons tovább vezette csapatát Ste-Mére-Eglise felé."

Heydte ejtőernyősei visszaverték a támadást, és megtartották a Carentan felé vezető utat elzáró St-Come-du-Mont-i állásaikat. Ez jelentős győzelem volt a németek számára, mivel így megtartották a vasútvonalat és a Douve-folyó Carentantól északra eső hídjait. Ezek a tényezők lehetővé tették, hogy erősítést küldjenek Cotentin keleti részére. Heydte 2. zászlóalja meg tudta szállni azt a kereszteződést is, ahol a Chef-du-pont-t Ste-Marie-du-Mont-tal összekötő út átvágja a Carentanból Ste-Mére-Eglise-be vezető országutat.

Egyébiránt, mint Heydte 1991-ben elmondta: "A nap nem várakozásaimnak megfelelően alakult." 1. zászlóalját Ste-Marie-du-Mont feladására kényszerítették és dél felé szorították, ami közben sok katonája vízbe fúlt a Douve torkolata körüli elárasztott területeken. Legjobb ezredével a Cotentin-félszigeten védekezésre kényszerült, útkereszteződések tartott, nem indított semmiféle összehangolt ellentámadást.' y

Heydte egyik századának Beaumont határában sikerült egy 88 milliméteres ágyúkból álló üteget működőképes állapotba hoznia. Tüzelni kezdtek Johnson ezredes La Barquette-i állásaira. Johnson szerencséjére Famell hadnagy, a haditengerészet egyik parti tüzérségi megfigyelője nem sokkal korábban talált egy SCR-609 típusú rádiót. \lele együtt ott volt Parker Alford hadnagy is, a 101. légideszant-hadosztály előretolt tüzér megfigyelője is. Megpróbáltak közvetlen kapcsolatban lépni a USS *Quincy* vel, de nem sikerült, mert a németek zavarták a frekvenciát.

Az egyik Utah-parti üteget viszont el tudták érni. Alford megkérte őket, hogy továbbítsák kérését a *Quincy-re*: vegyék zárótűz alá Beaumont-t.

A *Quincy* kérte, hogy Alford igazolja magát. Alford erre azt válaszolta, hogy ismer egy tengerésztisztet, aki hátvédet játszott a Nebraska csapatában a Rose Bowl 1940-es döntőjében. Közölje az illető nevét, üzente vissza a *Quincy* a part ütegen keresztül.

"- K. C. Roberts, és annak a parti egységnek a tagja, amelyen keresztül beszélgetünk.

- Rendben. Hová parancsolja a tüzet?"

Alford megadta a koordinátákat, a *Quincy* ágyúi elbődültek, és a beaumont-i 88-asok elhallgattak.z^o

Shettle százados kis csapata (az 506. ejtőernyősezred 3. zászlóalja katonái) a Douve alsó folyásának hídjainál elszigetelten töltötte a napot. Továbbnyomulni nem tudtak, de a németek sem kísérelték meg visszaszorítani őket. Shettle csak akkor tudta fölvenni a kapcsolatot a parttal, mikor őrei jelentették, hogy hátulról egy szakasznyi német közeledik feléjük. Shettle katonái felével lesbe állt. Mikor tüzet nyitottak, a "németeknek" eszükbe sem jutott ellenállni, azonnal magasba emelték a kezüket. "Kiderült, hogy egy magyar munkacsapat tagjai voltak, és a hídfőtől menekültek."

A nap vége felé egy német őrzőjárat támadt Shettle-ék csapatára. Az amerikaiak gránátokat dobtak rájuk. Shettle is felugrott, hogy odahajítson egyet - elfelejtette, hogy májusban az egyik gyakorló ugráson kifícamította a jobb vállát. "Gránáthajítás közben kiugrott a helyéből a vállam, és a gránát a saját lövészgödörbe esett. Szerencsére a gödör fala megvédett, de másnap reggel kiderült, hogy sikerült felrobbantanom féltve őrzött Bond Street-i trencskómat, ami sokkal könnyebb volt és sokkal jobban védett, mint a nehéz, kincstári gumiköpeny Így végződött hát a D-nap. Nagyon keveset aludtunk, idegesített, hogy olyan kiszolgáltatott pozícióban vagyunk, lőszerünk fogytán, ennivalónk nem volt más, csak táblás csokoládé."z'

Sok amerikai ejtőernyős húzta ki a D-napot ezeken a kincstári csokoládékon, de akadtak olyanok is, akik nagyon hiányolták a rendes ételt. Herbert James sorkatona (508. ejtőernyősezred) odament egy francia gazdához, cserélni akart. Mutogatott neki, hogy tojást akar, de az ijedt gazda nem értette.

"Elkezdtem kotkodácsolni meg szökdécselni, amit ő úgy értelmezett, hogy egy csirkére vágyom, és nekiállt megfogni valamelyiket." James a fejét rázta, s kezével tojásformát rajzolt a levegőbe. A gazdánál akadt néhány tojás, James csokoládét adott neki cserébe. A gazda örült az üzletnek; előkiáltotta kislányát, odaadta neki a csokoládét, s közben egyre mondogatta: csokoládé, csokoládé. A kislány akkor kóstolt ilyen életében először. Ízlett neki. James visszament az erdőbe, a gyalogsági ásóján megsütötte a tojást, s elégedetten megegette.zz

Carl Cartledge hadnagynak (501. légideszantezred) még nagyobb szerencséje volt. Szakaszának néhány tagjával kikergetett egypár németet egy tanyaházból, közben hatot-hetet le is lőttek. Odabent egy ebédlőasztalon francia sajtokat, almát, sült húsokat és almabort találtak. Miután sebtében befaltak belőlük

valamennyit, átkutatták a németeket: zsoldkönyvet, egységjelzést és hasonlókat kerestek. Az egyik zsoldkönyv elővételéhez Cartledge-nek ki kellett csatolni az egyik német derékszíját. "Ránéztem a csatjára, és látom, rá van írva: *Gorr Mit Uns*. Belőlem meg kibukott: - Egy frászt van veletek!"

Cartledge Vierville körzetében, St-Come-du-Mont-tól északkeletre járt. Ott bukkant rá százada szanitécére, egy Anderson nevű emberre, akit elfogtak a németek. "A lábánál felkötve lógott egy fáról, csüngő karokkal, átvágott torokkal, nemi szerve a szájába tömve. Vöröskeresztes karszalagját átáztatta a koponyájából csorgó vér."z;

A látvány rettenetesen feldühítette az amerikaiakat, de aznap nemcsak a németek követtek el atrocitásokat. William Sawyer sorkatona (508. légideszantezred) felidézte, hogyan futott össze néhány társával. "Mindannyiunkat sárga, kincstári lóbőr kesztyűvel szereltek föl, ennek a palinak meg vörös volt. Kértem tőle, honnan vette a vörös kesztyűt, mire belenyúlt az ejtőernyős nadrágjába, és egy egész fülfüzért húzott elő. Egész éjszaka fülekre vadászott, és felfűzte őket egy rossz cipőfűzőre."z4

Kora délelőtt Jack Isaacs (SOS. ejtőernyősezred) egy tanyaházba vonszolt három vitorlázógépen szállított, sebesült amerikai gyalogost. "Nem sokkal ezután észrevettük, hogy egy német katona odamegy az egyik sebesült társunkhoz, akit kint hagytunk a mezőn, hogy mindjárt megyünk vissza érte. Na, a német odament hozzá, megnézte és lelőtte. De ő sem érte meg, hogy visszajusson a sövényhez."~

A sebesültek ellátása komoly gondokat okozott. Minden katonánál volt elsősegélykészlet, de abban csak kötszer, fertőtlenítő és két morfiumos öninjekció volt. A katonákkal együtt alig néhány orvos ugrott, ők is roppant szűkös felszereléssel. David Thomas őrnagy, az 508asok ezredorvosa a Merderet-folyó közelében, egy árokban ültette föl segélyállomását.

"Leginkább arra a fiúra emlékszem, akinek térd alatt levitte a lábát egy robbanás. Lefektetem ott az árokban, mondom neki: Kénytelen vagyok levágni a lábad, fiam. Pokolian fog fájni, mert érzéstelenítöm az nincs. - Erre azt mondta: - Csinálja, doktor úr. És még csak meg se nyikkant."2~

A június 6-i légideszant-műveleteket jellemző zavarodottság különösképpen sújtotta a 82. hadosztályt, mivel annak tagjai a Merderetfolyó más-más oldalán értek földet. Az erős elárasztás miatt a Merderet inkább egy sekély tóra, mint folyóra hasonlított. (Egy kilométer széles és tíz kilométer hosszú volt.) Két helyen lehetett átkelni rajta: egy emelt út (vagy töltésút) és egy híd találkozásánál, Ste-Mére-Église-től körülbelül egy kilométernyire nyugatra, La Friérenél, vagy a Chef-du-Pont-i hídon, La Friére-től két kilométerre délre.

Nem sokkal virradat után James Gavin, a 82. légideszant-hadosztály parancsnokhelyettese már csaknem háromszáz embert gyűjtött maga köré, főleg az 507. ezredből - tehát körülbelül akkora csapatot, mint a 101-esek is aznap reggel. Gavin az elárasztott terület peremén húzódó vasúti töltésen indult dél felé, La Fiére irányába. Odaérve meggyőződött róla, hogy a kijárat keleti vége szilárdan az amerikaiak kezén van, majd csapata egy részét ott hagyva, a többivel tovább nyomult déli irányba, Chef-du-Pont felé.

Eközben egy nyolcvanfős csoport Charles Timmes alezredes parancsnoksága alatt a La Fiére-i töltésút nyugati végénél elfoglalt egy Canquiny nevű kis halászfalut. Mikor aztán Lewis Levy hadnagy vezetésével megjelent az 507. ejtőernyősezred négy tisztből és nyolc sorkatonából álló járőrcsapata, Timmes úgy ítélte meg a helyzetet, hogy ez a tizenkét ember elég a hídfő megtartására. Ezért úgy határozott, hogy csoportjával tovább nyomul eredeti célja, Amfreville felé.

Donald Bosworth őrmester az 507. légideszantezred 1. zászlóaljának törzsszázadában szolgált, s földet éréskor a bokáját törte. Szá

zadának öt tagja segítségével sikerült elvergődnie egy tanyára. A gazda felesége tanítónő volt, beszélt valamennyire angolul. Mikor ajtót nyitott a kopogtatásra, Bosworth megmutatta neki a jobb vállára varrt kis amerikai zászlót. Az asszony nagyon megörült, beinvitálta és sorra megölelte a katonákat. A férje felajánlotta Bosworthnak kis, öreg, nyitott platós teherautóját, és előásott rejtekéről egy húszliteres, benzinnel teli marmonkannát. Bosworth és A. J. Carlucci őrmester elismervényt adott a kocsiról, hogy a házaspár később behajthassa az árát Uncle Samen, és elindult Amfreville irányába. Útközben találkoztak Timmesékkal, s hozzájuk csapódtak. Egy szanitéc sínbe tette Bosworth bokáját, aki ezek után szolgálatra jelentkezett.

Timmes átküldte egy sövény túloldalára, egy tanyaházhoz, hogy derítse föl. "Kúszva indultam keresztül a sövényen. A túloldalon két némettel találtam szemközt magam, alig egy méternyire álltak tőlem. Épp egy géppuskát állítottak fel. Úgy éreztem, egy órába is beletelt, mire megmozdultunk." Bosworth félautomatájával lelőtte mindkettőt, de azok is eltalálták. A golyó a jobb vállába fúródott, nekivágta a sövénynek; elájult. Robert Law hadnagy levitte egy tanyaépület pincéjébe, ott töltötte a napot.2' Timmes eközben harcba bocsátkozott az Amfreville-t védő németekkel, de nem tudta őket kiűzni állásaikból.

Gavin és Timmes abban a hiszemben vonták ki főerőiket La Friéreből és Canquinyból, hogy a hátrahagyott kis csoportok tartani tudják pozíciójukat, s kölcsönösen támogatják egymást. A mintegy kilométernyi hosszú töltésúttól nyugatra elterülő magasabb területeket azonban a németek ellenőrizték,

mesterlövészekkel és aknavetőkkel nagyon pontos tűz alatt tartották a töltésutat, ezért azt az amerikaiak nem tudták használni.

Kora délelőtt a németek három tank támogatásával ellentámadást indítottak Canquiny ellen. Levy hadnagy és maroknyi csapata több mint egy órán át visszaverte őket. Gammon-gránátokkal sikerült az ellenség két tankját harcképtelenné tenniük (a jenki nagyon kedvelték ezt a brit gránátot, ez volt a legjobb harckocsi-elhárító fegyverük, sokkalta jobb, mint az ő páncélökleik - csak éppen elég közel kellett férkőzni velük a tankokhoz), de végül kénytelenek voltak észak felé visszavonulni.

Így tehát az oly könnyedén megszerzett hídfő elveszett. A 82. légideszant-hadosztály egységei elkülönültek, mindegyik egyedül vívta

magányos harcát a felduzzadt Merderet valamelyik partján. Timmes csoportja két napra szigetelődött el.

Délre, Chef-du-Pont-nál Gavin tábornok és egy körülbelül száztagú csapat (főleg az 507. ejtőernyőszred 1. zászlóalja tagjai), amelyet Edwin Ostberg vezetett, elindult elfoglalni a falutól mintegy ötszáz méternyire lévő hidat. 10.00-kor a csapat Ostberggel az élen, a főutcán rohanva indult a híd felé. Több épületből is lőttek rájuk egyidejűleg, az amerikaiak négy embert vesztek. Csaknem két órába telt, mire a falut módszeresen megtisztították az ellenségtől; a németek a híd irányába húzódtak vissza.

"Tudtuk, hogy még azelőtt kell elfoglalnunk a hidat, mielőtt a németek megszervezhetnék a védelmüket - magyarázta Roy Creek százados -, ezért aztán egy amolyan félig szervezett rohamot indítottunk ellenük. De elkéstünk. Két tiszt elérte a hidat, de mindkettőt lelőtték. Az egyik a hídról a vízbe zuhant, a másik a keleti feljárón roskadt össze. A vízbe zuhant tiszt Ostberg volt (hamarosan kihúzták, s nem sokkal később ismét csatasorba állt; a másik tiszt meghalt)."

Mintegy hetvenöt emberrel ekkor érkezett Arthur Maloney alezredes, és nekiláttak "kilakoltatni a makacs ellenséget". Nem ment. A németek lövészgödröket ástak a töltésút tetején, és övük volt a magasabban fekvő nyugati part. Az amerikaiaknak csak kézifegyvereik voltak, a németek oldalán tankok és tüzérség is támogatta a géppuskákat és az aknavetőket. Az amerikaiak kétszer is sikertelenül rohamozták a hidat.^{2~}

A németek ellentámadást indítottak. David Jones sorkatona (508. ejtőernyőszred) épp ókkor ért a töltésút széléig. Láta a közeledő tankokat, a három francia Renault-tankot. "Azt hiszem, ezeknél kisebb tankokat nem is használtak a háborúban, de én akkor jóval nagyobbak láttam őket." A vezértank felső búvónyílása nyitva volt, a fekete egyenruhás parancsnok ott állt benne, két kezével a búvónyílás peremére támaszkodva.

Jones az egyik bajtársához fordult. "Az hiszem, ideje elkezdenni a háborúkat." Gondos célzás után rálőtt a tankparancsnokra. A lövedék a tornyot találta el. "Még ma is a fülemben cseng a lepattanó golyó hangja. A fekete egyenruha eltűnt, a toronyfedél lecsapódott, a tank néhány lépésnyit hátrált, a mi kis csoportunk meg szétszóródott a szélrőzsa minden irányába. Nemcsak elvitettem az első lövésemet a

második világháborúban, de rögtön szembe is kerültem az első komoly problémával, márminthogy hova rejtőzsek." Egy tanyaház mögött, egy veteményesben húzta meg magát. A tank egy géppuskasorozatot lőtt a ház oldalába, Jones és társai pedig rohantak a legközelebbi sövényig.²⁹

A harckocsi továbbdübörgött Chef-du-Pont felé. A másik kettő követte. A középső tank megállt a tanyaépület előtt; Ray Hummle őrmester és O. B. Hilt őrmester az emeletről figyelte. Hill egy Gammon gránátot nyomott Hummle kezébe.

"És akkor pontosan ebben a pillanatban - idézte föl a percet felnyílt a tank csapóajtaja, derékig kiemelkedett a tankparancsnok, és körülnézett. Hummle meg pont beledobta a tankba a gránátot. Borzalmas robbanás hallatszott, füst, tűz meg minden a tank körül, a tankparancsnok meg úgy röpült föl a levegőbe, mint egy pezsgősdugó."

A másik két tank a tanyaház felé fordította ágyúját, és tüzelt. "Az anya meg a lánya lent voltak a földszinten, nagyon megijedtek, és sikítani kezdtek, hogy tűnjünk onnét. Úgy gondoltuk, igazuk lehet." Hill és Hummel a legközelebbi sövényhez menekült. A tankok nyugati irányban visszahúzódtak.-;"^o

A töltésúton eközben patthelyzet alakult ki: az amerikaiak nem tudtak előrenyomulni, és nem akartak hátrálni. A töltésúton beásott német gyalogság tüzelni tudott, de mozdulni nem. Egyikük elhatározta, hogy megadja magát, és felállt.

Night Drop (Éjszakai ugrás) című klasszikus könyvében S. L. A. Marshall így írja le a jelenetet: "A katona elkiáltotta magát: *Kamerad!*, és mielőtt bárki is válaszolhatott volna neki, egy ejtőernyős alig hat méterről a két szembenálló fél szeme láttára agyonlőtte." Marshall leírja, hogy a német katona lelövése szörnyű ostobaság volt: ha engedik, hogy megadja magát, a többi követte volna a példáját.^{3'}

Creek százados kommentárja: "Az esetnek közvetlen közléről szemtanúja lévén, kétkem, hogy ekkora lövöldözésben, mikor valaki első élethalálharcát vívja, és egy ellenséges katona tőle hat méterre felpattan a lövészteknőjéből, bárki is képes a másodperc törtresze alatt eldönteni, hogy mit tegyen. Én mind a mai napig, negyvenkét év múltán sem tudom, hogy az a katona meg akarta-e adni magát, vagy sem."

Nem sokkal ezután, kora délután körül, Gavin tábornok, aki időközben visszament La Friére-be, üzenetet küldött Maloney ezredes

nek, hogy vigye oda hozzá az embereit, és egyesítsék erőiket. Így Creeknek mindössze harmincnégy katonája maradt, Gavin pedig megparancsolta neki, hogy mindenáron tartsa Chef-du-Pont-t. "Egészen nyilvánvaló volt, hogy ez az ár nem lehet túl magas. Ugyanakkor azonban kétséges volt, hogy meg tudunk-e tartani valamit, ami nem a miénk." A helyzetet csak rontotta, hogy hátulról, bal felől német gyalogosok közeledtek feléjük, egy német tábori ágyú pedig löni kezdte őket a Marderet túloldaláról.

"És akkor szinte a mennyekből C-i7-esek tűntek fel az égen, fegyvereket és löszert dobtak le. Egy csomag 60 milliméteres aknavetőlőszer szinte a szó szoros értelmében az ölünkbe esett." Ezután egy vitorlázógépen odaszállított, 57 milliméteres páncéltörő ágyú következett. Creek az aknavetőt a német gyalogság ellen fordította, a páncéltörőből pedig a töltésút nyugati oldalán települt német tábori lövegre nyitott tüzet. "Nem találtuk el, abban biztos vagyok, viszont abbahagyta a tüzelést."

Creek ellentámadásba ment át. Egy tízfős csapat átrohant a töltés túloldalára. Öt német gyalogos felugrott a részü oldalába vájt lövészgödreből, és futásnak eredt - ezeket lelőtték. A többi megadta magát.

"Ennyi elég is volt - mondta Creek. - Megszereztük a hidat, és tudtuk, hogy meg is tudjuk tartani. De ahogy mindenki, aki győztesen került ki a háború valamelyik összecsapásából, belőlünk is gyorsan elillant a diadalérzet. Tudtuk, hogy hosszú még az út Berlinig."

Creek hozzáfogott, hogy megszervezze és megerősítse pozícióját. Kezelésbe vették a sebesülteket, összeszedték a halottakat, németet és amerikai egyaránt, s ejtőernyőkkel letakarták őket. Közeledett a sötétség.

"Mikor érnek már ide a partról? Már meg kellett volna jönniük. Lehet, hogy visszaverték az inváziót? Mi csak azt tudtuk, hogy Chefdu-Pont-ban mi a helyzet, márpedig az egy nagyon apró városka.

24.00-kor eloszlottak az aggodalmaink: feltűntek a 4. gyalogoshadosztály felderítői. Megosztották velünk a menázsijukat.

D plusz egy nap volt Normandiában. Ahogy ültem ott és tünődtem a nap eseményein, eltöprengtem a harc egyes mozzanatain, és hogy milyen bátran viselkedett minden ember. Voltak dolgok, amiket rosszul csináltunk, de összességében nézve, ez a számos alakulatból összeve

rődött csapat, amelynek tagjai még csak nem is ismerték egymást, remekül helyállt első csatájában. Megszereztük a hidunkat, és meg is tartottuk."vz

Ste-Mére-Église egy kétszáz szürke kőházból álló, csendes városka volt. A főter közepén egy szürke normann templom állt, körülötte a szokásos normandiai boltocskák; tojást, sajtot, húst, ruhát, almát, bort, újságot, kenyeret és gyógyszert árultak. Volt benne egy *hotel de ville* (városháza) meg egy kórház. Az a fajta település volt, ahol az utóbbi tíz évszázadban nem sok számottevő dolog történt. Az ünnepek és esküvők itt izgalmas eseménynek számítottak.

A Ste-Mére-Église-en keresztülhaladó N-13-as* észak felől, Cherbourg-ból érkezett a városkába, ahonnan kilépve először délnek fordult, Carentan felé, majd onnan keleti irányban Caen s majd Párizs felé haladt tovább. Az N-13-as nélkül a Ste-Mére-Église-től északra lévő németek el lettek volna vágva; Ste-Mére-Église nélkül a Marderet két oldalán lévő amerikai ejtőernyősök lettek volna elvágva, a 4. gyalogoshadosztály pedig nem tudott volna nyugati és északi irányba mozdulni.

Ilyenformán tehát a Ste-Mére-Église-ért folytatott csatának a település valódi értékét jóval meghaladó jelentősége volt. A 82. légideszant hadosztály törzskarának tagjai még a hadművelet tervezési időszakában megegyeztek abban, hogy Ste-Mére-Église lesz a védelmi bázisuk. Ha a 4. hadosztálynak nem sikerül megvetnie a lábát, vagy késik a kapcsolat megteremtése, a hadosztály valamennyi egysége ide húzódik vissza mindaddig, amíg fel nem mentik őket. A település megszerzése mellett még egy kiegészítő érv is szólt: sötétedés előtt vitorlázók érkezésére lehetett számítani a városka körül.

Az 505. ejtőernyősezerd 3. zászlóalja Edward Krause alezredes vezetésével közvetlenül alkonyat előtt vette birtokába a városkát. James Coyle, a törzsszárad egyik hadnagya ott volt Krause mellett. Elmesélt egy esetet, amikor egy francia kijött a házából beszélgetni. "Alig tudott angolul, én épp csak egy kicsit franciául, de azért megértettem, mi nyugtalanítja. Azt akarta tudni, hogy ez most egy rajtaütés, vagy már az invázió." Megnyugtatta.

* National-13; a 13-as országút. A ford.

"*Nous restons ici* - mondta a helybelinek. Itt maradunk. - Nem megyünk el Ste.-Mére-Église-ből."B

John Fitzgerald sorkatona (502. ejtőernyősezerd), akit rossz helyen dobtak le, hajnalban érkezett a városkába. A fákon katonák lógtak. "Olyanok voltak, mint a rongybabák, de szitává löve. A vérük lecsöpögött a földre, amelyre szabadítóként léptek."

A város peremén valami olyasmit látott, amit azóta sem felejtett. "Olyan volt, mint egy mozifilm, amit a 82-esek egyik katonájának haláláról készítettek. Elfoglalt egy német lövészgödröt, és valóságos egy-személyes erőddé alakította. A gödörhöz legközelebbi holttest alig méternyire hevert, kezében egy kruplinaryomóval [kézigránáttal]. A gödör körül, de nem sokkal távolabb, még több élettelen test feküdt: németek. Az amerikai ejtőernyősnek még a vállán volt a töltényszíja, de már egyetlen M-1-es tár sem volt benne. Lőszeresládák hevertek szanaszét. A katona puskájának agya kettétört. Egymaga harcolt, és mint oly sokan aznap éjjel, egyedül halt meg.

Megnéztem a dögcéduláját. Martin V Herschnek hívták. Felírtam a nevét a mindig nálam lévő kis imakönyvbe, remélve, hogy előbbutóbb összeakadok valakivel, aki ismerte. Sose találkoztam még ilyen emberrel."34

Vandervoort ezredes a törött bokája ellenére továbbhaladt csapatával (505. ejtőernyőezred 2. zászlóalj) Ste-Mére-Église felé. Feladata az volt, hogy őrizze a faluhoz észak felől vezető utakat. Ezért a D század 3. szakaszát Turner Turnbull vezetésével Neuville-au-Plainbe küldte azzal az utasítással, hogy foglaljanak el ott védelmi állást.

Vandervoortnak Ste-Mére-Eglise-be érve szerencséje volt: találtak egy vitorlázógéppel odaszállított üzemképes dzsipet, így lehetővé vált, hogy az ezredes átnyerghessen a kordéról. Megbeszélte a helyzetet Krause-szal (akinek egy repesz korábban megsebesítette a lábát), és abban maradtak, hogy a falu keleti és északi oldalát Vandervoort biztosítja, Krause pedig a déli és a nyugati részét. Annyi emberük nem volt, hogy teljes védőgyűrűt vonjanak a falu köré, de az utakat őrizték.

Vandervoortnak ekkor megint szerencséje volt. Alfred Ireland százados (80. légi szállítási ezred, légvédelmi zászlóalj) aki nem sokkal virradat után, vitorlázógépen érkezett, jelentette, hogy van két működőképes 57 milliméteres páncéltörő ágyúja. (Ireland később, mikor

elmesélte, milyen kényszerleszállással érkezett Normandiába, megjegyezte: "Azokat a srácokat nem fizetik meg rendesen."S Ez szó szerint megfelelt a valóságnak, mivel a vitorlázógépesek nem kaptak ugrópénzt.)

Vandervoort az egyik ágyút Ste-Mére-Église északi peremén állította fel, a másikat Neuville-du-Plainhez küldte, Turnbullék támogatására.

Turnbull félvér csiroki indián volt. Emberei "Fönöknek" nevezték, de nem szemtől szembe. "Rendes tag volt - idézte fel Charles Miller sorkatona. - Gyakran boksoltam vele.";6 Turnbull két rajt egy Neuville-au-Plain-től keletre húzódó sövény mentén helyezett el, a harmadikat nyugatra. Vandervoort felállította a faluban a másik ágyút - észak felé fordítva -, aztán beszélt Turnbullal, aki elmondta, hogy mióta négy órája elváltak, nem sok minden történt. Ez körülbelül 13.00-kor volt.

Miközben beszélgettek, egy kerékpáros francia jött arra, aki angolul elmondta, hogy néhány amerikai ejtőernyős számos német hadifogollyal tart feléjük északi irányból. Vandervoort és Turnbull a jelzett irányba nézve látott is egy zárt rendben haladó alakzatot az N-13-as közepén, amelyet két oldalról narancsszínű zászlókat lengető ejtőernyősök fogtak közre (ez volt az amerikaiak június 6-i ismertetőjele).

Vandervoort azonban gyanút fogott, látva, hogy a menetoszlop végén két láncalpas jármű halad. Szólt Turnbullnak, hogy a géppuskásával eresztessen meg egy rövid sorozatot közvetlenül a menetoszlop mellé, amely ekkorra már alig egy kilométerre volt.

A sorozat szétszórta a menetoszlopot. "Foglyok" és "ejtőernyősök" az út menti árkokba vetették magukat, és viszonozták a tüzet, az álnok francia eszelős sebességgel elkerekedett, a két önjáró löveg pedig, amely fölkelte Vandervoort gyanúját, megindult előre.

Ötszáz méterről tüzet nyitottak. Az első lövések egyike telibe kapta Turnbull páncélokölcsőportját, egy másik kis híján eltalálta az amerikaiak páncéltörő ágyúját. Az ágyú személyzete szétspriccelt, de Vandervoort "bátorítására" ismét elfoglalták helyüket, s néhány gyors és pontos lövéssel harcképtelenné tették a németeket lövegeit. Az ötszörös túlerőben lévő német gyalogosok azonban - a 91. *Luftlande* (légi szállítási) hadosztály egyik teljesen feltöltött százada - két ol

dálról, a sövények fedezékét kihasználva, elkezdtek bekeríteni Turnbullékát.

Vandervoort látta, hogy hamarosan lerohanják Turnbullt, ha az nem kap segítséget, ezért sofőrjével visszavitette magát Ste-Mére-Église-be, ahol utasította Theodore Peterson és Coyle hadnagyokat, hogy az E század 1. szakaszával haladéktalanul siessenek Neuvillebe, és fedezzék Turnbullék visszavonulását.

Turnbull ezenközben keleti és nyugati irányban széthúzta erőit, hogy ezzel a németeket szélesebb átkaroló manőverekre kényszerítse, de 16.00-ra már így is nagyon elfogyott az ereje és a tere. Súlyos veszteségeket szenvedett, főképp a pontos német aknátűztől. A negyvenhárom ember közül, akikkel bevonult Neuville-du-Plainbe, csak tizenhatan maradtak harcképes állapotban, s közöttük is voltak sebesültek. Kilenc katona meghalt. B'

Turnbull már elhatározta, hogy visszavonulnak, mikor a szakasz egészségügyire, James Kelly tizedes önként vállalta, hogy ottmarad a sebesültekkel. Julius Sebastian közkatona, Ray Smithson tizedes és Robert Niland őrmester felajánlotta, hogy hátrvédtként fedezi még járőképes bajtársai visszavonulását.

Alighogy Turnbull megkezdte a visszahúzódot, az E század megérkezett Neuville-au-Plainbe. "Gyorsan és keményen odavágtunk", emlékezett Otis Sampson őrmester. Ő kezelte az aknavetőt, és értett is hozzá: a szárnyak felől közeledő németek csoportjának kellős közepébe lőtt.

"A nácik megpróbáltak néhány embert átírányítani egy dűlőút egyik oldaláról a másikra. Egyesével és szabályos időközönként rohantak át. Megsaccoltam, mikor indul a következő, és beleeresztettem egy aknát a csöbe. Tökéletes volt az időzítés."

Sampson állandóan változtatta helyét az aknavetővel: "Ne adjak a náciknak célpontot." A lövészrajok folyamatosan tüzeltek. A német előnyomulás lendülete megtorpant. Időközben Peterson és Coyle hadnagyok egy kis csapattal csatlakoztak Turnbullhoz és hátramaradt embereihez.

"Aztán megindultunk vissza Ste-Mére-Église-be - mesélte Sampson. - A németek ordítottak. Olyan érzésem volt, mintha egy meccs közepén levonultunk volna a pályáról, ezek meg kiabálnának utánunk, hogy menjünk vissza és játsszuk le. Mi meg csak mentünk visszafelé,

mint aki a melőlől tart hazafele. Én Turnbull hadnagy mellett mentem. Rendes ember volt." -"

A hátrahagyott huszonnyolc súlyosan sebesült katona és két önkéntes utóvéd fogságba esett. (A harmadik önkéntes, Bob Niland őrmester, a géppuskája mellett halt meg. Egyik bátyja, aki a 4. hadosztály egyik szakaszának parancsnoka volt, ugyanaznap reggel a Utah-parton esett el. Egy másik bátyja ugyanazon a héten Burmában halt hősi halált. Anyjuk mindhármuk haláláról egyszerre kapta meg a hadügyminisztérium értesítését. A negyedik fiú, Fritz a 101. légideszant hadosztályban szolgált, őt hátravezényelték a frontvonalból.) A legsúlyosabb sebesüléseket szenvedetteket a németek egy cherbourg-i kórházba szállították, itt szabadultak fel június 27-én. A többiek a június 7-ről 8-ra virradó éjjel szabadultak a fogságból, amikor az amerikai tankok lerohanták Neuville-au-Plain. Turnbull június 7-én Ste-Mére-Église-ben elesett. Egy ágyúlövedék ölte meg:y

Turnbull hősie helytállása lehetővé tette Krause-nak és Uandervoort-nak, hogy egy még erősebb ellentámadás kivédésére összpontosítsanak, amelyet a 795. ezred indított Ste-Mére-Église-től délre. Erős ellentámadás volt, a németek a falutól délre emelkedő dombokon elhelyezett 88 milliméteres ágyúkkal is támogatták.

"Egész hegynyi földet és sarat hánytak föl az ágyúgolyók - mondta Fitzgerald közkatona. - Remegett a föld, azt hittem, beszakad a dobhártyám. Tele lett földdel az ingem, de a szemem meg a szám is. Azok a 88-asok legendások voltak. Állítólag több katonát térítettek meg, mint Péter és Pál együttvéve.

Mikor végre abbahagyták az ágyúzást, már kora délutánra járt. Még mindig tartottuk a falut. Az emberek azt beszélték, hogy a partról tankok jönnek a fölmentésünkre. Még jó néhány napig nem tudtam olyan nyugodtan tartani a borotvát, hogy lekaparjam a borostát a képemről.

Lelkileg egészen addig védekezésre voltam beállva. Elég mellbevágóan kezdődött a tűzkeresztségem, de ekkor már kezdtem unni. Azon vettem észre magam, hogy pipa vagyok a germánokra, a kosyra, a zajra, és hogy visszaszorítanak minket."4°

Mások is így éreztek. Mikor Krause ezredes támadásba küldte az I századot, hogy kapja oldalba a németeket, a katonákat fűtötte a

harag. Nyílt terepen támadtak rá egy ellenséges konvojra, s páncélöklöklökkel és Gammon-gránátokkal megsemmisítettek néhány harckocsit. A kísérő német gyalogság tűzzáporban vonult vissza. "A nap utolsó sugaraival az utolsó német támadás is megakadt", mondotta Fitzgerald.4'

Az erősítés vitorlázógépeken érkezett. Ste-Mére-Église körül próbáltak leszállni, de a falut körülzáró németek mindenütt lőttek rájuk, és a mezők amúgy is túlságosan rövidek voltak, a sövények pedig túlságosan magasak. Szinte minden sikló gép sövénybe ütközött.

"Egy árokban álltam, mikor hirtelen egy vitorlázó jelent meg recsegve-ropogva a fák lombjai között - idézte fel a képet Coyle hadnagy. Nem láttam, hogy jön, és persze nem is hallottam, mivel hangja az nem volt. Épp csak annyi időm maradt, hogy hasra vágjam magam az árokban, mikor már le is zuhant, keresztbe feküdt az úton, a szárnya ott állt meg mellettem. Hason csúszva kellett kimásznom alóla."4z

Sampson őrmester is hasra vetette magát, hogy el ne gázolja egy vitorlázó, amelyik végül egy sövénybe ütközött. "A gép farokrésze negyvenöt fokos szögben fölfelé állt. Odamentem, hogy hátha tudok segíteni. Ahogy odaérek, hát egy lyuk jelenik meg a gép jobb oldalán. A benne ülők rúgtak kijáratot maguknak. Úgy jöttek kifelé, mint méhek a kaptárból. Leugrottak a földre, berohantak a fák közé, és eltűntek. Én próbáltam mondani nekik, hogy errefelé a mieink az urak, de úgy elmentek mellettem, mintha ott se lettem volna."

Éjszaka a németek világítórakétákat lőttek fel, kézifegyverekkel, aknavetőkkel és időnként 88-asokkal lőtték Ste-Mére-Eglise-t, parancsokat és fenyegetéseket kiabáltak az amerikaiaknak.

Sampson: "Nagyon magabiztosnak látszottak. Ágyúval verettek minket, aztán géppisztollyal, és ordítottak, mintha támadnának. Aztán egy időre elcsöndesedtek, majd újból rákezdtek. Én odahúzódtam az aknavetőmhöz, a csövét simogattam. Szörnyen szerettem volna lőni, de nagyon össze voltunk gabalyodva, és féltem, hogy a mieink közül talállok el valakit.

De végül aztán nem mutatkoztak. Talán úgy gondolták, hogy a nagy ordításukra meg lövöldözésükre rohagálni kezdünk, és azzal eláruljuk nekik a pozíciónkat. Szerettem volna tudni, hogy mi a helyzet a parton. A gyalogságnak már oda kellett volna érnie hozzánk.

Sok minden keresztülfutott az agyamon. Féltem, hogy nem sikerül a partraszállás. A hazámra gondoltam meg azokra a népekre, akiknek segíteni akarunk. Csaknem teljesen biztos voltam benne, hogy nem érem meg a hajnalt. De nem mondhatnám, hogy féltem. Csak azt akartam, hogy annyi nácit kapjak el, amennyit csak lehet. Azt akartam, hogy jöjjenek velem oda, ahol látom őket. Hogy halomban heverjenek előttem, mire kicsinálnak. Mert hogy úgy sokkal könnyebb lett volna meghalni."4B

Ste.-Mére-Église-t megvédték, bár épp csak hogy. A hivatalos krónikák szerint "ez volt a 82. légideszant-hadosztály legjelentősebb haditette a D-napon".44 A 82-esek egy másik győzelmét Creek százados aratta Chef-du-Pont-nál. A Merderet nyugati partján azonban a 82-esek zöme kis, elszigetelt, körülzárt csoportokra szakadt, amelyek inkább a puszta életükért harcoltak, mint objektumokért. Az egyes csoportok között gyakorlatilag nem létezett kommunikáció. Ridgway tábornok tartott tőle, hogy még mielőtt hadosztálya konszolidálni tudná, amit elfoglalt, s a 4. gyalogoshadosztály beérné őket, felmorzsolják katonáit.

Kelet felé, a part irányában a 101-esek már megnyitották a töltésutakat, és összeköttetést teremtettek a tengeren érkező amerikaiakkal. A hadosztály emberei többségéről nem tudott: az éjszaka folyamán Normandiába ledobott hatezer-hatszáz katonája közül a D-nap végén mindössze két és fél ezer harcolt valamilyen szervezett formában. Egyes egységeik elszigetelődtek - például Johnson ezredes La Barquette-nél vagy Shettle százados a Douve alsó szakaszának hídjainál -, de így is sikerült végrehajtaniuk legfontosabb feladatukat, s megnyitották a befelé vezető utat a 4. gyalogoshadosztály előtt.

A veszteségi arányt nem lehet pontosan megállapítani, mivel a légideszantegységek normandiai feljegyzései nem tesznek különbséget a D-napi veszteségek és az azt követő hetekben elszenvedettek között. Az arány körülbelül tíz százalékra tehető, ami ugyan sokkal alacsonyabb, mint amitől Leigh-Mallory repülő altábornagy tartott, de egy napi harchoz képest így is hihetetlenül magas. Már-már aránytalanul magasnak is tűnhetne, ha nem vennénk számításba, hogy a légideszantoknak köszönhetően a 4. gyalogoshadosztály egészen csekély veszteség árán szállt partra. Ez volt a haszna minden idők legnagyobb éjszakai ejtőernyős bevetésének.

Leigh-Mallory megpróbálta rábeszélni Eisenhowerre, hogy fújja le az éjszakai ugrásokat, s az ejtőernyősöket megerősítő csapatokként tegye partra. Eisenhower ebbe nem ment bele, s igaza is volt, mivel a 4. gyalogoshadosztály minden bizonnyal a német vonalak mögött harcoló légideszantcsapatok nélkül is különösebb áldozatok nélkül partra szállt és túljutott volna a dűnéken, mivel a partvonalon kevés volt a német védő, s azokat is alaposan megtépázták a Marauderek. Az elárasztott területeken átvezető töltésutakon történő beljebb nyomulásért azonban - ha egyáltalán mód nyílt volna rá - az ejtőernyősök támogatása nélkül nagy árat kellett volna fizetni.

A 101-esek két nagyon fontos feladatot teljesítettek: elfoglalták a töltésutak belső végpontját, s megsemmisítették a Brecourt Manor-i, a holdyi és más ütegeket, amelyek ágyúi egyébként hatalmas rendet vághattak volna a deszanthajók és partra szálló katonák soraiban.

Marshall tábornok azt tanácsolta Eisenhowernek, hogy az ejtőernyősöket sokkal beljebb, a parttól jóval távolabb, akár hatvan kilométernyire dobják le. Eisenhower ezt megtagadta. Azzal érvelt, hogy messze a német vonalak mögött a könnyen felfegyverzett ejtőernyősök inkább kötelezettséget rónának a többiekre, mint segítenének nekik; elszigeteltek és kiszolgáltatottak lévén, nem tudnának támadólag fellépni. Annak fényében, mi történt a 82-esekkel a Merderet nyugati partján, úgy tetszik, Eisenhower ezt helyesen látta.

17.

LÁTOGATÁS A POKOLBAN

A 116. EZRED AZ OMAHA-PARTON

Ha volt hely, ahol a németek fel akarták tartóztatni az inváziót, akkor az a hely az Omaha-part volt. Egyetlen homokos partszakaszként a Douve torkolata és az Arromanches közötti csaknem negyven

kilométeren, kínálkozó partra szálló helynek látszott. Mindkét szélén csaknem függőleges sziklák emelkednek.

Az Omaha-part aranyszín homokja finom, szilárd talaj, strandolásra, homokozásra ideális, ezzel szemben meglehetősen keskeny. Enyhén félhold hajlatú, körülbelül tíz kilométer hosszú. Apály idején 3-400 méter széles, homokos sáv a dagály tetőzésekor a víz peremét alig néhány méter választja el az egy-három méter széles kavicsos sávtól.

1944-ben a mára már javarészt eltűnt kavicságy járművek számára járhatatlan volt. A part nyugati harmadán, a kavicsáv mögött egy fából-kőből rakott, egy-négy méter magas, ma már nem látható védőgát emelkedett. Ezen belül egy kövezett, part menti sétány húzódott, majd egy kétméteres, V keresztmetszetű harckocsiárok, mögötte sík, ingoványos terület, majd egy harmincméteres vagy még magasabb meredély. Ez utóbbit az emberek meg tudták mászni, a járművek nem. A füvel borított lejtők távolabbról simának tűntek, de valójában számos kis hajlatuk és szabálytalanságuk volt, amelyek harci szempontból később nagyon fontosnak bizonyultak.

A part fölött elterülő fennsíkhöz öt enyhén emelkedő kis szurdok vezetett. A part D-1-es kijáratától kövezett út indult Vierville felé; Les Moulins-tól (D-3-as kijárat) földúton lehetett St-Laurent-ba menni; a harmadik szurdok, az E-1-es kijárat csak egy keskeny ösvénnyel csatlakozott a platóhoz; a negyediktől, az E-3-astól Colleville-be indult

földút; az utolsó szurdok pedig, az F-1-es szintén egy dűlőútban folytatódott.

Taktikus ennél jobban védhető pozícióról nem is álmodhatott. Keskeny, zárt csatatér, ahol az átkarolás lehetősége kizárt; számos természetes akadály a támadó előtt; a lejtőkön és a lejtők tetején ideális hely az erősítéseknek és az árokrendszereknek, ahonnan remekül be lehet löni a senki földjét, azt a széles sávot, amelyen a gyalogságnak át kellene vergődnie.

A szövetségesek tervezői nagyon nem szívesen mondtak igent az Omaha-part elleni támadásra, de muszáj volt. Ez Rommel előtt ugyanolyan világos volt, mint Eisenhower előtt. Mindkét parancsnok felismerte, hogy ha a szövetségesek Normandiába törnek be, az Omahán is partra kell szállniuk, különben túlságosan nagy rész tátongana a Utah-part és a britek partszakaszai között.

A part menti. vizekbe rengeteg aknát telepítettek, a parton, a sétányon (amellyel párhuzamosan még dróthenger akadályok is húzódtak) és a meredélyeken szintén. Rommel itt több parti akadályt telepített, mint a Utah-n. A partszakaszt tizenkét erőd vigyázta, 88-as és 75-ös ágyúkkal, valamint aknavetőkkal. Tucátjával erősítették a védelmet a tobrukok és a beton géppuskafészek, amelyeket kiterjedt, jól kiépített árokrendszer kötött össze.

Rommel az Omaha-parton mindent bevetett, amit csak a németek az első világháborúban megtanultak arról, hogyan lehet egy frontálisan támadó gyalogságot megállítani. A tüzelőállásokat úgy jelölte ki, hogy az árterületet és magát a partot mindenféle fegyverekkel keresztűz, vízszintes és függőleges tűz alatt tudják tartani. A partszakasz két szélén magasodó szirtekre telepített tűzérségi állások 88 milliméteres ágyúi az Omaha-partot teljes hosszúságában tűz alatt tudták tartani. Az árokrendszernek föld alatti szakaszai is voltak, s alagutakkal összekötött raktárhelységei. A védelmi csomópontok a szurdokok bejáratánál koncentrálódtak, amelyeket mindezen túlmenően még nagy beton útakadályok is védtek. A nagyobb ágyúkat a tenger felőli oldalon beton szárnyfalak óvták. Nem volt a partnak egyetlen tenyérnyi területe sem, amely ne lett volna előre belőve.

Az amerikai deszantcsónakot látva, a német védők alig hittek a szemüknek. "Megáll az agyam, ezek itt vannak! - kiáltotta Frerking

hadnagy - De hát ez lehetetlen! Ilyen nincs!" Letette a távcsövét, és harcálláspontjára sietett, amely az egyik Vierville környéki bunkerben volt.

"- Deszantcsónak tőlünk balra, Vierville előtt, a part felé tart! kiáltott Hein Severloh káplár a Widersrandnest 62-ben.

- Ezek nem normálisak - jelentette ki Krone őrmester. - Partra akarnak úszni? Itt, az ágyúink előtt?"

A tűzérezred parancsnoka szigorú parancsot adott: "Ne lőjenek, amíg az ellenség a víz széléhez nem ér!"

Végig a meredélyen német katonák figyelték a közeledő dereglyét; minden puska, ágyú, aknavető felé irányult. A 62-es bunkerben Frierking telefonon adta az utasítást a két kilométerrel beljebb települt tűzérségnek: "Dora cél, össztűz, távolság 4-8-S-0, alapisírnál 20+, csapódógyújtó."

Robert Walker százados (29. hadosztály, 116. ezred, törzsszázad) később így írta le a Vierville előtti védműveket: "A sziklás gerinc tele volt jól álcázott lövésztechnőkkel és föld-fa bunkerekkel. A bunkerek szemből gyakorlatilag észrevehetetlenek voltak. Tüzelőnyílásaik oldalirányba néztek, hogy a partot és a meredélyeket keresztűz tűz alatt tudják tartani. A bunkerekben a tüzelőállások mellett bekeretezett, beüvegezett lőtérképek függtek a falon."

A. J. Liebling, aki a *New Yorker*-t tudósította az invázióról, néhány nappal a D-nap után megmászta a meredélyt. "Az árkok mélyek, keskenyek és olyan tekervényesek, hogy a támadókat bármely ponton több irányból is tűz alá vehették - írta. - A rendszer fontos pontjai, például a harcálláspont és az aknavetőállások betonból készültek. A harcálláspont hét-nyolc méternyire a földbe van süllyesztve, s belül téglával falazták ki. A helyőrség föld alatti, bombabiztos, gerendamennyezetű, fapadlós hálólhelyiségekben aludt." Liebling szemében olyan volt, mint "egy igazi Maginot-vonal".B

A szövetségesek négy tényezőre alapozták azt a véleményüket, hogy ezt a szinte áttörhetetlen pozíciót mégis eredményesen lehet támadni.

Először: a hírszerzők jelentették, hogy az erődítményekben és az árkokban a kedvetlen lengyelekből és oroszokból verbuvált 716. gyalogoshadosztály katonái lapulnak, s az Omaha-parton csupán egyetlen, körülbelül nyolcszáz fős zászlóalj teljesít szolgálatot.

Másodszor: a bombázásra kijelölt B-17-esek minden rendelkezésükre álló eszközzel támadják a partot, megsemmisítik vagy legalább semlegesítik a bunkereket, fedezékül szolgáló bombatölcséreket robbantanak a parton és a meredélyen.

Harmadszor: a B-17-esek távozása után a haditengerészet ágyúi és az LCT(R)-ek rakétái eltörölnek mindent, ami a bombázás után még él és mozog. A 29. és az 1. gyalogoshadosztályok katonáival közölték, hogy a problémáik majd akkor kezdődnek, ha felérnek a meredély tetejére, s elindulnak a D-napra kijelölt célpontjaik felé.

Az optimizmus negyedik oka az volt, hogy az Omaha-parti ellenállás leküzdésére negyvenezer ember és háromezer-ötszáz gépjármű állt rendelkezésre.

A valóságban aztán semmi sem alakult így. A hírszerzés tévedett: a nem sokra tartott 716. hadosztály helyett a nagyon is harcképes 352. hadosztály őrizte a partszakaszt. Nem egy német zászlóalj volt ott, hanem három. A felhőtakaró és a késés miatt a B-17-esek csak a parttól öt kilométerrel beljebb tudták kioldani bombáikat, egyetlenegy sem hullott a partszegélyre vagy a meredélyre. A haditengerészeti ágyúzás rövidnek és általában pontatlannak bizonyult, s minden esetben a meredély tetején emelt nagy erődítésekre koncentrált. Végül pedig az összes rakéta a kelleténél hamarabb csapódott le, legtöbbje a sekélyesben, ezrével pusztítva a halakat, de nem a németeket.

Walker százados, aki egy LCI-t közelítette meg a partot, így emlékezett a H-óra előtti percekre: "Ahogy a partra néztem, összeszorult a szívem. Hihetetlennek tűnt, mennyire békés, nyugodt és érintetlen a táj. Minden zöld volt. Minden ház és épület érintetlen. A templomtornyok büszkén és dacosan álltak helyükön.* - Hol a francban vannak a repülősök? - kiáltottam."4

Az Overlord Omaha-parti részét gondosan és pontosan kidolgozták. Eszerint a partszakasz jobb oldala (a nyugati része) a 29. hadosztály 116. ezredének (amelyet erre az egy napra az 1. hadosztályhoz csatoltak) és a 2. ranger zászlóalj C századának jutott. A bal oldal az 1. hadosztály 16. ezredének. A két ezrednek a terv szerint egy vonalban, * A támadás előtti eligazgatáson Walkeréknek azt mondták: "Ez a makett zöldnek mutatja a parti sáv mögötti területet, de a D-napon nem így fog kinézni, mert a bombázás, az ágyúzás és a rakéták miatt barna lesz. És a templomtornyokat ne tekintsek tájékoztatósi pontoknak, mivel kő kövön nem marad."

egymás mellett felsorakozott századokkal kellett támadnia. A terepet nyolc szektorra osztották: Charlie, Dog Green, Dog White, Dog Red, Easy Green, Easy Red, Fox Green és Fox Red (balról jobbra). A 116-osokra osztották a Charlie-tól az Easy Greenig terjedő szakaszokat.

A terv nagy vonalakban a következő volt.

Az első hullámban mindkét ezredből két-két zászlóalj száll századonként partra, nyomukban a harmadik zászlóaljjal. A rohamcsapatok feladata, hogy a part minden zegét-zugát árásszák el tűzzel: M-lesekkel, 30-as kaliberű géppuskákkal, BAR-okkal, páncélöklökkel, 60 milliméteres aknavetőkkal és lángszórókkal. A rohamcsapatok előtt a kételtű tankok, a haditengerészet víz alatti robbantó csoportjai és a földi erők utászai haladnak. Mindegyik rohamcsapat és támogató egység külön feladatot kap, amelyek mind a kijáratok megnyitását célozzák. Mialatt a gyalogosok minden rendelkezésükre álló fegyverrel lövik a németeket, a robbantó csapatok a levegőbe röpítik az akadályokat, s zászlókkal megjelölik a megtisztított útvonalakat, hogy a dagálykor érkező deszanthajók kormányosai lássák, merre mehetnek.

Ezután jön a deszanthajók következő hulláma. Pontos, feszített ütemterv szerint hozza az erősítést, amely pontosan a szükséges időpontban tesz partra fegyvereket. Ezek skálája az M-1-esektől a 105 milliméteres tarackokig terjed, továbbá újabb tankokat, dzsipeket, egészségügyi egységeket, forgalomirányítókat, törzseket, híradós egységeket - mindazt a tárgyi támogatást és adminisztratív irányítást, amit két felduzzasztott létszámú, teljes mellszélességgel támadásba lendülő gyalogoshadosztály igényel.

H plusz 120 perckor a járművek a megnyitott szurdokokon elindulnak föl a platóra, ahonnan továbbhaladnak D-napi célpontjaik irányába, mindenekelőtt Vierville, St-Laurent és Colleville felé, majd

nyugatnak Point-du-Hocnak, illetve délnek kanyarodva, az Omahaparttól nyolc kilométerre fekvő Treviérés bevételére.s

Eisenhower kis aforizmájának helytállósága - csata előtt a terv a minden, a csata kezdetekor azonban el kell hajítani - az Omaha-parton tökéletesen igazolódott. Semmi sem alakult úgy, ahogyan kellett volna, abban a pillanatban pedig, mikor a németek tüzet nyitottak a partra szálló erőkre, a terv valóban nem ért egy hajítófát sem.

A 116. ezred A századának kivételével egyetlen alakulat sem a tervezett helyen ért partot. Az E századnak több mint a fele egy kilo

méterrel, a másik fele kettővel tévesztette el a kijelölt szektorát. Ez a szél és az árapály jelenség miatt alakult így.

A 25-35 kilométeres sebességű északnyugati szél méter magas, időnként másfél méteres hullámokat hajtott, amelyek jobbról balra sodorták a dereglyéket. Ugyanígy a beálló dagály öt kilométeres sebességű áramlatai (az Omaha-parton 05.25-kor állt be a teljes apály).

H-órára a deszantnaszádokban szorongó emberek már tengeribetegek voltak, és nyomorultul érezték magukat. Legtöbbjük négy vagy még több órája mászott le a kötélhálón. A hullámok minduntalan átcsaptak a csónak oldalán. A legtöbb LCVP-ben és LCA-ban (deszantcsónak, a Higgins-csónakok brit változata) a szivattyúk nem győzték a munkát, és a katonáknak a sisakjukkal kellett kimeregetniük a vizet.

A kétszáz deszantnaszád közül legalább tíz teljesen megtelt vízzel; utasaik zömét a parti őrség mentőnaszádjá vette föl, gyakran csak órák múltán; sokan a tengerbe fúltak. Csüggesztő látványt nyújtottak a mentőmellényekben és tutajokon életükért küzdő katonák: az elsüllyedt DD tankok személyzete.

Az első hullámban induló emberek már a csata kezdete előtt kimerültek és megkavarodtak. És mégis: tengeribetegségük és a minduntalan arcukba csapó hullámok miatt alig várták már, hogy partra léphessenek. Úgy érezték, a Higgins-csónakoknál nagyobb szörnyűség egyszerűen nem várhat rájuk. Egyetlen vigaszuk az volt, hogy rettentő mennyiségű ágyúgolyó süvített el fejük fölött a part felé de még azok is inkább a meredély tetején vagy beljebb csapódtak be, nem a partszegélyen. H mínusz öt perckor az előkészítő ágyúzás befejeződött.

Alfred Sears elektrogépész altiszt az első hullámban indult tizenhat LCVP közül az utolsóban szolgált. Beszállás előtt egy tengerész zászlós azt mondta nekik, hogy mire partot érnek, "az összes német bunker rommá lesz löve". Sears elmondta: "Mi annyira hittünk ebben, hogy felültünk a naszád gépházának a tetejére, onnan élveztük a műsort. Egészen odavoltunk a rakétás hajók tüztől. Vagy ezer rakéta verte a partot pontosan azon a helyen, ahol szilárd talajra akartunk lépni. Állati jól nézett ki."

Joe Smith tengerész hadnagy a kihajózást irányító tisztek egyike volt. Azt a megbízatást kapta, hogy zászlókkal jelölje meg az utat a

116. ezred A századát szállító deszanthajó számára. A Higgins-csónak, amelyben ült, a legelsőik között ért ki a partra. "A németek békén hagytak minket a parton. Nem tudtuk, miért. Láttuk, hogy lefelé nézegetnek. Bizarr érzés volt. Ott álltunk közvetlenül szemben egy német 88-as üteggel, de az ágyúk szerencsére úgy voltak elhelyezve, hogy a partot tudták lőni, a tengert nem, és így nem láttak minket."

A Smith csónakja mögött érkező Higgins-csónak az A század egyik rohamcsapatát hozta, amelynek tagjai azt hitték, hogy bekövetkezett, amivel kecsegtették őket, s a bombázás és az ágyúzás elsöpörte az ellenséget. A rámpa leereszkedett.

"Dora cél... Tűz!", kiáltotta Frerking hadnagy a telefonba. Mikor az üteg működésbe lépett, a környéken körös-körül tüzelésbe kezdtek a már türelmetlen tüzérek. Frerkingtől balra három MG-42-es géppuskafészek helyezkedett el; előtte egy erődített aknavetőállás; a tenger felőli lejtőn árokrendszer, lövészekkel. Minden fegyver dörögni kezdett.'

"Nekiütköztünk egy homokpadnak - emlékezett Alfred Sears -, lecsaptuk a rámpát, aztán ránk szabadult a pokol. A csónakban ülők géppuskagolyó-záporba kerültek. A hadnagy azonnal meghalt, átlőtték a fejét.""

Az elől haladó LCA 1015-ben, amelyik az A század embereit és Taylor Feller századost vitte, mindenki meghalt, még a rámpát lebocsátani sem volt idejük. Egyszerűen elpárolgott. Sose tudta meg senki, hogy aknára futott-e, vagy hogy egy 88 milliméteres ágyú találta-e el.y

"Leengedték a rámpát - idézte fel emlékeit Joe Smith, a flotta kihajózási tisztje -, mire egy vagy két német géppuska azonnal tüzet nyitott, a lövedékek közvetlenül a csónak előtt spriccelték föl a homokot. Senki sem mozdult. A kormányos felállt és elordította magát, és abban a pillanatban valamiért minden épp elhallgatott, és olyan tisztán hallatszott a hangja, mint a vasárnapi harangszó. Azt kiabálta: - Az ég szerelmére, srácok, menjetek már! Nekem van még egy fordulóm!""¹⁰

Végig az egész parton okádták a tüzet a német géppuskák a kiszolgáltatott helyzetben lévő amerikaiakra. (Frierking hadnagy bunkerében, a 62-esben az egyik lövész nem kevesebb, mint 12 ezer lövedéket lőtt ki aznap reggel.) A nem a megfelelő helyeken történt

partot érés következtében az amerikai katonák csoportokba tömörültek, az egyes csoportok között pedig széles sáv tátongott, nemegyszer egy kilométernél is több; ez lehetővé tette a németeknek, hogy összpontosítsák a tüzet. Amint a Higgins-csónakok és a nagyobb LCI-k megközelítették a partot, a német tüzérség a tobrukokból és a parti állásokból löni kezdte őket.

Charles Jarreau, a parti őrség egyik dízelgépésze az LCI 94-en szállította a katonákat. A parancsnoka "régi motoros" volt, harminckét éves, a polgári életben is hajós ember, aki a maga egyéni stílusában intézte a dolgokat. Popeye volt a ragadványneve. Indulás előtt több láda J&B whiskyt vételezett, a szakáccsal pedig közölte, hogy egész nap az emberek között legyen, és "itassa őket, míg meg nem elégelek vagy el nem fogy. Szinte egész nap ittunk. Egy falatot se ettünk, viszont egész nap ittam, de még csak spicces se lettem. Egyáltalán nem hatott rám."

Az LCI 94 az első hullámban indult, közvetlenül a tengerész utászok és az útkijelölők mögött. "Ekkorra már kezdett nagyon meleg lenni a helyzet. Popeye ránézett a jelünkre, és azt mondta, hogy ő bizony arra nem megy, mert úgy sose érünk partot. A többi LCI ment a kijelölt útvonalán, de egy se ért ki, mert mindet szétlőtték. Ettől aztán a kapitányunk rettentő nagyot nőtt a szemünkben."

Popeye körülbelül száz méterrel arrébb manőverezett, ott a part felé fordult, kivetette a hátsó horgonyát, s egyharmad sebességgel haladt addig, míg mintegy húszméternyire meg nem közelítette a víz peremét. Akkor lebocsátotta a rámpákat, és a 116-osok kitódultak rajtuk. Kiszállásukkal a hajó megkönnyebbedett. Popeye hátramenetbe kapcsolt, a kis Briggs & Stratton segédmotorral felhúzza a horgonyláncot, és kihátrált a nyílt vízre. Hajója huszonhat fős legénységéből öt halt meg a géppuskatűzben, a kétszáz gyalogosból, mire kigázoltak, húsz."

John Barnes sorkatona (116. gyalogezred, A század) is egy LCA utasa volt. A szilárd talaj felé közeledő, egysoros vonalban haladó tizenegy másik hajó valamelyikén elkiáltotta magát valaki. "Nézzétek meg jól, hogy legyen miről mesélnetek az unokáitoknak!"

Ha megérjük, gondolta Barnes.

Velük szemben ott magaslott Vierville templomtornya: az A század a tervezett helyen kötött ki. Az LCA bömbölve gyorsított. "Hir

telen bokáig érő víz kavargott körülöttem, és a naszád eleje süllyedni kezdett. A víz pillanatokon belül derékig ért, ordítani kezdtünk a mellettünk hajózóknak. Visszaintegettek. Alólunk meg egyszerűen kiment a hajó. Fel akartam fúvatni a mentőmellényemet, de eltört a szén-dioxid patron szelepe, és elillant a gáz. Kis híján elmerültem. Vakrémületemben elkaptam az előttem álló vállát, és felmástrom a hátára. A víz színén fejek imbolyogtak, a többi hajó meg ment tovább a partnak."

Néhányan felfűjt mentőmellényeket kötöttek a fegyvereikre. Barnes mellett elúszott egy mentőmellényes puska, majd egy lángszóró, amelyet két mellény tartott a felszínen. "Ezekbe kapaszkodtam, de még mindig úgy éreztem, hogy elsüllydek. Nem tudtam a fejem a víz fölött tartani. Próbáltam kibújni a mellényemből, de nem bírtam mozogni. Gearing hadnagy vágta le rólam a szuronyával, így levette rólam a holsúlyt. Akkor már minden rendben volt, tudtam úszni."

Rohamcsapatuk körülbelül egy kilométerre volt a parttól. Laird őrmester ki akart úszni, de Gearing hadnagy azt mondta: "Nem úszunk, hanem megvárjuk, míg fölszed valamelyik utánunk jövő hajó." De nem állt meg egyik sem: a kormányosok parancsa úgy szólt, hogy csak menjenek tovább, a mentést bízzák másokra.

Kis idő múltán "egy barátságos angol hang kiáltott ránk az egyik LCA-ból. Megállt és fölszedett minket. Üres volt. Megismertük a kormányost, az *Empire Javelin-en* szolgált. Nem akart visszafordulni a partnak. Megkérdeztük, hogy ment a többieknek. Azt mondta, rendben kirakta őket. Visszamentünk az *Empire Javelin-re*, arra a hajóra, amelyikről 04.00-kor elindultunk. Mennyi ideig tartott? Valahogy perceknek tűnt. Mikor eszembe jutott megkérdezni, hány óra, azt mondták, 13.00."z

Barnesnak és rohamcsapatának óriási szerencséje volt. Az A század legénységének hatvan százaléka ugyanabból a városból, a virginiai Bedfordból érkezett. Bedford városa számára az Omaha-part első tizenöt perce rettenetes gyászt hozott.

A G és az F századnak közvetlenül az A után kellett volna jönnie, de körülbelül egy kilométernyire elsodródtak, s így az erősen védett Vierville környékéről a németek minden tüze az A századra zúdult. Mikor a Higgins-csónakok rámpái lecsapódtak, az emberekre egy

szerre özönlött a géppuskák, az ágyúk és az aknavetők tüze. Az A század kétszáznál több embere közül csak húsz-huszonötön úszták meg élve, s ők is szinte valamennyien megsebesültek.

Thomas Valance őrmester is hajsál híján ott maradt. "A rámpáról lejövet térdig érő vízbe kerültünk. Nekifogtunk csinálni, amire kiképeztek minket, azaz hogy menni előre, aztán letérdelni és tüzelni. Az egyik gond az volt, hogy nem tudtuk, mire löjünk. Én láttam, hogy az egyik betonerdőből nyomjelzők röppennek kifelé, akkora erőd volt, mint egy ház. Sose hittem volna, hogy ágyúállás ekkora is lehet. Löttem rá, de hát egy 30-as kaliberű puskával nem dönthettem romba egy német betonerdőt."

Közben gyorsan közeledett a dagály, s Valance körül sorra hullottak az emberek. Nehéz volt talpon maradni: mint a legtöbb gyalogos, ő is erősen túl volt terhelve, bőrig átázott, kimerült, kerülgette a vizes homokon az aknákkal felszerelt akadályokat.

"Eldobáltam a felszerelésemet, mert húzott le a vízbe. Emlékszem, ott imbolyogtam a vízben, hadonászva keresgéltem az egyensúlyomat, na és akkor lőtték keresztül előbb a tenyeremet, aztán meg a térdemet. Henry Witt közlegény odaesett mellém. Emlékszem, azt mondta: - Őrmester úr, ezek hagynak itt megdögleni minket, mint a patkányokat. Pontosan úgy, ahogy a patkányokat."

Valance-t megint eltalálták, a bal combjába fúródó lövedék eltörte a medencecsontját is. Kapott két további hússebet is. A hátizsákját két lövedék lyukasztotta át, sisakja állszíját is leborotválta egy golyó. Kivonszolta magát a partra. "Odatámolyogtam a védőgáthoz, leroskadtam a tövébe, és az az igazság, hogy az egész napot abban a testhelyzetben töltöttem. Ezzel részemről az invázió véget is ért, mivel kilóttek ugyanúgy, ahogy a századom legnagyobb részét. A bajtársaim holttestét partra mosta a tenger, a rengeteg barátom között én voltam az egyetlen élő. Mind meghaltak, sokukat a szó szoros értelmében szétszaggatta valamilyen robbanás."-;

A maga hajóján Edward Tidrick hadnagy volt az első áldozat. Abban a pillanatban, amint a rámpáról a vízbe ugrott, golyó fúrta át a nyakát. Kitántorgott a partra, és odazuhant Leo Nash sorkatona mellé. Annyi ereje még maradt, hogy felkönyököljön és azt mondja: "Előre a drótvágó ollókkal!" Abban a másodpercben a fejétől a hasáig egy géppuskasorozat szántott rajta végig.

06.40-kor már csak egyetlen tiszt élt, E. Ray Nance hadnagy, s ő is megsebesült: a bokáján és a hasán találták el. Az őrmesterek mind meghaltak vagy megsebesültek. Az egyik csónakban a rámpa lebocsátásakor a harminctagú rohamcsapat minden tagja meghalt, még mielőtt a vízbe léphetett volna.⁴

George Roach sorkatona lángszórós volt, a mérlegen ötvenhét kilót nyomott. Negyvenöt kilónyi felszerelést cipelt a partra, egyebek között az M-1-es puskáját, lőszert, kézigránátokat, egy húszliteres tartályt a lángszóróhoz való folyadékkal, különféle csavarkulcsokat és egy nitrogénpalackot.

"Elindultunk kifelé a rámpán, nagyon nagy volt a veszteségünk. Nem bírtuk megállapítani, honnan jön a tűz, hogy a meredély tetejéről vagy a parti nyaralófélekéből lönek-e miránk. Hasra vágtam magam, és a puskámmal lőni kezdtem az egyik házat. Wilkes őrmester meg megkérdezte: - Maga meg mire lő? - Mondtam neki, hogy nem tudom."

Roach a maga rohamcsapatából Wilkes őrmesteren kívül csak egyetlen túlélőt látott: Gil Murdoch sorkatonát. Együtt kapaszkodtak egy akadály mögött. Murdoch elvesztette a szemüvegét, és nem látott.

"- Tudsz úszni? - kérdezte Roach. - Nem.

- Ide figyelj, itt nem maradhatunk, és úgy veszem észre, itt senki sem tudja, hogy mit kéne csinálni. Álljunk fel innen, és sodortassuk ki magunkat a dagállyal."

Elindultak, majd meghúzódtak egy kilótt tank mögött. Mindketten csak könnyebb sebesülést szenvedtek. A tenger egyre magasabbra emelkedett, a tankba kapaszkodtak. Roach úszva indult a part felé, de körülbelül félúton egy Higgins-csónak fölvette. "Ez úgy 10.30 körül történhetett. Még abban a percben elaludtam."

Roach végül is kijutott a védőgáthoz, ott a szanitécnek segédkezett. Másnap összetalálkozott századának életben maradt tagjaival. "Találkoztam Cota tábornokkal, váltottunk is néhány szót. Megkérdezte, melyik századhoz tartozom, és mikor megmondtam neki, csak csóválta a fejét. Az A század már nem létezett. Mikor összejöttünk, kiderült, hogy mindössze nyolcan maradtunk belőle harcképesek."

(Cota megkérdezte Roachot, mihez kezd majd a háború után. "Szeretnék egyetemre menni - válaszolta Roach. - Lehetőleg a Ford

hamre." Öt évvel később le is diplomázott. 1990-ben mondta: "Azt hiszem, annyi hosszú év alatt sem telt el úgy nap, hogy ne gondoltam volna azokra, akik ottmaradtak."S)

Lee Polek őrmesterék deszantcsónakja a part közelében érve már süllyedőfélben volt. Mindenki levette a sisakját, és meregette a vizet. "Ordítottunk a hajósoknak, hogy vigyenek már ki minket, mert inkább harcolunk, mint megfulladunk. Ahogy leengedtük a rámpát, gépfegyver- és puskatűz zúdult ránk. Elkiáltottam magam, hogy úszáshoz és harchoz felkészülni. Egyenesen a dereglyénkbe lőttek. Három szakaszvezetőm állt elől, azokat eltalálták, meg másokat is. Néhányan kimásztak oldalt, a palánkon. Két tengerészt is meglőttek. Beugrottam a vízbe, csak bokáig ért, elkezdtem futni, de akkor hirtelen derékig merültem a vízbe. Behúzódtam egy olyan vasból készült parti akadály mögé. Azt is verték a golyók, meg az

embereknek is jutott. Néhányukkal valahogy kijutottam a partra, a kavicsosra, és ott létszámmellenőrzést tartottam. Csak tizenegyen maradtunk a harmincból, akik ugyanazzal a csónakkal jöttünk. Amikor jött a dagály, odafutottunk a víz széléhez, és fedezékbe vonszoltuk a sebesülteket. Volt olyan köztük, akit még a parton is eltaláltak. Egyre többen gyűltek össze. Az ágyútűz is szedte az áldozatait. Az emberek próbáltak segíteni egymásnak.

Ahogy ott ültünk egy kupacban, mondom Jim Hickeynek, hogy szeretném megérni a negyvenedik évemet, szeretnék heti negyven órát dolgozni, és óránként egy dollárt keresni (mielőtt katona lettem, harminchét és fél cent volt az órabérem). Úgy éreztem, heti negyven dollárral kiskirály lennék. Jim Hickey még most is felhív New Yorkból minden év június 6-án, és megkérdezi: - Na, őrmester úr, még mindig heti negyven dollárt keres?"~

Az A század jóformán még egy puskát sem süttött el. Szinte biztos, hogy egyetlen németet sem lőttek le. A terv szerint 07.30-ra a Vierville előtti meredély tetején kellett volna lenniük, de 07.30-kor a maroknyi túlélő a védőgát tövében kucorgott, gyakorlatilag fegyvertelenül. A század 96 százaléka odaveszett.

De az áldozat nem volt hiábavaló. Az A század katonái puskákat, géppisztolyokat, gránátokat, TNT tölteteket, géppuskákat, aknavetőket, aknavető-lövedékeket, lángszórókat, élelmiszer-csomagokat és más felszereléseket vittek magukkal a partra, amelyek most ott hevertek

elszórva a Dog Green homokján. Ezek a fegyverek és felszerelések az életet jelentették a gyalogság utánuk jövő hullámainak, akik a dagállyal érkezve kénytelenek voltak mindent elhagyni, hogy kijussanak.

A 116. ezred F százada, amelynek a Dog Reden kellett volna szárazföldre lépnie, célpontjához közel, a Dog Red és a Dog Green határának két oldalán kötött ki. A G század azonban, amelynek a terv a F századtól jobbra, a Dog White-on jelölte ki a helyét, messze elsodródott balra. A két század pontosan a masszív Les Moulins-i erődökkel szemben egyesült, s így a németek koncentrált tűz alá tudták venni őket.

Az F és a G század embereinek életük leghosszabb és legveszélyesebb útja volt az a kétszáz méter, amit a Higgins-csónakoktól a parti kavicsosig meg kellett tenniük. Harry Bare őrmester csónakjában a rohamcsapatot vezető hadnagy abban a pillanatban meghalt, amint a rámpát leeresztették. "Mint rangidős tiszthelyettes - mesélte Bare -, megpróbáltam az embereket lezavarni a csónakról, és valahogy kijutni velük a védőgátig. Kigázoltunk a homokra, és hasra vetettük magunkat. A rádiósom alig méternyire volt tőlem, mikor szétlőtték a fejét. A part tele volt halottakkal, kar és láb nélküli emberekkel... Istenem, olyan borzasztó volt."

Mikor hol kerülgetve a parti akadályokat, hol mögéjük húzódva Bare végre eljutott a védőgátig, megpróbálta megszervezni embereit. "A csónakomban érkezettek közül csak hatan maradtak életben. Egy merő lucskos voltam, reszkettem, de minden erőmet összeszedtem, hogy ura maradjak a helyzetnek. Éreztem, hogyan markolnak belém a félelem jeges ujjai.""

John Robertson, az F század katonája a part felé tartó csónak palánkján áthajolva öklendezett. Az őrmestere rákiáltott, hogy húzza be a fejét. Robertson így válaszolt: "Ha behúzom, a tengeribetegségtől halok meg, úgyhogy mindegy."

Mikor a csónak nekifutott egy homokpadnak, a kormányos ráordított a katonákra, hogy azonnal induljanak. Lecsapódott a rámpa, "a fiúk meg beleugráltak a nyakig érő vízbe". Robertson a csónak végén állt és látta, hogy a parancsnokát, Hilscher hadnagyot megöli egy felrobbanó ágyúlövedék. Aztán egy lángszóró robbant fel.

Robertson a vízbe ugrott. A magával cipelt huszonöt kilónyi lőszer és a többi felszerelés ellenére sikerült kivergődnie addig, ahol már csak alig térdig ért a víz.

"Csak feküdtem ott benne, és törtem a fejem, hogy most mitévő legyek. A hátam mögött jött egy Sherman tank, pontonok voltak köréje kötve. Választhattam: legázoltatom magam a tankkal vagy a géppuska- és ágyútűzön keresztül kirohanok. Máig sem tudom, hogyan sikerült, de kijutottam a kavicsosig."~

Warner Hamlett őrmester (F század) a partra érve rádöbbsent, hogy átázott öltözékében és súlyos felszerelésével nemigen tud futni. Kiáltásokat hallott: "Tűnjetek a partról!" Rájött, hogy csak egyetlen esélyük van, "a lehető leggyorsabban eltűnni a partról, mert ott teljesen kiszolgáltatott helyzetben voltunk". Előrebotorkált, látott egy gödröt, és beleugrott. Pontosan O. T Grimes-ra.*

Egy ágyúlövedék, amelyik tőlük tíz méternyire robbant, kiütötte Hamlett kezéből a puskáját; és lesodorta a sisakját. Négykézláb értük mászott, aztán megpihent, hogy visszanyerje erejét, s hogy lássa, elbírja-e a lába. Elbírta. Takarástól takarásig szökkenve haladt a kavicsos sáv felé. Épp egy akadály mögött feküdt, mikor: "a félelemtől falfehéren odazuhan mellém Gillingham, az egyik fiatal közlegény. Úgy nézett rám, mint aki segítségért könyörög. Mondtam neki, hogy váljunk szét, mert a németek kettőre inkább lőnek, mint egyre. Nem felelt, én meg föl pattantam és rohantam tovább."

Egy ágyúgolyó robbant kettejük között. "Levitte Gillingham állát a csonttal együtt, csak egy kis húscsapat maradt belőle. Azt tartotta a kezével, úgy rohant a kavicsos felé, Oda is ért, Bill Hawkes meg én belenyomtunk egy adag morfiumot. Ott maradtunk mellette vagy harminc percig, míg meg nem halt. Egész idő alatt magánál volt, és tudta, hogy meg fog halni."

A víz felől nézve a katonák szemében az a keskeny, kissé kiemelkedő kavicsos sáv abban a percben a világ legáhítottabb helyének tetszett. Odaérve azonban látniuk kellett, hogy szögesdrót borítja, amelyen csak úgy lehet keresztüljutni, ha nyílást robbantanak bele. A túlsó oldalán pedig nem várta őket semmi más, csak halál és nyomorúság. És jólle

* "Nemrég, az 1987-es találkozónkon - mesélte Hamlett - O. T azt mondta, hogy még mindig fáj a háta a bakancsától."

het itt védve voltak az emelkedő lövészárkaiból rájuk zúduló géppuska- és puskatűztől, az aknavető lövedékeitől azonban itt sem. Annak a néhány embernek, akinek sikerült idáig érnie, szanaszét szóródott az egysége. Alig néhány fegyverrel rendelkeztek, vezetőjük pedig csak egy-kettő volt. (Wise hadnagy - F század -, egyike volt annak a nagyon kevés tisztnek, akinek sikerült eljutnia a védőgáthoz. Már a drótakadályokba készült nyílást robbantani, mikor egy puska golyó homlokra találta és megölte.) Nem tehettek mást, mint hogy meglapultak és reménykedtek, hogy az utánuk jövők hoznak bangalore tölteteket, amelyekkel szétrobbanthatják a szögesdrótok szövevényét.

Kijelölt céljától legtávolabb a 116. ezred E százada ért partot. Az Easy Greenen kellett volna kikötniük, de ehelyett egy kilométerrel arrébb, az Easy Red és a Fox Green határán léptek szilárd talajra, és összekeveredtek az 1. hadosztály 16. ezredének katonáival. Harry Parley lángszórós volt, tudomása szerint "az egyetlen lángszórós, aki sértetlenül ért ki".* Egy pisztollyal és pisztolytáskával, egy lapáttal, egy mentőmellénnyel, egy esőkabáttal, egy kulaccsal, egy dinamitrúddal és a harminchat kilós lángszórójával kötött ki.

"Mikor a csónakunk feneke nekisúrlódott a homoknak, és levágódott a rámpa - idézte a perct - , úgy éreztem, mintha a pokolba látogatnék." A mellettük hányódó csónakokat egyfolytában lőtte a tüzéség; volt, amelyik égett, volt, amelyik süllyedt. "Kirekesztettem mindent, csak arra figyeltem, hogy menjek az előttem haladó után, le a rámpán a vízbe."

Abban a pillanatban elmerült. "Nem bírtam feljönni. Tudtam, hogy fuldoklom, de hiába próbáltam lecsatolni magamról a lángszóró hámját." Egy bajtársa megragadta a lángszórót, s annál fogva húzta egy olyan helyig, ahol már le tudott állni. "És akkor lassan, félig vízbe fúltn, vizet köhögve, vánszorogva elindultam az előttem fekvő káoszba."

Kétszáz métert kellett megtennie a partig. Teljesen kimerült bele, de sikerült. A partszegélyt géppuskatűz pásztázta. Ahogy a golyók a homokba fúródtak, "olyan hangot keltettek, mint mikor az ember a

* Charles Neighbor (E század) is sértetlenül ért partot, de ő másodlángszórós volt, és csak akkor lépett társa helyébe, mikor az megsebesült.

fogát szívja. A mai napig nem tudom, miért nem hajítottam el a lángszórót, és miért nem rohantam fedezékbe, mint az örült. De nem. Hónapokkal később, mikor megpróbáltam kielemezni, hogy miért sikerült nekem átjutnom ott, ahol a többieknek nem, egyszerű választ találtam. A németek úgy irányították a tüzet a partra, hogy az az első sort találja, így velem, mivel én lemaradtam, nem törődtek. Röviden szólva, könnyen lehet, hogy a hátamon cipelt teher mentette meg az életemet."

Parley a kavicsoshoz érve a káoszba érkezett.

"Az emberek árkokat, gödröket próbáltak ásni maguknak, hogy azokba rejtőzzenek az aknatűz elől. Mások sebesülteket cipeltek vagy segítettek fedezékbe. Csak kúszva vagy négykézláb lehetett közlekedni. Az ágyúzás miatt ordítanunk kellett, ha közölni akartunk valamit. Legtöbbünk olyan állapotban volt, hogy nem is bírt továbbmenni. Egyszerűen csak próbáltunk életben maradni.

A helyzet igazi borzalmasságára akkor ébredtem rá, mikor rájöttem, hogy rossz szektorban kötöttünk ki, és hogy a körülöttem lévő emberek vagy más egységhez tartoznak, vagy soha nem is láttam őket. Ezen túlmenően az előttem fekvő terület nem is olyan volt, mint amilyenre felkészítettek. Emlékszem, lehámoztam magamról a lángszórót, és hason fektemben igyekeztem beásni magamat. Nem sikerült, viszont találtam egy BAR-t. A baj csak az volt, hogy semmit sem láttunk magunk fölött, amire lőhettünk volna. Mi voltunk a célpont."

Parley ott feküdt hát a kavicsos rézsű tövében.

"Féltem, izgultam, és sokat imádkoztam. Egyszer-kétszer le tudtam gyűrni a félelmemet annyira, hogy a vízhez rohanjak, és segítek kihúzni egy-egy tehetetlen katonát, mielőtt átcsapna a feje fölött a dagály. Aznap délelőtt ennyire futotta a bátorságomból." y Ez, mint látni fogjuk, túlzott szerénység.

Lawrence Madill százados (E század) előreösztykélte az embereit. Walter A. Smithben így maradtak meg a történetek: "Az egyik epizód, amelyikre ma is élénken emlékszem, az volt, mikor kiszálltunk a dereglyéből, és a németek tüze elől az általuk felállított akadályok mögött kerestünk fedezéket. Madill százados odajött

mögénk, és azt a parancsot adta, hogy mindent, ami mozdítható, vigyünk magunkkal a partról. Ahogy ott állt és mondta, egyszer csak mintha lerobbant volna a bal karja."

Madill eljutott a védőfalig. Látva, hogy a század egyik aknavetőjét odacipelték már, de nincs hozzá lőszer, visszarohant, hogy hozzon néhányat. Visszatérőben volt már, mikor egy géppuskasorozat lekaszálta. Mielőtt meghalt, még ezt suttogta: "Főtörzsőrmester, vigye az embereket innen a partról! "2°

A 116. ezred A, F, G és E századainak életben maradt tagjai még a parti akadályok vagy a kavicsrézsű tövében lapultak, mikor már jöttek a soron következők: 07.00-kor a B és a H század, 0710-kor a D, 07.20-kor a C, a K, az I és az M. Egyik sem oda érkezett, ahová kellett volna. A kormányosok ide-oda manőverezve kerülgették az akadályokat, s próbáltak kitérni a tűzérési gránátok elől; az ide-oda mozduló füst elfedte a tájékozódási pontokat és a partra kihelyezett néhány jelzőzászlót.

A B század vezérnászádján a parancsnok, Ettore Zappacosta százados hallotta, hogy az angol kormányos felkiált: "Itt nem tudunk kikötni! Nem látom a tájékozódási pontokat! Muszáj odébb húznunk."

Zappacosta előhúzta 45-ös coltját. "Dehogyan húzunk, a keservit! Húzzon egyenesen előre!"

A kormányos engedelmeskedett. A lebecsült ránkén Zappacosta indult el elsőként. Azonnal eltalálták. Thomas Kenser egészségügyis látta, hogy vérzik a csípője és a karja. Még a ránkén állva rákiáltott. "Tartsa magát! Megyek!" A százados azonban már meghalt. Mielőtt Kenser leugorhatott volna a ránkénról, őt is agyonlőtték. A csónak utasai még partot érés előtt egyetlen ember, Robert Sales közkatona kivételével mind meghaltak vagy megsebesültek.z'

A tizenkilenc éves Hatold Baumgarten közlegénynek (B század) a ránkénról való leugrás közben keresztüllőtték a sisakját, egy másik golyó pedig a part felőli karján tartott M-1-es csövét találta el. Miközben kifelé gázolt a derékig érő vízben, bajtársai sorra estek el mellette.

"A partra érve látom, hogy Robert Ditmar - a connecticuti Fairfieldbe valósi volt - a mellére tapasztja a kezét és üvölt: - Eltaláltak! Eltaláltak! - A földre vettem magam, úgy figyeltem. Még vagy tíz métert ment előre, aztán megbotlott. Estében teljesen átfordult a teste, hanyatt esett. A feje a németek irányába nézett, az arca az égre. Azt kiabálta: - Anya! Mama!"

Clarence »Pilgrim« Robertson őrmesternek egy nagy lyuk tátongott a homloka jobb felső sarkában, de csak gázolt előre. Egyszer csak térdre rogyott, és a rózsafüzérével a kezében imádkozni kezdett. És abban a pillanatban a németek egy halálos keresztűzzel szinte kettévágták."

Baumgarten még indulás előtt egy Dávid-csillagot rajzolt a zubbonya hátára és ráírta: "The Bronx, New York", hadd tudja Hitler, hogy kicsoda. Egy akadály mögött lapult. Észrevette, hogy a meredélyen megcsillan egy német sisak. "Célba vettem, és később kiderült, hogy telibe találtam." Ez volt az egyetlen lövés, amit leadott, mert sérült puskája a ravasz meghúzásakor kettétört.

Gránátok robbantak körülötte. "Fölemeltem a fejem, hogy elküldjem a jó francba a németeket, és ekkor húszméternyire tőlem bevágott egy 88-as lövedék. Úgy éreztem, mintha baseballütővel vágtak volna a bal arcomra, de a következmény még annál is rosszabb volt. A felső állkapcsom darabokra tört, az arcom felnyílt. A felső ajkam kettészakadt. A szájpadrólom felhasadt, fog- és ínydarabokkal volt tele az egész szám. Csak úgy dőlt a vérem."

Jött a dagály. Baumgarten leöblítette az arcát a La Manche csatorna hideg, piszkos vizével. Nem vesztette el az eszméletét. A víz szintje percenként körülbelül két-három centiméternyit emelkedett (06.30-tól 08.00-ig mintegy két és fél métert). Baumgartennek, ha nem akart vízbe fúlni, mennie kellett. Közben megint eltalálták: a lábába fúródott egy golyó. Elzuhant a vízben, az érkező dagály hullámverése sodorta a partra. Végül sikerült elérnie a védőgáthoz, ahol az egészségügyiek bekötözték. Közben egyfolytában hullt az aknazápor. "Elkaptam a szanitéc zubbonyát, hogy lerántsam a földre, de elütötte a kezemet, és azt mondta: - Te most sebesült vagy. Ha majd megsebesülök, akkor foglalkozz velem."*

Benjamin McKinney utász őrmestert a partraszállás idejére a C századhoz osztották be. Mikor deszanthajójuk ránkénját leengedték,

* Baumgarten ötször sebesült meg aznap; ötödik alkalommal a jobb térdét találták el, hordágyon szállították a partra, hogy hazavigyék. Később egyetemre ment, és orvos lett. Magnóra mondott történetét így fejezte be: "Örömmel tapasztaltam az utóbbi években Normandiában, és főképp 1988. szeptember 17-én, mikor Vierville-ben felavattuk a 29. hadosztály emlékművét, hogy a franciák őszintén hálásak azért, hogy felszabadítottuk őket a németek alól. Úgyhogy érdemes volt."

"annyira gyötört a tengeribetegség, hogy azt se bántam volna, ha golyót kapok a szemem közé, csak vége legyen már ennek a szenvedésnek". Amint leugrott a ránkénról, "úgy zúdult ránk a puska- és gépfegyvergolyó, mint a záporosó. Kint a part olyan volt, mintha az é'1'ső hullám holtan feküdne ott.". Eljutott a kavicsos rézsűig, amelynek tövéből Storms őrmesterrel körülbelül harminc méterre jobbra észrevettek egy betonbunkert, ahonnan egy géppuskás és egy puskás vadul tüzelt a partra. Odakúsztak.

McKinney kézigránátokat dobott, Storms puskatűz alá vette őket. A két német kiugrott, Storms lelőtte őket. A 116. ezred katonái kezdtek visszaütni.²²

A 116-osok fő irányító csoportjának első tagjai 07.30-kor léptek partra, köztük Charles Canham ezredes, az alakulat parancsnoka, és Norman Cota dandártábornok, a 29. hadosztály parancsnokhelyettese. Egy LCVP-vel jöttek, a C század egyik rohamcsapatával együtt. A naszád fennakadt egy Teller-aknákkal' fölszerelt parti akadályon. Noha fel-le ringatták a hullámok, valami csoda folytán mégsem robbant fel, viszont erős géppuska-, akna- és könnyűlővegtűz záporozott körülöttük. A rámpa lebocsátásának pillanatában hárman azonnal meghaltak, köztük John Sours őrnagy, az ezred hadtápfőnöke.

Felix Branham is ennek a dereglyének az utasa volt. "Canham ezredesnél egy BAR meg egy 45-ös volt, úgy vezetett minket - emlékezett. - Tűzelés közben kilőtték a kezéből a golyószóróját, de akkor elővette a pisztolyát, és azzal folytatta. Ő volt a legbátrabb."²³

J. T. Shea hadnagy, Cota szárnysegédje egy tíz nappal később keltezett levelében így írta le, milyen látvány tárult a partra vergődött parancsnokok elé: "Jóllehet az első rohamcsapatok már körülbelül egy órája a parton voltak, egyik sem jutott tovább a védőgátnál. Odahúzódtak a tövébe, odaszögezte őket a géppuskatűz, az ellenség pedig már kezdte belőni őket az aknavetőivel."

A part tele volt halottakkal, sebesültekkel, helyüket nem találó katonákkal. Norman Cota a falhoz érve azonnal döntést hozott, méghozzá roppant fontosat. Azonnal átlátta, hogy a szurdokokban képtelenség fölmenni, egyszerűen lehetetlen. Viszont ott sem maradhattak, ahol voltak. Nem volt más megoldás, mint felkaptatni a kavicsos rézsűn, keresztülvergődni az aknákkal sűrűn telepített, mo

csaras sávon, fölmászni a meredélyen, kiűzni a németeket az állásaikból, és a belső oldal felől elfoglalni a szurdokot.

Shea hadnagy így írta le Cota dandártábornok akcióit: "Cota tábornok az ellenség tüze dacára átmászott a védőgáton, bátorította és vezette a körülötte lévőket, személyesen irányította egy géppuska telepítését és a velük szemben lévő állások tűz alatt tartását. A védőgát túloldalán húzódó szögesdrót akadályoknál szintén személyesen vett részt a bangalore torpedók elhelyezésében, és egyike volt a nyíláson elsőként átrohanó három embernek."

Hat aknavető lövedékei zuhogtak közvetlen környezetükre; három embert megöltek, kettőt megsebesítettek, de Cota sértetlen maradt. "A különféle egységekből verbuválódott katonák élén elindult föl a meredélyre, amelynek tetejéről hatásos tüzet zúdíthattak az ellenség állásaira." Cota tábornok mögött az aknakereső utászok hozzáálltak, hogy fehér szalaggal megjelöljék az aknamezőn átvezető biztonságos ösvényt.²⁴

A követő hullámokban akadt néhány naszád, amelynek utasai gyakorlatilag ép bőrrel úszták meg a partraszállást - ez a szerencsén és a mennyiségen múlt. A szerencsetényező az volt, hogy el tudják-e kerülni az akkor már jócskán víz alá került, elaknásított akadályokat. A mennyiség annyiban játszott szerepet, hogy a több egyszerre érkező naszád miatt a németek nem tudtak ellenük koncentrált tűzzel harcolni - egyszerűen túl sok volt a célpont. 07.30-ra már kezdték elérni azt, amit elméletileg az első hullámnak kellett volna, s a rohamcsapatok minden szektorban megindultak előre (nem mindig, sőt többnyire nem a számukra kijelölt helyen).

Másoknak balszerencséjük volt. A 07.40 tájban a Dog White-hoz közeledve az első akadályokat kerülgető LCI 92 orrába bevágódott egy 88-as lövedék. Debs Peters őrmester (121. utász zászlóalj) ezen a hajón ült. Így emlékezett: "A becsapódástól néhány másodpercre oldalra fordultunk. Egy gránát a hajó közepébe talált és felrobbant. Minket, akik a fedélzeten voltunk, elkapott a meggyulladt gázolaj lángja. Beleugrottam és úgy elsüllyedtem, mint a balta nyél nélkül." A víz alatt felfújta mentőmellényét, és a felszínre bukkant.

"A németek géppuskatűzzel pásztázták az egész környéket. Én egy póznába kapaszkodtam, míg vissza nem nyertem a lélegzetemet, azegy másikhoz evickéltem. Végül már csak úgy ötvenméternyire

voltam a parttól. A dagály tetőzött, a víz majdnem az útig ért. A partra érve annyira átitatott a víz, hogy csak tántorogni tudtam."

Behúzódtott egy tank mögé, de azt nem sokkal később eltalálta egy 88-as. A mellette guggoló katona repeszt kapott, Peters az arcán sebesült meg. Mégis szerencséje volt: azon kevesek közé tartozott, akik az LCI 92 utasai közül életben maradtak.²⁵

Robert Walker százados (törzsszázad) az LCI 91-en jött, közvetlenül az LCI 92 mögött. (Az LCI 94, amelyet kapitánya, Popeye nem volt hajlandó a kijelölt szektorban parthoz vinni, az LCI 91-től és az LCI 92-től közvetlenül balra manőverezett.) A part felé közeledve puska- és géppuskatűz alá vették őket. Az ide-oda kanyargó bárka nekiütközött egy cölöpnek, s működésbe hozott egy Teller-aknát. A robbanás leszakította a jobb oldali kiszállórámpát.

Walker a bal oldali rámpához ugrott, de az meg égett: egy lángszórót is eltaláltak, a következő lövedék pedig lángra lobbantotta tartályának kocsonyás üzemanyagát. Ordítva vetette magát a tengerbe. "Még a bakancsának a talpa is lángolt." A körülötte állók is megégték, Walkers látott két lövést, akiknek arcát "rettenetes, kifakadt hólyagok borították."

Hevesen gesztikulálva és kiabálva előrohant a kapitány "Mindenki a vízbe!" Walker beleugrott a két és fél méteres vízbe. Annyi felszerelés volt nála, hogy két mentőmellénye dacára sem tudott úszni. Megvált a puskájától, a sisakjától, majd a kenyérszákjától is, s így ki tudott úszni addig, ahol már le tudott állni.

"Ott voltam az Omaha-parton, de nem vad, jól képzett, harcra kész gyalogos katonaként, hanem egy hajótörés kimerült, szinte magatehetetlen, fegyvertelen túlélőjeként." A sekélyebb vízbe érve térdre roskadt, és négykézláb mászott tovább. A védőgáthoz közeledve megpillantotta Zappacosta százados holttestét. A védőfal tövében "tíz-tizenkét katona húzódott meg, javarészt sebesültek. Hátborzongató sebeik voltak".

(Negyvenkilenc évvel később Walkers elmesélte, hogy a jelenet Tennyson híres versét, *A könnyűlovasság támadásá-t* juttatta eszébe, s különösképp ezeket a sorait: "Ágyú tőlük balra,/Ágyú tőlük jobbra,/ Ágyú velük szemben,/ Sortűzet dohogva." Hozzátette még, hogy tudomása szerint minden katona ismerte e sorokat: "Miért? Nem kell tudniuk./Elég tenni s halniuk", bár bajtársai nem ismerték a forrást.)

Walker ugyanarra a következtetésre jutott, mint Cota - bárhol jobb, mint ott. A tervnek *lőttek*, visszamenni nem tud. Elindult hát egyedül föl a meredélyen. Menet közben fölvette egy halott puskáját és sisakját. "Egyedül voltam, teljesen magamra utalva."26

Sidney Bingham őrnagy a 116. ezred 2. zászlóaljának parancsnoka volt. Úgy érkezett a kavicsos rézsűhöz, hogy nem volt se rádiója, se segédtisztje, se futára. A helyettese meghalt, törzsszázadának parancsnoka megsebesült, az E század parancsnoka meghalt, az F századé megsebesült, a H századé szintén meghalt, "az E században pedig a kétszáz-egynéhány katonából ötvenöten kaptak valamilyen sebet".

Bingham ekkor úgy érezte, "teljesen hiábavaló az egész. Ott álltam mint zászlóaljparancsnok, gyakorlatilag alig befolyásolhattam az eseményeket, hiába tudtam, mi volna a teendő". Megszervezett egy harccsoportot az E század vezető nélkül maradt tagjaiból, és elindult velük föl a meredélyre.

Ekkorra már, 07.45-re sokan jutottak ugyanerre az elhatározásra: tiszthelyettesek, fiatal tisztek, s néhány esetben közkatonák is. A parton maradás egyenlő volt a biztos halállal, visszavonulni nem lehetett, s valakinek előre kellett mennie. Voltak emberek, akik vállalták ezt. Bingham így fogalmazott: "Az a nap az egyének és a kis egységek napja volt. A század-, zászlóalj- és ezredparancsnokok taktikai és szervezői képességei nagyon kevés szerepet játszottak."

Bingham megpróbálta kielemezni, mi volt a hiba az első és a második hullám partraszállásakor.

Állítása szerint egyebek között az, hogy az emberek túlságosan hosszú időt töltöttek el a Higgins-csónakokban. "A három-négy órás tengeribetegség az esetleg még meglévő idealizmus utolsó foszlányait is szétszaggatta, s jelentősen csökkentette a vezetés hatékonyságát."

Továbbá: "A katonák nézete szerint túl voltak terhelve. Ez korlátozta mozgásukat, néhányan pedig vízbe fúltak miatta." Nézete szerint "ha az ellenségben lett volna némi lelkesedés és megindul felénk, simán visszazavarhattak volna bennünket a tengerbe".

Binghamet 1944. június 6. óta egészen a kilencvenes évekig gyötörte a hamis önvád. "Gyakran elfogott a szégyen, hogy azon a napon ott a tengerparton tökéletesen alkalmatlan vezetőnek bizonyultam." Így érez a jó zászlóaljparancsnok, mikor egy szakasznyinál alig nagyobb létszámú egységet vezet. Bingham azonban azzal a szakasszal

túljutott a kavicsos rézsűn, s támadást indított a németek ellen márpedig épp ez volt a helyes, az egyetlen, ami az adott körülmények között tenni lehetett.z'

A németek számos ok miatt nem indítottak ellentámadást. Először is: nem volt elég emberük az adott szakaszon. Kraiss

tábornok mindössze két gyalogos és egy tüzér zászlóaljjal rendelkezett: körülbelül kétezer emberrel, azaz kilométerenként nem egészen kétszázötvennel.

Másodszor: lassan reagált. Csak 07.35-kor hívta fel hadosztálya tartalékát, a *Kampfgruppe Meyer-t* (a Meyer-harccsoportot; az egység Kraiss 352. hadosztálya 915. ezredének parancsnokáról kapta a nevét), és akkor is csak egyetlen zászlóalját rendelte előre, amely aztán csak délre érkezett meg. Döntései egy téves feltételezésen alapultak: azt hitte, hogy katonái már megállították az Omaha-parti inváziót.

Harmadszor: a német gyalogság nem volt kiképezve támadásra, hanem csak arra, hogy tartsa állásait és folyamatosan tüzeljen. 1964-ben, egy rádióinterjúban így fogalmazott egy német közle

gény, aki a meredély tetején egy géppuskát kezel: "Eletemben először lőttem eleven emberre. Nem is emlékszem, pontosan hogyan is történt, csak azt tudom, hogy odamentem a géppuskához és lőttem, lőttem, lőttem."z~

Döbbenetes, hány kitűnő ember áldozta életét aznap délelőtt. Walter Schilling százados (D század), aki nagyszerű eligazítást tartott remekül képzett katonáinak, a harmadik hullám első hajóján indult támadásba. Az amerikaiak egyik legjobb századparancsnoka volt. A század egy olyan partszakaszon kötött ki, ahol senki sem volt, nem is lőttek rájuk. "Látja - mondta Schilling George Kobe közkatonának -, mondtam, hogy sima ügy lesz." Néhány perccel később, de még a rámpa lebocsátása előtt egy repesz megölte. Z

William Gardner hadnagyot, a század West Pointban végzett parancs-nokhelyettesét így írta le John Robert Slaughter őrmester: "Fiatal, jóképű, határozott, kemény és agresszív ember volt. Olyan tulajdonságokkal rendelkezett, amelyek birtokában joggal remélhetett magas rangot a seregben."° Dereglyéjük rámpája a parttól mintegy százötven méterre hajlott le. Veszteség nélkül szálltak ki. Gardner

utasította őket, hogy szóródjanak szét, és hasaljanak le. Ő maga nem ért ki: egy géppuskás lelőtte.

Slaughter őrmesterék naszádját villába fogta a német tüzéség. Százméternyire megközelítették a partot, mikor a kormányos azt mondta, hogy itt már le kell eresztenie a rámpát. Willard Norfleet őrmester rászólt, hogy menjen csak tovább.

"- Ezek az emberek súlyos felszerelést cipelnek! Maga csak vigye őket ki egészen!

A kormányos könyörgőre fogta. - De ezek mindnyájunkat megölnék!

Norfleet elővette 45-ös coltját, és a tengerész fejének szegezte. Ki a partra!"

A naszád folytatta útját. Az orrában ülő Slaughter őrmesternek az járt a fejében, hogy ha nem érnek percekben belül partot, tengeribetegségben fog meghalni. A naszád megfeneklett.

"Láttam a filmet, a *The Longest Day*-t [A leghosszabb nap] emlékezett Slaughter. - Jöttek azok a deszantnaszádok, mint a meszes, de a valóságban nem így történt. Leugrottunk a rámpáról, bele a vízbe, és aki nem fulladt bele, azt lelőtték."

Pokoli tűz fogadta őket. "Férfiakat csinált a fiúból - jellemezte a helyzetet Slaughter. - Akadtak közöttük bátrak, mások hamarosan meghaltak, de akik túléltek, azok mind nagyon megijedtek. Néhányan összezsínálták magukat, mások szemérmetlenül jajgattak."

Slaughter kifelé gázolt. "Halottak lebegtek a vízen, mások meg egyszerűen holtnak tettették magukat, és hagyták, hadd sodorják kifelé őket a hullámok. "A D század legnagyobb része egy teljes órát töltött a vízben, kifelé gázolva. Mikor végre szilárd talajt érzett a talpa alatt, Slaughter csak egy valamire tudott gondolni: "hogy átjussak a parti sávon, és elérjek a kavicsos rézsűig". Sikertült neki.

"Első dolgom az volt, hogy levettem a rohammellényemet, és kiterítettem az esőköpenyemet, hogy meg tudjam tisztogatni a puskámat. Ekkor vettem észre, hogy lyukak vannak a köpenyemen. Rágyújtottam az első cigarettámra. [Műanyagba csomagolva vitte magával.] Muszáj volt pihennem és összeszednem magam, mert teljesen elgyöngült a térdem.

Arra jött Canham ezredes felkötött jobb karra, a bal kezében egy 45-össel. Ordította és üvöltött a tisztekkel, hogy vigyék az embere

ket a partról. "Tűnjenek erről az átkozott partról! Menjenek, öljk a németeket!" Az egyik tiszt egy elhagyott német bunkerbe menekült az aknatűz elől. Canham ezredes meg ráordított, épp az orrom előtt: "Vonszolja elő magát, és viselkedjen tiszthez méltóan!"-"

Ez volt a csata kritikus pillanata, a legfontosabb próba: tud-e a demokrácia olyan fiatalembereket produkálni, aki eléggé eltökéltek ahhoz, hogy egy ilyen percben átvegyék az irányítást, s az élre álljanak? Mint Carl Weast sorkatona mondta: "Egyszerűen félelmünkben álltunk meg annál a rezsűnél. Feküdtünk ott és vártuk, hogy a rakéta- és az aknatűz végezzen velünk, de csak azért feküdtünk ott, mert nem akadt senki, aki kivezessen minket arról az elátkozott partról. Mintha csak azt mondtuk volna, hogy mi meg tesszük a magunkét, csak mondja meg valaki, hogy mit csináljunk.";Z

Williams Lewis őrmester felidézte, hogyan reszketett a kavicsrézsű tövében. Larry Rote sorkatona rajta feküdt. Megkérdezte:

"- Maga remeg, őrmester úr? - Naná, hogy én!

- Istenem - mondta Rote -, én meg azt hittem, hogy én." Jól hitte, mondta Lewis, mert ő is remegett.

Összehúzódtak néhány emberrel. "Egyszerűen próbáltuk kihúzni valahogy. A dekkoláson kívül egyebet nemigen tehattünk. Mások a fal tövében lapultak."

Végig az egész Omaha-parton ott lapultak a kavicsos rézsű tövében azok az emberek, akiknek sikerült addig eljutniuk. Aztán Cota, Canham, itt egy százados, ott egy hadnagy, megint máshol egy őrmester az élre állt. Elkiáltották magukat: utánam! - és nekivágtak a meredélynek.

Lewis őrmester esetében: "Leo van der Voort hadnagy azt mondta: - Gyerünk, a szentségit, mert ha itt maradunk, mindnyájunkat megölnék! - Odarohant egy ágyúálláshoz, és behajtott egy kézigránátot a lőrésébe. Öt vagy hat fogollyal jött vissza. Mi meg azt gondoltuk, hogy a fene egye meg, ha ő meg tudja csinálni, meg tudjuk mi is. Szóval így törtünk ki a partról."B;

A legtöbbnek így sikerült. Raymond Howell utász sorkatona (a D századhoz volt beosztva), így írta le, milyen gondolkodási folyamat ment végbe benne. Néhány szilánk érte a sisakját és a kezét.

"És akkor azt mondtam magamban: le van szarva, ha már meg kell halnom, nem itt fogok meghalni. Úgyhogy szépen mentem a következő csoporttal, amelyik megindult át a falon. Ha már egyszer a gyalogsághoz osztottak be, gyalogsként kell viselkednem. Úgyhogy nem tudom, ki hogy volt vele, de azt hiszem, mindnyájan úgy gondoltuk, hogy ideje elkezdni."~4

18

A TOTÁLIS KÁOSZ

A 16. EZRED AZ OMAHA-PARTON

Az 1. hadosztály (a Big Red - Nagy Vörös Egyes) 16. gyalogezrede volt a D-nap egyetlen olyan első hullámbeli rohamegysége, amelynek már voltak harci tapasztalatai. Nem sokat segített rajtuk. Az, amit a 16-osok 1942-ben Észak-Afrikában és 1943-ban Szicíliában megéltek, semmiben sem hasonlított ahhoz, amivel 1944. június 6-án az Easy Red, a Fox Green és a Fox Red szektorban találkoztak.

Akárcsak a 126-osok, ők is elsodródtak, megkavarodva és nagyon összekeveredve értek partot. (A nyolc rohamszázad közül az L század volt az egyetlen, amelyik nagyjából egységes alakulatként lépett a szárazföldre.) Eközben szemből és mindkét oldalról géppuskával, puskával, aknavetővel és ágyúkkal lőtték őket. A menetrend felborult, az akadályok közötti utakat nem tisztították meg, a legtöbb tiszt - a dereglyékről elsőként kiszálló emberek - még a partra lépés előtt meghalt vagy megsebesült.

A Higgins-csónakok partközébe érkezésével a flotta abbahagyta az ágyúzást, s nem is folytatta, míg az eloszló füst és pára mögött fel nem tűntek a konkrét célpontok, és a partra küldött tüzérségi figyelők nem rádiózták meg a pontos koordinátákat (csak kevesük jutott ki, s nekik sem maradt működő rádiójuk). A DD tankok legtöbbje elsüllyedt, amelyik kiért, az nem volt üzemképes.

Mindezek folytán a németek úgy lőhettek az előre belőtt terepre, hogy eközben nem kellett ellentűzzel számolniuk. A gyalogság minden támogatás nélkül vergődött partra.

A veszteségek rendkívül súlyosak voltak, főleg a vízben és a mintegy kétszáz méter széles parti sávon. A tőlük jobbra harcoló 116-osokhoz

hasonlóan, a 16 ezred első és második hullámának akciói is jobban emlékeztettek egy I. világháborús, senki földjén keresztül vezetett támadásra, mint egy jellegzetes, a második világháborúban megszokott hadmozdulatra.

"A várható túlélési rátánk kábé nulla volt - jelentette ki John MacPhee gyalogos katona. - Rettenetes súlyt cipeltünk. Olyanok voltunk, mint a málhás öszvérek. Én még nagyon fiatal voltam, remek kondícióban. Hosszú kilométereket tudtam menetelni, jól bírtam a megpróbáltatásokat, de annyira gyötört a tengeribetegség, hogy azt hittem, belepusztulok. Sőt: szerettem volna meghalni. Totálisan kimerültem."

A rámpáról a mellig erő vízbe ugorva, MacPhee éppen csak ki tudott evickélni. "Ott aztán elestem, s egy örökkévalóságig hevertem." Háromszor találták el: egyszer a dereka táján, kétszer a bal lábán. A karja megbénult. "Ez aztán végképp betett. Minden félelem elszállt belőlem, és tudtam, hogy meg fogok halni. Megbékéltem a Teremtőmmel, és csak vártam."

Szerencséje volt. Két bajtársa odavonszolta a védőfal takarásába, s később hazaszállították. Számára véget ért a háború.'

Clayton Hanks őrmesternek a rámpa leengedésekor egy régi emlék villant eszébe. Ötéves korában látott egyszer egy első világháborús fényképet az egyik bostoni napilapban, és azt mondta az anyjának: "Ha megnövök, szeretnék katonaharcos lenni." Anyja rácsattant: "Ezt ki ne ejtsd még egyszer a szádon!"

Hanks nem is mondta többé, de tizenhét esztendősen felcsapott hivatásos katonának. Tíz éve szolgált már, mikor a rámpa lecsapódásakor eszébe jutottak anyja szavai. "Önként jelentkeztem - gondolta -, én akartam ezt meg ami még vár rám." Beugrott a vízbe, és elindult kifelé.Z

Warren Rulien közlegény a második hullámban érkezett. Köröskörül halottak lebegtek a vízben, amely ekkorra már ellepte az első akadályokat. Rulien a derékig érő vízben egy vasgerenda mögött keresett fedezéket. Szakaszparancsnoka, egy tizenkilenc éves hadnagy egy másik mögött lapult.

A hadnagy odakiáltott neki: "Most figyeljen, Rulien! Megyek!", s megpróbált kirohanni a partra. Egy géppuskasorozat lekaszált. Rulien fogott egy lebegő holttestet, s azt maga előtt tolva sikerült kiérnie.

"Alig tettem meg néhány métert, mikor három-négy baka sorakozott mögém. Rájuk ordítottam, hogy ne csoportosuljunk. Otthagytam őket, otthagytam nekik a halottat is. Amennyire csak tehettem, a vízbe húzódva mentem, míg el nem értem egy homokpadot. Azon hason kúsztam át." A homokpad part felőli oldalán mellig

ért a víz. Rulien folytatta útját. "Kint a parton döbbszent tisztek gubbasztottak. Nem akadt senki, aki kezébe vette volna az irányítást." Odarohant a védőfalhoz, a többi életben maradthoz.'

Charles Thomas közlegény naszádjának kormányosát a part felé haladtukban halálos lövés érte. Az egyik tengerész vette át a helyét. A rámpát leengedni szándékozó szakaszparancsnok karját golyó fúrta át. A rámpa végül is lezuhant, és az emberek a vízbe ugrottak, Thomasnak egy bangalore torpedót is cipelnie kellett, ezért csoportjában ő volt az utolsó.

"A kiszálláshoz készülődve lehajoltam egy füstgránátért, mintha nem lett volna elég hurcolnivalóm. A kormányos ürge rám ordított, hogy mozogjak már. Nagyon sietett. Én viszont megfordultam, és értésére adtam, hogy nekem nem sürgős."

A víz a melléig ért Thomasnak. "A sisakom hátracsúszott a fejemről, kis híján megfojtott az állsúly. A puskaszíjam a víz alatt a lábamra csavarodott, nem bírtam megállni." Felfújta a mentőmellényét, és valahogy kivergődött. "Sebesültek és halottak között kúsztam, de nem tudtam megállapítani, hogy ki kicsoda, mert a parancsnok úgy szólt, hogy a partszegélyen ne álljunk meg senki kedvéért, mert minket is meglőnek."

A védőgáthoz érve látta, hogy "a tövében rengeteg sebesült és halott katona fekszik. Mindenütt katonák hevertek. Az oldalamba fordultam, és kigomboltam a sliccemet, mert vízelnem kellett. Nem tudom, mi szükség volt a kigombolkozásra, hiszen amúgy is csurom víz voltam, és lőttek rám. Gondolom csak azért, mert így szoktam meg."

Thomas fokozatosan bal felé araszolt, ahol találkozott néhány barátjával. "A legtöbbnek még puskája sem volt. Néhányan cigarettát lejmoltak tőlem, mert nálam volt három karton, zsírpapírba csomagolva." A meredély tövében álltak, valamivel lejjebb, mint ahol most az amerikai temető van. Thomas véleménye szerint "a németek seprűkkel is elsöpörhettek volna minket, ha tudták volna, milyen kevesen és milyen állapotban vagyunk".⁴

Fred Hall százados abban az LCVP-ben ült, amelyik a 2. zászlóalj törzsét hozta. Herb Hicks alezredes volt a parancsnokuk. Hall a zászlóalj hadműveleti tisztje volt. Elszoruló szívvel vette észre, hogy a vízen gumicsónakok úsznak, sárga mentőmellényes emberekkel: rájött, hogy ezek a DD tankok katonái.

"Rájöttem, ez azt jelenti, hogy a parton nem lesz harcokcsi-támogatásunk." A naszád az Easy Red partszakasznak az E század részére kijelölt szektora felé úszott. Az E századnak a tervek szerint a 16. ezred jobbszárnyának legszélén, a 116. ezred közvetlen szomszédságában, az Easy Red és az Easy Green határán lett volna a helye, ehelyett azonban az Easy Red és a Fox Green találkozásánál kötött ki, egy teljes kilométerre a tőle jobbra elhelyezkedő, legközelebbi 116-os egységtől (balján pedig a 116. ezred nagyon eltávolodott E századával).

De ezt már nem lehetett jóvátenni. A tisztek és közkatona a vízbe vetették magukat, "és attól kezdve ki ki maga próbált keresztüljutni a tűz alatt tartott parton". Harmincuk közül tizenháromnak nem sikerült. Hall Hicksszel együtt ért a védőfalhoz. "Kinyitottuk vitorlavászonba csomagolt térképtáskánkat, elővettük a térképeket, amelyeken fel voltak tüntetve az egység határok, az időpontok és a célpontok. Emlékszem, valahogy olyan furcsán hatott abban a környezetben."

Gyilkos golyózápor verte őket. "És az a láрма... Az az állandó láрма: hajóágyúk, kézifegyverek, tüzérség, aknatűz, repülő, motorzaj, a sebesültek ordítása és jajgatása... Nem csoda, hogy néhányan nem bírták." Az ezredparancsnok helyettesével és az előretolt tüzérségi figyelővel puskalövéssek végeztek. Hicks alezredes odakiabált Hallnak, hogy szedje össze a századparancsnokokat. Hall szemszögéből: "Élet-halál kérdés volt. Én olyan elánnal kerestem meg a századparancsnokokat, és közöltem velük, hogy szervezzék meg a katonáikat, és törjenek ki velük a partról, hogy nemigen volt időm másra gondolni, mint arra, hogy mit kell tenni."

Hicks szeretett volna jobbra húzódni az embereivel, a zászlóalj kijelölt helyére, a St.-Laurent és Colleville között húzódó szurdokkal szemben fekvő partszakaszra, de gyakorlatilag a helyükhöz voltak szögezve. A vízszint gyorsan emelkedett, mindinkább szűkült a part. "Egyre inkább összezsúfolódtunk, és egyre jobban fokozódott a tanácstalanság." Amennyire Hall meg tudta állapítani, "a parton nem volt mozgás".⁵

* * *

Valójában azonban a 16. ezred E századának egyik szakasza ekkor már a meredély teteje felé tartott. John Spaulding hadnagy vezette őket. Ő volt az egyik a fiatal tisztek közül, akik elsőként jutva túl a hullámtörőn, a mocsaras részen és a parti sávon, nekivágtak az emelkedőnek.

Spauldingék naszádjá 06.30-kor feneklett meg egy homokpadon. Spaulding Fred Bisco őrmester segítségével lerúgta a rámpát a szemből jövő géppuska-, aknalevető- és tüzérségi tűzben, és a vízbe ugrott.

Balra az E század többi csónakját látta, de jobbra semmit. Szakasza a 16. ezred arcvonalának jobb szélén helyezkedett el.

Emberei közt jókora távolságot tartatva indult a part felé. A homokpadnál körülbelül egyméteres volt a víz, de kifelé tartva a szakasz belegyalogolt egy árokba, ahol átsaptak a fejük fölött a hullámok. Egy erős víz alatti áramlat balra sodorta őket. (Spaulding elmondta, hogy az Ohio-folyóban tanult úszni, de az Omaha-parti sodrás sokkal erősebb volt.) Streczyk őrmester és a szanitéc George Bowen egy öt és fél méteres létrát cipelt, hogy majd azon másszanak keresztül a harckocsiárkokon. Spaulding is odament és megfogta. "De Streczyk rám kiáltott: - Nincs szükségünk segítségre, hadnagy úr! - Hogy a ragya nem tudta ott helyben kicifrázni! Nem segíteni mentem én oda, hanem segítséért."

A roppant nehéz körülményekre való tekintettel Spaulding utasította embereit, hogy hagyják ott a súlyosabb felszerelési tárgyakat, és igyekezzenek kifelé. Eldobták a létrát, a lángszórót, az aknavetőket, a két páncélöklől közül az egyiket, és a löszerek egy részét. A katonák zömének sikerült megtartania a puskáját, s Spaulding meglepetésére rögtön partot éréskor tüzelni is tudtak vele. "Ez is mutatja, milyen kitűnő fegyver az M-1-es", kommentálta a dolgot.

A szakasz mindössze két sebesülés árán ért partot. Spauldingnak szerencséje volt, mert egy olyan helyen kötött ki katonáival, ahol a német védelem nem volt különösebben erős, ráadásul a németek egy magányos szakasznál nagyobb célpontokra vadásztak. A vízből kiérve azonnal felálltak és indultak befelé.

"Annyira át voltak ázva, hogy nem bírtak futni - mesélte Spaulding -, de mentek, amilyen gyorsan csak tudtak. Úgy nézett ki, mintha egy nagyon erős széllel szemben haladnának." A hullámtörőnél Curtis Colwell egy bangalore torpedóval rést robbantott a szögesdrótkadályba. Spaulding és emberei átsusszantak.

Spaulding levette a válláról 536-os rádióját, kihúzta az antennát, és megpróbált kapcsolatot teremteni a parancsnokával. A rádió nem működött: szétlőtték a mikrofont. "El kellett volna hajítanom az egészet, de a kiképzésen begyakoroltak annyira belém vésődtek, hogy óvatosan visszanyomtam az antennát, ahogy tanítottak, és visszavettem a vállamra a cuccot. A beidegződéseket félelmében sem veszíti el az ember."

A hullámtörőn túljutott szakaszra már erősebb kézfegyvertű zúdult. Egy ember elesett. Az előttük elterülő mocsaras parti sáv egyben aknamező volt. Streczyk őrmester és Richard Gallagher ment előre megvizsgálni. "Itt nem jutunk keresztül!", kiáltották hátra. Kissé balrább találtak egy szűk, járható ösvényt. A szakasz eljutott a meredély lábáig, majd egy alig látható ösvényt követve elindult fölfelé.

"Jobbra még mindig senkit sem láttunk, és a bal oldalon sem volt senki a közelünkben - idézte fel Spaulding a helyzetet. - Nem tudtuk, mi lett az E század többi részével. A vízen csónokok lángoltak. A parton láttam egy kilőtt tankot. Miután egyszer-kétszer hátrapillantottunk, elhatároztuk, hogy most már csak előrenézünk."

Spauldingtól balra, egy kis bunkerből egy géppuskás tartotta tűz alatt a terepet. "Mi is lőttünk, de nem találtuk el. Rettentő sűrű golyózápor zúdult ránk, de csak kevesen sebesültek meg." Ekkorra a szakasz már az emelkedő derekán járt, a kiterjedt német árokrendszer kellős közepén. Az elől haladó Gallagher hátraüzent, hogy jobbra, néhány árok mögött egy aláaknázott területen talált egy rejtett utat. Spauldingék továbbindultak.

Bosco őrmester hátrakiáltott: "Hadnagy úr, vigyázzanak ezekre a rohadt aknákra!" Tele volt aknákkal minden, "de nem vesztettünk el miattuk senkit. A néhány órával később ugyanezen az útvonalon utánunk jövő H század viszont többet is. Velünk volt az Úr, ezen az úton mindegyikünk vállán ott ült egy-egy angyal."

Géppuskatűz jött felülről. Blades őrmester odalőtt a szakasz egyetlen páncélöklével, de célt tévesztett. Golyót kapott a bal karjába; egy közkatonát lelőttek; Phelps őrmesternek mindkét lábát eltalálták. Spaulding úgy döntött, hogy lerohanják a géppuskafészkét.

"Mikor odaértünk, a német géppuskás magasba kapta a kezét, és elordította magát: *Kamerad!* Szükségünk volt foglyokra, hogy kihallgassuk őket, úgyhogy szóltam az embereimnek, hogy ne lőjenek."

A "németről" kiderült, hogy lengyel. Elmondta Spauldingnak (Streczyk őrmester tolmácsolt), hogy még hatvan lengyel gubbaszt a közeli árkokban. Elmondta azt is, hogy szavaztak, hogy harcoljanak-e vagy sem, de hiába szavaztak nemmel, a német tiszthelyettesek kényszerítették őket. "Azt is mondta, hogy nem ránk lőtt, de én láttam, hogy három embert is eltalált. Áadtam a hadifoglyot a sebesült Blades őrmesternek. Blades átadta a páncélöklöt valakinek, és egy vadászkeszéllel a kezében őrizte a foglyot."

Spaulding egy mélyútba vezette a sebesülteket, ahol George Bowen, az egészségügyis ellátta őket. Spaulding nagy tisztelettel emlékezett Bowenre. "Aznapi az egész partszakaszon csak ő volt, de egyetlen sebesültnek sem kellett öt percnél tovább várakoznia az elsősegélyre. Működése nagyban hozzájárult a harci szellem fenntartásához. Meg is kapta a DSC-t."*

Tovább kaptattak fölfelé, kihasználták a talaj minden kis egyenetlenségét. "Fölérkezve Clarence Colson őrmester BAR golyószórójából menet közben, csípőből tüzelve, olyan golyózáport zúdított a jobbra lévő géppuskafészekre, hogy a löszeres alig bírta neki elég gyorsan adogatni a tárákat." Reggel nyolcra járt. Az amerikaiak megkezdték a lövészárkok megtisztítását, és elindultak a magasabb területek felé.

Spaulding és emberei, továbbá az 116. és a 16. ezred kisebb egységei, amelyeket olyan emberek vezettek, mint Joe Dawson százados és Robert Walker százados, nagyszerű tettet vittek véghez. Nem lehet eléggé dicsérni azt a lendületet, merészséget, kezdeményezőkézséget, csapatmunkát és taktikai éleslátást, azt a példa értékű magatartást, amellyel megragadták a lehetőséget. Pontosan ezek voltak azok a tulajdonságok, amelyeket a hadsereg szeretett volna beosztott tisztjei, tiszthelyettesei és sorkatonái viselkedésében tapasztalni, s ezért képezte őket civilekből katonává két esztendeig. A második világháborúban az Egyesült Államok termelése felfuttatásának ipari csodája az Államok egyik nagyszerű történelmi eredménye volt. Az a munka, amit a hadsereg végzett azzal, hogy beosztott tisztjeiből - legtöbbjük épp csak hogy otthagya a középiskolák padjait - igazi vezetőket formált, szintén az Egyesült Államok egyik nagy történelmi teljesítménye.

* Distinguished Service Cross - Kiváló Szolgálatért Érdemkereszt; brit katonai kitüntetés. A Ford.

08.00-kor a meredélyen fölfelé kaptató kis csoportok nem tudtak egymásról. Spaulding és emberei körülbelül félúton voltak Colleville és St-Laurent között. Az utóbbiba igyekeztek. Ott kellett csatlakozniuk a 116. ezred jobbról érkező E századával. A tényleges helyzet szerint azonban a 116-osok E százada tőlük balra volt a parton, a védőgát tövéhez szorulva.

A 16-osok L százada a bal szélén harcolt. 07.00-kor, csaknem félórás késéssel, és kijelölt helyüktől körülbelül egy kilométerre elsodródva léptek az Omaha-partra. A közvetlenül Colleville-be vezető hegyhasadék tövébe kellett volna érkezniük, ehelyett azonban a Fox Greenen kötöttek ki. az Omaha-part keleti szélén, egy olyan helyen, ahol az árapálytér csaknem elérte a sziklafalszerűen meredek emelkedő lábát.

Mivel a naszádok késtek, a dagály már elfedte a part menti akadályok legkülső vonalát. Mivel a Fox Reden a menetrend szerint egyetlen századnak sem kellett kikötnie, ezért utászok sem voltak ott, akik felrobbantották volna az akadályokat. Kenneth Romanski közkatona látta, hogy tőle jobbra a levegőbe repül egy csónak. Balra nézett, s abban a pillanatban ott is aknára futott egy. Látta, hogy egy katona szétvetett karokkal és lábakkal vagy három méterre a levegőbe repül. Az egész teste égett.

"Körülbelül ekkor mondta Godwin hadnagy, a szakaszparancsnokunk: - Hátra! Hátra! Tegye már rükvercbe ezt a tepsit!" A brit kormányos végrehajtotta az utasítást. Mintegy százméternyit hátráltak, majd balra manővereztek.

"Engedjék le a rámpát!", rendelkezett Godwin hadnagy. Két és fél méteres volt a víz. Romanski a rámpáról leugorva azonnal lemerült. Eldobta a puskáját és a bangaloreját, felfújta mentőmellényét, s úszni kezdett a part felé - vagy inkább csak csápol, míg csak le nem ért a lába. A szárazra érve futva vágott át a néhány méteres sávon a szikla tövéhez.

"Már voltak ott emberek, halottak is, sebesültek is. Teljes volt a zűrzavar. Nem tudtam, mit csináljak. Fölvettem egy halott puskáját, szerencsére gránátvetővel is föl volt szerelve, így aztán mind a hat gránátomat kilőttem a sziklára. Nem tudtam, hová lövök, csak azt, hogy az ellenség területére."

Romanski hátranézett, a tenger felé. "Olyan látványban volt részem, amit sose fogok elfelejteni. Egy halottat ringattak a hullámok.

A lába egy csuklóméretű izomdarabon lógott. Mikor a törzs elindult valamerre, a láb követte. Aztán a láb ment előre, és a törzs utána."

Az L század előtt jobbra, a meredély keleti peremén egy kis szűk szurdok vezetett fölfelé. Egy ismeretlen tiszt megpróbálta elérni embereivel.

"Segítsetek! - hallotta kiabálni Romanski. - Segítsetek! Gyertek ide! Jöjjön ide egypár ember!"

Romanski elindult felé. A század ugyan már csak százhuszonöt emberből állt, de még egység volt, és szervezettebben viselkedett, mint az Omaha-part bármely más százada. Romanski csatlakozott az ismeretlen tiszthez, aki ekkorra már húsz katonát gyűjtött maga köré. Elindultak föl a szurdokban; más szakaszok is követték őket.

Spaulding jobbra elhelyezkedő szakasza és a balra lévő L század között az E, az F és az I század csúnyán összekeveredett. Nem a terv szerinti időpontban és nem a megfelelő helyre érkeztek; katonái a parti akadályok mögött vagy a hullámtörő tövében lapítottak, s csak hullottak, de nem löttek vissza.

H. W. Shroeder is közöttük volt. A harmadik hullámmal érkezett. A part felé közeledő dereglyében "egyszer csak valami olyasféle hangot hallottunk, mintha valaki kavicsokat lapátolna a csónak oldalának. A német géppuskások szúrtak ki minket. Mindenki ordított, hogy húzzátok be a fejeteket. A kormányos hátramenetbe kapcsolt, arrébb lavírozott, aztán megint nekiindult a partnak. A hadnagyunk arca hamuszürke

volt, de a többiek is látszott, hogy félnek. Aztán a hadnagy hirtelen rákiáltott a kormányosra: - Le a rámpát!".

"Mikor a rámpa lecsapódott, jobban láttuk a partot. Ökölbe szorult a gyomrom. Elméletileg kellett volna tankjainknak lenni. Volt is kettő a parton. Az egyiket már kilőtték, a másiknak meg elfogyott a lőszer. Az egyetlen hasznuk annyi volt; hogy a bakák fedezéket találtak mögöttük. Úgy zúdultak rájuk a golyók, mint valami vörös hóvihár, annyi nyomjelző jött minden irányból."

Shroeder és rohamcsapata túljutott az akadályokon és a partszegélyen, s levetette magát a gát tövébe. "Megvizsgáltam a géppuskámat, harmincas volt, hát telement vízzel meg homokkal." Kitisztította. "Kábé egy órát maradhattunk ott."⁸

* * *

Az a naszád, amelyik többek között az I század parancsnokát, Kimball Richmond századost szállította, csaknem Port-en-Bessinig sodródott kelet felé. A kormányos ott ki is akarta tenni utasait, de Richmond látta, hogy rossz helyen járnak. Nyugat felé fordultak, s mentek egészen a kijelölt szakaszukig, Fox Greenig. Körülbelül egy órát vesztettek. Mikor a kormányos a megfelelő helyre érve lebocsátotta a rámpát, azonnal megsebesült a géppuskatűzben, de még képes volt irányítani hajóját. Szólt a katonáknak, hogy húzzák fel a rámpát, aztán hátrább húzódott, ki a géppuskák lőtávján túlra. Addig körözött, míg Richmond százados ki nem választott egy helyet, s nem szólt neki, hogy arra menjen. Ez 08.00 tájban történt, és a dagály már ellepte a külső akadályokat. A part felé közeledve a kormányos nem is tudta, mitől tartson jobban: a géppuskatűztől vagy az aknáktól.

Százméternyire megközelítve a partszegélyt, Albert Mominee sorkatona szerint "a csónak hirtelen megrázkódott, mintha akadálnak ütközött volna, és a következő pillanatban már vakító tüzfénnyel robbant is. Elborítottak minket a lángok. Az életösztönöm működésbe lépett, s mire észrevettem magam, már a vízben voltam."

Százötvenöt magas volt, a víz pedig ennél vagy fél méterrel mélyebb. Eldobta a puskáját és a felszerelését, felfújta a mentőmellényét, s úszni kezdett kifelé. Géppuskasorozatok csapkodtak körülötte, néhány társát meg is ölték, másokat megsebesítettek.

"A parttól úgy ötvenméternyire már elég sekély volt a víz, hogy gázolni tudjak benne. Teljesen kimerültem, az idegeim kikészültek. Hallottam, hogy kiabál valaki: - Jöjjön már, Kicsi! Jöjjön már! Meg tudja csinálni! - Anderson hadnagy volt, a századparancsnok helyettese, ő biztatott. Olyan volt, mintha álomból ébredtem volna. Elindultam hozzá, ő meg elkapta a karomat, kihúzott a vízből, aztán gyakorlatilag odavonszolt a partfal fedezékébe. Harmincan voltunk a csónakunkban, de csak hatan úsztuk meg sértetlenül.

Elhagyott járművek és tankok, még elhajigált felszerelések borították a partot. Szanitécek kötözték a sebesülteket, lelkeszek keresték a hatottakat. Hirtelen úgy éreztem, elpusztulok, ha nem gyűjthatok rá. Meg is kérdeztem, hogy van-e valakinek egy szál cigije."y

Az I század katonáinak egyharmada elesett vagy megsebesült. Az F század, amely korábban szállt partra a Fox Greenen, mint harci

egység egyszerűen megsemmisült: néhány embernek sikerült eljutnia a hullámtörőhöz, de nekik is többnyire fegyver nélkül.

A G század 07.00-kor érkezett. Joe Dawson százados, a parancsnoka híradós őrmesterével és századírnokával a sarkában, elsőként ugrott a vízbe. Szinte még a levegőben voltak, mikor egy ágyúlövedék eltalálta és megsemmisítette a hajót. Harmincan haltak meg, köztük egy tengerésztiszt, akit azért küldtek a partra, hogy irányítsa a hajóágyú tűzét.

Dawson arra számított, hogy érkezésükig az F század megtisztítja a meredélyen fölfelé vezető ösvényt, de "a partra érve csak fekvő katonákat és halottakat láttam". Eljutott a védőgáthoz, ahol aztán a G század más csónakokkal érkezett katonái is csatlakoztak hozzá.⁹ Többek között Joe Pilck őrmester, aki így emlékezett: "Előremenni nem bírtunk, mert ott egy kettős szögesdrót fal húzódott, jobbra egy járhatatlan mocsaras rész volt, balra meg aknamező, úgyhogy arra se mehettünk.""

"Totális káosz uralkodott - idézte föl a helyzetet Dawson -, mivel a németek teljesen uralták tüzükkal az övezetet. Rádöbbentem, hogy itt a parton csak egyvalamit tehetünk: azt, hogy meghalunk." Ed Tatara és Henry Peszek sorkatonákkal egybekötöttetett két bangalore torpedót, benyomta a szögesdrótok alá, s rést robbantott közöttük. Elindultak az aknamezőn át föl a meredélyen, és fölverték a harcot az ellenséggel.

Az Easy és a Fox szektorok fölötti megerősített terület sokkalta nagyobb volt annál, mint hogy Spaulding és Dawson kis csapara megtisztíthatta volna, viszont - más egységekkel egyetemben - jelentősen hozzájárultak ahhoz, hogy mérsékeljék a 16. ezred katonáira zúduló golyózáport.

Spaulding, Dawson és a fölfelé induló többi kis csapat katonái mágnesként vonzották maguk után a védőgáttól az embereket. Mindenki úgy gondolta: ha ők képesek rá, akkor én is.

Ezzel egyidejűleg más beosztott tisztek és tiszthelyettesek is ösztökélték őket, hogy induljanak előre, valamint az ezredparancsnok, a negyvenhét éves George Taylor ezredes is. Ő körülbelül 08.00-kor lépett partra. Warren Rulien látta is. "Ahogy átlépett a homokpadon, golyók kezdtek csapkodni körülötte. Hasra vágta magát, úgy kúszott tovább a part felé. A törzstisztjei ugyanígy."

Paul Razdom szerint, aki szintén szemtanúja volt, "két szakadt kis alhadnagy ment utána. Látszott rajtuk, hogy halálosan be vannak tojva".

Mikor Taylor a védőgáthoz ért, Rulien hallotta, hogy így szól a tisztekhez: "Ha már meg kell halnunk, haljunk meg odafent." "2 Egy másik csoportnak azt mondta: "Ezen a parton csak kétféle ember van: olyan, aki már meghalt, és olyan, aki hamarosan meghal. Úgyhogy tűnjünk innen a francba!""

A katonák nyílásokat robbantottak a szögesdrót akadályokba. Aknakeresőkkel felszerelkezett utászok mentek előre, szalagokkal jelölték ki a járható ösvényt. Mások a meredély tövébe épített bunkereket támadták. "Fogtam a lángszórómat, és belőttem vele a lörésen - mesélte Buddy Mazzara (C század), aztán Fred Erben jött a dinamitjával. Hamarosan jöttek is kifelé a bunkerből magasba tartott kézzel a németek. Azt kiabálták: - Nem löni! Nem löni! Én lengyel!"⁴

Schroeder immár megtisztított és lövésre kész géppuskája mögül egy lövést figyelt. "Ő indult elsőnek. Cikcakkban futva el is ért a meredély tövébe. Ettől valamivel jobban kezdtük érezni magunkat, mert láttuk, hogy van némi sanszuk, hogy azért meg lehet ezt úszni. Az aknamező már tele volt halottakkal és sebesültekkel. Végül rám került a sor. Fogtam a géppuskámat, elindultam vele a kavicsos rézsún, és kétrét görnyedve nekivágtam az aknamezőnek. El is jutottam az emelkedő tövéhez." Egy rég leomlott ház falai tövébe húzódott. Két társa is odaért. "Összevissza hárman voltunk, és azt sem tudtuk, hol a szakaszparancsnokunk meg az őrmesterünk."

Ezzel szemben láttak két reményt nyújtó képet: amerikaiakat a meredély tetején, és egy hadifogolycsapatot, amelyet Dowson százados küldött hátra fedezet alatt. A foglyok "tényleg nagyon rondán mutattak. A hajuk tele volt cementtel, földdel, mindennel. Nem látszottak kemény legényeknek. Így aztán cókímókostul nekivágtunk mi is az emelkedőnek, a többiek meg kezdtek jönni utánunk." 'S

William Dillon hadnagy összegyűjtötte a szakasz életben maradt tagjait, összeerősített három bangalore torpedót, nyílást robbantott velük a szögesdrótok között, keresztülrohant rajta, átcuppogott a mocsaras területen, és eljutott az emelkedőhöz.

"Tudtam, hogy a németek egészen biztosan hagytak egy aknamentes ösvényt a domboldalon. Körülnéztem. Fiatalabb koromban jó

vadász voltam, könnyűszerrel követni tudtam egy nyúl nyomát is. Jól megnéztem a talajt, és észrevettem, hogy tőlem jobbra egy halvány ösvény kígyózik fölfelé. Azon indultam el, nagyon óvatosan. Valami robbant mögöttem. Visszanéztem és láttam, hogy egy fiatal katona aknára lépett, az meg térdből leszakította a lábát. A többieket fölvezettem. Fölrékezve láttam életemben először orosz katonát."¹⁶

Ernie Pyle ezt írta 1944. június 12-i cikkében: "Most hogy vége, kész csodának tűnik, hogy egyáltalán képesek voltunk elfoglalni azt a partot. [...] Ahogy az egyik tiszt mondta: ezt a partot csak úgy lehet elfoglalni, hogy szembefordulunk vele, aztán csak megyünk, megyünk. Eleinte sokba kerül, de ez az egyetlen módja. Ha az embereink a parthoz vannak szögezve, és kivonják magukat az akcióból, akár ha ott se lennének. Csak feltartják az utánuk jövő hullámokat, és nem érnek el semmit.

Katonáink egy ideig valóban a parthoz voltak szögezve, de végül felálltak és megindultak; elfoglalták a partot, sikerült a partraszállás. És mindezt úgy vitték végbe, hogy minden előny az ellenség oldalán volt, és minden hátrány a miénken. Most, néhány nappal később visszatekintve, beszélgetés közben már csodának nevezzük, hogy embereink mindezt véghez tudták vinni, hogy képesek voltak ott maradni.""

Nem csoda kellett hozzá, hanem a gyalogság. A terv bombázással és ágyúzással számolt, amit tankok és dőzerek követnek: együttes erővel utat robbantanak a szurdokokhoz, amelyeken át a gyalogság felvonulva harcra szállhat az ellenséggel. Ez a terv azonban a lehető legteljesebb mértékben füstbe ment. Mint háború esetén szinte mindig, a gyalogságon múlt a dolog. A gyalogságnak kellett utakat nyitnia a kijáratokhoz, hogy a járművek felhajthassanak, és harcra bocsátkozhassanak a németekkel.

A buzdítás, a példamutatás és a kétévi kiképzés segített legyűrni a 16. ezred katonáinak a kimerültséget, a zavart és a félelmet, s képessé tette őket arra, hogy a védőgát mögül kibújva nekivághjanak a meredélynek. Taylor ezredes és sokan mások rámutattak a nyilvánvaló helyzetre: a "fedezékben" maradni biztos halált jelent. Visszavonulni nem lehetett.

A partra érkező beosztott tisztek és tiszthelyettesek azonnal látták, hogy a részletesen kidolgozott tervnek, amelyet oly szorgalmasan ta-

nulmányoztak és fejükbe vészték, az égette világon semmi köze az előttük álló taktikai problémához. Arra számítottak, hogy a parton a B-17-es bombázók által "előre gyártott" bombatölcséreket találjanak, amelyek fedezékül szolgálhatnak abban a nem várt esetben, ha esetleg puskatűz alá vennék őket a parton. Arra készültek, hogy a DD tankok és a harckocsibulldózerek által megtisztított szurdokokban fognak felvonulni, és a magasabban fekvő területeken ütköznek meg az ellenséggel. Arra számítottak, hogy tankok, féllánc talpasok és tüzérség fogja támogatni őket. Ezekből semmi sem teljesült.

A kiképzés azonban egy ilyen feladatra is felkészítette őket. Felmérték a helyzetet, eldöntötték, mi a teendő, és megtették - ez a vezetés legmagasabb szintje. És erre a szintre olyan emberek jutottak, akik két-három éve még civilek voltak.

John Ellery őrmester (16. ezred) is ilyen vezető volt. A védőgáthoz érve "erőltetni kellett a szememet, hogy az izzadság, a füst, a por és a pára ellenére is lássak valamit". Egy halott feküdt mellette, egy másik mögötte. Katonák gyűltek köré. "Mondtam nekik, hogy el kell pucolnunk a partról, és én majd vezetem őket." Így is történt. Négyen-öten követték, mikor elindult fölfelé az emelkedőn. Körülbelül félúton járhattak, mikor egy géppuska jobbról tüzet nyitott rájuk.

"Addig kúsztam-másztam, míg vagy tíz méternyire meg nem közelítettem a géppuskafészkét, és akkor odavágtam mind a négy repeszgránátomat. Mikor az utolsó is felrobbant, fölrohantam a tetőre. A többi srác ott lihegett a nyakamba. Mind fölértünk. Azt nem tudom, hogy a gránátok elintézték-e a géppuskásokat, mindenesetre elhallgattak. Részemről ez a négy gránát volt az összes harci cselekmény, amire azon a parton futotta tőlem. Se a puskámból, se a pisztolyomból nem adtam le egyetlen lövést sem."

Beszámolója során Ellery kitért a vezetésre is, amelyen tapasztalatai szerint nagyon sok múltott.

"A háború után sok tábornokról meg ezredesről olvastam, akik állítólag föl-alá járkálva buzdították a katonákat, hogy nyomuljanak előre. Hát az roppant lélekemelő lehetett. Én mindenesetre gyanítom, hogy az emberekre jobban hatottak azok a beosztott tisztek és tiszthelyettesek, akik ahelyett, hogy mutogattak volna, hogy merre kellene menni, hajlandók voltak az élükre állni." A témába belemele

gedve, később így folytatta: "Ott a parton, a mi szektorunkban nem láttam egyetlen tábornokot sem, ezzel szemben láttam egy századost meg két hadnagyot, akik hihetetlen bátorsággal próbáltak rendet teremteni a körülöttük uralkodó káoszban."

Ezeknek a tiszteknek sikerült kisebb csapatokat szervezniük, és elindulni velük fölfelé. Az egyik hadnagynak el volt törve a bal karja, bénán lógott az oldala mellett, de fölvezetett hét embert a gerincre, noha útközben ismét eltalálták. Egy másik hadnagy harminc méteren át cipelte egyik sebesült emberét, mígnem őt is eltalálták.

"Mikor a normandiai partraszállás alkalmával tanúsított, harc közbeni vezetői képességekről esik szó - mondotta Ellery -, el nem tudom gondolni, ki másé is lehetne a dicsőség, mint azoké a beosztott tiszteké és tiszthelyetteseké, akik az emberek élére álltak. Jólesik arra gondolni; hogy voltak ilyen emberek, hogy mindig voltak és lesznek is. Azt hiszem, időnként elfeledkezünk arról, hogy gyárthatunk fegyvereket, és vásárolhatunk lőszert, de helytállást nem lehet vásárolni, sem hősöket futószalagon gyártani." 18 Ellery mély meggyőződésének igazsága nyilvánvaló, mindazonáltal nem ez a teljes igazság, és nem is méltányos Cota tábornokra vagy Taylor ezredesre vonatkoztatni (negyvenhét éves emberek nem szoktak huszonéveseket meredek emelkedőkre vezetni).

A meredély tetejére feljutott katonák bizonyos értelemben hasonló helyzetbe kerültek, mint az első világháború gyalogosai, akik frontális támadást indítottak a senki földjén keresztül. Behatoltak az ellenség árokrendszerébe, de akárcsak apáikat az első világháborúban, az utánuk jövőket a szárnyak felől géppuskatűz fogadta, miközben hátrábbról az ellenség ágyúlövedékei hullottak rájuk. A fronton lévők elszigetelődtek.

És ez volt az a pont, ahol az amerikai ipar hihetetlen teljesítménye belépett a játékba. A nagyobb deszantnaszádok, az LCM-ek, LCT-k, LST k és Rhino uszályok reggel fél kilencig már megdőbbszentően sok felfegyverzett és páncélozott járművet tettek partra. A 16. ezred több járművet vesztett a vízben és a parton (amelyeket mind az Atlantióceán túloldaláról hoztak), mint amennyiről a németek teljes 352. hadosztálya csak álmodott. És ezeken kívül szinte megszámlálhatatlan sokaságú várta, hogy partra tegyék.

08.30-ra azonban ez a rengeteg tank, DUKW féllánc talpas jármű, önjáró löveg, teherautó és dzsip inkább problémát, mint megoldást

jelentett, s a helyzet még romlott is, mivel a dagály mozgásával párhuzamosan a parti sáv egyre szűkült. Bradley tábornok azt fontolgatta, hogy a következő szállítmányokat átirányítja a britek partszakaszára, mivel nyilvánvaló volt, hogy amíg *valaki* meg nem nyitja a kivezető utakat, a parton feltorlódott járművek csak célpontok, és nem fegyverek. Annak a valakinek a neve: *gyalogos* volt.

FORGALMI D U~0

TANKOK, TÜZÉRSÉG ÉS UTÁSZOK AZ OMAHA-PARTON

Eisenhower tábornok Észak-Afrikában, 1943-ban megrótt egy főtisztet, aki egy kényelmes, bombabiztos harcálláspontot építtetett magának, ahonnan a Casserine-hágói csata alatt ki sem tette a lábát. Eisenhower utasította az illetőt, hogy tartson szemlét a frontvonalon, s elmagyarázta a vonakodó tisztnek a háború legegyszerűbb igazságát: "A tábornokok ugyanolyan fogyóeszközök, mint a hadsereg bármely más eleme."

A háború pazarlás. Emberek, felszerelési tárgyak és tábornokok egyaránt feláldozhatók, amíg megsemmisülésük hozzájárul a végső győzelem kivívásához. Az Omaha-parton félelmetes mennyiségben áldozták fel őket. Hatalmas költséggel kiképzett fiatal férfiak százai estek el, közülük sokan - talán a legtöbben - még az előtt, hogy akár egyetlen lövést is leadhattak volna. Hihetetlen mennyiségű felszerelés veszett oda. Tankok, teherautók, önjáró lövegek, dzsipek és a legkülönbözőbb deszantjárművek merültek a tengerfenékre, illetve lőtte őket szét a parton a német tüzérség. Ezrével semmisültek meg és süllyedtek el rádiók, puskák, géppuskák, lőszeresládák, élelmiszeradagok, BAR-golyószórók, páncélöklők, lángszórók, gázálcok, kézigránátok és más felszerelési tárgyak.

A felszerelés hosszú utat tett meg odáig Kalifornia, Illinois, Michigan, Alabama, Georgia, Louisiana és Mississippi gyáraiból a keleti part kikötőibe, onnan az Atlanti-óceánon át Angliáig, ott teherautón vagy vasúton Portsmouthig, végül keresztül a La Manche csatornán, hogy aztán az Omaha-part előtt a tenger fenekén végezzék. Néhány jármű még ma is ott pihen. A német tüzekek mellett ebben a főbűnösök a

víz alatti áramlatok, a homokpadok part felőli oldalán húzódó mély árkok és az elaknásított parti akadályok voltak, amelyek magas vízállás esetén óriási véráldozatot követeltek.

Az Omaha-partra gördülő első járművek Sherman tankok voltak. H-óra előtt harminc másodperccel érkeztek, Dean Rockwell hadnagy flottillájával. Az LCT k fenéke a parttól mintegy tizenöt méternyire süllydött a homokhoz. Itt lebecsátották a rámpákat, a harcokcsik legördültek, s vízálló motorjaik segítségével elindultak kifelé.

A tankok láncfalpai még a rámpákon csörömpöltek, mikor egy 88 milliméteres partvédelmi ágyú oldalazó tűz alá vette őket. Rockwell távozás közben látta, hogy kettőt el is talál. Az egyik kigyulladt. Az utánuk haladó kettő, majd a zászlóaljából még több is, félig még a víz alatt megszólaltatta géppuskáit és 75 milliméteres lövegeit.

Nem minden tank jutott el idáig. F. S. White zászlós, az LCT 713 parancsnoka később ezt jelentette Rockwellnek: "Ismét leengedtük a rámpát, és kibocsátottuk az első tankot. A víz a vártnál sokkal mélyebbnek bizonyult. A tank a rámpáról legördülve a fenékre süllyedt és ott megállt. Parancsnoka utasítást adott a tank elhagyására, és egy fogáskötél" segítségével a teljes személyzetet ismét a fedélzetre vettük." White hátrább húzódott hajójával, száz méterrel arrébb manőverezett, s másodszor is leengedte a rámpáját. A három még rajta lévő tank simán elindult kifelé, noha az LCT 713 eközben telitalálatot kapott.;

J. C. Friedman a 747. harcokcsihadosztály egyik tankját vezette, a harmadik hullámban hozta egy LCT Periszkópján keresztül látta, hogy "tankok, félláncfalpasok, dzsipek és teherautók robbannak föl az aknákon. Úgy éreztük, elborít minket az ágyúdörgés lármája, meg a lőpor és a halál szaga. Az én tankomban mindenki imádkozott. Nekem egyre csak az járt a fejemben: így fogok megdöglenni? A szünet nélkül zuhogó és robbanó lövedékek már jelezték, hogy itt elszabadultak a pokol erői. Arra gondoltam, hogy megéri-e ez az egész ezt a hatalmas emberáldozatot, és hogy megérjük-e a másnapot."4.

~ Vékonyabb kötél; arra használják, hogy a partra dobva a vastagabbat utánahúzzák. A ford.

John Upham ezredes a 743. harcokcsizászlóalj parancsnoka volt, s közvetlenül az első hullám után szállt partra. Csak néhány száz méternyire közelítette meg a partot, rádióan irányította páncélosait. Mikor LCT jük 08.00-kor elsüllyedt, leugrott a hajóról, és a vízben gázolva igyekezett a tankok felé. Még nem ért teljesen oda, mikor már irányítani kezdte tüzüket. Egy puskagolyó keresztülfürt a jobb vállát, de ő visszautasította a kezelést. Találkozott Charles Levequekel és William Beckett tizedessel, akik elhagyták a tankjukat, miután annak szétlőtték az egyik láncfalpát. Upham - jobb karja tehetetlenül lógott - a védőgáthoz küldte őket. Beckett így kommentálta: "Az ezredes semmi sem hozta ki a sodrából - még akkor sem."S

Paul Radzom őrmestert annál inkább. Egy 50-es kaliberű, négycsövű géppuskával fölszerelt félláncfalpas parancsnoka volt. A patt felé közeledve LCT jük oldalán géppuskasorozatok kezdtek dobolni. A rámpa lecsapódott. "Nekivágtunk. A víznek nem lett volna szabad két és fél méternél mélyebbnek lennie. Minket négy és fél méteresbe löktek ki. Nem is ment a kocsí sehová, csak lefelé. Mondtam a fiúknak, hogy emeljék a csövet olyan magasra, amilyenre csak tudják. Így is alig egy arasznyival lógott a víz fölé, mármint olyankor, amikor épp nem csapott át rajta egy hullám. En elvesztettem mindenemet, még a sisakomat is.

Visszaúsztam a hajóhoz, és fölkapaszkodtam a rámpára. A többiek szintén, csak az öreg Mo [Carl] Dingledine nem, mert ő nem tudott úszni. Mikor utoljára láttam, abba a csőbe kapaszkodott. Sose tudtam meg, mi lett vele. (A LCT 200-zal ismét a hajó irányába tartó Edward Kellt zászlós észrevette, és fölszedte Dingledine-t.)

Radzomék LCT je visszahátrált, majd megint nekündult. Radzom és társai felugráltak a rámpáról lehajtó Evanger őrmester félláncaltapasára. Sikerült kijutniuk. "Az útnak akkorra már tisztának kellett volna lennie. Azon kellett volna befelé mennünk hét-nyolc kilométert, és ott állást kiépíteni. Nem nyolc kilométert, nyolc métert sem tudtunk megtenni." A kocsit eltalálták, Radzom leugrott róla. Talált magának egy sisakot, majd egy puskát is.

"Láttam egy főhadnagyot, ott hevert holtan. Egy palack lógott ki a hátizsákjából. Slack & White whisky volt."

Csatlakozott Evanger embereihez, és körbeadta a palackot. "Életemben először és utoljára ittam whiskyt. A világon semmit sem

éreztem." Nem sokkal később szilánkok fúródtak arcába, oldalába és hátába. Végül hazaszállították.

George Ryan káplár tüzerként szolgált egy 105 milliméteres önjáró tarackon. Járművét M-7-esnek nevezték. A tarackot egy Sherman tank alvázára szerelték. Az LCT a négy ilyen M-7-es volt. A hajó kapitánya látta, hogy az Easy Reden számukra kijelölt szakaszon nagyon meleg a helyzet, ezért közölte, hogy keres valahol egy valamivel nyugodtabb helyet.

"Senki sem vitatkozott vele", emlékezett Ryan.

A kapitány a part felé fordult, de a hajó szinte még abban a pillanatban fennakadt egy homokzátonyon. Ryan parancsnoka elkiáltotta magát: "Meneküljön, ki merre lát!" És beugrott a vízbe.

"Megáll az agy - emlékezett Ryan. - Egyszerűen eltűnt. Leengedtük a rámpát. Az első M-7-esien ülők vettek egy mély lélegzetet, aztán adj neki. Szinte rögtön elmerültek, de a vezetőjük beletaposott a gázba, és följöttek. Piszkosul gyorsan csinálták."

A második M-7-es "úgy elmerült, mint az ólom, a srácok meg úgy bukkantak fel, mint a parafa dugók. Kiúsztak".

Az LCT körül ágyúlövedékek robbantak. "Hagyjuk itt a teknőt!", kiáltotta valaki Ryanék csoportjából, s mindenki a vízbe ugrott. Ryan nem. "Nem félttem annyira a golyóktól, mint amennyire a csatorna hideg vizétől. Nem tudok úszni."

Ledobta minden fõlszerelését, fölfújta a mentõmellényét, s nagy óvatosan elindult lefelé a rámpán, mikor "valami német géppuskás elkezdte löni az LCT oldalát, prrrr. Mit mondjak? Rádumált. Beleugrottam a vízbe. Úsztam és úsztam. Egyszer csak megveregeti valaki a vállam, fölnézek. Hát már félméteres vízben úsztam. Na ez az életigenlés. Ha ott meg nem állítanak, úszok még vagy két kilométert befelé a szárazon."

Eljutott a védõgátig, és ott ledobta magát a 16. ezred egyik gyalogosa mellé. "Van egy cigid?", kérdezte.

Egy-két perccel később egy repesz horzsolta a kezét. "Nem volt nagy ügy, inkább csak olyan, mintha egy macska karmolt volna meg." Kisvártatva odajött hozzájuk egy egészségügyi tiszt, és azt mondta: "Aki most itt van a parton, az mind megérdemli a Bíbor Szívet,* * Purple Hearn amerikai katonai kitüntetés, harcban megsebesülteknek adják. A ford.

pusztán azért, hogy itt van. Diktálják be a nevüket, emberek. Aki megsebesült, azon tudok segíteni. Aki meghalt, azon nem. Akinek semmi baja, annak is elintézem, hogy megkapja a Bíbor Szívet."

Ryan megmutatta neki a karcolását. "Ezzel mi a helyzet, őrnagy úr?" Az orvos azt mondta, hogy megkapja érte a kitüntetést, Ryan azonban úgy gondolta: "Ebbe nem mehetek bele, ez olyan pitiség lenne. Ha valaki elveszti a fél lábát, és megkapja a Bíbor Szívet, az rendben van. Na de egy karcolásért? Visszautasítottam."

Jerry Eades őrmester is egy M-7-es parancsnoka volt. Az ő LCT-jük két ilyen járművet szállított. Ezekhez hátulról két félláncaltapast kapcsoltak drótkötéllal. Az egyik félláncaltapas mögé szintén drótkötélen egy teherautó volt kötve, a másik mögé pedig egy dzsip. Ezeket mind az M-7-eseknek kellett kivontatniuk a partra.

Miközben a deszanthajó a part felé közeledett, a 105 milliméteres tarackok löni kezdték a meredélyt. "Eleinte olyan volt, mint a vurstliban", mert senki sem lőtt vissza. "Aztán hirtelen csapkodni kezdtek körülöttünk a gránátok, és rádöbrentünk, hogy megint visszacsöppentünk a háborúba. [Eades megjárta Észak-Afrikát és Szicíliát is.] Magunkhoz tértünk. Olyan volt, nem is tudom, hogyan magyarázzam el pontosan azt a félelmet, valahogy teljesen átjárta az embert a tudat, hogy talán a következő lélegzetvétele egyben az utolsó is lesz. Persze azért tettük a dolgunkat. Harminc másodpercenként lőttek egyet, és még az irányzékot is helyesbítették."

Az LCT a volt néhány gyalogos is. Őt nem tehettek egyebet, "csak várták, hogy kiérkezzenek a vágóhídra. Mi ott az ágyúknál legalább úgy éreztünk, hogy teszünk valamit. Amíg az ember lő, úgy érzi, har-

col. Én meg közben egyre azért imádkoztam, hogy ne lássák a srácok, hogy mennyire félek. Ettől rettegtem a legjobban: hogy a srácok észreveszik rajtam, hogy félek."

Kétezer méteres közelségbe érkezve a tarackoknak már nem lehetett olyan alacsonyra állítani a csövet, hogy löni tudják a meredélyt, így hát abbahagyták a tüzelést. A hajót német géppuskasorozatok kezdték verni. "Lelapultam, amennyire csak bírtam, szinte szerettem volna keresztülpréselődni a hajó fenekén." Az LCT "rettenetesen lassú volt. Valahogy úgy voltunk vele, mint a lóversenyen, amikor az ember a vállát mozgatva igyekszik gyorsabb vágásra noszogatni a megjátszott lovat. Mi is valahogy így próbáltuk gyorsabb mozgásra kényszeríteni a hajót."

Eades az órájára nézett: 08.00. "Hirtelen nagyon megéheztem. Eszembe jutott El Paso, ott szolgáltam, mikor még a régi lovasságnál voltam. Volt ott egy étterem, a California Bar & Grill. Óriási tacót adtak tíz centért, a jéghideg Falstaff sör korsója is annyi volt. Elképzeltem, hogy ott ülök egy tacóval meg egy sörrrel húsz centért. De hát nem ott voltam, hanem itt, Normandia partja előtt, kétszáz dollár húzta a zsebemet, és még csak egy tacót meg egy sört sem vehettem."

Miután az LCT több sikertelen kísérlet után kiért a sekélyesbe és leengedte rámpáját, parancsnoka "fel-alá kezdett rohagálni, mint aki megveszett, és azt kiabálta: - Vigyék ezeket a rohadt herkentyűket a hajómról! Vigyék ezeket a rohadt herkentyűket a hajómról!" A hadnagyom magasba tartotta a karját. Mikor leengedte, megböktem a vezető tarkóját, és elindultunk lefelé. Valami blugy-blugyszerű hangot hallottam. A víz mélyebb volt, mint amennyire a motorunk lélegzőcsöve kiállt, és azonnal tele lettünk vízzel."

Eades erősen sajnálta azt is, hogy "mennyi minden veszett oda. A tengerészek adtak nekünk huszonöt kiló cukrot, tizenöt kiló kávé, ötven karton cigarettát, és ez most mind odaveszett... meg az ágyunk."

Eadesnek sikerült kivergődnie a vízből, és eljutott a védőgátig, ahol fölmerült benne a kérdés: "Mi a francot keresek én itt, mikor lehetnék otthon is, Texasban, Fort Blissben?" Öreg katona volt már, zubbonyának ujjá tele a szolgálati éveket jelző stráfokkal, tapasztalt lógós, aki tudta, hogyan kerülheti el a nehéz megbízatásokat, s hogyan kaphat kellemeseket. És akkor tessék: ott találja magát a D-napon lövészként az Omaha-parton, tehát a lehető legrosszabb helyzetben, amibe öreg katona csak képzelheti magát. Szervezett "egy olyan ideiglenes szakaszt" gyalogosokból, utászokból és tüzérből, és nekivezette őket az emelkedőnek.~

Mivel oly sok jármű bugyogott a tenger fenekére, számos specialista azon vette észre magát, hogy egyszerű gyalogos lett belőle. R. J. Lindo százados a flotta összekötő tisztje volt. 07.30-kor ért ki a szilárd talajra két emberrel, akik a rádióját cipelték. Feladata az volt, hogy irányítsa a 18. ezredet támogató hajóágyú tűzét. "De beigazolódott a legrosszabb félelmem, s az LCT től a partig vezető úton elvesztettük a rádiót. Úgyhogy ott álltam, és semmilyen módon nem tudtam segíteni. Ezért aztán beálltam a rohamozó gyalogsághoz."9

* * *

William Otlowski őrmester, Észak-Afrika és Szicília veteránja egy DUKW a jött. Egy M-7-es parancsnoka volt. Járműve olyan hatalmas súlyt képviselt, hogy a DUKW csak nyugodt vízen tudott haladni vele. Az ő DUKW fiukat azonban erősen csapkodták a hullámok, miközben lefelé tolatott a rámpán. A kormánylapát beleakadt a rámpába, és elgömbült.

"Ezért aztán csak szűk körökben köröztünk, nem bírtuk kiegyenesíteni. A kormányosunk egy tengerész volt, és leállította a motort. Ezt nem kellett volna tennie, mert ezzel leállította a szivattyúkat is. Úgyhogy a DUKW szépen megtelt vízzel, és el is süllyedtünk."

Otlowski rákiáltott az embereire, hogy maradjanak együtt, fogják meg egymás kezét, alakítsanak kört. Egy anyahajójához visszatérőben lévő LCVP fölszedte őket. Áthelyezték őket egy Rhinóra.

A Rhino megfeneklett. Egy hadnagy fogott egy kötelet, ráerősítette egy dzsipre, és utasította a vezetőt, hogy hajtson le a rámpáról, hadd lássák, meddig ér a víz. A dzsip azonnal elmerült.

"Csülökre, emberek! - kiáltotta a hadnagy. - Fogják meg a kötelet, és húzzák ki a dzsipeket!"

E pillanatban a Rhino mindkét oldalán egyszerre robbant egy-egy 88-as gránát. Orlowski odakiáltott a hadnagynak:

"- Ezek nyolcvannyolcasok, és a harmadik már a kettő közé megy! Vigye az embereit erről a redves teknőrről!"

- Maradjon, ahol van, őrmester! - kiáltott vissza a hadnagy.

- Teszek én magára, hadnagy úr! Ha maga meg akar halni, hát csak rajta. Na gyerünk, emberek!"

Orlowski és emberei a vízbe ugrottak, és úszni kezdtek kifelé. "Mikor hátranéztem, láttam, hogy a harmadik nyolcvannyolcas pont derékba kapja a hajót. Minden ez után következő lövés is telibe talált."

Keresett magának egy puskát, egy töltényövet meg egy sisakot. És: "keresztülrohantam a parton a védőgáthig".

Egy fiatal katona jött utána, nagy tekercs telefondróttal a hátán. Egy hadnagy ezt látva, odakiáltott:

"- Na, épp ez kell nekünk! Üljön le ide, és adja ide azt a drótot.

- Nem tudom odaadni, hadnagy úr - válaszolta a katona. - És ezzel mit csináljak?"

A jobb kezében a bal karját tartotta. Orlowksi belenyomott egy morfiuminjekciót, és szanitécért kiáltott.¹⁰

Charles Sullivan tengeri méhként szolgált egy Rhinón. Három kirakodásban vett részt a D-napon. A legtöbb jármű elsüllyedt, mielőtt akár egyetlen lövést is leadhatott volna, ő azonban erre a következtetésre jutott: "Huszonnyolc évi szolgálat után, három háború, tizennégy tengerentúli szolgálati út és több ezer arc után csak Normandia és a D-nap emléke maradt meg élénken bennem, úgy, mintha csak tegnap történt volna. Amit tettünk, értelmes cselekedet volt, és érdemes volt megtenni. Kérdelem én, hány ember mondhatja el magáról, hogy volt egy ilyen nap az életében?"

Sullivan kommentárja Eisenhower kijelentését idézi, aki a Walter Cronkite-nak adott interjújában azt mondta, hogy senki sem szereti, ha lőnek rá, a D-napi hadműveletben mégis többen akartak részt venni, mint ahányan ki akartak maradni belőle.

Hihetetlenül sok tank, féllánctalpas, M-7-es, dzsip, teherautó és más jármű próbálta meg 06.30 és 08.30 között elérni az Omaha-partot. Sok elsüllyedt, mások megsemmisültek, a kevés megmaradt pedig feltorlódott az egyre szűkülő parti sávon, ahonnan nem volt hová menni. Inkább problémát okoztak, mint a támadás eszközeül szolgáltak.

A tankok, féllánctalpasok, M-7-esek és a többi mellett és között folyamatosan jöttek a Higgins-csónakok a 116. és a 16. ezred katonáival, akikkel tengeri méhekből és utászokból álló, ötfős robbantó csoportok is érkeztek. Tizenhat ilyen egység volt, mindegyiknek külön szektort jelöltek ki a parton, ott kellett egy körülbelül ötvenméteres átjárót robbantaniuk. Egyik sem a tervezett helyen kötött ki.

Egy tengeri méh így írta le tapasztalatait:

"Mikor leeresztettük a rámpát, rákezdtek a 88-asok. Az embereink fele szinte azonnal meghalt, meg egy tiszt is. Mindannyian a flotta legjobb tisztjének tartottuk. [...] Onnantól kezdve ködösek előttem a dolgok. Arra még emlékszem, hogy a főmatróz át akarta venni a helyét, de akkor jött egy másik ágyügolyó, amelyik aztán végképp betett. Azt hittem, szétszakadok."

Mikor a repeszektől erősen vérző lábú és karú tengeri méh körülnézett, már nem látott élő. A Higgins-csónakban támadt tűz már a robbanóanyagok felé közelített. "Igy aztán a vízbe ugrottam, és elindultam a part felé." Az akadályokhoz érkezve s hátranézve látta, hogy a csónakjuk felrobban.

"Ez már sok volt. Nem érdekelt, hogy megmaradok-e vagy sem, de keresztülrohantam a tűzben a védőgáthoz." Később fölvetett egy puskát, és a 116. ezred gyalogosaival csinálta végig a napot.²

Más robbantócsapatoknak több szerencséjük volt. Többé-kevésbé sértetlenül szálltak le hajójukról, és a körülöttük hulló golyózáppal nem törődve munkához láttak. Jobb helyzetben voltak, mint a gyalogosok, mivel a rossz helyen kikötött katonák, akiknek tisztjei még a védőgát elérése előtt meghaltak vagy megsebesültek, nem tudták, mi a további teendőjük. Még az erős ágyútűz sincs olyan rossz hatással egy katona harci szellemére, mint az, ha nem tudja, mit csináljon, és nincs mellette senki, aki megmondja neki. A robbantók előtt azonban, ha rossz helyre érkeztek is, voltak akadályok. Nekifogtak felrobbantani őket.

Az Omaha-parti robbantócsapatok parancsnoka Joseph Gibbons korvettkapitány volt. Fel-alá járt a parton, segített, ahol kellett, felügyelte a műveletet. Az első két embere, akikkel találkozott, közölte, hogy csapatának összes többi tagja elesett. Robbanóanyaguk sem volt. Gibbons utasította őket, hogy húzódjanak a gát tövébe, amíg nem talál számukra feladatot. Nem sokkal később ráakadt egy csapatra, amely már erősítette a robbanótölteteket az akadályokhoz. Módszeresen csinálták, egyikről a másikra haladva."

Devon Larson utásznak is sikerült kivergődnie a partra. Magára maradt, de a robbanószerrei megvoltak, így hát munkához látott. "Ahogy feküdtem ott a parton, két vasakadályt láttam magam előtt. Mindkettő tetején Teller-aknák voltak. Odaerősítettem egy L-töltetet a tövükre, összekapartam magam mellett egy félméteres homoksáncot, elővettem a sisakomból a gyújtót, elordítottam magam, hogy robbantás, és robbantottam. Balról több »Robbantás!« kiáltást is hallottam. Jobbra gördültem. A robbanás egy kicsit arrébb lökött, a két vaspózna viszont eltűnt. Mivel se előttem, se kétoldalt nem láttam több akadályt, elindultam a védőgáthoz."⁴

A terveken kijelölt tizenhat átjáró helyett a robbantócsapatoknak csak öt-hatot sikerült robbantaniuk, de azok sem voltak megfelelően kizászlózva. Ahogy a dagály emelkedett, ez óriási gondot okozott a gyalogságnak és a járművek következő hullámaikat hozó kormányosoknak.

Exum Pike tengerészként szolgált az 565-ös őrnaszádon. Feladata az volt, hogy LCI-ket és más kishajókat kalauzolja a partra. Mivel

azonban a szárazföldi tájékoztató pontokat eltakarta a füst és a pára, s az akadályok közötti átjáró nem volt megfelelően kijelölve, a PC 565-ös nem tudta teljesíteni megbízatását. Valójában ágyúnaszádként működött, géppuskáival verette a partot, ahol Pike szerint "mintha tüzéső zuhogott volna a felhőkből". Látott egy aknára futó és felrobbanó DUKW-t is. "A légénység két tagja vagy ötven-hatvan méterre repült a levegőbe."

Aztán találat érte a PC 565-öt is. Hatan megsebesültek. "Patakokban folyt le a vér a vízleeresztő nyílásokon." Negyvenöt év elteltével Pike így kommentálta a történeteket: "Gyakran mondom a két fiamnak, hogy én nem félek a pokoltól, merthogy már jártam ott."S

Don Irwin zászlós az LCT 614 parancsnoka volt. Légénységét egy másik zászlós (mint első tiszt) és tizenkét tengerész alkotta. Rakománya hatvanöt katona, két buldózer és négy utánfutós dzsip volt. Az utánfutók lőszerrel voltak tele. 07.30-kor kellett parthoz érkeznie.

"Ahogy haladtunk a part felé - emlékezett Irwin -, olyan dobhártyaszaggató, fülsiketítő, rémületes dörgés kezdődött, amelyet még soha életemben nem hallottam." A *Texas* kezdett lőni az LCT 614 fölé. Irwin hátranézett, s úgy rémlett neki, "mintha a *Texas* óriási, 14 hüvelykes ágyú egyenesen ránk szegeződne". Természetesen nem így volt, a parti meredélyre céloztak. "Az ember nem is tudja, milyen rettenetesen óriási egy ilyen csatahajó, amíg egy LCT-ről megfelelő közelségből szemügyre nem veszi."

Irwin az Easy Red felé tartott. Addig még egyetlen amerikai sem szállt partra azon a szakaszon. Irwin "nyugodtnak" látta. Arra gondolt, hogy igaza volt az eligazítást tartó tisztnak, mikor azt mondta: "Mire maguk partot érnek, fiúk, már nem lesz ott semmilyen zavaró körülmény. Mindent odavágunk a németeknek, csak a mosogatódézsát nem. De tudják mit? Azt is."

Mikor azonban Irwin egy homokpadhoz érve lebocsátotta a rámpát, "kitört a gyalázat. Erős tűz alá kerültünk, főleg puskával és géppuskával lőttek minket.". Mikor az első két ember a hajóról a vízbe ugorva elmerült, Irwin rájött, hogy a víz még mindig mélyebb a kelletténél, ezért a hátsó horgonya és csörlője segítségével levontatta hajóját a homokzátonyról. A következő órát azzal töltötte, hogy próbált átjárót keresni az akadályok között, ahol rakományát kiha

józhatná. Végül megint lebocsátotta a rámpát. Mihelyt a buldózerek kiértek a partra, "a németek foszforgránátokkal felgyújtották őket".

A katonák elindultak, de látva, hogy a rámpáról leugró első kettőt lelövik, a többiek nem voltak hajlandók elhagyni a hajót. Irwin azzal a parancscsal indult el, hogy tegye ki őket. A parancs hangsúlyozta, hogy ha nem teszi, hadbíróság előtt végződhet a dolog. Arra is utasították, hogy ha nem megy szépszerével, akár fegyverrel is kényszerítse ki a hajó elhagyását.

"Én viszont semmiképp sem kényszeríthettem embereket arra, hogy a rámpáról leugorva csaknem biztosan megsebesüljenek vagy meghaljanak. Az ágyúzás közben még sűrűbb lett. Téboly volt. Mindenütt füstöt és robbanásokat lehetett látni. Halottak lebegtek a vízen. A saját embereim, akik még harcálláspontjaikon tartózkodtak, és akik egészen idáig szálegyenesen álltak, most úgy lapultak a fedélzethez, mintha bele akarnának olvadni. Ketten is kiabálni kezdtek: - Tűnjünk innen, kapitány úr! - Miután akkor már egy órája próbáltam kitenni a katonákat és a járműveket, higgyék el, én készséggel meg is tettem volna."6

Irwin zászlós rádión utasítást kapott a visszavonulásra. Közölték vele, hogy a parton túlságosan forró a helyzet; vonuljon vissza a nyílt vízre, horgonyozzon le, és várja a további parancsokat. Soha életében nem fogadott még ilyen örömmel utasítást, de olyat se, amelyet ennyire nehéz lett volna végrehajtani. Ahogy hátrálni kezdett, az LCT váratlanul megállt: egy akadályon akadt fenn. Kitörhetett volna a pánik, de Irwin megőrizte hidegvérét. Óvatosan megindult előre, majd megint hátra, s sikerült kiszabadítania a hajót. A légénység nekilátott felhúzni a horgonyt. Mielőtt azonban az még a felszínre bukkant volna, megakadt.

"Akárhogy erőlködünk, nem bírtuk felhúzni. Kiadtam a parancsot: - Minden motor előre! Teljes sebesség! - Ezzel végre sikerült megmozdítanunk a horgonyt. Egy Higgins-csónakkal jött a felszínre, abba volt beleakadva."

Irwin megtúráztatta néhányszor az LCT motorjait, körbe fordult, és sikerült megszabadulnia a roncsból. Kijutott a nyílt vízre, és ott horgonyt vetett.

~ Hat órával később Irwinnek sikerült rakomány legnagyobbat partra tennie. Egy őrmester nem volt hajlandó dzsipjével lehajtani a rámpáról. Csak másnap került partra, akkor is az egyik brit szektorban.

A 08.30-as általános parancs - a deszanthajók húzódnak vissza és várják meg, míg átjárókat robbantanak az akadályok között csak fokozta a zűrzavart. Mivel nem volt hová menniük, a több mint ötven beérkező LCT és LCI körözni kezdett.

A légénység és parancsnokok zömének ez volt az első partraszállása. A háborúban még az LST-ken kapitányoskodó, civilben tapasztalt kereskedelmi tengerészek is amatőrök voltak.

Eddig az időpontig két LST ért ki a partig. Ezek egyikén szolgált James Fudge. Mikor az említett parancs megérkezett, "az volt a bajok kezdete, mert a kapitányunk pánikba esett. Előzőleg már kivetítettük a tathorgonyunkat, de még egy szöveget se rakodtunk ki. A tőlünk jobbra lévő LST t eltalálta egy 88-as. A kapitányunknak azt kellett volna mondania: Tathorgonyt fel! Teljes gőzzel hátra! Ehelyett azt mondta: Teljes gőzzel hátra!, mert a horgonyról megfélemedezett. Így aztán szépen ráfarolt a hátsó horgony kötelére, az meg rátekeredett a két hajócsavarra, és tönkretette őket."

Az LST a parttól mintegy ötszáz méternyire, tehetetlenül ringott a vízen. Végül egy Rhino segítette ki. Fudge szerint: "Nagyon nehéz volt tankokat átrakni a kissé hullámzó tengeren az LST ről a Rhinóra. Daru kellett hozzá, örülten kellett vigyázni, nehogy a tengerbe ejtsük őket. De végül egy sem esett bele."

Fudge elmondta, hogy "arra jött egy admirális egy LCVP-n, és az egész legénység előtt letolta a kapitányt, amiért átment a saját horgonykötelén. Komoly sértéseket vágott a fejéhez. Bele a képébe. Rettenetesen dühös volt."

Mialatt az LST t kirakták, Fudge valami olyasmit látott, amit az Omaha-partot megjárt katonák szinte mindegyike megemlégett. Az incidenst Cornelius Ryan könyve, a *The Longest Day* tette híressé. Kilenc óra tájban két FW-190-es jött zúgva a brit partszakaszok felől. Pilótájuk Josef Priller alezredes, illetve Heinz Wodarczyk őrmester volt. Ryan feljegyezi, hogy mikor a két pilóta megpillantotta az inváziós flottát, Priller felkiáltott: "Micsoda látvány! Micsoda látvány!" Ötvenméteres magasságban repültek, a záróléggömböket kerülgetve.

Fudge: "Emlékszem, valamiféle félelemmel vegyes tisztelettel bámultam őket. Mindenki megpróbálta lelőni őket. Kiabáltak: - Nézzétek, két fritz!" A flotta minden 40 és 20 milliméteres gépágyúja őket lőtte.

Fudge úgy látta, hogy sok lövész a mellettük lévő hajót lövi, annyira alacsonyan jöttek a gépek. Senki sem találta el őket. Mikor Priller és Wodarczyk felhúzott a felhők közé, az egyik tengerész megállapította: "Fritzek vagytok vagy sem, sok szerencsét! Tökös gyerekek vagytok."18

Az Omaha-part támadói között volt egy fekete bőrű katonából álló zászlóalj, a 320. záróléggömb-zászlóalj. Ez volt az 1. hadsereghez csatolt legkülönlegesebb egység. Katonái LST ken és LCI-ken hozták a harmadik hullámban a léggömböket, s ezeket a parton felbocsátották, hogy megakadályozzák a Luftwaffe földközeli támadásait. (A Utah-parton a D-napon mintegy ezerkétszáz fekete katona lépett partra. Valamennyien teherautó-vezetők vagy kikötőmunkások voltak, és bőrszín alapján szervezett hadtápszázadokban szolgáltak. A fekete parti őrség tagjai Higgins-csónakokat vezettek, de a hadihajókon is teljesítettek szolgálatot fekete bőrű tengerészek. Összességében meglepő, milyen kevés fekete amerikai katonának tették lehetővé, hogy részt vegyen a náci rezsim elleni első támadásokban.)*

A flotta feladata a katonák partra tétele volt; a harcokszízké és tüzéreké a tüztámogatás; a gyalogságé, hogy meginduljon előre; a robbantócsapatoké átjáró robbantása az akadályok között; az utászoké a megmaradt akadályok levegőbe röptése, parti forgalomirányítás, nyílások robbantása a kijáratokhoz, valamint az aknamezőkön átvezető utak megtisztítása és megjelölése. Az utászoknak - akárcsak a többieknek - az Omaha-parton töltött első két óra számos kellemetlen meglepetést hozott.

* 1944 decemberében, az ardenneki csata válságos napjaiban Eisenhower engedélyezte, hogy fekete sofőrök önként átjelentkezzenek a harcoló alakulatokhoz. Csaknem ötezen jelentkeztek, sokan közülük addig elért rangjukról is lemondtak, csak hogy harcolhassanak hazájukért. Eleinte fekete szakaszokba szervezték őket, amelyeknek parancsnokai fehér tisztek voltak. A 104. hadosztály egyik törzstisztje így vélekedett a fekete szakaszokról: "Morál: kitűnő. Teljesítmény: felsőfokú. Az emberek alig várják, hogy az ellenség közelébe férközhessenek és megsemmisíthessék. Szolgálati fegyelmük, harckészségük, tűz alatt tanúsított józan eszük és ítélőképességük a század valamennyi katonájából csodálatot váltottak ki. A színes szakasz felér bármely veterán szakasszal." Néhány fehér tiszt arra az álláspontra helyezkedett, hogy a fekete katonák túlságosan agresszívek és időnként többre vállalkoznak, mint amennyire képesek, mikor azonban a fekete egységek veszteségeket szenvedtek és szakaszként a továbbiakban nem harcolhattak, az életben maradtak rajokat alakítottak, és fehér szakaszokban szolgáltak tovább. Ez volt az amerikai hadseregen belüli integráció kezdete. (A 320. léggömbzárás zászlóaljról a pennsylvaniai Sharon Hills-i illetőségű James Cook szolgáltatott adatokat.)

Robert Schober őrmester a 3466. karbantartó századhoz volt beosztva. Feladata járművek vízmentes szigetelésének eltávolítása volt. Csőfogóval, csavarhúzóval, fogóval dolgozott. A feladat egyszerű volt: meghúzni az ékszíjakat, kinyitni a lezárt hűtőventilátor-nyílásokat, a motor különböző részeiről eltávolítani a szigetelést. Mikor bajtársával, Howell-lel kiért a partra, megkondult a sisakja. "Mikor rájöttem, hogy ez egy golyó volt, elszállt belőlem a félelem. Eltökéltem, hogy mikor a gyalogosok következő hulláma megindul a védőgát felé, megyek én is. Így is történt, aztán a gát tövében beástam magam." Bajtársaival együtt egész délelőtt ott maradt, mert nem látott egy járművet sem, amelyről le kellett volna bontani a szigetelést."

Ők legalább elérték a hullámtörőt. Robert Millernek; a 6. különleges utász zászlóalj tizedesének nem sikerült. Egy LCT a érkezett, amely 07.00-kor vetett horgonyt az Easy Reden. Jobbra pillantva egy másik LCT t vett észre. "A kapitánya a hídon állt, és épp akkor találta el egy rettegett 88-as lövedék. Miután a füst eloszlott, se a kapitány, se a híd nem volt sehol."

Miller tartott tőle, hogy a hajójukon lévő, dinamittal megpakolt teherautókat eltalálja egy 88-as, de mint kiderült, nem ettől kellett volna tartani, mert a hajó egy víz alatti aknára futott. A rámpa beszorult, a fedélzet első részén egy féllánc talpas erősen megrongálódott, sokan megsebesültek.

"A kapitány úgy döntött, visszafordul, lelöki a féllánc talpast a rámpáról, átrakja a sebesülteket, kijavíttatja a rámpát. Eközben egy irányítónaszáddal odahúzott mellénk egy tengerésztiszt, és a keresztvizet is leszedte a kapitányról, mondván, hogy ne áztassuk ott a... lábunkat, hanem nyomás ki a helyünkre, a partra."

A kapitány visszament az LCT-vel az előbbi helyre, és körülbelül százméternyire a parttól sikerült is valahogy leledődni a rámpát a két és fél méteres vízbe. Miller szakaszparancsnoka "félreérthetetlen isifejezésekkel emlékeztette a kapitányt, hogy a parancsa úgy szól, hogy a parton tegyen ki minket, de a kapitány nem volt hajlandó mozdulni".

Egy dzsip lehajtott az LCTről. A víz alá került, de a szigetelése jó volt, és sikerült a partra dohognia magát. Kijutottak a teherautók is, de azokat szétlőtték. Az emberek következtek. Miller teljesen elmerült; elvesztette a puskáját és a nála lévő robbanóanyagokat, felrúgta magát a csatorna fenekéről, és úszni kezdett a part felé.

"Nagyon nehéz volt úszni. Az átázott öltözék, a bakancs, a gázálc és a vasszak szinte lehetetlenné tette, de valahogy azért kiértem a derékig érő vízbe, és ott megpróbáltam felállni. A kimerülés határán jártam.

Körülbelül tizenöt méterre lehettem a víz szegélyétől, mikor elborított egy nagy fehér villanás. Mire észrevettem maíam, hanyatt fekve néztem az eget. Föl akartam állni, de nem ment. Urísten, gondoltam, leszakadt a lábam. Merthogy mozgást azt nem éreztem, és a mellemen csüngő gázálc miatt nem is láttam. Addig forgolódtam, míg sikerült valahogy félrehúznom a gázálcot, és akkor már láttam a lábamat. Megtapogattam a combomat. Nagyon megkönnyebbültem, hogy még megvan, csak azt nem értettem, miért nem tudok mozogni, és miért nem érzem a lábam."

Millernek a gerincét találták el: nem lehetett meggyógyítani. Az Omaha-parton tett első lépései egyben élete utolsó lépései voltak.

Egy szaníték bevonszolta egy féllánc talpas mögé, és adott neki egy morfiuminjekciót. Miller elvesztette az eszméletét. Egy parti elsősegély-állomáson tért magához. Megint elájult, s magához térve már egy LST a találta magát. Végül egy angliai kórházba vitték. Négy hónappal később egy amerikai kórházban feküdt. Egy nővér mosta a haját. "Mindkettőnk meglepetésére homokot találtunk az öblítővízben, az Omaha-part homokját."z°

Debbs Peters utász őrmester is egy LCT a kelt át a csatornán. A parttól mintegy háromszáz méternyire tüzérségi gránát vágódott a naszád orrába, majd a közepébe. "A fedélzeten állókat elborította a lángra kapott gázolaj, mind a vízbe vetettük magunkat." Peters felfújta a mentőmellényét, és sikerült odaúsznia egy akadályhoz, ahol fedezékbe került, és egy kicsit kifújhatta magát. A szilárd talajra érve megpróbált felállni és a hullámtörőhöz futni, "de a ruhám annyira megszívta magát vízzel és homokkal, hogy csak tántorogni tudtam". Behúzódott egy égő Sherman tank mögé, de még szinte abban a pillanatban a tankot eltalálta egy tüzérségi lövedék. (Sokan jártak így az Omaha-parton: a fedezéket keresve kilőtt tankok, féllánc talpasok és más járművek mögé lapultak, de rosszul tették, mivel a tankok a német tüzérség célpontjai voltak.)

Petersnek sikerült odaérnie a védőgáthoz. John McAllister századost és Robert Steward őrnagyot már ott találta. "Egyetértettünk abban, hogy ha élve akarjuk megúszni, akkor el kell onnan tűnnünk.

Steward őrnagy utasított, hogy menjek előre aknát keresni." Petersnek ehhez a tőrén kívül más eszköze nem volt, de azért nekilátott.

"Főlpattantam, átrohantam az úton, beleestem egy árokba, föl, át néhány hangabokron, aztán neki a domboldalnak." Óvatosan mászott, tőre hegyével kereste az aknákat. Egy fehér szalagot hagyott maga mögött, azzal jelölte meg az utat. Már majdnem fölért, mikor egy géppuska löni kezdte. A lövedékek felszakították a hátizsákját, és az egyik átütötte a sisakját. Kézigránátot dobott a géppuskafészek irányába - a tüzelés megszűnt. Elvégezte a feladatát, sőt még többet is. z,

John Zmudinski (5. utász zászlóalj) 07.30-kor egy LST a ért az Omaha-part közelébe. "A feladatunk az lett volna, hogy rakodjuk ki a nehézfelszerelésünket, nyissunk utakat a parti sávon, és tegyünk partra darukat és buldózereket." Sikerült sértetlenül partra lépnie, ahol mozdulatlanul heverő embereket látott. Néhány lépésnyire tőle "egy baka a földön fekve nyugodtan szétszedte M-1-esét, és megtisztította a homoktól. Egyáltalán nem látszott izgatottnak."

A védőgáthoz érve ledobta magát századparancsnoka, Louis Drnovich mellé, aki a dél-kaliforniai egyetem játékosaként 1939-ben bekerült az ország rögbiválogottjába. "Drnovich próbálta beindítani a dolgokat. Leküldött a partra, nézzem meg, hogy van-e már buldózerünk. Mikor visszajöttem, mondtam neki, hogy még semmiféle súlyos cuccot nem raktak partra. Egy féllánc talpas már félig fölment az egyik kijáratú úton, de ott megállt. Drnovich százados odaküldött, hogy nézzem meg, mitől nem bír tovább menni.

Odamentem, behúzódtam mögé. Hát összevissza volt löve, és akkor is erős tűz alatt állt. Mire visszamentem jelenteni, Drnovich százados már nem volt ott."

Drnovich eközben visszament a partra, ahol bemászott egy kilőtt tankba, hogy megnézzze: működik-e még a lövege. Eközben a tankot újabb találat érte, s Drnovich ott lelte halálát.

A védőgát tövében hasaló Zmudinski rájött, hogy a géppuskatűztől ott védve van ugyan, az aknavetők lövedékeitől azonban nem. "Olyan volt, mint az orosz rulett. Nem tudtam, hogy maradjak-e, vagy menjek máshová. Szerencse kérdése volt, hogy kit találtak el." Látta, hogy a partra kihajtó félláncaltapasokat eltalálják, "aztán egy félláncaltapasokkal teli LCT is kigyulladt és kiégett".zz

Allen McMath rohamutász a harmadik hullámmal érkezett. Csak nagy nehézségek árán tudott úszni, de sikerült elérnie egy vízből

kiálló póznát. "Abba kapaszkodtam egy ideig, hogy lélegzethez jussak. Egyszer aztán fölnéztem, hát egy tányérakna ült a tetején. Ettől aztán annyira rám jött a frász, hogy egyből nekiindultam megint a partnak."

Egy hullám felkapta és a parttal párhuzamosan magával sodorta egy Higgins-csónak meg egyenesen nekiment. Megpróbálta megragadni az elejét, de nem talált fogást. Becsúszott a csónak alá, s mögötte bukkant fel a víz alól. "Ma se tudom, hogy nem vágott szét a propeller.* Még jóformán ki sem örvendezhettem magam, hogy ezt megúsztam, mikor a Higgins-csónak találatot kapott."

McMath végül kivergődött a partra. Fölvett egy puskát, letisztogatta róla a vért meg a sarat. Egy halott katonáról lehúzta annak száraz zokniját, s felhúzta saját vizes zoknija helyett.

"Találtam száraz cigarettát is; egy vagon pénzért nem adtam volna." A gátnál egyetlen századtársát sem látta. Körülnézett. "Az egyik lövészgödörben egy olyan srác feküdt, akit civilként szinte világéletemben ismertem. Meglepett a dolog. Odakúsztam hozzá, dumáltunk egy kicsit, hogy milyen jó, hogy eddig mindketten megúsztuk."zB

Utász volt A1 Littke is, az első hullám egyik LCT je hozta. Első feladata afféle málhás számár szerep volt: robbanóanyagokat kellett hordania az akadályokhoz, és ott letenni. Vállára vetette a robbanóanyagokat tartalmazó ládát, a másikra az M-I-esét, kezébe fogta bőrdöngőjét, amelyben az aknakereső volt, és beugrott a térdig érő vízbe. Néhány méter után egy víz alatti árokba lépett.

"Elengedtem a bőrdöngőt, de így is lementém a fenékre. Felrúgtam magam. A mentőmellény szerencsére rajtam volt. Kutyaúszásban csápoltam, míg megint csak térdig nem ért a víz. Akkor felálltam, és úgy mentem."

Kint a parton ledobta a robbanószeres ládát az egyik akadály tövébe, aztán a gáthoz szaladt, ahol "már elég nagy volt a tömegnyomor". Mindazonáltal nem feledkezett meg a feladatáról. Kilőtt egy tárat a meredély felé, újratárazott, átmászott a védőgáton, s elért a meredély tövébe: Elindult fölfelé, de ekkor "kábé félméternyire előttem kis puffanások spricceltek föl előttem a földet". Beásta magát, és várt. "Nem tudom, meddig."

* A Higgins-csónakok egyik jellemzője a védett, alagútba zárt hajócsavar volt.

A mögötte veszteglő gyalogosokkal ellentétben, Littke tudta, mi a teendője, s el is volt szánva, hogy végbeviszi. "Úgy gondoltam, ideje aknát keresni, és nekivágtam." Menet közben szalaggal jelölte meg útját. Óvatosan haladt, figyelve, lát-e ugróaknákra utaló villákat kiállni a talajból, vagy bármi mást, ami doboz- vagy tányéraknát jelez. Ha talált, azt hatástalanította. Miután a szalagja elfogyott, visszaszaladt a lövészgödöréhez.

Visszanézett a partra. Látta, hogy egy LCI éppen kirakodik, és katonák másznak a vízbe mindkét oldalán. "Egyszer csak villant valami a hajó bal oldalán, pont ott, ahol épp két ember jött le a hágcson. Üvöltve, orvosért kiáltozva zuhantak a vízbe, én meg arra gondoltam, hogy ha ezt elevenen megúszom, soha többé nem hagyom ki a vasárnapot misét."

Ekkor megjelent mellette a 116. ezred egyik gyalogkatonája. Lenézett a lövészteknőben fekvő Linkére, és megkérdezte: "Minden rendben, öcskös?" Rendben, válaszolta Littke, a katona pedig elindult fölfelé a néhány perce kijelölt ösvényen; hat másik követte. Littke meg azt gondolta magában: Egye meg a fene, akár velük is mehetnék!

Föl pattant, hogy velük megy, ám ekkor valaki rákiáltott: "Fatty!" Egy tizedes volt a szakaszából. Littke segített neki egy sebesültet egy lövészgödörbe vonszolni, aztán megkérdezte a tizedest, nem tudja-e, hol az őrmesterük. Lent a parton. Littke lenézett. Gyomorszorító látványban volt része. Egy sebesült katona egy tank mögött kucorgott, de a tank körül tüzérségi lövedékek kezdtek csapkodni. Littke hallotta, hogy a tank parancsnoka elkiáltja magát: "Tűnjünk innen, ezek belöttek minket!" A hátráló tank eltaposta a sebesültet.

Később, de még aznap délelőtt, lent a parton Liftkének nagy elégtételben volt része. Összefutott egy dandártábornokkal és egy ezredessel. A tábornok megkérdezte tőle, hogyan juthatnak fel. "En meg csak odamutattam a fehér szalagomra."24

John Mather utász is a Litke-féle útvonalon haladt. Csapata csanem hiánytalan volt, Allen hadnagy vezette őket. Az emberek csákányokat, lapátokat, bangalore torpedókat cipeltek, páncélöklöket, hozzájuk való rakétákat, aknakeresőket, bunkerrobbantó tölteteket. A platóra fölérve Allen rájött, hogy kijelölt célpontjuknak még csak a közelében sem járnak. A 116-osok egyik szakasza tűzharcba bocsátkozott egy közeli sövény mögül lövöldöző németekkel. Az

utászok nem voltak erre fölszerelve. Allen visszatért a partra, kereste a számukra kijelölt kijáratot. Egy másik ösvényen fölvezette a katonáit, majd látva, hogy az sem az, megint visszament a partra.

"Ekkor már kezdtem dühös lenni - mesélte Mather -, hogy semmit sem csinálunk." Odacsapódott Allen hadnagyhoz, aki a századparancsnok segítségével igyekezett felmérni a helyzetet. A századparancsnok sokkos állapotban volt: emberei felét elvesztette. "Pokolian nézett ki, és teljesen le volt lombozódva. Megkérdeztem a hadnagytól, nem csinálhatnánk-e valamit, de tagadó választ kaptam. Láttam, hogy rajta nem múlna a dolog, de képtelen a századparancsnokot cselekvésre bírni. Így aztán csak gubbasztottunk ott a gödreinkben, hallgattuk, hogyan sivítanak a fejünk fölött az aknák, és néztük a közeledő dagályt."zs

Barnett Hoffner hadnagy (6. rohamutász zászlóalj) már a dagállal érkezett. "A parton megtörő hullámok láttán torkunkon akadt a lélegzet. Mintha ezernyi halott lebegett volna körülöttünk. Mikor a rámpánk lecsapódott, és a vízben gázolva megindultunk a part felé, mintha a pokol bugyrain mentünk volna keresztül. Azon a körülbelül ötven méter széles homokos sávon, amely a víz széle és a hullámtörő között húzódott, kilőtt tankok, teherautók, dózerek álltak egymás hegyén-hátán, benzinnel teli teherautók lángoltak, minden robbant. A tizenhat robbantócsapat közül csak öt érte el célját, és azok közül háromnál nem volt semmi, mert az összes felszerelésük odaveszett. És csak három buldózer maradt a tizenhatból, és azok sem tudtak manőverezni, mert a gyalogosok fedezéknek használták őket."26

Frank Walk alezredes az utászok kihajózását irányító parancsnok helyettese volt, forgalomirányító tisztként a nyílt kijáratok felé kellett terelnie az érkező járműveket. Nyitott kijárat azonban nem volt. Ő maga mindenesetre - 08.00 tájban lépett francia földre - nem tudott továbbjutni a partról. Rádiósával és futárával együtt erős puskatűz alá kerültek. Volt valami, aminek a megtanítására a seregben sok időt fordítottak: hogy hogyan kell lövészgödört ásni. Kár volt annyi időt pazarolni rá. A természetes ösztön is azt sugallja, hogy ha az emberre lőnek, ásson magának egy gödört olyan gyorsan, amilyen gyorsan csak tud, akár a tíz körmével is. A gödörásást nem kell tanítani."

Mikor kissé alábbhagyott a golyózápor, Walk odamanőverezte magát a védőgáthoz, és megkereste parancsnokát, aki egy hullám

mal korábban érkezett. A parancsnok légnyomást kapott. "Azt sem tudta, fiú-e vagy lány Teljesen megőrült." Hátra kellett szállítani; Walk vette át a parancsnokságot.

Ekkor már, 08.30 körül, mind több magas rangú tiszt érkezett. Walk alezredes rangja rémisztően alacsony volt még ahhoz, hogy hadosztályparancsnok-helyetteseknek osztogasson utasításokat, de azért megtette.

"Nem voltak hozzászokva, hogy dirigáljanak nekik - kommentálta a helyzetet Walk. - Így aztán olyanokat mondtam, hogy elnézést kérek, tábornok úr, de azon a kijáraton keresztül nem tudja kivinni azokat az egységeket. Arra kell menni. Erre megkérdezték, hogy ezt meg ki mondja, mire azt feleltem nekik, hogy én mondom, tábornok úr, én vagyok itt a forgalomirányító tiszt."2'

Paul Thompson ezredes, az angliai rohamcsapat-kiképző központ vezetője volt a 6. rohamutász zászlóalj parancsnoka. 08.30 tájban érkezett egy LCI-vel. Nemigen találta úgy a dolgokat, ahogyan lenniük kellett volna, nem ilyen körülményekre készítette föl a rohamosztágosokat.

Szeretett volna lendületet adni a dolgoknak. Észrevett egy utászcsapatot, akik egy szögesdrót akadály miatt nem tudtak továbbmenni. "Néhányan megpróbáltak utat robbantani benne bangalore torpedókkal, amit vagy százszor megmutattam nekik a kiképzésen, de ennek ellenére ügyetlenkedtek."

Odament hozzájuk, hogy megmutassa, hogyan kell. Két golyó is eltalálta: az egyik a jobb vállát ütötte át, a másik az állkapcsát. Ez utóbbi sebesülés egészen egyedi volt, mivel a lövedék a szájban *belülről kifelé* haladt: Thompson éppen parancsot kiáltott, mikor találat érte.2"

Thompson keserű csalódásában az Omaha-part elleni támadás első két órájában mindenki osztozott: harckocsizó, gyalogos, tűzér, utász és robbantó. Sokan már arra gondoltak, hogy nem sikerült. Mikor 08.30-kor megérkezett a partraszállás beszüntetését elrendelő parancs, a katonákon már-már kétségbeesés lett úrrá. Rommel rögzített védelme - legalábbis az Omaha-parton - megtorpanтам látszott a támadókat.

A *~derstandnesr* 62-ben gubbasztó Franz Gockel is így gondolta. 06.30-kor tüzet nyitott géppuskájából, de a flotta ágyúzása által

fölvert homok miatt beragadt a fegyvere. "Kirántottam a töltényhevedert a töltővájatból, leráztam róla a homokot, és visszalöktem a helyére. Abban a pillanatban egy robbanás kitépte a kezemből a fegyvert. Fogalmam sincs, hogy maradtam életben."

Gockel felkapta a puskáját, és löni kezdett.

"Az első, szoros csoportokban érkező partraszállókra, akik térdig vagy mellig érő vízben gázoltak. Alig néhány méter megtétele után elesetek. A deszantcsónakok meg vezető nélkül keringtek ide-oda. Jött a második hullám. Megint tüzet nyitottunk.

A part mind jobban megtelt halottakkal, sebesültekkel és fedezéket kereső katonákkal. Elérték az alacsony kőfalat, de ott csak átmenetileg voltak biztonságban, mivel az aknavetőseink csak erre vártak, és nyomban elkezdtek ontani a halálos tüzet a védőfal menti, előre belőtt koordinátákra. A repeszek, a fal szilánkjai és a kövek sok sebesülést okoztak. A támadók hullámai megtörtek a védelmünkön."

Gockel és társai rengeteg lőszerrel, kézigránáttal és aknagránáttal rendelkeztek. Csak könnyű sérüléseket szenvedtek. Mikor 08.30kor a deszanthajók a katonák kitévése nélkül visszafordultak, "azt hittük, visszavonulnak az amerikaiak". Zy

20

ÉN ROMBOLÓS VAGYOK

A FLOTTA AZ OMAHA-PARTON

A hadiflotta elsőként partra lépő tagjai a robbantócsapatok tengeri méhei, a parti forgalomirányító tisztek és a hadihajók tüzérségi figyelői voltak. A forgalomirányítók feladata ~z volt, hogy zászlók kitűzésével kalauzolja a beérkező deszantnaszádokat kijelölt helyükre. A tizenhat parti forgalomirányító közül azonban tizenkettő nem jutott ki a partra, az a négy pedig, akinek sikerült, rossz helyen kötött ki.'

Robert Giguere tengerész LCI-je a part felé tartva egy úszóaknára csúszott, amely a naszád utasainak a felét megölte. A kapitány lebecsátotta a bal oldali rámpát - a jobb oldali nem működött. A parti őrség egyik tagja partra úszott egy kötéllel, Giguere és a 16. ezred gyalogosai e kötéll segítségével jutottak ki a szárazra. Eközben a németek eltalálták Giguere bal karját, de a lövés csak izmot ért. A parton egységének egyetlen tagját sem látta, fölkapott hát egy puskát, és odarohant a védőgáthoz, ahol eredeti beosztásából - az egyik forgalomirányító tiszt segítője volt - gyalogos katonára váltott.

A védőgát tövében hallotta, hogy Taylor ezredes azt mondja: "Beljebb ugyanúgy megölhetnek minket, mint itt a parton." Giguere a sisakja jelzésére mutatva jelezte, hogy ő tengerész, de Taylor utasította, hogy csatlakozzon a gyalogosokhoz.

Valaki becsúsztatott egy bangalore-t a szögesdrót alá, Giguere pedig a 16-osok egy kis csapatával átszaladt az úton - hogy aztán egy bunker tövében húzzák meg magukat.

„Bedobtam a lőrésen két gránátot - mesélte -, biztos, ami biztos." Sikerült feljutnia. Aznap reggel részt vett még egy parasztház meg

rohamozásában, amelyben - mint kiderült - nem voltak németek, a pincéjében viszont találtak öt franciát. Egy hadnagy utasította, hogy kísérje le őket a partra kihallgatásra.

A parton "láttam, hogy mindenütt tüzérséget raknak partra. Megint megsebesültem. Angliában, a cirencesteri 40. hadikórházban tértem magamhoz, a tizennyolcadik születésnapomon".2

Az a néhány forgalomirányító tiszt, akinek sikerült partra jutnia, a kaotikus körülmények között nemigen tudta ellátni a feladatát, de tették, amit tehettek. William O'Neill egy LCT a érkezett. Láta, hogy a parti különítmény egyik tagja "fél térdre ereszkedve, vadul integet felénk a jelzőzászlóival. Nem sokat gondolkodtam, fölkaptam két jelzőzászlót, fölmásztam a kormányosfülke tetejére, és egy K-t mutattam neki, ami azt jelenti: rajta. Az ő üzenete úgy szólt, lapuljunk le, ne dugjuk ki a fejünket. Meglehetősen felszívtam magam ezen a kéretlen tanácson."

O'Neill körülnézve látta, hogy "nagyon csekély esélyünk van a part elérésére, ezzel szemben nagyon komoly sanszaink nyíltak arra, hogy géppuskával vagy aknavetővel fasírtot csináljanak belőlünk". Úgy döntött, hogy ezt az érzését megosztja a naszád parancsnokával.

A parancsnok, Phillips zászlós "a kilencvennapos csodák" egyike volt, de O'Neill szerint remekül csinálta. "Bátor és életrevaló vezető volt, sosem kritizált igazságtalanul. Megtiszteltetés volt alatta szolgálni."

Phillips első tisztjéről, egy másik zászlósról már nem volt ilyen hízelgő a véleménye. "Kedves fiú volt, de az ütközetben a szó szoros értelmében megbénult, még moccanni is képtelen volt, nem hogy parancsokat adni." A harmadik tiszt, bizonyos Fox zászlós "életvidám, szellemes, bátor és higgadt ember volt, bármit megtettünk volna neki. Az apja metodista püspök volt, az anyja a Marylandi Keresztény Nők Mértékletesség Egyletének elnöke. Fox kötelességtudóan szétosztotta az anyja által küldött, mértékletességre intő

brosúrákat, aztán elvitt minket a legközelebbi sörözőbe. Élő példája volt a mondásnak, hogy mindig a lelkész fia a legrosszabb a városban."

A kormányfülke tetején álló O'Neill nagyon izgult. "Mondtam a parancsnoknak: - Mi a francot csinál itt maga? Mindnyájunkat meggyilkoltat! Akkor már inkább menjünk jobb felé!"

Phillips zászlós egyetértett. Az LCT jobbra fordult, s egy-két kilométeren át a parttal párhuzamosan haladt, egészen odáig, ahol más

LCT k tartottak egyenesen a partnak. Phillips is arra fordította a hajót. Láta, hogy a víz alatti árkokban tankok süllyednek el, ezért szólt, *hogy* egy önkéntes a partra gázolva nézze meg, milyen mély a víz, addig nem teszi ki az LCT elején szállított bulldózer.

"Hát ez egy jó nagy hülyeség volt - kommentálta O'Neill, valaki azonban mégis jelentkezett »emberi mélységmérőnek«. A naszád ráfutott egy homokpadra. Ugyanabban a pillanatban egy tőlük jobbra úszó LCT, amelyik hét félláncalpást hordozott, lebecsátotta a rámpáját, de az első legördülő járművet nyomban el is találták. "Azonnal felrobbant, az egész LCT lángokba borult, aztán a lőszer is durrogni kezdett, úgyhogy csúnya kis cécó alakult ki."

Phillips zászlós parancsot adott a rámpa lebecsátására. Az önkéntes a vízbe ugrott, a bulldózer vezetője azonban nem várt az eredményre, hanem egyenes utánahajtott, s kis híján elgázolta. A sofőr a maximális magasságig emelte a tolólapot, amely így remek pajzsként szolgált. Belehajtott egy felszín alatti árokba. Szerencsére a szigetelés jónak bizonyult, s így sikerült továbbvándorolnia s magával húzni a kötéllel utána kötött dzsipeket is.

O'Neill így emlékezett: "Utolsó képként azt őrzöm emlékezetemben Bill Lynn barátomról, hogy a dzsipjében ült, vontatták a vízen, aztán az egyszer csak eltűnt vele, és csak vagy ötven méterrel arrébb bukkant elő ismét, csak úgy dőlt kifelé belőle a víz."

Az LCT legénysége 20 milliméteres ágyúiból lőtte a meredélyt. Amennyire O'Neill meg tudta állapítani: "Más amerikai támadótevékenység nem folyt a közvetlen környékünkön. Még a tankok is meghúzódtak a dűnék mögött, azok fölött meg nem tudtak átlőni. A mi parancsunk úgy szólt, közelítsük meg a partot, rakodjunk ki, aztán menjünk vissza másik rakományért, de ehelyett ott maradtunk és folytattuk a tüzelést."

Az első tiszt a hajó rakterébe rejtőzött, Fox zászlós azonban O'Neill-lel és másokkal együtt kiment a partra, hogy sebesülteket vegyen föl a naszádra. "Tele volt minden fekhely, az alsó és a főfedélzet minden tenyérnyi helye. Rengeteg volt a sebesült. Egyetlen orvos és egyetlen szakács látta el őket, mi pedig a gyakorlatlan kezünkkel megtettünk mindent, amit csak lehetett."

* * *

Körülbelül 08.30 lehetett. Eddig az időpontig az Omaha-parti tervek megvalósításában a flotta semmivel sem járt előbb, mint a szárazföldi hadsereg. A partraszállás előtti ágyúzás során 12 és 14 hüvelykes ágyú-lövedékeik általában túlrepültek a meredély tetején. A partra szálló naszádok parancsnokainak zöme rossz helyen tette ki az általa szállított embereket és felszerelést. A támadó erők élcsapatai, a 116. és 16. ezred gyalogosai rettenetes veszteségeket szenvedtek, az életben maradtak legtöbbje a védőgát tövében kucorgott. Nagyon kevés tüztámogatást kaptak.

Mivel a szövetségesek uralták a Normandia fölötti légtér, ezért a Luftwaffénak a D-napon, nagyon kevés esetet leszámítva, nem nyílt lehetősége arra, hogy a csábító parti célpontokat mélyrepülésben támadja, sem arra, hogy partközelsben tartózkodó hajókat bombázza, mindazonáltal a szövetséges légierő nemigen tudta közvetlen támogatásban részesíteni a partraszállókat. A nehézbombázók nem a kívánt pontossággal találták el a meredélyen lévő célpontjaikat, a part menti keskeny sávot pedig egyáltalán nem. A támadást előkészítő bombázás után a nagy bombázók visszatértek Angliába, feltankoltak, újabb bombákat vettek föl, s a továbbiakban a francia partoktól jóval beljebb lévő vasútvonalakat és útkereszteződéseket támadtak. Ez a következő napokban ugyan meghozta gyümölcsét, mivel megnehezítette a német csapatok mozgását, viszont a június 6-i ütközetben semmiféle szerepet nem játszott.

A háború későbbi szakaszában a szövetséges vadászpilóták és a szárazföldi hadsereg kifejlesztett egy hatékony, sőt halálos pontosságú föld-levegő rádiókommunikációs rendszert. Ez azonban a D-napon akkor sem segített volna sokat, ha már rendelkezésre áll, mivel az Omahán partra szálló gyalogság rádióinak nyolcvan százaléka a vízbe veszett, vagy a parton megsemmisült.

Az LCT knek sikerült néhány tankot partra tenniük, de azok legtöbbje működésképtelenné vált. A flotta nem tudott sok tábort löveget kihajózni, mindössze az LCT k 20 milliméteres géppágyúiból volt képes némi soványka tüztámogatást adni a gyalogságnak. Ez nem volt sok.

A hadihajökon voltak ugyan nagy ágyuk, de ők a támadók első hullámának partra indulásakor beszüntették a tüzelést, és parancsot

kaptak, hogy mindaddig ne is tüzeljenek, míg a parti tüzérségi figyelőktől konkrét célkoordinátát nem kapnak. A tüzérségi figyelők azonban nem jutottak ki a partra, nem volt part-hajó kapcsolat. A parthoz legközelebb lévő hadihajók, a rombolók még akkor sem merték löni a meredélyt, ha tisztán látták az erődöket, mert féltek, hogy az előnyomuló amerikai gyalogságot találják el.

W J. Marshall, a *Satterlee* romboló parancsnoka így írt harcjelentésében: "Bántó és nyomasztó érzés volt tétlenül várakozni néhány száz méternyire a parttól és látni, milyen ágyútűz zúdul katonáinkra, tankjainkra, deszantnaszádjainkra és gépkocsijainkra, mi pedig egyetlen lövést sem tudunk leadni az érdekükben, mivel nincs információnk, hogy hova lőjünk, mi magunk pedig képtelenek voltunk felderíteni az ellenséges tűz forrását."⁴

Owen Keeler hadnagy a *Frankford* nevű romboló tüzértisztje volt. Tehetetlenül dühöngött, mert nem volt célpont. Az egyéb problémáktól eltekintve, "a német álcázás tökéletes volt, nem láttuk, honnan lőnek, nem tudtunk célpontot választani". A hajó parancsnoka, James Semmes korvettkapitány elhatározta: közelebb mennek, hogy jobban lássanak. A mélységmérőre és a tengerészérzékre támaszkodva mintegy négyszáz méternyire megközelítette a partot - ennél közelebb a megfeneklés veszélye nélkül már nem mehetett, "de a németek álcázása még így is jó volt. Nem tudtuk megállapítani, honnan lőnek, és nem tudtuk azt sem, hogy a mieink meddig nyomultak előre."⁵

William Sentry hadnagy, a *Harding* romboló első tisztje és navigátora osztotta ezt a tehetetlenségi érzést. Láttam, hogy süllyednek el a DUKW k. "Nem tudtunk egyebet tenni, mint hogy utat biztosítottunk nekik, és vártuk a pillanatot, hogy viszonyozhassuk a tüzet."~ (Ken Shiffer hadnagy, a *Harding* főgépésze sem igen tudott mit csinálni. Fölment a fedélzetre, hogy kövesse az eseményeket. "Egyszer csak látok egy súlyosan megterhelt DUKW t. A kormányosa odakiált nekünk: - Merre van a part? - Akkor látom csak, hogy a DUKW olyan mélyre merült, hogy a kormányos nem láthatta az alacsony partszegélyt. Kelet felé mutattam neki, mire elfüstölt.")

George Palmer kapitány, a *Harding* parancsnoka ezt írta harcjelentésében: "Hajónk a csapatok partraszállásakor beszüntette a tüzelést, és mintegy kétezer méternyire a parttól fel-alá manővereztünk ellenséges célpontot keresve. A parton akkora volt a füst, hogy

semmiféle célpontot nem lehetett látni, a tűzvezetés nélküli ágyúzást pedig veszélyesnek ítéltük."H

Kétórányi tehetetlen dühöngés után a hajóparancsnokok kezdtek a saját felelősségükre kezdeményezni. Az első, aki ezt megtette, kétségkívül a *McCook* parancsnoka, Ralph "Rebel" Ramey korvettkapitány volt. Ő az Omaha-part nyugati szektorában annyira közel hajózott a parthoz, hogy látta: a katonák még nem érték el a meredélyt. Öthüvelykes ágyúival elkezdte löni a vierville-i kijáratot, ágyúállásokat, bunkereket, épületeket és a sziklákon kiépített állásokat. Az első számú célpont két német ágyú volt, amely a sziklák tetejéről tűz alatt tartotta a parti sávot. Csaknem egyórai lövöldözés után az egyik német ágyú lezuhant, a másik pedig felrobbant.y

Ernest Hillberg, az 1. hadosztály gyalogos katonája egy Higginscsónakban ült. A kormányos parancsot kapott, hogy ne induljon még, ezért "abban a gránátröpködésben - emlékezett Hillberg - úgy döntött, hogy valamilyen fedezéket kell keresnünk. A *McCook* épp megfelelőnek látszott, ezért mögé rejtőztünk. Teljesen bizonyos vagyok benne, hogy rajtunk kívül volt még ott vagy száz naszád a *McCook* mögött, az meg lassan, de módszeresen lavírozott a part mentén, kereste és tűz alá vette az ágyúállásokat. Gyönyörű látvány volt, de rettenetesen féltünk, hogy megfeneklik.""°.

Más rombolók is követték a példát. W L. Wade hadnagy egy LCT raj parancsnoka volt, amely a part közelében körözve várta az indulási parancsot. Így írta le a 09.30-kor elé táruló képet: "A parton rettenetes erejű volt az ellenséges tűz: 105, 88 és 40 milliméteresek, aknavetők, géppuskák, aknák, minden. A rombolók csaknem kifutottak a partra, lötték a bunkereket és az erődítéseket.""

A jelenetet ki-ki másként látta - egy esetben egészen bizonyosan, amikor is két ember nézte egy hajó hídján egymás mellett állva ugyanazt a látványt. 08.56-kor a *Harding* megközelítette az omahai partszakasz parancsnoki hajóját, az *Archon-t*, hogy fedélzetére vegye Arthur Cooke tengernagyot és Thomas Handy vezérőrnagyot, akik közelebről kívánták szemlélni a történéseket. A *Harding* menet közben tüzelve, mind közelebb manőverezett a parthoz.

Cooke tengernagy kijelentette, hogy "a partraszállás teljes kudarcba fulladt" és "a katonák oda vannak szögezve a parthoz". Sentry hadnagy, a *Harding* első tisztje azonban másként vélekedett: "Mi, rom

bolósok úgy láttuk, minden úgy megy, ahogy az a nagy könyvben meg van írva. A katonák a partról befelé nyomultak, az ellenséges tűz mintha csaknem teljesen abbamaradt volna, és én úgy láttam, hogy az amerikaiak kezdenek rendeződni." Cooke azonban "továbbra is katasztrófáról dörmögött".'z

09.50-kor C. E. Bryant tengernagy, az Omaha-parti tüztámogató hajócsoporthoz parancsnoka TBS-en (hajóközi URH rádió) felszólított minden rombolót. "Gyerünk, emberek! Gyerünk! Ezek ott a parton szétlövők a mieinket! Ezt nem tűrhetjük tovább! Ennek véget kell vetni!" A felszólításnak az Omaha-part előtt álló rombolók egytől egyig engedelmeskedtek. A parancsnokok a megfeneklés kockázatát is vállalva (több hajó alja süllyedt is a fenéket, de nem akadt fenn), közvetlen irányzással lőtte az ellenség parti állásait. B

Robert Beer korvettkapitány, a *Carmick* parancsnoka kilencszáz méternyire közelítette meg a partot, ahonnan már valamiféle vizuális kapcsolatot tudott tartani a szilárd talajon harcolókkal. Látni, hogy az egyik tank megereszt egy lövést a meredély egy bizonyos pontjára, ő is lövetni kezdte ugyanazt a pontot. Mikor látta, merrefelé lőnek puskájukkal a gyalogosok, ő is odairányította S hüvelykes ágyú tüztét.

Edward Duffy tengerész a *Shubrick* rádiós helyiségében tartózkodott. Parancsnoka tüzpárbajba bocsátkozott néhány partvédelmi üteggel. Duffy két csomag cigarettával és fél liter limonádéval ült a műszerek elé. Három óra alatt mindent elfogyasztott, plusz még vagy tíz pohár "borzalmasan pocsk" kávé is. (Csak esztendő múltán ivott ismét limonádét. "Még mindig sok emlék bukkan fel bennem olyankor.")

Lent a rádiós helyiségben "hallottuk, hogy csapódnak körülöttünk a vízbe a lövedékek. Lent voltunk a hajóban, kábé a vízvonál magasságában, úgyhogy a robbanások hangja végigvisszhangzott a hajó egész vastestén. Féltünk. A mentőmellényemet amilyen szorosan csak lehetett, meghúztam (akkor még) vékony dongáim körül. Egyfolytában imádkoztam az Üdvözlégyet. Végül annyira belefáradtam a rettegésbe, hogy arra kezdtem figyelni, mit is csinál a hajó."

A *Shubrick* közelebb húzódott a parthoz, és közvetlen irányzással lőtte. Duffy a fejhallgatóján keresztül követte az ütközetet. "A figye

lők minden fedélzeti harcállásnak jelentették a helyzetet." Egy bizonyos ponton a távmérő kezelője jelentette, hogy egy német tiszt sétálgat a szirtek peremén. "A tisztjeink gyanították, hogy ő irányítja a környéken lévő ágyúkat. Arrafelé fordítottuk a főütegünket, bemértük, és eleresztettünk a tiszteletére egy négyágyús sortüzet. El is találtuk, amitől nyomban csökkent a feszültség, mivel most már mi is lelőttünk egy nyomorultat."s

Az, hogy egy romboló sortüzet adhatott le egyetlen emberre, mutatja, milyen nagyszerű munkát végzett az amerikai ipar a D-napi katonák felszerelésének biztosításában. A *Shubrick* aznap 440 lövedéket lőtt ki, a *McCook* 975-öt, a *Carmick* 1127-et, a *Satterlee* 638-at, a többi romboló 500-1000 öthüvelykes lövedéket. Elméletileg muníciójuk felét meg kellett volna őrizniük esetleges német hajó- vagy tengeralattjáró-támadások esetére, a rombolók azonban sok esetben alig valamicske lőszerrel vagy teljesen kiürült raktárakkal tértek vissza Angliába.

A *Frankford* a parttól nyolcszáz méterre állva dörögtette ágyúit. Keeler tüzértiszt így emlékezett: "Egészen kint a víz szélén állt egy tank, amelynek elszakadt az egyik láncfal, és lőtt valamit, ami a domboldalon volt. Azonnal besegítettünk neki az öthüvelykesekkel. A tank teteje felcsapódott, kibújt a lövegirányzó, integetett nekünk, aztán visszabújt a tankba, és egy másik célra kezdett tüzelni. A következő néhány percben ő volt a tüzérségi figyelőnk. A távmérő optikáinkkal be tudtuk mérni, hová csapódnak be a lövedékei."~

Valamivel később a *McCook* megadásra kényszerített egy német csapatot - a módja minden bizonnyal egyedülálló. "Rebel" Ramey legénysége a sziklafal egyik kiépített állását lőtte, mikor egyszer csak német katonák bukkantak fel egy fehér zászlót lobogtatva, de fényekkel és karjelzésekkel is igyekeztek felhívni a tengerészek figyelmét. Ramey jelzőmatróza csaknem egy órán át próbált kapcsolatot teremteni velük: ő tört németiséggel, a németek tört angolsággal.

Mikor Ramey elunta a játékot s jelezte, hogy folytatja a tüzelést, azonnal jött a válasz: "Ceize fire!" [Helyesen: Cease fire!] - Tüzet szüntess! Ramey visszajeleztetett: menjenek le a partra, és adják meg magukat. Megértették. Libasorban, tarkójukra kulcsolt kézzel lejöttek, és megadták magukat."

Igaza volt Morison admirálisnak, mikor azt írta: "Ez a támadás, amelyet a rombolók a part ellen indítottak, ez volt az egyetlen tüzérségi támogatás, amit a szárazföldön harcolók a D-napon kaptak."~ A cirkálók és a csatahajók, mivel képtelenek voltak közelebb jönni, azokat az Omaha-part keleti és nyugati szárnyán lévő nagyobb erődtípusokat lőtték, amelyek pozíciója már az invázió előtt ismeretes volt. Ezt jó határfokkal tették, az Omaha-parton harcoló katonák azonban nem látták, és nem érzékelték az eredményt. Nem így a rombolók hősi és veszélyes akcióját, amely felvillanyozólag hatott a parton rekedtekre.

Mielőtt még gerinclovást kapott, még az LCT jén, Robert Miller tizedes a következő jelenet szemtanúja volt: "Egy romboló volt előttünk, sűrű füst gomolygott a kéményéből. Irányíthatatlannak látszott, és azt hittük, egyenesen a partnak tart. Arra gondoltam, istenem, ezek pont egy német erőd előtt fognak megfenekleni, mikor a hajó hirtelen elkanyarodott, az oldalát mutatta a partnak, és minden létező ágyújával

közvetlen közlőről tüzet zúdított a az erődre. A domboldal füstbe és porba borult, csak úgy spriccelt a föld, a romboló meg úgyesen odébbállt."y

Giguere a partról látta, hogy "az egyik romboló annyira közel jött a parthoz, amennyire csak lehetett, és egy bunkert lőtt, amelyik pont a fejem fölött volt. Furcsa érzés volt hallgatni, hogyan füttyölnek el a fejem fölött a gránátok."2° O'Neill, aki ekkor már szintén a parton tartózkodott, így idézte vissza a történeteket: "A rombolók az öthüvelykeseikkel közvetlen célzással lőtték a bunkereket, lehetett látni a lövedékeket, ahogy sivitva elhúztak a fejünk fölött, és belevágódtak a vastag betonfalakba. A bunkerek rézsútos falán az ég felé pattantak, de néhány azért betalált a lőrésbe. Az ellenséges tűz hamarosan abbamaradt. "z'

Joe Smith hadnagy, a flotta parti forgalomirányítója emlékezete szerint "a rombolók kijöttek egész a partig, onnan verették a sziklát. Lehetett látni, hogy robban lövészárkok, fegyver, ember, mikor eltalálják. A rombolók jóval a sziklafal teteje alá céloztak, oda, ahol az árkok futottak. Nekem semmi kétségem afelől, hogy az inváziót néhány romboló mentette meg.". A jelenet minden tanúja nevében beszélt, mikor végkövetkeztetésként kijelentette: "Higgye el, én attól a naptól fogva lelkes híves vagyok rombolóknak."zz

Negyvenöt esztendővel később James Knight, a hadsereg egyik utásza, aki 06.30-kor, egy robbantó csapat tagjaként, a Fox Reden ért partot, a *U. S. Naval Insritute Proceedings-ben* közreadott egy levelet, amelyet a *Frankford* legénységének címzett. Mint írja, egészen addig a védőgáthoz volt szögezve, mígnem "10.00 vagy 10.30 tájban egy romboló tűnt fel a tengeren, és egyenesen felém jött. Nem volt oldalra dőlve, és nem is égett, mégis az volt az első gondolatom, hogy egy aknára futott vagy torpedó találta el, mindenesetre annyira megsérült, hogy mindjárt megfeneklik."

A romboló azonban jobbra fordult, s teste még nem volt teljesen párhuzamos a parttal, mikor minden ágyúja eldőrdült. Néhány lövedék alig néhány méterrel Knight feje fölött robbant. A romboló továbbhaladt nyugat felé a part mentén, s közben folyamatosan lőtt. Knight már azt hitte, hogy visszavonul a tenger felé, "amikor hirtelen észrevettem, hogy jön visszafelé, és hogy az ágyúinak szünetet kell tartaniuk. Visszahátrált majdnem egészen odáig, ahonnan elindult... aztán elindult a part másik szélé felé, és tovább tüzelt minden ágyújával."

A D-nap óta eltelt évek során Knight igyekezett megtudni a romboló nevét, de se Ryan, se Morison, se más író nem 'tett említést az esetről (jóllehet Morison leírta, hogy aznap délelőtt a *Frankford* ment legközelebb a parthoz). Aztán egyszer, 1989-ben a *VFW Magazine-ban* meglátott egy értesítést, amely találkozára hívta a *Frankford* tengerészeit. Elment, s a helyszínen meggyőződött róla, hogy a romboló, amely oly sokat segített neki és oly mély benyomást gyakorolt rá, a *Frankford* volt.

Knight így írt a legénységhez címzett levelében: "Tekintet nélkül arra, hogy mikor lépett partra, attól kezdve, hogy elérte a dűnesort, az Omaha-parton szinte minden élő ember a helyéhez volt szögezve, míg ti el nem kezdtétek az »örjáratot«. Nem sokkal azután, hogy megjelentetek, mozogni kezdett a part, ami aztán végül képessé tette a gyalogságot, hogy fölküzdje magát a lejtőn, és onnan tovább nyomuljon a belsőbb részek felé."23

S. B. Mason ezredes, az 1. hadosztály vezérkari főnöke, miután 1944. július 8-án megsejmelte az Omaha-part német védműveit, levelet írt J. L. Hall ellentengernagynak. Ezeknek bevezetetleneknek kellett volna lenniük - írta -, s valóban: dacoltak is mindennel,

amit a szárazföldi hadsereg bevetett ellenük. Volt azonban a támadásnak egy olyan tényezője, amit nem tudtak kivédeni. [...] Szilárd meggyőződés, hogy a flottától kapott tüzérségi támogatás vitte sikerre támadásunkat, s hogy az ő ágyútűzük nélkül biztosan nem jutottunk volna túl a parton."24

Mikor a D-napon 19.00-kor Leonard Gerow vezérőrnagy partra szállt, hogy az S. hadtest parti törzse ettől kezdve már ott működjön, első üzenete, amelyet az *Augusta-a* tartózkodó Bradley tábornoknak küldött, így szólt: "Hála Istennek az Egyesült Államok Haditengerészetéért! "u

A flotta egy csapat része volt. Természetesen független - főleg a rombolók - de mégiscsak egy részegység. A meredélyen és a platón még azután is sok harc várt a szárazföldi erőkre, miután a *Frankford* és a többiek gyakorlatilag minden lőszerüket kilőve visszahúzódtak. Amit a flotta tett, az az, hogy esélyt adott a harcra az Omaha-parton lévőeknek. Ezzel a lehetőséggel élni - ez már a gyalogság feladata volt. Mindenekelőtt meg kellett nyitniuk a kijáratokat, és feloldani a parton keletkezett forgalmi dugót. Ehhez föl kellett jutniuk a meredély tetejére, és hátulról kellett támadniuk a német védőket.

Ahhoz a kiemelkedő teljesítményhez, amit a flotta a parti német bunkerek ellen nyújtott, méltán fogható mindaz, amit a sebesültekért tett. A gondoskodás már a parton megkezdődött, mikor a sekély vízből a partra vontatták őket az emelkedő dagály elől. Garwood Bacon, a 7. tengerészeti hídfőkiszolgáló zászlóalj híradós tisztje egy LCI-t tartózkodott, mikor az 08.10-kor a Dog Greenen aknára futott. Sokan megsebesültek, a naszád kigyulladt. Bacon egysége más tagjai segítségével egy gumicsónakot dobott a vízre, s nemcsak feljutniuk sikerült, de egy rádió és számos elsősegélycsomag mellett a fegyvereiket és lőszerkészletüket is

magukkal vitték. Géppuska- és puska golyók füttyögése közben, az akadályokat kerülgetve kievickéltek, s kirakták készleteiket.

"- Te Bacon! - kiáltott oda neki Johnakin, az egyik tengerész. Szerinted vissza bírnánk még jutni a hajóra? Van ott néhány sebesült srác, aki sose jut ki különben.

- Ha te benne vagy, benne vagyok én is - felelte Bacon." Ledobták a hátizsákjukat, a géppisztolyukat és a sisákjukat, visszaugrottak a gumicsónakba, s elindultak vissza a hajóhoz. Ismét aka

dályokat kerülgetve, s megint golyófüttögés közepette, egymás után halászták ki a vízből a sebesülteket. "Néhány perc alatt vagy tizenöt sebesült vagy úszni nem tudó ember préselődött össze a csónakban, illetve lógott az oldalán. Kéz- és lábbal csápolva sikerült megint partot érniük, ahol aztán sértetlen emberek vártak és segítettek őket a védőgát védelmébe cipelni, és lehetőség szerint elsősegélyben részesíteni." Z~ A szárazföldi híradósok egyik fényképésze készített egy pillanatfelvételt a helyszínen, amely azóta az egyik legismertebb Omahaparti fotó lett.

Bacon felkapott egy karabélyt (géppisztolyát időközben elvitte valaki), és a kavicsos hullámtörőhöz szaladt, ahol már vagy ötven ember hevert "a homokon és a kavicsokon elnyúlva. Azt hittem, a tüzelés miatt dekkolnak ott. Levettem magam két katona közé, arccal a homokba. Egyszer csak rájöttem, hogy nem hallok géppuska-kelepelést. Óvatosan fölemeltem a fejem, és körülnéztem. Megmerevedtem a látványtól. Az egyik embernek, aki mellett hasra vágtam magam, nem volt feje, a másiknak meg a fél koponyája hiányzott. Egytől egyig halottak voltak mind." Mivel halottaknak nem nyújthatott elsősegélyt, elindult, hogy megkeresse az egységét. Z'

A német mesterlövészek az egészségügyieket is lőtték, akikről a Dnapi akciókban részt vevők egyöntetűen csak felsőfokban nyilatkoztak, s akiket a bátrak között is a legbátrabbaknak neveztek. A parton heverő sebesülteket, akiket nem lehetett mozdítani, a helyszínen ápolták. Akit lehetett, bevonszoltak a védőgáthoz, s ott látták el őket legjobb tehetségük szerint. Ez jobbára nem állt másból, mint hogy szorítókötetést készítettek, gyorsan kitisztították a sebet, beszórták valamilyen sebhintő porral vagy az új csodagyógyszert, a penicillint alkalmazták (az Egyesült Államok gyógyszeripara az előző hónapban rekord-mennyiségű, százmillió egység penicillint állított elő²), benyomtak egy morfiuminjekciót, s várták a lehetőséget, hogy a sebesülteket hordágyra téve föltehessék egy visszafelé induló deszantnaszádra.

O'Neill matróz és egy utász egy hordágyat cipelt O'Neill LCT jéhez. Mikor letették, O'Neill észrevette, hogy a sebesült fél arca eltűnt. "Látszott a meztelen szemgolyója, a foga meg az állcsontja. Úgy nézett ki, mint azok az orvosi rajzok vagy makettek. Megkérdeztem, hogy érzi magát. Azt felelte: jól."

O'Neill tovább hordta a sebesülteket, míg csak a naszád zsúfolásig meg nem telt sebesültekkel. Az LCT a egy szanitéc és a szakács vette át az irányítást. A szanitécnél volt némi vérplazma, de az hamarosan elfogyott. Mikor az LCT elindult a felvonulási körzet felé, hogy a sebesülteket a kórházhajóra juttassák, O'Neill hallotta, hogy az egészségügyis azt mondta: "Ha ez az ember nem kap vért, nem marad meg." A szakács könnyes szemmel válaszolt: "Nincs már egy csöpp sem." Még másfél órányira voltak a kórházhajótól. A hajó már készenlétben várta őket, a csónakdaruk át voltak alakítva, hogy be lehessen emelni velük a hordágyakat. Az LCT odakötött a hajó mellé, amelyről azonnal egészségügyiek szálltak át hozzájuk mindenféle gyógyeszközzel, majd a hordágyra fektetett sebesülteket egyenként a hajóra emelték. z'

A sebesültekre nézve az idő jelentette a legnagyobb veszélyt. A fájdalmat el lehetett viselni vagy lehetett csillapítani - ebben a sokkhatás és a morfium segített (ha egy szanitéc vagy katona morfiuminjekciót adott, egy kis táblácskával megjelölte, nehogy egy másik katona még egyet adjon az illetőnek) - a vérvesztéséget azonban nem. Ha azonban a vérzést elállították, és a sebesült a kórházhajón orvos kezébe került, életbenmaradási esélyei már jók voltak.

A deszantnaszádok legénysége mindent elkövetett a sebesültek érdekében. Stanley Borkowski őrmester (S. rohamutász-zászlóalj) ingajaratban közlekedett a DUKW val egy Liberty* és a part között. Kifelé eszközöket szállított, visszafelé sebesülteket vitt a parttól mintegy három kilométernyire horgonyzó kórházhajóra. "Ami a sebesülteket illeti, róluk nem szívesen beszélek - mondta visszaemlékezésekor elcsukló hangon, arra célozva, hogy mi mindent látott. - Örültem, hogy fölraktam őket a kórházhajóra. Mindegyikükért imádkoztam."³

Az az LCT, amelyiken A. J. Liebling, a *New Yorker* levelezője utazott, fölvelt néhány sebesültet, hogy az Omaha-partról egy kórházhajóra szállítsa őket. Hármukat drótkosárban kellett felküldeni. "A fedélzetről két néger ledobott egy kötelet, amit nálunk valaki gyorsan a kosár tetejére erősített, és a négerek már rántották is föl a * Liberty shipnek (Szabadság hajónak) nevezték a második világháborúban rövid idő alatt nagy tömegben gyártott tízezer tonnás teherhajókat. A ford.

levegőbe, mintha csak a mennyekbe emelkedne. A parti őrség egyik matróza felnyúlt, és megfogta egy pillanatra a kosár alját, hogy ne lengjen ki felhúzás közben. Legalább egy liter vér ömlött rá, elborította a

sisakját, fölfelé fordított arcát, kék kezeslábasát. [...] Két perccel azután, hogy az utolsó hordágyat is fölhúzták, egy tiszt áthajolt a korláton, és lekiabált. "A főorvos azt mondja, hogy két sebesült meghalt, és vigyék ki őket a partra, és temessék el őket!" Egy mellette álló matróz megjegyezte: "Meg kellene mutatni annak a baromnak a partot." Az LCI parancsnoka megtagadta az abszurd parancsot.³¹

Ferris Burke tizenhat évesen, matrózként szolgált a kórházhajóként működő LST 285-ön. "Az orvosok óriásiak voltak - emlékezett. - Egyszerűen hihetetlenek. Hosszú órákon át dolgoztak, karokat, lábakat amputáltak, repeszeket távolítottak el, sebeket varrtak be, és próbálták nyugtatni azokat az embereket, akik teljesen elvesztették a fejüket."

Egy rettenetes élményt is átélt tizenhat évesen (ami azt illeti, idősebbeknek is az lett volna). Slattery doktor megkérte, hogy menjen le a karbantartókhoz, és kérjen tőlük hat darab félméteres szögvasat. Mikor fölvitte őket, az orvos azt mondta neki, hogy ragtapasszal kösse a vasdarabokhoz, és dobja a tengerbe az amputált karokat és lábakat. Később, mikor Burke elmondta a karbantartónak, hogy mire használta a szögvasakat, a karbantartók főnöke "némiképp felháborodott, mert nagyon jó minőségű vasat adott nekem. Azt mondta, hogy ha tudja, minek kell, inkább valami hulladék vasakat adott volna, nem ilyen jót." BZ

Gyakoriak voltak a szívét tépő jelenetek. Frank Fedvik gyógyszerész matróz egy LST fedélzetén morfininjekciót adott egy hordágyon fekvő sebesültnek. "Hirtelen felült, és egy borzalmasat ordított, mert csak akkor látta, hogy nincs jobb lába. Visszanyomtam a hordágyra. Emlékszem azt mondta: - Most mihez kezdjek? Én földműves vagyok." .:.;

A háborúban sok különös helyzet adódik, de talán ezek között is az a legkülönösebb, hogy azok az emberek, akik az egyik pillanatban még mindent megtesznek annak érdekében, hogy kioltásuk mások életét, a következő pillanatban életmentőkké alakulnak. Sebesültekkel, gyakran ellenséges sebesültekkel találkozva a katonák a könyörület kedves, gondoskodó angyalaivá alakulnak. Ölési és életmentési késztetésük gyakran egyidejűleg jelentkezik.

A *Harding* ide-oda lavírozott a part előtt, és minden ágyújából tüzelt. Kapitányát, Palmert "a fantáziák világában élő, feszültséggel teli" emberként jellemezte Sentry hadnagy A *Harding* orvos tisztje McKenzie doktor volt. 10.24-kor rávette Palmert, hogy szüntesse be annyi időre a tüzelést, hogy vízre bocsáthassanak egy csónakot, és kimehessen a partra egy találatot kapott Higgins-csónak sebesültjeit ellátni. Miután ezzel végzett, az erős puska- és géppuskatűz ellenére a hajó csónakjával egy DUKW hez vitette magát, amelyen volt néhány gondoskodást igénylő sebesült. Ezután visszatért a *Harding* ra.

Vészhelyzet fogadta: Robert Reetz zászlósnál akut vakbélgyulladás lépett fel, csak azonnali operációval lehetett megmenteni. McKenzie megkérte Palmert, hogy az operáció időtartamára szüntesse be a tüzelést. Palmer vonakodva, de eleget tett a kívánságnak. Fél óra múltán elküldte Sentry hadnagyot, hogy nézze meg, mi a helyzet.

McKenzie közölte Sentryvel, hogy már adott Reetznek "annyi fájdalomcsillapítót, amennyi két embernek is elég volna, de még mindig nem sikerült annyira lecsillapítania, hogy operálni tudja". Három társával együtt William Carter is jelen volt, segített lefogni Reetzet. (Carter elmondta: "McKenzie doktor már hónapok óta ígérgette, hogy enged asszisztálni egy operációnál. Ez volt az első komolyabb, és szólt is nekem.) A mennyezeti lámpa kiégett, Carter egyik kezében egy lámpát tartott, a másikkal Reetzet fogta. Negyvenöt percig tartott, mire hatott az altató, s eközben - mint Sentry elmondta, "a kapitány ötpercenként kért helyzetjelentést". Végül, másfél óra múltán, sikerült az operáció, és Palmer kapitány egy hálaimát rebegetve, ismét tűzparancsot adott minden ágyúnak.⁴

A parton nemcsak az egészségügyiek voltak azok, akiknek feladata nem a pusztítás, hanem a megőrzés volt. A hadsereg híradós csapatai és a parti őrség fényképezőket is küldtek, hogy örökítsék meg a csatát. Náluk csak fényképezőgép és fekete-fehér film volt. Az első hullámmal jöttek."

Mind között talán a legbátrabb, de minden bizonnyal a legismertebb Robert Capa, a *Life* magazin munkatársa volt, aki az E század

" 1991-ben az egyik tanítványom megkérdezte: - A második világháború? Nem ez az, amelyikben fekete-fehérben harcoltak?

dal, a második hullámban lépett az Omaha-part homokjára. Csónakja rossz helyen kötött ki. Ő szállt ki utolsónak, és megállt a rámpán, hogy készítsen egy képet. A kormányos "érthető módon tétozva ként értelmezte megtorpanásomat, és egy jól irányzott farba rúgással igyekezett jobb belátásra bírni". Capa beállt egy akadály mögé, és elcsattogtatott egy tekercs filmet. Innen egy kiégett tank fedezékébe gázolt a derékig érő vízben. Szeretett volna eljutni a hullámtörőig, "de sehol sem láttam rést az utolsó huszonöt métert elzáró ágyú- és puskagolyók között". Ott maradt a tank mögött, s egyre csak ugyanazt a mondatot ismételte magában, amit még a spanyol polgárháborúban* tanult: *Es una cosa muy serfa. Es una cosa muy serfa. Ez nagyon komoly dolog.*

Végül sikerült eljutnia a védőgátig, s ott a földre dobta magát. "Azon vettem észre magam, hogy szinte összeér az orrom egy hadnagyéval, akivel előző este pókereztem. Megkérdezte tőlem, tudom-e, hogy ő mit lát. Mondtam neki, hogy nem, de véleményem szerint a fejem búbjánál följebb nemigen. Erre azt felelte: "Megmondom én neked, hogy mit látok. Anyámat látom a verandán, amint az életbiztosítási kötvényemet lobogtatja."

Körülöttük sűrűn zuhogtak az aknák. Capa folytatta a fényképezést, ellőtt még egy tekercset, majd még egyet. Kezdett kifogyni a filmből. A part felé fordulva megpillantott egy LCI-t.

"Nem gondolkodtam, és nem határoztam el, hanem egyszerűen csak felálltam, és rohanni kezdtem felé." Gépeit a feje fölé tartva, odagázolt az LCI-hez. "Tudtam, hogy megfutamodom, meg is akartam fordulni, de képtelen voltam visszanézni a partra. Azt mondogattam magamban: Csak megtörlöm a kezem a csónakban."

Charles Jarreau parti ör épp ezen az LCI-a volt, sebesülteket halászott ki a vízből, hogy a kórházhajóra vigyék őket. Észrevette Capát. "Ott volt a szerencsétlen a vízben, a gépeit a feje fölé tartotta, nehogy vizesek legyenek, és csak úgy fújtatott." Capa segítségért kiáltott. "Nagyon hálás volt, amiért kihúztuk - mondta Jarreau. - Felrángattuk, ő meg lefényképezte a hajónkat, és a képek meg is jelentek a *Life* magazinban.";⁵

* Ott készítette a XX. század legismertebb csatái felvételét egy éppen eltávozó katonáról.

Capa még aznap visszajutott Portsmouthba, ahonnan vonattal a londoni fotólaboratóriumba utazott, és beadta a filmjeit előhívásra. A laboráns, akinek a kezébe kerültek a tekercsek, annyira kíváncsi volt, mi látható rajtuk, hogy túlságosan erős fokozatra állította a negatívszárítót. Az emulzió megolvadt és lecsurgott. Capa százhat felvételéből csak nyolcat tudtak megmenteni, és azok is életlenek.

Capát érthetően feldúlták a történetek - egészen addig, míg rá nem jött, hogy a parti akadályok mögött megbúvó és a Higginscsónakokból partra gázoló emberekről készült szürke, elmosódott felvételek híven érzékeltetik az Omaha-parton uralkodó félelmet és káoszt. Részben tehát a túlbuzgó laboránsnak köszönhető, hogy a D-nap leghíresebb felvételeinek néhányát Capa készítette.^{B6}

John Ford hollywoodi filmrendező és producer a Stratégiai Szolgálatok Hivatala egyik fényképesszégységének vezetője volt. A Dnapon a parti őrség néhány operatőrért irányította. A USS *Plunket* nevű rombolón keltek át a csatornán, egymillió dollár értékű filmes felszereléssel. Húsz évvel később Ford elmesélte élményeit Pete Martin írónak; a történet az *American Legion Magazine*-ban látott napvilágot. Ford a filmrendező szemével látta az Omaha-partot, emlékezéseit érdemes hosszabban idézni.

"Mikor elindultunk - mesélte Martinnak -, a miénk volt az óriási konvoj legutolsó hajója. [...] Egyszer csak valami miatt irányt váltott a flotta, és ezáltal a *Plunket* került az élre. Megvallom, kissé meglepett, hogy az inváziót az én kameráim fogják vezetni."

A *Plunket* 06.00-kor vetett horgonyt az Omaha-part előtt. Ford látta, hogy elindul az első hullám. "Semmi esélyük nem volt, és nem volt a buldózereket meg tankokat szállító LCM-eknek sem. Egyenesen a pokolba meneteltek. Később hallottam, hogy a harminc-negyven buldózerből mindössze három ért partot. Arra is emlékszem, hogy láttam egy irányíthatatlanná vált deszantnaszádot, amelyik nekiment egy akadálnak, és az aknák az égbe röpítették."

Ford csapatának feladata "egyszerű volt: mindent le kellett filmezni az Omaha-parton. Egyszerű volt, de nem könnyű". Fordékat egy DUKW vitte partra. A part felé közeledve "emlékszem, láttam egy színes bőrű embert egy felszerelésekkel megrakott DUKW ban. Csak cipekedett ki a partra, és már ment is vissza a következőért. Csak néztem, mint akit

megbabonáztak. Tüzérségi gránátok robbantak körülötte. A németek nagyon rászálltak. I~ meg csak kerülgette az akadályokat, és csak járt oda-vissza, tökéletes nyugalommal. Arra gondoltam: Istenem, ha van ember, aki kitüntetést érdemel, hát ez az ember egészen biztosan. Szerettem volna lefényképezni, de az adott percekben egy viszonylag biztonságos helyen dekkoltam, ezért abban maradtam magammal, hogy ott egye a fene az egészet. Hajlandó voltam elismerni, hogy az az ember bátrabb nálam."

A gyalogság szintén élénk emlékeket hagyott Fordban. "Elképesztő volt az a fegyelmezettség, ahogy azok a fiúk a későbbi hullámokban partra szálltak. Tengeribetegségtől nyögve-okádva jöttek, de azt csinálták, amire kiképezték őket. Nem rohantak örült módjára. Szépen elfoglalták a helyüket, aztán csak mentek, mentek előre."

Ford a partra érve előreszaladt, és különböző helyekre - általában egy-egy akadály mögé küldte operatőreit. Hozzákezdtek a forgatáshoz. "Nem hagytam felállni őket. Megmondtam nekik, hogy hasalva dolgozzanak. Ennek ellenére elvesztettem néhányukat. Az én szememben azok a tengeribeteg fiúk hősök voltak. [...] Leveszem a kalapomat a parti őrség srácai előtt. Elsőként érkeztek - nem harcolni, hanem filmezni. Az embereimmel együtt az volt a feladatom, hogy megmutassam a világnak ezt az egész partraszállást, de mindegyikünk csak a maga szűk szegmensét látta. [...] Én nem mondtam meg nekik, mit filmezenek. Fotóztak, amit tudtak. [...] De nem volt pánik, se rohangálás.

A film Londonba került, ott hívták elő. A legtöbb Kodachrome volt, amit a mozihíradók számára átirtak fekete-fehérré. "A vágóink éjjel-nappal dolgoztak, válogatták a leforgatott anyag legjobb részeit. Biztos vagyok benne, hogy ez volt minden idők legnagyobb filmvágási akciója. Négyóránként váltották egymást: négy óra munka, négy óra pihenés. [...] Akkoriban csak nagyon kevés felvétel került a nyilvánosság elé, mivel a kormány minden jel szerint félt a filmvásznon megmutatni azt a rengeteg amerikai veszteséget."v' *

* Az amerikai kormány 1945-ig nem engedett nyilvánosságra hozni halott amerikai katonákról készült film- és fényképfelvételeket. Ford az *American Legion Magazine*-nak adott 1964-es interjújában kijelentette: "Az összes D-napi film még ma is megvan színesben Washington mellett, az anacostiai raktárban." Harminc ével később az Eisenhower Center már nem találta ott őket.

21

ÁR ULJA EL, HOGYAN CSINÁLT UX?

A 2. RANGERZÁSZLÓALJ A D-NAP REGGELÉN

Június 5-én délután James Earl Rudder alezredes, a Ranger Force (rangerkülönítmény; a 2. és az S. rangerzászlóalj) parancsnoka meglátogatta az A, B és C századot a *Prince Charles-on*, a hajón, amelyik szállította őket. A haditerv szerint ő a D, az E és az F századot vezette közvetlenül Pointe-du-Hoc ellen, amely egy körülbelül negyven méter magas, meredek sziklafal, és mintegy hét kilométer hosszan fut a tengerrel párhuzamosan az Omaha-part nyugati szélétől. Az A, a B és a C század az Omaha-part Charlie szektorába készült, a 116. ezred A századának tőszomszédságában.*

Rudder 1932-ben végzett a Texas A&M egyetemen, ott is vették tartalék állományba. 1941-ben lépett aktív szolgálatba, addig középiskolai tanár és rögbiedző volt. Tudta, hogyan kell az összecsapások előtt fellelkesíteni egy csapatot. Ez alkalommal azt mondta az A, a B és a C század katonáinak: "Fiúk, maguk lesznek az elsők ebből a rangerzászlóaljból, akik francia földre lépnek. De ne féljenek, nem maradnak magukra. Amikor a D, az E és az F század elintézi Pointe-du-Hocot, átmegyünk, és segítünk maguknak. Sok szerencsét! Isten legyen magukkal!"

A valóságban mindebből szinte semmi sem valósult meg: sem az A, B és C, sem a D, E és F századok esetében. Még el sem kezdődött az ütközet, amikor máris le kellett mondaniuk az eredeti elképzelésekről. A C század egyedül ért partot, és gyakorlatilag egész nap egyedül ~ A rangerszázadok létszáma hetven fő volt, kevesebb mint a fele a szokásos gyalogsági rohamszázadokénak.

is maradt. A D, az E és az F század rossz irányból és rossz időpontban érkezett Poin-du-Hochoz. A különleges sziklamászó felszerelés legnagyobb része nem jutott ki a partra, ami pedig kijutott, annak nagy része nem működött. Mikor a századok mindennek ellenére feljutottak a szirtfal tetejére, látták, hogy céljuk, az Utah- és az Omahapart tűz alatt tartására egyaránt képes öt 155 milliméteres ágyú nincs a kazamataerődben. Úgy tűnik, hogy a D-nap egyik leghíresebb és leghősiesebb akciója semmit sem ért el, s hogy a szövetséges haderő legelитеbb és legjobban képzett katonáinak áldozata fölösleges volt. Valójában azonban amit a rangereé az Omaha-parton és Point-duHocnál elértek, döntő mértékben járult hozzá mindkét amerikai partszakasz végső sikeréhez.

Tíz évvel az események után Rudder ezredes tizennégy éves fiával, Vil. C. Heinznek, a *Collier's* riporterének társaságában fölkereste a helyszínt, s a pointe-du-hoci szirtekre fölnezve megkérdezte: "Elárulná nekem, hogyan csináltuk ezt? Ilyesmivel csak egy elmebeteg kísérletezik. Örűlség volt akkor, és örűlség ma is."Z

A C század számára megszabott terv az volt, hogy az Omaha-part jobb szélén partra száll, követi a 116. ezred A századát a vierville-i síkra, keresztülnyomul a falun, jobbra fordul, és megtisztítja a part és a parttól mintegy kilométernyire, Vierville-től Pointe-du-Hocig futó parti út közötti területet. Ezen a részen a németeknek mintegy húsz bunkerjük, tobrukjuk, géppuskafészkük és ágyúállásuk volt, sőt még egy radarállomásuk is. Az ütemterv szerint a C századnak két óra alatt, azaz 08.30-ra kellett teljesítenie feladatát. Az A és a B századnak 07.30-kor kellett partra lépnie Pointe-du-Hocnál - ha Rudder jelez nekik, hogy szüksége van a segítségükre. Ha nem jelez (ami feltételezhetően azt jelenti, hogy Rudder csapata nem érte el a kitűzött célt), Vierville előtt szállnak partra, ahonnan tovább nyomulnak a magasabb területek felé, jobbra fordulnak, s a parti úton nyugat felé haladva, a szárazföld felől támadják Pointe-du-Hocot.

Rövidre fogva tehát az A, a B és a C rangerszázadok szempontjából minden attól függött, hogy a 116. ezred rögtön a támadás elején biztosítsa Vierville környékét és magát a falut. A 116. ezred A századát azonban elsöpörték a partról. A rangereé C százada néhány perccel később, 06.45-kor, az Omaha-part nyugati peremén, mindenkitől

elszakadva lépett partra, közvetlenül a vierville-i partszakasz mellett; a legközelebbi amerikai csapatok tőlük két kilométernyire keletre, a Dog Rednél álltak.

A rangerek, akik a rombolók előkészítő ágyúzása után, és a német tüzelés kezdete előtt indultak, magabiztos hangulatban voltak. "Sétagalopp lesz ez - mondta egyikük. - Ezek szerintem nem is tudják, hogy

jövünk." Donald Scribner őrmester elmondta, hogy a csónakjában ülők a Boldog születésnapot énekelték Walter Geldon őrmesternek, aki 1944. június 6-án ünnepelte házassága harmadik évfordulóját. B Megéljenezték, mikor az LCT(R)-ek kilőtték rakétaikat, s csalódott morajjal nyugtázták, hogy céljukat el nem érve, a vízbe csapódnak. Csalódásuk csak fokozódott, mikor - Gerald Heaney hadnagy szavaival - "rájöttek, hogy a parton nincs előttük senki, és egy olyan partszakaszon fogunk kikötni, ahol még nem járt amerikai katona".

Mikor Heaneyék LCA-ja egy homokpadnak ütközött, a brit kormányos vidáman elkiáltotta magát: "Én csak eddig megyek, jenkik!", és leeresztette a rámpát. Német géppuskasorozat szántott végig a naszádon, s az elsőként kilépő embert nyomban el is találta. Heaney úgy látta, jobb, ha inkább oldalt ugrik a vízbe - így is tett.

"Körülöttem sorra haltak meg és kaptak sebeket az emberek. Amilyen gyorsan csak bírtam, rohantam a part felé. Emlékszem, mire kiértem, annyira kipukkadtam, hogy csak a sziklafalig tudtam elvonszolni magam." 4

Ralph Goranson százados, a C század parancsnoka így idézte fel a történeteket: "Átvágni azon a parti sávon olyan volt, mint valami álom. Úgy mozogtam és gondolkoztam, mint egy gép." Sikerült eljutni a sziklafal fedezékét nyújtó tövébe. Marvin Lutz őrmester számára ugyanennek a partszakasznak a leküzdése "olyan volt, mint egy lidércnyomás". Ennek ellenére, századparancsnokához hasonlóan, gépszerűen ugyan, de tette, amit tennie kellett - itt fizetődtek ki a hadgyakorlatok.s

A csupasz sziklafal mintegy harminc méter magasra emelkedik, közvetlenül a vierville-i parti sáv mellett, nyugatra. A tövébe húzódott embereket nem látták a német géppuskások, az aknatűznek és a szirt tetejéről leejtett kézigránátoknak azonban ott is ki voltak téve. Pillanatgyújtós gránátok voltak, az amerikaiak az alakjuk miatt általában "krumplinyomókként" emlegették őket. Michael Gargas fel is kiáltott: "Vigyázat! Újabb tört krumpli!"~

Scribner őrmester naszádját három tüzérségi találat érte. Az első teljesen leszakította a rámpát, megölte az elől állókat, s vérrel terítette be a mögöttük lévőket. A második a hajó bal oldalába vágódott. Scribner hátul már mászott kifelé, mikor észrevette, hogy a naszád fenekén egy 60 milliméteres akna fekszik. Megállt, hogy fölkapja, de ebben a pillanatban egy harmadik lövedék felszakította a jobb oldalt is. Valahogy sikerült a vízbe ugrania.

"Volt nálam egy rádió, a puskám, gránátok, tartalék lőszer, derékalj, minden. Süllyedtem is szépen, már azt hittem, sose fogok megállni." Nem tudja, hogyan, de kivergődött a szárazra, és megpróbált átro

hanni a homoksávon. "Háromszor is elestem. Minden egyes alkalommal géppuskagolyók szántották az orrom előtt a talajt. Nem azért vágódtam hasra, mert tudtam, mi következik, hanem a kimerültségtől." A szikla tövébe érve visszanézett. "Láttam, hogy Walter Geldon ott fekszik a parton, és segélyt kérően integet. Nem sikerült neki. Meghalt szegény a harmadik házassági évfordulóján."

Sidney Salomon hadnagy, a C század 2. szakaszának parancsnoka elsőként lépett ki a deszantnaszádjából. Géppuska- és puskatűz szántotta a mellig érő vizet. A második embert, Oliver Reedet eltalálták. Salomon odanyúlt érte és félrehúzta - jókor, mert a naszádot egy hullám a következő pillanatban előrelokte. Megmondta Reednek, hogy megtesz érte minden tőle telhetőt, és gázolni kezdett vele a part felé. "A németek időközben belőtték magukat a rámpára. A vízbe ugráló rangereé sorra kapták a találatokat, ráadásul aknák is csapkodtak körülöttük, hatalmas szökőkutakat idézve elő."

Salomon eljutott a szikla tövéhez. Visszanézett. "Emberek heverték mozdulatlanul ott, ahová estek, vérpatakok vöröslöttek a homokon. Egyik-másik sebesült próbált kúszni-mászni, elkínzott, fájdalomtól gyűrött arcukon reménytelenség látszott. Mások feltápáskodtak, hogy aztán egy újabb lövéstől visszazuhanjanak. A La Manche csatorna szinte nevetve mutatta, milyen hatalma van az ember fölött. Úgy játszadozott a halottakkal, mint macska az egérrel.""

A C század hatvannyolc rangere közül tizenkilencen meghaltak, tizennyolcan megsebesültek; csak egyharmaduk jutott el a sziklához. És még egyetlen lövést sem adtak le.9

* * *

A rangerek azonban némi előnyt élveztek. A gránátok és az aknatűz ellenére nagyobb biztonságban voltak a sziklafal tövében, mint az A század életben maradt tagjai a vierville-i parti sáv másik szélén, a gát mögött lapulva. Századparancsnokuk, Ralph Goranson százados és két szakaszparancsnokuk William Moody hadnagy és Sidney Salomon hadnagy ott hasalt mellettük, volt tehát, aki vezesse őket. Ezenkívül elit katonák voltak, akiket ez a helyzet lázas izgalommal töltött el. Scribner őrmester például így emlékezett "Duke" Golas őrmesterre: "A fél fejét elvitte már egy gránát, de még mindig ott állt a szikla tövében; tüzelt és azt ordította a fritzeknek, hogy bújjanak elő, és harcoljanak.""

A tisztek ezenközben látták, hogy a század magára maradt, s hogy a vierville-i partszakasz nemhogy nyitva nincs, de hemzseg a német védőktől. Felismerték, hogy ha nem akarják a szikla tövébe lapulva lelni halálukat, csak egyetlen lehetőségük van: megmászni a sziklát. Szerencsére ilyen jellegű kiképzést is kaptak, és némi felszerelésük is volt hozzá.

Moody, Salomon, Julius Belcher őrmester és Richard Garrett őrmester addig lopakodtak jobb felé, míg egy sziklahasadékot nem találtak. Szuronyokat használva a kapaszkodáshoz, egymást felhúзва sikerült feljutniuk a szikla tetejére. Itt Moody egy aknamező jelzőpóznáihoz kötve ledobott néhány mászókötelet, amelyek segítségével az egység többi tagja is fölkúszott. 07.30-ra a 2. rangerzászlóalj C százada - pontosabban: akik még maradtak belőle - fent állt a platón. A hadsereg hivatalos krónikájában ez áll: "Minden valószínűség szerint ez volt az első egység, amely elérte a magasabban fekvő területeket."

Itt fent, a sziklatetőn a rangereé megpillantottak egy épületet, amit a későbbiek során csak erődített házként emlegettek. Valójában - bár annak is beillett volna - nem erődített épület volt, hanem csak egy jellegzetes normandiai parasztház. A parti sávra nézett, és összekötő árkok egész labirintusa vette körül. A ház mögött a németek számos tubrukot és más típusú bunkert építettek ki. A házból a németek tüzet nyitottak a rangereére.

A C századot azzal bízták meg, hogy a fennsíkra érve nyomuljon nyugat felé, Goranson kapitány azonban úgy határozott, hogy mindenekelőtt megrohamozzák a házat, és megtisztítják a mögötte lévő árokhalózatot. Moody hadnagy vezetésével egy raj támadta a házat.

Moody berúgta az ajtót, lelőtte a németek parancsnokát, aztán átkutatták az árkokat. Moody hadnagy elesett: puskagolyó fúródott a homlokába. Salomon hadnagy vette át a helyét. Az árkok és a bunkerek megtisztításához foszforgránátokat használtak.

George Morrow őrmester és Julius Belcher észrevett egy géppuskát, amely az Omaha-part nyugati oldalát pásztázta lövedékeivel, egyikét azoknak a géppuskáknak, amelyek alig egy órája oly sok rangert megöltek odalent. Most, hogy a követő hullámokban érkező katonák is megpróbálták átjutni a parti sávra, megint egyfolytában fröcsögte a halált. Belchert kegyetlen düh öntötte el, és saját biztonságával mit sem törődve, egymaga megrohamozta a kétszemélyes bunkert. Berúgta az ajtaját, és behajított egy fehér foszforgránátot. Amint a foszfor égetni kezdte a bőrt, a németek a géppuskát odahagyva, fájdalmas ordítással kirohantak. Belcher abban a pillanatban lelőtte őket.²

Nem mindenki volt ilyen bátor. Heaney hadnagy emlékei szerint "volt ott egy tiszt, akit most nem nevezek nevén. Fizikai teljesítményét illetően végig az egész kiképzés során a legjobbak között volt. Mindannyian úgy gondoltuk, hogy a csatamezőn remek vezető lesz. Aztán egy lövészárk fenekén találtam rá, úgy zokogott, mint egy kisgyerek, és teljességgel képtelen volt továbbmenni. White őrmester utasította az egyik embert, hogy kísérje vissza a partra, szállítsák haza. Akkor hallottam róla utoljára."³

Goranson százados mindeközben észrevette, hogy a 116. ezred egyik csapategysége épp a szikla alján száll partra (térben persze körülbelül egy kilométernyire). Leküldött egy rangert, hogy kalauzolja fel őket: nyújtsanak támogatást a C századnak. A németekhez közben egyfolytában érkezett az erősítés, a partról és a faluból az összekötő árkokban folyamatosan jöttek a katonák; sokkal többen voltak, mint az amerikaiak segítségére érkező erősítés. A Utah-parton az ejtőernyősök megakadályozták a németeket abban, hogy erősítést küldjenek a part felé, az Omaha-parton azonban nem voltak ejtőernyősök, és a németek szabadon mozogtak.

A Vierville-től nyugatra eső fennsíkon egész napos tűzharc kezdődött. Goranson nem rendelkezett annyi erővel, hogy kimozdítsa a németeket. Ha az emberei megtisztítottak egy lövészárkot, és továbbnyomultak, a megtisztított állást újabb németek katonák foglalták el. Salomon hadnagy egy háromtagú "szakaszt" vezetett. Így mesélte,

milyen volt egy tipikus tűzharc: "Mentünk tovább az árkokban, mígnem egy kanyarhoz érkeztünk, ahol egy kiépített tüzelőállásban egy német aknavető ütegre bukkantunk. Megint néhány gránát, megint némi puska- és géppisztolytűz, aztán mentünk tovább."⁴ Scribner őrmester úgy érezte, sose fog véget érni a nap.

Salomon hadnagy kétségbe volt esve. A partra letekintve káoszt tapasztalt. "A D-nap deléig úgy gondoltam, hogy kudarcba fulladt az invázió, és az járt a fejemben, hogy vajon vissza tudunk-e még vonulni úgy, hogy valamikor a közeljövőben újrakezdhesük."⁵

A legtöbb ranger itt esett át a tűzkeresztségen. Ekkor megmutatkozott, milyen jól voltak kiképezve, s ugyanakkor a történetek tankönyvbe illő példát szolgáltatnak arra nézve, mit lehet a jó kiképzéssel elérni, ugyanis a rangerek harci teljesítménye minden tekintetben felülmúlta a kiépített állásokban védekező németekét. És ezt nem is annyira bátorságukkal és önfeláldozásukkal érték el, mint inkább a lelkesedés és az óvatosság egyensúlyával végrehajtott taktikával. Másnap az amerikai hadbiztonság egyik temetési osztaga

jelentette az eredményt: a megerősített házban és a körülötte lévő árokrendszerben hatvankilenc halott németet és két halott amerikaiat találtak.

A rangereé C százada és a 116-osok érintett töredéke ezt az akciót elszigetelten hajtotta végre. Az amerikaiak közül csak ők harcoltak Vierville-től nyugatra. Semmiféle kapcsolatuk nem volt a többiekkel, mivel az összes rádiójuk odaveszett. A flottától ugyan kaptak némi segítséget, aminek azonban nem mindig örültek. A rombolók légénysége nem tudta, hogy rangereé vannak a sziklán, s kilőtt néhány 20 milliméteres és 5 hüvelykes lövedéket a szóban forgó terepszakaszcra. Scribner őrmester a szemtanúja volt, hogy egy S hüvelykes lövedék egy kétszemélyes bunkerbe csapódik, s döbbenten látta, hogy "mindössze egy tízcentis bemélyedést ütött rajta. Ezek a németek tényleg értettek az építkezéshez".

William Lindsay hadnagy épp egy ilyen kis bunkerben tartózkodott, mikor azt két 5 hüvelykes lövedék is eltalálta. Kitört egy foga, és annyira belekábult, hogy jóformán azt sem tudta, hol jár. Aznap háromszor is a bajtársainak kellett elkapniuk, nehogy lesétáljon a sziklatetőről. Este meg összetűzésbe keveredett Taylorral, a 116-osok ezredesével: vörös arccal, káromkodva vádolta, hogy ellopta a puskáját. A puska egyébként egész idő alatt ott lógott a vállán.' Né

hány óra múltán, mikor Lindsay magához tért, a rangerek, akik tanúi voltak az esetnek, nagyot nevettek a történeten, ugyanakkor azonban némi sajnálat is ébredt bennük a németek iránt, akik valamelyik erődben tartózkodtak, mikor a 14 hüvelykes hajóágyúuk lőtték azokat.

"A frász kerülgetett azon a sziklagerincen, annyira féltém - idézte vissza aznapi emlékeit Charles Semchuk őrmester. - Csak vártam, mikor szorítanak vissza bennünket a fritzek a tengerbe. Volt rá esélyük. D-nap este, mikor végre találkoztunk az A és a C századdal, száz százalékkal javult a lelkiállapotunk és a harci szellemünk. [...] Legszívesebben cigánykerekezni kezdtem volna örömben, mert akkor már tudtam, hogy a fritzek elpaccolták a lehetőségüket. Soha többé nem kívánok magamnak még egy D-napot." Lutz őrmester is osztotta ezt az érzést: "Én mondom neked, testvér, ha rajtam múlik, én még egyszer be nem szállok egy ilyen D-napba!"

A C század nem teljesítette feladatát. Sőt mondhatni: hozzá se látott. Akciójuk kis léptékű volt, egy kis egység harcérrintkezése, s az abban részt vevők számát tekintve jelentéktelen. Mégis döntő fontosságú volt. Azzal, hogy elfoglalták a Vierville-től nyugatra eső platót és a sziklát, a rangereé magukra vonták néhány géppuska tüztét, amelyek egyébként súlyosbították volna az amerikaiak parti veszteségeit. Semmiképp sem állítható, hogy ezt a rangereé egymaguk érték el, de nélkülük a vierville-i platóra való feljutás legjobb esetben is nagyobb áldozatokat követelt volna, legrosszabb esetben pedig az amerikaiaknak a D-napon le kellett volna mondaniuk arról a platóról.

Az A és a B ranger század 07.40-kor érkezett a Dog Greenre, az 5. ranger zászlóalj 07.50-kor a Dog, White-ra, a vierville-i terepszakasztól keletre. Itt gyakorlatilag beleolvadtak a 166. gyalogezredbe, olyannyira, hogy a parton formálódott számos *ad hoc* harci egység belőlük és a 116-osok gyalogosaiból tevődött össze. Mindennek okáért a platótól keletre harcoló rangereé tevékenysége jobban érthető, ha a fölfelé törő 116-os gyalogosokéval együtt a következő fejezetben tárgyaljuk.

A szövetségesek már hetekkel a D-nap előtt bombázták Pointedu-Hocot. Az amerikai 8. légi hadsereg és a brit bombázóparancsnokság többször is támadta a körzetet, legerősebben június 6-án, virradat előtt. Ezután működésbe lépett a Texas csatahajó, amely 14 hüvelykes ágyúival lőtte a pointe-du-hoci állásokat. Pointedu-Hocra

összesen több mint tíz kilotonnányi robbanóanyag hullott, amely a Hirosimára dobott bomba hatóerejével egyenlő. A Texas 06.30kor szüntette be a tüzetést, abban a percben, amikor a rangereknek a tervek szerint partra kellett lépniük.

Rudder ezredes a legelöl haladó naszádban ült. Nem kellett volna ott lennie. Clarence Huebner altábornagy, az 1. hadosztály s egyben az egész Omaha-part parancsnoka megtiltotta Ruddernek, hogy személyesen vezesse Pointe-du-Hoc ellen a D, az E és az F századot, mondván: "- Nem kockáztathatjuk meg, hogy az első sorozat leterítse magát.

- Elnézést kérek az engedetlenségért, altábornagy úr - válaszolta erre Rudder -, de ha ezt nem vállalom, lehet, hogy nem sikerül.""

A rangereket brit tengerészek által irányított LCA-k szállították partra. (A rangerek sokat gyakorlatoztak a brit kommandókkal, s ilyenformán megszokták, hogy brit tengerészekkel dolgozzanak együtt.) Az LCA-k lényegében a Higgins-csónakok mintájára, Angliában épültek, de a britek valamivel több könnyű páncélzattal erősítették meg az oldalait. Ettől az LCA lassúbb és nehezebb lett a britek a biztonság fokozása érdekében feláldozták a mozgékonyt - , ami egyben azt is jelentette, hogy nagyobb volt a merülése, mint az LCVP-nek.

A D-nap reggelén tíz LCA indult az erősen hullámzó vízen a part felé a rangerekkel. A felvonulási körzetet elhagyva az egyik naszád, amelyen a D század parancsnoka és húsz embere utazott, hamarosan megtelt vízzel és elsüllyedt. (Az embereket néhány órával később egy LCT kihalásztta. "Adjatok nekünk valami száraz ruhát, fegyvert és lőszert, és vigyetek ki Pointe-hoz! Ott a helyünk!" - mondta "Duke" Slater százados, alighogy kihúzták. Emberei azonban annyira megdermedtek a hideg vízben, hogy a hajóorvos visszaparancsolta őket Angliába.) A két ellátónaszád közül, amely a lőszert és a többi felszerelést

* James W Eikner hadnagy, aki Rudder mellett volt a D-napon, így írt e sorok írójának 1993. március 29-én keltezett levelében: "A Pointe elleni támadást elméletileg egy frissen előléptetett hadműveleti tisztnek kellett volna vezetnie, aki azonban még a weymouth-i kikötőben, a hajón sajnálatos módon holtreszetre itta magát. Ekkor döntött úgy Rudder ezredes, hogy személyesen vezeti az akciót. Az említett tisztet kivitték a partra, kórházba szállították, és soha többé nem láttuk."

hozta, az egyik szintén elsüllyedt, a másiktól a rakomány felét a vízbe kellett hajigálni, hogy el ne merüljön.

És ez csak a kezdet volt. 06.30-kor, Rudder az élen haladó LCA-ról észrevette, hogy a kormányos a Vierville és Pointe-du-Hoc között körülbelül félúton fekvő Pointe-de-la-Percée felé vette az irányt. Némi vita után rávette, hogy kanyarodjon jobbra, a kijelölt cél felé. A naszádoknak az áramlatokkal is meg kellett küzdeniük (ezek miatt sodródtak balra), és a parttal párhuzamos irányban csak lassan tudtak haladni.

A hiba sokba került: a rangereé csak harmincöt perces késéssel léphettek partra, ami időt adott a német védőknek, hogy magukhoz térjenek az ágyúzás okozta sokkból, előbújjanak óvóhelyeikről, s elfoglalják kijelölt pozícióikat. Ez a késedelem volt az oka annak is, hogy a flottilla erős ágyútűzbe került. A négy DUKW közül az egyiket elsüllyesztette egy 20 milliméteres lövedék. Frank South őrmester tizenkilenc évesen, egészségügyisként vett részt az akcióban. Így emlékezett: "A balszárnyunk felől, a sziklatetőről erős géppuskatűzet kaptunk, de hogy pontosan honnan, azt nem tudtuk megállapítani, bár az életünk függött tőle."z° James Eikner hadnagy, Rudder híradóosztály: "A sisakunkkal meregettük a vizet, kapkodtuk a fejünket a golyók elöl, és egyfolytában okádtunk."z'

Két romboló, az USS *Satterlee* és a HMS *Talybont* észrevette, mi történik; közelebb jöttek, és minden ágyújukból löni kezdték a németeket, amivel egy részüket visszakergették a sziklaperemről. A D századnak a fok nyugati oldalára kellett volna érkeznie, de a navigációs hiba miatt Rudder karjelekkel utasította a D század többi katonáját szállító másik két LCA-t, hogy a másik héthez csatlakozva, egymás mellett haladva, a keleti oldalon szálljanak partra.

George Kerchner hadnagy, a D század egyik szakaszparancsnoka azokat a percekre idézte vissza, mikor LCA-juk a part irányába fordult. „Valahogy az volt bennem, hogy ez az egész egy nagy tévedés, és hogy a bűdös életben nem jut itt föl közülünk senki arra a sziklára.” Ekkor azonban tüzet nyitottak a rombolók, és a németek egy részét viaszorították a szirtek tetejéről. Negyvennyolc év múltán, az akkor már nyugállományú Kerchner ezredes megállapította: "Szeretnék még egyszer találkozni valakivel, aki akkoriban a *Satterlee* a szolgált, szeretném megszorítani a kezét, és megköszönni neki."zz

Point-du-Hocnál a rangereé érkezésekor a parti sáv mindössze tíz méter széles volt, és a dagály miatt rohamosan zsugorodott. (A dagály tetőzésekor ezen a szakaszon gyakorlatilag nincs parti sáv) Nem volt homok sem, csak kavicsos. Az ágyúzás és a bombázás hatalmas agyagkoloncokat szakított le fentről, ami csúszóssá tette ugyan a sziklákat, de ugyanakkor egy nyolcméteres földhányást is összehordott a negyvenméteres szirt tövében, ami némiképp lerövidítette a megmászendő magasságot.

A rangereének számos ügyes sziklamászó eszköz állt rendelkezésükre, egyebek között DUKW éra szerelt, huszonöt méteres tolólétrák, a londoni tűzoltóság ajándékai. Egy DUKW azonban elsüllyedt már, a másik három pedig nem bírt szilárdan megállni a vizes agyaggal borított s emiatt rettentően csúszós kavicsoson. Csak egyetlen létrát sikerült a sziklához állítani.

William Stivinson őrmester felmászott a létra tetejére, és tüzet nyitott géppisztolyából. A létra metronómként hajladozott vele előre-hátra, közben csak úgy füttyültek körülötte a németek nyomjelző lövedékei. Elmer "Dutch" Vermeer hadnagy így festette le a jelenetet: "A létra mindkét irányban körülbelül negyvenöt foknyira kilengett. Stivinson az ívek tetejére érve rövid sorozatokat adott le, de a DUKW annyira csúszkált, hogy kénytelenek voltak visszahúzni a létrát."z.;

Végül köteleken másztak föl. Minden LCA-a volt három pár rakétavető, amelyekből acélhorgonyokat lehetett kilőni. Ezek a mászóhorgonyok hét-nyolc centiméter vastag köteleket, felhúzóköteleket vagy kötélletrákat húztak maguk után. A rakétákat közvetlenül partot érés előtt lötték ki. A kötélre kötött mászóhorgony régi, bevált hegyászóeszköz. Ebben az esetben azonban a kötelek teljesen át voltak ázva, és sok esetben túlságosan nehéznek bizonyultak. A rangereé görcsbe ugró gyomorral tapasztalták, hogy a kilőtt horgonyok még a szikla elérése előtt a földre hullanak. Ennek ellenére mindegyik LCA-nak legalább egy horgonya célt ért: megkapaszkodott a talajon, és lecsüngő kötélén föl lehetett kapaszkodni.

Ahhoz, hogy a kötelekhez jussanak, a rangereének ki kellett szállniuk a hajójukból, és át kellett jutniuk a keskeny parti sávon. Ebben két tényező hátráltatta őket: az egyik a németek balszárnai géppuskatüze volt, amely tizenöt embert sebesített meg.

Rudder ezredes az elsőként partra lépők között volt. Vele együtt érkezett Travis Trevor brit kommandós ezredes, aki segédkezett a rangerek kiképzésében. Trevor nyugodt léptekkel, bátorító kiáltásokkal ösztönözve embereit, elindult a sziklafal felé. Rudder így írta le: "Nagydaráb [százkilencvenhárom magas], barna hajú katonaember volt, az a szívós brit fajta."

Vermeer hadnagy visszaordított.

"- Hogy a büdös francba, mikor lönek?!"

- Én úgy szoktam, hogy két rövidet lépek, aztán három hosszút felelte Trevor -, és így még sose tudtak eltalálni."

E pillanatban egy golyó eltalálta a sisakját, és Trevor a földre zuhant. Öklét rázva, üvöltve fenyegette a géppuskást. "Te mocskos disznó!" Ezek után, mondotta Vermeer, "ő is szépen hason kúszott, ahogy mindannyian"~z4

A másik hátráltató tényezőt az ágyúlövedékek által ütött kráterek okozták. Ezek a mély gödrök a rangereé partraszállásakor már víz alatt voltak, és nem lehetett látni őket. South őrmester így mesélte: "Teljes menetfelszereléssel léptem le a rámpáról, és abban a pillanatban vízzé változott a világ." Felfújta a mentőmellényét, és sikerült kilábalnia.

Kerchner hadnagy már korábban eltökélte, hogy ő fog elsőként kiszállni a naszádlukból. Méteresnek saccolta a vizet. Elkiáltotta magát: "Utánam!" Es ugrott. Rögtön el is merült, a puskáját is elvesztette. Úszva indult kifelé, káromkodva szidta a brit kormányost. Az emberek látva, hogyan járt, a naszád oldaláról ugráltak ki - nekik szinte még a bokájuk sem lett vizes.

Két emberét elérte a partszegélyt pásztázó géppuskatűz. "Ettől nagyon begurultam, de csak pisztoly volt nálam" - mesélte Kerchner. Felkapta az egyik halott ranger puskáját. "Az első indulat azt diktálta, hogy kapjam el azt a géppuskást, de rögtön rájöttem, hogy ez ostobaság volna, mivel a feladatunk ugyanis az, hogy másszunk fel a platóra, és hallgattassuk el azokat a géppuskákat. [...] Senkinek sem kellett mondani, hogy mit csináljon. Mind ki voltak képezve, tudták, mi a parancs: föl a köteleken! Másztak is." Kerchner visszament a partra jelenteni Rudder ezredesnek, hogy a D század parancsnokának LCA-ja elsüllyedt. Rudder épp akkor készült fölmászni az egyik horgonyról lecsüngő kötélén.

"Úgy vettem észre, nem nagyon érdekli, hogy átveszem a parancsnokságot - mondta Kerchner. - Elküldött melegebb éghajlatra, és azt mondta, induljak fölfelé." Kerchner meg is tette. Úgy találta, hogy a sziklamászás "gyerekjáték", sokkal könnyebb itt fölkúszni, mint azokon a sziklafalakon, amelyeken Angliában gyakoroltak.zs

A géppuskatűz és a közelgő dagály "némiképp sürgetőleg hatott" Gene Elder őrmesterre, hogy minél előbb kezdjen mászni. Mikor felértek, így szólt embereihez: "Fiaim, húzzák be a nyakukat, mert a parancsnokság megint elbaltázta a dolgokat, és az ellenségnek osztotta ki az éleslőszert." z~

Más rangereé alaposan megszenvedtek a sziklafallal. "Fölmásztam úgy nem is tudom, tizenkét, tizenöt méterre - mondotta Sigurd Sundby közlegény - A kötélen vizes és elég sáros is volt. Egyszerűen nem tudtam megmarkolni, mintha be lett volna olajozva, olyan volt. Elkezdtem visszafelé csúszni. Amennyire tudtam, átkulcsoltam a lábammal a köteleket, de így is leszedte a tenyeremről a bőrt.

Sweeny mellett fogtam talajt. Mondja nekem: - Na mi az, Sundby, betojtál? Na figyelj, majd én megmutatom neked, hogy kell ezt csinálni. - A lényeg, hogy elindult fölfelé, én meg utána. Mikor fölérünk, azt mondja nekem: - Te Sundby, aztán vigyázz, hogy cikcakkban fuss! "z'

William "L-Rod" Petty őrmester, az egyik legkeményebb ranger hírében állt; indulatos és agresszív ember volt. Neki is meggyült a baja a vizes és sáros kötélen. Mikor ő is visszacsúszott, Walter Block orvos százados ráreccsent: "Fogja meg azt a köteleket, katona, és másszon föl a sziklára!" Petty vasvillaszemekkel nézett rá, és azt felelte: "Én már vagy öt perce szórakozom ezzel a rohadt kötélen. Ha maga azt hiszi, hogy jobban boldogul vele, b... meg, akkor másszon maga!" Block hátat fordított neki, nehogy őt is elragadjja az indulat.z"

A fent lévő németeknek sikerült elvágniuk két-három köteleket, miközben a többiek kézigránátokat hajigálták lefelé, de a parton állók géppisztolytüze és a *Sarterlee* sortüzei legtöbbjüket visszaszorították a peremről. A németek nem számítottak tenger felől érkező támadásra, ezért állásaik itt mind befelé néztek. Mindezek mellett a rangereé gyújtózsínórdarabokat kötöttek a mászóhorgonyokra, s közvetlenül a kilövés előtt meg is gyújtották őket. A németek az égő

gyújtózsínórok láttán azt hitték, hogy a horgonyok valamiféle robbanóeszközök, s ezért nem merték azokat megközelíteni.

A rangereé öt perc alatt fölmásztak a platóra, tizenöt perc múltán pedig már a gyalogkatonák legtöbbször is. Egy tennessee-i illetőségű falusi lelkész, Ralph Davis is ott volt az elsők között; remek lövész, és meleg helyzetekben is higgadt ember. Alighogy fölért, letolta a nadrágját, s telepített egy privát aknát. Egy bajtársa így kommentálta: "A háború kénytelen volt leállni egy kis időre, mert a Prédikátornak dolga akadt." Zy

Mivel időközben a dagály szinte teljesen elnyelte a parti sávot, s mivel a tenger felől indított támadás - noha csak kétszáz fővel még tartott, Rudder ezredes utasította Eikner hadnagyot, hogy küldje el nekik az erre az esetre megbeszélte jelszót: *Dőlés*. Ez azt jelentette az A és B század, a 2-es rangereé és az 5. rangerészalakj még csónakokban ülő tagjainak, hogy Pointe-du-Hoc helyett az Omaha-parton szálljanak partra. Rudder azt tervezte, hogy az a csapatrészt Vierville-en keresztül nyomulva a keleti, a belső oldal felől támadja Pointe-du-Hocot.

A parton sebesültek hevertek, akiket ápolásba kellett venni. South őrmester épp csak az első lépését tette a szilárd talajon, mikor máris felhangzott az első kiáltás: Szanitéc! "Odamentem, lerángattam magamról a hátizsákomat, kinyitottam a felszerelésem dobozát, és munkához láttam. Mellbe lőtték a komát. Valahogy bevonszoltam a szikla tövébe, bekötöttem, aztán már mentem is ki a következőért. És ez így ment újra és újra." Block százados így felállítatott egy elsősegélyállomást.v°

"Amikor végre följutottam a szikla tetejére és körülnéztem - mesélte Kerchner hadnagy -, hát egyáltalán nem azt láttam, mint amire számítottam." A rangereé a felkészülés során légi felvételeken, térképeken, rajzokon és homokozóasztalokon tanulmányozták ugyan a környéket, azt azonban odaérkezésükre a bombázás és a hajók gránátjai holdbéli tájjá alakították. "Egymást érték a bombatölcsérek." v'

Ötven évvel a történetek után Pointe-du-Hoc még mindig hihetetlen, lenyűgöző látvány. Nehéz megmondani, mi kelt mélyebb benyomást: az az irdatlan mennyiségű vasbeton, amit a németek itt a

bunkerekbe építettek, vagy a kráterek s az a rombolás, amit a bombák és a tüzérségi gránátok végeztek. Házmagyságú betondarabok hevernek szanaszét egy körülbelül egy négyzetkilométeres területen, mintha csak játszadozó istenek hajigálták volna szét kockáikat. Az alagutak és árkok zöme megsemmisült, mindazonáltal maradt belőlük annyi, hogy érzékelni lehessen a bunkerek építésére fordított munka mennyiségét. Egyes föld alatti szakaszokon vasúti sínek is megmaradtak: kézi hajtányokon szállították a löszert. Áll még egy hatalmas acélszerkezet is: vasúti fordítókörongként szolgált.

A szikla peremén trónoló masszív beton figyelőállás meglepő módon épségben úszta meg a támadást. Pedig ez volt az egész üteg kulcsa. Remek kilátás nyílik belőle a Utah- és az Omaha-partra, és az itt ülő német figyelők rádió- és telefonkapcsolatban voltak a tüzerekkel.

A bombatölcsérek átmérője mintegy tíz méter, mélységük általában egy-kettő, néhol több. Százával találhatók a környéken. A rangereé számára megannyi égi ajándék volt mind, mert fedezéket kínáltak. A platóra felérkező rangereé másodperceken belül belevehették magukat valamelyikbe, és löni kezdhették a németeket.

Ami a Pointe-du-Hocba ellátogató turistákat leginkább elképeszti - ezrével járnak ide a világ minden szegletéből -, az maga a sziklafal, s az, hogy ezt valaki egy kötél segítségével megmássza. Ami a katonai szakértőket leginkább elképeszti, az az, hogy mit végeztek a rangereé, miután fölérték. A kezdeti tájékozódási bizonytalanság után gyorsan eligazodtak a terepen, és hozzáláttak feladatuk végrehajtásához. Mindegyik szakasznak megvolt a maga külön feladata, mindegyik pontosan tudta, melyik bunkert kell támadnia. Senkinek sem kellett mondani, mi a teendője.

A németek szórványosan tüzeltek a lövészárkokból, és sűrűn a megerősített terület keleti szélén telepített géppuskafészekből, valamint a nyugati oldal felől egy 20 milliméteres légvédelmi gépágyúból. A rangereé ennek ellenére megrohamozták a kazamataerődöket.

Odaérve döbbsen látták, hogy az "ágyúk" valójában telefonpóznák. A szárazföld belseje felé vezető nyomok tanúsága szerint nemrég vontattak el onnan egy 15S milliméteres ágyút - ami szinte biztosan az előkészítő bombázás és ágyúzás eredménye volt. A rangereé egy pillanatra sem álltak meg. Kis csapatokra oszolva folytatták útjukat

befelé, a következő célpontjuk felé. Ez a Grandcamp és Vierville közötti, szilárd burkolatú út volt. Útakadályokat kellett létesíteniük, hogy a németek ne tudjanak erősítést küldeni az Omaha-partra.

Kerchner hadnagy előrement, és elszakadt az embereitől. "Emlékszem, egy olyan cikcakkzó árokban mászkáltam. Még sose láttam olyan mélyet. Tulajdonképpen egy keskeny összekötő árok volt, hatvan centi széles, de száznyolcvan mély. Körülbelül húszméterenként váltott irányt. Egyedül voltam. Soha, se előtte, se utána nem éreztem annyira magányosnak magam, mert egy-egy sarokhoz érve sose tudtam, nem találom-e

szemben magam németekkel." Testét lelkét átjárta az idegesség. Sietett az útra a katonái után, "mert sokkal jobban éreztem magam, mikor mások is voltak körülöttem."

Vagy százötven méternyi utat tett meg az árkokban, mikor a megerősített terület szélén, egy rommá lőtt háznál kibukkant belőle. Ekkor látta, hogy Pointe-du-Hoc voltaképp egyetlen erőd, s hogy a szárazföld felőli oldalon szögesdrót akadályok, aknamező és géppuskafészek védik. "Itt, a peremvidéken találkoztunk a legtöbb német védővel."Bz

Más rangereé ekkor már eljutottak az útig. Sok németet lelőttek, de ők is súlyos veszteségeket szenvedtek. Kerchner D századából az eredeti hetvenből csak húszan maradtak harcképesek. Két századparancsnok is az áldozatok között volt; a D, illetve az E század vezetését hadnagyok vették át. Az F századot Otto Masny százados irányította. Kerchner rövid megbeszélést tartott a századparancsnokokkal, s megtudta, hogy az összes ágyú eltűnt. "Ezekben a percekben nagyon csalódottnak éreztük magunkat, én pedig még rettenetesen magányosnak is, mikor fölfogtam, hogy milyen kevesen maradtunk."

A hadnagyok úgy látták, nincs értelme visszamenni az erődített területre, s elhatározták: megszállják az út két oldalát, és próbálják tartani magukat, "míg meg nem érkeznek az Omaha-part felől jövő fiúk".w;

07.30 körül a sziklafal tövéből Eikner hadnagy rádióüzenetet küldött: "Dicsőség Istennek!" Azt jelentette: a rangereé felérték a platóra.v4

07.45-kor Rudder ezredes áthelyezte harcálláspontját a fennsíkra, egy sziklaperem közeli bombatölcsérbe. Block százados szintén

fölmászott egy kötélen, s egy két helyiségből álló betonépítményben segélyhelyet rögtönzött. Koromsötét és hideg volt odabent. Az egyik helyiségben Block dolgozott zseblámpafénynél, a másikba a halottakat fektették.

South őrmester: "Gyors ütemben érkeztek a sebesültek, csak úgy fértek el a hordágyak, ha közvetlenül egymás mellé tettük őket. Csak jöttek, jöttek, véget nem érő sorban. Időnként kimentem, és a bomba- és ágyútölcséreket kerülgetve becipeltem vagy betámogattam őket. Egyszer, miközben a hátamon cipeltem valakit, több golyó is eltalálta, és meghalt."S

A megerősített területen folyó harc mindkét felet megzavarta. Németek bukkantak fel itt is, ott is, mindenhol, leadtak néhány lövést, aztán megint eltűntek. A rangereé nem tudták tartata egymással a kapcsolatot. Közlekedni csak kúszva lehetett." Nem volt semmiféle frontvonal. A németek is ejtettek foglyokat, a rangereé is. A figyelőállásban az ismételt rohamok ellenére is kitartott néhány német.

A legnagyobb gondot a megerősített terület keleti peremén kelepelő géppuska okozta, ugyanaz, amelyik korábban oly nagy veszteségeket okozott a támadóknak a parton. Most valahányszor csak egy ranger mozdulni próbált, végigpásztázta a terepet. Rudder utasította Vermeert, hogy hallgattassa el.

Vermeer két ember kíséretében elindult. "Átlopakodtunk a bombatölcséreken, és épp kiértünk a nyílt terepre, ahol a géppuska már tűz alatt tarthatott minket, mikor belefutottunk az F század egyik járőrébe, amelyik ugyanazzal céllal indult el, mint mi. A bombatölcsérek elfogytával egy két-háromszáz méter széles, teljesen sík terepet láttunk magunk előtt. Úgy éreztem, hogy itt súlyos veszteségek nélkül képtelenség átjutni." A rangereénél lévő legerősebb fegyver egy BAR-golyószóró volt, amely ekkora távolságra nemigen hatá\$OS.;6

Szerencsére közben parancs érkezett Ruddertől, hogy függeszék föl az akciót, mert megpróbálják megadni az egyik rombolónak a géppuska koordinátáit. Ezzel addig nem próbálkoztak, mert a parti ' Robert Fruling közlegény elmondotta, hogy két és fél napot töltött Pointe-du-Hoc-on, mindvégig kúszva-mászva. A D-nap huszonötödik évfordulóján visszament a helyszínre, hogy lássa, "milyen is ez a környék állva". (Louis Lisko interjúja, EC)

tüzérfigyelőket, akiket a tüzéség részéről Jonathan Harwood százados, a haditengerészet részéről pedig Kenneth Norton hadnagy vezetett, egy rövidre sikerült ágyúlövessel harcképtelenné tette. Mostanra azonban Eikner hadnagy fölért a fennsíkra, és magával vitt egy régi, első világháborús, redőnyös jelzőlámpát. Úgy gondolta, tud vele jelezni a *Satterlee*-nek. Rudder azt mondta, próbálja meg.

Eikner korábban megtanította embereinek, hogyan használják a nemzetközi morzeábécét jelzőlámpával, mert úgy érezte, "könnyen meglehet, hogy szükség lesz rá. Az emberek egyike-másika ógottmógott, hogy miért kell neki magával hurcolnia egy ilyen ósdi szerkezetet a D-napon. Ez a jelzőlámpa egy háromlábú állványra szerelt, teleszkópos irányzékú, takaros szerkezet volt, még nyomkövető is volt rajta, hogy követni lehessen a hajó mozgását. A bombatölcsérharcálláspont kellős közepén állítottuk fel, és össze is tudtunk dobni annyi szárazelemet, hogy beindítsuk. Az életünket mentette meg abban a nagyon kritikus pillanatban."

A *Satterlee* néhány irányzékmódosítás után S hüvelykes ágyúival szétlőtte a géppuskafészeket. Eikner ezután a lámpa segítségével azt kérte, hogy szállítsák el a sebesülteket. El is indult értük egy motoros mentőcsónak, de az erős német tűz miatt nem tudott kikötni.3'

A rangegek el voltak vágva a tengertől. Mivel a vierville-i horhos még mindig szilárdan a németek kezében volt, a szárazföld felől sem kaphattak segítséget. Rádiójuk nem lévén, fogalmuk sem volt, hogy más

helyeken miként halad az invázió. Pointe-du-Hocon el voltak vágva a bajtársaiktól. Veszteségeik csaknem elérték az ötven százalékot.

Az egyik brit cirkáló, a Glasgow egyik rövidre sikerült sortüze nyomán egy lövedék Rudder harcálláspontja mellett robbant. Harwood századost megölte, Norton hadnagyot megsebesítette, Rudder ezred pedig ledöntötte a lábáról. Vermeer hadnagy épp visszatérőben volt a harcálláspontra, mikor az ágyúlövedék robbant. Sose fogja elfelejteni a képet. "Az emberek belesárgultak. Úgy néztek ki, mintha hirtelen sárgaságot kaptak volna. Nemcsak az arcuk-kezüik lett sárga, hanem a ruha alatt is, az egész testük sárga lett annak a lövedéknek a füstjétől. Gondolom, egy színes jelzőlövedék lehetett."

Rudder gyorsan összeszedte magát, s dühösen elindult mesterlövészekre vadászni, de őt lőtték lábon. Block százados bekötözte a

sebét. Rudder ezek után többé-kevésbé a harcálláspontján maradt, onnan igyekezett irányítani katonáit. Vermeer: "Mindenkit erővel töltött el, aki látta, hogyan tartja kézben a dolgokat Rudder ezredes. Még ma is libabőrös leszek, ha belegondolok, mit állhatott ki az átlótt lábával meg annak a sárga füstű lövedéknek a légnyomásától. Ő volt az egész hadművelet lelke."B"

Rudder 1954-ben ismét fölkereste a helyszínt, s mutatott egy földbe ásott bunkert, amely valamikor a harcálláspontja közelében volt. "Ott kaptuk el az első német foglyunkat - mesélte a fiának. - Szeplős kis kölyök volt, úgy nézett ki, mint egy amerikai. [...] Volt egy olyan érzésem, hogy még többen is lehetnek a környéken, ezért szóltam a rangeeknek, hogy vezessék maguk előtt a srácot. Alig fordultak be vele itt, ezen a sarkon, mikor a németek a bunker bejáratából tüzet nyitottak. A kölyök azonnal meghalt, itt ezen a helyen, a keze még a tarkójára volt kulcsolva, úgy zuhant arccal a földre."y

Az aszfaltúton folytatódott a harc. Nagyon közlőről löttek egymásra a harcolók, annyira közlőről, hogy mikor egyszer két német lövésre kész puskával kipattant egy mély árokból, Petty őrmester épp kettejük között találta magát. Hasra vágódott, de már estében tüzelt BAR-fából. A golyók azonban elfütyültek a két német között, akik a szó szoros értelmében mellette álltak. A németek idegeit annyira megviselte a villámgyorsan lezajló jelenet, hogy eldobták a puskájukat, kezüket a levegőbe kapták, és kiabálni kezdtek: "Kamerad! Kamerad!" Petty egyik barátja, aki ott állt a közvetlen közelben, fanyar képpel megjegyezte: - Nem is rossz módja ez a löszertakarékosságnak, L-Rod! Igazad van, elég halálra ijeszteni őket."4°

A harcnak számtalan érdekes momentumra volt. Jacob Hill hadnagy például közvetlenül az út túloldalán, egy sövény mögött észrevett egy német géppuskát, amely olyan irányban lőtt, ahol néhány ranger lapult. Hill egy ideig csak nézte, aztán felállt, és elkiáltotta magát: "Ti rohadt disznók, ti még egy bika seggét sem bírnátok eltalálni, még egy nagybögővel sem!" Mikor a meglepett németek felé rántották a fegyver csövét, Hill odahajított egy kézigránátot, és megsemmisítette a géppuskafészket.4'

A rangegek legfontosabb célja nem a németek pusztítása vagy foglyul ejtése volt, hanem a 155 milliméteres ágyúk elhallgattatása. A

kazamatákból kivezető nyomok, és a rangerek megtévesztésére irányuló német erőfeszítések arra utaltak, hogy az ágyúknak valahol a közelben kell lenniük.

08.15-re harmincöt ranger gyűlt össze a D és az E századból a külső utakadállyal. Tizenöt perc múltán az F századból is jöttek tizenketten. A rangereé remek katonák voltak - nyomban járőrözni indultak.

Volt a közelben egy déli irányba, befelé vezető dűlőút. Mély keréknyomok látszottak rajta. Két őrmester, Leonard Lomell és Jack Kuhn úgy gondolta, hogy az eltűnt ágyúk hagyhatták. Elhatározták, hogy kiderítik. Mintegy 250 méter megtétele után (a parttól egy kilométernyire) Lomell megtorpant. Főlemelt kézzel jelezte Kuhnnak, hogy álljon meg, és odasúgta: "Itt vannak, Jack. Megvannak. Itt vannak azok a rohadt ágyúk."

Szinte hihetetlennek tűnt: ott álltak a jól álcázott ágyúk ütegbe rendezetten, tűzkész állapotban a Utah-part felé irányozva, körülöttük egy halom lösz, német azonban egy szál sem. Lomell észrevette, hogy tőlük mintegy száz méternyire, egy nyílt térségen körülbelül száz német igyekszik rendezni sorait. Látnivalóan az ágyúzás elől húzódtak oda, attól való félelmükben, hogy egy kősz ágyúlövedék felrobbantja a muníciójukat, s most készültek ismét elfoglalni helyüket az ágyúk mellett, de nem siettek vele, mivel tudták, hogy míg a gyalogságuk vissza nem szorítja a rangereket, és vissza nem szerzik a figyelőállást, nem tudnak pontosan célozni.

Lomell egy pillanatig sem tévovázott. "Add ide a gránátjaidat mondta Kuhnnak. - Fedezz. Elintézem ezeket a vackokat." Odarohant az ágyúkhoz, kettőnek felrobbantotta a hátrasiklófékjét és az oldalirányzó berendezését, a harmadiknak szétverte az irányzékát.

"Kell még néhány termitgránát, Jack!" Hátrafutottak az országúthoz, összeszedték a rangereétől az összes termitgránátot, visszarohtak az üteghez, és a másik három ágyút is tönkretették.

Mindezek közben Frank Rupinsky őrmester a maga járőrét vezetve, az ütegtől nem messze egy óriási löszerraktárra bukkant. Azt sem őrizték. Nagy robbanóerejű töltetekkel fölrobbantották. Iszonyatos

dörgéssel, ropogással explodáltak a lövedékek és a töltetek, csak úgy záporozott a kő, homok, lomb és törmelék Lomepre és Kuhnra. Nem tudva Rupinskyék akciójáról, azt hitték, hogy egy el

tévedt lövedék robbantotta fel a lőszerraktárt. Amilyen gyorsan csak tudtak, visszavonultak, s futárral megüzenték Ruddernek, hogy megtalálták és megsemmisítették az ágyúkat.⁴²

A rangereé ezzel be is fejezték támadófeladatukat. 09.00 volt. Hirtelen védekezésbe kényszerültek. El voltak vágva, s néhány 60 milliméteres aknavetőnél és néhány BAR-nál erősebb fegyverük nem volt.

Rudder délután újabb üzenetet küldetett Eiknerrel *a Satterlee-nek* - jelzőlámpa és postagalamb útján. "Pozíciónk Point-du-Hoc - feladat teljesítve - lőszert és erősítést kérünk - súlyos veszteségeink vannak."⁴³

Egy órával később *a Satterlee* Huebner tábornok rövid üzenetével válaszolt: "Erősítés nincs - minden ranger partra szállt [az Omahaparton]."⁴⁴ A következő negyvennyolc óra folyamán Rudderékhez mindössze a 101-esek három ejtőernyőse érkezett erősítés gyanánt, akiket rossz helyen dobtak le, de valahogy keresztülvergődtek a németek vonalain, valamint két gyenge szakasznyi ranger az Omahaparttól. Az első raj 21.00-kor futott be. Huszonhárman voltak, és Charles Parker hadnagy vezette őket. Június 7-én délután Jack Street őrnagy egy deszantnaszáddal elszállította a sebesülteket és a foglyokat. Miután föltette őket egy LST re, a naszáddal az Omaha-partra ment, összeszedett mintegy húsz embert a 5. ranger zászlóalj tagjai közül, és átvitte őket Pointe-du-Hocra.

A németek dühösek voltak, mint a megbolygatott darazsak; egész nap, egész éjszaka, s még másnap is mindvégig ellentámadás alatt tartották a megerősített körzetet. A rangereé voltaképp ostrom alatt és kilátástalan helyzetben voltak. Gene Elder őrmester szerint azonban megőrizték a nyugalmukat, és minden támadást visszavertek. "Ez a kemény kiképzésnek volt köszönhető. Fel voltunk készülve. Csak egy példa. Bill Stivinson őrmester [ő volt az, aki egy tűzoltólétrán lengedezve kezdte a D-napot] Guy Shoff őrmester társaságában ült valami szikla vagy törmelékhalom mögött, mikor Guy egyszer csak károrrlkodni kezdett. Bill megkérdezte, miért dühöng, mire azt a választ kapta: - Mert énám lőnek. - Stivinson megkérdezte, hogy honnét tudja. - Onnét, hogy eltaláltak - felelte Guy."⁴⁵

Salva Maimone elmondta, hogy a D-nap éjszakáján "az egyik srác kiszúrta néhány tehenet, és megfejté az egyiket. Olyan keserű volt a tej, mint a kinin. A tehenek hagymát legeltek.".⁴⁶

Vermeer hadnagy: "Jól emlékszem arra percre, mikor aznap éjfél utött az óra, mert június 7-én van a születésnapom. Úgy éreztem, hogy ha megérem az éjfél, a többit majd csak túlélem valahogy. Éjfélkor mintha elszállt volna belőlem a félelem egy része."⁴⁷

A rangereé súlyos veszteségeket szenvedtek. Sokuk fogságba esett. A kétszáz partra szállt rangerből a csata végére alig ötven hadra fogható maradt. De nem adták föl Pointe-du-Hocot.

Később egyes szakírók hiábavalónak minősítették az áldozatot, mivel az ágyúkat már amúgy is visszavonták a Pointe-du-Hoc körüli erődített területről. Ez tévedés. Míg Lomell őrmester rá nem bukkant azokra az ágyúkra, azok működőképesek voltak. Bőségesen volt hozzájuk lőszer. Lőtávolságuk révén (huszonöt kilométernyire tudták lőni óriási lövedékeiket) el tudták érni a La Manche csatornán összeroldott tömör hajót, valamint az Omaha- és az Utah-parton tartózkodó több ezer katonát és azok felszerelését.

Eikner hadnagynak tökéletesen igaza volt, mikor szóbeli visszaemlékezései végén erre a következtetésre jutott: "Biztosra vettük, hogy ha nem vagyunk ott, azokat az ágyúkat működtették volna, és szörnyű pusztítást végeztek volna a parton lévő embereink és a tengeren lévő hajóink között. A D-napon azonban 09.00-ra azok a hatalmas ágyúk végleg elhallgattak, és az útakadályokkal megakadályoztuk az ellenség mozgását. Ilyenformán 09.00-ra teljesítettük a feladatunkat. Az amerikaiak közül a D-napon a pointe-du-hoci rangereé teljesítették elsőként kitűzött feladatukat, és erre büszkék vagyunk."⁴⁸

22

VIERVILLE: FÖL A MEREDÉLYRE!

A 116. GYALOGEZRED

ÉS AZ S. RANGERZÁSZLÓALJ

08.30-ra az Omaha-parton minden partraszállás befejeződött. A már a parton lévő katonák tovább nyomultak, támadták a német állásokat, csökkentették a partra zúduló gyilkos tüzet, biztosították a fennsíkot, még beljebb nyomultak, hogy hátulról támadják a szurdokok körüli árokrendszereket, majd ezt követően felrobbantsák a beton útakadályokat, és megtisztítják a partról befelé utakat a járművek elől.

A parton lévőknek mindezt szárazföldi tüzérségi támogatás, erősítés és utánpótlás nélkül kellett végrehajtaniuk. Ez volt az a pillanat, amelyiktől Eisenhower a legjobban tartott. Az amerikaiaknak tekintélyes méretű erőik voltak a parton, körülbelül ötezer ember, a tengertől elvágva azonban legalább annyira voltak potenciális túsok, mint amekkora potenciális fenyegetés.

Ez volt az a pillanat, amelyikre Rommel elsősorban épített: ellensége fél lábbal itt, fél lábbal ott, se erősíteni, se visszavonulni nem képes, s a partról befelé vezető kijáratok roppant erős védelme miatt a jelek szerint előnyomulni sem. Az Orverlord tervei szerint a kijáratoknak 07.30ra nyitva kellett volna lenniük. Ezzel szemben még 08.30-kor is megközelíthetetlenek és zártak voltak.

A parton lévő amerikaiak csak akkor estek át a szívdermesztő tűzkeresztségen. Létszámuk több mint ötven százalékát elvesztették, csapategység nem létezett. Kimerültek, megkavarodottak, megsebesültek és féltek.

Német szemmel vert sereg benyomását keltették. 08.30-kor, a partraszállás leállásakor az egyik Vierville közelében lévő megerősített állás, a *~dersrandsnest* 76 parancsnoka telefonjelentésében ezt közölte a

352. hadosztály parancsnokságával: "A St-Laurent és a Vierville előtti szakaszokon az ellenség az ártéren a parti akadályok mögött keres fedezéket. Nagyszámú jármű, köztük tíz tank ég a parton. Az akadályrobantó csapatok beszüntették tevékenységüket. A deszatanaszádokból történő partraszállás megszűnt, a naszádok nem jönnek partközelségbe. Erődjeink és tüzérségünk jól irányzott tüze súlyos veszteségeket okozott az ellenségnek. A parton nagyszámú halott és sebesült fekszik."

Így látszott hát felülről. A tenger felől, a part közeléből szintén. A minden nehézség és tüzérségi tűz ellenére partra jutott féllánc talpasok, dzsipek és teherautók egy keskeny parti sávon találták magukat, amelynek járhatatlan kavicsosa mögött egyetlen nyitott kijárat sem állt rendelkezésükre. A tengerészek üzemzavar vagy tüzérségi találat következtében megbénult járműveket láttak, de a reménytelennek látszó forgalmi dugó miatt a még működőképesek sem tudtak mozdulni. Könnyű célpontot szolgáltatottak a német ágyúknak és aknavetőknak.

A partraszállás ugyan valóban megszűnt, a vierville-i és a Les Moulins-i kijárat közötti részen azonban a támadók egyénileg vagy kisebb csoportokban megindultak fölfelé a meredélyen. Mind többen követték őket. A fölfelé nyomulók élvezték ugyan a rombolók és a parton lévő tankok támogatását, lényegében véve azonban egyedül voltak.

A gyalogság (s jelen esetben ide értendők az utászok, a parti őrség, a tengerészet tüzérségi figyelői, a tengeri méhek és az átmenetileg gyalogosként harcoló más specialisták) minden háborúban a háború vágóéteivel kerül összeütközésbe, annak legdöbbenetesebb, legveszedelmesebb és legdöntőbb részével. A legvégletesebb élmény, amelyen valaki keresztülmehet, az, ha gyalogosként támad a fronton. A második világháborúban sehol sem volt kiélezettebb a harc, mint június bán reggeli az Omaha-parton.

A 116. gyalogezred és az 5. rangerzászlóalj (plusz a 2. rangerzászlóalj két százada) a legrettenetesebb, legtöbbet követelő, embert leginkább próbára tevő háborúval találta szemközt magát. A partszakasz jobb oldali (nyugati) felén küzdöttek. A 116-osok a Virginiai Nemzeti Gárda egyik egysége voltak, egy közönséges gyalogoshadosztály része. A 5. rangerzászlóalj elitcsapat volt, csupa önkéntesből

állt. Ahogyan ebben a válságos helyzetben viselkedtek, amelynek tétje az Omaha-part és talán az egész invázió sikere volt, tanúságtétel a mellett a csodálatra méltó munka mellett, amit Marshall tábornok, a régi hivatásos tisztek és altisztek végeztek, mikor a nagy gazdasági válság e gyermekeiből első osztályú harcosokat faragtak. Felix Branham közlegény szóbeli beszámolója végén megjegyezte: "Egyesek azt mondják, szerencsénk volt. De ez nem szerencse volt. Jól kiképzetten, jó vezetőkkel érkezünk az Omaha-partra, és a Mindenható minket pártolt. Ez minden, amit mondhatok."

Branham elmondta még: "Mindannyiunknak megvolt a maga külön kis csatamezeje, olyan negyven-ötven méter széles. Ha egy olyan valakit kérdeznek, aki tőlem tizenöt méterre hasalt, lehet, hogy egészen más képet fest maguknak a D-napról."Z

Szavai egészen biztosan érvényesek az Omaha-part jobbszárnyára (és mint látni fogjuk, a balszárnyra is). A meredély megmászása gyakran magányos élmény volt. Robert Walker százados az emelkedő egyharmad részéig jutva rábukkant a 116-osok egyik halott katonájára, s annak M-1-esével és sisakjában folytatta a harcot.

"Ehhez a ponthoz érve senkit sem láttam a 116-osok közül, és rádöbbenem, hogy teljesen egyedül vagyok." Úgy döntött, hogy felkaptat a fennsíkra, s ott jobbra, az ezred vierville-i gyülekezési pontja felé indul. "Sok halottat láttam útközben, mindnek fölfelé nézett az arca." A meredély peremének közelében nyögéseket hallott, odament. Egy német katona feküdt ott, súlyos ágyéksebbel.

A német kiabált: *Wasser!* Walker németül közölte vele, hogy üres a kulacsa. A német erre azt mondta, hogy néhány lépésnyire van *ein Born* - egy forrás. Walker meg is találta a forrás táplálta, tiszta vizű kis tavacsát. Megtöltötte a kulacsát, és vizet vitt az ellenségnek. Mielőtt még folytatta volna az útját, s tovább vadászott volna a németekre, visszament a forráshoz, újra megtöltötte a kulacsát, majd a sebesült poharát.

Ez a sebesült német volt az egyetlen, akit Walker a meredélyen fölfelé kaptatva látott.; Elszigeteltsége szokatlan, sőt talán egyedi eset volt. Noha kevesen láttak németet, míg föl nem jutottak a tetőre, a legtöbbjük

csoportokban, bajtársai társaságában igyekezett fölfelé. Miután túljutottak a parti védőgáton és megindultak fölfelé, rájöttek, hogy az egész Omaha-part legbiztonságosabb he

lyére kerültek. A rejtettség és a füst némi védelmet nyújtott. Mivel két kijárat között voltak, ezt a területet a németek nem védték annyira, mint a szurdokok közvetlen környékét. A német árkok olyan szögben húzódtak, hogy oldalazó tűzzel áraszthassák el a partot, nem pedig hogy felülről lefelé. Ezenkívül a támadók a meredély terepegyenetlenségeit is kihasználták.

Saját kézfegyvereiken kívül az amerikaiak a tankok és a rombolók tűztámogatására számíthattak. A tankoknak nehéz soruk volt. Megrekedtek a homokon a közelgő dagály és a védőgát között, képtelenek voltak átjutni a kavicsos sávon, ki voltak szolgáltatva az ellenség ágyúinak. De tüzeltek: az egyik egészen addig, míg a víz el nem lepte ágyúját.

A 741. harcokcsizászlóalj D-napi jelentése rögzíti: "Mialatt a gyalogság egyenesen előrehaladva megkezdte a beszivárgást, a tankok folyamatosan tüzeltek az adódó célpontokra, a partról támadva a meredélyt. Mivel a 3-as kijárat, amelynek a tervek szerint mind a harcokcsik, mind a gyalogság előtt nyitva kellett volna lennie, még mindig az ellenség kezén volt, és több tüzérségi egység is védte, főképp 88 milliméteres ágyúk, a gyalogság harcokcsijainak tüzének fedezete alatt kénytelen volt közvetlenül nyomulni célja felé."4

Sidney Bingham őrnagy, a 216. gyalogezred 2. zászlóaljának parancsnoka szerint: "A tankok mentették meg a napot. Pokolian lőtték a németeket, és pokoli tűzzáport álltak ki."5

Ugyanez vonatkozott a rombolókra is. Harcokcsik és hadihajók együtt lőtték a bunkereket és az adódó célpontokat, így téve lehetővé, hogy a gyalogság feljuthasson a meredélyen. Ezzel együtt a gyalogosok voltak azok, akiknek föl kellett jutniuk.

Valakinek muszáj volt példát mutatni, hogy meginduljanak az emberek. Ez a valaki lehetett tábornok, ezredes, őrnagy, századparancsnok, szakaszparancsnok, rajparancsnok. Cecil Breeden egészségügyis így emlékezett: "Amikor körülbelül arra a helyre értem, ahol ma a 29-esek emlékműve áll, Canham ezredesnek, (John) Metcalfe ezredesnek és még néhány más tisztnek ott volt a harcálláspontja. Canhamnek keresztüllőtték a kezét, én láttam el. Jött arra egy katona, valamilyen altisztet keresett, aki elkíséri, mert van odafent egy mes

terlövész. Metcalfe erre azt mondta, hogy ő ugyan nem altiszt, de talán megfelel. Aztán ők kettesben elindultak balra, és nekivágtak a dombnak."6

Cota tábornok is példát mutatott. Miután egy csoportot a meredély tövéhez vezetett, s kis híján megölte az aknavető egyik zárótüze, egy oszlop élén nekivágott az emelkedőnek. Lassan haladt az oszlop, mert az aknáktól tartva mindenki igyekezett az előtte haladó nyomába lépkedni. Az aknák minden szektorban komoly késedelmet okoztak. Senki sem rohant neki a meredélynek; az amerikaiak óvatosan, libasorban vágtak neki, úgy araszoltak fölfelé.

Cota csoportja Vierville és St.-Laurent között félúton, egy ma már nem látható kis villacsoporthál, Hamelau-Préte-nél ért föl a meredély tetejére. Az árkokban és sövények mögött rejtőző németek azonnal géppuskák egymást átfedő tüze alá vették őket. Cota rögtönzött tűztámogató és rohamcsoportokra osztotta a katonákat. Az egyik csapatnak utasítást adott, hogy zúdítson erős, folyamatos tüzet a német állásokra, ő maga pedig a többiek élén néhány gyors *feküdj, föl t* végrehajtva, átrohant a nyílt térségen. Az agresszivitás ilyen foka látták a németek elmenekültek. Könnyen lehet, hogy az Európa északnyugati részén folytatott hadjáratában ez volt az amerikai gyalogság első sikeres támadása.'

Coták kiértek egy dűlőútra, amely a partvonallal párhuzamosan futott. Jobbra fordultak, Vierville felé. Csak igen szórványos lövöldözést észleltek. Vierville-ben találkoztak először a francia lakossággal. Nem volt ünneplés, de még kölcsönös üdvözlés sem; a falun átvonuló amerikaiak és a helybeli franciák jószerével csak nézték egymást. Vierville nyugati peremén Cota néhány korábban hozzá csatlakozott rangert elküldött Pointe-du-Hoc irányába. Makacs ellenállással találkoztak. Mikor támadásukat visszaverték, Cota az oszlop étére sietett, és segített a szakaszparancsnoknak erői átcsoportosításában.

A 216-osok C százada, egyike azon keveseknek, amely veszteség nélkül vívta meg a D-napi csatát, Vierville-be érkezett. A század tagjai még emlékeznek rá, hogyan jött feljük Cota a falu főutca* Metcalfe a 116-osok 1. zászlóaljának volt a parancsnoka. 'Vierville-ben ismertem meg, a D-napon - mesélte John Raanen százados. - Rendkívül imponált nekem a modora, a tartása, a tudása. Nem sokkal a D-nap után elesett.' (John Raanen altábornagy a szerzőnek 1993. március 12-én.)

ján, mutatójuk körül pörgetve pisztolyát, mint egy cowboyfilm főhőse. "Hát maguk meg hol a fenében csámborogtak mostanáig?", kérdezte."

Canham ezredes is előkerült. Cota kelet felé, St-Laurent irányába küldte azzal az utasítással, hogy segítsen megtisztítani a fennsíkot, hogy a többiek is feljöhessenek. Cota ezután szárnysegédje, Shea hadnagy és négy lövész kíséretében elindult a még mindig a németek kezén lévő vierville-i szurdok felé. A szurdok

bejáratát elzáró betonfalat a *Texas* döngette 14 hüvelykes ágyúival. Shea: "A becsapódásoktól úgy éreztük, hogy fel-felpúposodik alattunk a vierville-i utca." Cota oldalán elindulva Shea megjegyezte: reméli, hogy a flotta abbahagyja a tüzelést. Cota erre azt felelte, hogy ő meg azt reméli, hogy nem, mert addig nyugton maradnak a németek.

A flotta azonban abbahagyta az ágyúzást, és a szurdok keleti (belső) végén lévő német bunkerekből löni kezdték Cota kis csapatát. A lövészek viszonozták a tüzet. Őt, az ágyúzásba belekábult német megadta magát. Cota rájuk parancsolt, hogy vezessék át őket a szurdokban telepített aknák közt. Sikerült lejutniuk a partra.

Tíz nappal később Shea egy jelentésében leírta, mi történt a Cotaféle csapat partra érkezése után. "Cota tábornok, a part fölötti magaslatról érkező folyamatos puska- és géppuskarú ellenére, továbbhaladt a part keleti része felé, s közben egyfolytában terelte össze és szervezte újra a tankegységeket, a robbantócsapatokat, szervezte a robbanóanyagok szállítását, irányította a buldózereket, s útba igazította a tűz alatt történő panaszállítás kezdeti tanácsstalanságától szenvedő katonákat, hogy erőfeszítéseik hatásosan, a hídfő kiépítésére irányuljanak."y

A szurdok bejárata előtti betonfal a *Texas* ágyúzása ellenére még mindig elzárta a járművek elől a befelé vezető utat. "Fel tudják robbantani azt a falat ott a kijáratnál?", kérdezte Cota a műszakiak egyik ezredesét. A fal a tövénél négy és fél méter vastag volt, hat méter magas, és a tetején két méter vastag.

"- Amint a gyalogság megtisztítja a környékbeli bunkereket, felrobbantjuk - válaszolta az ezredes.

- Most jövőnk odafentről - tájékoztatta Cota. - Már alig vannak."

Az utászoknak azonban nem volt TNT jük. Cota észrevett a parton egy robbanóanyaggal megrakott buldózert. Odafordult a védőgát tö

vében lapuló katonákhoz: "Ki vezeti azt a buldózert?" Nem kapott választ. "Tudja valamelyikük vezetni azt a monstrumot?" Még mindig semmi.

"TNT kell oda a kijáratához - folytatta Cota. - Én most jöttem le hátulról. Csak néhány lövész van odafent, azokat is mindjárt eltakarítják. Hát senkinek sincs annyi vér a pucájában, hogy odavezesse?" Előlépett egy katona. "Ez a beszéd!", kiáltotta Cota.º Az utászok felrobbantották a falat, ez azonban még távolról sem jelentette, hogy megnyílt a szurdok. Buldózerek kellettek a törmelék eltakarításához, hatástalanítani kellett az aknákat, fel kellett tölteni a harcokosiárkokat. Munkához láttak.

Cotához odament egy LCT jét vesztett tengerész. "Hogy a francban működik ez? - kérdezte egy puskával hadonászva. - Pont emiatt álltam be a tengerészekhez, hogy ne kelljen szőrös talpú gyalogosként harcolnom!", kiabálta, aztán nekivágott a meredélynek."

Sokan önszántukból indultak neki: Henry Seitzler hadnagy is. A 9. légi hadsereg előretolt figyelője volt - rádió és konkrét megbízatás nélkül. Fogott egy puskát, és átvedlett gyalogossá. "Emlékszem - mondta visszaemlékezése közben, majd néhány másodpercre elhallgatott. Elnézést kért. - Ne haragudjon, ha időnként elhallgatok, de ezek a dolgok még ma is nagyon elevenen élnek benne. Még ennyi sok év után is úgy jelenik meg a lelki szemeim előtt, mintha most élném át. Odamentem a védőgáthoz, és a géppuskázás egyik pillanatnyi szünetében kidugtam a fejem, hogy lássam, mi a helyzet. Egyenesen egy fiatal amerikai szemébe néztem. Halott volt. A szeme tágra nyitva. Szőke kefefrizurája volt. Az anyja jutott eszembe."

A parton végignévezve észrevette, hogy "a fritzek direkt pályáznak a szanitécekre. Szerintem az ilyenek a pokol legforróbb katlanába valók". Átmászott a védőgáton, és elindult föl.z

Miután fedezékbe vonszolt néhány sebesültet a partról, Harry Parley közlegény talált egy nyílást a szögesdrót akadályban. "Néhányan már átjutottak, láttam, hogy már erőlködnek fölfelé. Láttam a fehér szalagokat is, amelyekkel az aknamentes sáv ki volt jelölve, de láttam azt is, hogy ez a kijelölés mibe került: két katonát szétszaggattak az aknák, egy harmadikat meg még kötözött az egyik szanitéc. Ahogy elmentem mellettük, láttam, hogy mindkét lába hiányzik, és hogy szorítókötés van a

combjain. A következő hetekben láttam még ennél is borzalmasabb jeleneteket, de ez az egy valahogy nagyon bennem maradt."

Mialatt Parley a meredély teteje felé mászott, egy romboló löni kezdte az egyik bunkert, amelyik a meredély peremén állt. "Emlékszem, csak álltam ott úgy bő tíz méterrel lejjebb, bámultam, mint egy hülye, és lenyűgözve néztem, micsoda erővel és pontossággal lövi a flotta. Mintha egy mozi első sorában ülve néztem volna egy filmet."

Elcserélte BAR-ját egy másik katona M-1-esére. "Neki nagyobb tüzerő kellett, nekem meg kevesebb cipelnivaló. Mikor végre fölértem, láttam, hogy sehol semmi növényzet, csak bombatölcsér, lövészárók, földbe ásott fedezék és tüzelőállás - onnan lőttek ránk reggel a németek."

Ekkor találkozott először ellenséges katonákkal: két tarkóra kulcsolt kezű fogollyal, lefelé kísérték őket. Ázsiaiak voltak. (A Wehrmacht-egyenruhába bújtatott Ost katonák általában abban a pillanatban megadták

magukat, mihelyt az amerikaiak a közelükbe értek. Főleg a lövészárkokban tartózkodtak. Az igazi németek a bunkerekben voltak, és általában fölvetették a harcot.)"

Sink százados a 116. gyalogezred törzsszázadának parancsnoka 08.00-kor, a Les Moulins-i szurdok közvetlen közelében, attól keletre ért partra. A part "megszedte a maga vámját halottakban, haldoklóknak, sebesültekben és fejetlenségben". A törzsszázadnak a vierville-i szurdok előtt kellett volna lennie. Sink azt a parancsot kapta, hogy a szurdokon át nyomuljon föl a faluba, és ott alakítsa ki az ezred harcálláspontját és gyülekezési területét. Sink egyetlen pillantással fölmérte, hogy a parttal párhuzamos mozgás az emberek és felszerelések tömkelegében, az erős tűzben szóba sem jöhet. Döntött: rést üt a drótakadályon, átgázol a posványon, fölmászik a meredeken, és a dűlőúton közelíti meg Vierville-t. Az ezredsegédtiszt nem volt hajlandó vele menni, inkább elővette az ásóját, és ásni kezdett. Sink nekivágott.

A posványon keresztülágazolva Sink és Kelly hadnagy talált egy fölfelé vezető ösvényt. Körülbelül félúton egy természetes kiszögellésen elhelyezett géppuskafészekre bukkantak, amelyben azonban nem volt senki. A hátranéző Sink látta, hogy századának tagjai óvatosan leküzdi a drótakadályt, és libasorban elindulnak a nyomában.

Felérve a nyitott, sík tetőre, nyomban puskatűz zúdult rájuk. Százszázötven méternyi kúszás-mászás után elértek egy olyan helyre, ahol már fölállhattak. A meredélyre visszanezve csalódottan tapasztalták, hogy mindössze hat ember jön utánuk, a többiek visszafordultak a partra. Sink leküldött egy futárt a parancssal: szedje össze az embereket, és küldje fel őket újra.

Sinkre és Kellyre ekkor St-Laurent felől géppuskából kezdtek löni. Miután visszahúzódtak, találkoztak a 116. gyalogezred 3. zászlóaljának néhány katonájával, akik között ott volt Lawrence Meeks, a zászlóalj parancsnoka is. Ekkor 10.00 volt. Meeks parancsot adott, hogy a 3. zászlóalj indítson támadást St-Laurent ellen. Sink megbízatása úgy szólt, hogy Vierville-ben alakítson ki harcálláspontot, ezért elhatározta, hogy visszamegy a partra, és mozgásra bírja még hiányzó embereit.¹⁴

Warner Hamlett őrmester és néhány társa a 116-osok F századából, a védőgáton átjutva a bunkerekből tüzelő géppuskák miatt nem tudott továbbmenni a meredély lábánál. Próbálták a bunkereket hosszú póznákra kötött TNT vel semlegesíteni, de az azokat övező szögesdrót akadályok miatt nem tudtak annyira közel férkőzni, hogy bejuttathassák a robbanótölteteket.

"Elhatároztuk, hogy berohanunk a bunkerek közötti árkokba. Így is tettünk, aztán hátulról odalopakodtunk a bunkerekhez, és gránátokat dobtunk beléjük. A robbanás után odarohantunk, hogy megöljük a túlélőket. Köztünk és a meredek teteje között több sorban sorakoztak a bunkerek. Lassanként, egyenként küzdöttük le őket. Hihetetlen volt a katonák bátorsága és hősiessége."

Hamlett kétszer is megsebesült: az egyik golyó a lábába, a másik a hátába fúródott. Mikor felért a tetőre, "England őrmester azt mondta, menjek vissza a partra, és küldessem vissza magam egy kórházhajóra. Lekínlódtam magam valahogy. A parton tízesével, húszasával láttam leszakadt testrészeket, ott lebegtek a vízen: fejek, karok, lábak. Csak akkor fogtam fel, milyen lehetett itt az első hullámban lenni."

Hamlett így fejezte be történetét: "Két hónapig feküdtem kórházban Angliában, aztán megint kiküldtek a frontra. Mindent összevéve hét hónapot töltöttem a fronton, és még kétszer sebesültem meg. De ha megint egy olyan valakit kellene farba rúgni, mint Hitler, megint végigcsinálnám."¹⁵

* * *

A 2. rangerzászlóalj A és B százada az S. rangerzászlóaljjal együtt, kettős parancsot kapott. Ha Rudder ezredestől 07.00-ig üzenetet kapnak (Dicsérd az Urat - ez volt a jelszó), miszerint a 2. zászlóalj rangerei elfoglalták Pointe-du-Hocot, akkor erősítésként oda mennek. Ha nem kapnak üzenetet, a Dog Greenen és Dog White-on folytatják, fölmennek a vierville-i szurdokban, jobbra fordulnak és fönt sietnek a Pointe-du-Hocnál harcoló bajtársaik segítségére.

Max Schneider alezredes volt a parancsnokuk, s amíg csak lehetett, halogatta a partraszállást. 07.15-kor már nem várhatott tovább. Naszádjuk félúton volt Pointe-du-Hoc és Vierville között.

"Schneidernek döntenie kellett - írta emlékiratában John Raaen százados, az S. rangerzászlóalj törzsszázadának parancsnoka. - Az érzelmek azt diktálták, hogy siessünk a Pointe-nál harcoló 2-esek segítségére, a parancsunk azonban úgy szólt, hogy Vierville felé menjünk [ha nem kapnak jelzést]. Vierville felé mentünk."

Nagyon fontos és okos döntés volt. A rangerek Vierville-nél biztosították a 116-osoknak a nagyon igényelt erősítést, Rudder emberei pedig - ha nem is minden nehézség árán - hamarosan egymaguk is megbirkóztak Pointe-du-Hockal.

Nem sokkal azután, hogy a naszád orra Vierville felé fordult, Schneider üzenetet kapott Rudder harcálláspontjáról: "Dicsérd az Urat!" Az üzenet későn jött - Schneider már elkötelezte magát.⁵

A 2-es rangerek A és B százada lépett először partra. Jack Keating az A század katonája volt. Emlékezte szerint, mialatt LCA-juk a part felé tartott, "a Texas pont a mi kis lélekvesztőnk fölött lődözött. Valahányszor tüzelt, a csónakunk csaknem kiugrott a vízből.". Az LCA a Dog Green és a Dog White sávhatárán, nem sokkal a vierville-i szurdoktól keletre kötött ki. Azon a ponton addig még senki sem szállt partra, ezért nem is lőtték. Dick Merrill százados, az A század parancsnoka elkiáltotta magát: "Fiúk, itt nincs is ellenállás!"

A kormányos leengedte a rámpát, és a németek tüzet nyitottak. "Sose felejttem el azt az első néhány percet, amit ott a vízben töltöttem - mesélte Keating. - Volt ott géppuskatűz, puskatűz, aknatűz, 88-asok meg a jó ég tudja, mi minden. Úgy éreztem, mintha az összes német csakis énrám lövöldözne."

Keatingnek fél órájába került, mire kiért. "Nem úgy ment, mint Hollywoodban, hogy a színészek beugranak a vízbe, aztán három másodperc múlva már a parton rohamoznak. Nem így ment."

Mikor végre kivergődött, két bajtársával együtt egy tank mögé húzódott. "Odabújtunk a motorhoz, hogy egy kicsit átmelengessük a csontjainkat, és elszívjuk francia földön az első cigarettánkat."

Némi pihenő után "összekaptam magam, ahogy szinte mindenki, és láttam, hogy itt csak egy út van, édesapám, mégpedig befelé". Egy géppuskagolyó felszakította a kenyérzsákját. "Kidurragtatta a szilva- meg a körtebefőttömet, szétvágta a cukorkáimat, a fejadagomat, cigarettát, mindent."

Keating a parton találkozott a 116-osok egyik századosával, akit a fején és a mellén ért találat - az utóbbin kettő is -, de még élt. "Megkért, hogy vigyem el a parti segélyhelyre. Mondtam neki, hogy ezt csak kúszva tudom megcsinálni. Hogy a hátamra veszem, és kúszok. Vagy száz méterre volt a segélyhely, de valahogy odacipeltem.""

Schneider ezredes végignézte a két század partraszállását. Láta, hogy "kész katasztrófa". Raaen százados megállapítja: "Schneider harcedzett katona volt. Nem akarta embereit haszontalan támadásokra elveszteszteni, ezért azt a parancsot adta naszádjá brit legénységének, hogy húzódjanak jobb felé, a parttal párhuzamosan. Ez így is történt, amíg rá nem talált az Omaha-part egyik viszonylag nyugodt szakaszára, a Dog Redre.""

Victor Fast őrmester Schneider alezredes tolmácsa volt. Szerinte "Schneider alezredes lélekjelenléte és okos számítása - igazi ranger volt, nem félt a döntésektől - életek sokaságát, talán százait mentette meg".⁶

A 2. rangerzászlóalj két százada csaknem olyan súlyos veszteségeket szenvedett, mint a 116. gyalogezred századai, az S-ös rangerek azonban csak hatot vesztek négyszázötven emberükből, mire a védőgáthoz értek. Francis Dawson,* a D század egyik hadnagya így írta le tapasztalatait: "A naszád parancsnoka hirtelen balra fordította a hajót, és egy hatalmas hullám több akadályon átemelt minket. Aztán levágódott a rámpa, és már kint is voltam. Öt napot töltöttem

* Dawson a háború után is a hadsereg kötelékében maradt. Vietnámban a különleges hadviselési erőkhöz került, és százhuszonöt éjszakai ejtőernyős bevetésben vett részt. Ezredesként vonult nyugállományba.

hajón, éreztem is a lábamon. Órákig álltam az imbolygó fedélzeten, és most nem akart elég gyorsan mozogni a lábam." Ennek ellenére elért a védőgáthoz, amely azon a helyen fából volt ácsolva, s futár útján tudatta George Miller hadnaggyal, a D század parancsnokával, hogy hol kötött ki a szakasza.²⁰

Raaen százados is kijutott a partra. "Döbbenetes látvány volt. Mindenütt akadályok. A homokon halottak, sebesültek. Körülöttünk géppuskaropogás. Homokgejzírek a becsapódó golyók helyén. Fejünk fölött azok a rettenetes, 20 milliméteres légvédelmi gránátok robbannak. És persze zuhognak az ágyúlövedékek."

Raaen a tűz ellenére is partra támolgott. Később, elképedésére, azt vette észre, hogy mindössze egyetlen embert veszített a százada. Körülnézett. "És akkor jöttem rá, hogy addig még *senki sem* hagyta el azt a partszakaszt." Azon a helyen, ahol a Tangerek partot értek, már ott voltak a 116. gyalogezred rohamcsapatainak légnyomástól sérült, vezető nélküli, szervezetlen tagjai. Félelem lett úrrá rajtuk, mint ahogy néhány Tangerangen is. Raaen a védőgátra mutatva elkiáltotta magát: "Ranger törzsszázad oda!" Ezzel egyidejűleg le akarta csatolni a mentőmellényét, de nem bírta. A híradósa ott volt mellette. "Remegett a félelemtől. Magamhoz rendelttem, és rászóltam, hogy hagyja abba." A híradós abbahagyta. "Onnantól kezdve többé sose félt, mint ahogy én sem. A csata első percében rájöttem, mit jelent az embereknek, ha látnak valakit, akiről ordít, hogy nem fél." Az eszmélésnek volt még egy tényezője. Általánosságban elmondható, hogy a védőgát tövében lapulók emberek legalább annyira meg voltak kavarodva, mint amennyire kimerültek, és amennyire megsemmisítettek a légnyomást. Rossz helyen szálltak partra, egyetlen vezetőjük sem volt mellettük - nem tudták, mihez fogjanak. Miután egyértelmű parancsot kaptak, a legtöbb összeszedték magukat, és tették, amit kellett.

Jóllehet a 07.45 körül érkező 5-ös Tangereknek sokkal könnyebb dolguk volt, mint a 06.30-kor érkező 116-osoknak, azért azt sem lehetett sétámenetnek nevezni. Mikor a Tangerek LCA-i után az LCI-k is

elindultak a Dog Green felé, a német tüzéség löni kezdte őket. Raaen szemtanúja volt, hogy egy lángszórós épp a rámpára lépett, mikor egy 88-as eltalálta. "Egy pillanat alatt lángba borult a hajó. Borzalmas látvány volt. Elfordítottam a fejem."21

Joe Lacy tábori lelkész a parton ápolta a sebesülteket. Egy ranger később "kis, öreg, kövér ír"-ként jellemezte. A rangerek nem akarták, hogy velük menjen a csatába, de a lelkész mindenáron ott akart lenni mellettük. A június 5-ről 6-ra virradó éjjel azt mondta a rangereknek: "Ha majd partot értek, meg ne lássam, hogy bármelyikőtök is letérdel és imádkozik. Ha ilyet látok, azt farba billentem. Ti csak harcoljatok, az imádkozást bízzátok rám!"

Az emberek látták a parton Lacyt. "Lement a víz széléhez, húzkodta ki a halottakat, sebesülteket, haldoklókat, és elcipelte őket egy többé-kevésbé biztonságos helyre. Nem érte be ennyivel, imádkozott is értük és velük, vigasztalta a sebesülteket és a haldoklókat. Igazi istenes ember volt."22

Mikor a védőgáthoz érő Jay Mehaffey hadnagy a németek felől tüzelést hallott, az az érzése támadt, "hogy az egész invázió befuccsolt, és az összes többi amerikai meghalt vagy fogságba esett. Abban a pillanatban ott az Omaha-parton Franciaország inváziója megszűnt létezni, és katonai értelemben katasztrofálisnak lehetett minősíteni. A D-napi célokat kitűző nagyvonalú terv teljesen összeomlott."23

Valójában azonban a Rangerek ekkor már kezdtek újjászerveződni és feladatukhoz látni. Raaen százados látott egy idősebb őrmestert, aki egy 30-as kaliberű, vízhűtéses géppuskát szerelt háromlábú állványára. Egy zöld pulóveres utász hadnagy segített neki, ő hordta oda a löszert meg a vizet. Végül minden a helyére került. "Az őrmester pásztázni kezdte a meredeket, miközben a 116-osok fölfelé küzdötték magukat. Az őrmester őket támogatta a géppuskatűzzel."

Az utász hadnagy "a legteljesebb mértékben fűtyült rá, hogy a németek lövik. Ráordított a védőgát tövében lapuló, rémült, tehetetlen emberekre: "Hát katonák vagytok ti? Mert nem úgy néztek ki."

Megjelent Cota tábornok. A hollywoodi változatban felkiált: "Rangerek, előre!", és már támadnak is. A valóságban akkora volt a lármá, hogy már háromméternyire sem lehetett hallani a hangját. Csoportról csoportra járt. Az első ilyen csoportnak volt a tagja Raaen is, aki felismerte (Cota fia West Pointban osztálytársa volt), és jelentette, hol található Schneider alezredes harcálláspontja.

Cota bátorította az embereket és a csoportokat, hogy vágjanak neki az emelkedőnek. "Ha már meg kell halni, ne itt a parton halja-

nak meg, hanem odafent, de tűnjenek innen a partról, mert itt biztosan meghalnak!" Raaennek azt mondta: "Maguk rangerek, tudom, hogy maguk nem hagynak cserben."24

Cota megkereste Schneider harcálláspontját. Állva maradt, mire Schneider is felpattant. Az egyik szemtanú szerint Cota így szólt: "Számítunk rá, hogy maguk, rangerek mutatják az utat."25

Bárhogyan mondta is, a rangereének ez lett a jelmondatuk: "A rangereé mutatják az utat!" Ma is érvényes, jól megérdemelt jelmondat, az a belőle kihallható felhang azonban, amely arra utal, hogy a rangegeket biztatni kellett, némi kiigazításra szorul.

A rangegekeknek nem volt szükségük Cota noszogatására. "Nemigen félt attól senki, hogy nekimenjen a szögesdrótnak meg az emelkedőnek - mondta Gale Beccue, az S. rangerzászlóalj B századának egyik tizedese. - Annyiszor végrehajtottuk már a gyakorlatokon, hogy ez teljesen magától értetődő volt." Egy közlegénnyel együtt munkához látott: betoltak egy bangalore torpedót a szögesdrót alá, nyílást robbantottak rajta, és már indultak is. Csak gyenge ellenállással találkoztak. "A németek kezdtek visszafelé húzódni az elülső állásokból, hogy előkészítsék a hátsókat." Mindeközben a német tüzéség a követő hullámban érkező deszanmaszádokra összpontosított, amitől "a parton sokkal rosszabb volt a helyzet, mint amikor mi megérkeztünk".26

Ami a rangegek jelmondatának azt az utalását illeti, hogy nekik kellett kivezetniük a partról a 116-osokat, tény, hogy az első szervezett század, amelyik felért a vierville-i fennsíkra, a 116. gyalogezred C százada volt. Mire a rangegek partra szálltak, a 116-osoknak már sok katonájuk fent volt. Megelőzték a rangegeket. A 116-osoknak azok a katonái, akik akkor még a védőgát tövében lapultak, azoknak a megtizedelt századoknak a tagjai voltak, amelyek az első hullámban támadtak. Tehetetlennek hatottak ugyan, valójában azonban csak arra vártak, hogy közölje velük valaki, mi a teendő, s kapjanak némi felszerelést - nem volt se bangalore torpedójuk, se golyószórójuk, se géppuskájuk, se rádiójuk, se vezetőjük - és némi támogatást. Mikor a rangegek szakaszparancsnokai elindultak, a nyomukba szegődtek. Lényegtelen adalék, és a rangegekek jelmondatuk felvételével nyilvánvalóan nem állt szándékukban megsérteni a 116-osokat, de a 116-osok néhány még élő katonájának ma is rosszul esik.

Raaen százados tehát katonái élén átvágott a szögesdrót akadály nyílásán. "Ott volt a kis Tony Vullo, a zászlóalj legalacsonyabb embere, ott feküdt letolt nadrággal egy rommá lőtt bunker törmelékein, éppen kezelték." Egyetlen golyó találta csak el ugyan, de olyan szögben, hogy négy sebet ütött az ülepén. "Ahogy elmentünk mellette, persze ugratták a fiúk."27

Voltak, akik simán feljutottak, többek között Dawson hadnagy és szakasza is (5. rangerzászlóalj, D század). Fölérve elindult a sziklaperem mentén, s kihajolva lőtte a lejjebb húzódó német lövészárkokat, és gránátokat dobott rájuk."

Raaen százados törzsszázadát géppuskatűz tartóztatta fel. Dawson látta a német tüzelőállást: mintegy hetvenöt méterre volt tőlük, a fennsík peremén. Intett a golyószórásának, hogy jöjjön oda, a német géppuskások azonban észrevették a mozgást, és lelőtték a katonát.

Dawson kivette az elesett katona kezéből a BAR-t, s csípőből tüzelve megrohamozta a német géppuskafélszket. A két német megijedt, kiugrott és menekült. Dawson mindkettőt lekaszálta.

Raaenék előtt ezzel ismét megnyílt az út. Továbbhaladva egy bozóttűz sűrű füstje lepte be őket. "Százados úr! Föltehetjük a gázálcot?", kérdezte kiabálva az egyik katona.

Raaen nem hitte, hogy szükség volna rá, de azért engedélyezte. Sűrűsödött a füst, úgy döntött, ő is fölveszi. Levette a sisakját, két térde közé szorította, bal kezével feltépte a gázálc zsákját, és elővette a maszkot. Csak épp megfedkezett arról, hogy indulás előtt a zsákot teletömte almával és narancssal - most szanaszét gurulva ugráltak lefelé a lejtőn.

Föltette a gázálcot, vett egy mély lélegzetet... "És majdnem meghaltam: elfelejtettem kihúzni az elején azt a dugót, amelynek a helyén be tud áramlani a levegő. Kénytelen voltam lerántani az álcot, venni még egy-két lélegzetet a füstből. Na szóval gázálc föl, dugó ki, és máris könnyen lélegeztem. Összeszedtem magam, tettem két lépést... és kint voltam a füstből. Olyan dühös lettem magamra a gyengeségem miatt, hogy önbüntetésként még vagy öt-tíz méteren át nem vettem le."28

* A fennsíkra érve a legtöbben egyenesen-befelé, vierville-i gyülekezési pontjuk felé indultak. Ha többen követik Dawson példáját, az 1. és a 29. hadosztály, valamint azok támogató egységei sokkal hamarabb értek volna partot.

Carl Weast is arrafelé járt, és hallotta, hogy valaki elordítja magát: "Gáz!" Föltette a gázálcát, de be volt törve az üvege, s a betóduló füstön megérezte, hogy csak növényzet ég. "Így aztán el is hajította. Soha többé nem vittem magammal gázálcot."Zy

Schneider ezredes törzskara a meredeken fölfelé tartva, lefelé tartó német foglyokkal futott össze. Schneider utasította a tolmácsát, Fast őrmestert, hogy tudjon meg tőlük mindent, amit lehet. Fastnak nem volt gyakorlata az ilyesmiben, de őstehetségnek bizonyult.

"Kiválasztottam a legfiatalabb, legfélénkebbnek látszó, legalacsonyabb rangú fritzet - mesélte Fast -, és elvittem egy kicsit távolabbra a többiektől. Mondtam neki, hogy nyugodjon meg, számára már véget ért a háború." Aztán megfenyegette. "Három lehetőség van. Nem mondsz nekem semmit, és én akkor átküldelek az oroszokhoz. Elmondod, amit tudsz, de ha csak a legcsekélyebb gyanú támad is bennem, hogy nem mondasz igazat, odaadlak a zsidó haveromnak, aki itt áll mellettem, és ő szépen bevisz a mögé a bokor mögé." (Visszaemlékezése során Fast elmondta, hogy ez a bizonyos zsidó barátja Herb Epstein volt, és hogy "Herb néhány napja nem borotválkozott, nagydarab, testes pali volt. A derekán egy 45-ös lógott, a bakancsába egy vadásztőr volt tűzve, a kezében meg géppisztolyt tartott".)

"A harmadik lehetőség - folytatta Fast -, hogy elmondasz nekem mindent, amit tudsz, de úgy, hogy el is higgyem. Akkor én Amerikába küldelek, jó dolgod lesz a háború végéig, aztán pedig hazamehetsz."

Ezek után föltette az első kérdést: "Láttál ma reggel amerikai és brit bombázókat?"

A fogoly igenlőleg válaszolt. Helyes, gondolta Fast, most már igenlő hangulatban van. A fogoly a továbbiakban megmutatta, hol vannak az aknamezők és a meredély rejtett bunkerei. Elmondta, hogy Vierville-ben nincsenek német csapatok (ami igaz is volt), beljebb viszont "sokan" vannak. Más hasznos információkkal is szolgált.

Schneider törzskara, akárcsak tőlük jobbra és balra más rangereé, felért a tetőre. Tágas mező és sövénylabirintus tárult a szemük elé. A bokrok mögül géppuskák lőttek rájuk.

Weast dühöngött. "Hol a jó francban kóválygott a légierő? Ezt az egész kócerájt szét kellett volna bombáznunk, de itt még egy kósza bombatölcsér sincs! Egy árva bombatölcsért sem látok! "B'

A hadsereg hivatalos krónikája megállapítja: "A parti védművek közé történt benyomulás 08.00 és 09.00 között a nagy nehézségek elszánt legyűrésének köszönhetően, határozottan eredményes volt."2

Ezt a benyomulást körülbelül hatszáz ember hajtotta végre: jobbára a 166-osok C százada és a rangerek. Behatoltak a védművek közé, feljutottak a fennsíkra, de nem volt se rádiójuk, se nehézfegyverük, se tankjuk, se támogató tüzéségük, és semmiféle módon nem tudtak kommunikálni a flottával. A kijáratok még mindig

el voltak zárva, a parton még ott voltak az összetorlódott s ezért mozgásképtelen járművek, amelyekre a németek erős tüzéségi tüzet zúdítottak. A tartalék ezredek még nem érkeztek ki a partra.

A 116-osok és a rangerek még mindig csak magukra hagyatkozhattak. Össze voltak keveredve. A sövények mögül tüzelő németek felé nyomuló rögtönzött csapatok az ellenség bekerítése érdekében hajlamosak voltak kétfelé válni, aminek eredményeként befelé tartva egyre nehezebbé vált a kapcsolattartás. Mire nem sokkal 09.00 után Canham ezredes is fölért és felállította harcálláspontját, tapasztalnia kellett, hogy a rangere és a 116-osok teljesen szétszóródtak az előtte fekvő terepen: néhányan a Vierville-be vezető parti út felé indultak, mások a sövények mögött rejtőző németekkel vívtak tűzpárbajt.

A szövetségesek még egyáltalán nem uralták a helyzetet. A győzelem még odébb volt. Ezzel szemben már számottevő amerikai erő tartózkodott a sziklák peremén. Az Omaha-partért folytatott csata eddig nem a terveknek megfelelően zajlott, de olyan embereknek köszönhetően, mint Cota tábornok, Schneider és Canham ezredes, Raaen és Dawson százados, továbbá megszámlálhatatlan hadnagy és altiszt, a katasztrófát sikerült elkerülni.

23.

AZ ELHÁRÍTOTT KATASZTRÓFA

OMAHA-PART, EASY RED SZEKTOR

"Az Omaha-part - írta három évtizeddel a D-day után Bradley tábornok - olyan volt, mint egy rémálom. Még most is fáj felidézni, mi történt ott 1944. június 6-án. Sokszor jártam ott azóta, hogy lerójam tiszteletemet azok előtt a bátor emberek előtt, akik életüket áldozták ott. Nem szabad őket elfelejteni. És nem szabad elfelejteni azokat sem, aki valamilyen szerencsés véletlen folytán túléltek. Mind hős, aki aznap az Omaha-partra tette a lábát."

Bradley harcálláspontja egy hatszor három méteres vasbódé volt, amelyet a USS Augusta cirkáló fedélzetén toldottak a felépítményhez. Falait Normandia Michelin-féle autós térképei borították. A helyiség közepén egy asztali tervtábla állt, az egyik falnál gépelő írnokok ültek. Bradley csak ritkán tartózkodott ott, a délelőtti java részét a kapitányi hídon töltötte Alan G. Kirk tengernagy mellett, aki a Nyugati Haditengerészeti Erők parancsnoka volt. Bradley vattát tömött a fülébe, hogy ne hallja olyan erővel a hajóágyúk dörgését, s távcsővel figyelte a partot.²

"Komoly nyugtalanság és aggodalom" töltötte el. A füst és a robbanások miatt nem sokat látott. Nem kapott jelentéseket sem közvetlen beosztottjától, Leonard Gerow vezérőrnagytól, az V hadtest (1. és 29. hadosztály) parancsnokától, se mástól a partról, csupán elszórt információmorzsákat tudott felcsipegetni a deszantmaszádok újabb rakományért visszatérő parancsnokaitól, aki mind olyasmiket dünnyögtek, mint "borzalom", "rettenetes veszteségek" és "káosz".

"Az a benyomásom támadt - írta később Bradley -, hogy erőink valamilyen jóvátehetetlen katasztrófa áldozatai lettek, és nem sok reményünk van rá, hogy bevegjük a partot. Magamban már a hídfő

kiürítését fontolgattam. [...] Gyötrődtem, hogy kiadjam-e a visszavonulási parancsot, és fohászkodtam, hogy tartsanak ki a mieink."-;

Ezek egy elkeseredett ember gondolatai voltak, aki csak két, látszólag reménytelen lehetőség között választhatott. 09.30-kor, mikor a dagály már teljesen ellepte a parti akadályokat, mikor a parton még mindig akkora volt a torlódás, hogy minden partraszállást föl kellett függeszteni, az erősítés menetrend szerinti partra küldése csak súlyosbította volna a gondokat - nem küldésük pedig azt jelentette, hogy a parton lévők elszigetelődnek, és ki vannak téve egy esetleges ellentámadásnak.

Bradley fejében ugyanaz a gondolat járt, amit Eisenhower már korábban kerek perec és teljes joggal kijelentett: "Ezeket az embereket képtelenség visszahozni."⁴ Mivel rádiókapcsolat gyakorlatilag nem létezett, semmilyen módon nem lehetett visszarendelni a 116-osokat, a 16-osokat és a rangereket, akik már - jóllehet arról sem Bradley, sem más főtiszt nem tudott - nekivágtak a meredélynek. A parti védőgát tövében tartózkodó embereket vissza lehetett volna rendelni, de az a vágóhídra küldésükkel lett volna egyenértékű: az Omahapart a világtörténelem azon néhány csatatere közé tartozik, ahol hátul nagyobb volt a veszély, mint elől. Egyébként pedig a parton lévő deszantmaszádok használhatatlanok voltak, a tengeren lévők pedig tele emberekkel és járművekkel.

A visszavonulás szóba sem jöhetett, mint ahogy a Bradley által fontolgatott másik megoldás sem, nevezetesen átküldeni az erősítést a Utah-partra vagy a brit partszakaszokra. Ez nemcsak amiatt nem jött számításba, mert könnyen lehetett volna egyenértékű az Omaha-p-rton tartózkodók feláldozásával, hanem azért sem, mert egy körülbelül hatvan kilométeres rést hagyott volna a Utah- és a Gold-part között, ami az egész inváziót veszélyeztette volna.

Bradleynek, az 1. amerikai hadsereg parancsnokának, több mint negyedmillió ember szolgált a keze alatt, ott az *Augusta* hídján állva azonban csak tehetetlen megfigyelő volt, akinek égető szüksége lett volna információra. A parton a körülményekhez igazodva le lehetett mondani a tervekről, lehetett módosítani, az *Augustán* álló Bradley azonban kénytelen volt az átfogó stratégiai tervhez ragaszkodni.

Gerow tábornok harcálláspontja az *Ancon-on*, a partra szálló parancsnoki hajón volt. A támadás első három órájában Bradleyhez

hasonlóan ő sem látott semmit. Benjamin Talley ezredest, az V hadtest vezérkarifőnök-helyettesét egy DUKW val azzal az utasítással küldte a partközelbe, hogy mérje fel és jelentse a csata állását. Talley még ötszáz méterről sem igen látott semmit. A parton nyilvánvalóan minden összetorlódott, az ellenséges tüzérségi és géppuskatűz hatásosan működött, és a kijáratok még mindig nem voltak nyitva. A füsttől a meredélyt nem lehetett látni, emiatt nem szerzett tudomást azokról a katonákról, akiknek külön-külön vagy kis csoportokban sikerült feljutniuk a tetejére. Talley nem tudott a 7. tengerészeti parti zászlóalj 08.30-kor kiadott utasításáról sem, amellyel felfüggesztették a partraszállást, s így nem értette, miért nem tartanak deszantnaszádok a part felé. 09.30-kor tudatta Gerow-val, hogy az LCT k úgy keringenek a part előtt, "mint egy megriadt tehéncsorda".⁵

Gerow 09.45-kor jelentett először az 1. hadseregnek; szűkszavú, riasztó jelentés volt. "Aknásított akadályok, lassú előrehaladás. A 116. ezred 1. zászlóalját egy 07.48-kor vett jelentés szerint géppuskatűz tartóztatja fel. Tüzérségi tűz két LCT-t megsemmisített. Fox Green előtt a DD tankok elsüllyedtek."~

Öt perccel később Clarence Huebner vezérőrnagy, az 1. hadosztály parancsnoka rádiójelentést kapott a partról. "Túlságosan sok a jármű a parton. Harcos alegységeket kérünk. A part előtt harminc LCT várakozik, ágyútűz miatt nem tudnak közelebb jönni. Katonák beásva a parton, még mindig erős tűz alatt." Huebner válaszképp parancsot adott, hogy a 18. ezred azonnal szálljon partra az Easy Reden, de csak egy zászlóalj volt LCVP-kre rakva, a másik kettőnek az LCI-kről még át kellett szállnia LCVP-kre, egyébként pedig a partraszállási tilalom is érvényben volt még.

Bradley egy torpedónaszáddal a parthoz küldte szárnysegédjét, Chester Hansen őrnagyot, és Kirk tengernagy tüzértisztjét, Timothy Wellings sorhajókapitányt, hogy jelentsék, mi a helyzet, de csak ezt az üzenetet kapta. "Nehéz megállapítani, hogy mi van."

A tábornokok felől nézve felsejlettek a katasztrófai árnyai, egy olyan katasztrófáé, amelynek elhárításáért semmit sem tehettek. A tábornokok nem játszottak szerepet a csatában.

Az Omaha-parton annyira súlyos volt a helyzet, hogy a sebesülteket az ellenség felé kellett evakuálni - minden bizonnyal egyedülálló

eset a hadtörténelemben. A kevés segélyhelyet a kavicsos védőgát tövében állították fel. Az egészségügyi katonák nagy kockázatokat vállalva cipelték oda a sebesülteket. Azon kívül, hogy bekötözték őket, tagjaikat sínbe rakták, morfiumot és vért adtak nekik (ha volt), nem sokat tehettek értük. Az egészségügyi egységek nem a terv szerinti helyen és időben értek partra, s gyakran felszerelés nélkül. Két elsüllyesztett LCI-vel együtt a 166. ezred teljes vérplazmakészlete is megsemmisült.

Ennek ellenére, ahogy a 116-osok egyik törzstisztje mondta: "A védőgát tövébe húzódott emberek közül mindenütt az egészségügyiek voltak a legaktívabbak. A rendelkezésükre álló csekély lehetőségeket kihasználva, a legsúlyosabban sérülteket is ellátták. Gyorsan és szakszerűen kötözték be a tátongó fej- és hasi sebeket is."

Az egészségügyi egységek helyzete még annál is súlyosabb volt, mint amilyennek a tengeren tartózkodó tábornokok látták. Charles Tegtmeyer őrnagy, a 16-osok ezredorvosa, aki 08.15-kor lépett partra, így számolt be tapasztalatairól: "Ameddig a szem ellátott, minden irányban élők, sebesültek és hatottak hevertek egymás mellett, olyan szorosan, ahogy a szivarok a dobozukban. [...] Mindenünnen hallatszott a kétségbeesett kiáltás: - Szanitéc! Szanitéc! - Még abban a borzalmas lármában is hallani lehetett."

Tegtmeyer szanitécei hol a vízben gázolva, hol a földön heverő halottak közt botladozva kötözték a sebesülteket, akiket aztán a gát oltalmába vonszoltak. "Húszasával vizsgáltam az embereket - mondotta Tegtmeyer -, megmondtam a szanitéceknak, kit érdemes bekötözni, és kit nem." Sok volt a reménytelen eset. Tegtmeyer látott egy katonát, akinek az egyik lába leszakadt, a másik pedig szinte darabokra tört. "Nem ájult el, derűsen beszélgetett, de csak egy gyors evakuáció esetén lehetett volna esélye, evakuáció pedig ebben az időszakban nem létezett. Egy óra múlva meghalt."⁶

A partraszállási menetrend felborulása csak fokozta a káoszt. Az elsők, akik az Easy Reden a 61. egészségügyi zászlóalj tagjai közül partra gázoltak, az adminisztrátorok voltak. Írógépeket, aktákat, irodafelszereléseket cipeltek magukkal egy olyan partszakaszra, ahol mindenütt sebesültek és halottak hevertek. Eldobták az írógépeket, egészségügyi eszközöket bányásztak ki a hulladékból, s kezelésbe vették a körülöttük fekvő sebesülteket. Előretolt frontsebészet nem

indult be aznap az Omaha-parton; a 60. és a 61. egészségügyi zászlóalj tizenkét sebészcsapatából csak nyolc ért partot, és egyik sem volt megfelelően felszerelve operációkra. Akárcsak az adminisztrátorcsoport írnokai, a sebészek is átálltak elsősegélynyújtásra."

Huebner tábornok 0950-kor parancsot adott az 1. hadosztály 18. ezredének, hogy szálljon partra az Easy Reden, a nyolc kijelölt szektor legszélesebbjén, amely az Omaha-part közepe mellett, attól keletre terült el. Az Easy Red jobbszárnya volt a választóvonal a 29. és az 1. hadosztály között. Az első hullámban a 16-osok két századának kellett volna itt partra szállnia, s őket a másik hullámban még háromnak követnie.

A partraszállás során azonban akkora volt a keveredés, hogy végül ebben a szektorban szálltak partra a legkevesebben, pedig a tervek szerint itt kellett volna a legnagyobb erővel támadni. Az első hullámban csupán egyetlen század egy része kötött ki itt, a következő három óra folyamán pedig még két másik töredékei. 10.00-ra azonban, mikor a 18-asokhoz még megérkezett a 29. hadosztály rossz helyen partra szálló 115. ezrede, az Easy Red lett az összes partszakasz közül a legzsúfoltabb és a legtöbb áldozatot követelő.

10.00-kor már csaknem teljesen tetőzött a dagály Minden akadály víz alatt volt. A nagyobb deszanmaszádok parancsnokai nem merték megkísérelni a partraszállást, és parancsuk volt a flotta parti zászlóaljától, hogy ne közelítsenek. A 18. ezred 1. zászlóaljának tisztjeit azonban a közvetlen parancsnokuk utasította a partraszállásra. A tengerészek és a gyalogosok között imitt-amott heves viták robbantak ki.

A patthelyzet 10.10 tájban oldódott fel, amikor az LCT 30 minden fegyveréből tüzelve, teljes sebességgel megindult a partra. Még kitérve is folytatta a tüzelést. Körülbelül ugyanekkor az LCI 544 keresztültört az akadályokon, és egy megerősített ház géppuskafészkét kezdte löni. Ezek a példák megmutatták, hogy az akadályokon igenis keresztül lehet jutni, és felbátorították a naszádparancsnokokat: lassanként be is adták a derekukat az indulást követelő gyalogostiszteknek."Z

A rombolók hihetetlen mértékben segítettek a támadást. Mint már említettük, közvetlen partközeli ágyúzták az ellenséget - már amikor látták. A *Harding* harcjelentése közli: "10.50-kor ellenséges bunkert észleltünk, amely a Colleville-től északra húzódó szurdoknál harcoló

katonáinkra tüzelve, késleltette a parti hadmozdulatokat. Tüzet nyitottunk rá, és harminc lövedék árán megsemmisítettük.""

Charles Cooke tengernagy Thomas Handy vezérőrnaggyal együtt, aki a hadügyminisztériumban Marshall tábornok törzskarába tartozott, a *Harding* on tartózkodott. Cooke följegyezte, hogy miközben a *Harding* a part felé közeledett, "láttuk, hogy egy LCT teljes sebességgel rohan az egyik szurdok felé, és közben a colleville-i német állásokat lövi. A bokrok által takart német ütegek előnyösebb helyzetben voltak, és az LCT t csúnyán összelövéldözték.".'4

Akárcsak sok másikat. A flotta jelentése szerint a 18. ezredet partra szállító flottilla az elaknásított akadályok, illetve az ellenséges ágyútűz miatt huszonkét LCVP-t, két LCI-t és négy LCT-t veszített.

Hyman Haas őrmesternek szerencséje volt. Az övékétől jobbra is, balra is kigyulladt egy-egy LCT "Aknagránatok robbantak körülöttük, tüzéségi lövedékek csapkodtak mellettük. Mi azonban egy olyan helyen szálltunk partra, amely sérthetetlennek tűnt."

Haas egy féllánc talpas M-15-ös parancsnoka volt. Az LCT-ről lehajtva "a víz a nyakamig ért. Bill Hendrixnek, a sofőrömnek épp csak kint volt a feje. Mentünk. Aztán egyszer csak valamelyik marha rikkantott egy nagyot. Chester Gutowsky őrmester ránézett és rámordult: - Fogja be a pofáját, maga dinka!".

Mikor Haas partra ért: "Fújtattam az izgalomtól, mint egy gőzgép, egyszerre figyeltem mindenhova. Egészen elképesztő volt." Villámgyorsan kapcsolt. Utasította Haast, hogy tolasson vissza a vízbe, és fordítsa tüzelőállásba az M-15-öst, s nyomban löni is kezdett 37 milliméteres ágyújával egy bunkerre, amely az E-1-es kijárat nyugati oldalán állt. Az első három lövés rövidre sikerült. Állított egy kicsit a távolságon, és "a következő tíz lövés egyenesen a lőrésbe talált".

(Valamivel később Haas odahajtott a bunkerhez. "A mellvéden ott hevert egy német tiszt, dőlt a vér a szájából, látszott, hogy a végét járja. Egy másik sebesült német tartotta. McNeil odarohant hozzám, - Haas - azt mondja -, ez a te bunkered. - A lélegzetem is elállt. Más dolog csak úgy személytelenül lövéldözni, de ennek a haldokló német tisztnek meg a másiknak én okoztam a sebeit. Rettenetesen éreztem magam. Nagyon megrázott a látvány""S)

Ilyen támogatás mellett a 18. ezrednek sikerült partra szállnia, de nem veszteség és nem kavargás nélkül. A kavargásba a 29. had

osztály rossz helyre érkező 115. ezrede is besegített. Nekik a Dog Redre kellett volna érkezniük, ehelyett 10.30-tól ők is sorra csatlakoztak a 18-asok embereihez.

A 18. ezred partra érkező tisztjeinek úgy tűnt, hogy odaérkeztükig semmiféle előrehaladás nem történt. Az ezred harcjelentése megállapítja: "A parti sáv tele volt traktorokkal, harckocsikkal, buldózerekkel és katonákkal. A magasan fekvő területek még mindig német kézen voltak, és mozdulatlanságra kényszerítették a parton lévőket, a part pedig még mindig erős kézifegyver-, akna- és tüzérségi tűz alatt állt."⁶

Al Smith százados (később vezérőrnagy) a 16. ezred 1. zászlóaljának parancsnokhelyettese volt. 07.45-kor érkezett az Easy Redre. "A parttól mintegy ötszáz méternyire már kezdtem érezni, hogy baj van - emlékezett. - Minél közelebb értünk a parthoz, annál inkább erősödött bennem a bizonyág, hogy a partraszállás kudarcba fulladt. Mindenütt az első hullámban érkezettek halottai heverték. A mieink jóformán alig lőttek, a németek viszont géppuskákból, aknavetőkből és 88-asokból olyan tüzet zúdítottak rájuk, amihez foghatót azóta se láttam."

Smith zászlóaljának körülbelül a fele jutott el az egyetlen fellelhető takarásba: a kavicsos parti védőgát tövébe. Smith itt találkozott Willard Wyman dandártábornokkal, a hadosztályparancsnok helyettesével. Wyman megkérdezte, hogy az emberek a katonai akadémián tanított módszerrel, mozgás közben tüzelve támadnak-e. "Igenis! - vágta rá Smith. - Ők tüzelnek, mi meg mozgunk."

Azt az ösvényt követte, amelyet korábban Dawson százados, a G század parancsnoka is. "A tető közelében éltem át katonaeletem legjobban eső ötperces pihenőjét. Az egyik kis szünetben félrehúzódtunk Hankkel [Hangsterfer századosról, a törzsszázad parancsnokáról van szó.], leültünk, és nekifogtunk enni a hajón kapott almát. Még egyegy korty skót whiskyre is jutott időnk - az üveget egy aprócska angol nénikétől kaptam búcsúajándékként."

Smith egy dűlőút mellett ütötte fel harcálláspontját.* Körülbelül ez idő tájt elért hozzám egy telefonvonal az ezrednek a meredély

* Smith tábornok egy levelében, amelyet 1993-ban írt e sorok írójának, elmondja: "Ez a hely ma nagyon közel van a normandiai emlékművünk rotundájához." Dawson százados, egy ugyancsak 1993-ban keltezett levelében ezt írja: "Nagyon büszke vagyok és nagy megtiszteltetésnek érzem, hogy a sétány, amely az emlékművet elválasztja az emlékhelytől és a síroktól, pontosan azon a helyen húzódik, ahol feljöttünk a partról,"

tövében felállított harcálláspontjától. [George] Taylor ezredes [a 16. ezred parancsnoka] megkérdezte, mi a helyzet nálunk, és miben tudna segíteni. Mondtam neki, hogy tankok kellenének, és minél előbb, annál jobb. Megígérte, hogy mindent elkövet."

11.00 volt. Taylor minden elérhető harckocsit az E-3-as szurdokért folytatott harchoz vezényelt. W M. King százados kapta a parancsot. Végigrohant a parton, és sorra értesítette a tankokban ülőket. Az utolsóhoz érve látta, hogy a parancsnok megsebesült. Átvette a helyét. Hátratulatott a védőgáttól, és a roncsok között kanyarogva, kelet felé indult. Mintegy kétszáz métert tett meg, mikor egy akna letépte a középső futógörgőpárt, és elszakította a láncfalpat. Gyalog folytatta útját a kijárat felé, ahol látta, hogy a néhány tankból, amely az E-3-as felé indult, csak három érkezett meg. Ezek közül kettőt kilőttek, mikor megpróbáltak fölmenni a szurdokban, a harmadik visszahúzódott. Az E-3 még nem nyílt meg.

Ray Moon, a 116-osok gyalogosa körülbelül ekkortájt érkezett föl. Visszanéztem a partra. Felejthetetlen látvány volt. A géppuskások úgy lövöldöztek a lentiekre, mintha céllövöldében pufogatnának. A jelenet a chicagói vágóhídra emlékeztetett. Láttuk a vízben lévő meg a gáthoz lapuló embereket. Mozgás az nemigen volt, a lentiek szinte eltéveszthetetlen célpontot szolgáltattak a mesterlövészeknek és a tüzérségi figyelőknek.""

A tüzérségi és géppuskatűz, az aknazápor még mindig sűrűn zuhogott a partra. Magasabb szempontból nézve az Easy Red még mindig szörnyű káosznak látszott. Gerow ezt jelentette Bradleynek: "11.00kor az Easy kijáratainál még mindig kritikus a helyzet. A 352. német gyalogoshadosztály azonosítva [Bradley csak ekkor szerzett tudomást arról, hogy katonái a 352-esek ellen harcolnak - a szövetségesek hírszerzésének ezt nem sikerült felderítenie]. [...] A partokon folytatódnak a harcok."y

A helyszínen jobban festett a dolog. Talley ezredes (előretolt információs osztag) nem sokkal 11.00 után jelentette: "Az E-1-es és E-3-as kijáratok között félúton lévő szurdokban mintegy szakasznyi [létszámú] beszivárgás, majd kicsivel később: "Emberek nyomulnak föl az Easy Red mögötti meredélyen. A sziklaperemen mieinknek látszó katonák."Z"

E "mieinknek látszó katonák" egyike Joe Dawson százados volt (G század). Legjobb, ha ő maga mondja el, miként került oda.

"A partra lépéskor totális káoszt találtam, mert a sok ember és a felszerelés a szó szoros értelmében teljesen megtöltötte a parti sávot. Tőlem jobbra egy aláaknázott ösvény vezetett föl a meredekre. Mindkét oldalán aknamező terült el. Miután átjárt a robbantottunk a drótakadályban, óvatosan keresztülléptem egy katona holttestén, aki tiszta utat keresve aknára lépett, és századom tagjait összegyűjtve elindultam velük fölfelé. Az emelkedő dereka táján Spaulding hadnaggyal találkoztam.

Másztam tovább fölfelé, és megkértem Spauldingot, hogy közben fedezzen. A perem közelében csaknem függőlegesen emelkedett a talaj, ami teljes takarást nyújtott a fölöttem beásott ellenség elől. Egy géppuskafészekből szaporán lőtték a partot, a perem felől pedig puska- és aknatűz hallatszott.

Fölhajítottam két gránátot, és miután felrobbantak, a géppuska elhallgatott. Intettem az embereknek és Spauldingnak, hogy amilyen gyorsan csak tudnak, kövessenek, aztán fölmentem a meredély tetejére, ahol azt láttam, hogy az ellenség az E-3-as kijárat felé húzódik, és a lövészárkokban halott németek hevernek.

Tudomásom szerint addig a pillanatig rajtunk kívül még senki sem nyomult be az ellenség védművei közé.

Amint az emberek fölrkezttek, a hátráló ellenségre tüzelve szétszóródtunk, és elindultunk egy erdős, fás-bokros terület felé: ez lett a csataterünk. Egészen a településig húzódott."

1993-ban, egy elemzésben, amely azt taglalta, melyek voltak azok a tényezők, amelyek lehetővé tették, hogy éppen ő legyen az elsőként felérő amerikai, így írt:

"1. A nyitott partra halálos tűz zúdult, minden adottság az ellenségnek kedvezett, mi pedig se a flottától, se a tankjainktól nem kaptunk semmiféle tűztámogatást.

2. A gyenge német lövészteljesítmény sikerünk *egyetlen* magyarázata, mivel amíg azt a géppuskafészeket észre nem vettem, nem láttam egyetlen ellenséges katonát sem.

3. Az a szerencsés képességem, hogy a partraszálláskor össze tudtam tartani az embereimet, és hogy a meredély peremétől is egységes csapatként tudtunk előnyomulni.

4. Az ellenség a közvetlen harcérintkezés felvételekor beszüntette összehangolt puska-, géppuska- és aknatűzét, amellyel a lenti parti sávot pásztázta.""

Mialatt Dawson Colleville felé nyomult, Spaulding jobbra, nyugati irányban, St-Laurent felé vonult. Spaulding egy körülbelül háromszáz méteres vonalba rendezte embereit, úgy haladtak. Észrevettek egy géppuskást, aki mindkét oldalán egy-egy lövésszel a partot lőtte rejtett fészkéből. Streczyk őrmester hátba lőtte a géppuskást, a két gyalogos megadta magát. Spaulding kihallgatta őket, de a németek minden információt megtagadtak. Spaulding továbbvonult a foglyokkal.

"Akkor már sövények és gyümölcsöskertek között jártunk - mesélte 1945 februárjában Forrest Pogue-nak, a hadsereg történelmi osztálya őrmesterének. - Két aknamezőn vágtunk keresztül. Egyetlen embert sem veszítettünk, még mindig egy-egy angyal ült mindkét vállunkon."

Az E századbeli szakasz egy erődített állásra bukkant, amely az E-les szurdokra nézett. Kenneth Peterson őrmester rálőtt egy páncéloklöt, de senki sem jött ki. Spaulding még tovább akart menni, mikor észrevett egy tobrukot.

"Előrementem Streczyk őrmesterrel felderíteni a terepet. Rábukkantunk egy föld alatti fedezékre. Volt benne egy 81 milliméteres aknavető gyönyörű lőtáblákkal meg egy halom lövedékkel, meg egy 75 milliméteres ágyúállás, amelyik az E-1-este nézett. A fedezék ki volt cementezve, voltak benne rádiók, kitűnő hálólhelyek. Még kutyák is. Már épp be akartunk dobní egy kézigránátot a szellőzőnyílásba, de Streczyk azt mondta, egy pillanat, és megeresztett három lövést a lépcsőfeljáróba, aztán németül és lengyelül lekiabált, hogy jöjjenek ki. Négyen ki is jöttek; két-három sebesültet is kicipeltek."

A németek a szurdok túlsó oldaláról löni kezdték Spauldingékat, akik viszonozták a tüzet. Amerikai rombolók kezdték löni a szurdokot (körülbelül 10.00 lehetett). Spauldingék az összekötő árkokban megindultak egy partra néző szirt felé. "Ekkor már a németek mö

* Dawson körülbelül azon a vonalon jutott fel a tetőre, ahol ma egy kövezett ösvény vezet föl a parttól az Omaha-partra néző kilátóig. Dawson magnóra mondott visszaemlékezéseit és emlékiratait az EC őrzi.

gött voltunk. Négyüket ki is ugrasztottuk az odújukból, tizenhármát meg az árkokból. Az árkokban tányéraknákat, több száz gránátot és számos géppuskát találtunk."

Spaulding megsemlélte az árkokat, aztán: "Csináltam egy hülyeséget." Partra lépéskor elvesztette a karabélyát, és fölvelt egy németet. Időközben rájött, hogy nem tudja, hogyan kell használni, és elcserélte egy másik amerikai karabélyra. De ez utóbbit nem ellenőrizte. Az árkokban "belefutottam egy fritzbe, meg is húztam a ravaszt, de nem volt kibiztosítva. A biztosító kallantyúért nyúlva sikerült a tárkioldót megnyomnom, a tár szépen ki is esett. Szerencsére ott volt velem Peterson őrmester, és a német a magasba lökte a kezét. Annyi szent, hogy a fegyverek nem ellenőrzésére nincs idő rászokni."

Spaulding szerette volna használatba venni a 81 milliméteres aknavetőt, de szakaszának egyetlen tagja sem értett hozzá. Időközben a tizenkilenc német foglyot két katonája fedezetével leküldte a partra, s utasította a két kísérőt, hogy az első adandó alkalommal adják át valakinek a foglyokat, és kérdezzék meg, hol van az E század többi egysége. Ezután fellőtte utolsó sárga füstgránátját, hogy jelezze az amerikai rombolóknak: elfoglalták a bunkert; a hajóágyúk lövedékei már igencsak a közelükben robbantak.

Ezekben a percekben, 10.30 körül bukkant fel Spauldingék mellett Hutch hadnagy és kilenc embere. "Nagyon megörültem nekik", mesélte Spaulding Pogue-nak. Hutch azt az üzenetet hozta, hogy Spauldingék

ne St-Laurent-ba, hanem Colleville-be menjenek, azaz ne próbálkozzanak az E-1-es szurdokon való átkelésrel, hanem kelet felé tartsanak.z'

A terep sík volt, mindenfelé almáskerteket és sövényeket lehetett látni. A környéken a 352. német hadosztály körülbelül egyszázadnyi erővel volt jelent. A harc innentől kezdve új formát öltött: a németek már nem a meredély kiterjedt árokrendszeréből lőtték a partot, hanem sövények mögé rejtőztek. Fő fegyverük a félelmetesen hatékony MG-42-es volt. Tökéletes rálátásuk nyílt a nyitott térségre. A tapasztalatlan amerikai gyalogosok ezen a sok takarást kínáló terepen csak nehezen tudták megállapítani, hol vannak az ellenség állásai, s ezt még mesterlövészek is nehezítették, akiket senki sem látott. Se aknavetőjük, se harckocsijuk, se támogató tüzérségük nem lévén, s mivel a rombolókkal sem tudtak kellőképpen kommunikálni, az amerikai gya

Jogosok gyakorlatilag nem tudtak előbbre jutni. Az E századbeli szakasz minduntalan védelmi támpontokba ütközött, amelyeket a sövények mentén, géppuskák körül építettek ki. Ilyen támpontokhoz érkezve a szakasz kettévált, hogy megkerülje őket, ami még jobban megnehezítette az irányítást. Mindennek ellenére sikerült előnyomulniuk s utolérniük Dawson századost és a G századot.

Colleville felé haladtában Dawson hasonló nehézségekbe ütközött. Ilyenkor kiadta az egyszerű és félreérthetetlen parancsot. "Azt mondtam nekik: Emberek, ott az ellenség. Gyerünk, kapjuk el őket!"

A G század egy kilométernyire megközelítette Colleville-t. Dawson egy nagy tölgy alatt pihenőt rendelt el. "Egy nagyon barátságos francia asszony köszöntött bennünket kitárt karokkal. Azt mondta: Isten hozott Franciaországban!"

Továbbindultak Colleville felé. A domináns épület, mint szinte minden normandiai faluban, egy égre nyúló tornyú, kőből rakott normann templom volt. "Mi sem természetesebb - mondotta Dawson -, mint hogy a toronyban egy tüzérségi figyelő tanyázott." Egy közlegény és egy őrmester társaságában berontott a templomba.

"Odabent három német azonnal tüzet nyitott, de szerencsére nem találtak el minket. Később viszont, ahogy fésültük át a templomot, a közlegényünk elesett: a toronyban álló megfigyelő lőtte le. Fölmentünk, és birtokba vettük a tornyot. Az őrmesterem lelőtte a másik két németet is, s ezzel letörtük a templomon belüli ellenállást."

A templomból kirohanó Dawsonra rálőtt egy német gyalogos. Dawson a karabélyával viszonzta a tüzet, de a németnek jutott ideje még egy lövésre. Golyója széthasította Dawson fegyverének tusát. A lövedék szilánkjai Dawson térdébe és combjába fúródtak. "Feldagadt a térdem, és másnap evakuáltak."

A templom mögött a G század erős tűzbe került: a colleville-i házakban tartózkodó teljes, német század kezdett löni rájuk. A kőházak fittyet hánytak a kézifegyvereknek. A G század "nagyon komoly tűzpárbajba" bocsátkozott, de nem jutott előbbre.zz

Mindez déltájban történt. William Washington őrnagy, a 16. ezred 2. zászlóaljának parancsnokhelyettese körülbelül Spaulding szakaszával egy időben ért oda. Washington Colleville nyugati határában, egy vízlevezető árokban állította fel harcálláspontját, s az E századot a

falú jobb (déli) oldalára küldte. Spaulding elvált Dawsontól, és elindult. A németek benyomultak a résbe, s negyven perc múltán körülzárták Spaulding szakaszát, amelynek tagjai vízlevezető árkokban kerestek menedéket. Spaulding észrevette, hogy már nem ő támad, hanem őket támadják, s berendezkedett a védelemre. A szakasz felé több német raj közelített, de ezeket visszaverték.

Spaulding észrevette, hogy egy futár közelít feléjük a zászlóalj harcálláspontja felől, Washington őrnagy üzenetével. "A németek tüzet nyitottak rá, s miután elesett, még vagy száz géppuskalövedéket lőttek bele. Szörnyű látvány volt, de egy információt hozó futárral mi is ezt tettük volna."

Spaulding szakasza a nap további részét árkokban, védekezéssel töltötte. Mire az est leszállt, Spauldingnak mindössze hat golyója maradt a karabélyához, s embereinek nagy többsége is már az utolsó tárnál tartott. Még mindig be voltak kerítve.

Ez a szakasz ejtett elsőként foglyokat. A meredélyen számos géppuskafélszket és tobrukot megsemmisítettek. Harmincan indultak, akik közül estig kettő elesett, hét pedig megsebesült. A szakasz öt tagja kapta meg a DSC-t, Eisenhower személyesen nyújtotta át nekik: John Spaulding hadnagynak (Kentucky), Philip Streczyk őrmesternek (New Jersey), Richard Gallagher közlegénynek (New York), George Bowen közlegénynek (Kentucky) és Kenneth Peterson őrmesternek (New Jersey),z

Washington őrnagy erős német harckocsi-ellentámadásra számítva - Szicíliában már átélt egy ilyet - beásta magát. "Az első nap egész éjjel azzal veszköltöttünk, hogy dzsipekkel, csörlőkkel, kötelekkel és hasonlókkal 57 milliméteres páncéltörő lövegeket kínálódjunk fel a tetőre."

Elérkezett június 7-e hajnala, az ellentámadás azonban nem. Washington a virradat első fényeinél meglepő látvány tanúja volt: két amerikai gyalogos kísért ötven német hadifoglyot az amerikai állások felé.

A két amerikai közlegényről kiderült, hogy rossz helyen szálltak partra, és a németek elfogták őket. Mindketten lengyel származásúak voltak, a "német" katonák pedig erőszakkal besorozott lengyelek. A sötétség leszálltával a két amerikai rábeszélte őket, hogy rejtőzzenek el a bokrok közé, és virradatkor adják meg magukat.

(Washingtonnak volt némi külön szerencséje is. Dan Whitehead haditudósító megkérdezte tőle, hogyan sikerült átjutnia a parti sávon. Washington: "Nem tudom, mit mondtam neki, de nyomtatásban elég jól jött ki. Azt írta, hogy szerintem a feleségem imái segítettek át. Úgyhogy odahaza elég jó benyomást keltett."24)

Az Easy Red szektor rettenetes áldozatot követelt. A nap végére a 16. ezred F századának minden tisztje és minden második altisztje elesett vagy megsebesült. Az E század többi szakaszában is hasonló arányúak voltak a veszteségek. Fred Hall századosban, a század parancsnokában kitörölhetetlen nyomokat hagyott a mészárlás. Visszaemlékezését ezekkel a szavakkal zárta. "1982 májusában a feleségemmel visszamentem az Easy Redre. Várhattam volna még vele."zs

Spaulding végigharcolta az északnyugat-európai hadjáratot. Továbbra is ihletett vezetőnek bizonyult, s mint 1945-ben, a Pogue-nak adott interjújában elmondta, ezalatt sok olyasmit tanult, aminek a D-napon jó hasznát vette volna. Szerencséje volt, állította.z6

Az Easy Red legtöbb túlélőjének beszámolójában szerepel, az "Istenem, micsoda szerencsém volt!" kitétel. John Ellery őrmester elmondta, hogy a Colleville körüli harcokban "keresztül akartam mászni a sövény egyik nyiladékan, de a dögcédulám, amit a jobb csuklómon hordtam, beleakadt egy erős ágba. Visszakúsztam, és letörtem. Eközben egy srác valamelyik másik századból megelőzött, és kiment ott, ahol én akartam. Alig dugta ki a fejét, homlokon találták, és holtan zuhant vissza rám."

Ellery megkereste, ki tette. "Egyenlítettem. Az volt az egyetlen hibátlan lövésem a D-napon."

Aztán rádöbbsent, hogy éhes, és hogy jólesne neki egy alma. Belebotort a hátizsákjába. "Kiderült, hogy az almáimból almaszószt lett, ezért inkább a K fejadagot vettem elő. Annyira ízlett, hogy még egyet megettem. Volt egy olyan érzésem, hogy úgyse érem meg, hogy az ellátmányom elfogyjon, és úgy gondoltam, addig nem érdemes koplalni."z'

A szirttetőn megjelenő amerikaiak és a meredélyen tarkójukra kulcsolt kézzel lefelé botorkáló német hadifoglyok látványa bátorságot öntött a parton lévőkhöz, illetve az *Ancon-ról* és az *Augustá-ról* fi

gyelő tábornokokba. 12.00-kor azonban az Easy Red még korántsem volt elfoglalva. A szirttetőt elérő szakaszoknak köszönhetően az E-3-as és az E-1-es között megszűnt a géppuskarüz, a német aknavető és ágyú tűze azonban még mindig folytatódott - a tüzérségi figyelők elűzése vagy megölése következtében nem a korábbi pontossággal ugyan, de sűrűbben.

Az erősítés folyamatosan érkezett a partra, főként a 115. ezred katonái. Első zászlóaljuk LCVP-jei 11.00 tájban a 18. ezredet katonáit szállító naszádok mellett vagy közvetlenül azok mögött futottak partra. 12.00-kor azonban a 18-asok két másik zászlóaljának LCI-jei még mindig a felvonulási körzetben köröztek. Ekkor már egy óra telt el a dagály tetőzése óta, és az apadás annyira gyors volt, hogy tartani lehetett attól, hogy az LCI-k alól egyszerűen elfogy a víz. A katonák ezért a part és az LCI-k között ingajáratban közlekedő LCVP-kre szálltak át. A németek ezt észrevéve, löni kezdték az "átszállóhelyeket". Az LCI 490 egyetlen LCVP-vel sem volt képes összekapcsolódni, viszont a kapitány észrevett egy LCM-et. Elcserélte katonarakományát az LCM nem sok jóval kecsesítő robbanóanyag rakományára, amit azonnal átadott "a tátongó mélységnek".2"

Eldon Wiehe az 1. tüzér hadosztály törzsütegének sofőrje volt. Hét két és fél tonnás teherautót hordozó LCT jüknek 08.30-kor kellett volna partot érnie, de 11.30-kor még mindig a parttól távol, a német ágyú lötvolságán kívül körözött. Amikor elindultak kifelé, tőlük jobbra egy LCTt eltalált egy 88-as gránát, ezért Wiehe-ék naszádparancsnoka visszafordult a nyílt víz felé. Kis idő elteltével ismét nekiindult a partnak, de erős ágyútűzbe került, és megint csak visszafordult. 12.00-kor megközelítette őket egy őrnaszád, és egy megafonos irányítótiszt átkiabált. "Naszádparancsnok! Maga eddig már kétszer visszafordult. Most vissza ne jöjjön, míg ki nem rakodott!"

A vízszint rohamosan csökkent, de még mindig ellepte az akadályokat. Az LCT körül gránátok robbantak. A naszádparancsnok ahhoz a vonalhoz érve, ahonnan addig kétszer is visszafordult, lebecsátotta a rámpát.

"- Vigyen minket közelebb! - tiltakozott Wiehe hadnagya. - Szálljanak ki! - felelte a parancsnok."

Az elsőként lehajtó teherautó nyomban elsüllyedt, a hullámok jóval a kipufogója fölött csaptak össze.

"- Vigyen minket közelebb! - ordított a parancsnokra a hadnagy. - Szálljanak ki - válaszolta a parancsnok. - Nekem ki kell rakodnom, és vissza kell mennem."

A többi öt teherautó is sorra lehajtott és elmerült. A sofőrök kimásztak, felfűjták mentőmellényeiket, és partra úsztak. Alig lépett ki Wiehe a vízből, mikor gránátcsapást hallott. Egy bombatölcsérbe vetette magát.

"Páni félelem fogott el, mikor felrobbant. Elsírtam magam. A haverjaim becipeltek egy kiégett naszád mögé. Úgy rémlik, mintha órákig sírtam volna. Addig sírtam, míg el nem apadt a könnyem. Végül aztán abbahagytam, és észhez tértem."

Az E-3-as szurdok bejáratánál is bunkerek álltak, a partot lötték. Wiehe látta, hogy két buldózer leeresztett tolólapal elindul feléjük. Homokkal betemették s ezzel semlegesítették a bunkereket. „Visszafelé menet az egyik dózer telitalálatot kapott, a rajta ülő ember szanaszét repült.” Wiehe csoportja más sofőrjeivel együtt puskát, karabélyt kapott fel, és gyalogossá alakult. "Betáraztunk és elindultunk", mondta Wiehe.

Története végén hehe még egyszer visszatért a sírásra. "Soha többé, a mai napig nem könnyeztem, pedig mit meg nem adnék egy jó sírásért vagy nevetésért! Belül fáj még, de azóta nem tudom kimutatni az érzelmeimet. Soha nem is leszek rá képes."zy

12.00-kor már öt és fél órája tódultak az Easy Redre a 16., a 18., a 115. és a 116. ezred katonái. Az E-3-asnál (Colleville mellett, északra) nem jutottak semmire. A forgalmi dugó még mindig óriási volt. A parton és a védőgát tövében halottak és sebesültek heverték.

Katasztrófálisnak látszott ugyan a helyzet, de nem volt az. A szituáció ugyan távolról sem volt olyan, amiről azt lehetett volna mondani, hogy az amerikaiak uralják, de fokozatosan javult, elsősorban az E-1-esnél. Spauldingnak és Dawsonnak köszönhetően a szurdok keleti oldalán álló erődöt sikerült semlegesíteni. A nyugati még ellenállt ugyan, de már támadta a 116. ezred M százada. Közvetlenül a szurdok mellett buldózerekkel sikerült rést vágni a dűnébe, amelyen hamarosan már járművek is átjuthattak.

És mindenekelőtt: a 16. ezred E, I és G századának sikerült benyomulnia az E-1-es és az E-3-as között, és Colleville-t már támadás alatt tartották. Jobbra, a D-3-as és az E-1-es között a 116-osok öt

százada jutott fel a szirttetőre, míg az E-3-astól balra a 16. ezred századainak három járőre tette ugyanezt.

13.09-kor Gerow már kedvező jelentést küldhetett Bradleynek. "Az Easy Reden, az Easy Greenen és a Fox Reden korábban mozdulatlanságra kényszerített katonák a part mögötti magaslatok felé nyomulnak. "-;°

"A parton még mindig súlyos volt a helyzet - írta később Bradley -, de katonáink már befelé araszoltak [...] Nem foglalkoztam többé az Omaha-part feladásának gondolatával""

Charles Gerhardt vezérőrnagy, a 29. hadosztály parancsnoka később "Harci tapasztalatok és tanulságok" címmel jelentést írt a D-napról. A tanulságokat két mondatban summázta: "Sose szabad megengedni, hogy katasztrófát jelentsenek. *Ezek a jelentések sosem igazak*"Bz

24

KÜZDELEM A MAGASLATÉRT

Vierville, St.-Laurent, Colleville

John Raaen, a 5. rangerzászlóalj törzsszázadának huszonkét éves parancsnoka egy hivatásos katonatiszt fia volt. Fort Benningben született, és 1943-ban végzett West Pointban. Szerette a katonáskodást. Negyven évig szolgált, és három háborúban harcolt. Kínevezett vezérőrnagyként szerelt le. "Katonaéletem egyetlen napján sem változtatnék - mondotta beszámolójában. - Igaz, voltak köztük rosszak is, de azok csak még jobbra tették a jókat."

1944. június 6-án percekkel azelőtt, hogy életében először harcba indult, Raaen megtudott egy fontos dolgot, nevezetesen azt, hogy ha egy ijedt embernek valamilyen konkrét feladatot adnak, az csodákat művel az idegeivel. Mikor aznap délelőtt feljutott a vierville-i meredélyre, ismét tanult néhány dolgot: ne bíz a hírszerzésben, és ne fogalmaz meg magadban a tereppel kapcsolatban semmit, míg nem látod a saját szemeddel.

"Normandia két- és háromdimenziós térképeit nézegetve mindannyian felismertük a mezőket körülfogó sövényeket - mesélte. - Természetesen tudtuk, mik ezek, hiszen Angliában is vannak." Ahogy az inváziós erők szinte minden tisztje, Raaen is azt hitte, hogy a francia sövények ugyanolyanok, mint az angolok: alacsonyak, tömörek, és nem magasabbak annál, mint amekkorát a rókavadászok át tudnak ugratni. A légi felderítés fényképei nem mutatták a normandiai sövények magasságát. "Amint fölértünk a meredély peremére - mesélte Raaen -, azonnal láttuk, hogy a francia sövény más. A normandiai sövény 2-3,5 méter magas, töltésszerű földhányás, tetején erős gyökerzetű élő sövénnel; barikádnak is beillik. Egy ilyen sövényen nem

lehet csak úgy áthatolni. Föl kellett mászni rá, és mikor az ember fölért a tetejére, gyökerek, törzsek, indák és ágak valóságos dzsungelébe került." Ezeken a sövényeken általában csak egyetlen nyílás van, hogy a gazda ki-be járhasson a teheneivel meg a szerszámaival, ezeket az nyílásokat azonban géppuskatűz alatt tartották.*

"A németek beásták magukat a sövények túlsó részébe - idézte fel Raaen. - Kiépítettek egy géppuskafészket, vágtak előtte egy nagyon keskeny rést, amelyen keresztül tűz alatt tudták tartani a mezőt. Ez, tekintve a helyi adottságokat, abszolút biztonságos megoldás volt számukra. Még akkor sem lehetett látni őket, amikor lőttek." A németek általában az átjáróval átellenes sarkokban állították fel MG 42-eseket, hogy keresztűz alatt tudják tartani az előtte fekvő területet. Ezen túlmenően aknavetőket és ágyúkat lőttek be előzetesen a mezőkre. A sövényharcok elején a németek általában átengedtek a nyíláson egy-egy rajt, aztán lekaszálták őket.

A jenkik idővel megtanulták, hogyan kell a sövények között harcolni. Az átjárótól távolabb TNT vel nyílást robbantottak, azon át beküldtek egy Sherman tankot, amelyik fehér foszforgránátokat lőtt ki az átellenes sarkokra. (A németek rettegtek ezeket a lövedékeket, az amerikaiak imádták...) A másik megoldás az volt, hogy vasgerendákat hegesztettek a Sherman elejére (ezeket a parti akadályokból szerezték, így fordítva Rommel ellen saját fegyverét), amelyek a sövénybe hajtva belekapaszkodtak a talajba, s így nem engedték, hogy a sövényen átgördülő tank a védtelen hasát mutassa a németeknek. Ezeket az eljárásokat azonban csak mintegy kétheti sövényharc után dolgozták ki, a D-napon pedig amúgy is csak estére jutottak fel tankok.

Raaen századának Vierville melletti harcálláspontja hamarosan tüzérségi tűz alá került, Raaen pedig egy újabb fontos tapasztalatot szerzett. "Ötperces tüzérségi tűz után az ember kitapasztalja, hogy mikor kell behúznia a nyakát, és mikor nem. A lövedék hangjából

* Ötven esztendő múltán ezek közül az évszázados sövények közül sok eltűnt. Ahogy a normandiai gazdák a második világháború után mind több traktort vásároltak, úgy kellett a nagyobb átjárók és a nagyobb munkaterületek, ezért sok helyen megszüntették a sövényeket. Olyan sövényeket látni, mint amilyenekkel a szövetségesek katonái találták szemközt magukat, ma leginkább a Merderet mentén, Ste-Marie-du-Mont-tól és Ste-Mère-Église-től nyugatra látni.

meg lehet állapítani, hogy mennyire közel fog becsapódni. Ha úgy ötvenméternyire, akkor nem érdemes hasra vágódni, mehet tovább az ember. Persze ha ennél közelebbre volt várható, az ember hasra vetette magát, és imádkozott."

Az 5. rangerászlóalj célja Pointe-du-Hoc volt. Ez azt jelentette, hogy keresztül kellett vonulniuk Vierville-en, majd nyugat felé tartani a parti úton. Schneider ezredes azonban, akinél sosem tartott soká, hogy meg hozza a pillanatnyi követelményekhez igazodó, s az eredeti tervtől eltérő döntéseket, előre küldött egy járőrt Raaen századából, hogy vegye föl a kapcsolatot a Les Moulins-i szurdokban fölfelé jövő járőrrel. Raaen vezetésével árkokban és mélyutakban haladtak a sövények között. "És összefutottunk az 1. hadosztály egyik járőrével [valójában a 29. hadosztály 116. ezrede K századából valók voltak, amelyet június 6-ra az 1. hadosztályhoz csatoltak]. A járőr tagjai közt volt a 101-esek egyik ejtőernyőse, aki az Omaha-part előtt esett a vízbe. A 1. hadosztálybeliek halászták ki, és utána hozzájuk csapódott."

Az összekapcsolódás, amely minden valószínűség szerint az első volt a Vierville-nél, illetve St-Laurent-nál felérkező amerikai csapatok között, elvágtá egymástól a Dog Green, illetve az Easy Green meredélyén harcoló németeket, valamint a sziklaperemen és a parti útnál harcolókat. Raaen megállapította: "Ebben a helyzetben minden értelmes [német] parancsnoknak meg kellett volna kísérelnie, hogy a parti védműveket feladva, befelé vigye az embereit, és ott folytassa a harcot, ahelyett hogy ott maradjanak és a tisztogatás során fogságba kerüljenek." A németek azonban - és a német altisztek által pisztollyal kényszerített Ost katonák - hűségesen kitartottak Führerük és Rommel doktrínája mellett, miszerint egy tapodtat sem szabad tágítani. Raaen úgy érezte, a németeknek "tudniuk kell, hogy kutyaszorítóba kerültek". A németek azonban ott maradtak árkaikban és bunkereikben. Valami hasonló történt nyugatra, Collevillenél is.'

Frerkinget, a Wehrmacht hadnagyát, aki egész délelőtt vezényelte a partra irányuló tüzet, végül kifüstölték bunkeréből. Egy Sherman tank kapta el. Frerking utolsó üzenete ez volt: "Zárótűz a partra. Minden gránát biztos találat. Kijutunk." Túlságosan sokáig várt: ütege

kifogyott a lőszerből, őt és embereit pedig menekülés közben lelőtték.

Más német ütegeknél is fogytán volt a muníció. Ockel ezredes, a 352. hadosztály tüzérségének parancsnoka telefonon közölte az 1. üteggel, hogy elindult feléjük egy lőszerrel megpakolt teherautó. "Már úton van", mondotta. Ez meg is felelt a valóságnak, de egy 14 hüvelykes hajóágyú telibe találta a lőszeres kocsit. Semmilyen felismerhető darabja nem maradt.

A németek legtöbbje nem tudta még, de már elvesztették a csatát. Már felhasználták a közvetlenül rendelkezésükre álló lőszert, de nem verték vissza a támadást. Kezdek megfordulni a dolgok. A szárazföldi utánpótlási vonalakkal rendelkező németeknek elméletileg korlátlan mennyiségben kellett volna tudniuk lőszerrel ellátni ágyúikat - ahogyan az első világháborúban tették. A szövetséges flotta és légierő azonban egyfajta szigetté változtatta a calvadosi partvidéket, aminek következtében a frontvonalon tartózkodó németek csak azzal harcolhattak, ami akkor és ott a rendelkezésükre állt. Az amerikai utánpótlásnak ugyanakkor elméletileg akadoznia kellett volna, mivel kikötőjük nem lévén, a lőszertől a sisakig mindent a

nyílt vízről kellett a partra tenni. Ezzel szemben a két fél közül az amerikaiak voltak azok, akik folyamatos utánpótlással bocsátkoztak a küzdelembe.

A németek komoly hibát követtek el azzal, hogy miután az amerikai járőrök beszivárogtak a vonalaik közé, nem vonultak vissza, és nem csoportosították át erőiket. Voltak azonban előnyei is a dolognak: a parti tüzérségi figyelők segítségével, amíg csak a löszer kitartott, a tüzérség tűz alatt tudtak tartani a kijáratokat, a gyalogosok pedig a lövészárkokból és a bunkerekből közvetlenül lőhették a partot. Ezért azonban túlságosan nagy árat kellett fizetni. A helyben maradás a németek szempontjából azt jelentette, hogy nem tudtak összpontosított ellentámadást indítani a tetőre felérkező rajok, szakaszok és századok ellen, pedig azoknak eleinte nem volt se tüzérségi támogatásuk, se BAR-golyószóróknál, 30-as kaliberű géppuskáknál és aknavetőknél komolyabb fegyverük.

"Seprűvel is lesöpörhettek volna minket", jelentette ki az egyik ranger. B A német katonák ezzel szemben ott maradtak helyhez kötött védelmi állásaikban, amelyekből ugyan pusztíthatták az amerikaiakat, de nem nyerhették meg a csatát. Megfizették az árát a minden centi

méternyi meghódított területhez körömszakadtáig ragaszkodó hitleri rögeszmének s annak, hogy Rommel ugyanilyen makacsul kitartott álláspontja mellett, miszerint az inváziót mindjárt a parton kell megállítani.

A németek a magasabban fekvő területeken is kizárólag védelmi akciókra korlátozták tevékenységüket. Ennek oka részben az volt, hogy a sövények kitűnő védelmi állásokat szolgáltattak, a fő ok azonban az, hogy csak kevés erősítést kaptak, miközben az amerikaiak folyamatosan tették partra és dobták harcba gyalogsegységeiket. A németeknek elméletileg zászlóaljnyi erővel, azonnal ellentámadást kellett volna indítaniuk, de részben a főtisztjeik távollétében kialakult elbizonytalanodás miatt; részben amiatt, hogy katonáik szakasznyi egységekben voltak szétszórva a normandiai falvakban, s időbe telt összegyűjteni őket; részben amiatt, hogy javarészt még mindig csak lovak vontatta szállítóeszközökkel rendelkeztek, és főképp amiatt, hogy a szövetséges légierő, amely a parton oly keveset tett a gyalogság támogatása érdekében, a beljebb eső területeken a hidak, útkereszteződések és gyülekezési pontok bombázásával a D-napon mindvégig kitűnően végezte feladatát, s ezáltal megakadályozta a németek mozgását, az Omaha-part védői még századnyi erővel sem tudtak a D-napon ellentámadást indítani.

Eredményesen harcoltak, komoly veszteségeket okoztak, és jobbra kitartottak a sövények mögött. Ezáltal elérték, hogy az amerikaiak kénytelenek legyenek a D-napra kitűzött céljaiknál jóval kevesebbel, néhány kilométeres benyomulással beérni, de elszigetelten, megkavarodva, kis egységekben harcoltak, s akcióik inkább az amerikaiak zaklatására és feltartására irányultak, s nem arra, hogy a támadókat kiszorítsák az uralkodó magaslatokról.

Mialatt Raaen kapcsolatot teremtett a 116. ezred K századával, Schneider ezredes a többi 5-ös rangerrel a parti úton, azzal a szándékkal, hogy dél felől megkerüli Vierville-t, Pointe-du-Hoc felé vette az irányt. Az elől haladó századokat azonban megtorpanította az út déli oldalán húzódó sövények felől rájuk zúduló géppuskatűz. Schneider háromszor is megkísérelte a német állások átkarolását, de mindannyiszor újabbakba ütközött.

"- Ilyen rohadt bandát még életemben nem láttam - mondta Donald Nelson. - Úgy leszorítottak minket, hogy mozdulni se tudtunk.

Schneider ezredes előrement, és megkérdezte, mi a baj. - Orvlövészek - jelentette Nelson.

- Nem bírják elkapni a grabancukat? - kérdezte Schneider.

- Még csak nem is látjuk őket, ezredes úr - válaszolta Nelson." Schneider levette a sisakját, letört egy botot, rátette és óvatosan fölemelte.

"Abban a pillanatban, ahogy a sisak kibukkant a sövény fölött mesélte Nelson -, az orvlövészek durrogatni kezdtek rá. Így szedtünk le néhány orvlövészt."

Nelson "a frontvonal legeslegelejen" volt. Szeretett volna jobban tájékozódni, egyik barátja társaságában neki is vágott. "Fölkúsztunk a sövényre, és levettük a sisakunkat, hát épp az orrunk előtt állította föl öt német géppuskát a műszerét. Lapítottunk és figyeltük őket. Úgy hatméternyire lehettek. Annak rendje s módja szerint fölláttatták a géppuskát, hátrahúzták a szánt, és betöltötték az első löszert. A haverom a bakancsával megkocogtatta a lábamat, én meg az övét. Adtunk nekik. Aztán a haver odament és megfordította őket, hogy tényleg meghaltak-e, én meg fedeztem közben."

Miközben a rangerek vonalaikat dél felé nyújtva megpróbálták átkarolni Vierville-t, a 116. ezred C százada ellenállás nélkül vonult keresztül a falun. A rangereé B százada csatlakozott hozzájuk, így indultak tovább nyugat felé a parti úton Pointe-du-Hoc felé. Viervilletől körülbelül ötszáz méterre ismét megállították őket a sövények mögül jövő géppuskasorozatok. A következő néhány órában az amerikaiak megpróbálták átkarolni a német állásokat, de itt is egyre újabbakba ütköztek. Valahányszor át akartak jutni egy-egy nyílt terepszakaszra, a németek 2-300 méteres távolságról puska- és géppuskatűz zúdítottak rájuk.

Az amerikaiak egyik legnagyobb gondja az volt, hogy hogyan tartsák fenn az előnyomulás lendületét. Támadók esetében ez mindig gondot okoz, az Omahánál pedig még az a természetesnek mondható jelenség is súlyosbította, hogy azok a katonák, akik a partszegély poklából feljutottak a fennsík viszonylagos csöndjébe, úgy érezték, hogy győztek - vagyis aznapra már végeztek. Ezen túlmenően, ahogy az Utah-part ejtőernyősei, a falvakba érve ők is annyi bort tölthettek magukba, amennyit csak akartak. William Lewis, a 116-osok egyik őrmestere emlékezete szerint a D-nap délutánját Vierville határában

töltötték. "Próbáltunk lelket verni magunkba. Én egy nagy kancsó bort szabadítottam föl, de mindnyájunknak jutott innivaló."S

(Vierville lakói persze halálra voltak rémülve. Pierre és Fernand Piprel elhatározta, hogy elmenekül dél felé. Útközben észrevették, hogy az egyik sövény mögött néhány katona kuporog. "Nemigen tudtuk megállapítani, hogy kik lehetnek, mert nem ismertük a szövetségesek mindenfajta egyenruháját. Mikor közelebb értem, megkérdeztem tőlük: - English? -, amire azt válaszolták, hogy: - No, american. - Láttam, hogy Lucky Strike-ot szívnak, és tudtam, hogy biztonságban vagyunk. Továbbengedtek minket" - mesélte Pierre Piprel.6)

Abban, hogy Vierville-től nyugatra nem tudták fenntartani a támadás lendületét, más tényezők is közrejátszottak: a rádiók és az összeszokott egységek hiánya, valamint a terepviszonyok. A parton akadtak emberek, akik példamutatásukkal mintegy maguk után húzták társaikat a meredélyekre, a sövények között azonban a magukat fölfedve rohamozni próbáló bátrakat azonnal lekaszálták.

,Végig, egész délután figyeltek minket - mesélte Gale Beccue ranger tizedes. - Ha egyesével mentünk, csak orvlövészek lőttek ránk, de ha csak néhányan is összeálltunk, jött a tüzérségi meg az aknatűz. A falut elfoglaltuk ugyan, de a falun kívül épp csak egy-egy villanásnyira láttunk feltűnedezni németeket."

Azoknak, akik a parton elsőként vágta neki a meredélynek, sokkal jobb esélyeik voltak, mint azoknak, akik fent próbáltak előremenni. A védőgát tövében lapuló emberek a saját szemükkel látták, hogy a helyben maradás a biztos halált jelenti, hátrálni nem tudnak, tehát egyetlen esélyük abban rejlik, hogy követik azokat, akik már elindultak fölfelé. Fent a fennsíkon egy sövény mögé húzódó katona ott volt biztonságban, ahol lapult.

A lendületvesztéshez az elszigeteltség is hozzájárult, amennyiben sok embert arra engedett következtetni, hogy egysége magára maradt - mint ahogy sok esetben így is történt. "Hogy június 6-án déltől estig mik történtek velem - mondta beszámolójában Harry Parley (116. ezred) -, azt képtelen vagyok időrendben visszaidézni. Csak arra emlékszem, hogy futottunk, harcoltunk meg hasaltunk. Úgy mentünk, mint a zsványok. Legtöbbször nem is tudtuk, merre járunk. Többször is találkoztunk a miénkhez hasonló csoportokkal,

akikkel attól függően, hogy épp akkor mi volt a célszerű, összeálltunk vagy szétváltunk. Egymást kérdegettük, mi van a századdal meg a zászlóaljjal."

Parley beszámolt egy kora délutáni élményéről. Egy úton ment, mikor meghallotta egy lánctalpas jármű jellegzetes csörömpölését, majd egy német ágyú dördülését. "A frászt hozta rám. Sarkon perdültem, rohantam, mint az örült, és belevetettem magam az út menti árokba. Hát már feküdt ott valaki: egy öreg, szívós őrmester az 1. hadosztályból. Az oldalán feküdt, mintha csak egy rekamién heverészett volna. Ez egy tank! - ordítom neki. - Mi a francot csinálunk?"

A veterán őrmester, aki már Észak-Afrikát és Szicíliát is végigcsinálta, néhány másodpercig higgadtan méregette Parleyt, aztán fapofával így felelt: "Nyugalom fiam, lehet, hogy továbbmegy." Továbbment.~

Canham ezredes, a 116-osok parancsnoka 12.00 körül kivonult Vierville-ből, hogy a tervezett harcállásponton, a falutól mintegy fél kilométernyire délre álló Chateau de Vaumicelben felállítsa parancsnokságát. Ezenközben törzskara (három-négy tiszt és két közlegény) a kastély közvetlen közelében elszigetelődött egy sövény mögött. Nem sokkal később egy szakasz rangerrel Carl Weast közlegény is megérkezett a színhelyre; Canham kinevezte őket a harcálláspontja őrségének.

A kastélyban hemzsegett az ellenség. Az úton egy kerékpáros német katona közeledett. A rangereé lelőtték, aztán figyelőállásokat foglaltak el a kastély körül. Weast végignézte, hogy egy szakasz német katona tódul ki a kastélyból, s alakzatba rendeződik egy régi, kétkerekű bricska körül, amelyben sebesültek feküdtek. Nem sejtették, hogy amerikaiak vannak a közelben, a puskájuk a vállukon lógott.

"Elindultak a kocsival, kettő húzta, kettő meg tolta. Megvártuk, amíg nagyon közel érnek, úgy háromméternyire, aztán kiléptünk az útra, rájuk szegezett fegyverekkel. Azonnal megadták magukat.

Na, kérdelem én, mit lehet csinálni egy ilyen helyzetben huszonöt fogollyal? Betereltük őket egy gyümölcsösbe, és megpróbáltuk kikérdezni őket. Egy se volt német közülük! Volt ott riagyar, román, orosz, minden, csak épp német nem. Illetve volt egy német altiszt, de annak a szeme se úgy állt, mintha égne a harci láztól. Pizkosul

boldog volt, hogy fogságba esett, csak úgy ragyogott a képe. Tartott ugyan a németek ellentámadásától, de távolról sem annyira; mint mi.

A helyzet egyre feszültebbé vált, az idegek már úgy feszültek, mint a zongorahúr. Ott volt alig másfél kilométernyire Canham ezredes, összeviessza harmincöt emberrel, és várta a német páncélosok ellentámadását. Mondtam is a németnek, hogy ne fesse az ördögöt a falra."

Ahogy telt-múlt a délután, a rangerek között fölmerült, hogy agyon kellene lőni a foglyokat. Weast azonban rámutatott, hogy "ez nemcsak törvénytelenység és erkölcstelenség volna, hanem ostobaság is". A szürkület közeledtével "lefektettük őket sorba, egymás közvetlen közelébe, a sor végére meg odaültettük az egyik emberünket egy BAR-ral, és közöltük a foglyokkal, hogy a sötétben nem fogjuk tudni szemmel tartani őket, hallani viszont igen, és ha bármelyikük is megmoccan, a BAR-ral az egész bandát lekaszáljuk. Ott feküdtek egész éjjel. Nem hinném, hogy látott még ember náluk csendesebb ellenséget.".

14.00-kor Jay Mehaffey ranger hadnagy Vierville peremén járt. Addigra már elvesztette egyik emberét, akit egy sövény átjárójában leszedett egy német mesterlövész. Épp akkor jött arra egy ranger nyolc német hadifogollyal. Mehaffey tartójukra kulcsolt kézzel felsorakoztatta őket az átjáróban, előreküldte őket, és utánuk ment embereivel.

"Nem volt időnk foglyokkal bíbelődni" - mondotta. Így aztán, miután épségben keresztüljutottak az átjárón, csak intett a németeknek, hogy menjenek le a partra, és keressenek maguknak valakit, akinek megadhatják magukat.¹⁰

Canham ezredes teljesen elszigetelődött. Egyetlen működő rádiója a 743. harcokosi zászlóalj híradós tisztjéé volt, de még ő sem tudott kapcsolatban lépni a még mindig a parton veszteglő tankokkal. Canham mindazonáltal kapott némi segítséget - amire talán nem is lett volna szüksége - a flottától. 13.50-kor a Dog Green előtti szakaszon manőverező LCI 538 jelzőmatróza morzelámpával üzenetet küldött a *Harding* nak.

"- A templomtorony valószínűleg ellenséges tüzéségi figyelőállás. Elintéznék?

A *Harding* vette az üzenetet. - Melyik templomtorony? - A vierville-i.

- Nem véletlenül a colleville-i? - Nem. A vierville-i."

A *Harding* hívta az előretolt figyelők parancsnokát, és továbbította a kérést. A parti parancsnok öt perc múlva megadta az engedélyt, hogy egy percig lőjék a templomtoronyt. A *Harding* g harcjelentése így rögzíti a történetet: "A 14.13-kor megnyitott tűz negyven lövedékkel, amelynek mindegyike talált, teljesen megsemmisítette a 2900 méterre lévő célt."

Az epizód nemcsak a D-napra jellemző számos tekintetben, hanem a későbbi franciaországi harcokra is. Valahányszor az amerikaiakat tüzéségi támadás érte, meg voltak győződve róla, hogy a németek a környékbeli templomtoronyokat használják figyelőállásként, s ezért saját tüzéségükkel lerombolták azokat. Egyes esetekben igazuk volt, gyakran azonban nem; mindenesetre tény, hogy a csata után Normandiában nem sok templomtorony maradt állva.

Vierville esetében a falu az amerikaiak kezén volt (az LCI 538-nak és a *Harding* nak erről nem volt tudomása), és az ott tartózkodók egyikének sem jutott eszébe, hogy a torony tüzéségi figyelőállás lenne. A *Harding* szerint egy távmérő tiszt később megerősítette, hogy a toronyban négy ellenséges géppuska volt, amelyek "teljesen megsemmisültek".

A *Harding* nak az az állítása, miszerint minden lövésük talált, ellentmond Michel Hardelay őrnagy állításának, aki szerint az első gránát az ő házában robbant, és attól az egész emeleti rész leomlott. A második gránát a pékségbe csapódott, megölte a pék kisgyereket és annak dajkáját. A következő gránátok sem kizárólag a templomot érték, hanem a környező épületeket is. A flotta ágyúzása következtében a faluban néhány amerikai is megsebesült.¹¹

A szemtanúk beszámolóí közötti hasonló ellentmondások jól ismertek a balesetek körülményeit vizsgáló szakemberek körében, a háborúban pedig mindennaposak. A vierville-i, St-Laurent-i és colleville-i D-napi harcok esetében ezeket még a körülmények is segítettek felnagyítani, lévén szó kis csapatokról, amelyeknek fogalmuk sem volt, hogy mi folyik körülöttük, nem volt se rádió-, se másféle kapcsolatuk a többiekkel, s ki-ki a maga csatáját vívta.

Azokban az esetekben, ha volt figyelőjük, az amerikai rombolók halálos pontossággal tüzeltek. Slaughter közlegény (116. ezred) tanúja volt a *Satterlee* néhány kitűnő teljesítményének. Slaughter a vierville-i határban tartózkodott, mikor egy néhány tagú csapat élén észrevette William Presley őrmestert. Presley százkilencvenöt magas volt, százöt kiló, "az őrmesterek megelevenedett szobra: kőarcú, mindig vasalt, a hangja mint a hajókürt".

Presley előtt a flotta egyik előretolt figyelője feküdt holtan, hátára szíjazott rádióval. Presley nem sokkal korábban, észrevett egy *Nebelwerfer*-ekből, 105 milliméteres aknavetőkből álló, kiépített német üteget,

amely mintegy kétszáz méterre volt tőle. Az aknavetők rettenetes pusztítást végeztek a partra szálló erősítés között. Presley lecsatolta a rádiót, és érintkezésbe lépett a *Satterlee*-vel; közölte, mi a cél, és megadta a koordinátákat. A *Satterlee* lőtt, Presley helyesbített. Újabb gránát, újabb helyesbítés, aztán Presley felkiáltott: "Hatástűz!"

Slaughter, aki mindezt végignézte, így írta le a történeteket: "Hallottuk a hajóágyúk sortűzét: bumm-ba-ba-bumm-ba-ba-bumm-ba-babumm! - és már sívítottak is a lövedékek a németek felé. Remegett alattunk a föld. A gránátok beterítették a környéket, egyik-másik kínos közelségben robbant. Az akció eltörölte a *Nebelwerfer*-t, Presleynek meg meghozta a DSC-t."

Slaughter nem sokkal ezután látott először német hadifoglyot: egy németül tudó amerikai tiszt hallgatta ki, karabéllyal a kezében. A fogoly tarkóra kulcsolt kézzel térdelt előtte. Az amerikai azt akarta tudni, merre vannak aknamezők. A fogoly csak a nevét, a rangját és az azonossági számát közölte.

"Hol vannak azok a rohadt aknamezők?", ordított rá a tiszt. A fogoly lenéző arccal elismételte nevét, rangfokozatát és azonossági számát. Az amerikai a német két térd közé lőtt. A német gúnyosan elmosolyodott, az ágyékára mutatott, és azt mondta: "*Nix hier.*" A fejére mutatott. "*Hier!*"

Az amerikai kihallgató feladta, és intett a fogolynak, hogy menjen. Slaughter így kommentálta az esetet: "Ez meggyőzőtt arról, hogy első osztályú katonákkal állunk szemben.""

"Az éjszaka leszálltával Vierville környéke volt a hídfő leggyengébb pontja", állapítja meg a hadsereg hivatalos története.⁴ Az 5.

rangerzászlóalj és a 116. ezred 1. zászlóaljának néhány rohamutásszal kiegészült része a falutól nyugatra és délnyugatra védőállásokat foglalt el. Sokukat körülrzárták. (Egy rangerszakasznak csodával határos módon, szinte esemény nélkül sikerült eljutnia Pointe-du-Hocig.) A kapcsolattartás vagy nagyon gyenge volt, vagy egyáltalán nem létezett. A vierville-i partszakasz csaknem sötétedésig zárva maradt. A Dog Green, a Dog White és a Dog Red szektorok még mindig erős tűzérési tűz alatt álltak. 12.00 után már csak kevés partraszállási kísérlet történt, ami azt jelentette, hogy csak gyéren csörgedezett az utánpótlás.

Francis Dawson ranger hadnagy már korábban kiérdekelte a DSC-t azzal, hogy embereit elvezette a partról. Vierville határába érkezve egységét géppuskatűz torpantotta meg. "Nem sikerült kilőnünk, ezért visszahúzódtunk, rátértünk a vierville-i útra, és megpróbáltuk átkarolni. Mikor azonban az est leszállt, nem voltunk messze Viervilletől. Beástuk magunkat.""S

Mások is hasonló tapasztalatokat szereztek. Mehaffey hadnagy kora délután túljutott Vierville-en, aztán megállt. "Jobbszárnyunk a La Manche csatorna volt, a balszárnyunk a saját előőrseink. A Dnap hátralévő részében ezt a pozíciót tartottuk. Alig másfél kilométernyire voltunk attól a ponttól, ahol partra szálltunk.""~

Paul Calvert közlegény (116. ezred) miután elmondta, milyen útvonalon jutott a százada Vierville-be, kijelentette: "A nap végére teljesen kidőglöttünk, demoralizálódtunk, szétestünk, és a legteljesebb mértékben képtelenek voltunk bármilyen szervezett katonai akcióra. Az emberek szanaszét voltak szóródva a vierville-i partokra néző, elfoglalt bunkerek és Canham ezredes kiszemelt harcálláspontja között.""

De ugyanilyen kimerültek, demoralizáltak, szétesettek és összehangolt akcióra képtelenek voltak a németek is. A sövények mögött rejtőző német mesterlövészek és géppuskások képesek voltak késleltetni, zaklatni és megállítani az előnyomuló amerikaiakat, de sem a rangereket, sem a 116. ezred katonáit nem tudták viaszorítani a partra.

Vierville-ben nem volt német helyőrség, St-Laurent-ban azonban ott állomásozott a 352. ezred egyik gyalogoszázada. A németek

beásták magukat a Les Moulins-i partra néző magaslatokon, és ott voltak a partról fölfelé vezető út mindkét oldalán. Ok ellenőrizték a falutól nyugatra eső fontos útkereszteződést is. Sidney Bingham őrnagy, a 116. ezred 2. zászlóaljának parancsnoka több támadást indított a német állások ellen, de mindannyiszor megállította a gépfegyvertűz, amelyről katonái nem tudták megállapítani, hogy honnan jön.

Délután a St-Laurent-nál elakadt amerikaiak segítséget kaptak a 29. hadosztály 115. ezredétől. A 115-ösök néhány perccel dél előtt kötöttek ki az E-1-es előtt, de hosszú órákba telt, mire el tudták hagyni a partot, és északkeleti irányból megtámadták St-Laurent-t. Előrehaladásukat lelassították az aknák - és egy szóbeszéd, amely azt állította, hogy az amerikai detektorok nem érzékelik a német aknákat, ezért a fehér szalaggal megjelölt útvonalak sem biztonságosak. A meredély tetejéről tüzelő németek is növelték a veszteségeket és a késedelmet.

"Óvatosan és bizonytalanul haladtunk, részben a félelem, részben a helyzet idegenszerűsége miatt", mondotta Charles Zarfass őrmester. St-Laurent alig egy kilométernyire fekszik, de a 115-ösök 2. zászlóalja csak késő délután kezdte támadni a falut, az 1. zászlóalj pedig csak 18.00-ra érte el St-Laurent-tól délre eső célját.'

John Hooper a délután dereka táján ért St-Laurent közelébe. "Ahogy lépkedek ott nagy óvatosan, belebotlom egy Bouncing Bettybe. Fölugrott a levegőbe, én meg hasra vágtam magam, és vártam, hogy darabokra szaggat. De csak visszaesett, puffant egyet dögöltött volt. Én meg hevertem még egy ideig, és arra gondoltam, hogy vajon sokáig tart-e még a háború."

Aztán felállt és elindult, de néhány méter megtétele után egy fa mögül löni kezdte egy géppuska. Hosszas tűzpárbaj következett. Az amerikaiak löszere vésszesen megcsappant. Egy M-1-sel és egy távcsővel felszerelkezett hadnagy szólt Honpernek, hogy fedezze, amíg ő fölmászik egy fára, és elintézi azokat a "nyomorultakat".

"Nem lesz az jó, hadnagy úr", mondta Honper. A hadnagy egy ideig szűtus szemekkel nézett rá, aztán fölkapaszkodott egy fára, elhelyezkedett, és leadott három lövést. Nyomban utána lezuhant. "Uramisten, eltaláltak!", ordította.

Honper társával bevonszolta egy sövény mögé. A hadnagyot mellbe lőtték. Szóltak egy szanitécnek, aki adott neki egy morfiuminjekciót.

"Hát ezért kár volt - mondta Hooper a bajtársának. - Beleöltek egy halom pénzt, hogy kiképezzék, ő meg játssza itt a York őrmestert. Egy napig se bírta. Micsoda pazarlás!" A hadnagy aznap este meghalt.

Késő délután az E-1-es megnyílt a lánctalpasok előtt. 20.00-kor Bingham őrnagy futár útján harckocsi-támogatást kért St-Laurent megtámadásához. A 741. harckocsizászlóalj három tankja érkezett segítségükre, s több mesterlövészt és géppuskaállást megsemmisítettek a falu környékén. Mihelyt azonban a gyalogosok megindultak, zuhogni kezdtek az amerikai rombolók 5 hüvelykes gránátjai. Ahogy Vierville-nél, St-Laurent-nál sem tudtak semmiféle kapcsolatot teremteni a flottával, s az ágyúzás következtében veszteségeket szenvedtek.

Miután a flotta beszüntette a tüzet, St-Laurent-ban tetőfokára hágott a küzdelem. Az amerikaiak házról házra nyomultak előre, kézigránátokat dobtak be ablakokon, ajtókat rúgtak be, golyószórók és karabélyok tüzével árasztották el az ajtók mögötti tereket. Az erődnek is beillő kőházak védelmét élvező németek dühödt ellenállást tanúsítottak.

Az utcai harcok közepette a 115-ösök több ember is meglepetten nézte William Warfield alezredest, a 2. zászlóalj parancsnokát, aki teljes nyugalommal, kinyújtott lábakkal ülve egy járdaszélen, kavicsokkal hajigált egy csont-bőr kutyát.

Egy másik különös epizód főszereplője Gerhardt tábornok. Késő délután lépett partra, s a vierville-i szurdok mellett, egy kőbányában ütötte fel harcálláspontját. Nem sok információt kapott arról, hogy a már feljutott katonái hogy állnak, ezzel szemben látta, hogyan vonulnak fölfelé a szurdokban az emberek. Észrevette, hogy az egyik narancsot eszik, s mikor az eldobta a héját, felugrott térképei mellől, és a sárga földig lehordta a katonát a szemetelésért.^o

Mire az este elérkezett, a 29. hadosztály csapatai kezükben tartották St-Laurent egy részét, és állásokat foglaltak el körülötte északra, keletre és délre. Ot zászlóalj részei töltötték azzal a délutánt, hogy végigküzdötték magukat egy körülbelül három négyzetkilométeres területen, de nem biztosították azt - pedig csak egyetlen német század védte. Ez elég sokat elárul a német védőkről, és mutatja, milyen kitűnő védőállásokat szolgáltattak a sövények és a keskeny utcák

kőépületei, s egyben jelzi azt is, mennyire nehéz volt a második világháborúban tüzérségi, harckocsi és aknavető támogatás nélkül küzdő gyalogságnak eredményes támadást indítani.

Noha a németek jól állták a sarat, és az amerikaiak nem érték el céljaikat, a másnapi kilátásokat illetően a németek s2énája határozottan rosszul állt. Az amerikaiak után folyamatosan jött a partról az utánpótlás és az erősítés, valamint azok a járművek, amelyek a parton csak arra vártak, hogy megnyíljon az út. A gyakorlatilag körülfalazt németek se utánpótlást, se erősítést nem remélhettek, s ráadásul sokkal kevesebben voltak.

Colleville-ben, ahogy a két másik faluban is, a délután folyamán kis, különálló csatározások folytak. Az előnyomuló amerikai egységek többé-kevésbé vakon mozogtak, összehangolt akciókról szó sem lehetett. Joe Dawson százados délután eljutott embereivel, az 1. hadosztály 16. ezrede G századának katonáival Colleville pereméig, de az első néhány ház elfoglalása után egy borzalmas eset miatt képtelen volt továbbnyomulni.

"A flotta parancsot kapott, hogy amint a látási körülmények megengedik, kezdje löni Colleville-t - mesélte Dawson. - A csata által fölvert füst és por szinte lehetetlenné tette a megfigyelést. A flotta ennek ellenére belevágott, s elhatározta, hogy rommá lövi Colleville-t - és mi is ott voltunk. Hatvannégy emberünket veszítettük el, miközben a hajóágyúk tüze a földdel tette egyenlővé a falut. Ennél nagyobb tragédia nem ért minket aznap."z'

Az ágyúzásban a *Harding* is részt vett. A hajó harcjelentésében ez áll: "18.54-kor parancsot kaptunk a parancsnokság hadműveleti csoportjától, hogy két percig nyissunk tüzet 3200 méterre, a colleville-i

templomra. A parancsot végrehajtottuk. [...] 18.57-kor tüzet szüntettünk. A templom erősen megrongálódott, 73 lövedéket lőttünk ki. [...] 19.35-kor újabb parancs érkezett a hadműveleti csoporttól, hogy két percen át lőjük a Colleville-i templomot és környékét. [...] 19.37-kor ismét tüzet nyitottunk ugyanarra a célpontra, de most már 3500 méterre. Több találatot értünk el a templomon és környékén. Hatvan lövedéket lőttünk ki. A templom vélhetőleg aknatüzet vezérlő figyelőpont volt, mivel a szóban forgó időpontban a partot a beljebb fekvő területekről lőtték."z2

A hadműveleti csoport azonban csak találgatott: Dawson századának és a Vierville-ben és St-Laurent-ban tartózkodó többi századnak az úgynevezett "baráti tűz" okozta vesztesége csak az egyik ára volt annak, hogy a fennsíkon tartózkodó katonák és a tengerek várakozó hadihajók között semmiféle rádiókapcsolat nem volt.

A 18. ezred 11.00 és 14.00 között, az E-1-es szurdoknál ért partot, s fölfelé indult, hogy csatlakozzon a Colleville környékén küzdőkhöz. A 2. zászlóalj Dawsontól nyugatra, a falutól mintegy fél kilométernyire foglalt el állásokat. Az 1. zászlóalj az E-1-es szurdok felső részénél két szakasz beásott németbe ütközött. Leküzdötték őket, és tovább nyomultak a falu felé.

"Mérsékelt tűz alatt haladtunk Colleville felé" - mesélte Charles Ryan hadnagy (A század). - Egyszer csak egy kis csoportra lettem figyelmes, amely kitartóan nyomult Colleville irányába: a zászlóalj parancsnokom volt az, Robert York alezredes, a második világháború és minden más háború egyik legnagyszerűbb csapattisztje.

A törzskarával volt. Egy percre megállt. "Megyünk tovább, fűük, át a falu másik oldalára, csak előbb körülnézünk egy kiesít, hogy mi a helyzet, de még hosszú út áll előttünk." Aztán továbbmentek.

17.30-kor Ryan szakasza elérte a parti utat, ahol a feltételezett ellentámadásra való felkészülés jegyében beásták magukat. "Aznapi éjjel állandó géppuska- és puskatüzet kaptunk - mondotta, majd némi szünet után folytatta. - De megvolt a hídfő. Az 1. hadosztály partra szállt. [...] 1944. június 6. fárasztó, ijesztő, lelkesítő, szomorú és örömteli nap volt. Olyan nap, amelyik igazolta az 1. hadosztály jelmondatát: *Nincs túl nehéz küldetés, nincs túl nagy áldozat. Első a kötelesség.* [...] Most, negyvenöt évvel később már alig hiszem el, hogy én is részese voltam. Ma is levelezek D-napi szakaszom néhány tagjával, és még mindig büszkék vagyunk arra, amit tettünk, és még mindig teljességgel képtelenek vagyunk felfogni, hogyan éltük túl. De hát azonban a napokban sok mindent nem értettünk."Z;

Huebner tábornok, az 1. hadosztály parancsnoka 19.00-kor, az Easy Reden lépett francia földre, s nyomban fel is állította harcálláspontját. 20.30-kor Gerow tábornok és az V hadtest előretolt harcálláspontja az *Ancon-t* elhagyva a partra indult. A fennsíkon a 29. és

az 1. hadosztály katonái szét voltak szóródva; tizenhármas kisebb csapatot alkottak a három falu körül. Nem képeztek folyamatos vonalat. Nem volt se tűzértségük, se nehézsávkéntük, nem tudtak kapcsolatot teremteni se a flottával, se a légierővel. Éjszakára védelmi állásokat vettek föl, beásták magukat.

De ott voltak. Az, hogy olyan sok "pléhgalléros" tartózkodott a parton, jelezte, hogy megszerezték a hídfőt, és megnyerték a csatát.

Az Omaha-parton a német védők nagyon súlyos veszteségeket okoztak a támadóknak. A V hadtest elesettekben, sebesültekben és eltűntekben kétezer-négyszáz fős veszteséget szenvedett, mire ötvenötezer állományából harmincnégyezer partra tett. Egyetlen nap alatt 7,2 százalékos veszteség rettenetesen nagy, de még így is fél százalékkal kisebb volt a vártnál.z4

A 352. hadosztály katonái közül ezerkétszázán meghaltak, megsebesültek vagy eltűntek, azaz teljes létszámuk mintegy húsz százalékát veszítették el. A 29. és az 1. hadosztály elérte a legfontosabb célt, megvetette a lábát, jóllehet nem nyomult be olyan mélyen a szárazföldre, mint tervezte és remélte. A 352. hadosztály nem érte el célját, nem állította meg a támadást a parton.

Franz Gockelnek, a 352-esek közlegényének az élményei élénk színekben vetítik elénk, milyen lehetett ott aznap német gyalogosnak lenni. 08.30-kor azt hitte, megnyerték a csatát, az amerikaiak azonban folytatták a partraszállást. Tőle jobbra is, balra is amerikaiak haladtak el a WN 62 mellett, hogy aztán hátulról támadják. "Kénytelenek voltunk hátulról jövő támadás ellen védekezni." Délben mindössze egy fél élelmiszer-fejadagja és egy doboz konzervteje volt, és nem jött se utánpótlás, se erősítés. Elküldtek egy futárt segítségért, de sose látták többé. Az amerikaiak fokozták a nyomást. "Egyre gyengült az ellenállásunk."

Gockel bal kezét keresztüllőtték. A szanitéc, aki bekötözte, mosolyogva jelentette ki: jó kis *Heimatschuss* (nem súlyos sebesülés, amellyel a hátszágba lehet kerülni). Közben az amerikaiak benyomultak az árokrendszerbe, és egyszer csak ott álltak, alig húszméternyire.

Gockel felkapta a puskáját, és Colleville felé rohant. A falu szélén találkozott a századparancsnokával és a WN 62 néhány védőjével. Az amerikaiak már a faluban voltak.

A századparancsnok Gockelt tizenöt más sebesülttel együtt teherautóra ültette, és egy bayeux-i kórházba küldte. Az út el volt zárva. Az útkereszteződéseket rom- és törmelékhalmozok borították: itt mutatkozott meg

az eredménye a B-17-es bombázók és a hajóágyúk tevékenységének. "A legelőkön elpusztult tehének heverték. Az ellátó egységek szintén szenvedtek veszteségeket. Sokuk helyhez volt szögezve."

Gockelék teherautóját mélyrepülésben támadta a RAF egyik vadászgépe. Leugráltak a platóról. A könnyebb sérüléseket szenvedettek gyalog folytatták útjukat Bayeux felé. Útközben elrekvirálták egy francia gazda lovát és kocsiját. Mire Bayeux-be értek, a kórházat evakuálták. Közölték velük, hogy menjenek tovább Vire-be. Látták, hogy a város nagy károkat szenvedett a bombázástól, és egyes részei még mindig égnék. Az éjszakát egy tanyán töltötték, calvadost iszogatva.

A WN 62 katonái közül mindössze három úszta meg ép bőrrel, s ők is fogságba kerültek. Gockel így fejezte be beszámolóját: "Az invázió után már egyetlen bajtársam sem hitt a győzelemben."25

A németek Omaha-parti kudarcában számos tényező játszott közre. A mindenütt való védekezés kísérlete szinte elemeire szórta szét a hadosztályt. Ezen túlmenően Kraiss tábornok, a 352-esek parancsnoka teljességgel rosszul értelmezte a szövetségesek szándékait. 02.00kor, mikor jelentették neki, hogy a balszárnyán, Isigny és Carentan között ejtőernyősök szálltak le, azt hitte, hogy az amerikaiak el akarják vágni egymástól a 352. és a 709. hadosztályt. 03.10-kor utasította hadosztálya tartalékát, a *Kampfgruppe Meyer-t*, hogy Bayeux-től délre elfoglalt állásait elhagyva, nyomuljon előre egészen a vire-i folyótorkolatig. Azonban - ahogy manapság mondanák - "árnyékre vetődtek", mivel az ejtőernyősök csak néhányan voltak: a 101. légideszant-hadosztály rossz helyen ledobott katonái.

Kraiss 05.50-kor rájött tévedésére. Utasította Meyert, hogy állítsa meg harccsoportját, és álljon készen további parancsokra. Az amerikaiak fél óra múlva megkezdték a partraszállást az Omaha-parton, Kraiss azonban csak 07.35-kor irányított tartalékokat a körzetbe, és

akkor is csak a harccsoport egyetlen zászlóalját. 08.35-kor két további zászlóaljat vezényelt a Gold-partra a britek S0. hadosztálya ellen. Azzal, hogy így megosztotta a 915. ezredet, csak azt érte el, hogy sehol sem volt képes hatásos csapást mérni. Ráadásul ezek a zászlóaljak csak többórás késéssel értek a csataközetekbe, mivel haladtukban vadász- és bombázógépek támadták őket.

Az egyes esetekben nem megfelelő, másokban egyáltalán nem létező hírszerzői jelentések erősen hátráltatták Kraisst, de helytelen információk továbbításában ugyanolyan bűnös volt, mint amennyire vételükben áldozat. 10.00-kor jelezte, hogy az ellenség benyomult a 352-esek előretolt állásai közé, de azt is jelezte, hogy ez nem veszélyes. 13.35-kor arról értesítette a 7. hadsereg parancsnokságát, hogy az amerikaiakat a tengerbe szórták, s ez alól csak Colleville kivétel, de a 915. ezred már ott is ellentámadást indított ellenük. Egészen 18.00-ig nem volt hajlandó elismerni, hogy az amerikaiak keresztülnyomultak a 352-esek erődjén, és még akkor is azt állította, hogy csak Colleville van veszélyben.

17.00-kor Rundstedt tábornagy követelte, hogy estig söpörjék el a szövetségesek hídfőállását. Néhány perccel később megérkezett Jodl tábornok parancsa az OKW től: minden elérhető erőt harcra kell dobni. Kraiss 18.25-kor utasította egyetlen, harcra még nem bocsátkozott alakulatát, az utász zászlóaljat, hogy induljon St-Laurentba, s gyalogosként vegyen részt a küzdelemben. Mire az utászok odaértek, már besötétedett, s azon kívül, mint hogy beásták magukat és várták a virradatot, nem tehettek semmit.

Nem sokkal június 6-a éjfél után Kraiss bevallotta hadtestparancsnokának, Marcks tábornoknak, hogy a 352-esek sürgős segítségre szorulnak. "A hadosztály holnap ugyanazzal az elszántsággal fogja folytatni a harcot az ellenség ellen, mint ma, [de] a súlyos veszteségek miatt [...] holnapután délre meg kell érkeznie az erősítésnek. Az ellenállási pontok anyagi és embervesztesége teljes."

Marcks így válaszolt: "Már minden rendelkezésemre álló tartalékot mozgósítottam. Újabb erősítések érkeztek minden talpalatnyi földet a végsőkéig tartani kell."2~

Összefoglalva: a 352. hadosztály csapásmérő ereje szétforgácsolódott az apró csoportok makacs védekezésében, amellyel késleltetni képesek voltak ugyan az amerikaiak előretörését, visszaverni azon

ban nem. Rommel konoksága - hogy rögtön a parton állítsák meg a támadókat - jóllehet megnehezítette a támadás első fázisát, nagyon sokba került a németeknek, és nem vezetett sikerre. "Ebben a tekintetben - állapítja meg az amerikai hadsereg hivatalos krónikája - az V hadtest komoly válságon lett úrrá, s kemény küzdelmei eredményeit más mércékkel kell mérni, mint a hídfő nagysága."z'

A 352. hadosztály felmorzsolódott. A közelében nem volt mozgósítható tartalék. Azokra, akik Franciaország belsejéből indultak segítségére - gyalogosokra, páncélosokra -, a csatamező közelében légítámadások és a haditengerészet ágyúi vártak.

Az Omaha-parton beomlott az atlanti fal, s mögötte nem volt semmi - leszámítva az életveszélyes sövényeket.

Hogyan csinálta az V hadtest? Az egyik meghatározó tényező a támadás pusztító súlya volt, de önmagában ez kevés lett volna a győzelemhez. Carl Weast ranger úgy érzi, tudja a választ. Elmondott egy történetet, melynek a századparancsnoka, George Whittington százados a főszereplője.

"Pokoli férfi volt, igazi vezető. Emlékszem egy esetre, mikor egy héttel a D-nap után lelőttünk egy tehenet, lekanyarítottunk belőle némi marhahúst, tüzet raktunk, és nyárson sütni kezdtük. Whittington százados meg odajött, odadobott egy német bakancsot a tűz mellé, és azt mondta: - A nyakam rá, hogy valamelyik mocsok nagyon hiányolja. - Odanézőnk a bakancsra: hát benne volt még a német lába. Szerintem is hiányolta."

Weast ugyanaznap fültanúja volt, hogy Richard Sullivan őrnagy, az S. rangerzászlóalj parancsnokhelyettese megfeddi Whittington századost, amiért fölöslegesen veszélyeknek teszi ki magát.

Whittington erre azt mondta Sunynak: - Maga látta, mi volt odalent a parton. Akkor árulja el nekem, hogyan lehet embereket hátulról vezetni."

Weast a D-napon esett át a tűzkeresztségen, és még tizenegy hónapig harcolt a rangereé soraiban. Véleménye szerint a szövetséges főparancsnokságnak igaza volt, amikor kitartott amellett, hogy: "a partra lépő első hullámokban gyakorlatilag ne legyen tapasztalt katona, mert a tapasztalt katona ijedt gyalogos, és inkább

olyan emberek kellettek nekik, mint én, akik inkább elképednek, mint megijednek, mert minél tovább harcol az ember a háborúban, annál gyakrabban gondol arra, hogy előbb-utóbb ő is bevégzi".

Weast végül leszögezte: "Háborúban a legjobb rang a közlegény, illetve az ezredes és attól fölfelé, a kettő között lévőknek viszont vezetőknak kell lenniük."zy

Az Omaha-parton azok voltak.

2S.

EGYSZER ŰEN FANTASZTIKUS VOLT

DÉLUTÁN AZ OMAHA-PARTON

A rombolók, a harckocsik és a gyalogosok kora délutánra csaknem teljesen letörték a meredélyen és a meredély tetején álló bunkerek ellenállását, s javarészt elfojtották a parti géppuskarüzet, bár teljesen felszámolni nem tudták. A puskarüz azonban folytatódott: a németek az összekötő árkokon és alagutakon keresztül visszaszivárogtak korábban már feladott állásaikba, és folytatták a lövöldözést.

Még ennél is rosszabb volt, hogy a szárazföld belseje és a szárnyak felől a német tüzérség zavarótüze részben találmra, részben figyelőpontok által irányítva, még mindig zuhogott a partra. Még a vaktában leadott lövések is hatásosak voltak, mivel a forgalmi dugó még mindig nem oldódott fel, s nemigen hullott úgy gránát vagy akna a parti sávra, hogy ne talált volna el valakit vagy valamit.

Oscar Rich százados az S. tábori tüzér zászlóalj figyelője volt. Szétszedett L-S-ös repülőgéppel együtt egy LCT tette partra 13.00-kor az Easy Reden. "Elmondom, hogyan láttam a partot úgy százméteres távolságból egészen addig, míg teljesen ki nem értünk - mondta. - Mindkét irányban égő teherautókat, tankokat meg mindenféle égő halmokat lehetett látni. Kirakodott lőszer is volt már a parton. Láttam egy rakás húszliteres marmonkannát, lehetett vagy ötszáz darab. Belevágott egy lövedék, az egész felrobbant. Soha életemben nem láttam akkora káoszt. Viszont amire számítottam, de amit mégsem tapasztaltam, az a hisztéria volt. Valahogy mindenki nyugodtan viselkedett. A forgalmat tengeri méhek irányították, ők mondták meg, ki hová menjen, s azt is megmutatták, hogy merre. Fapofával csinálták.

Úgy irányították a forgalmat, mintha nem is ott lennénk, ahol vagyunk, hanem valahol otthon egy július 4-i díszfelvonuláson."

Mialatt Richék LCT je kikötési pontot keresve a vízen körözött, egy akna belevágott az orrba. A hajóparancsnok, egy zászlós észrevett egy alkalmasnak látszó helyet, és a találat ellenére folytatta az utat kifelé. A parti irányítótiszt integetett neki, hogy ott ne. A parancsnok elfelejtette ledobni az úszóhorgonyt,* ezért aztán "alaposan megizzadtunk, mire sikerült lekecmeregnünk a homokpadról, de végül sikerült - mesélte Rich. - Sajnáltam a zászlóst, mert annyira megrázta az a találat, hogy elfelejtette kidobni az úszóhorgonyt. Később megkérdezett: - Mondja, hadnagy, ért maga a hajózáshoz? - Mondom neki, hogy mást se csináltam egész életemben. Az igazság egyébként az, hogy sose vezettem folyami halászcsonaknál nagyobb vízi járművet. A zászlós viszont megkérdezte, hogy akarom-e én irányítani a hajót, mire mondtam neki, hogy naná. Odaintettem az egyik matrózt, és azt mondtam neki: Fiam, magának csupán egyetlen feladata van. Mikor százméternyire megközelítjük a partot, maga kidobja ezt az úszóhorgonyt. Akár szólok, akár nem."

Az LCT megint elindult kifelé. A matrózoknak sikerült valahogy lenyitniuk a rámpát, noha közben a gépházát is találat érte. Két dzsip legördült. Rich bosszúságára "elfelejtették maguk után akasztani a repülőgépet, én meg ott maradtam dzsip nélkül". Végül egy tengeri méh jött oda egy buldózerrel, ráakasztott egy kötelet az L-5-ös vontatórúdjára, kihúzta, leakasztotta a kötelet, majd közölte Richcsel, hogy

neki más dolga van, sok szerencsét kívánt, és elment. "Lényeg, hogy ott álltam egy repülőgéppel, de se szerelő, se segítség, se szállítóeszköz." Észrevette a parti irányító tisztet. "Nem lehetett több huszonöt-nél. Nagy, kipödört bajusza volt, egy kapitányi székből ücsörgött, a keze ügyében rádió meg vagy hat telefon, fűtárok nyüzsgöttek körülötte, ő meg csak szépen vezényelte a dolgokat. Mindenki hozzá fordult, hogy mi van ezzel, merre van az, meg ilyenekkel. Egyszer sem húzta föl magát. Még csak izgatott sem volt. Egyszerűen csak válaszolt a kérdezőknek, azok meg mentek a dolgukra. Hadnagy volt csak, de mikor ezek a mindenféle szárazföldi

* Az úszóhorgony általában kúp alakú, vitorlavászonnal borított, zsákszerű eszköz, amely a hajó után kötve lassítja, illetve szélirányban tartja azt. *A ford.*

ezredesek meg tábornokok odamentek hozzá, hogy nincs ez vagy az, akkor is csak azt mondta: - Sajnálom, de nekem sincs. Kénytelenek azzal folytatni, amilyük van. - Azok meg csak csóválták a fejüket, és otthagyták.

Olyankor, mikor látott egy szabad helyet, azt mondta: - Na, hozzunk be oda egy hajót vagy egy naszádot. Azt meg vigyék az útból. Menjenek oda egy buldózerrel, és tolják félre. Csináljanak helyet, hogy valaki odaállhasson. - Így mozgatta az egész partot. Fogalmam sincs, hogy ki lehetett, de az szentség, hogy a flotta büszke lehet rá, mert az ürge veszettül jól csinálta."

Rich szólt az irányító tisztnek, hogy kellene neki egy dzsip, amelyik elvontatja L-5-ösét a partról. Az irányító erre azt válaszolta: "Ott van egy, nem ül benne senki. Vigye."

Rich így tett, aztán gépét maga után húzva, a tolongásban ide-oda kanyarogva elindult az E-1-es kijárat felé. Fel is hajtott rajta - talán épp elsőként, mivel a kijárat épp akkor nyílt meg.

Odafent megkereste azt az al máskertet St-Laurent mellett, amelyiket meg kellett keresnie, és nekifogott összeállítani a repülőgépét. Szerelője nem lévén, elég lassan ment. Időnként be-besegített neki egy-egy katona, aki nem tudta legyűrni a kísértést, amivel a géppel való babrálás lehetősége kecsegtette. A segítőtársra azonban előbbutóbb mindig ráordított valamelyik társa vagy altiszt, hogy ha nem venné észre, harcban állnak, és azonnal pattanjon vissza a sorba. Rich csak alkonyatra tudta röpképes állapotba hozni a gépét.'

Az alkonyat közeledtével mind sűrűbben hullottak az aknák és a gránátok. Charles Cooke tengernagy és a hadügyminisztériumban szolgáló Tom Handy vezérőrnagy, akik addig a *Harding* fedélzetéről követték figyelemmel az eseményeket, úgy gondolták, hogy közelebből is meg kell szemlélniük a helyzetet. Átszálltak egy LCI-re, megközelítették a partot, ott átszálltak egy LCM-re, s az akadályok közötti nyílásokon keresztül partra hajóztak.

"A parton mindenütt tönkrement naszádok, tankok és járművek álltak - mondotta Cooke. - És mindenütt halottak és sebesültek hevertek."

Handy jobbra ment, Cooke balra. Gránátok robbantak körülöttük, homokot szórtak az arcukba, hasra kényszerítették őket, Cooke

ot egy repesz könnyebben meg is sebesítette. Két óra múlva, mikor ismét találkoztak, úgy döntöttek, hogy visszamennek a tengerre, mivel - mint Cooke mondotta -, "az ágyúzás kezdett nagyon sűrűsödni, mind több áldozatot követelt, s fölöttébb kíváncsnak látszott távozni".²

Vince Schlotterbeck hadnagy (S. különleges utász zászlóalj) hét órát töltött egy LST n, épp csak a német ágyúk lőtávolságán kívül cirkálva, s várva a lehetőségre, hogy nekivághasson a partnak. Az LCT kapitánya levágta a záróléggömböt. Legtöbben így tettek, mivel a flottillát nem támadták mélyrepülésben érkező német vadászgépek, ezzel szemben a léggömbök jó célpontot szolgáltattak a tüzérségnek. Schlotterbeck a rámpa tetején trónolva figyelte a fejleményeket.

"Tisztán látszottak a víz alatti akadályok, mivel a dagály még nem állt be teljesen. A parton és a vízben annyi volt a roncs, hogy azt álomban se hittem volna. Tankok árválkodtak a partszegélyen, némelyik félig vízben. Azt is láttuk, hogy csak két-három olyan tank van odakint, amire számíthatunk."

18.30-kor az LCT nekivágott a partnak. "Elindultunk egy megfelelőnek látszó helyre, de ráfutottunk egy homokpadra, és le kellett farolnunk, mert mögötte viszont túl mély volt a víz. Alighogy lefaroltunk, egy gránát csapott be pontosan arra a pontra, ahol az előbb fennakadtunk." A kapitány újra nekiindult. Talált egy rést az akadályok között, de "egy lösszerrel megrakott nagy hajó megfeneklett, és nagy lánggal égett. A szinte folyamatos robbanások nagyon veszélyessé tették az ottani kikötést, ezért más helyet kerestünk." A kapitány végül észrevett egy megfelelőnek látszó helyet a Fox Reden, arrafelé vette az irányt, de egy LCI elé vágott, aminek eredményeként az LCT megint egy homokzátonyon kötött ki - ezúttal már véglegesen.

"Teljes erővel jártak a motorjaink, azt hittem, szétesik a hajó a vibrálástól. Ledobtuk a tathorgonyt és húztuk fölfelé, de nem mi mentünk a horgony után, hanem az szántotta föl a tengerfeneket. A motorok meg egyfolytában üvöltöttek."

Időközben az LCI, amelyik az LCT elé vágott, leeresztette a rámpáját, s az emberek a vízben gázolva elindultak kifelé. "Egyszer csak bevágott közéjük egy gránát, és többé egyiküket sem láttuk. Utána meg a németek lőttek egyet a naszád elejébe, a közepébe meg a végébe."

Schlotterbeckék LCT-jét végül a dagály emelte le a homokzátonyról. A naszád tengerésztisztjei megtanácskozták, hogy várjanak-e éjjelig, a teljes dagályig, vagy próbálják-e meg újra.

"Mindenki arra szavazott, hogy induljunk, amilyen gyorsan csak lehet, mert senki sem rajongott a gondolatért, hogy sötétben érjen ki. Tovább próbálkoztunk, és végül 20.00-kor sikerült." Schlotterbeck partra gázolt.

"Akkorra már be volt állva az agyam arra, hogy rettenetes látvány fogad majd, és jó is, hogy felkészültem rá, mert döbbenetesen sok volt a halott és a sebesült. Leginkább azonban azoknak a srácoknak a látványa ütött szíven, akik szerettek volna visszajutni valamelyik szállítóhajóra. A komolyabban sebesültek kettésével jöttek, egymást támogatva, pedig igazság szerint hordágyon kellett volna vinni őket."

Schlotterbeck halottakat kerülgetve és átlépve jutott el a merédélyig. "Egyszer már majdnem ráléptem egy hanyatt fekvő halottra, mikor a katona lassan felnyitotta a szemét. Kis híján kitekeredtem a formámból, nehogy rálépjek. Szerencsére nem tapostam rá."-

M. C. Marquis közlegénynek (115. ezred) is megvolt a maga megrendítő élménye. Épp aznap délután, a part felé tartó LCVP-a jutott eszébe, hogy bakancsot cseréljen Terry tizedessel. "Úgy gondoltuk, hogy a másiké jobban passzol." A meredélyen Terry Marquis előtt kaptatott fölfelé. Aknára lépett, amely a lábát és a lábbelijét is felhasította. Marquis: "Ahogy elmentem mellette, odaszóltam neki: Viszlát, Terry - Ma se tudom, eljutott-e valamelyik kórházba."

Fölfelé menet tíz-tizenkét német hadifogoly jött vele szemben lefelé, egy amerikai katona őrizete alatt. "Akkor láttam először németeket. Nem látszottak olyan keményeknek."

Egy amerikai összeesett, egy mesterlövész találta el. Egy szanitéc odasietett, hogy gondjaiba vegye. A mesterlövész ismét lőtt, s eltalálta a szanitéc karját, mire az dühösen odakiabált neki: "Hé! Szanitécekre nem szabad löni!"

Marquis feljutott a tetőre, s rajával St-Laurent felé indult, hogy besegítsen az ott harcolóknak. Abban a pillanatban, amint megérkezett, a flotta ágyúzni kezdte a helyet. Csak úgy zuhogott rá a tégla meg a vakolat, a parton fölszedett sisak azonban megővta. A raj visszahúzódott, és egy sövény tövében beásta magát.⁴

* * *

Odalent a parton az emberek az ágyúzás ellenére munkához láttak. A robbantó csapatok jól haladtak roppant fontos munkájukkal: utakat nyitottak az akadályok között. A mind magasabb vízben, fittyet hányva a puskatűznek, egész délután módszeresen robbantották Rommel belga kapuit és tetraédereit. Délelőtt három részleges rést sikerült nyitniuk, most négy újat is nyitottak, és szélesítették a többi. Estére tizenhárom útvonalat tisztítottak és jelöltek meg, és eltüntették a parti akadályok mintegy egyharmadát.'

Az utászok eközben a járművek előtt nyitottak utakat: beton harckocsiakadályokat robbantottak fel, aknát szedtek, dróthálót terítettek a homokra, hogy a dzsipek és a teherautók ne akadjanak el. 13.00-ra az E-1-est megnyitották a közlekedés számára.

Azonnal megindult fölfelé a konvoj, de két óra múltán újabb gond adódott: a fölérkező járművek nem tudtak tovább haladni befelé, mivel a St-Laurent-i útkereszteződés még mindig az ellenség kezén volt. Körülbelül egy órán át a járművek egymásba érő lökhárítókkal várakoztak a parttól a szurdok tetejéig. 16.00-ra az utászok megtisztítottak egy mellékutat, amely dél felől megkerülte a védett kereszteződést, s a járművek újra elindultak. 17.00-kor a vierville-i (D-les) kijárat is megnyílt, s a parton mind jobban fellazult a torlódása

Tankok, teherautók és dzsipek jutottak fel a fennsíkra, de ágyú szinte egy sem. Estére megérkeztek ugyan öt tüzérsztály egyes elemei, de az ellenséges tűzben huszonhat ágyújuk és csaknem az összes felszerelésük odaveszett. Egyetlen tüzérségi feladaton kívül, amelyet a 7. tábori tüzérsztály küzdött le, amerikai tüzérségi löveg - a csatarek királynője - nem játszott szerepet a D-napon. A két légvédelmi üteg, amelynek a D-napon kellett volna megérkeznie, csak másnap került partra. A tengeren és a parton összesen több mint ötven harckocsi veszett oda.'

Az ágyúzós, a torlódás és az akadályok ellenére egész délután sorra futottak be a deszantnaszádok, újabb és újabb harckocsikat és gyalogosokat hozva. Dean Rockwell sorhajóhadnagy, aki az Omahaparton H-órakor LCT flottillájáról partra tette az első harckocsikat, 14.00 órakor ismét elindult a part felé. Tapasztalatai nagyjából egybeesnek azokéval a kapitányokéval, akik a követő hullámokban igyekeztek partra tenni rakományukat.

"Néhány száz méternyire a parttól, azzal párhuzamosan manővereztünk - idézte fel az eseményeket: - Kerestük, hol találunk nyílást az akadályok között. Egyszer már el is indultunk kifelé, de hozzáértünk az egyik akadályhoz, felrobbantottunk egy aknát, az meg szétvágta a görgőket, úgyhogy nem tudtuk leereszteni a rámpát."

Rockwellnek végül sikerült kijutnia, de az LCT megrongálódása miatt nem tudta partra tenni a tankokat és az utánfutókat. „Viszont legalább azokat a szerencsétlen katonákat kiszállítottuk.” Egészségügyiek voltak. "El kell mondanom - folytatta Rockwell -, hogy se előtte, se utána nem találkoztam senkivel, aki aznap cserélt volna velük. A part a szó szoros értelmében tele volt ott rekedt katonákkal, akiket nem engedett tovább az ellenség tüze. Aknavetőkkel lőtték a partot. A németeknek előre be voltak löve a tereppontok, csak úgy fröcskölt a homok meg a mindenféle anyag, mikor ezek az aknák robbantak. Na szóval partra tettük azokat a szerencsétleneket. Nagyon sajnáltuk őket, de hálát adtunk Istennek, hogy annak idején a flottához és nem a szárazföldi hadseregbe léptünk be.""

Ernest Hemingway, a *Collier's* tudósítója a hetedik hullámban érkezett a partra egy LCVP n, amelynek parancsnoka a roanoke-i (Virginia) illetőségű Robert Anderson alhadnagy volt. Hemingway afféle bádogteknőnek látta az LCVP-t. Az LCT t egy lebegő tehergondolához hasonlította. Szerinte a deszantnaszádok közül "csak az LCI-k mutattak úgy, mintha tengeri használatra szánták volna őket. Szinte már hajószerűek voltak.". A La Manche csatorna tele volt bádogteknőkkel, gondolákkal és mindenféle hajóval, "de csak nagyon kevesük tartott a part felé. Elindulni elindultak ugyan, de aztán elkanyarodtak és visszafordultak."

Miközben Anderson LCVP je a part felé igyekezett, a *Texas* a feje fölött az egyik kijárat harckocsiakasztoit lőtte. "Katonáink közül azok, akik nem voltak viaszosan szürkék a tengeribetegségtől - írta Hemingway -, meglepetve és örömmel nézték a *Texas*-t. Rohamsisakjukban olyanok voltak, mint a középkori pikások, akiknek csata közben egyszer csak egy ismeretlen és hihetetlen szörny siet segítségükre." Hemingwaynek úgy rémlett, hogy a hatalmas ágyúk "úgy robajlottak, mintha egész vasúti szerelvényeket hajgáltak volna".

Anderson elég nehezen találta meg kijelölt kikötési szektorát, a Fox Redet. Hemingway segített neki navigálni. Összevitakoztak az iránypontokon. Anderson egyszer elindult kifelé, de erős tűz alá került. "Kormányos! Forduljon meg, és sörörjünk innen a francba!", kiáltotta. "*El innen a francba!*" A LCVP visszahúzódott, és körözni kezdett.

Hemingway látta, hogy gyalogosok kaptatnak fölfelé a meredélyen. "Lassan, fáradságosan, mintha Atlaszként a vállukon hordoznák a világot [kapaszkodtak fölfelé]. Nem löttek. Csak mentek lassan... mint egy fáradt tehervonat a nap végén, amelyik otthonról újabb útra indul.

Eközben a rombolók épp hogy csak partra nem futottak, úgy lőtték a bunkereket valamennyi öthüvelykes ágyújukból. Láttam egy körülbelül méternyi darab németet, volt egy karja is, úgy repült föl magasra a levegőbe az egyik gránát gejzírjében. A *Petruska* egyik jelenetére emlékeztetett."

Anderson végül kijutott - s vele együtt a *Dorothy Dix* huszonhárom másik LCVP-je is. Hat megsemmisült az akadályokon és az ellenséges tűzben. Hemingway írja: "Fényes nappal indított frontális támadás volt, aláaknázott part ellen, ahol ezenkívül még minden elképzelhető katonai akadály fellelhető volt. A partot olyan elszántan és ötletesen védtek, amennyire katona csak védheti. A Dix-nek viszont minden egyes naszádjá partra tette a katonáit és a rakományát. Egyetlen hajó sem veszett el tengerész hibája miatt. Ami elveszett, azt mind az ellenség veszejtette el. Mi pedig elfoglaltuk a partot."y

James Roberts százados, Gerow tábornok szárnysegédje 17.00-kor lépett az Easy Redre. "Ahogy közeledtünk, tüzérségi tüzet kaptunk, a repeszek sorra terítették le a mieinket. Sokan megsebesültek, köztük az LCI-nk kapitánya is. Meghalt. Ezzel egyidejűleg fennakadtunk egy homokpadon, és még mindig mintegy százméternyire voltunk a parttól. Nagy volt a zavarodottság és a félelem, és őszintén megvallva, engem is elfogott a vakréműlet. Egy vasfedélzetbe igen nehéz gödröt ásni, egy LCI-a pedig nemigen akad fedezék."

Roberts belelépett a mellig érő vízbe, és elindult ki a partra. "A part egyetlen nagy romhalmaz volt. Mindenütt holttestek és ellátást igénylő sebesültek hevertek. Egy tankhoz érve hallottam, hogy mor

fiumért kiabálnak. A tank lángolt, a benne lévőket elemésztette a tűz. A világon semmit sem tehettem értük. Rettentően megrázó volt."

Zuhogott a gránát. Roberts amilyen gyorsan csak tudott, igyekezett elhagyni a partot. Megbízatása úgy szólt, hogy menjen St-Laurenthoz, és állítsa fel harcálláspontját. A meredélyen igyekezett fölfelé, mikor egy német rálőtt. A golyó a feje fölött futyult el. Roberts vissza akart lőni, de a karabélyá tele volt homokkal és vízzel, és csütörtököt mondott. Belevetette magát egy lövészgödörbe, és megtisztogatta. Mire végzett, a német eltűnt.

A tetőre fölérkezve senkit sem talált ott törzsszázadából, és nem talált üzemképes rádiót sem. "Nem sokat tehettem." Visszament a meredély peremére, és lenézett a tengerre. "Fantasztikus volt. Amerre csak a szem ellátott, hajó és hajó."

Hamarosan a törzsszázad más tagjai is fölérkeztek. Roberts StLaurent-tól északra alakította ki az V hadtest harcálláspontját. Valakinél voltak sátorlapok, Robert azokból ütötte fel Gerow tábornok első éjszakai szállását. Mikor 21.00 körül Gerow megérkezett, elsősorban a kapcsolatteremtés és egy esetleges páncélos ellentámadás lehetőségeit mérlegelte. Az V amerikai hadtestnek nem volt kapcsolata sem a tőle balra elhelyezkedő 50. brit hadosztállyal, sem a jobbra lévő VII. amerikai hadtesttel (és ha már itt tartunk: a pointe-du-hoci rangerekekkel sem). Az V hadtestnek egyedül kellett szembenéznie egy esetleges német ellentámadással.

Robertset elsősorban a tábornok biztonsága foglalkoztatta. A front alig fél kilométernyire húzódott a hadtest harcálláspontja előtt, ami "a hadműveleti tervezők szerint nem kifejezetten üdvöztető".

A sötétség beálltával Roberts felbontotta élelmiszersomagját, és aznap először falatozni kezdett. Később szerzett magának egy pokrócot, és egy árokba húzódott éjszakára. "Emlékszem, hogy éjfél tájban, mikor minden elcsendesedni látszott, arra gondoltam: micsoda nap volt! Ha mind ilyen cefet lesz, nem úszom meg élve a háborút."''

A németek nem indítottak ellentámadást. Rommel D-napra előkészített tervei nem léptek életbe. Ennek számos oka volt.

Először is: a németeket tökéletes meglepetésként érte az invázió. A Fortitude művelet Pas-de-Calais-ra rögzítette a németek figyelmét. Biztosak voltak benne, hogy a partraszállásra ott fog sor kerülni,

s a Szajnától északra és keletre helyezték el páncéloshadosztályaik zömét, ahonnan nem indíthattak ellentámadást Normandiában.

Másodszor: a németek nagyon meg voltak kavarodva. Légi felderítés nélkül, a hol itt, hol ott, hol mindenütt egyszerre leereszkedő szövetséges ejtőernyősökkel, az ellenállás által elvágott telefonvezetékekkel, s hogy hadsereg-, hadtest- és hadosztályparancsnokai (és néhány ezredparancsnokuk) Rennes-ben tartózkodott törzsszervezési gyakorlaton, vakon tapogatóztak, és nem volt, aki vezesse őket. A vezetők közül Rommel hiányzott a leginkább, aki La Roche-Guyon felé autózva, úton töltötte a napot - ez is beletartozott abba az árba, amit a németeknek a légi fölény elvesztéséért fizetniük kellett: Rommel nem mert repülőre szállni.

Harmadszor: a német vezényleti rendszer katasztrofális volt. Az, hogy Hitler nem bízott a tábornokaiban, s hogy a tábornokok nem bíztak Hitlerben, roppant sokat segített a szövetségeseknek. Ugyanígy Hitler alvási szokásai, és *Wolkenkuckucksheim-ábrándjai*.

Az egyetlen magas rangú főtiszt, aki helyesen reagált a válságos helyzetben, Rundstedt tábornagy volt, az *öregember*, aki csak a látszat kedvéért volt ott, s akit oly kevésre tartott Hitler és az OKW Két órával a partraszállás kezdete előtt parancsot adott annak a két páncéloshadosztálynak, amely Normandiában ellentámadásra bevethető volt, a 12. SS *Panzer-nek* és a *Panzer Lehr-nek*, hogy haladéktalanul induljon Normandiába. Katonaösztönére hallgatva cselekedett így, s arra alapozott, hogy ilyen nagyarányú ejtőernyős-akció nem lehet pusztán megtevesztő manőver (ahogy törzsének néhány tagja állította), és a tenger felől erősítést kell kapnia. Normandia alsó részén csak egyetlen ilyen hely jött számításba: a calvadosi-cotentini parteidék. Rundstedt páncélosokkal akarta várni a rohamot.

Rundstedt érvelése logikus volt, parancsai egyértelműek, a páncéloshadosztályok azonban nem tartoztak a parancsnoksága alá: az OKW tartalékai voltak. Az értékes idővel való takarékoskodás jegyében Rundstedt először parancsot adott nekik az indulásra, s csak aztán kérte az OKWV engedélyét. Az OKW nem adta meg. Jodl 07.30kor közölte Rundstedttel, hogy a két hadosztályt csak akkor lehet bevetni, ha Hitler engedélyezi, Hitler pedig alszik.

A két páncéloshadosztály várakozással töltötte a délelőttöt. Az égbolt erősen borult volt, nemigen kellett volna a szövetségeseknek re-

pülőitől tartaniuk. 16.00 volt már, mire Hitler végül megadta az engedélyt. Akkorra már felszakadoztak a felhők, Normandia fölött ott portyáztak a szövetségesek vadászgépei és bombázói, s lecsaptak mindenre, ami mozgott. A páncélosok kénytelenek voltak az utak menti erdőkbe húzódni, s ott várni, hogy a sötétség beálltával elindulhassanak a csatamezőre."

"Ennél jobb hírt nem is kaphattam volna - mondta Hitler, mikor közölték vele, hogy a D-nap elérkezett. - Amíg Angliában voltak, nem tudtuk elérni őket. Most itt vannak, és megsemmisíthetjük őket." "Z Programja volt: Salzburg közelében kellett találkozni az új magyar miniszterelnökkel; * a többi meghívott között bolgár, román és magyar diplomaták voltak. Hitler részéről dorgálás várt rájuk: nyújtsanak még többet a német hadigazdaságnak. Sugárzó arccal lépett a fogadóhelyiségbe. „Végre megkezdődött!”, kiáltotta. A talál-

kozó után Franciaország térképe fölött azt mondta Göringnek: "Itt szállnak partra... meg itt. Pontosan ott, ahol vártuk őket!" Göring nem korrigálta ezt a nyilvánvaló hazugságot.^B

Göbbelst, a nácik propagandaminiszterét 04.00-kor értesítették a szövetségesek ejtőernyős-akcióiról. "Végre, hál' istennek - mondotta. - Ez az utolsó forduló."

Göbbels és Hitler gondolkodására rávilágít Göbbels egyik szárnysegédje, aki 1944. április 10-én ezt írta naplójába: "Az összes itteni politikai és katonai megbeszélés fő témája, hogy bekövetkezik-e nyugaton a szövetségesek inváziója. Göbbels attól tart, hogy a szövetségesek még nem merik rászánni magukat. Ha ugyanis nem merik, az nekünk hosszú hónapokig tartó végtelen, kimerítő, erőnket elviselhetetlen próba elé állító várakozást jelent, Hadi potenciálunk tovább nem fokozható, ennél már csak alacsonyabb lehet. Minden egyes légítámadás csökkenti a benzinkészleteinket."⁴ Bosszantó lehetett a náciknak, hogy a szövetségesek a Luftwaffe és a Wehrmacht számára elérhetetlenül, nyugodtan gyűjthetik erejüket Angliában. Most végre a német ágyúk lőtávolságába kerültek.

Hitler azonban a védekezés helyett szívesebben csapott volna le Londonra. Volt is hozzá fegyvere: a V-1-es. Első sikeres fellövésére 1943 karácsonyának estjén került sor, 1944 júniusára már csaknem

* Sztójay Döme nyugalmazott tábornok, korábban berlini nagykövet. A szeré.

teljesen elkészült. A sugárhajtású, pilóta nélküli repülőgép egytonnás robbanófejet hordozott. Nagyon pontatlan fegyver volt (az óriási kiterjedésű Londonra kilőtt 8000-ből csak húsz százalék talált), a hatótávolsága azonban 2500 kilométer, s óránkénti hétszáz kilométeres sebessége miatt sem a szövetségesek légierije, sem légvédelme nem tudta lelőni.

Június 6-án délután Hitler elrendelte, hogy kezdjék meg a London elleni V-1-es támadást. Mint oly gyakran, ezúttal is olyan parancsot adott ki, amelyet nem lehetett végrehajtani. Hat napba telt, míg a súlyos kilövőállványokat álcázott tárolóhelyükről a La Manche csatorna partjára szállították. A támadás csak június 12-én vette kezdetét, s akkor is fiaskót hozott: a tíz felbocsátott V-1-es közül négy azonnal lezuhant, kettő nyomtalanul eltűnt, egy lerombolt egy londoni vasúti hidat, három pedig üres, nyílt térségekre zuhant.^S

Ennek ellenére a lehetőség fennállt. A szövetségesek szerencséjére Hitler nem megfelelő célpontot választott. London vaktában való bombázásával okozhatott ugyan álmatlan éjszakákat és rettegést, de közvetlen katonai hatása nem volt. Ha a V-1-eseket június 12-én az emberekkel, gépekkel, hajókkal telezsúfolt normandiai partokra és mesterséges kikötőkre irányítja, a megtorlófegyverek hatásosak lehetnek volna. (A név Göbbels ötlete volt, s kielégítette Hitler bosszúvágyát, de amíg a V-1-eseket Londonra irányították, a háború kimenetelét nem befolyásolták.)

Hitler a D-napon rosszul használta fel egyetlen stratégiai fegyverét, ugyanúgy, ahogy taktikai ellentámadásra képes erejét. Az, hogy beleavatkozott a helyszínen tartózkodó parancsnokok dolgába, éles ellentétben áll Churchill és Roosevelttel magatartásával, akiknek eszükbe sem jutott megmondani tábornokaiknak, hogy mit csináljanak a D-napon, és Eisenhowerrel, aki a döntéshozatalt az alárendeltjeire bízta.

Eisenhower június 6-án 07.00-kor ébredt. Tengerészeti szárnysegédje, Harry Butcher azzal kopogtatott be lakókocsijába, hogy a légideszant már akcióba lépett, és megkezdődött a partraszállás. Eisenhower az ágyban ült, cigarettázott, és egy cowboyregényt olvasott. Butcher érkezésekor megmosakodott, megborotválkozott, és átsétált abba a sátorba, amelyben a SHAEF hadműveleti szekciója

működött. Végighallgatta a vitát, hogy mikor adják ki a szövetségesek partraszállását bejelentő közleményt (Montgomery mindenképp várni akart vele, míg teljes mértékben meg nem győződik arról, hogy a szövetségesek ott is maradnak a parton), de nem szólt bele.

Írt egy rövid üzenetet Marshallnak, a vezérkari főnöknek, amelyben tudatta, hogy a jelek szerint minden jól megy, s hozzátette, hogy a brit és az amerikai katonák, akiket előző nap fölkeresett, lelkesek, kemények és edzettek voltak. "A csata fénye lobogott a szemükben."[~]

Hamarosan elunta a sátorban folyó állandó fecsegést, és átsétált Montgomeryhez. A brit tábornok pulóverben és mosolyogva fogadta. Nem sok időt fordíthatott a főparancsnokra, mivel másnap a La Manche csatorna túlsópartjára készült, hogy ott állítsa fel előretolt parancsnokságát. Egy rövid ideig azért beszélgettek.

Eisenhower ezután átment a Southwick House-ba, Ramsay tengernagyhoz. "A flottánál minden jól ment - jegyezte fel naplójába Butcher -, és [a tengerészek] mosolya volt olyan széles, mint bárkié, vagy még inkább szélesebb."^{""}

Eisenhower délben ismét megjelent a sátorban, ahol idegesen tanulmányozta a térképeket, s hallgatta az Omaha-partról érkező nyugtalanító híreket. Behívott néhány kiválasztott újságíró a ponyvatetős, fenyőfa oldalú helyiségbe, és válaszolt a kérdéseikre. Egyszer csak felállt kis asztala mellől, s járkálni kezdett. Kinézett az ajtón, felvillantotta híres mosolyát, és bejelentette: "Süt a nap."^{""}

Estig folytatta a járkálást; hangulata annak megfelelően váltakozott, hogy milyen híreket kapott a brit és a kanadai, illetve az Omaha és a Utah-partszakaszokról. Vacsora után korán visszavonult, hogy kialudja magát.

A legfőbb főparancsnok egyetlen parancsot sem adott ki a D-napon. Hitler kettőt is - rosszakat.

Az alkonyat leszálltával ha csak szórványosan is, de még mindig hullottak a tüzérségi gránátok az Omaha-partra. Az emberek ott ásták be magukat éjszakára, ahol tudták: egyesek a homokban, mások a védőgát tövében, mások a meredélyen, megint mások a fennsík sövényeinél. Néhány túlságosan éber katona miatt előfordultak riadók, időnként lövöldözések robbantak ki. A D-napon nem voltak arcvonal mögötti területek.

Ennek ellenére jelentősen elcsöndesedett a küzdelem. Henry Seitzler hadnagy a 9. amerikai légi hadsereg előretolt figyelője volt. Sok "heccelődésben és ugratásban" volt része, mert a légierő nem váltotta be a bombázással és a parti mélyrepülésekkel kapcsolatos ígéreteit. "Nekem persze ehhez semmi közöm nem volt, nekik meg csak kellett valaki, akit csempülhetnek. A legfőbb célom azt volt, hogy kihúzzam valahogy. Az én feladatom tulajdonképpen csak D+3 napkor kezdődött, ezzel szemben már a D-napon, H+2 órakor partra tettem, méghozzá a legrázósabb helyen, a legsűrűjében, ahol valójában nem volt megbízatásom, nem volt igazi feladatom, legfeljebb az, hogy életben maradjak, mert tartalékom sem volt."

Késő délután egy parti brigád tagjaival együtt egyszer csak rádöbrent, hogy éhes. "Kimentünk, fölmasztunk egy kiegészített LCI-re, és betörtünk a hajókonyhába. Hát az nem volt mindennapi. Semmi baja nem volt. Kicipeltünk egy csomó mindent, és nekiültünk falni a védőgát tövében. Ezek ott a flottánál tudtak élni. Volt ott csirkefilé, pulykafile, gépsonka, ami csak eszünkbe jutott. Zabáltunk, mint a disznók, mert akkorra már félig éhen haltunk."

Mikor befejezték, úgy érezték, jól esne egy kis kávé a lakomára. Az egyik szétlőtt kis faház deszkáiból tüzet raktak, vizet forraltak, és Nescafé-t készítettek maguknak.

Seitzlernek nem volt szerencséje vele. A sötétség beálltával életbe lépett egy szabály, miszerint mindenkinek a lövészgödörben kellett maradnia. Ami mozog, arra lőnek. Seitzler bélmozgását azonban nagyon felgyorsította a Nescafé.

"Úgyhogy kínos volt, elhiheti. Tudtam, hogy ha mozdulok vagy bármi neszt keltek, könnyen lelőhetnek. Nem tudtam mást csinálni, mint hogy nagyon óvatosan kicsusszantam a gödörből, óvatosan gurultam kettőt feletemben, fogtam egy üres konzervdobozt, elvégeztem a dolgomat, arrébb toltam a dobozt, és roppant lassan és halkán visszagurultam. Akciómat később a közegészségügy oltárán hozott áldozatnak minősítettem, de Nescafé azóta se megy le a torkomon."y

Másnap reggel Robert Healey közlegény (149. rohamutász-zászlóalj) és egy barátja elhatározta, hogy visszamegy a partra a hátizsákjért. Healeynek elfogyott a cigarettája, a hátizsákjában viszont volt egy kartonnyi, vízmentes csomagolásban.

"Odalent a parton... egyszerűen hihetetlen látvány volt. Mindenütt roncsok, a hullámverés meg mindenféle felszerelést sodort ide-oda. Amit ember elképzelhet, az volt ott. Találtunk teniszütőt, gitárt, golyóálló mellényt, hátizsákot, gázálcot, mindent. Meg egy fél üveg olívaolajat, azt boldogan befaltuk. Megtaláltuk a hátizsákomat is, de a cigi sajnos már nem volt benne. Visszafelé menet jött ennek az egész históriának a legemlékezetesebb része. A parton szétvetett karokkal ott hevert egy fiatal katona. Az egyik kezénél, mintha csak azt olvasta volna, egy olyan puhafedélű könyv Cornelia Otis Skinner könyve volt, *a Szívünk fiatal volt és vidám*. Ebben benne volt ennek a mi egész megpróbáltatásunknak a szellemisége. A szívünk fiatal volt és vidám, mert azt hittük, halhatatlanok vagyunk, hittük, hogy valami nagyszerű dolog részesei vagyunk, és őszintén hittük és reméltük, hogy keresztes hadjáratunk megszabadítja a világot a náci igitól."z°

26

A VILÁG VISSZAFOJTJA LÉLEGZETÉT A HÁTORSZÁG D-NAPJA

Helyi idő szerint 07.00-kor (francia idő szerint 13.00-kor) Montana állam fővárosában, Helenában három cowboy nyitott be a Mecca kávéházba. Előző nap vonultak be haditengerészethez a helenai kiegészítő parancsnokságon. Nagy hangon dicsekedtek, el voltak telve magukkal.

"Kaját, piát, figyelmes kiszolgálást!" - harsogták. A pincérnő is jól tudta, hogy a fiúk néhány óra múlva kihajóznak. Megbocsátották az újdonsült tengerészek féktelen viselkedését. "Szuper luxus" kiszolgálást kaptak, a többi vendég pedig tovább beszélgetett kávéja mellett.

Valaki bekapcsolta a rádiót. "A Szövetséges Expedíciós Erők Legfelsőbb Parancsnoksága e percben jelentette: megkezdődött a partraszállás. Eljött a D-nap."

A *Helena Independenr Reporr* munkatársa, aki szintén a kávéházban tartózkodott, később ezt írta: "A hírt először hitetlenség, majd mély csönd fogadta. Az emberek az ételről is megfeledkeztek. Senki sem hívta a pincért, hirtelen senki sem akart semmit. Csak ültek, hallgattak s töprengtek."

Míg a távirót fel nem találták, a hátszágban élőknek fogalmuk sem volt egy-egy nagy csata lefolyásáról, még akkor sem, ha azokban a percekben vívták. Az amerikaiak 1861-65-ben csak az újságok híradásaiból értesültek, amelyek alig írtak annál többet, mint hogy nagy csatát vívtak Pennsylvániában vagy Mississippiben. Napok múltán jöttek a jelentések, később meg az elesettek véget nem érő névsora. A gettysburgi és a vicksburgi csaták egy időben, azaz 1863. július első

napjaiban folytak. Nemigen akadt amerikai, akinek ne lett volna személyes ismerőse vagy rokona a csata résztvevői között. Fiaknak, férjeknek, apáknak, anyáknak, testvéreknek, unokáknak, barátnőknek, nagybácsiknak, barátoknak - mindenkinek volt oka, hogy lélegzetét visszafojtva várjon, imádkozzon, aggódjon, aztán megint csak imádkozzon és még tovább várjon.

Az első világháborúban hasonlóan fájdalmas tapasztalatokat szereztek. A második világháború idejére sokat fejlődött a hírközlés: az amerikaiak, akiknek szerettei valahol a Csendes-óceánon, Észak-Afrikában vagy Olaszországban harcoltak, a csatákkal szinte egy időben hallgatták a rádiójelentéseket, majd körülbelül egy hét múlva megnézhatték az összecsapásokról készített, gondosan cenzúrázott filmhíradókat (halott vagy súlyosan sebesült amerikai katonát sosem mutattak). Azt azonban még így sem tudhatták, hogy szeretteiknek mi lett a sorsuk. Így aztán csak imádkozhattak, hogy a postás ne kopogtasson az ajtón.

A D-napon az amerikaiak nagy többsége érintett volt. Többségük közvetlenül szerepet játszott a háború alakulásában: élelmiszertermelő gazdaként, hadiipari munkásként repülőgépet, tankot, gránátot, fegyvereket vagy éppen bakancsot gyártva, s mindazt a rengeteg egyéb cikket, amire a háború megnyeréséhez szükség volt. Az általuk gyártott fegyvereket vagy épp kötszert talán éppen akkor használták, amikor ők a híreket hallgatták.

Andrew Jackson Higgins is érezte az idők szellemét. Chicagóban tartózkodott a D-napon, onnan küldött üzenetet New Orleansba, az alkalmazottainak: "Elérkezett a nap, amelyre vártunk. Kezünk, szívünk, agyunk munkájának próbája ez. A háborús kötvények, melyeket megvásároltatok, a vér, amit adtatok, mind ott van a harcban. Lelkesítsenek bennünket a hírek, hogy a szövetségesek a mi hajóinkkal értek először partra."z

A Higgins Művek és a hadiipar dolgozói Amerika-szerte napi robotjukkal járultak hozzá a partraszállás sikeréhez. Volt állásuk, ami áldást jelentett a gazdasági válságot nemrég átvészelt korosztálynak, jól is fizették őket (noha az órabérből aligha lehetett meggazdagodni). Áldozatosan tették a dolgukat.

Polly Crow éjszakai műszakban dolgozott a Kentucky állambeli Louisville külterületén működő Jefferson Hajógyárban: LST ket gyártottak. A megtakarításaikról valami olyasmit írt katona férjének,

amiről a gazdasági válság idején legfeljebb ábrándozhatott egy fiatal pár. "750 dollárunk és három kötvényünk van a bankban, ami szép summa, és ahogy megkapom a fizetést, azt is hozzáteszem."

Tízórás éjszakai műszakban dolgozott. Napközben két éves fiát gondozta, éjjel a nagymama vigyázott a gyerekekre. Önkéntes munkát is végzett a Vöröskeresztnél. A lakásban egy másik asszonnal és anyjával élt.B

Tízezrével voltak hozzá hasonló fiatal nők. Általános volt a sietősen kötött házasság, egymillióval több a háború idején, mint amennyi békeidőben elképzelhető lett volna. Tizenéves lányok mentek férjhez, mert a fiú indult a háborúba. A korabeli erkölcsöknek megfelelően előbb pap elé kellett állniuk, csak azután lehetett szó testi szerelemről.

A gyerekek emberek elmentek a háborúba, ahol férfiakká váltak, a gyereklányok asszonyok lettek. Egyedül vagy csecsemőjükkel utaztak hidegben, kánikulában, túlzsúfolt vonatokon távoli helyekre, hogy gyakorlott szakácsnő, háztartásnő váljon belőlük; megtanultak pénzzel bánni, kocsit javítani, s mindeközben dolgoztak a hadiüzemekben, és következetesen lelkesült leveleket írtak katona férjüknek.

"Mindent megírok a papájának, amit a baba csinál - magyarázta egy fiatal anya -, és persze azt is, hogy minden a legnagyobb rendben."4

Az egyenruhás nők újdonságként hatottak a negyvenes évek amerikai polgáira. A katonai szolgálat minden területén előfordultak, de nemük miatt sokkal szigorúbban elkülönültek, mint a feketék a bőrük színe miatt. Elkülönített szervezeteik neve némi vállon veregetést sugallt: Női Kisegítő Hadtest (WAAC), Női Kisegítő Légierő, (WAAF), Női Kisegítő Repülőgép-szállító Század (WAFS), Önkéntes Vészhelyzeti Szolgálatra Elfogadott Nők (WAVES). 1944-ben a haditengerészemé) ezt a betűszót megszüntették, és helyette a Women's Reserves, a Női Tartalék kifejezést használták.

A csatákat kivéve az egyenruhás nők mindenben osztoztak a férfiakkal. Szolgáltak irodistaként, szerelőként, adminisztrátorként, rádiósként, képelemzőként, szakácsként, meteorológusként, géhás őrmesterként, berepülő és teherpilótaként, és számtalan más funkcióban. Eisenhower úgy érezte, hogy nélkülük nem győzhetett volna a háborúban.s

Nem volt könnyű dolguk. Durva, aljas tréfák céltáblái voltak, persze nem az ápolónők a sebesültek között. Úttörő nők voltak: kitartottak és győztek. Az amerikai nők részvétele a D-napon, akár a farmon vagy a gyárban, vagy éppen egyenruhában, elengedhetetlen tényező volt a támadás sikeréért folytatott erőfeszítésekben. (A II. világháború során Nagy-Britannia és Amerika teljes mértékben kihasználta a női munkaerőt. Japánban arra intették a nőket, hogy maradjanak meg hagyományos szerepüknél, és szüljenek minél több gyermeket. Németországban a hitleri romantika pénzzel jutalmazta a több gyermeket szülő nőket, és ott - legalábbis a háború legutolsó hónapjaiig - nem is vettek igénybe női munkaerőt.)

Az európai hadszíntéren szolgáló férjüket alig ismerő fiatal nőknek a D-nap különösen nagy megpróbáltatást jelentett, de akkoriban kevés amerikainak nem volt kiért aggódnia. Szinte minden amerikai ismert valakit a szárazföldi hadseregben, a légierőnél, a haditengerésznél) vagy az európai hadszíntéren állomásozó parti őrségnél. Nagyon kevesen tudták, hogy rokonuk, ismerősük a D-napon vagy később kerül bevetésre, azt azonban mindegyikük tudta, hogy az illető előbb-utóbb a frontra kerül.

Elkezdődött hát. Véget ért az előkészítő szakasz. Az Egyesült Államok elkötelezte magát, hogy a harcba veti az elmúlt három év során felhalmozott hatalmas erőt. Mindez azt jelentette, hogy a fiú, férj, szerelmes, alkalmazott, diáktárs, unokatestvér, unokaöcs vagy máris harcolt, vagy közeles ütközet előtt állt.

Helenában és New Yorkban, szerte az országban ültek, tűnődtek, rádiót hallgattak az emberek, az utcára rohantak, hogy megvegyék a legfrissebb újságokat, címlapon a francia partokkal. A hátszág hallgatott és a, háborúról olvasott. Amit az amerikaiak a D-napról hallhattak, olvashattak, kétségbeejtően szegényes volt részletekben.

A Transocean, a hivatalos náci hírügynökség adott először hírt a támadásról. Az Associated Press átvette és továbbadta. A New York Times 01.30-kor dobta utcára - még nem a beszámolót, hanem csupán a puszta hírt, elsőoldalas főcímben. A keleti parti háborús idő (KPHI) szerinti 02.00-kor a rádióállomások félbeszakították zenei műsoraikat. a villámcsapásszerű bejelentéssel: "A német rádió sze

rint a támadás megkezdődött." A németek Le Havre környékéről tengeri csatáról, a Szajna északi vidékéről pedig légi-deszant bevetésről tudósítottak (ez utóbbi félrevezető ejtőernyős akció volt). A kommentátorok siettek leszögezni, hogy a szövetséges erők nem erősítették meg a híreket, és arra is felhívták a figyelmet, hogy mindez akár a németek trükkje is lehet, akik így akarják idő előtti, elsietett támadásra késztetni a francia ellenállást.

09.32-kor Londonban (KPHI szerint 03.32-kor) a SHAEF Eisenhower rövid közleményét hozta nyilvánosságra, amelyet a tábornok sajtófőnöke, Ernest Dupuy ezredes olvasott be: "A szövetséges haderők Eisenhower tábornok parancsnoksága alatt, a légierő hathatós támogatásával, Franciaország északi partjain megkezdtek a partraszállást."

A SHAEF Eisenhower személyesen felolvasott napiparancsát is továbbította rádión New Yorkba. Csodálatos felolvasás volt, erőteljes, zengő, összefogásra sarkalló. Dél-Anglia kikötőiben a D-napot megelőzően ezt közvetítették az LST k és a szállítóhajók hangszóróin, s az amerikaiak otthon ugyanazt hallhatták, amit az invázióra készülő katonák.

A KPHI szerinti 04.15-kor az NBC egy haditudósító beszámolóját sugározta Londonból, aki elkísérte bevetésükre a 101. légideszanthadosztály katonáit. A délelőtt folyamán aztán sorra érkeztek a tengerről Londonba visszatérő riporterek beszámolói. Nagy füstről, sok hajóról és repülőgépről beszéltek, de másról alig, a partokon történekről pedig végképp semmit.

A civilek lélegzet-visszafojtva, de csalódottan hallgattak minden bejelentést. Eustace Tilley, a *New Yorker* Talk of the Town (Az egész város beszél) álnév mögé rejtő tudósítója őrjítőnek találta ezeket a híradásokat. "A rádióból áradó értelmetlen, semmitmondó hírek mindenhova elkísértek."6 Az értesülések roppant lassan követték egymást, néha órák teltek el, míg jött valami a kábeleken. A feszültség azonban hatalmas volt, az emberek szomjazták a híreket, így a bemondók jobb híján magukat és egymást ismételték.

A kommentátoroknak szörnyű megpróbáltatást jelentettek a francia helységnevek. Rájuk fért volna némi földrajzlecke. Katonaelemzés-kísérleteik a félrevezetés és a hülyeség között széles skálán mozogtak. Beszéltek, de mondandójuk alig volt. Mindenről beszéltek, csak arról

nem, ami sokakat a leginkább foglalkoztatott: a veszteségekről. Ezt tiltotta az Office of War Information (OWI), a Háborús Tájékoztatási Hatóság.

A rádiósok hebegés-habogásáért elsősorban az OWI volt felelős, de hozzájárult a SHAEF cenzúrapolitikája is. A SHAEF nem volt hajlandó kiadni az Amerikát leginkább érdeklő, legfontosabb információkat: hogy mely hadosztályok, ezredek, repülőszázadok, hajók vettek részt a partraszállásban. A partraszállás helyének meghatározásában sem voltak sokkal pontosabbak, amikor "francia partokat" emlegettek. A szigorú cenzúrát a Fortitude hadművelet fenntartásának szükségessége indokolta. Az ára az amerikaiak növekvő aggodalma volt.

Ha tájékoztatni nem is tudott a rádió, legalább lelkesített. Eisenhower napiparancsa után a norvég király szóló népéhez, majd a holland és a belga miniszterelnök, aztán az angol király Ezeket ismételték naphosszat.

A kevés hír is vigasztaló volt. Egy kaliforniai asszony írta Paul White-nak, a CBS műsorvezetőjének: "Hajnali 3 óra 21 perc van itt, a nyugati parton. Abban a szerencsében részesültem, hogy a CBS ma reggeli adásában hallottam az első rádióhíradást a D-napi partraszállásról. Minden éjszakát a rádió mellett töltök, híreket várva. Murrow londoni jelentése óta úgy érzem, hogy noha egy világnyi távolság választ el a férjemtől, nem vagyok annyira magányos, amíg önök folytatják a munkájukat."⁷

A D-napon Franklin Roosevelttel a rádió segítségével imában egyesítette a nemzetet. Az adók egész nap közvetítették az ima szövegét, amelyet aztán a délutáni lapok nyomtatásban hoztak. A KPHI szerinti 22.00-kor az elnök együtt imádkozott honfitársaival:

"Magasságos Isten! Fiaink, a nemzet büszkeségei, ma egy oly hatalmas vállalkozásba kezdtek [...]

Vezesd őket egyenes és igaz úton, adj erőt karjaiknak, bátorságot szívüknek, szilárdságot hitüknek [...]

Ezek az emberek ma messze járnak a béke útjaitól. Nem a hódítás vágya vezeti őket harcra. Azért küzdenek, hogy visszaszorítsák a hódítókat. Hogy felszabadítsanak [...] Minden vágyuk, hogy véget érjen a harc, és visszatérjenek otthonukba.

Néhányuk soha nem jön meg. Öleld őket kebledre, Atyánk, fogadd őket, a Te hős szolgálóidat a Te királyságodba [...]

És adj nekünk hitet ó, Urunk! Hogy hinni tudjunk Tebenned, fiainkban és egymásban [...] Legyen meg a Te akaratod, Mindenható Isten. Ámen. ""

Eustace Tilley, a *New Yorker* munkatársa így írt: "A D-nap egyedülálló élmény volt, a történelem lenyűgöző pillanata."

Sétája közben a Times Square-re is eljutott, ahol a tömeg egy villanyújságot olvasott. "ÉS EGY NÉMET ÁGYÚ MÉG TÜZEL", írták a felvillanó-kialvó izzók. "Senki sem gondolta, hogy egyetlen német ágyú is lényegtelen lenne." A *New York Times* riportere azt írta, hogy "emberek álltak a járdaszélen vagy a kis háromszög minden oldalán, a kirakatoknál és az éttermek előtt szakadatlan fölfelé nézve, hogy a partraszállási hírek egyetlen betűjét se mulasszák el."

Tilley egy körülbelül százfős csoporttal találkozott a Rialto Színház előtt. "Egy csomóba gyűlve beszélgettek az elmúlt huszonöt év történelméről. Mindenki türelmesen kivárta, hogy elmondhassa véleményét, és épp csak olyan hangerővel, amekkorára szükség volt. (...) Komolyan folytatták akkor is, amikor otthagytam őket." Az egyik rádió stúdiójába ment, ahol "színészek ácsorogtak a folyosókon, kissé kiborulva, hogy félbe kellett szakítaniuk a soros szappanoperát".

A rádióban ismét végighallgatta az Eisenhower-felvételt. "Eisenhower tábornok szavai egyet jelentenek a D-nappal, s hiszem, így maradnak meg emlékezetünkben. Egy öregasszony a Modern Múzeumban egy szögletes, faülökés széken ülve olvasta fel a tábornok üzenetét jó néhány körülötte csoportosuló idősebb asszonnak. "Mindazokhoz szólok, akik szeretik a szabadságot, és velünk vannak", olvasta vékony hangon; borzongás futott át az egybegyűlteken."

New York City 1944. június 6-án a nyüzsgő, virágzó városok életét élte. Mindenkinél volt dolga, pénze pedig több, mint kapható áru. Szinte lehetetlen volt lakáshoz jutni, mintha megsokszorozódtak volna az emberek. A szórakozóhelyek és a mozik tömve voltak. A Broadway tavaszi évadja sikert hozott, olyan művek és fellépések fémjelezték, mint Richard Rodgers és Oscar Hammerstein *Oklahomája*, Paul Robeson az *Othelló-ban*, Milton Berle a *Ziegfeld Follies*-ben és Mary Martin a *One Touch of Venus* (Vénusz érintése; zenéjét Kurt Weil szerezte, szövegét S. J. Perelman és Ogden Nash írta, s Elia Kazan vitte színre Agnes de Mille koreográfiájával).

A Broadway a D-napon bezárt. A színészek a *Stage Door Canteen*-be mentek, hogy még eljátsszanak egy-két jelenetet a katonáknak. Csak egyetlen asztal, az "Angyalok asztala" volt civileknek fenntartva: "azoknak, akiket mérsékelten fedelmi bőkezűségük feljogosított a Canteenbe való belépésre". A hozzájárulásokat katonai segélyszervezetek kapták.⁸

A *New York Daily News* a vezető cikkek helyén az Úr imádságát hozta. A *New York Daily Mirror* kihagyta összes hirdetését, hogy helyet biztosítson a partraszállásról érkező híreknek.

A boltok bezártak. A Macy áruház délben becsukta kapuit. Mégis nagy tömeg állt körülötte, mert az áruház felszereltetett egy hangszórót, amely a rádió műsorát harsogta. Amikor az egyik bemondó felolvasott egy kommunikét, amely a korai örömtől óvta az amerikaiakat, a *New York Times* riportere szerint "az emberek elcsöndesedtek, az arcok elkomorodtak".

A Lord & Taylor áruház ki sem nyitott. Walter Hoving elnök nyilatkozatában közölte: háromezer alkalmazottját hazaküldte, hogy imádkozzanak. "Az áruház zárva tart - jelentette be. - Az invázió megkezdődött. Minden gondolatunk a harcolóké. Zárva lesznek ajtóink, mert tudjuk, hogy dolgozóink és a

vásárlóink, akiknek szerettei e percben is harcolnak, ezt a napot az értük szóló imának, a reménynek szeretnék szentelni.""

Baseballmeccsek és versenyek maradtak el. Arthur Daley rovatában, a *Sports of the Times*-ban arról elmélkedett, hogy nem kellene-e minden sporteseménynek elmaradnia, míg a háború el nem dől. "A partraszállás sokkoló hatása egyszer elmúlik, elapad az az ellenállhatatlan vágy, hogy fülünket a rádióra tapasztva habzsoljunk a legfrissebb híreket. Az emberi léleknek újra szüksége lesz szórakozásra, amely elvonja figyelmét a háborúról; kell majd a mozi, a színház és sok más mellett persze a sport is." Daley úgy érvelt, senki sem rosszolja, hogy míg mások meghalnak a harctéren, "a fiatalok játszadoznak, mert mindenki tudja, hogy a baseballjátékosok mind kamaszok vagy túlkorosok. Az egész 1941-es élvonal, emlékeztette olvasóit, egyenruhát öltött, s noha az utánpótlás nem valami jó, szerinte a szezon csak "legyen olyan színvonalas, amennyire csak lehetséges. Végére is a baseball amerikai életformánk része, és egyebek között ezért is harcolunk.".'z

A Wall Streeten nem állt meg az üzleti élet. A New Yorki Tőzsdén a nyitáskor kétperces néma imát tartottak, aztán mindenki tette a dolgát. A *Wall Street Journal* június 7-i számában ilyen címetek lehetett olvasni: AZ INVÁZIÓ HATÁSA; A HÁBORÚS GAZDASÁG VÉGÉNEK KEZDETE; ÚJ PROBLÉMÁK ELŐTT AZ IPAR. Vagyis: tegyük helyükre a dolgokat.

A piac mintegy két hónapos "inváziós izgalmat" élt át. A *eme* magazin szerint: "A New Yorki Tőzsde minden D-napi pletyka hallatán megremegett, de a D-napon összeszedte magát: 1. Az év legforgalmasabb napját bonyolította le: 1193080 részvény cserélt gazdát; 2. A Dow Jones ipari index az 1944-es év új csúcsát érte el 142,24 ponttal." Az AT&T, a Chrysler, a Westinghouse, a General Motors, a Du Pont részvények új rekordot jegyeztek.-;

A Wall Streetet, mint rendesen, a jövő érdekelte. Ahogy a *Journal* fogalmazta: "Az invázió megnyitotta az utat a békegazdálkodásra való visszatérés előtt." Amint egyértelmű lesz a partraszállás sikere, "lehetővé válik a civil gazdálkodáshoz való részleges visszatérés. A szerződéssemmisítések száma növekszik, munkaerőt, nyersanyagot, eszközöket szabadít fel új fogyasztási cikkek gyártásának elindításához. Ha minden a tervek szerint halad, mindez két-négy hónapon belül bekövetkezik.".'4

(E túlzott optimizmus következményeit viselték az amerikai katonák 1944 decemberében. A nyár folyamán kevesebb tüzéségi lövedéket rendeltek, s a belgiumi német ellentámadás kezdetén az amerikai ütegek erős lőszerhiánnyal küszködtek.)

A *New York Times* pénzügyi rovata hazafias színezetet adott a Wall Street napjáról szóló cikkének: "A tőzsde vásárlási rohama a bizalom tisztelgése volt a szövetséges inváziós erők előtt. [...] Továbbra is a járműipar vonzza a legnagyobb spekulációs keresletet, de más, komoly háború utáni reményekre jogosító iparágak is élvezői az árfolyam-emelkedésnek.""

A New York-iak, akiket a jövő kérdéseinél jobban érdekelt a jelen, csak úgy tódultak az Önkéntes Polgári Védelem Fifth Avenue-i központjába. Mindenben segíteni akartak: sebesültápolásban a Vöröskeresztnél és egyéb szolgáltató központoknál, kötszersomagolásban, szemvizsgálatoknál, árakat ellenőrizni az Árhivatalban, önkéntes munkaköröket vállaltak városszerte. Soha nem látott számban adtak vért.'

03.40-kor Fiorello La Guardia polgármester nyilatkozott az újságíróknak Gracie Mansionben: "Csak várunk a hírekre és imádkozunk. Életünk legizgalmasabb óráit éljük.""

A *New York Times* június 7-i szerkesztőségi vezércikke a D-nap távlatait kívánta megmutatni. "Elérkeztünk a pillanathoz, amire születünk. Testünk, lelkünk legnagyobb próbája előtt állunk. A magunkban, az emberiségben való hitünk érettségének vizsgálja előtt [...] Imádkozunk a fiúkért, akiket ismerünk, imádkozunk az ismeretlen fiúk millióiért, akik éppen úgy a mieink [...] Imádkozunk hazánkért [...] Az ügy magáért mond imát, mert az magának Istennek ügye, aki szabadnak és egyenlőnek teremtette az embert.""

New Yorktól északra, a West Point-i katonai akadémián diplomaosztó ünnepséget tartottak. A frissen végzettek között volt John Eisenhower kadét is, az összegyűlt családtagok között pedig Mrs. Dwight D. Eisenhower. Június 3-án Eisenhower tábornok ezt írta Portsmouthból a feleségének: "Ezt az üzenetet valószínűleg nem sokkal azután kapod kézhez, hogy Washingtonba érkezel (West Pointból). Mit nem adnék, ha veled és Johnnal lehetnék, de *c'est la guerre*. Annyi a dolgom, hogy csak a szerencsének tudható be, hogy emlékszem a napra, mikor kapja meg a diplomáját.""y

Mamie a *New York Post* egyik riporterétől kapta az első hírt a Dnapról, aki a West Point-i Thayer szállodában hívta fel. "Partraszállás? - kiáltott fel Mamie. - Hogy állnak?"

Június 9-én Eisenhower táviratot küldött neki. Szokásához híven, semmit sem eltúlozva írta: "A KORÁBBI TERVEK MIATT NEM LEHETTEM VELED ÉS JOHNNAL HÉTFŐN, DE RÁTOK GONDOLTAM, ÉS REMÉLEM, JÓL ÉREZTÉTEK MAGATOKAT A CSALÁDDAL EGYÜTT SOK

SZERETETTEL KÜLDÖM EZT AZ ÜZENETET, MIVEL LEVÉLRE MOSTANÁBAN NINCS IDŐ, ÉS EGY IDEIG NEM IS LESZ, DE TUDOM, TE MEGÉRTED."

(Hétfő június 5. volt. Eisenhower emlékezett rá, hogy John az eredetileg június S-re kitűzött D-napon kapta meg diplomáját, de összekeverte a dátumokat.)Z°

New Yorkban és az egész országban szóltak a harangok, köztük a legnagyobb, a Szabadság Harangja (Liberty Bell), amelyet 1835. július 8-án, John Marshall főbíró temetésekor húztak meg utoljára. A

D-napon reggel hétkor Bernard Samuel philadelphiai polgármester kondította meg egy fakalapáccsal: egész Amerika hallhatta a rádióban. Aztán imát mondott.

Mindenki imádkozott. Sokan napi teendőik kezdetén hallották az első hírt a partraszállásról. Mikor ismét lélegzethez jutottak, halk imát mondtak. Mások az éjszakai műszakban a futószalag mellett hallották a hangszórókat. Férfiak és nők álltak meg a gépek mellett, imádkoztak, majd megújult odaadással folytatták a munkát.

Az Egyesült Államokban és Kanadában az Atlantitól a Csendesóceánig, a Jeges-tengertől a Mexikói-öbölhöz zúgtak a templomharangok. Nem győzelmi vagy ünnepi harangszó volt ez, csak emlékeztető a nemzet egységére, felhívás közös imára. Minden templomban és zsinagógában soron kívüli istentiszteletet tartottak. A templomok padjai megteltek hívőkkel.

Washingtonban Pershing tábornok, az első világháborús amerikai expedíciós haderő parancsnoka kijelentette: "26 évvel ezelőtt az amerikai katonák a szövetségesekkel karöltve élethalálharcot vívtak a német ellenséggel. [...] Az 1917-18-as katonák fiai ma felszabadító háborúban vesznek részt. Szabadságot kell vinniük a rabszolgasorba taszított népeknek. Őszintén hiszem, hogy hős fegyvertársaikkal csatákat nyernek, és övék lesz a végső győzelem."Z'

A Capitolium épülete körül politikusok sűrögtek. A D-napon szavazták meg 305:35 arányban Walter Short vezérőrnagy és Husband Kimmel ellentengernagy hadbíróság elé állítását, hogy végre megállapítsák, ki a felelős a Pearl Harbour-i katasztrófáért. "Politika", vallotta meg az egyik képviselő. A demokraták (akik elleneztek a tárgyalást, de tudták, hogy nem szavazhatnak a két éve halogatott döntés ellen) azzal vádolták a republikánusokat, hogy kampányfogást csináltak az ügyből Roosevelt elnök ellenében. A republikánusok (akik támogatták a tárgyalást, és egy emberként a döntés mellé álltak) úgy érveltek, hogy a demokraták az ügy mindenfajta lezárását az elnökválasztás utánra próbálják halasztani. Mindkét vád igaz volt.

Délután Roosevelt sajtókonferenciát tartott. A több mint száznyolcvan tudósító majdnem teljesen betöltötte az elnöki irodát. A *New York Times* munkatársa szerint: "Mr. Roosevelt szeme fáradtságról árulkodott, de mosolygott. Ingujjban ült asztalánál, fekete csokornyakkendőt viselt. Sárga borostyánszipkából szívta cigarettáját.

- Mi a véleménye az invázió fejleményeiről? - kérdezte egy újságíró.

- Minden a tervek szerint alakul - válaszolta mosolygva az elnök."

Azzal folytatta, hogy Eisenhower tábornok jelentése szerint a németek mindössze két rombolót és egy LST-t süllyesztettek el, a repülőket vesztesége pedig egy százaléknál is kevesebb.

Továbbá: Eisenhower tábornok maga döntötte el a helyet és az időpontot. Sztálin a teheráni találkozó óta ismerte és helyeselte a tervet. A második front megnyitása egy éve még ember- és anyagihiány miatt lehetetlen lett volna. A háború persze nincs még lefutva, még az invázió sem fejeződött be, a túlzott önbizalom nem időszerű.z.;

A konferencia után Roosevelt King tengernaggyal és Marshall tábornokkal tanácskozott. Az ő Olümposzi magasságú szintjükön, messze a fronttól nemigen tudtak többet mondani, mint amiről a rádió híradásai szóltak. Az Ovális Irodából (az amerikai elnök dolgozószobájából) távozó Marshallt egy újságíró megállította, és megkérdezte, hogy az íróasztalánál töltötte-e az éjszakát.

"Nem - válaszolta a tábornok, aztán elmosolyodott, és azt mondta: - A munkát már korábban elvégeztem."z4

A virginiai *Bedford Bulletin* Mrs. H. M. Lane imáját közölte: "Atyánk, mindennek Teremtője! A szépség, ami a legkorábban hal meg, az él a legtovább. Ki ne látná fiaink áldozatának szépségét? És ha ők nem tudják megőrizni magukat, mi emlékezetünkben örökre őrizzük, halhatatlanná tesszük őket."

Egy újságíró írta a *Bulletin*-ben: "Az invázió híre a Bedford megyei otthonok százaiban okozott aggodalmat, mivel sok fiú, férj és fivér szolgál az Angliában tartózkodó hadseregben. A jó öreg A század [116. ezred] már két éve gyakorlatozik, és valószínűleg az első partraszállók között van, s Bedford megyei fiúk százai fognak még csatába vonulni, s néhányan közülük talán meg is sebesülni." Megjegyezte, hogy a templomok dugig megtelnek a rendkívüli istentiszteleteken.

Egy hónappal később, július 6-án jelentette a *Bulletin*, hogy D-napi teljesítményéért az A század "magas elismerésben" részesült, majd így folytatta: "Halálos áldozatokról eddig nincs hír, de a kormány még nem adott ki pontos jelentést a veszteségekről. Nem csekély a nyugtalanság, mivel csak remélni lehet, hogy mindannyian épségben jutottak túl a partraszállás nehézségein és az azt követő harcokon."

A *Bulletin* július 20-i száma megírta, hogy az elnök a harcokkal kapcsolatosan név szerint is említette a 116. ezredet, s ugyanakkor jelentette, hogy július 19-én tizenegy család kapta meg a szörnyű hírt, hogy fia június 6-án elesett. És nyilván nem ez volt az végső jelentés. A szerkesztő írta: "Úgy haltak meg, ahogyan azt szabad embereknek tenniük kell: hőiesen, félelem nélkül. Tudták, mi vár rájuk. De nem bújtak el, nem haboztak, senki sem próbálta sorsát elkerülni."zs

(Az Omaha-partra néző normandiai amerikai temetőben és emlékhelyen a normandiai partraszállás 9386 amerikai hősi halottja közt tizenegy bedfordi fiú is nyugszik. A gyönyörű temetőt az Amerikai Háborús Emlékmű Bizottság tartja tökéletes rendben. Nincs idelátogató amerikai, akit könnyeivel küszködve is ne töltene el büszkeség. A kör alakú kápolnában így vigasztalnak a márványba vésett szavak: "Ne csak elmúlásukra, szellemük dicsőségére is gondolj.")

New Orleansban a patinás Szent Lajos-székesegyház kedden az első kora reggeli misétől az esti áldásig tele volt. Egy ejtőernyős anyja egy rendőr mellett imádkozott. Az előbbinek egyetlen gyermeke, utóbbinak két fia szolgált "odaát". A Könyörületes Szűz szobra előtt egy csinos, fiatal menyasszony térdelt, egy közeli padban szabadságos tengerész imádkozott.

A Canal Street-i üzletek tulajdonosai három hónapja készültek a D-napra, ám amikor végre elérkezett a nagy nap, áru helyett inkább hadikötvényeket kínáltak. Az ötletet más városokban is átvették. Hazafias dalok és felhívások töltötték be a Canal Streetet. A hadikötvények rekordgyorsasággal találtak gazdára.

Egy asszony tíz- és ötcentesekben számolta le a 18 dollár 75 centet: "Arra gyűjtöttem ezt a pénzt, hogy hadikötvényt vegyek az invázió napján. Remélem, boldogan emlékszem majd erre a napra. A férjem az ejtőernyősöknél szolgál, Angliában várja ezt a napot."z~

A Vöröskereszt vradó központjánál addig soha nem látott tömeg várakozott, ugyanígy az önkéntes polgári szolgálatok központjai előtt; abban a városban pedig, ahol egyébként minden alkalmat kihasználnak, hogy díszfelvonulásokat tartsanak, nem volt felvonulás. Mint a *Times Picayune* megállapította: "New Orleans a V-napra [Victory Day - a győzelem napja] tartalékolja parádéit."

Andrew Higgins arra figyelmeztette dolgozóit, hogy hosszú még az út, és nemcsak Európában. "Nem lesz lazítás, míg csapataink Japánban partra nem szállnak."z'

Ottawában Mackenzie King miniszterelnök jelentette az alsóházban, hogy a partraszállás jól halad, de arra is emlékeztetett, hogy sok még a tennivaló. Gordon Graydon, az ellenzék vezére elmondta, hogy ezen a napon nem volt véleménykülönbség. A francia nyelvű Maurice Lalonde képviselő üdvözölte, "hogy a történelmi harangszó Franciaország felszabadulását jelezte".

A D-napon Kanada - akárcsak az Egyesült Államok - olyan egységes volt, mint addig soha. Ezen a napon francia és angol származású kanadaiak számára ugyanaz volt a tét és a cél. M. Lalonde engedélyt kért az alsóháztól, hogy elénekelhessék a Marseillaise-t. A kanadai parlament történetében először fordult elő, hogy mindenki együtt énekelt: előbb a Marseillaise, majd az Isten, óvd a királyt hangzott fel.

Az Ohio állambeli Columbusban James Rhodes polgármester utasítására légvédelmi és gyári szirénák zúgása szólított esti fél nyolckor imára. Öt percre az egész város mozdulatlanúságba dermedt: megálltak a kocsik, a buszok, a teherautók, a gyalogosok, és imádkoztak az emberek.zy Columbusban is rengetegen adtak vért; a gyári teljesítmények megugrottak, a hiányzások száma csökkent, a templomok tele voltak. Mikor a Vöröskereszt felhívást tett közzé: "Franklin megye minden asszonya azonnal menjen a körzeti kötszergyártó állomásra", csak úgy özönlöttek az önkéntesek. A Vontató-, Teherautó- és Felszerelésgyár egész oldalas hirdetést jelentetett meg a *Columbus Star*-ban, szalagcíme és rövid szövege ez volt: "A következő állomás: Berlin. Ma eljött az ideje, hogy feltegyük magunknak a kérdést: elég-e, amit teszünk? Ha találkozna valakivel, aki ott volt, mondhatnám-e a szemébe nézve, hogy én is megtettem a magamét?"30

* * *

A milwaukee-i vöröskeresztes vradó központot elárasztották a vradók. A nevadai Renóban bezártak a kártyabarlangok, és mindössze tizenhat házaspár, a rendes napi átlag tíz százaléka kívánt elválni. Máshol az amerikai élet árnyoldalai is érvényesültek. Cincinnati-ben a Wright Aero-nautical Corporationnél négyszázötven ember sztrájkjával megbénította a gyárat. Az ok az volt, hogy hét néger munkást áthelyeztek egy korábban teljesen "fehér" műhelybe. William Green, az Amerikai Munkásszövetség elnöke arra kérte az amerikai dolgozókat, hogy érezzék magukat az inváziós erők részének, és "minden körülmények között"

álljanak helyt munkahelyükön. Az alabamai Birminghamben a News jelentette, hogy a Republic Steel ezeröttszáz munkása vadsztrájkba kezdett. A News szerkesztői dühöngtek - a szakszervezeti tisztségviselők nemkülönben. "A fene egye meg a sztrájkolókat", mondta az Amerikai Munkásszövetség helyi elnöke. "Elképzelhetetlen, hogy egy ilyen nagy napon dolgozók maradjanak el munkahelyükről." A georgiai Mariettában hajnali háromkor rendőrségi és gyári szirénák riasztották az embereket. "Sokan hisztérikus rohamot kaptak a sorozatos szirénázásoktól", jelentette az *Arlanra Constitution*. "Nem kevésbé szirénázó rendőrkocsik robogtak át a lakónegyedeken."

Ralph Jones rovatvezető a saját felesége tipikusnak nevezhető szavait idézte. Angliában állomásozó fiuk talán már Normandiában volt. "Még ha meg kellene is halnom, szeretnék részt venni a partraszállásban - mondta Mrs. Jones. - Ez minden idők legnagyobb, legnagyobb és leglátványosabb vállalkozása."

Némi szünet után folytatta: "Nem lehet, hogy minden pillanatban Ralphért aggódjak. Ha így lenne, meg is örülnék. Ő sincs nagyobb veszélyben, mint más anyák fiainak százezrei."~2

A montanai Missoulában "mindenütt vitatkoztak, de a hírek fontossága érezhetően csillapítótag hatott".B'

A helenai katonai kórházban egy mankós katona mondta: "Hát ez az, testvér! Most jól megszalasztottuk őket!" - Egy fekvő társa hozzátette: "Mit nem adnék, ha ott lehetnék!"

Csend támadt a kórteremben, majd ismét a mankós katona szólalt meg, immár lelkesedés nélkül: - Aha. - Aztán elgondolkodva hozzátette: - Lefogadom, pokol volt az a part. Különb tűzijáték lehetett ott, mint nálunk július negyedikén."B4

Atlanta közelében, a lawsoni közkórházban sebesült német hadifoglyok a hírek hallatán gúnyos nevetésben törtek ki: "Csak várjatok! A főparancsnokság egy-két kilométernyire beengedi a szövetségeseket, aztán a Párizs mellett állomásozó SS elit egységekkel megfutatítja őket!"B'

A texasi Dallason hazafias hangulat lett úrrá. Egy baleset sérültje és egy mentőautó-vezető segítette világra Mrs. Lester Renfrow kislányát. Az asszony a szirénázást hallva megkérdezte, miért szólnak. A hírek hatására kislányának az *Invasia* Mae Renflow nevet adta.3~ A virginiai Norfolkban Mrs. Randolph Edwards június 6-án született lánya a *Dee Day* Edwards nevet kapta.B'

Június 4-én Mollie Panter-Downes írja londoni levelében a *New Yorker* hasábjain: "Egyik napról a másikra élünk, és mindenki a nagy napot várja."

Panter-Downes leírja, hogy számára érthetetlenül, de megugrott a temzei csónakbérletek száma, és rekordnagyságú tömeg szurkolt a Lord pályán rendezett krikettmeccsen. Ezt követően egy angliai háborús jelenségről számolt be: a sokszor bosszantó és nemritkán költséges tiltásra, amely a rádió és az újságok időjárás-jelentéseire vonatkozott. Májusban fagyok tették tönkre a híres Uale of Evesham-i eper- és szilvatermést. "A gyümölcstermelők igencsak bánták, hogy még ez egyszer sem enyhült a hatóságok titkolózása, s nem kaptak időjárási előrejelzést, ami a gyümölcs egy részét megmentette volna."

A veszteség komolyan sújtotta a brit élelmiszer-gazdaságot, a szárazság miatti kevesebb széna miatt pedig a tejtermelés is csökkent. Panter-Downes úgy gondolta, hogy az időjárás lesz a témájuk az általa meglátogatandó falusi ivók vendégeinek is, de ehelyett "legalább annyit beszéltek az invázióról, mint a londoni klubokban és sörözőkben".

Június 6-án Panter-Downes olyan dolgot vett észre, ami más kommentátorok figyelmét elkerülte: "A D-nap az angoloknak akár Dunkirk-napot is jelenthetne. A nagyszerű hír, hogy brit katonák ismét Franciaország földjére léptek, arra is emlékeztetett, milyen fájdalmas volt, mikor négy évvel ezelőtt elhagyták azt. Nem ünnepeltek. Alapjában az érződik az utcákon, hogy az emberek nem beszélnek. Mindenki várakozásteli csendbe burkolózik. Önmaga csendjébe.";~

Az üzleti élet nagyon lelanyhult. A taxisofőrök szerint a D-nap a hónap legrosszabb napja volt. A színházak és mozik fél házak előtt játszottak, ami 1944-ben hallatlan eseménynek számított. A sörözők sem voltak tömve. A londoniak otthon maradtak. "A jelek szerint mindenki úgy érezte, hogy aznap este magában kell a dolgokat végiggondolnia."

Vidéken "minden más... teherautók az utakon, felszerelés a vonatokon. Minden frontra tartó dzsip és félláncfalpas aggódó törődés tárgya lett.

A gazdálkodók, akik szénájuk érdekében felhős égre vágytak, most tiszta, kék eget kívántak fiaiknak, akik égen, földön harcoltak a Csatorna túlsópartján. Az asszonyok, akik vasúti csomópontoknál frontra induló csapatok mellett mentek el, "nem tudták: integessenek és éljenezzenek, vagy sírjanak. Volt, hogy mind a hármat tették."

VI. György rádiószózatot intézett a nemzethez. "Négy éve - kezdte -, népünk és birodalmunk hátát a falnak vetve, egymaga állt szemben a túlerővel. Ma megint a legnagyobb próba vár ránk, de ezúttal már nem az életben maradásunkért, hanem egy jó ügy végső győzelméért vonulunk harcba."

A király tudta, hogy minden alattvalója hallgatja, s tudta azt is, hogy köztük az anyák és feleségek külön figyelmet érdemelnek. "A királynő velem együtt küldi nektek ezt az üzenetet - mondotta. Osztózik asszonyaink ez idő szerinti törődésében és aggodalmában, és tudja, vele együtt sokan Istenben találnak újult erőt és megnyugvást."

A király imára szólította népét. "E történelmi pillanatban nyilvánvalóan nincs közöttünk olyan ember, akinek e nagy keresztes hadjárat kezdetén ne lenne ideje [...] együtt imádkozni a nemzettel, s talán az egész világgal."

Az alsóház folytatta munkáját. Az első kérdést az oxfordi Hogg képviselő tette föl. „Vajon a hadügyminiszter úr biztos-e benne, hogy a hadseregben mindenki tudatták, hogy ha a 2626. számú törvényjavaslat nem megy át megfelelő időben, abban az esetben akár szerepelnek a régi nyilvántartásban, akár nem, nem szavazhatnak a következő általános választásokon; továbbá van-e tudomása a mi

niszter úrnak arról, hogy milyen széles körben osztották szét az egységeknél a szóban forgó törvényjavaslatot?"

A hadügyminiszter, John Grigg, tízperces beszédben nyugtatta meg a kérdezőt.

Egy másik képviselő azt tudakolta, tervezi-e a miniszterelnök, hogy a német háborús jóvátételből, mintegy a Monte Cassinó-i apátságot elfoglaló hősök emlékműveként, tervezi-e az épületegyüttes teljes újjáépítését. Clement Attlee munkáspárti képviselő, a háborús kabinet tagja erre azt válaszolta, hogy "korai lenne még ilyen felvetésekkel foglalkozni". Oliver Stanley ezredes, gyarmatügyi miniszter arra emlékeztette a Tisztelt Házat, hogy "a gyarmatokon az emberek hatalmas tömegei kénytelenek elborzasztó körülmények között élni. A gyarmati népek életszínvonalát emelni kell!". Attlee egyéb kérdésekre válaszolva, a háború utáni gondok súlypontját a gyarmatokról az anyaországra tette át. Sürgette, hogy határozzák meg a férfiak és nők egyenlő bérezésének kérdésében felállítandó királyi bizottság összetételét és programját.

John Grigg sajnálatos bejelentést tett az öt vagy több éve tengerentúlon szolgáló férfiakkal kapcsolatban. "Legnagyobb sajnálatomra legalábbis most, emberhiány miatt ezeket a férfiakat a korábbi hat helyett három hónap itthoni tartózkodás után kell visszaküldeniük."

Egy képviselő arra szólította fel a pénzügyminisztert, tegyen róla, hogy az Irodai Takarítók Szövetségének tagjaira e minőségükben utaljanak, ne pedig bejárónőként, amint arra a szövetség kétezer-négyszáz tagja panaszkodott. A miniszter válaszában elhangzott: a jövőben a "takarító" megnevezést fogják használni.

Ahogy a hangnem veszített komolyságából, úgy nőtt a feszültség. Híre járt, hogy a *nagy ember*, a miniszterelnök e számára legnagyobbik napon megjelenik az alsóházban.

Délutánra várták.

Mire Churchill a terembe lépett, minden hely foglalt volt, a képviselők várakozásteljesen hajoltak előre. Nem annyira Churchill ékeesszólására voltak kíváncsiak, mint a hírekre, amelyekkel szolgálhatott.

A mester eljátszadozott közönségével. Rómával kezdte. Nyilvánvalóan jól érezte magát régi haditudósítói szerepkörében. (Raymond Daniell azt írta a *New York Times*-ban: "még mindig az ország legjobb tudósítója".) Tizenöt percen át részletezte Róma elfoglalását,

majd az esemény jelentőségét. Mindez persze szívesen hallgatott hír volt, az a fajta, amelyet egy miniszterelnök szeret elmondani a képviselőknek, de azok most a padot kaparták türelmetlenségükben. Azt akarták hallani, mi van a La Manche csatorna túloldalán.

Churchill végre erre is rátért. "Azt is jelentenem kell, hogy az éjjel és a kora hajnali órákban a kontinensen partra szállt erőink első hulláma. A parancsnokok jelentései szerint eddig minden a terveknek megfelelően halad. És micsoda terveknek megfelelően! A part különböző szakaszain a partraszállás jelenleg is folyik - mondotta. - A partvédő ütegek tüze lanyhult. Az akadályok a vártnál kevésbé nehéznek bizonyultak."

Nagy taps közepette távozott. Négy órával később új értesülésekkel visszatért. "A vártnál jóval kisebbek a veszteségeink. Túl vagyunk a veszélyeken és nehézségeken, amelyek tegnap ilyenkor még rendkívül fenyegetőnek tűntek. Az időjárás miatt hatalmas volt a kockázat, de Eisenhower tábornok lélekjelenléte minden különösen nehéz, kiszámíthatatlan helyzetben egyformán megmutatkozik."

Beszámolt a Pegasus-hídnál történekről, John Howard őrnagy akciójáról, arról is, hogy "a brit csapatok tizenöt kilométernyire, Caen városáig nyomultak be a szárazföldre".

Churchill gyakorta mondogatta, hogy a háborúk első áldozata nem más, mint az igazság. Derűlátó beszámolója időnként igazolta e mondását, amikor azonban a légideszantcsapatok hadmozdulatairól szólva azt állította, hogy olyan hatalmas volt, amelyet még nem látott a világ, igazat mondott.⁴

Londonban Edward R. Murrow-nak ez a nap a csalódás napja volt. A CBS megbízásából számtalan tudósító munkáját kellett összehangolnia, s ő szerkesztette a SHAEF-től és más forrásokból származó

jelentéseket. Szívesebben lett volna Franciaországban. Csak növelte fájdalmát, hogy a rádióriportereknek nem volt sok közvetítenivalójuk: sem a parton, sem a hajókon nem szereltek fel hordozható adókat. A partra szállító naszádokról szárazföldre lépő rádiótudósítók, mint Bill Downs, Larry LeSueur és Charles Collingwood, nem tudtak közvetíteni.

Végül június hetedik napja reggelén (New Yorkban még június hatodik napjának 23. órája volt) Murrow megkapta, amire vágyott: egy felvételt, amely hajnalban, közvetlenül a francia partok előtt

készült, és egy kishajó vitte Londonba. "Gondolom, ez a kedvükre lesz", mondta New Yorknak Murrow. Az anyag Georg Hicksnek, az ABS munkatársának riportja volt, az *Ancon* fedélzetéről küldte. A hajók támadásáról tudósított, s közben a háttérben hallatszott a német ütegek és a szövetséges hadihajók tűzpárbaja. Ez a csatazaj által hitelesített közvetítés a legtöbbet hallgatott D-napi beszámoló lett.⁴²

Stülpnagel tábornok, Párizs katonai parancsnoka bejelentést tett közzé a Francia Rádióban: "A német katonák parancsot kaptak, hogy mindenkit lőjenek agyon, akit a szövetséges partra szálló erőkkel való együttműködésen érnek, vagy aki szövetséges katonáknak, tengerészeknek, repülősöknek menedéket nyújt. Az ilyen franciákat közönséges bűnözőkként kezelik."

Pierre Laval, a vichyi kormány miniszterelnöke rádióbeszédben szólította fel honfitársait, hogy ne hallgassanak Eisenhowernek a BBC-ben elhangzott, ellenállásra buzdító felhívására. "Szomorúan olvasom, milyen utasítást adott egy amerikai tábornok a franciáknak. [...] A francia kormány az 1940-es fegyverszünet platformján áll, és kéri a franciákat, hogy tartsák tiszteletben az ország aláírását. Ha részt vennének a jelenlegi háborúskodásban, Franciaországban polgárháború robbanna ki."

Pétain marsall a németek melletti kitartásra buzdított. "Az angolszászok hazánk földjére léptek. Franciaország csataterre válik. Franciák, ne kövessetek el semmi olyasmit, ami borzalmas megtorlást vonna maga után. Hallgassatok a kormányra!"⁴³

A párizsiak hallották a felhívásokat, de hallgatni csak önmagukra hallgattak. Az ország egésze nyugodt volt. A földalatti mozgalom természetesen akcióba lendült, a franciák legtöbbször azonban nem vett részt az ellenállásban. Normandia és a német határ között mindenki amiatt aggódott, hogy földje, faluja, városa csataterre válhat. Aligha tudhatták, ki lesz a győztes. A németek, a hódítók ott jártak közöttük, míg a szövetségesek csak reményt jelenthettek. Azt tették, amit a józan eszük diktált: nyugton maradtak, és gondolataikat megtartották maguknak.

Dél-Franciaország kisebb városaiban a lakosság nyíltabban vállalta érzéseit. Anthony Brooks, a Különleges Hadműveletek Hivatalának munkatársa hajnalban érkezett Toulouse-ba. A BBC adásaiból

értesült, hogy elérkezett az óra, azt azonban csak ő és néhány ellenálló tudta, hogy ez egyben a D-nap. Akcióba lépett.

"A kertek alatt érkeztem Toulouse-ba. A sok kis egyemeletes ház festményként hatott a hatalmas salátá- és hagymaföldek között. Egyszer csak, nem sokkal napfelkelte után, egy ház mellett elha-

ladva kinyílt egy zsalugáter. Az ablakban egy nyolcévesforma, anyaszült meztelen kislány jelent meg, és azt kiabálta: - "Partra szálltak!" Brooks egy toulouse-i találkozóra érkezett, "ahol fehérboros po-

harainkat kora reggeli köszöntőre emeltük, mert addig talán nem is reméltük, hogy megérjük. Mármost a felszabadulást. Amikor 1942-ben ejtőernyővel francia földre érkeztem, azt sem hittem volna, hogy megérem a D-napot."⁴⁴

Egy Franciaországban élő híres amerikai, Gertrude Stein* 1940ben elmenekült a németek megszállta Párizsból. "Mindenki azt mondta: - Menj el! - írta 1945-ben. - Erre én azt feleltem Alice Toklasnak: - Nem is tudom, borzasztó kényelmetlen lenne, és én olyan kényes vagyok rá, hogy mit eszem."

De elmentek. Gertrude Stein és Alice Toklas az olasz-svájci határ szögletében, egy Belley nevű faluban húzódott meg. Gertrude Stein: "Alice a rádiót hallgatta, én meg csak metszegettem a bukszusokat, és megfeledkeztem a háborúról."

Persze nem tudott megfeledkezni róla. 1944. június 5-én írta: "Ma bevették Rómát. Öröm, micsoda öröm! Kicsit elvonta mindenki figyelmét a megszokott gondolatoktól, a szövetséges bombázásokról, a megölt polgárokról. [...] De ma éjjel elfoglalták Rómát, és mindenki megfeledkezett a bombázásokról, és a franciák oly könnyen bocsátanak meg és felejtnek. Rómát elfoglalták, és ez még nem a vége, csak a kezdete a végnek."

Június 6-án reggel Gertrude Stein ünneplésként sétára indult. Elhaladt "néhány német katona mellett, akik tiszteletteljesen köszöntek. Aztán a polgármester feleségével ültünk a házuk előtt, és egy elhaladó német katona udvariasan meghajolt és köszönt, ami azelőtt nemigen fordult elő.

Ma van tehát a partraszállás napja, és hallgattuk Eisenhower, hogy megérkezett, hogy megérkeztek, és tegnap vettünk egy ember

* Gertrude Stein (1874-1946) amerikai író, ismert mecénás. A ford.

től tíz csomag Camel cigarettát, és dicsőség, énekeljük, dicsőség, halleluja, és pompásan érezzük magunkat, és már mindenki gratulált telefonon a születésnapomra, ami persze nem most van, de mi tudjuk, mit akarnak mondani."45*

Rómában már folyt az ünneplés, s a hír vételekor még magasabbra hágott a hangulat. Daniel Lang *Római levei*-ben mámoros olaszokról tudósította a *New Yorker*-t. "Ők egy kicsit jobban szeretik a győzteseket, mint bárhol a világon. Ezrével tolongtak a téren, ahol nem olyan rég még Mussolini rendezte díszfelvonulásait. Eljeneztek, tapsoltak, mintha életük legszebb operáját néznék. Mindenfajta angol szavakat kiáltoztak, ami csak eszükbe jutott. Egy fellelkesült öreg azt rikoltozta: *Weekend, weekend!* Sok ember hatalmas bukétákat hozott, amelyekből apró csokrokat nyújtogattak a dzsipekben és teherautókon ülő katonáknak, sofőröknek. Brit, francia, amerikai zászlók tucatjait lobogtatták. Hogy hol rejtegették őket eddig, azt csak maguk az olaszok tudják."46

Amszterdami rejtekhelyén, a padláson Anna Frank rádió hallgatta a híreket. "Ez a D-nap, bemondták az angol hírekben", írta naplójába, majd: "Az invázió elkezdődött. Az angolok jelentették. [...] Kilenckor, a reggelinél megbeszéltük: talán csak próba-partraszállás, mint két éve Dieppe-nél. De a rádió egész nap azt erősítette, hogy ez az a nap. Nagy az izgalom a Secret Annexe-nél! Még mindig túl szép, túlon túl olyan, mint egy tündérmese. Miénk lehet a győzelem már idén, 1944-ben? Még nem tudjuk, de él bennünk a remény, s ez bátorságot és erőt ad... Ma jobban össze kell szorítani a fogunkat, mint eddig bármikor, és nem sírhatunk. Franciaország, Oroszország, Olaszország és Németország is mind elsírhatja nyomorúságát, de nekünk még nincs hozzá jogunk!!

Az egész invázióban az a legjobb, hogy érzem, barátaink közelednek. Olyan sokáig nyomtak el ezek a rettenetes németek, szegezték * Stein 1945 őszén adta közre háborús visszaemlékezéseit. A 47. gyalogoshadosztály két katonája szabadította fel 1944 őszén. "Nagyon izgatottak voltunk - írja. - Ahogy éjjel megbeszéltük, ezek magát Amerikát hozták el nekünk. Coloradóból jöttek, édes Colorado, nem ismerem Coloradót, de akkor így gondoltunk rá, édes Colorado... Megkértek, hogy menjek velük Voironba, és beszéljek az Amerikának szóló rádióadásban, amit megtettem, és vége a háborúnak, és bizonyos vagyok benne, hogy ez volt az utolsó háború."

torkunknak késeiket, hogy a barátok és a megszabadulás gondolata önbizalommal tölt el bennünket.

Ez többé nemcsak a zsidók ügye, hanem Hollandiáé, az egész megszállt Európáé. Margot azt mondja, talán már szeptemberben vagy októberben megint iskolába járhatok."

Moszkva örömmámorban úszott. Az utcán az emberek a szó szoros értelmében táncra kerekedtek, jelentette a *Times*, s tudósítója azt állította: "Ez most a legboldogabb főváros." A Metropol Szálló halljában egy lelkes moszkvai átölelte a tudósítót, és azt kiabálta: "Szeretünk titeket, amerikaiak! Szeretünk, szeretünk! Ti vagytok az igazi barátaink!"4u

Június 6-án a moszkvai éttermek ünneplő tömeggel, táncoló oroszokkal, brit és amerikai diplomátákkal teltek meg. Alexander Werth tanúja volt, hogy "bejött egy japán diplomátából és újságírókból álló társaság. Provokatív módon viselkedtek, mire néhány amerikai kis híján megverte őket."

A *Pravda* négy hasábon, hatalmas Eisenhower-fotóval számolt be a partraszállásról, de nem elemezték jelentőségét - a szerkesztők Sztálin útmutatására vártak. A diktátor egy hétig nem nyilatkozott a második front hosszú ideje kért megnyitásáról. Amikor végül megtette, nagylelkűen és őszintén beszélt. "Mindez kétségbevonhatatlanul szövetségeseink káprázatos sikere. El kell ismerni, hogy a hadviselés története nem ismer még egy olyan vállalkozást, amely nagyvonalúságában, arányaiban és mesteri végrehajtásában ehhez volna fogható." Rámutatott, hogy sem a "legyőzhetetlen" Napóleonnak, sem a "hisztérikus" Hitlernek nem sikerült átkelnie a La Manche csatornán. "Ez csak a brit és az amerikai csapatoknak sikerült. Tettüket a legnagyobb tettek között tartja majd számon a történelem." A nyilatkozat után a *Pravda*-a volt a lelkesedés sora.

Berlinben az emberek csöndesen végezték a munkájukat. Kevesen beszéltek az invázióról, noha a rádióadások bővelkedtek bejelentésekben. A náci propaganda az eseményeket így állította be: "Hála Istennek, túl vagyunk az idegek háborúján." A *Times* stockholmi tudósítója mégis azt jelentette: Eisenhower első csapásának méretei hatalmas benyomást gyakoroltak a berlini közvéleményre, különö

sen hogy a német szóvivők hangsúlyozzák annak nagyszabásúságát, s ehhez még némi zavart okozva hozzáteszik: nem biztos, hogy ez a fő támadóerő."

A náci rádiósok elsősorban arról próbálták meggyőzni az embereket, hogy azért kell a brit-amerikai csapatokkal Franciaországban hadba szállni, hogy Németországot megmentse a borzalmak borzalmától, a Vörös Hadsereg általi megszállástól. Lehetetlen megmondani, hogy egy olyan totalitárius államban, mint a német volt, Hitleren és pribékjein kívül hányan hittek ebben az okfejtésben.

27.

HERI~ENTYŰI~XEL JÓL FELSZERELVE

BRIT KEZDŐ LÉPÉSEK

George Honour, a brit flotta tartalékos hadnagya az X23 jelzésű hétméteres, négyfős legénységű mintengeralattjáró parancsnoka volt, akinek az X20 parancsnokával együtt kivételes rálátása nyílt az invázióra. Pirkadatkor a Sword-part, közelebbről Ouistreham előtt néhány kilométerre horgonyzott, az X20 pedig a Juno-part előtt. A tengeralattjárók a támadók és a védők között, a "senki vizén" tartózkodtak.

Az X23 és az X20 a DD tankok miatt volt ott. A támadást vezető úszó tankok csak bizonyos keskeny szakaszokon tudtak felkaptatni a parton. Az apró búvárhajók afféle idegenvezetőként szolgáltak, hogy a tankokat közvetlen célközelben irányítsák partra.

A brit Churchill és Sherman tankok többféle feladat ellátására voltak felszerelve. Az aknataposó harckocsik elején egy külön kis motorral hajtott dob forgott, amely forgás közben láncokkal csapkodta a földet, s ezáltal még a tankok előtt felrobbantotta az aknákat. Más tankok rőzseketegeket szállítottak tankcsapdák és vizesárok feltöltésére, megint mások nehéz hídelemeket nagyobb mélyedések áthidalására. Hogy bizonyos különleges felszereléseknek helyet biztosítsanak, a tankok 75 milliméteres lövegeit kisméretű, boldogorrú nehézaknavetőkre cserélték. Ezek az aknavetők huszonöt fontos, nagy robbanóerejű lövedéket tudtak rövid, ötven méteren belüli távolságra kilőni, s így réseket robbantani betonfalakba, erődítményekbe. Voltak tankok, amelyek ezeröt száz literes tartálykocsikat vontattak maguk után, és százméteres körzetben nagynyomású lángsugarat tudtak kibocsátani.

A 79. páncéloshadosztályban szolgáló Hammerton századossal az oxfordi gyakorlótéren maga a feltaláló, Percy Hobart tábornok ismertette meg újításait. "Hobart tábornok mindenkit maga köré gyűjtött, és elkezdte: "Újságom van az önök számára. Természetesen hallottak már a Lord Mayor's Show-ról* - mindenkinek megdobbant a szíve -, és tudják, mi a feladatuk azoknak, akik utána jönnek, és eltakarítják a rendetlenséget. Nos, amit önöknek kell csinálni, az ennek épp az ellenkezője. Önök *elől* fogják eltüntetni a rendetlenséget. Önök lesznek a vonalak megtisztítói, az aknataposók."

Hammerton így folytatta: "Láncos forgódobokkal, kígyókkal, skorpiókkal, egy egész fura állatsereglettel kísérleteztek. Próbálkoztak óriási ekékkel, amelyek a Churchillék elejére erősítve hatalmas barázdákat szántottak: elméletileg kifordították az aknákat. A kígyó és a kélgyó (*snake*, illetve *serpent*) hajlékony, illetve merev cső volt. A kígyót szigonypuskából lötték ki, majd nitroglicerinnel pumpálták tele, a nagy robbanóerejű anyaggal töltött kélgyót a tank maga előtt tolta. Működési elve az volt, hogy felrobbanva hatókörén belül robbantotta az aknákat is."

A buldogorrú tankok testére több erős csörlőt is erősítettek azzal a céllal, hogy akadályokat és mozgásképtelenné vált járműveket vontassanak el az útból. A rakfelülettel ellátott Mk. VIII AVRE tankok pótfelszereléseket szállítottak. A Sword-parton Kenneth Ferguson őrnagy (3. brit hadosztály) egy Hobart's Funny-kötélék parancsnoka volt. Elmondta, hogyan rakodtak fel az LCT kre. Egysége a következőkből állt: két aknataposó harckocsi; egy tank, amely egy kétrét hajtott, tízméteres hidat szállított; egy másik pedig homokra teríthető talpfa szőnyeget vitt két egymás fölötti dobon, amelyek majdnem olyan nagyok voltak, mint maga a tank. Elöl az aknataposó tank haladt, aztán a védőgát áthidalására szánt híd következett, majd a szőnyegfektető tank, amely járófelületet hozott létre a harcoló tankoknak. A tervek szerint ezeket DD tankoknak kellett megelőzniük, s a víz peremén megállva löniük a megerősített állásokat. A berakodás végeztével egy tengerész megjegyezte: "Úgy látom, őrnagy úr, a zongorát kifelejtette."

* Londonban minden év novemberének második szombatján a frissen megválasztott főpolgármester tarka felvonulás és másik kocsik kíséretében, lovas kocsin végighajtat az utcákon. A *ford*.

Ferguson a partraszállás utáni személyes mozgékonytságot is biztosítani kívánta, ezért motorkerékpárokat és kerékpárokat rakatott fel AVRE-jére. z Brit katonák ezrei vittek biciklit magukkal, míg az amerikaiakról ezt nem jegyezték fel (bár a 101-esek egyik parancsnoka megpróbálta, de emberei a tengerbe hajigálták a kerékpárokat). Cyrill James Hendry százados is egy Hobart-hóbortot vezetett. Az átkelés alatt az LCT parancsnoka megkérdezte tőle: "Az önök hídja úgy működik, mint egy vitorla. Nem lehetne levonni?" Hendry kinyitatta a hidat, amelynek vége így az előtte lévő tankon nyugodott. Hasznos ötletnek bizonyult. B

A britek a partraszállásnál és az első ellenállási vonalak áttörése során komolyan támaszkodtak ezekre a különleges tankokra. Kicsit csalódottak voltak, hogy az amerikaiak elutasították találmányaikat (a DD tankok kivételével, amelyeket viszont a britek állítása szerint az amerikaiak a túlságosan korai vízre bocsátással elvesztek). Az angol tisztek némelyike szerint sértett hiúságról volt szó. Nézetük szerint nem ártott volna, ha időnként angol ész irányította volna a nyers amerikai erő - az amerikaiak pedig szerettek mindent maguk csinálni.

A Utah-parton az amerikaiaknak volt igazuk. Noha használhattak volna aknataposó tankokat, mindent összevetve a páncélosok így is jól működtek ezen a partszakaszon. Nem voltak olyan nehézkesek, lassúak,

mint a speciális, túlterhelt brit tankok, gyorsan haladtak a szárazföldön, fontos akciókban vettek részt, s a legtöbb itteni Dnapi célt sikerült is elérniük.

Az Omaha-parton az első akadály, a tengerparti kavicsáv leküzdésében nem vették volna hasznát a különleges brit tankoknak. Egyedül itt volt olyan partszakasz, amelynek mély és csúszós kavicsrétege tank számára járhatatlan volt. Néhány rés robbantása után azonban jó hasznát vették volna a brit célszerszámoknak. Különösen a rőzsekötegek és a mozgóhidak segíthettek volna. A jenkik azonban buldózereket használtak, amelyek csak néhány tanknak tették lehetővé, hogy még sötétedés előtt feljusson a fennsíkra.

Tűlzás volna azt állítani, hogy az angolok emberek helyett céleszközökkel, technikával és kémtevékenységgel akarták megvívni a második világháborút, s inkább gondolkodás, mint harc révén kivívni a

győzelmet, míg az amerikaiak pusztá nyers erővel szándékoztak nekimenni a Wehrmachtnak. Mégis mindkét országban sokan gondolták úgy, hogy van valami ebben az általánosításban. Számos brit úgy vélekedett, hogy az amerikaiak a maguk "durrr, bele!" stílusával nagy veszteségeket kockáztatnak. Az amerikaiak ezzel szemben hajlottak arra a véleményre, hogy óvatosságukkal a britek vállalnak fölösleges kockázatokat, és meghosszabbítják a háborút.

Bármi is az igazság, tény, hogy a D-napon az angolok jóval több céleszközt használtak, mint az amerikaiak - például a minitengeralattjárókat.

"Rendesen meg voltunk rakva hasznos eszközökkel - emlékezett vissza Honour hadnagy az X23-ra. - A tengeralattjáró egy dízel és egy elektromos motorral működött. Volt benne két pricc, egy WC (a vészkijáró), egy tűzhely, egy elektromos jeladó készülék, oxigénpalackok (Anglia fölött lelőtt Luftwaffe gépekből, mivel azok voltak az Angliában hozzáférhető legkönnyebb palackok). Volt ott mindenféle kacat. Engem egy öt és fél méteres árbc idegesített leginkább, amit különleges merevítő kötelekkel kellett a hajótesthez erősíteni. Borzasztó nehéz volt összecsuksni."

Ennek az akciónak a kódneve Gambit (Cseljáték) volt. Honour nem tudott sakkozni, megnézte a lexikonban, mi is az. Némiképp megrökönyödött, mikor ezt találta benne: "Olyan megnyitás, amelyben időnyerés érdekében gyalogot vagy gyalogokat, esetleg tisztet (tiszteket) áldoznak."

A Gambit akció különleges embertípust igényelt. A tengeralattjárón mindenkinek mindenhez értenie kellett: a gépek és az elektronikus eszközök kezeléséhez, navigáláshoz, búvárkodáshoz és még sok minden máshoz. Azt illetőnek azt is el kellett viselni, hogy negyedmagával akár negyven órán át be legyen préselve egy kenunál alig nagyobb hajótestbe. Voltak önkéntesek, akik már a kipróbálás alatt megtapasztalták, hogy még egy órát sem bírnak ki. "Engedjenek ki!" - ordította egyikük már negyvenöt perc után.

Az X23 és az X20 június másodikán 18.00-kor futott ki öt-öt emberrel. (Az ötödik egy tengerész volt, akinek feladata az volt, hogy egy gumicsónakban evezzen ki a part közelébe, ott horgonyoz

zon le, és az utolsó vízi szakaszon eleven bójaként irányítsa a DD tankokat.) Két őrhajó kísérte őket Wight szigetén túlra. Ott lemerültek, s az X23 elindult a Sword-, az X20 pedig Juno-parthoz.

Június 4-én pirkadat előtt jött felszínre levegőért az X23. "Épp ott voltunk, ahol kellett. Gyorsan körülnéztünk." Honour meglepetésére a németek lámpával jelezték az Orne-folyó bejáratát. A virradat közeledtével lemerültek, és periszkóppal folytatták a megfigyelést. Honour megkereste a templomtornyot, majd a többi tájékozási pontot is, hogy megbizonyosodjon; a célponton van. "Egy tehén legelt a parton." Az X23 a fenékre merült, lehorgonyozott és várt.

Vasárnap délből ismét periszkópmélységre emelkedett, hogy szemügyre vegye a helyzetet. "Több teherautónyi német jött a partra labdázni és fürödni. Látnivalóan jól érezték magukat. Mi meg azt mondtuk: - Hiszen ha tudnák!"

Aztán megint a fenék, a várakozás. Éjfélkor ismét fent, a rádió kódolt üzenetére várva. Meg is érkezett URH rádióon Wight szigetéről mindkét búvárhajónak: "Nagynénétek ma biciklizik." Az üzenet az invázió egynapos elhalasztását jelentette. Huszonnégy órás további várakozásra kényszerítve a törpe-tengeralattjárók legénységét.

Hideg, nedvesség és zsúfoltság uralkodott a szűk kis tengeralattjáróban. Honour és legénysége a pörgettyűs tájolóval játszadozott, csak hogy csináljanak valamit. Nyugtalankodtak az oxigén miatt, nem tudták, mennyi időre elég a palackokban lévő levegő. Aztán pókereztek. Felváltva aludni próbáltak a priccseken. Ami pedig igazán hiányzott, az a cigaretta volt.

"Egy csöppet sem élveztük azt a huszonnégy órás ráadást - mondotta Honour. - Nem tudtuk, hogy áll az oxigén, meddig tartanak ki a palackok."

Amikor június 5-én éjfélkor a felszínre emelkedtek, már nem érkezett halasztásról szóló üzenet. Az akkumulátorok feltöltése után visszamerültek a fenékre. A D-napon 05.00-kor ismét a felszínen ringott a

lehorgonyzott búvárhajó. Pocsék idő volt. A szél egy-három méteres hullámokat korbácsolt fel, képtelenség volt vízre bocsátani a gumicsónakot. Az is kérdéses volt, helyére tudják-e emelni az árbocot. A hullámok át-átsaptak a tengeralattjárón. Minden vizes és csúszós volt. A lentiek szerszámokat, felszereléseket adogattak fel. "Ez meg mi a frász?", kérdezték a sötétben fenti társaik.

Az X23 OS.20-ra elkészült a munkával, elkezdte a rádiójelek sugárzását, és bekapcsolta az árboc tetején a villogó zöld fényt. A zöld azt jelentette, hogy a helyükön vannak, a piros azt, hogy nem. Bekapcsolták a hajó hanglokátorának adóját. "Szörnyű szerkezet volt, pingeket sugárzott, amiket a közeledő hajók radarral hallgattak."

Világosodott. Honour hadnagy a tengert figyelte. "A távolban fokozatosan ki lehetett venni a nagyobb, majd a kisebb hajókat, a rombolókat. Aztán kitört a gyalázat." A csatahajókról kilőtt 14 hüvelykes ágyúlövedékek és rombolók öthüvelykesei az X23 fölött repültek el. Bombázók és vadászgépek támadták a partot. "Nyugodtan álltam és figyeltem - mesélte Honour -, mikor hirtelen egy ezer rakétát kilövő LCT(R) szele lehussantotta a sapkámát."

Ezután jöttek a DD tankok, Honour hadnagy szavaival: "ezek a szerencsétlen, nyomorult tankok. Csak úgy ontották őket az LCT k. Kettős hajócsavarjuk volt. Vonalban, egymás mellett indultak a partra."

Az egyik tank csak körbe-körbe járt, nyilvánvalóan elromlott az egyik propellere. Megtelt vízzel, és elsüllyedt. "A komák feljöttek. Egy nyitható fedélen keresztül jöttek ki, mint egy tengeralattjáróból."

A többi tank a part felé tartott. "Ahogy elhaladtak mellettünk, biztattuk őket, ők meg minket - emlékezett Honour. - Ezzel mi be is fejeztük."

Honour azt a parancsot kapta, hogy mindezek után keresse meg a vontatóját, és azzal együtt térjen vissza Angliába. Félve, hogy egy LCT vagy LCM esetleg legázolja a minihajót, egy nagy fehér lepedőt erősítettett az árbocra, és a felszínen indult el a hajók felvonulási körzete felé.

"Amerre a szem ellátott, partra szálló járművek, tankok nyüzsgöttek, belőlük meg emberek özönlöttek a partra. Aztán látni lehetett, hogyan teszik vízre a nagy hajókról a kis deszantnaszádokat. Mindenki ment a partra. Lázás tevékenység folyt mindenfelé."

Honour visszatért Angliába, később más háborús kalandokban is volt része. A kérdésre, hogy valaha is kiderült-e, mennyi oxigénjük maradt, azt válaszolta: "Nem, soha. Nemigen foglalkoztunk vele."

Az X20-nak és az X23-nak köszönhetően a tankok a cél felé tartottak, de túlságosan lassúak és nehézkesek voltak ahhoz, hogy

megbirkózzanak a szél, a hullámok, a dagály és az áramlatok együttes erejével. A terv szerint nekik kellett volna először partot- érniük, s ott azonnal tűzfedezetet biztosítaniuk. Mivel azonban lassan haladtak, a speciális tankokat hordozó LCT-k sorra elhúztak mellettük. "Majdhogy el nem taposták őket", mesélte Kenneth Ferguson őrnagy. Ahogy LCT-je elhaladt a DD tankok mellett, felismerte, hogy "ezek nem érnek oda idejében". Az "oda" egy harminc kilométeres homokos partszakasz volt, amely az Orne-folyó torkolatánál fekvő Ouistrehamtól Arromanches-ig, egy kis halászkikötőig húzódott. Itt-ott egy-egy szikla szögellt be a tengerbe. Luc-sur-Mer és Lion-sur-Mer között volt egy körülbelül egy kilométeres, partraszállásra nyilvánvalóan alkalmatlan szakasz, ahol tízméteres sziklafalak meredeztek. A többi rész viszont egészen az Arromanches-tól keletre eső részekig megfelelőnek látszott, ott azonban egy harminc méter magasan fekvő plató következett, amelynek sziklafala közvetlenül a tengerből magasodott ki. A németek korábban egy Würzburg radarberendezést működtettek itt, de a szövetségesek májusban lebombázták.

Nyugatra, Arromanches kis kikötőjétől mintegy tizenkét kilométer hosszan ismét meredek sziklák következtek egészen a Fox Redig, az Omaha-part keleti széléig. A Gold-, a Juno és Sword-partszakasz annyiban hasonlított a Utah-hoz, hogy itt is fokozatosan, szinte észrevétlenül emelkedett a szárazföld. E négy helyszínen nem volt leküzdendő magas part, amiről lőhették volna őket.

Az angolok partszakaszai mindazonáltal sokban különböztek a Utah-parttól. Jobban be voltak építve üdülőkkel, lakóházakkal. Az angol gyalogosoknak utcai harcban kellett az ellenséget kiszorítaniuk. Az angol szakaszokat nem árasztotta el annyira a víz, mint a Utah-partot, és az angoloknak kiterjedtebb úthálózat állt rendelkezésükre. Fő céljuk - Montgomery szerint a D-nap legfontosabb feladata - Caen városának elfoglalása volt.

Caen döntő fontosságú volt a németek szempontjából, sokkal inkább az, mint Carentan vagy Bayeux. Caen védte a közvetlenül Párizsba vezető utat. Várható volt, hogy amilyen gyorsan csak lehet, páncélos erősítést küldenek Caenbe, ezért Montgomery még az első meglepetés és sokkhatás elmúltá előtt szeretne volna birtokba venni a várost. A légierő is Caen felé törekedett, előretolt bázist szerettek

volna létrehozni Caentől nyugatra a jól kiépített carpique-i repülőtéren, és ehhez már a D-napon hozzá kívántak fogni.

Még hat hét kellett, hogy e célokat elérjék, és akkor is csak azért sikerült, mert az amerikaiak kitörték a nyugati szárnyon, és bekerítéssel fenyegették Caent. Montgomery később azt állította, hogy ő mindig is a balszárnyat akarta tartani (Caennél), és a jobbszárnyon szándékozott kitörni (St-Lónál). Ezzel az állításon régóta vitatkoznak a történészek. A vélemények többnyire a nemzeti érzéseknek megfelelően oszlanak meg. A legtöbb brit történész Montyt támogatja, ezzel szemben az összes amerikai történész szerint Monty állítása hamis, utólagos magyarázat. Részletekbe bocsátkozni itt fölösleges volna, túlságosan is sokat írtak már erről a kérdésről. Aligha láthatunk Montgomery lelkébe, aligha tudhatjuk, mi volt valójában a szándéka. A tetteit azonban láthatjuk, s tudjuk azt is, hogy mit mondott. Azt mondta: Caen döntő fontosságú, és a D-nap végére beveszi.

Caen megszerzése az angolok legfontosabb vállalkozása volt. A 6. brit légideszant-hadosztály az Orne-tól keletre ért földet, hogy feltartóztassa Caenbe igyekvő német tankokat. John Howard Ox és Bucks könnyű gyalogosai azért a Pegasus-híd környékén értek földet, hogy megnyissák az utat a Caen felé történő szárazföldi előnyomulás számára. A kommandóalakulatokat is itt vetették harcba.

Hivatalos brit történészek később arra a következtetésre jutottak, hogy a D-napi várakozások "valószínűleg túlzottak voltak. Nevezetesen: el akarták foglalni Bayeux-t, valamint a Caen felé vezető utat, magát Caent, és egy hídfőállás révén az Orne-tól keletre biztosítani akarták a szövetségesek keleti szárnyát. Caen tizenhárom, Bayeux tíz-tizenegy kilométernyire fekszik a tengertől. Ezeket csak a lehető leggyorsabb előretörés esetén lehetett elfoglalni."

Montgomery megígérte, hogy a brit csapatok gyorsan fognak előretörni. A május 15-i St Pauls-i eligazításon azt ígérte, hogy még a D-napon "messze benyomul a szárazföldre. [...] Rajtuk ütünk, és elérjük, hogy számunkra kedvezően alakuljon a csata.". Azt állította, hogy már az első nap elérhetik a parttól ötven kilométerre fekvő Falaise-t. Harckocsioszlopokat kívánt Caen felé küldeni, mivel ez "felborítja az ellenség terveit, és feltartóztatja őket, míg mi megerőt

södünk. Gyorsan teret kell nyernünk, és jócskán benn a szárazföldön kell kijelölnünk a birtokunk határát.". Közölte, hogy az első napon beveszik Caent, áttörnek a német vonalakon, és a part mentén a Szajna felé nyomulnak előre.'

Súlyos vállalások voltak. Önbizalmat, optimizmust feltételeztek. Optimizmusban különösen nem volt hiány. Májusi hírszerzői jelentések szerint a német 21. páncélos-hadosztály Caen körzetében tartózkodott, egy-egy ezreddel az Orne két oldalán. Montgomery vezérkara úgy döntött, nem hozzájárul a csapatok tudomására ezeket az értesítéseket (John Howard katonái sem kaptak erről tájékoztatást, és megfelelő tankelhárító fegyverek sem voltak).

A morál fellazulásától tartó brit vezérkar nemcsak eltitkolt bizonyos információkat a harcoló egységek előtt - rossz első világháborús hagyomány szerint -, hanem a feltétlenül szükséges mértékben sem használta fel a 21. páncélos-hadosztályról szerzett értesítéseket. A második világháborús brit felderítés egyik szaktörténésze a következőket írja: "Nincs jele, hogy [az információ] bárkit is bármilyen újragondolásra, a Caen elfoglalására szőtt brit tervek tökéletesítésére ösztönzött volna. [...] A hírszerzés komoly figyelmeztetései ellenére úgy folytatták, hogy nem számoltak a 21. páncélos-hadosztály széles körű hadrendbe állításával Caen körül.""

A megokolás szerint már késő lett volna a terveket megváltoztatni. Ugyanakkor azonban e végső előkészületi napokban az amerikai 82. légideszant-hadosztály a Cotentin környékén állomásozó német erők helyzetéről szóló jelentések hatására megváltoztatta tervezett földet érési zónáit.

A brit hírszerzés 1944 szeptemberében, a "Market Garden" (~1eteményes) elnevezésű művelet során az Arnhemnél tervezett ejtőernyős támadás előtt hasonlóan döntő értesítéseket szerzett, de ismét csalódnia kellett, mert Montgomery ezeket sem vette figyelembe. Amilyen kiválóak voltak a britek a hírek megszerzésében, annyira gyengék a felhasználásukban.

A brit partraszállási övezet akadályai hasonlóak voltak az amerikaiakéhoz. A szárazföldi védelem jelentősen eltért, mivel a terep más jellegű volt. A Gold-, a Juno- és a Sword-parton az emberek és járművek a védőgáton és a tankcsapdákon túljutva, máris kövezett

falusi utcákon jártak. Aztán két-három háztömb után szántóföldeken, hatalmas táblákon: az Ouistreham és Caen közötti terület nagyjából bozótmentes, sík terület.

Megakadályozandó a britek kijutását erre a síkságra, a németek félelmetes védműveket építettek. Az Ouistrehamtól nyugatra fekvő Riva Bella falunál telepített ágyúállásuk 22 különböző löveggel rendelkezett, köztük tizenkét 155 milliméteres ágyúval. A Sword-part balszárnyától tíz kilométerre, Houlgate-nál telepített ütegnek hat 155 milliméteres ágyúja volt. Még közelebb, Merville-nél négy 75 milliméteres ágyú várta a támadókat. Az Omaha- és a Gold-part között félúton, Longues-nál, a partvonalától körülbelül egy kilométerre

kiepített német ütegnek négy 155 milliméteres cseh ágyúja volt. Egy sziklafokra épített vasbeton figyelőállás is tartozott hozzá, melyet föld alatti telefonvonal kötött össze a lövegállásokkal.

Mindenfelé ágyúállások voltak 75-ös, 88-as lövegekkel, aknavetőkkel, géppuskákkal. A lövések mindenütt a partra, és nem a tengerre néztek, s a vasbeton falak akár a legnagyobb hajóágyúk lövedékeivel is dacoltak. Az ilyen állásokat gyalogsággal kell bevenni. A dűnéken a németek tobrukokat létesítettek, jóllehet távolról sem annyit, mint az Omaha-parton, s lövészárkokrendszerük sem volt annyira kiterjedt.

VUihelm Richter vezérőrnagy volt a 716. német gyalogoshadosztály parancsnoka. Ő felelt a brit partszakaszok védelméért. Nem táplált reményeket egy komoly támadás esetére. Csapatai több mint egyharmada *Osr-* (keleti) zászlóaljakból állt, elsősorban grúzokból és oroszokból. Egy vezérkari tiszt még májusi jelentésében megállapította: "Enyhe túlzás azt várni, hogy oroszok harcoljanak Franciaországban Németországért Amerika ellen."

Richter védelmi támpontjai egymástól nyolcszáz, néhol ezer méterre voltak. Richter hasonlatával élve: úgy helyezkedtek el a part mentén, mint egy gyöngyfüzér. E védelmi vonalnak semmilyen mélysége nem volt. Erősítésként Richter csak a 21. páncélosadosztályra támaszkodhatott, amelyet tizenkét kilométerrel hátrább megbénított Hitler parancsa, vagy a 12. SS páncélosadosztályra, amelynek egyik ezrede Caentől húsz kilométerre északra állomásozott.

A Richter tábornok 716. hadosztálya ellen indított brit támadás valamivel éjfél után, bombázással kezdődött a part teljes hosszá

ban. A calvadosi partvidék e részén sokkal sűrűbben éltek az emberek, mint az Omaha- vagy Utah-part környékén, s a francia lakosság sokat szenvedett. A brit invázió nyugati szakaszára eső St-Come-deFresne tengerparti falu egyik lakója, Genet kisasszony ezt rögzítette naplójában: "Távoli bombarobbanások ébresztettek hajnali egykor, felöltöztünk. [...] Hallottuk a nagy bombázókat, ahogy állandóan jöttek és elszálltak felettünk." Szüleivel a sarokba húzódtak, mert ott volt legvastagabb a fal.

Hajnalhasadtával "egyszer csak egy nagy ágyú kezdett tüzelni a tengerről, amit a boche-ok egy kisebbel vizsongoztak. A házban minden - ajtók, ablakok, ami a padláson volt - táncolni látszott. Az volt az érzésünk, hogy mindenféle tárgyak hullnak a kertben. Nem voltunk túl bátrak."¹⁰

D'Anselm asszony a Gold-partszakasz közelében, Asnelles-ben élt. Kertjük aljába a németek egy ágyút telepítettek. Az asszonynak hét gyermeke volt. Óvóhelyet ásott a kertben, akkorát, amely "épp elég volt nyolcunknak meg egy-két szomszédnak".

Amikor elkezdődött a bombázás, gyorsan a bunkerbe terelte övéit. Hajnalig ott maradtak. Egyik fia, kihasználva a bombázás szünetét, a kerítésre mászott, hogy körülnézzen.

"Mama, mama! Nézd a tengert! Feketélik a hajóktól!", kiabálta.

28

MINDEN RENDBEN MENT

AZ 50. HADOSZTÁLY A GOLD-PARTON

A flotta robbantó különítményei és a brit utászok 07.35-kor érkeztek a Gold-partra, közvetlenül a tankokat szállító LCT k és a rohamegységeket szállító LCA-k első hulláma előtt. Mindez az amerikai partraszállás kezdete után egy órával történt, mivel a dagály nyugat-keleti irányba haladt, és az apály később érte el a brit szakaszokat. A Gold-parton az északnyugati szél oly magasra tornyozta a hullámokat, hogy mire a robbantók odaértek, a külső akadályok már víz alá kerültek.

A támadás későbbi időpontja annyiban volt szerencsés, hogy a bombázóknak és csatahajóknak több idejük volt a parti védelem megdolgozására. Sok német a parton elszórt üdülőkhöz tartózkodott, főként Le Hamelnél (a Gold-part jobb-középső része) és La Rivierenél (balszárnynon határos a Juno-parttal). A betonállásoktól eltérően a házakat eredményesen tudta támadni a flotta és a légierő.

A hivatalos brit megfigyelő így írta le a bevezető akciót: "Amint kivilágosodott, hatalmas bombatámadás kezdődött, és Ver-sur-Mer és La Riviere felől jó látszottak a tüzek. Szórványos légvédelmi tűztől eltekintve semmilyen ellenállást nem lehetett észlelni, noha fényes nappal volt, és a hajókat bizonyára jól látták a partról. Csak mikor a támadó csapatok első hulláma megindult és a H.M.S. *Belfast* cirkáló tüzet nyitott, akkor látszott az ellenség észrevenni, hogy valami szokatlan kezdődött. Egy ideig hatástalanul lőtték a horgonyzóhelyet a szárazföldről, körülbelül egy kilométernyi távolságból. Tüzelésük rendszertelen és pontatlan volt, és csak 6-8 hüvelykes ágyúkat használtak."

Miközben Pat Blamey hadnagy LCT je a part felé haladt, a haditengerészet 5-14 hüvelykes lövedékei sivatottak fölöttük. Blamey egy huszonöt fontos ágyúval felszerelt Sherman tank parancsnoka volt. Ezenkívül négy huszonöt fontos tábori löveg volt az LCT n, amelyeket az ő tankjának kellett a partra vontatni. Az üteg

akkor kezdett el tüzelni, mikor tizenkét kilométerre megközelítette a partot, s míg el nem érte a három kilométeres távot, percenként három sortüzet adott le.

"Lázás tevékenység folyt ebben az időszakban - emlékezett Blamey - Lőszeresládák és kilőtt lövedékhüvelyek repültek a vízbe, ahogy a vezérhajótól kapott löelemeket diktáltam. Szörnyű zaj volt, de mindez semmiség volt ahhoz a robajhoz képest, amekkorát a parthoz közelítve a rakétahordozó naszádok keltettek."z

A parti akadályok veszélyesebbeknek bizonyultak, mint a német gyalogság és tüzérség. A német mesterlövészek előszeretettel vadásztak a robbantó különítmények tagjaira, úgyhogy azok szinte egyetlen kijáró megtisztításával sem készültek el. Asnelles-nél az LCT k érték ki először a szilárd talajhoz, s kétszázadnyi Hobart-féle hadi szerkezetet tettek partra. Húsz LCT aknára futott, és könnyebben vagy súlyosabban megrongálódott; emberek és tankok is odavesztek. Az LCT k "pokolba a torpedókkal, teljes gőzzel előre!" hozzáállása egybevágott a brit flotta által kiadott szabálykönyvvvel. *"Sündisznók, cölöpök, tetraéderek nem akadályozhatják meg a partraszállást"*; szólt az utasítás. "Naszádjuk átpréselődik felettük, meghajlítja és a homokba préseli őket; a fenék külső részét érő károsodás elfogadható. Tehát hajózzanak tovább. A C elem azonban akadályt jelent az LCT knek, [bár] teljes sebességgel meghajlíthatóak, és részben át lehet csúszni fölöttük. Következésképp tehát ha tehetik, kerüljék el a C elemeket. Ha nem lehet, próbáljanak féloldalasán ütközni vele, lehetőség szerint valamelyik »hídlábközévele«. Ez minden bizonnyal felborítja vagy a homokba nyomja a lábazatát, s egy második ütközéssel valószínűleg át- vagy keresztül tudnak préselődni rajta. Azzal, hogy miként jutnak vissza, ne nagyon foglalkozzanak. Az első és legfontosabb feladat, hogy a járművek elsüllyedés-e nélkül partra szálljanak."B

Ahogy a rámpákat leengedték, az emberek és a járművek lerobogtak a hajóról. Egy kommandós mondta el, miért: "Az ok, amiért olyan viharosan érkeztünk Normandiéba, az volt, hogy a katonák

inkább szálltak volna szembe az egész német hadsereggel, mintsem visszamenjenek a hajóra, és olyan tengeribetegek legyenek, mint az átkelés alatt. Te jó isten! Szerencsétlenek alig győzték kívánni, hogy ismét szárazföldre tegyék a lábukat. Ebben semmi sem akadályozhatta meg őket. [...] Pusztá kézzel tankokat morzsoltak volna széj~~4

jel. Erre nem került sor, mert nem voltak német tankok a parton. A gyalogsági ellenállás is hatástalan volt. Mikor Blamey a tábori lövegeket vontatva lehajtott az LCT ről, úgy találta: "A bombázás semlegesítette a helyi erődített állásokat. A szárazföld felől gyéren és pontatlanul hullottak az aknák és az ágyúlövedékek. Néhány tucat németen kívül nem volt ellenség a parton, és őket is teljesen szétszórta a bombázás. Mongoloknak látszottak."

Blamey szemében az egész művelet "közönséges gyakorlatnak" tűnt. "Az egyetlen különbség a parti akadályokon felrobbant és ott himbálózó LCT k látványa volt." Munkához látott, elhelyezte az ágyúkat, zászlókkal jelezte, hol akarja a huszonöt fontosokat felállítani (a britek kétszáz ilyen kiváló tankelhárító löveget tettek partra a Dnapon, sokkal többet, mint az amerikai tüzérség).

"Az ember észre sem vette, micsoda balhéban vett részt - mondta Blamey. - Minden olyan rendezetten ment. A dolgok megérkeztek, kirakták őket. Azok a szép kis francia parti villák mind lángokban álltak, majdnem az összes megsemmisült. De mindennél jobban aggódtam, hogy elszúrom a feladatot, és miattam bajba kerül a mi szárnyunk."

Arra a kérdésre, hogy a szervezettség jobb volt-e, mint várta, azt válaszolta: "Minden óraműpontossággal történt. Tudtuk, hogy így lesz. Bízunk benne. Olyan sokszor elpróbáltuk, ismertük a felszerelést, tudtuk, hogyan működik. Biztosak voltunk benne, ha a körülmények megfelelőek, simán lejutunk a hajókról." Bízott a flottában és a repülősökben, véleménye szerint: "az ő segítségükkel sétamenet volt a partraszállás".

Mire a második hullám megérkezett, és a dagály elkeskenyítette a partszakaszt, Blamey abbahagyta a tüzelést, és felkészült a szárazföld belseje felé történő előnyomulásra. A lövegeket a tank után kapcsolva behajtott Asnelles külterületére, s ott, mielőtt továbbhaladt Meuvaines nyugati része felé, megállt teát főzetni. Egy hegye

rincről 88-asok vették tűz alá. Blamey felsorakoztatta ágyúit, viszonzta a tüzet, és elhallgattatta a német üteget.s

A Gold-part négy szekcióra volt osztva, ezek - nyugatról kelet felé haladva - az Ítem, a Jig, a King és Love voltak. A támadó devonshire-i, hampshire-i, dorsetshire-i és East Yorkshire-i ezredek. A Green Howardok, a durhami könnyűgyalogság, továbbá műszaki, távközlési és tüzérségi egységek a northumbriai (50.) hadosztályhoz tartoztak. A 7. páncélosadosztály, a híres "sivatagi patkányok" követték őket.

Blamey a Jig szektorban ért partot; Ronald Seaborne matróz, a *Belfast* előretolt figyelője tőle balra, a Love szekcióban. Seaborne LCM-jén mindenki tengeribeteg volt. "Tükörtojást reggeliztünk, amit egy kupica rummal kísértünk le (nem mintha szeretném a rumot, de ez minden partraszállónak kötelező volt)."

Az LCM a szárazföldről kétszáz méterre zátonyra futott. Seaborne a rádiójával a hátán legalább annyira sietett, mint a többi. "Le a rámpát, és be a vízbe - bárhová, csak otthagyni azt a kínzóeszközt!"

LCA-k úsztak el a mellig érő vízben küszködő Seaborne mellett. "Mire a partra értem, már vagy kétszázan felvették a harcot a La Riviere felől durrogó szórványos puskatűzzel." Seaborne csodálkozott, hogy lőnek, hisz még az is csoda volt, hogy élő német maradt. Seaborne egysége egy tűzér századosból, egy tűzérből és egy híradósból állt. Túljutottak a védőgáton és a tengerparti úton. A százados utasította Seaborne-t, hogy jelentse a *Belfast-nak*, hogy a hídfő biztonságos, és az egység a szárazföld belsejébe, Crepon felé nyomul.

Seaborne képtelen volt kapcsolatot teremteni a *Belfast* tal, s negyedórás hiábavaló kísérletezés után a százados után indult. "Crepon felé az ösvényen senkit sem láttam. [...] Hirtelen három német egyenruhás alak jelent meg előttem a mezőn. Azt hittem, számomra vége a háborúnak, de a németek a fejük fölé emelték a kezüket, és francia-német-angol keveréknyelven azt magyarázták, hogy oroszok. Megmutattam nekik a partra vezető utat, és továbbmentem. Nemsokára egy kis templomhoz értem. Félúton a templomkertben lövés süvített el mellettem. Egy csomó pipacs közé vetettem magam, és lassan, fedezéket keresve, egy sírkő felé kúsztam. Még egy lövés dördült. A sírkő mögött hasaltam, kilestem, és észrevettem egy német sisakot. Visszalöttem, és néhány percig igazi cowboy-indián küz

delmet folytattunk. Egy szerencsés gellerrel elkaptam az ellenségemet, aki ettől a bűvőhelye mögül kizuhanva teljesen láthatóvá lett. Odamentem, megnéztem: egy fiatal srác volt, talán egy *HitlerJugend*. Hányingerem támadt, sokkal erősebb, mint egy órával azelőtt az LCM-en. "~

Brian T Whinney sorhajóhadnagy az Item és a Jig szektor kihajózási tisztje volt. 07.45-kor szállt vízbe, százötven méterre a száraztól. Kifelé igyekezve "parti ellenséges ütegek és aknavetők erős tűz alá vették a partot és a vizet. Sok gránát csapódott be a támadó hullám LCA-i körül."

Whinney a védőgát felé tartott, ahol "vagy tíz-tizenkét embert vettem észre. Egész nyugodtan ültek, és mintha a tengert nézték volna. Kellett hozzá néhány másodperc, hogy rájöjjenek: ők a német partvédelem." Arra vártak, hogy megadják magukat.

Keletre, Le Hamelnél a németek kitartóan lövöldöztek. Egy géppuskaállásból hathatósan tüzeltek, és aknagránátok verték a dagály miatt egyre keskenyedő parti sávot. Az összes tank harcképtelenné vált az aknákon, vagy találatot kapott. Nélkülük a műszakiak képtelenek voltak a szektor kijárait megtisztítani.

Le Hamelben a németek (a 352. hadosztály 916. ezrede 1. zászlóaljának egyes részei) valamivel nagyobb biztonságban voltak a kőházakban és a szállodákban, s elszántan lőtték a partot. Whinney úgy döntött, Le Hamelnél felfüggeszti a partraszállást, s a következő hullámot jobbra, illetve balra terelte, ahol kisebb volt az ellenállás, és nyitottak a kijáratok. "Le Hamelnél az akadályok eltávolítását is felfüggesztettem, mivel ide partra szálló naszád már nem jött, s az erős hullámverés és az ellenséges tűz túlzottan veszélyeztette az ottani légénységet."

Whinney a védőgáton egy kilőtt tank fedezékébe vonult. Mások is követték. "Áldás volt az a kilőtt tank - emlékezett -, némi védelem a géppuskatűzben. Nélküle komoly bajban lettünk volna. Az egyetlen tank, amelyik épségben kijutott a mi partszakaszunkon, egy aknataposó volt, az meg sokunkat kis híján megsüketített, mikor ledobta a ponyvát. Aztán már ment is tovább befelé, a tengerészkommandók támogatására."

Whinney kis társasága hamarosan egy valószínűtlen társsal bővült. A flotta légierijének egyik kis gépét, amelyet egy sorhajóhad

nagy vezetett, a saját hajója lőtte le. A pilótának sikerült kiugrania, ejtőernyőjével a tengerbe esett.

"Akkor találkoztunk vele, mikor partra vergődött. A dühtől szinte szólni sem tudott, csak csónakot követelt. Dühösebb embert még nem láttam, és nem irigyeltem a tűzért, aki felelős volta ~lepuffantásáért. '"

(Másnap egy hasonló baleset történt az Omaha-parton. Joseph Barrelet a 474. légvédelmi tüzérsztyálnál szolgált. Hirtelen észrevéve a felhőből egészen alacsonyan előbukkanó P-51-est, a 474-esek lelőtték. A pilóta, egy hadnagy a parton ért földet ejtőernyővel. Kimenő-egyenruháját viselte, és volt nála egy üveg whisky Azt mondta, randevúja van aznap este Londonban, és épp csak el kellett volna repülnie egyszer a part fölött. "Veszettül dühöngött - emlékezett Barrett -, de mentségünkre legyen mondv, nekünk azt mondták, hogy mindenre lőjünk, ami háromszáz méternél alacsonyabban repül.")

A Gold-parton La Riviere és Le Hamel kivételével, ahol 10.00-ig illetve kora délutánig kitartottak, a német védelem képtelen volt megállítani az 50. hadosztály embereinek és járműveinek áradatát. Olyan sövényhálózat sem volt, amely hátráltatta volna a támadókat. A németek ellentámadási képességükre számítottak. A *Kampfgruppe Meyer* Bayeux közelében állomásozott, és korábban sokszor gyakorolta, hogyan juthat minél előbb a partra.

Június 5-én 04.00-kor azonban egy álhírnél felülve útnak indultak, mivel Isigny környékéről nagyszabású ellenséges ejtőernyős leszállását jelentették. 08.00-kor Kraiss tábornok belátta, hogy tévedtek, és átirányította az ezredet Bayeux felé, ellentámadást indítandó Crepon irányába. A parancs azonban csak egy óra múlva jutott el az ezredhez, ezért annak most már harminc kilométert kellett megtennie, hogy kündulópontjára visszajusson. Az utat részben gyalog, részben kerékpáron, részben minduntalan leálló francia teherautókon tették meg. Az első katonák öt óra múlva értek a találkozási pontra. Ilyenformán Kraiss fő tartaléka a D-nap kritikus óráit ide-oda vonulással töltötte.

Kelet felé haladva a 915-ösök három zászlóalja közül egyet el is veszített, mivel a második zászlóaljat átirányította Colleville-be, hogy vegye föl a harcot az 1. amerikai gyalogoshadosztállyal. Mire a

Kampfgruppe Meyer főereje Bayeux-tól délre elérte a Brazenville-i gyülekezési körletet, az angolok már elfoglalták Brazenville-t, s a Kampfgruppe támadás helyett védekezésre kényszerült. Meyer ezredes elesett. A Gold-partnál nem indult ellentámadás.

A Kampfgruppe Meyer mindazonáltal elért egy német célt: a Brazenville-nél tanúsított ellenállásával megakadályozta az 50. hadosztály előrehaladását. A szokatlanul magas dagály és a part megtisztításának elhúzódása miatt a hadosztály második hulláma körülbelül két órát késett a partraszállással. A Bayeux-be vezető út 17.30-ig szabad volt, de az angolok elszalasztották a lehetőséget. Mégis idejében értek Brazenville-be, hogy megállítsák Meyert, és megfelelő pozíciót foglaltak el ahhoz, hogy másnap Bayeux felé indulhassanak.

A többi brit és kanadai partszakaszon is hasonló volt a helyzet: az élcsapatok gyorsan túljutottak a parti sávon, viszonylag könnyen az ellenség védelmi vonalai mögé hatoltak, a második hullám azonban a magas dagály és a rengeteg parti akadály miatt késett. Beljebb a szárazföldön a csapatok lassabban haladtak előre, mint Montgomery tábornok szeretne volna. Sokan megálltak teát főzni és ünnepelni a jól sikerült partraszállást.

Amikor aztán délután újra nekiindultak, roppant elővigyázatosak voltak, az ellenállás letörését a tüzéségükre és a Hobart-féle szerkezetekre bízta. Az előnyomulást néhány tank és üteg akadályozta, és a németek sietve erősítést küldtek erre a területre, amely sokkal fontosabb volt számukra, mint bármi az amerikai fronton. Bayeux a Caenből Cherbourg-ba vezető N-13-as országút mellett feküdt, Caen pedig keleti irányban Párizs kapujának számított.

Seaborne matróz aznapi kalandjai - csepp a tengerben - jól illusztrálják, milyen problémákkal találták szemben magukat az angolok a partszakaszok elhagyása után. Seaborne a templomkertben vívott tűzpárbajt követően előretolt figyelőosztaga századosa után sietett. Mikor utolérte, kiderült, hogy a százados csatlakozott a legelől haladó gyalogsági egységekhez. Egy német tank miatt, amely az út menti mezőn volt álcázva, képtelenek voltak előrejutni.

A százados Seaborne révén kapcsolatot teremtett a *Belfast-tal*, meg akarta adni koordinátáikat, hogy a cirkálóról kilőhessék a tankot, de a gyalogosok parancsnoka lebeszélte, mondván: túlságosan közel

vannak a tankhoz. Seaborne századosa erre azt javasolta, hogy húzódjanak vissza százméternyire, de a gyalogosparancsnok arra sem volt hajlandó.

"Semmi értelme a csapatokkal maradni - magyarázta a százados Seaborne-nak. - Ha valami hasznosat akarunk csinálni, előbbre kell mennünk, és akkor a mieink veszélyeztetése nélkül játékba hozhatjuk a *Belfast* ot."

A csapat Creully felé indult - a se támadó, se visszavonuló gyalogsági egységet otthagyták -, és déltájban meg is érkeztek a parttól körülbelül hét kilométerre fekvő faluba. Ellenállásba nem ütköztek, nyolc német egyenruhás mindazonáltal megadta magát nekik. Ötük orosz volt, három pedig litván, akik az oroszokat legalább annyira utálták, mint a németeket. Az angolok a partra irányították őket.

Seaborne osztaga továbbvonult. 15.00 tájt Bayeux és Caen között félúton értek az N-13-as mellett elterülő St-Leger-be. "Óvatosan átmentünk az úton, és a túloldalon lévő házak közé jutottunk. Igazi falusi környezetben találtuk magunkat: füves főtér, kávéház, a pázsit közepén egy nagy fa meg két-három pad. Minden nyugodt és csendes. Semmi sem mutatta, hogy háború van. Nagyön kelles volt, de nem azért jöttünk." A százados fel akart mászni a fára, hogy körülnézzen. "Hát felmáztunk. Hirtelen robajt hallottunk alulról. Ahogy lenéztünk, egy német féllánc talpas érkezett a térre, és leparkolt a fánk alatt." Hat német katona mászott ki, könnyítették magukon a fa alatt, és visszamáztak. Reméltük, hogy csak ezért álltak meg, de rémületünkre a féllánc talpas nem mozdult. Tíz perc múlva egy másik féllánc talpas dőcögött be, amelyet hamarosan egy harmadik követett.

A százados odasúgta Seaborne-nak: "- Jelezzen a *Belfast* nak, hogy el vagyunk vágva Daedalusban. [Ez volt St-Leger fedőneve.]

A híradós elfehéredett. Dühösen sziszegte: - Ne örüljön meg! Mi a francnak? A fritzek biztos meghallják a morzét.

A százados visszasziszegett: - Ez lázadás! Itt, az ellenség torkában. Agyonlövetem!

- Fogja be a pofáját! - vágott vissza a híradós -, különben mindannyiunkat agyonlövet." Nem jelzett.

A németek kettéváltak. Az egyik csoport egy félláncaltalpassal keletre indult, a többi egy másikkal nyugat felé, a harmadikat pedig

otthagyták őrizetlenül. A híradós gyorsan lemászott a fáról, Seaborne a nyomában. A gyújtászinórokat összekötve beindították a félláncaltalpast, beugrottak és elindultak. A szitkozódó százados is felugrott.

„Visszaszánguldottunk az N-13-ason, aztán lekanyarodtunk egy mellékútra Creully felé - mesélte Seaborne. - A falu közelében megálltunk és kiszálltunk. Jelentettem a *Belfast-nak*, és nemsokára találkoztunk egy saját egységünkkel is." Seaborne kis osztaga volt az egyetlen brit egység a Gold-parton, amelyik aznap átjutott az N-13-ason. Ez volt a legmélyebben behatoló szövetséges egység- de semmire sem jutott. Creullyben táborozott le éjszakára.

A 47. királyi tengerészgyalogoskommandó-zászlóalj a jobb szélén, az Item Szektorban, St-Come-de-Fresne közelében szállt partra. A parti akadályok nagy pusztítást végeztek, tizenöt-tizenhat deszantnaszád is megsérült. Erős géppuskarok fogadta őket. Az egyik tengerészgyalogos azt mondta társainak: "Lehet, hogy rossz helyre jöttünk. Ez itt egy privát strand." A 352. német hadosztály katonái hamar felszedték a sátorfájukat, és mire a tengerészgyalogosok kiértek, már simán ment minden, "akár egy otthoni gyakorlat". Az egészségügyieknek annyira nem volt dolguk, hogy nekifogtak löszert kirakni. A tengerészgyalogosok feladata az volt, hogy a partraszállást követően induljanak befelé, majd forduljanak jobbra (nyugatra), s Arromanches és Longues alatt elvonulva, hátulról támadják Port-en-Bessint. Ez utóbbi félúton található az Omaha- és Gold-part között; a brit tengerészgyalogosoknak a falucska kikötőjében kellett találkozniuk az amerikaiakkal. Ezzel szemben az éjjel beköszöntéig sem ők, sem az amerikaiak nem értek Port-en-Bessinbe, noha a tengerészgyalogosok mindössze egy kilométerre voltak tőle, és másnap be is vették."

Nyugat felé tartva a tengerészgyalogosok elhaladtak Longues-sur-Mer mellett. A falu külső részén, egy magas sziklán a németeknek volt egy remekül megépített hatalmas figyelőállásuk, amely föld alatti telefonkábelrel volt összekötve a szikla mögött körülbelül egy kilométerre elhelyezkedő négy 155 milliméteres ágyúval. Kétszintes építmény volt. A nagyrészt a felszín alatti alsó szinten a bemérő szoba,

egy diopterirányzék, térképszoba, telefonközpont és több különféle berendezés volt. A felső szintet méteresnél is vastagabb, vasrudakkal megerősített és vasoszlopokkal megtámasztott betonfal védte, itt állt a nagy távmérő. Az ágyúkat négy külön, hasonlóan szilárd betonerődítményben helyezték el, a löszerraktárt a föld alatt.

Ez volt az az objektum, amelyről az angolok a területet birtokló paraszt vak fia, és André Heintz házi gyártmányú rádióján leadott jelentése révén már korábban ismereteket szereztek.

Röviddel hajnal után az üteg, amelyre a támadást megelőzően bombák és ágyúlövedékek tonnái zúdultak, de kárt nemigen tudtak tenni benne, tüzet nyitott az omahai partszakasztól öt kilométerre horgonyzó *Arkansas* csatahajóra, amely két francia cirkálóval együtt viszonzta a tüzet. Később az üteg a Gold-part vezérhajóját, a *HMS Bulolo-t* kezdte támadni, amely a parttól tizenkét kilométerre horgonyzott. Elég pontosan lőttek, a *Bulolo* kénytelen volt pozíciót változtatni.

Ekkor a *HMS Ajax*, amely az 1939. december 13-án Montevideó-nál és Mar-del-Platónál az *Admiral Graf Spee* nevű német páncélos hajóval vívott csatában való részvétele okán vált híressé, tűzpárbajba bocsátkozott a longue-sur-meri üteggel. Az *Ajax* mintegy tizenegy kilométerre volt a parttól, de olyan pontosan célzott, hogy húsz percen belül a német üteg két ágyúja elnémult. Nem lőtték ki őket, de a telitalálatok okozta sokk és légnyomás annyira megzavarta a német tüzéretet, hogy otthagyták állásaikat.

A harmadik ágyúállást az *Ajax* telibe találta. Túlélő nem volt, így nem tudhatjuk pontosan, mi történt, de a helyszínen öt évtized múltán is találhatók egyértelmű jelek. A 155 milliméteres ágyú teljes zárszerkezete hiányzik. A nyolc centiméter vastag acélcső darabokban. Az állás olyan, mintha egy taktikai atomtöltet robbant volna föl benne.

Az *Ajax* 6 hüvelykes lövedéke minden jel szerint éppen akkor süvített be az állás lörésén, mikor a löveg zár nyitva volt, a tüzérek épp újratöltötték az ágyút. A lövedék ott robbanhatott. Ugyanakkor nyitva lehetett a löszerraktárra szolgáló vasajtó, ezért a robbanás tüze oda is leért, és felrobbantotta az ott tárolt 155 milliméteres lövedékeket.

Hatalmas robbanás lehetett. A betontetőt letépte, autónagyságú darabokra vetette szét. Nem valószínű, hogy a tüzéreknek akár egyet

len porcikájuk is egyben maradt volna. Huszonöt évvel később az *Ajax* parancsnoka egy Angliában tanuló amerikai diáklányt látott vendégül: annak az amerikai asszonynak a lányát, akinek a háború alatt udvarolt. A

lány nem sokkal azelőtt járt Normandiában, és megkérte a kapitányt, hogy meséljen a longue-sur-meri párbajról. A kapitány felidézte a történeteket, aztán elmondta, hogy bár sokat törte a fejét, sohasem jött rá, honnan ismerhették a jól álcázott állások koordinátáit.

"Én viszont tudom - válaszolta lány - Beszéltem André Heintzcel [aki akkor a caeni egyetem történelemtanára volt], ő elmondta." Elmesélte a vak fiú és az apa történetét, hogyan lépték le a távolságokat, és hogyan juttatták el az adatokat Bayeux-be, Heintzhez.'z

Genget kisasszony abban a St-Come-de-Fresne-ben lakott, ahol a tengerészgyalogosok partra szálltak. Június 6-án este ezt írta a naplójába: "Ami lehetetlennek látszott, megtörtént. Az angolok partra szálltak francia parton, és kis falunk néhány óra alatt híressé vált. Polgári áldozat nem volt, még sebesült sem. Ennyi évi félelem és várakozás után ki sem tudom fejezni meglepetésünket."

Reggel egy barátjával fölmentek a sziklafokra, hogy tájékozódjanak. "Micsoda látvány fogadott! Amerre a szem ellátott, mindenütt hajók: kicsik, nagyok, mindenféle fajta, felettük a napfényben ezüstösen csillogó léggömbök lebegtek. Hatalmas bombázók húztak el a fejünk fölött, majd vissza. Egész Courseulles-ig csak hajókat lehetett látni."

Mlle Genget visszament St-Come-ba, ahol már brit katonákkal találkozott. "Az angolok azt hitték, hogy az egész polgári lakosságot kitelepítették a partvidékről, és igencsak meglepődtek, hogy otthon találták a helyieket. Kis templomunk tetejét találat érte, tűz ütött ki, de a falusiak gyorsan eloltották. Ágyúk tüzeltek. Micsoda zaj, bűz, lángok!"

Azon gondolkodott, nem álmodik-e. "Tényleg igaz volna? Végre felszabadultunk hát. [...] Egy csapat tommy jött arra, vizet kértek. Megtöltöttük kulacsukat, váltottunk néhány szót. Csokoládét, édességet adtak a gyerekeknek, aztán mentek tovább."'-

A parton Whinney sorhajóhadnagy azt vette észre, hogy az est beálltával "minden elcsöndesedett. Furcsa érzések motoszkáltak bennem. Egy lélek sem mutatkozott.". A géppuskaállás mögött, amely

annyi bajt okozott délelőtt, egy tanyaházra bukkant, s meglepetten tapasztalta, hogy hangokat hall bentről. Bekopogott. "Megdöbbenésemre egy idős asszony nyitott ajtót. Egyáltalán nem látszott nyugtalannak. Egész nap ott lehetett, és ugyanúgy végezte a házimunkát, mint rendesen."'⁴

Június 6-án estére az angolok a Gold-partnál mintegy tíz kilométernyire hatoltak be a szárazföld belsejébe, és a tőlük balra fekvő Creullynél csatlakoztak a kanadaiakhoz, akik az Arromanches-ra néző szirtekig jutottak. Nem vették be Bayeux-t, és nem jutottak túl az N-13-ason, de készen álltak rá, hogy másnap megtegyék. Négyszáz főnyi veszteség árán huszonezer embert tettek partra. Jó kezdet volt.

29.

A VISSZAVÁSÓ

A KANADAIK A JUNO-PARTON

1942. augusztus 2-án a 2. kanadai hadosztály brit kommandók és egy kis amerikai rangeregység támogatásával a tenger felől támadást indított a felső normandiai tengerparton, Le Havre-től száz kilométerre fekvő Dieppe kikötője ellen. Rajtaütés volt, nem invázió: gyengén előkészített, rosszul végrehajtott hadművelet. A kanadaiak szörnyű veszteségeket szenvedtek: hat óra alatt háromnegyed részük meghalt, megsebesült vagy fogságba esett - köztük mind a hét zászlóaljparancsnok.

Dieppe-nél a németeknek a part mindkét oldalán megerősített állásaik voltak a szirteken: 88 milliméteresekkel, géppuskafészekkel, beásott gyalogsággal. A part végig kavicsos volt, a tankok egyáltalán nem, a katonák pedig csak nagyon nehezen tudtak átvágni rajta. A támadást sem tüzéséggel, sem bombázással nem készítették elő. A támadó gyalogság létszáma mindössze a duplája volt az egyébként első osztályú védő csapatokénak.

A szövetséges propaganda által főpróbának beállított dieppe-i hadmozdulat tanulságait az 1944. június 6-án indított támadáskor figyelembe vették. Valójában egyetlen tanulság volt: NE MENJ FEJJELE MEGERŐSÍTETT KIKÖTONEK! Dieppe nemzeti katasztrófa volt. A kanadaiaknak volt miért megfizetni a németeknek. A Juno-parton vissza is adták a kölcsönt.

A Juno-part közepén elhelyezkedő Courseulles-sur-Mer a legalaposabban megerősített pont volt a brit partok jobb szélén található Arromanches-tól a balszárnny szélén fekvő Ouistrehamig húzódó hosszú partszakaszon. A Courseulles-től balra (keletre) fekvő St

Aubin és Langrune szintén jól megerősített hely volt. Richter tábornok 716. hadosztálya tizenegy nehézűteggel (155 milliméteres ágyúkkal) és kilenc, főként 75 milliméteres ágyúkkal ellátott közepes üteggel rendelkezett. Mindegyiket megerősített bunkerekben kellett volna elhelyezni, de mindössze két bunker

készült el. Az ágyúk kiszolgáló személyzetét máshol fedetlen bunkerekben vagy nyílt mezőn, beásott lövegállásokban helyezték el.

Uaux-nál, Courseulles-nél, Bernieres-nél és St-Aubinnél vasbetonnal jócskán megerősített támaszpontok álltak. Ezeket még lövészárkok, lövegállások, szögesdrót akadályok és aknamezők is védték. A fegyverek a partra, nem a tengerre voltak beállítva, és a tüzüik által lefedett zóna átfedte a félelmetes parti akadályok sávját. John Keegan megállapítja: "A németek számára a zárótűz és a telepített akadályok együttese garantálni látszott bármilyen partra szálló erő megsemmisítését."

Richter tábornoknak ennek ellenére komoly problémái voltak. *~derstandnest* jei kilométernyi távolságra helyezkedtek el egymástól. Mozgási képességük gyakorlatilag a nullával volt egyenlő: a 716. hadosztály tüzésége, utánpótlása lófogatú járműveket használt, a legénység pedig gyalog közlekedett. Fegyverzete zsákmányolt puskák és ágyúk összevisszaságából tevődött össze. A személyi állományt tizenennyolc év alatti és harmincöt év feletti németekből, illetve orosz és lengyel *Osr-* zászlóalj katonáiból toborozták, akiket a keleti frontról átvezényelt huszonéves, félig-meddig harcképtelenné vált sebesültekkel egészítették ki. Parancsuk úgy szólt: kitartani! Egy arasznyi területet sem adhattak fel. A német altisztek gondoskodtak róla, hogy a parancsot betartsák. (Ettől eltekintve az aknamezők és a szögesdrót akadályok legalább annyira *bezárták* őket, mint amennyire a kanadaiakat *kizárták*.) Kézitusában aligha lehettek ellenfelei a fiatal, kemény, kiválóan képzett kanadaiaknak, akiknek létszáma már az első hullámban is 6:1 arányban múlta felül az övéket (kétezer-négyszáz kanadai négyszáz német ellenében).

A 3. kanadai hadosztályban jobbára favágók, halászok, bányászok, farmerek szolgáltak, akik hozzá voltak szokva a szabad ég alatti élethez, és valamennyien önként jelentkeztek a seregbe. (Kanadában volt ugyan sorozás a második világháború idején, de csak önkénteseket küldtek a frontra.) Josh Honan utász az öregkatonák által jól

ismert módon jelentkezett "önként". 1943 vége felé földmérőként szolgált egy kanadai utászszázadban, amikor egy ezredes a parancsnokságra hívta.

"- Maga ír - jelentette ki az ezredes. - Igenis. Az vagyok.

- Az írek bunyós fajta. Uan itt valami, amit szeretnénk magára bízni. Honan erre azt válaszolta, hogy szívesebben maradna a századánál.

- Nagyon összerázódtunk, ezredes úr. Megyünk a tengerentúlra, nem szeretnék elszakadni a haverjaimtól.

- Nem számít, majd Angliában találkoznak. Honan megkérdezte, mi a feladat.

- Csak annyit árulhatok el, hogy Angliában rengetegen boldogan cserélnének magával.

- Elég lesz egy is - felelte Honan.

- Persze maguk írek, szeretik a viccet. Megígérhetem, hogy tetszeni fog a dolog.

- Biztos?

- Persze hogy biztos. Ismerem magukat, íreket. Benne vannak minden jó balhéban."

Honan később így kommentálta a történeteket: "Nemigen lelkesedtem ezért a balhé dumáért." Néhány nap múlva úton volt Angliába, ahol aztán megtudta, hogy mi vár rá: az első hullám előtt kellett kimennie a partra akadályokat robbantani.

Az átkelés éjjelén a Juno-part Mike szektora felé tartó LST a Honan társai (a Regina lövészezred katonái) késüket, szuronyukat élesítgették vagy pókereztek. Az egyiknek volt egy gyémánszerű kövel díszített, fanyelű, bőrtokos vadásztőre, amelyet úgy "fent, mint aki megőrült". Mások meg "úgy pókereztek, ahogy még nem láttam. Gátlástalanul, semmi sem számított, föltettek mindent. Amikor tiszt jött arra, letakarták a pénzt a takaróval, amelyiken játszottak."

A kérdésre, hogy a tisztek nem próbálták-e megakadályozni a hazárdjátékokat, Honan azt válaszolta: "Senkit semmiben nem lehetett megakadályozni azokban az órákban."

A konvoj két hajóoszlopa között egy magányos gőzhajó haladt. "Amint elment mellettünk, észrevettük, hogy az orrban egy dudás

állt. Hallottuk a panaszos dalt: »Mi már többé nem jövünk vissza.« Szívünkbe markolt, mindenki szótlanul hallgatta, aztán lassan elhaladt mellettünk, és eltűnt a szemünk elől. Előtte is, utána is gyakran jutott eszünkbe, hogy mi már többé nem jövünk vissza."2

A tervek szerint a kanadaiaknak 07.45-kor kellett partra szállniuk, de a háborgó tenger miatt mintegy tíz percet késtek. Mindenkit borzalmasan gyötört a tengeribetegség. ("Még a halál is jobb volna", nyögte Henry Gerald, a Winnipegi Királyi Lövészek katonája.) Az utolsó eligazításon azt mondták nekik, hogy mire a partra érnek, a flotta ágyúzása és a légi bombázás szétveri a géppuskaállásokat és ütegeket. A dolgok azonban nem egészen így alakultak.

A brit légierő június 5-ről 6-ra virradó éjszaka, éjfélkor indított bombázása nagyon komoly volt - 5268 tonna bombát dobtak le, többet, mint addig bármikor -, de sajnálatosan pontatlanul. Pirkadatkor amerikai B-17-esek jöttek, ám akárcsak az Omaha-partnál, itt is körülbelül harminc másodperces késéssel oldották ki bombáikat, így azok a partvonalnál jóval beljebb hullottak a szárazföldre. Nagyon kevés erődítést ért találat, a Juno-partnál éppenséggel

egyetlenegyed sem. A brit flotta cirkálói és csatahajói 06.00-kor nyitottak tüzet; a rombolók 06.19-kor. 07.10-kor az LCT ken szállított tankok és huszonöt fontosok is tüzelni kezdtek, majd bevetették a rakétákat is. Minden idők legerősebb tengeri tüzérségi támadása volt, de olyan nagy füstöt és port kavart, hogy csak nagyon kevés lövedék talált célba. (A találatelemzők későbbi számításai szerint a bunkerek mindössze 14 százaléka semmisült meg.)

A füst olyan sűrű volt, hogy a német védők nem láttak ki a tengerre. 06.45-kor a 7. hadsereg rendes reggeli jelentésében azt írta az OB Westnek: "A haditengerészeti bombázás célja még nem világos. Úgy tűnik, félrevezető akció, egy későbbi támadás előkészítése." A szél időnként elsöpörte a füstöt, s ilyenkor "tömérdek hajót, kicsit és nagyot, hihetetlen számban" észleltek a németek.⁴

07.30-kor szűnt meg az ágyúzás, akkor kellett az első hullámnak partra szállni. A németek némi időhöz jutottak, összeszedték magukat, és lövegeik mellé sorakoztak. "A puhítás csak arra volt jó, hogy a németek kellő éberséggel várják a partraszállást", vélekedett Henry közlegénye A V~mnipegi Királyi Lövészek egy másik katonája így

vélekedett: "A bombázás egyetlen német katonát sem ölt meg, egyetlen német fegyvert sem tett tönkre."~

Mégis, mikor a kanadai deszantnaszádok az erős északnyugati szél miatt többnyire víz alá került parti aknákhöz közeledtek, különös csend támadt. A németek nem tüzeltek, amit a kanadaiak bátorításnak vettek. Nem jöttek rá, hogy azért hallgatnak, mert az összes fegyver csöve a partra irányul.

Josh Honan egy LST a várta, hogy átszálljon egy LCA-ra, és azon tegye meg az utolsó öt kilométert. Egyik társa megkérdezte: " - Szerinted ez a főpróba?

- Ahhoz képest kissé túl van bonyolítva - válaszolta Honan." Honan arról ábrándozott, hogy a parancsnok majd valamiképpen megfedekezik róluk, az ő robbantó csapatáról. "Olyan volt, mint a fogorvosi váróban - idézte a feszült órákat. - Mindenki drukolt, hogy ne ő legyen a következő." Az ábrándozás közepette felharsant egy szócső: "Az utászrohamcsapat azonnal jelentkezzen a hatos fedélzet csónakdarujánál!"

Honanék átszálltak az LCA-ra, amely öt másikkal együtt körözni kezdett. Honan előrement a rámpához nézelődni. Feltűnt neki, hogy az összes kanadai napbarnított, a brit kormányos és a legénység viszont sápadt. Tájékoztató pontokat keresett a parton, de semmit sem látott a vastag füst miatt. Az LCA hánykolódott, bukdácsolt a hullámok között.

A hajók kezdtek felzárkózni, de nem rendezett formában. Az LCAkat egyre nehezebb volt irányban tartani, egymásnak és a parti akadályoknak ütköztek. Körülbelül minden negyedik aknára futott. A tányéraknak nem voltak elég nagyok ahhoz, hogy elsüllyesszék a hajókat (a nyitott hajótestben a levegőbe szökött a robbanóerő nagy része), de kilyukasztották a feneket, és megrongálták a rámpákat.

Honan LCA-ja Bernieres-sur-Merrel szemben közeledett a parthoz. Honan igyekezett irányítani a kormányost, hogy a hajó elkerülje az aknákat, "de egyszer nem tudott idejében kanyarodni, és a rámpával nekiment az egyik aknának. Közvetlenül mellettünk robbant."

"Na egyszer csak Stone őrnagy [Honan parancsnoka] azt mondja: - Megyek. - Én meg azt mondtam neki: - Kéz- és lábtörést! - De a parancsom épp az volt, hogy vigyázzak Stonie-ra, így nekem is mennem kellett."

Honan a vízbe hajigálta az egész felszerelést - puskát, robbanóanyagot, walkie-talkie-t -, és az őrnagy után ugrott a vízbe.

"Stonie a hajó orra felé kezdett úszni, én meg azt mondtam magamban: a franc egye meg, nekem is mennem kell. Én is előreúsztam. Az akadály, amibe beleütköztünk, össze volt drótozva két másik tetraéderrel. Az őrnagy egy csípőfogóval ügyködött, és azt mondta: - Elvágom a vezetékeket! - Én meg erre: - Én meg kiszedem a detonátort.

Felmásztam a tetraéder egyik lábára, átkulcsoltam a lábammal, és kezdtem kicsavarni a robbantószerkezetet. Stonie odakiáltott, hogy jöjjön le tíz ember a hajóról, a többiek meg menjenek a tatra, hogy a hajó orrát leemeljük az akadályról. Be is ugrottak tízen-tizenketten, nekiveselkedtünk és nyomtuk."

08.00 körül járhatott az idő. A rohamcsapatokat szállító első LCA-k kezdték leengedni rámpáikat. A kanadaiak az akadályokat kerülgetve gázoltak a part felé.

A németek tüzet nyitottak. A mesterlövészek és az aknavetősök a naszádokra céloztak, a géppuskások a gyalogság első hullámát lötték. Honan körül apró gejzírek jelezték a csapkodó golyókat. Végül sikerült kiszabadítaniuk az LCA-t. Leengedték a rámpát, a gyalogosok megindultak a part felé, Honan pedig a következő akadályhoz indult, hogy kiszerezze az akna detonátorát.

"A haverjaim a géppuskaállásokat támadták, az volt a dolguk, én meg csináltam a magam dolgát. Olyan voltam ott, mint céllövöldében a bádögfigura, és pusztá kézzel dolgoztam." Még mielőtt ki tudta volna szerelni a detonátorokat, az emelkedő dagály ellepte az akadályokat. "Ha nem akartam, hogy elsodorjon az ár, a lábammal át kellett kulcsolnom az akadályt, és csak az egyik kezemet tudtam használni."

08.15-kor döntött. "A fenébe ezzel a marhasággal! Kimegyek a partra." Kiúszott. Közben látott egy fej nélküli halottat: megsebesülhetett a vízben, aztán átment rajta egy LCA, és a hajócsavar lefejezte. A kezében görcsösen szorongatta a gyémántszerű kövel díszített, fanyelű, bőrtokos vadásztört.

Amikor Honan elérte a védőgátat, egy bajtársa kulacsból whiskyvel kínálta.

"Kösz, nem - hárította el Honan.

A katona meghúzta, és megkérdezte:

- Már miért nem? Csak nem vagy antialkoholista?

- Nem - felelte Honan -, csak attól félek, hogy a piától túlságosan felbátorodom vagy valami ilyesmi."

A faluban keresett menedéket, míg el nem hallgattatták a német géppuskatűzet. "Megtettem a magam részét - magyarázta. - Figyeltem, hogyan boldogulnak a többiek." A dagály levonultáig amúgy sem folytathatta az aknák hatástalanítását.

Hamarosan elhallgattak az ágyúk. Emberek jelentek meg az utcán, integettek a felszabadítóknak, csokrokat dobáltak. Feltűnt a helyi pap.

"- *Monsieur le curé*, plébános úr - mondta Honan legjobb gimnáziumi franciaságát előszedve -, remélem örül, hogy megjöttünk. - Persze hogy örülök, de még jobban örülök majd, ha elmennek

válaszolta bánatosan a plébános, a XVII. századi templom tetején tátongó lyukra mutatva."

A borbély megkérdezte Honantól, iszik-e egy konyakot. "Nem felelte Honan -, egy borotválás viszont rám férne." A borbély boldog volt, hogy tehet valamit. "Bementem, leültem a csurom víz egyenruhámban, csak úgy cuppogott a cipőm, ő pedig megborotvált."

Kipihenten és felfrissülten ment vissza a partra, hogy folytassa a munkát. "Láttam a DD tankok partraszállását. Épp akkor bukkant fel kettő a vízből. Addig még csak nem is hallottam róluk. Olyanok voltak, mint valami tengeri szörnyek, ahogy előjöttek a mélyből. Ledurrantották a szoknyájukat, és elindultak a faluba a többiekkel."

Ronald Johnston őrmester harcokcsivezető volt. Hajnali ötkor kint a La Manche csatornán, a felvonulási területen rakták át páncélosát az LST ről egy Rhino kompra. Minthogy korábban nem gyakorolták ezt a műveletet, elég sok nehézséggel járt. A lánc talpak csúsztak a vasfedélzeten, a tankja csaknem vízbe esett. Végül odakerült kijelölt helyére. Egy dzsip állt előtte. Johnston odament a sofőrhöz, és megkérdezte: "- Ugye vízhatlan a járgányod?

- Az. Miért kérdezed?

- Csak azért, mert ha leállsz előttem, én átmegyek rajta." Amikor a komp elérte a partot, mesélte Johnston, a sofőr majd a nyakát törte, úgy forgott, hogy lássa, nem hajt-e rá a Sherman.

A dzsip a partra gördült, Johnston a tankjával követte. Elszörnyedve látta, hogy halott és sebesült gyalogosokon kell átgázolnia. "Ki kellett verni a fejünkből, elfelejteni az egészet - mondta. - Nem volt más út, csak előre."

A kipufogóhoz erősítve két motorbiciklit szállított, és egy lőszeres utánfutót is vontatott. A szigetelés mentén és a kipufogónál egymáshoz kapcsolt kordit tölteteket helyeztek el. Miután a motorkerékpárokat levették, Johnston parancsot kapott, hogy nyomja meg a gombot, és robbantsa le a szigetelést. "Piszok nagyot szólt."

A parton: "Túlvilági jelenet volt. Állandó, erős gépfegyvertűz. Rengeteg gyalogos még a vízben volt, egyelőre képtelenek voltak kijutni. A tankok mögött kerestek menedéket."

Egy kommandós tiszt balra irányította Johnston. "Csak ránéztem, és azt mondtam: - Frászt."

A tiszt megkérdezte, miért szegül szembe vele. Johnston azt válaszolta: "Mert ma már nem szándékszom eltaposni egyetlen cimborámat sem."u

Tom Plumb őrmester a Winnipegi Királyi Lövészek egyik aknavető szakaszánál teljesített szolgálatot. LCT a érkezett. Amikor lebocsátották a rámpát, és a tank legördült, az LCT megugrott, és visszasiklott a mély vízbe. A parancsnok mégis utasította az első raj őrmesterét, hogy hajtson le lánc talpas aknavető-hordozójával. Az őrmester tiltakozott, hogy túl mély a víz, de a parancsnok hajthatatlan volt. Az első aknavetőhordozó lehajtott, és azonnal el is süllyedt a négy méteres vízben. Az emberek levegő után kapkodva, káromkodva bukkantak a felszínre.

A parancsnok utasította a következő hordozót is, de az őrmester megtagadta a parancsot, és követelte, hogy vigye ki őket a sekélyesig. A parancsnok hadbíróssággal fenyegette, de az őrmester nem tárgált. Végül a hajóparancsnok adta be a derekát, felhúzatta a rámpát, és jobban megközelítette a partot. Plumb és társai végre simán partra szálltak. "Ezt a hajóparancsnokot később megszégyenítő módon, nyugdíj nélkül leszerelték", mondta némi elégtétellel Plumb őrmester.y

A hajóparancsnoknak jó oka volt rá, hogy igyekezzon minél sürgősebben végrehajtani a "tűnjünk innen a francba" néven ismeretes, klasszikus manővert. Körülötte szerte a Juno-parton sorra futottak tányéraknákra a naszádok. A hajók fele megsérült, negyede elsüllyedt.

Sigie Johnston, a Regina Lövészek őrmestere elsőként hagyta el az LCA-t, amelyen utazott. A naszád egy homokpadnak ütközött, amitől a rámpán álló Johnson a vízbe repült. "Jött egy hullám, megemelte és pont rám dobta a hajót." Kis szünetet tartott a visszaemlékezésben, megcsóválta a fejét, úgy mondta némi csodálkozással a hangjában: "Es mégis itt vagyok."

Egyik társát gyomron lőtték, és a lábát is eltalálták. Ennek ellenére ment tovább, egyenesen egy géppuskafészek felé.

"Ki is lőtte az egyik géppuskást, a másiknak meg elkapta a torkát. Megfojtotta a németet, aztán maga is meghalt. Mikor rátaláltunk, még mindig a német nyakát szorította."

Partra úszott egy DD tank, ledobta a szoknyáját, és 75 milliméteres lövegével tüzelni kezdett. Szerencsétlen módon eltalált néhány kanadai gyalogost. Johnson átment a tankhoz, és ráordított a parancsnokra, hogy ésszel legyen. Johnson így magyarázta a tragikus balesetet: "Az a tank az elsők egyike volt a parton. Látták a katonákat, de az egyenruhák mind sötétek voltak a víztől, így hát lőttek." Johnson egy 37 milliméteres ágyúra mutatott, amely egy épület előtt állt, és rávette a tankparancsnokot, hogy azt lője.^o

A pusztta véletlenül múlt, hogy gyalogosok a tankok előtt, mellett vagy mögött nyomultak előre. A DD tankok többnyire késtek - ha egyáltalán a partra értek, pedig az LCT k parancsnokai az utasításokra fittyet hányva, egészen a partig vitték és ott tették ki a kétélűeket, miközben a tengeri méhek még munkálkodtak a parti akadályokon. Az is csak a véletlenül múlt, hogy a gyalogság szárazon vagy mély vízben át került a partra. Az ír McQuaid őrmester nyakig érő vízbe ugrott a rámpáról. Szitkozódott is erősen. "Hogy a jó ég akárhová tegye ezeket! Vízbe fojtanak, mielőtt még a partra érnénk.""

Amint a gyalogság megindult a védőgát felé, a németek tüzet nyitottak. A kanadaiak első hulláma szörnyű veszteségeket szenvedett, néhány egységnél ugyanolyan súlyosakat, mint az Omaha-parti első hullám. A winnipegi B századból mindössze egy tiszt és huszonöt katona maradt, mire a védőgátig jutott. A Regina lövészek D százada létszáma felére fogyatkozott, mielőtt még a partra jutott volna.

Az ezred krónikása a következőképpen írta le a jelenetet:

"Az A század arra érkezett, hogy a bombázás és ágyúzás meg se karcolta a szektorukat uraló kazamataerődöt, amelynek százhusz cen

timéter vastagságú betonfalai egy 88 milliméteres ágyút és géppuskákat rejtettek. Az emberek csak úgy maradhattak életben; ha tankok mögé húzódtak, amíg el nem érték a védőgátat."

A Queen's Own Rifles [a Királynő Saját Lövészei] Bernieres-nél értek partot a Fort Garry Horse [a Garry Erőd Lovassága: a 10. páncélosezred] tankjainak kíséretében. Az egyik tankot Gariepy őrmester vezette.

"Több múlt a véletlenül, mint a terveken - emlékezett. - Úgy esett, hogy az enyém volt a vezető tank. Útban a part felé meglepődve vettem észre egy törpe tengeralattjárót, amelyik már negyvennyolc órát várt ránk. Tovább irányított célpontom felé. (...) Élénken emlékszem a parancsnokára, ahogy állt ott a toronynyílásban, és összefogott kezével jelezte: sok szerencsét kíván. A régi ismerős katonai jellel válaszoltam: neked is, pájtás.

Elsőként értem a partra, és a németek géppuskákkal lőttek rám, de csak akkor jöttek rá, hogy tank jött, mikor ledobtuk a vászonszoknyánkat, az úszóövünket. Akkor látták, hogy Shermanek vagyunk.

Valami lenyűgöző volt. Még mindig előttem van a kép, ahogy a géppuskások felállnak állásaikban, és még a szájuk is tátva marad a csodálkozástól. A vízből előbukkanó tankok látványa teljesen kiborította őket."

Gariepy célpontja egy 75 milliméteres ágyú volt, amely oldaltűz alatt tartotta a partot. Ahogy haladt előre, úgy követte a gyalogság. A part menti házak tele voltak géppuskásokkal, akárcsak a homokdűnék. A kiserőd tájolása nem tette lehetővé nekik [a 75 milliméteres ágyú személyzetének], hogy tűz alá vegyenek minket. Tehát egészen odáig vittem a tankot, közvetlen közelbe, és egyetlen lövéssel megsemmisítettem." A Gariepyt követő gyalogosok elérték a viszonylagos biztonságot nyújtó védőgátat.-;

A zűrzavar kellős közepén rázendítettek a Kanadai Skót Ezred dudásai. Már akkor is játszottak, mikor az ezred kihajózott az angol kikötőből, játszottak, mikor rohamcsónakokba szálltak, és dudálással köszöntötték a partot érés pillanatát is. Robert Rogge káplár amerikai volt ugyan, de 1940-ben a kanadai hadseregbe lépett be. Az egyik skót ezredhez, a Black Watchhoz [Fekete Őrség] helyezték.

"Nem volt akármilyen - idézte a napot. - A part felé gázolva hallottam, hogy az egyik dudásunk a Bonnie Dundee-t játssza a mögöttünk álló hajón. A szó szoros értelmében csatába dudáltak minket."⁴

G. W. Levers, a Kanadai Skót Ezred közlegénye naplót vezetett. Még akkor is írogatott bele, mikor LCA-juk már igencsak közel járt a parthoz. "A naszád úgy hanykolódik, mint egy parafadugó. Nem valószínű, hogy 07.45 előtt partra szállunk. Ahogy fokozatosan közeledünk a parthoz, különböző tüzelő hajókat és rakétaütegeket látunk. Hatalmas robajlással és vakító villanásokkal dörögnek az ágyúk. A távolság már csak 7-800 méter. Jó néhányan tengeribetegek. (...) Gyorsítanak a motorok, rohanunk a part felé. Látjuk a parti sávot, pedig a dagály elég magas. Egy nagy erőd áll velünk szemben, csapkodnak körülötte a gránátok, de mintha ártani nem tudnának. (...) A hajó körül géppuska lövedékek kezdenek fűtyülni, a fiúk behúzzák a nyakukat. Most indulunk, le van eresztve a rámpa."

Lever elteszi naplóját, és lemegy a rámpán. Később egy kis pihenés közben a védőgát tövében ismét előveszi, és azt írja: "Derékig, néha mellig ért a víz. Evickéltünk kifelé, elég lassú ügy volt. A parton meg géppuskák játszottak velünk ugróiskolát."S

Mint Lever naplójából is kitűnik, a támadás első szakasza a Junoparton is úgy zajlott le, mint az Omaha-parton, de miután a kanadaiak elérték a védőgátat, másként alakultak a dolgok. A Juno-parton több volt a tank, s főleg az olyan, amelyeket úgy szereltek fel, hogy átsegítsék a gyalogságot a védőgáton (itt lényegesen magasabb volt, mint az Omaha parton), a szögesdrót akadályokon és az aknamezőkön. Az oldalazó tűz hasonlóan intenzív volt, a megerősített géppuska- és ütegállások hasonló számúak és hasonlóan félelmetesek voltak.

Omahánál a D-napon minden tizenkilenc partraszállóból egy került a veszteséglistára (közel negyvenezerből kétezer-kétszáz), a Juno-parton minden tizennyolcadik katona elesett vagy harcképtelenné vált (huszonegyezer-négyszázból ezerkétszáz). A számok abból a szempontból félrevezetőek, hogy a veszteségek többsége az első órában következett be, de a legtöbben ennél később léptek partra. A rohamcsapatokban körülbelül egy a kettőhöz volt az esély, hogy tagjai elesnek vagy megsebesülnek.

A partszakaszok közti fő különbség az volt, hogy Junónál a védőgát mögött nem volt partmeredély. Ezeken és a falvakon túljutva a kanadaiak sík területen találták magukat, ahol csak néhány sövény, néhány erőd és szinte semmilyen ellenállás nem volt.

A megoldás kulcsa a védőgáton és a falvakon történő keresztüljutás volt. És itt léptek színre Hobart hóbortos herkentyűi. A speciális tankok hidakat fektettek át a gáton. Az aknataposók utakat nyitottak az aknamezőkön. A buldózerekkel felszereltek harckocsik félretolták a szögesdrót akadályokat. Másfajta, a Churchill-krokodilok százötven köbméteres páncélozott utánfutókat vontattak, amelyekből alul cső vezetett a tank orrán elhelyezett lángszóróhoz; tűzfolyamot bocsátottak a bunkerekre. A rőzsekötegeket szállító tankok az útba eső gödröket, árkokat töltötték fel.

Ronald Johnston őrmester fölvezette tankját a védőgátig. Századosa negyven páncéltörő lövedékkel szétrombolta a gátat. A törmelék buldózeres harckocsi takarította el. Johnston a nyíláson áthajtva a parttal párhuzamosan futó útra ért. Periszkópon figyelte a környéket, mert a harckocsizók "begombolkoztak", és nem vett észre egy óvóárkot. "Ahogy kanyarodtam, az a rohadt hernyótalp belecsúszott, és szépen seggre ültünk. De az Úr velünk volt."

A tank úgy állt meg, hogy SO-es kaliberű géppuskája épp egy lövészárokra, illetve egy csapat német katonára nézett. A géppuskás odapörkölt, néhányukat megölte, illetve megsebesítette. Huszonegyen megadták magukat. Aztán jött egy másik brit tank, és kivontatta Johnstonékat az árokból.'

Cyril Hendry századost - azt, aki szétnyitotta hídját az LCT n, hogy ne viselkedjen vitorlaként-, most "rettentően lekötötte" a partra történő kihajtás. "Elindítani, bemelegíteni a tankokat, fölemelni azt a dögnehéz hidat, mindenkit a helyére küldeni, odafigyelni, hogy az ágyúk töltve legyenek és hasonló, ráadásul mindenkit pokolian kínozott a tengeribetegség. Kemény dolog volt."

A rámpáról legördülve örömmel látta, hogy egy buldózer már a parton van, és épp egy szögesdrót akadályt húz le a gátról. "Úgy kellett elhelyeznem a hidat a dűnéken, hogy a többi tank átmenjen rajta, és a másik oldalon lehuppanjon." Elsőnek az aknataposók mentek, hogy utat robbantsanak a következő járműveknek és a gyalogságnak. "Egy olyan rohadt nagy tankcsapdához" érve Hendry félrehúzódott, előreengedte a rőzsehordó Sherman, hogy az feltöltse. Ez meg is történt. A rőzsehordó Sherman elindult, saját rőzsekötegén áthajtott a tankcsapdán, de rögtön utánna belecsúszott egy még nagyobb gödörbe, amit szemmel láthatólag egy hajóágyú lövedéke ütött. Hendry

százados előrehúzott tízméteres hídjával, a tankcsapda és gránáttölcsér azonban együtt húszméteres akadályt képezett. A gödörbe zuhant tank tornyát használta pillérnek. Amint a híd túlsó végét ráengedte a tank tetejére, egy másik hidas tank áthaladt rajta, s ugyanazt a pillért használva, áthidalta a mélyedés további részét.

09.15-re a bezuhant tankon nyugvó két híd elég biztonságos volt ahhoz, hogy az aknataposó harckocsik áthaladjanak rajta. Utánuk a gyalogság következett. Lerohanták a házakat, ahonnan addig géppuskatűzzel árasztották el őket."

A kanadai gyalogság átjutott a védőgáton, és olyan dühvel vetette magát a falusi utcai harcba s rohamozta a bunkereket, hogy csak az hihette, aki maga is látta. Gerald Henry látta. Századának [Royal Winnipeg] 08.00-kor kellett volna partra szállnia, de késett, ezért szemtanúja lehetett a bevezető akciónak. Így mondta el: "Jó adag hősiességre és áldozatra volt szükség, hogy elhallgattassák az ütegállásokat és a géppuskafészeket.""

Sigie Johnston őrmester tanúja volt a háború egyik legbátrabb önfeláldozásának. Egy utászszakasz előrehaladását szögesdrót akadály állította meg. Bangalore torpedót használtak, hogy rést robbantsanak, de

nem robbant fel. Egy Johnston számára ismeretlen katona rávetette magát a drótokra, hogy társai átmehessenek a hátán. Johnston más bátor katonákat is látott, akik átkúsztak szögessdrótokon, aknamezőn, és olyan közel jutottak a géppuskaállások löréséhez, hogy gránátot tudtak bedobni. E szavakkal zárta elbeszélését: "Nagyon kevés kiadvány képes megközelíteni az igazságot, amikor arról ír, hogy mikén ment keresztül és tett a mi winniepegi gyalogságunk."

A kanadai rohamszázadok minden szakaszának külön támadási szektort jelöltek ki a falvakban. A védőgáton átjutva, egy-két esetben szinte nem is találkoztak ellenállással. A Regina lövészek B százada például Courseulles keleti részét tisztította meg egy szempillantás alatt. A nyugati szárnyon az A század kemény ellenállásba ütközött, és érzékeny

¹ A bezuhanó tank a 7. kanadai gyalogosdandárnak alárendelt 26. brit rohamúász század egyik Churchillje volt. Még a D-nap folyamán a 85-ös utasok megerősítették a hidat, amely aztán egészen 1976-ig használatban maradt. Az új híd építésekor a püfferként szolgáló tankot kiemelték a kráterből, és Courseulles-től nyugatra kihelyezték a dűnék közé mindazok emlékére, akik Kanadából és Nagy-Britanniából Franciaország felszabadítására jöttek.

vesztéseket szenvedett a kikötő bejárata mellett álló 88 milliméteres ágyútól és jobbról, egy 75 milliméterestől. Szerencsére az Egyes Huszarak B századának tizenkilenc DD tankja közül tizennégy segítette a gyalog harcolókat, akik átküzdötték magukat a bunkereket összekötő lövészárkokon és fedezékeken.

Gariépy őrmester kis híján Courseulles-ben rekedt. Tankja egy keskeny utcába jutott, ahol "egy olyan fura kinézetű, fagáz generátoros teherautó állt. Nem fértem el mellette. Két francia férfi meg egy nő ácsorgott az egyik ház kapujában, és bámult. Levettem a fejhallgatómat, és ékes quebeci franciasággal odakiáltottam nekik: Lennének szívesek elvinni az útból azt a teherautót, hogy továbbmehessenek?

Igencsak meg lehettek ijedve, mert meg se mozdultak, én meg elmondtam őket mindennek, ami a katonai szókinszből eszembe jutott. Borzasztóan csodálkoztak, hogy a tommyk - mert hogy azoknak hittek bennünket - franciául és ónormann tájszólásban beszélnek!". Végül arrébb vitték a teherautót, és Gariépy folytathatta útját.²⁰

A Queen's Own Regiment (a Királyné Saját Ezrede) B százada Bernieres ostroma közben szintén sértetlen erődítményekbe akadt. Hatvanöt katonájuk esett el vagy sebesült meg súlyosan, mire megkerülték őket, és hátulról támadva elhallgattatták az ágyúkat. De egy órába sem telt, és Courseulles és Bernieres is kanadai kézre került.²¹

A New Brunswick-i North Shore (Északi Part) ezred rohamcsapatai St-Aubint támadták. A jobbszárnyukon harcoló A század huszonnégy főt veszítve, egy óra alatt megtisztította frontszakaszát. A B század a falut támadva jól kiépített lövészárokkal körülvett bunkerrendszert talált, benne száz német katonával. A németek csak akkor adták meg magukat, mikor a tankok lövedékei megrepesztették a betonfalakat. Ekkorra a helyőrség fele elesett vagy megsebesült.²²

Később, akárcsak az Omaha-parton, már szétvertnek hitt erősségek kaptak új életre, miután a kanadaiak túljutottak rajtuk. A németek lövészárkaikon át visszaszivárogtak, és ismét felvették a harcot. A falvakban itt is, ott is felbukkantak az ablakokban, s egy-két lövés után eltűntek. Az utcai harcok egész nap folytak. St-Aubin egészen 18.00-ig nem volt biztosan a North Shore ezred kezén.

* * *

Egyre csak jöttek az újabb hullámok. Sokan eleinte még működő kerékpáron karikáztak, de a biciklik nagy része estig a gázálcok sorsára jutott: eldobták őket. Az utánpótlás gyalog vagy biciklin átjutott a védőgáton és falvakon, s keresztutakat és hidakat foglalt el.

Mire a Canadian Scottish (Kanadai Skót Ezred) C százada a SteCroix és Banville közötti térségre érkezett, a Royal Winnipeg már harcolt a német védőkkel. A század egyik szakaszparancsnoka így írta le a történeteket: "Egy könnyű géppuska, ami úgy szólt, mint egy Bren, kezdett el tüzelni előttünk vagy 150 lépésnyire. Hasra vágtuk magunkat, és elkiáltottam magam: - Ezek a winniepegiek lesznek! Háromra mindenki ordítsa, hogy Winnipeg!

Így is lett, de legnagyobb meglepetésünkre két szakasz ellenséges gyalogos ugrott föl velünk szemben. Ők is igencsak elcsodálkoztak. Az álcázásuk tökéletes volt, nem csoda, hogy nem láttuk őket előtte. De a döbönt csönd nem tartott sokáig. Egyetlen menetben lerohantuk az ellenséges állást. Kemény csata volt, kemény kézitusá.²³

A kanadai tüzérség 12. tábori tüzérezredének első katonái 09.30kor léptek partra. A tüzérek a partra vezették az önjáró 105 milliméteres ágyúkat, néhány méterre a víztől felsorakoztatták őket, és tüzet nyitottak - nemegyszer közvetlen irányzással. Közben a kanadai rohamutászok a partot és a kijáratokat tisztították meg, megnyitva a befelé vezető utat a tankok és más járművek előtt.

12.00-ra az egész 3. kanadai hadosztály a parton volt. A tankokkal támogatott winniepegiek és Regina lövészek már jó néhány kilométerre behatoltak, és elfoglalták a Seules-folyó hídjait. Német harckocsikkal nem találkoztak. Kora délután a Canadian Scottish vezető zászlóalja áthaladt a winniepegiek vonalán, és elfoglalta Colombiers-sur-Seules-t.

A North Nova Scotia Highlandersnél [Észak Nova Scotia-i Felföldieknél] szolgáló Stanley Dudka őrmester 11.00-kor szállt partra. "Az volt az utasítás, hogy a hídfőre érkezve azonnal törjünk át, ne álljunk meg sehol, és ne keveredjünk harcba, csak ha elkerülhetetlen, és jussunk el Carpiquet repülőterére [Caentól közvetlenül nyugatra, 15 kilométerre a parttól], foglaljuk el, és erősítsük meg."

Különböző okoknál fogva a felföldiek nem jutottak odáig, de még csak Carpiquet közelébe se. Dudka elmondta, hogy már a parton német tüzelés és torlódás tartotta fel szakaszát, és 14 óráig nem

indultak a szárazföld belsejébe. Mikor aztán elindultak, már csak egy-két kilométert tehettek meg teaidőig. ("A brit és kanadai csapatok tea nélkül képtelenek három és fél percnél tovább! harcolni", szögezte le Robert Rogge, a Black Watch amerikai önkéntese.)

Dudka megfőzte a teáját, s találkozott Billel, a bátyjával, aki szintén a felföldieknél szolgált. "Megteáztunk, testvériesen kölcsönös óvatosságra intettük egymást, aztán mentünk a dolgunkra." Lassú volt a menetelés, mindenki hozzávetőleg negyvenkilónyi felszerelést, taposóaknát, löszert és fegyvert vitt magával.

"A tankok nagyon megelőztek minket - folytatta Dudka. - Merő lelkesedésből csinálták, égtek a harci vágytól." 20.00 órakor még csak félúton voltak Carpiquet felé. Parancs jött, hogy ássák be magukat éjszakára, állítsanak őrköt, és készüljenek föl egy esetleges ellentámadásra.⁴

A késlekedés másik oka a fosztogatási hajlandóság volt - örök, kemény ellenfele az embereiket sietésre ösztökélő gyalogsági parancsnokoknak. Rogge tizedes elmondta, hogy olyankor, mikor a Black Watch katonái egy-egy németek által szállásnak használt tanyát érintettek, a katonák le-leszakadtak a menetoszlopból egy kicsit "körülnézni". Luger pisztolyok, távcsövek, horogkeresztes zászlók voltak a legkeresettebb cikkek.⁵

Dudka őrmester egy másik problémára is rávilágított. "Magas volt a fű és a gabona, alig lehetett látni valamit. Ha beástuk magunkat vagy lefeküdtünk, csak egy nagy csomó fű volt előttünk, mást se láttunk. Az ember azt sem tudta, hol vannak a többiek. Erre nem voltunk felkészülve."⁶

Henry, a winniepegiek közlegénye az egész D-napot "nagyon lassú napnak" nevezte. "Mintha egész nap csak mentünk volna, de alig tettünk meg úgy egy-egy rövid útszakaszt, hogy ne kellett volna megállni fedezéket keresni egy árokban vagy bárhol. Első napom Franciaországban csodálkozással telt el. Mintha egész idő alatt kívülről láttam volna a veszélyeket, miközben nyakig benne voltam. Jólesett megállni, hogy éjszakára beássuk magunkat."⁷

A nap végeztével Levers közlegény folytatta naplóját. Miután elérték a partfalat és pihentek kicsit, szakasza átvágta a szögesdrótokat, és elindult befelé. "Megyünk előre, át hat-hét tankcsapdán. Ezek úgy másfél méter mély, két-két és fél méter széles, vízzel színültig

telt árkok. Szemből egy nehézgéppuska tüzel ránk, jobbra húzódunk, hogy megpróbáljuk bekeríteni." Miután ezzel megvoltak: "Azonnal továbbindultunk a második célunk felé. Elhaladunk két szénaboglyának álcázott géppuskafészek mellett. A mögöttünk jövőknek hagyjuk őket."

Egy árpamezőn két német tűnt föl, magasra emelt kezekkel. "Kettő még ott rejtőzik, feltűzött szuronnal indulunk keresésükre. Véletlenül én találkozom vele. Épp oda akarom szűrni a szuronyt, ahova való, mikor felkiált: "Ruszk!" A mellétől alig kétujjnyira áll meg a szurony hegye; megfordítom, és a tiszthez kísérem."

Levers szakasza továbbhaladt. Egy géppuskaállásra találtak, megközelítették. "Ahogy közelítettünk, géppuskakeresztűzbe kerültünk. Ekkorra már elég hetyke voltam, tele önbizalommal. Én mentem legelől. Magas fű közé kerültünk, ami legalább eltakarta a géppuskások elől. A szögesdróthoz kúsztam, úgy harmincméternyire lehetett az ellenséges futóároktól. Megláttam egy németet. Mint egy szédült, fölemelkedtem, hogy célba vegyem. Már épp meg akartam húzni a ravaszt, mikor egy géppuskasorozat elkapott. A jobb lábamat találta el, a combomon ment át balról jobbra. Elég lett volna öt centi, és megszűnök férfi lenni."

Levers visszakúszott az osztagához. Egy szanitéc bekötözte. Német egyenruhás, feltartott kezű emberek közeledtek a mezőn. Lengyelek és oroszok voltak. Leverst jelölték ki őrzésükre, akit végül visszavittek egy kórházhajóra. Június 7-én este újra Angliában volt, ott, ahonnan június 5-én délután elindult.⁸

Nem sokkal 18.00 után a North Nova Scotia Highlanders zászlóalj elérte a parttól kilenc kilométernyire fekvő levő Beny-sur-Mert, ahol német szálláshelyeket fosztogató, izgatott francia civilek látványa fogadta őket. A férfiak zsákokkal hordták a lisztet, talicskákkal a bakancsot, kenyeret, ruhát, bútort. Az asszonyok csirkét, vaját, lepedőt, párnát szedtek össze. A plébános egy tányérfélszet felszabadításában segédkezett. A franciák zabrállás közben is szakítottak rá időt, hogy tejjel, borral kínálják a kanadaiakat.

A kanadaiak déli irányban, a könnyebb ellenállás irányába nyomultak. Az Egyes Huszárok egyik harckocsizakasza átkelt a parttól mintegy tizenöt kilométernyire húzódó Caen-Bayeux-i vasútvonalon. A szövetséges invázió egyetlen egysége volt, amelyik elérte D-napi vég

célját, de vissza kellett húzódnuk, mert a gyalogság elmaradt mögöttük. A tankokat a várható ellentámadásra való felkészülés jegyében feltöltötték üzemanyaggal és lőszerrel.

Nyugatra a kanadai skótok tíz kilométernyire hatoltak be francia földre, és Creullynél egyesültek az S0. brit hadosztállyal. Ez a két alakulat összesen 900 tankot és páncélozott járművet, 240 tábori löveget, 280 páncéltörő löveget és több mint négyezer tonna lőszert tett partra.

A kanadaiaknak nem sikerült D-napi céljukat, a délre fekvő N13-ast elérniük, keletre pedig négy-hét kilométeres rés tátongott köztük és a Sword-parti 3. brit hadosztály között.

Annak, hogy a kanadaiak nem érték el céljukat, számos oka volt. Először is a célok túlzottan optimisták voltak - különösen csatába először kerülő katonákkal. Később értek partot. A dagály és az erős szél akadályozta a partraszállást. Az akadályok a vártnál félelmetesebbek voltak (a kanadai műszakiak arra panaszkodtak, hogy a Junoparti akadályok jóval nehezebbek, erősebbek voltak, mint amilyeneken Angliában gyakoroltak, és jóval több is volt belőlük). A bombázás és a hajótüzérségi előkészítés távolról sem hozta meg a kívánt eredményt. Túlságosan szoros volt a partraszállási terv, nagyon rövid időn belül nagyon sok járművet tettek partra; a torlódás feloldása órákat vett igénybe. Ennek következtében a roham elvesztette kezdeti lendületét.

Végül pedig már szárazföldön a falvakon áttörve a katonák úgy érezték, megtették a magukét.

Azok a németek, akikkel a kanadaiak találkoztak, jogos optimizmusra adtak okot: túlságosan fiatalok vagy öregek voltak, lengyelek és oroszok - nem azok a kemény, fanatikus nácik, akikre a kanadaiak számítottak. Fogolyként kifejezetten szánalmas látványt nyújtottak. A kanadaiak természetesen tudták, hogy a németeknek jobb csapataik is vannak a területen, különösen a 21. páncélos hadosztály, és erős, határozott ellentámadásra számítottak. Mindezek tudatában ásták be magukat.

Ahogy azonban John Keegan írja a 3. kanadai hadosztályról: "A nap végén a hadosztály előőrsei mélyebbre hatoltak Franciaországba, mint bármely más hadosztály" ^{v°} Tekintve hogy a kanadaiak erősebb ellenállásba ütköztek, mint az inváziós erők összes többi

csapata (kivéve az Omaha-parton harcolókat), teljesítményükre méltán lehet büszke nemzetük.

Két év után a kanadaiak visszavágtak a Wehrmachtnak Dieppeért.

30

FELEJTHETETLEN LÁTVÁNY

BRITEK A SWORD-PARTON

A Sword-part Lion-sur-Mertől az Oran-csatorna torkolatánál fekvő Ouistrehamig húzódott.* A védőgát mögötti kövezett sétaút mentén többnyire nyaralók és vendéglátó helyek sorakoztak. A Sword-parton is voltak parti akadályok, a dűnéken bunkerek, beljebb közepes és nehéztüzérségi ütegek, de a németek elsősorban a merville-i üteg 75 milliméteres ágyúival és a Le Havre-nál elhelyezett 155 milliméteresekkel szándékozták a Sword-partot védeni.

Otway alezredes 6. légideszant-hadosztályának katonái azonban bevették és megsemmisítették a merville-i üteget, a Le Havre-i nagy üteg pedig két oknál fogva is elégtelennek bizonyult a Sword-parti támadás ellensúlyozására. Az első az volt, hogy az angolok füstfüggönnyel akadályozták a célzást. Másodsor: a Le Havre-i üteg a reggelt a HMS *Warspite*-tal vívott párbajjal töltötte (egyszer sem találta el), ami nagy hiba volt a németek részéről, hiszen a Swordpart sokkal többet ígérő célpont volt.

A parttól néhány kilométerre, az első dombokon felállított 88asok eleinte a partra irányított erős tüzellel támogatni tudták a parti villák ablakából és a dűnéken elhelyezett géppuskafészekből ontott aknavető- és géppuskatűzet. Ráadásul ott voltak a tankcsapdák és az aknák, amelyek akadályozták a befelé haladást, továbbá az utakat lezáró erős betonfalak. Ezek a védművek számottevő veszteséget okoztak, és számottevően lassították a támadást.

* A Juno-part balszárnya (St-Aubinnél), és a Sword-part jobbszárnya (Lion-sur-Mer) közötti nyolc kilométeres szakasz sekély és sziklás, s ezért alkalmatlan volt a támadásra. A sors iróniája, hogy Ouistrehamban emlékmű emlékeztetett az 1792. július 12-i sikertelen angol partraszállásra.

A gyalogsági rohamcsapatok századai a South Lancashire ezredből (jobbszárnny, Peter szektor), a Suffolk ezredből (középen, Queen szektor) és az East Yorkshire ezredből (balszárnny, Roger szektor) tevődtek össze; DD tankok is támogatták őket. Kijáratokat kellett nyitniuk a közvetlenül utánuk következő kommandócsapatoknak és tankoknak, hogy azok tovább nyomulhassanak szárazföldi célpontjaik felé. Közben a víz alatti robbantó csapatoknak és az utászoknak az akadályok adtak munkát. A 3. brit gyalogshadosztály további ezredeinek, a Lincolnshire-inek, a King's Own Scottish Borderersnek (a Király Saját Skót Hegyvidékijei), a Royal Ulster Riflesnek (Ulsteri Királyi Lövészek), a Royal Warwickshire-nek, a Royal Norfolknek és a King's Shropshire Könnyű Gyalogságnak később kellett partra szállnia. A H-óra 07.25-re volt kitűzve.

Lord Lovat dandártábornok, a kommandóandár parancsnoka utasítására partraszállás közben Bill Millin dudás felföldi táncnótákat játszott az LCI fedélzetén. C. K. King, az East Yorkshire Regiment (a 2. zászlóalj) őrnagy, Shakespeare V Henrikjéből olvasott fel embereinek a LCA-n:

"Légy példakép a durvább véredeknek, oktasd, mint háborúzzon, s te, föld népe, kinek Anglia gyúrta tagjait, mutasd nevelésed, hadd esküszünk, hogy megérted a szülői gondot..." (Németh László fordítása)

A DD tankoknak kellett volna először partra érniük, de a dagály miatt nem úsztak elég gyorsan, s így LCT k és LCA-k is megelőzték őket. Az első LCT k gyalogsági rohamcsapatokat szállító LCA-k kíséretében 07.26-kor értek partot. Szórványos géppuska- és aknavetőtűz, és 88 milliméteres ágyúk fogadták őket. A tűz nem volt olyan erős, mint a Junón vagy az Omahán, de sokkal erősebb, mint a Utah- és Gold-parton.

A naszádokról a brit tengerészgyalogság békaemberei ugrottak a vízbe s indultak az akadályok leszerelésére; a rámpákról vízbe ereszkedett gyalogság a part felé evickélt. A rohamcsapatok többsége súlyos veszteségek árán, de elérte a dűnéket. A katonák egyik-másikára a hatalmas idegi megrázkódtatás bénítólag hatott ugyan, de a többség viszonzta a bunkerek tűzét. Sokat segítettek a Sherman és Churchill páncélosok 50-es kaliberű géppuska-, és 75 milliméteres ágyúlövedékei, és némi védelmet biztosítottak a parti sávon átkelő embereknek.

Az LCT k első hulláma szállította Kenneth Ferguson őrnagyot is. Naszádja a jobb szélén, Lion-sur-Merrel szemben állt, mikor aknatakalat érte. Ferguson Shermanjének tornya mögé egy motorkerékpár volt fölerősítve. Az akna felrobbantotta a motorbicikli benzintartályát, ami az egész naszádot veszélyeztette, mivel lőszert, bangalore torpedókat és benzineshordókat szállítottak. Ferguson szólt a kormányosnak, hogy engedje le a rámpát, hogy a fedélzeti rakományt elárassza a víz, majd lehajtott tankjával.

Ferguson mögött egy hídhordozó Sherman tank jött. Egy német páncéltörő ágyú tűz alá vette őket. A Sherman az ágyú közvetlen közelébe hajtott, és hídját közvetlenül az állásra ejtette, kivonva azt a forgalomból. Aztán munkához láttak az aknataposó harckocsik, hogy utat tisztítsanak az elaknásított területen.

"A földet csapkodva haladtak a parton - mesélte Ferguson. - Fel a dűnéig, ott jobbra, aztán vissza közvetlenül a mélyvíz-jelzésig." Más tankok bangalore torpedókkal, kígyókkal és kélgyókkal ütöttek réseket a dűnék és szögesdrót akadályok között. Hobart másfajta szerkezetei hidakat fektettek a hullámtörőn át, aztán földgyaluk következtek, végül a rőzsaszállítók töltötték fel a tankcsapdákat.

Ezután az aknataposók átkeltek a vízvonalról nagyjából száz méterre húzódó fő tengerparti út felé, és jobbról-balról megtisztították a területet a gyalogság előnyomulása számára. "Az aknataposó tankok mentettek meg bennünket - jelentette ki Ferguson. - Efelől semmi kétség."

Lion-sur-Mer irányából géppuska- és puskatűz állította meg a gyalogos rohamcsapatokat. A terv szerint a második hullámban érkező kommandóknak megállás nélkül át kellett volna menniük Lionon, és nyugat felé haladva, Langrune-sur-Mernél összeköttetést létesíteni a kanadaiakkal - de őket is megállította a németek tüze. Ferguson a parancsa szerint délnek, Caen felé ment volna, de most el kellett kanyarodnia, hogy Lionnál segítsen.

"Mérges voltam, hogy nekem kell segítenem a kommandósoknak. Evett a méreg. Mindenkire dühös voltam, akik nem iszkoltak a partról olyan gyorsan, ahogy csak tudtak, és nem tűntek el a fenébe. Ugy általában elég sok volt a tetvésszékedés."

Ferguson így folytatta: "Persze érthető. Talán (ehetett volna jobban csinálni az egészséget. De nem tudom. És hát megtettük a magun

két. Mindent összevetve - összegezte -, azért fene gyorsan eltűntünk a partról."

Lion mellett, az erdőben volt egy lövészárokban elhelyezett gyalogsággal és homokzsákokkal megerősített német üteg. A kommandósok nem tudták kifüstölni a védőket, azok meg lötték a partot rendületlenül. A kommandókkal kiküldött előretolt tengerészeti tüzérségi figyelő 14.41-kor rádióüzenetet továbbított Nalecz Tyminski kapitánynak, a lengyel *Slazak* romboló parancsnokának. "Izgatott hangon jelentette - írja jelentésében Nalecz Tyminski -, hogy a kommandósokat erős ellenséges tűz ragasztja földhöz, még a fejüket sem tudják kidugni a lövészgödörökből. Elmondta, hogy a helyzet valóban nagyon súlyos, és hogy feladatuk az egész művelet szempontjából sorsdöntő. Makacsul követelte, hogy húsz percen át lőjünk minden célpontot, és hogy az erdővel kezdjük."

Nalecz Tyminski parancsa úgy szólt, hogy csak akkor ágyúzzon, ha a gránátok célpontra jutásáról előretolt megfigyelő adhat jelentést, de "a helyzet komolysága miatt nem vesztegethettem azzal az időt, hogy engedélyt próbáljak kérni az előretolt megfigyelő korrekciója nélküli ágyúzáshoz. Tüzértisztemet utasítottam, hogy kezdje meg az általánosan leírt célpontok veretését."

A Slazak 4 hüvelykes ágyúi negyven percen át dörögtek. Nalecz Tyminski ekkor közölte a figyelővel, hogy leállnak. A megfigyelő azt válaszolta, hogy a németek még kitartanak, és további húsz percet kér. A

Slazak teljesítette a kérést. "Amikor befejeztük, lelkesen közölte: - Azt hiszem, nem sokon múlt. Köszönöm! Álljon készenlétben, hogy megismételhesse!"

Nem sokkal később újra segítségkérés érkezett. A *Slazak* teljesítette. Az akció befejeztével a tüzértiszt azt jelentette, hogy a nap kezdetén raktáron lévő 1045 lövedékből csak ötvenkilenc maradt. NaleczTyminski kénytelen volt véget verni a tüzelésnek. Tájékoztatta az előretolt figyelőt, és jó szerencsét kívánt. A figyelő tudomásul vette az üzenetet, és azt válaszolta: "Fogadja a Királyi Tengerészgyalogosok köszönetét."B

A németek az ágyúzás ellenére kitartottak a Lionon, és nemcsak a D-napon, hanem még két napon át. A kanadaiak Juno- és Lion

parti balszárnya, és az angolok Sword-parti jobbszárnya között tátongó jókora rés német kézen maradt.

Etienne Robert Webb egy LCA rámpakezelője volt, amely a Roger szektor bal oldalának legszélére szállított egy rohamcsapatot. "Belefutottunk egy akadályba, az meg úgy nyírta föl a naszád alját, mint egy konzervnyitó." Az LCA elsüllyedt, Webb partra úszott. "Aztán azon gondolkodtam, hogy most aztán mi a fészkes fenét csináljak." Később csatlakozott a társaihoz.

"Nagy cécó volt. Kürtök harsogtak, dudák szóltak, emberek futkostak ide-oda, kommandósok szálltak partra egy naszádról, és úgy mentek tovább, mintha csak egy vasárnapi korzózásra indulnának, csevegve, dűnnyögve." A partmester rátalált Webbre és társaira. "Ne lábatlankodjanak itt, húzódjanak félre, majd gondoskodunk magukról." Webb 0730-kor került a partra. Nyolcra "nem volt harc a parton. Egyáltalán semmi. Az egész a szárazföldön folytatódott". Aknák hullottak a partra, elszórt puskalövések csattantak. A kommandósok és East York-iak ezt magasról lesajnálták, mentek a dolgukra." 11.00-kor Webbkét visszavitte egy LCL4

A Webb által látott kommandósok franciák voltak, és Philip Kieffer őrnagy vezette őket. A június 4-i hajóra szálláskor a francia kommandósok, akiket négy évvel azelőtt Dunkirknél evakuáltak, illetve a vichyi Franciaországból szöktek, hogy de Gaulle Szabad Franciaországához csatlakozzanak, jókedvűen készülődtek. "*No ritörn, plíz*"; mondták LST jükre lépve a behajózási tisztnek. Nem kérek retúrjegyet.

Június 6-án reggel érkeztek az első, a partot LCA-król lerohanó kommandóhullámmal. Robert Dawson brit tengerészgyalogos alezredes, a parancsnokuk az utolsó pillanatban a franciákat küldte előre, hogy ők lépjenek elsőnek a partra.'

A huszonnégy éves Robert Piague közlegény, akinek Ouistrehamban élt az anyja, e franciák közé tartozott. A John Berry alhadnagy által parancsnokolt LCI 523-on utazott, míg az fönt nem akadt egy parti akadályon. Piague és a többi kommandós a tengerbe ugrott. Alig várták, hogy mihamarabb francia földön legyenek. Piague mellig erő vízben indult, és harmadikként küzdötte magát partra.

Aknazápor, néhány tüzérségi lövedék, némi kézifegyvertűz és hatalmas zaj fogadta. Alig tett meg tíz métert a parton, mikor egy akna

csapódott be a közelében. Szitává lyuggatták a repeszek (ma is huszonkét acéldarabot hordoz a testében). Ugyanez az akna elpusztította a legjobb barátját. Egy brit szanitéc vizsgálta meg sebeit. "*Fini* ", jelentette ki. Vége. Belenyomott egy morfiuminjekciót, és otthagya azok kedvéért, akiket még meg lehetett menteni.

Piauge az anyjára gondolt, aki sírva tiltakozott, mikor 1939-ben belépett a Francia Hadseregbe, hiszen apja az első világháborúban szerzett sebesülésébe halt bele. Aztán Franciaországra gondolt. "Elsírtam magam. Nem magamat sajnáltam, és nem a sebesülés miatt, hanem a hatalmas örömöm miatt, hogy megint francia földön vagyok." Elájult.

Egy szanitéc rátalált, és az egyik kórházhajóra szállíttatta. Piague végül egy angol kórházban gyógyult fel. Ma egy tengerparti házban él Ouistrehamban. Nappalija ablakából odalát arra a helyre, ahol annak idején partra lépett.

A kommandók folytatták a harcot. Lendületesen és elszántan lépték át a védőgátat, támadták meg és verték ki géppuskaállásaikból és erősített házaikból Riva Bella és Ouistreham német védőit. Megkerülő hadművelettel, súlyos harcok árán vették be a különösen megerősített Casinót.

R. "Pat" Porteous őrnagy, aki a dieppe-i csatában Victoria Keresztet érdemelt ki (miután egyik kezén megsebesült, fél kézzel is folytatta a szuronyrohamot), a 4. kommandó egyik brit századát vezette. Az volt a feladata, hogy balra tartva Ouistreham szélén semmisítsen meg egy közeli parti üteget és egy német tüzérségi figyelőhelyet, amely egy középkori erősség egyik tornyában fészkel, majd siessen a Pegasushídhoz, Howard őrnagy csapatának felmentésére.

Mire Porteous átjutott a védőgáton, az elaknásított akadályoknál, a balszárnyról jövő aknavető- és géppuskatűzben embereinek csaknem felét elveszítette. "Söpörtünk arról a partszakaszról, amilyen gyorsan csak lehetett. Füstgránátokat robbantottunk, azok viszonylagos védeltséget biztosítottak. A géppuskafészeket beton védte, azok ott sérthetetlenek voltak, de a füst leple alatt átjutottunk a parti sávon."

Porteousék a part menti úton balra fordultak, utcai harcban haladtak előre, elérték az ütegállást, ahol az "ágyúkról" kiderült, hogy telefonpóznák. "Később egy franciától megtudtuk, hogy az üteget

három-négy nappal a D-nap előtt három kilométerrel hátrább vonták - emlékezett Porteous. - Ahogy odaértünk, egyből elkezdtek löni a régi állást. Sok bajtársunkat ott veszítettük el."

Porteous rájött, hogy a középkori toronyban lévő német figyelők összeköttetésben vannak a szárazföld belsejében állomásozó üteggel. "A torony tövéhez húzódtunk. Egetlen lépcső vezetett fölfelé, a torony közepéig, a németek meg ott fészkeltek fent a tetején, még hozzá teljes biztonságban: a fal hár~rri méter vastag volt." Porteous egyik embere megpróbált felmenni a lépcsőn, de a németek gránátot dobtak rá. Egy másik katona kumulatív töltetű PIAT rakétával próbálkozott, de nem ütötte át a falat.

"A PIÁT tal sem mentünk semmire. Lángszórával próbáltunk odapörkölni nekik, de túl magasan voltak, nem volt hozzá elég nyomás a kis puttönyokban." Sehogy sem tudták kifüstölni a figyelőket. Többen meg is sebesültek a fentről jövő puskalövésektől; Porteous úgy döntött, másnak hagyja a tornyot, és folytatja útját a Pegasus-híd felé.

Éppenséggel nem rohantak. "Még mindig csuromvizesek voltunk. Úgy nézhettünk ki a hátizsákjainkkal, mint egy vonuló csigacsorda. De németeket nem láttunk, kivéve néhány halottat itt-ott." Egy tanyaháznál franciákkal találkoztak.

"Szomorú história volt. Egy síró férfi szaladt ki az épületből: Van maguk között orvos? A feleségem megsebesült.

Abban a pillanatban aknasivítást hallottam. Hasra vágтам magam, aztán ahogy felálltam, hát a feje ott gurult az úton. Mit mondjak... Téboly. Nekem az volt a szerencsém, hogy idejében földre vettem magam."

Porteous százada tovább menetelt a Pegasus-híd felé. Volt ott egy nagy eperföld. Az emberek szétszéledtek rajta: nekifogtak szemelgetni. Egy szerencsétlen kis francia paraszt odajött hozzám, és azt mondta: "Négy évig voltak itt a németek, és egy szemet sem ettek soha."

Aztán teát főztek. "Az egyik altisztem főzött magának egy csészényit, volt egy olyan kis tábori főzője. Ott állt egyik kezében a csajkájával, a másikban egy doboz teával, és pont akkor robbant föl a közelében egy akna. Úgy hátralökte, hogy fejre állt. Kilyukadt a doboza, a csajkája, a bögréje, mindenére szellőzőnyílásokat ütött."

Kenneth Wright százados a 4. kommandó hírszerző tisztje volt. Június 11-én levelet írt szüleinek. Beszámolt a behajózásról, az átkelésről, a *Svennernevű* norvég romboló elsüllyedéséről, az LCA-fiukról, majd: "Már a kiszálláshoz készülődtünk, mikor egy rettentő rázkódást éreztünk [akna csapódott a naszádra], mindannyian egymásra zuhantunk. Alaposan elszibbadt a bal oldalam [szilánkok okozta sebektől], nem fájt, csak nem éreztem, és elakadt a lélegzetem. Ugyanabban a pillanatban a rámpa leereszkedett, és a tengerészünk közölte: - Tessék, itt lehet kiszállni. [...]

Végtelennek tűnt, míg összeszedtem magam, és lekászálódтам a hajóról. Jó néhányan nem tudtak utánam jönni, a Padrénk sem. Egyméteres vízbe kerültem. 07.45 volt, és emlékszem, egy pillanatra átfutott rajtam, hogy vajon Nellie hívott-e már benneteket."

Wrightnak vagy ötven métert kellett a vízben gázolnia. "Kis híján kipurcantam, mire a szárazra értem. A parton a földre vettem magam, és ledobtam a teljes menetfelszereléssel teli hátizsákot.

A part ekkorra már tele volt emberekkel. Többnyire ültek, de a legtöbben csak mentek a homokon a dűnék felé. Sok sebesült volt; a legrosszabbul azok a szerencsétlenek néztek ki, akik a vízben sebesültek meg, és próbálták kivonszolni magukat a dagály elől.

Az emberek viselkedése elképesztő volt. A francia kommandósok csapatostul jöttek, és vadul jártatták a szájukat, fültől fülig erő szájjal vigyorogtak. Mindannyian a partot lezáró szögesdrót egyik nyílásánál mentünk ki, felsorakoztunk, mint zsoldfizetéskor. Én leültem egy fal tövébe, és néztem, hogy a kommandók hogyan gyűlnek össze a főúton. Mindenki boldog és lelkes volt." Egy katona hozott neki egy kis felszabadított calvadost.

Ez enyhítette fájdalmait. Megkereste Joe Paterson doktort, a kommandó egészségügyi tisztjét, aki a fején és a lábán maga is megsebesült, de folytatta a munkáját. Paterson megvizsgálta Wright sebeit, és azt mondta: maradjon, majd elszállítják. Két francia hozott még egy kis calvadost, és "egy halom jókívánságot. Bementem egy házba, ahol lefektettek egy paplanos ágyba. Ennyi volt a szerepem az invázióban."

Wrightot visszaszállították a partra, ahol majdnem huszonnégy órát töltött hordágyon a szabadban. Végül visszavitték Angliába, ahol kórházba került."

Lord Lovat a 4. kommandótól balra szállt partra. Legendás figura volt - ma is az. Dieppe-nél egy német erődítmény megsemmisítésével kommandója szép munkát végzett, de néhány embere elesett. Parancs

érkezett, hogy vonuljon vissza. A skótok soha nem hagyják hátra halottaikat. A sürgős visszavonulásban nem lehetett lehozni őket a sziklákról. Lovat gázolajjal öntette le és elégettette a holttesteket.

Lovat Rupert Curtis korvettkapitánnyal, a 200. flottilla (LCI-k) parancsnokával érkezett Normandiába. "A part felé tartva - idézte fel Curtis -, egy dülöngelő LCT jött velünk szemben, amelyik már kitette a harckocsijait. Lovat kérte, hogy üdvözljem őket. Megafonnal átszóltam az egyik matrónak, aki az LCT tatfedélzetén állt: - Hogy ment? - Vigyorgott, ujjaival a jól ismert V jelet mutatta, és megkönnyebbülten válaszolta: - Sétajárat. - Ez bátorítón hangzott, noha volt okom kételkedni az optimizmusában, mivel várható volt, hogy az ellenség nyilván magához tér az előkészítés kiváltotta sokkhatásból, és visszavág."

A part előtt Curtis felemelte zászlaját, ami azt jelentette: "Rendeződjenek nyílhegy alakzatba." Így nehezebben tudták őket eltalálni a németek. Curtis a partnál egy égő és megfeneklett LCT-t látott. "A közvetlenül a parton heverő sebesültek láttán megállapítható volt, hogy a németek pontosan a víz szélére lőtték be aknavetőiket."

"Eljött a pillanat. Teljes erőre kapcsoltam a gépeket, nagy erővel lódultunk előre a cölöpök között. Miután partot értünk, a gépeket továbbra is előre járatam, hogy a naszád vissza ne csússzon, és kiadtam a parancsot: "Le a rámpákat!" A kommandók nyugodtan hajtották végre a partraszállást. E jelenet minden másodperce mikroszkopikus pontossággal rögzült a memóriámban. Tisztán emlékszem Shimi Lovat magas, makulátlan figurájára, ahogy fegyverrel a kezében, Bill Millin dudájának hangjai mellett embereivel kifelé gázol."y

A Sword-parton az öldöklés, robbanó gránátok, füst és zaj közepette Harold Pickersgill néhány társa állítólag csodát látott: egy vöröskeresztes karszalagot viselő, lenyűgözően gyönyörű, tizennyolc éves, kerékpáros francia lány érkezett a partra, hogy segítsen a sebesülteknek.

Pickersgill később, de még aznap, a parttól távolabb találkozott egy francia lánnyal, aki középiskolás fokon beszélt angolul, ő ugyanígy franciául. Első látásra egymásba szerettek. A háború végén összeházasodtak, ma is együtt vannak, és Mathieu-ben, egy kis faluban élnek félúton a La Manche csatorna és Caen között.

Pickersgill nem hitt a parti vöröskeresztes lányról szóló mesében. "Hallucináltok - mondta társainak. - Ilyen egyszerűen nem létezik: a németek senkit nem engedtek volna át vonalaikon, és mi sem láttunk szívesen semmilyen kósza civilt."

Pickersgill nem hitt a parti vöröskeresztes lányról szóló mesében. "Hallucináltok - mondta társainak. - Ilyen egyszerűen nem létezik: a németek senkit nem engedtek volna át vonalaikon, és mi sem láttunk szívesen semmilyen kósza civilt."

1964-ben Ouistrehamban egy brit hajózási vállalat képviselőjeként találkozott John Thortonnal, aki bemutatta a feleségének, Jacquelinének. Az asszony lánykori neve Noel volt, a D plusz negyedik napon ismerkedett meg Thortonnal; ők is megszerették egymást, és a háború után ők is összeházasodtak. Thorton is hajózási ügynök lett Ouistrehamban. Jacqueline-ről kiderült, hogy ő volt az a lány a parton. A történet igaznak bizonyult.¹⁰

Pickersgill e könyv anyagának gyűjtése során bemutatott Jacquelinének. "Fura okból voltam ott a parton - mesélte. - Ikernéném egy két héttel azelőtti caeni légitámadásban meghalt. Még régebben kaptam tőle egy fürdőruhát a születésnapomra, amit a parton hagytam, mert nagyjából egyszer hetente eltávolíthattuk a kerítést, és lemehtünk fürödni, és én a parton egy kis kunyhóban hagytam a fürdőruhámat. Azért mentem, nem akartam, hogy valaki elvigye. Ezért bicikliztem le a partra.

- Nem állították meg a németek? - kérdeztem.

- Nem. Gondolom, a vöröskeresztes karszalagom hatott rájuk. A parton hatalmas nyüzsgés fogadott, és láttam néhány halottat - folytatta nagy átéléssel. - És hát ott voltam, és visszamenni nem tudtam, nem engedtek volna az angolok. Fütörésztek nekem, tudja, hogy van az. De leginkább meg voltak lepve, hogy ott láttak. Persze hogy nevetséges volt az egész dolog. Szóval ott maradtam, és segítettem a sebesültek körül. Két napig nem is mentem haza. Volt mit csinálni." Kötést cserélt, segített sebesülteket és halottakat kihúzni a vízből, ahogy csak lehetett, hasznossá tette magát.

"Emlékszem egy szörnyű dologra, ami ráébresztett, hogy milyen hülye voltam. Egy dűne tetején egy teljesen meztelen, fej nélküli holttestre bukkantam. Sosem tudtam meg, hogy német vagy angol volt-e. Csaknem szénné égett."

Mikor megkérdeztem, mi él a legélénkebben emlékezetében a Dnapról, azt válaszolta: "A hajókkal teli tenger. A hajók és a repülő

gépek. Ha nem látom, el sem tudom képzelni. Hajók, hajók, hajók és még mindig hajók, hajók mindenütt. Ha németként látom, leteszem a fegyvert, és azt mondom: - Elég. Én befejeztem.""

Jacqueline és John Thorton [aki a második hullámmal érkezett], ma a közeli, Hermanville-sur-Merben él egy szép kertes házban. Jacqueline még most is szokatlanul csinos asszony, ugyanolyan szép, mint amilyen bátor. Még ma is látogatják - különösen D-napi évfordulókon - olyan brit veteránok, akiknek ő kötözte a sebeit.

Harry Nomburg (Harry Drew néven) egyike volt azoknak a középeurópai zsidóknak, akik belétek a brit hadseregbe. A 10. kommandó 3. századába osztották be. Ot és hitsorsosait speciális hírszerzési kiképzésben részesítették, német hadifoglyok harctéri kihallgatása volt a feladata. Büszkén viselte a kommandósok zöld baretjét, és azzal lépett partra, hogy minden tőle telhetőt megtesz Hitler bukásáért.

Thompson géppisztolyát jó magasan a feje fölött tartva gázolt ki. Harmincas tárat kapott, ami meglepte az addigi húsasok után. "Sajnos mikor megkaptam a harminc 45-ös löszerrel teli tárat, senki nem mondta, hogy a tár túl nehéz lesz, és könnyen kiesik. Huszonnyolc lövedéknél többet nem lett volna szabad beletenni. Én ezt nem tudtam, és teleraktam. Az lett az eredménye, hogy a tárat elveszítettem a vízben, és egy szál töltény nélkül léptem francia partra."

Körülnézve a hajóhadat látta a horizont egész hosszában. A hullámok között három holttestet is észrevett. "Ennek ellenére az ellenállás sokkal gyengébb volt, mint vártam."

Dudaszóra átlépkedve a parti sávon: "egy magas alakot láttam bóklászni magam előtt. Rögtön felismertem a dandártábornokot. Közelebb húzódtam hozzá, és hátulról óvatosan megérintettem a derékszíját. Közben arra gondoltam: történjék velem bármi, most már azt mondhatják rólam, hogy Drew közlegény Lord Lovat oldalán esett el."

A védőgáton keresztüljutva, egyenesen belefutott két németbe, akik megadták neki magukat. Biztosra vette, hogy a fejük csupa propagandával és hazugsággal van tele, és el akarta magyarázni nekik, hogy is áll valójában Németország a különböző frontokon. Az utolsó hír, amit még Angliában hallott, az volt, hogy a szövetséges erők tizenöt kilométerre vannak Rómától. Elégedetten tudatta a foglyaival.

"Csodálkozva néztek rám, és azt válaszolták, hogy a saját rádiójukban azt hallották, hogy Róma elesett! Így derült ki, hogy talán inkább ők mesélhetnek nekem." A partra küldte őket egy hadifogoly-gyűjtőhelyre, s folytatta útját célja, a Pegasus-híd felé.'z

A szintén a 10. kommandó 3. századában szolgáló Peter Masters bécsi zsidó tizedes ugyancsak megjárta a maga odisszeáját. Másodikként hagyta el LCI-jét. Cipelte a hátizsákját, a géppisztolyát harminc löszerrel töltött tárral ("Nem volt szerencsés megoldás, mert a túlterhelés miatt minden pillanatban ki akart esni."), 200 tartalék lövedéket, 4 kézigránátot (két repesz- és két füstgránátot), egy váltás ruhát, egy takarót, kétnapi élelmet, egy normális méretű ást ("A hadseregtől kapott gyalogsági ástok nem voltak alkalmasak arra, hogy az ember nagy hirtelen gödröt ásson velük.") és egy hatvanméteres kötelet felfújható csónak vontatásához (azt mások vitték) arra az esetre, ha az Orne-folyó hídjait felrobbantották volna. Egy lónak is sok lett volna partra cipelni, ráadásul Mastersnek, mint osztagában mindenkinek, kerékpárja is volt.

"Senki sem rohant a partra - mondja. - Küszködünk. Egyik kezemben a géppisztoly volt, a másikkal a rámpa kötélkorlátjába kapaszkodtam, a harmadik kezemmel meg a kerékpárt vittem."

A parancs hangsúlyozta: minél hamarabb el a parti zónából! Masters tőle telhetően ezen igyekezett, s közben észrevette, hogy két katona a vízben ás lövészgödröt. "Egyszerűen nem értettem, miért csinálják. Zöldfülűként még nem tudtam, mi az az igazi félelem." A dűnéknél találkozott Hilton-Jones őrnaggyal, a 3. század parancsnokával. "Nem tudtam, mit csináljak... Tisztelegtem. Az lehetett az egyetlen tisztelgés D-napon a tengerparton."

Átvágva a dűnén a kötéllal meg a biciklivel "katonák mellett mentünk el, akik detektoros aknakeresővel kutatták a terepet. De nem tudtunk várni. Vezetőnk, Robinson százados egyenesen továbbment. Utána kiáltottak: - Álljon meg, mit csinál? - Bocs, fiúk - válaszolta -, de mennünk kell."

Mastersnek úgy rémlett, hogy a kommandósokat megelőző gyalogosok "csak üldögélnek szanaszét, és semmi különöset nem csinálnak". Rosszallotta tétlenségüket, míg meg nem hallotta, hogy egy híradós egy kódolt üzenetet fordít egy tisztnek: A 2. szakaszból csak hatan maradtak.

"Gondoltam, hogy ezek szerint mégiscsak csinálhattak valamit, mi meg most oda megyünk, ahol csinálták, és ez történt velük." A csapat aknatűzben haladt a találkozási pont felé, amely a parttól néhány kilométerre, egy erdő szélén volt. Eközben egy szántóföldön is át kellett vágniuk.

Az erdőből lövészek lőttek rájuk. Aknák hullottak. "Ráadásul kétszer is át kellett kelniük egy iszapos, vízzel teli árkon. Csúszkáltunk a vízben, ami sokkal mélyebb volt, mint amiben partra gázoltunk. Nagyon nehéz volt a biciklit tartani."

A csapat egy árkot használt fedezékként, amely az erdő irányába húzódott. "Lopakodva, kúszva közelítettük meg a gyülekezőhelyet. Először kúszva próbáltamra biciklit magam után húzni. Olyan fárasztó volt, hogy hamar módszert változtattam. Végül csak felállítva lehetett tolni, kilométerekről látszott, én meg az árokban kétrét görnyedve, fél kézzel tartottam. De legalább így könnyebben gurult." Néhány száz méterre az erdőtől az árok nagyon elsekélyesedett. A németek pontosabban lőttek. Néhány brit tank érkezett, s löni kezdte az erdőt. Masters felpattant. "A biciklimet tolv, aki az utamba került, mindenkit legázolva rohantam az erdő felé."

Lord Lovat az embereket bátorítva, maga is a gyülekezőhely körül járkált. "Könnyednek látszott, mint akit egy cseppet sem zavar a lövöldözés és a lárma. - Játsszon valami jót nekünk - mondta, észrevéve Millint, a dudást. Minin megtorpant, levegőért kapkodott, mert neki a teljes felszerelés mellett még a dudát is hurcolnia kellett.

- Gyerünk, mozgás, ez se más, mint egy gyakorlat - ösztökelte a katonákat Lovat. Teljesen nyugodt volt. Nem volt nála más fegyver, csak a 45-ös coltja [puskáját odaadta egy katonának, aki fegyverét a vízbe ejtette]. Egy vékony, a végén kettéágazó, hosszú sétatálcát hordott, amit Skóciában gázlóbotnak neveznek."

A gyülekezési területen volt egypár fogoly Masterst meglátva Lovat odaszólt: "Ugye maga az, aki tud nyelveket? Kérdezze meg ezektől, hol vannak a tarackjaik."

Masters megtette, de nem kapott választ. Az egyik fogoly egy nagydarab, sörhasú, kopaszodó ember volt. A kommandósok odagyűltek köré: "Nézd a pimasz német disznóját, még csak nem is válaszol!"

A német foglyok üres tekintete nyilvánvalóvá tette Masters számára, hogy egy szót sem tudnak németül. Megnézte a zsoldkönyvű

ket, és megállapította, hogy az egyik lengyel, a másik meg orosz. Úgy rémlett neki, hogy a lengyelek franciát tanulnak az iskolában, így saját középiskolában tanult franciaságával próbálkozott.

"A lengyel arca felragyogott, és azonnal beszélni kezdett. Lovat sokkal jobban beszélt franciául, mint én, ezért átvette a kihallgatást, én meg továbbvonultam a biciklisekkel. Bántott egy kicsit, hogy akadt valaki, aki jobb nálam a tolmácsolásban."

Az erdő másik oldalán egy kövezett út húzódott, "Biciklire pattantunk. Kellemes változás volt ahhoz képest, amiken addig keresztülmentünk." A csapat kerékpáron érkezett Colleville-sur-Merbe [később Colleville-Montgomeryre keresztelték át]. A helység romokban hevert, csúnyán szétbombázták és szétágyúzták. A falu körüli mezőn döglött vagy megkerült teheneket láttak. Az emberek az ajtóknál álltak.

"Csak bámultak és integettek ész nélkül, vagy talán csak túljutottak már azon a ponton, hogy törődjenek az aknákkal meg a repeszekkel. Egy fiatalember világoskék zubbonyban, sötétbarna baretben, a normandiai parasztok szokásos öltözkézésében, plakátot ragasztott egy kapura. A plakáton ez állt: INVÁZIÓ, és utasításokat adott, hogy mit kell tenni. Nyilván készültek erre a napra. Ahogy mentünk, azt kiáltozták: *Vive les Tommies!* meg *Vive la France!*. 10.30 volt."

A csapatok déli irányban, a Pegasus-híd felé folytatták útjukat. Masters azt az utasítást kapta, hogy igyekezzen minél hasznosabbá tenni magát: "A csapatparancsnok el lesz foglalva a saját dolgával, de vissza ne gyere úgy, hogy azt mondod: nem ért rá veled foglalkozni. Piszkáld! Kérdezd meg, mikor küld felderítő szolgálatra, bizonyítsd be, hogy nem potyára képeztek ki."

"Én próbálkoztam - mondta Masters -, de Robinson századosnak tényleg rengeteg dolga volt, engem csak nyűgnek érzett. Akárhányszor kérdeztem, kimehetek-e egy járőrrel, egyszerűen csak annyit mondott: nem. Inkább valamelyik emberét küldte ki, akivel együtt harcolt Észak-Afrikában, vagy akivel az elmúlt néhány évben együtt gyakorlatozott. Jobban bízott bennük, mint abban az akcentussal beszélő, fura mókusban, aki csak az utolsó pillanatban került az osztaghoz."

Le Port és Benouville falvak közelében az Orne völgyében géppuskatűz tartóztatta fel a csapatot. Egy kerékpáros kommandóست megöltek.

"Na, Masters tizedes, most csinálhat valamit - mondta Robinson. - Menjen be a faluba, és nézzen körül, mi a helyzet."

"Nem látszott nehéz feladatnak - mesélte Masters. - Megkérdeztem, hány embert vigyek. A százados meg azt mondja: - Sehányat. Egyedül megy - Így is jó - mondtam. - Lemegyek itt balra, és körben jobbra visszajövök.

- Ugy látom, nem érti - mondta Robinson. - Menjen előre egyenesen az úton, és nézze meg, mi van!"

Masters megértette: Robinsont az érdekli, honnan jön a tűz, és őt akarja csali célpontként használni. Saját emberei helyett inkább az idegent.

"Úgy éreztem magam, mint aki vérpadra lép. Nemigen hibáztathattam, hogy inkább akar engem használni erre az öngyilkos akcióra, és nem valamelyik saját emberét. Engem kiképeztek arra is, hogy észrevegyek minden terepadottságot. Ide-oda járt a szemem, fedezékként használható domborulatokat és mélyedéseket kerestem, de nemigen láttam ilyesmit. Se árkok, se fedezék. És mindez fényes nappal."

Mastersnek eszébe jutott egy Cary Grant-film, az "*Egy bengáli dzsidás élete*". Grant egy teljesen reménytelennek látszó helyzetben, a Khyber-hágó lázadóitól körülvéve, még mielőtt lerohanták volna, higgadtan csak annyit mondott: "Mindannyian le vannak tartóztatva!"

Megindult az út felé, és közben torkaszakadtából ordított: "Németek! Mindenki jöjjön elő! Előjönni! Körül vagytok véve! Adjátok meg magatokat! Számotokra a háborúnak vége! Nincs esélyetek, ha nem adjátok meg magatokat!"

Egyetlen német sem adta meg magát, de egyik sem lőtt. Valószínűleg azt gondolták, nincs az az örült, aki úgy jönne ide, hogy ne állna egy állig felfegyverzett hadosztály mögötte. És különben is akkor lőhettek le, amikor akartak, így inkább várták a fejleményeket."

Végül egy alacsony köfal mögött feltűnt egy német. Masters fél térdre ereszkedett. Mindketten tüzeltek. A németnek *Schmeisser-e* volt. Az ő sorozata mellément. Masters géppisztolya pedig az első lövés után elakadt. Abban a pillanatban, amikor már mindennel leszámolt, Robinson százados - nyilván úgy érezve, hogy eleget látott - kiadta a parancsot: Szuronyt fel, és roham. Egy tizedes hágott fel

először az alacsony falra, azonnal tüzelt Brenjéből. Kiszorította a németeket állásukból, kettőt meg is sebesített.

Masters ott termett, hogy kihallgassa őket. Az egyikkel nem lehetett beszélni, csak nyögött. A másik egy tizenöt éves grazi kamasz volt. Masters a félig kiürült géppuskahevederre mutatott, mire a fiú azt mondta, hogy a társa lőtt.

A brenes brit tizedes Masters mellett állt. Az osztrák fiúnak komoly fájdalmai voltak. "A tizedes megkérdezte, hogy mondják németül, hogy bocsánat. Mondtam neki, hogy *Es tut mir leid* vagy *Verzeihung*, ő meg meg is mondta a fiúnak. Jó katona, jó ember volt, és mondta, hogy még senkit nem lőtt le. Másnap, miközben rohamot vezetett, elesett. A Brenjét a vállához emelve éppen tüzelni készült." -

Masters folytatta a kihallgatást, de az osztrák fiú nem sokat tudott. Követelte, hogy vigyék el a frontvonalból. Masters közölte vele, hogy ez lehetetlen. Majd intézkednek.

Két brit tank érkezett. A kommandósokra néhány perccel korábban egy közeli házból tüzet nyitottak, s a kommandósok most megmutatták a harcokszíznak, hogy melyikből. A tank tornya hátrafordult, a löveg kétszer dördült. A házban megszűnt a tüzelés. Mehettek tovább a híd felé.

Örömükre a híd ép volt, és Howard emberei őrizték. "A hídhoz vezető út mindkét oldaláról bordó barettes vitorlázók vigyorogtak zöld sapkáink láttán. Szájról szájra adták, hogy megjöttek a kommandósok.

13.00 volt. A tengerészgyalogos deszantkommandók elérték legfontosabb céljukat: az Orne keleti oldalán csatlakoztak a légideszantcsapatokhoz.

A Sword-part jobb szélén nem volt kapcsolat a kanadaiakkal, s az így keletkezett résben indították 16.00-kor a németek a D-nap egyetlen komoly ellentámadását.

Oppeln ezredes, a 21. páncélosadosztály 22. ezredének parancsnoka 09.00 órakor kapott parancsot, hogy támadja meg az Orne-tól keletre lévő brit légideszantegységeket. El is indult, de előrenyomulása a szövetséges vadászgépek támadásai miatt lelassult. 12.00-kor új parancsot kapott: forduljon meg, hatoljon át Caenen, és intézze a tá

madást a kanadaiak és britek közötti résben. Az újabb manőver további négy órát vett igénybe, s a harcokszíezred 14.00-kor érte el a Caentől északra eső kündulóvonalat. Itt találkoztak a 192. páncélgránátos ezreddel.

Vierzig őrnagy, a 22. páncélosezred egyik zászlóaljparancsnoka volt. Gyalog indult Gottberg őrnagyhoz, a páncélgránátosok parancsnokához. A két őrnagy fölment egy közeli dombra, ahol ott találták Marcks tábornokot, aki St-Lóból érkezett Oppeln ezredes társaságában. "Amolyan igazi régimódi tábornoki domb volt", jegyezte meg Vierzig.

Marcks Oppelnhez fordult: "Ha nem sikerül a briteket a tengerbe szorítania, elvesztettük a háborút."

Az ezredes elgondolkodott: tényleg az én kilencvennyolc tankomtól függene a háború végkimenetele? De elhessentette a gondolatot, tisztelgett, és azt mondta: "Támadok."

Marcks áthajtott a 192. páncélgránátos ezredhez, és kiadta a parancsot: "Támadás a part irányába!"

A gránátosezred jól felszerelt, elit egység volt. Páncélozott lövészszállító járművekkel, teherautókkal, és mindenféle kézi fegyverrel rendelkeztek. Előnyomulásuk során, szinte ellenállás nélkül zajlott. 20.00-kor már a parton voltak. "Megcsináltuk!", jelentették rádiójukon, "Megcsináltuk!" Maguk a gránátosok azt mondták, "Ha itt lesznek a tankjaink, innen bennünket kiszorítani nem tudnak."

Mire azonban a tankok megindultak, a kanadaiak (a rés nyugati oldalán) és az angolok (a rés keleti oldalán) észbe kaptak. Páncéltörő ágyúkkal és saját tankokkal is rendelkeztek. A 22. páncélosezred pergőtűzbe futott. A vezető tank telitalálatot kapott, és felrobbant. A többi is sorra erre a sorsra jutott: néhány percen belül öt.

A szövetségesek vadászgépei is beavatkoztak a küzdelembe. John Brown, a Kanadai Királyi Légierő hadnagya egy Hawker Typhoont repült. Százada előbb megbombázta a német tankokat, "aztán egyenként támadtuk, és minden szögből géppágyúval lőttük őket."

Oppelnnek le kellett fűjnia a támadást. Kiadta a parancsot ezredének a védekezésre: "Tankokat beásni. Állásokat tartani." Az ellentámadás kudarcot vallott: a parton a páncélgránátosok hiába várták a tankokat. A rés megmaradt, de a németek nem tudták kihasználni. 'a

Aznap estefelé Oppeln ezredes találkozott a kétségbeesett Richter tábornokkal, aki panaszosan újságolta, hogy az egész hadosztálya megsemmisült. Miközben a 716. hadosztály vert hírmondói elvánszorogtak mellettük, Oppeln parancsot kért, vagy információt az ellenség állásairól. Richter üres tekintettel nézett rá, és nem válaszolt. Nem tudott válaszolni.'S

A britek huszonkilencezer embert tettek partra a Sword-parton. Hatszázharminc fős veszteséget szenvedtek - ennél sokkal többet okoztak az ellenségnek, és sok hadifoglyot ejtettek. Sehol sem érték el túlságosan nagyra tekintő céljaikat - még öt kilométerre voltak Caentől -, de a horgonyon várakozó hajókon hatalmas erők készülődtek még, hogy a D plusz 1 napon erősítésként harcba szálljanak. A 21. páncélosadosztály elszalasztotta a pillanatot, hogy a tengerbe szorítsa őket, és a franciaországi német páncélos erők derékhada még mindig Pas-de-Calais-nál várt az "igazi" invázióra.

Alkonyattájt Curtis korvettkapitány parti őrzőjára indult LCI-jével. "Nyugati irányba hajóztunk, a parttal párhuzamosan. Nagyszerű rálátásunk nyílt az inváziós partszakaszokra, amelyekért olyan sok vért áldoztunk. Elhaladtunk a kanadaiak szektorában eső Luc-sur-Mer, St-Aubin, Bernieres és Courseulles mellett, aztán a La Riviere világítótornya, Le Hamel és Arromanches előtt. Kitörölhetetlen emlék. A füst- és párafüggönyön át láttam a sok-sok partra futott naszádot: könyörtelen elszántsággal közelítették meg a partot annak érdekében, hogy a lehetőségekhez képest tényleg száraz földre tegyék ki az embereket. Sok naszád tehetetlenül fennakadva himbálózott a parti akadályokon. Nem tudtam büszkeség nélkül gondolni arra a szellemre, melyről ezeknek a naszádoknak a tisztjei és legénysége tanúbizonyságot tettek."

Arromanches-nál horgonyoztunk le, s felkészültünk egy esetleges éjszakai légítámadásra. Az előre gyártott Mulberry-kikötők elemei már útnak indultak Angliából arromanches-i és St-laurent-i végállomásuk felé. Egyértelműen látszott, hogy a brit és a kanadai szektorban kedvezően alakult a hídfőállásért folytatott csata."~

31

TE JÓ ISTEN! MEGCSINÁLTUK!

A BRIT LÉGIDESZANT D-NAPJA

Az Overlord-invázió balszárnyának legkülső széle a hadművelet egésze szempontjából döntő fontosságú volt, mivel a szövetséges haderő a Dives és az Orne torkolatvidéke között volt a legkevésbé felkészülve a német páncélosok ellentámadására. Hans von Luck ezredes 125. páncélgránátos-ezrede (21. páncélosadosztály) a közvetlen szomszédságban, Caentől keletre állomásozott; a 12. SS páncélosadosztály és a *Lehr* páncélosadosztály Normandia és Párizs között, néhány órányira az inváziós területtől; a Szajnáttól keletre további kilenc páncélosadosztály állomásozott, amelyeket egy-két napon belül ugyancsak harcba lehetett dobni. Ha a németek kellő határozottsággal lépnek fel, ezer harckocsijukkal, köztük sok új, 88 milliméteres löveggel felszerelt Tigrissel, huszonnégy órán belül visszaverhették volna a britek Sword-parti támadását. A Tigriseknek nemcsak az ágyúik voltak jobbak, hanem nehezebbek és erősebb páncélzatúak is voltak, mint a Shermanek és a Churchillék.

A remekül végrehajtott Fortitude-műveletnek köszönhetően azonban a Szajnáttól keletre állomásozó Tigrisek nem mozdultak, a Szajnáttól nyugatra lévő páncélosadosztályokat pedig Hitlernek az a parancsa tette mozgásképtelenné, amellyel saját közvetlen irányítása alá helyezte őket. A szövetségesek szerencséjére az egyetlen ember, aki figyelmen kívül hagyhatta volna ezt a parancsot, Edgar Feuchtinger tábornok, a 21. páncélosadosztály parancsnoka a barátnőjénél időzött Párizsban. "

* Feuchtinger később azt állította, hogy főhadiszállásán tartózkodott és parancsokat adott ki, de Luck ezredes és mások véleménye szerint ezzel az állítással csak fedezni igyekezett magát.

Az Orne és a Dives közötti német helyőrségek mindazonáltal rendelkeztek néhány avított francia tankkal, önjáró löveggel, páncélozott lövésszállító járművel és különböző járművekre szerelt rengeteg Moaning Minnie (Nyöszörgő Minnie) rakétával, miáltal a hadműveleti övezetben lényegesen nagyobb tüzerővel rendelkeztek, mint 6. brit légideszant-hadosztály.

A britek június 6-án röviddel éjfél után vitorlázó repülőgépeken és ejtőernyőn érkeztek a csatatérre. Főbb éjjeli céljaikat elérték, a Dives hídjainak felrobbantásával lezárták a területet, szétverték a Swordpartot fenyegető merville-i ütegállást, és épségben megszerezték az Orne-csatorna hídjait. A támadó feladatok végrehajtása után másnapra maradt, hogy erős védelmi vonalat építsenek ki az Orne és Dives völgyét elválasztó gerincen (ennek kulcspontja a Uaraville falubeli útkereszteződés volt), erősítsék meg az Orne hídjainak védelmét, hogy a brit tengerészgyalogos-kommandók és a harckocsik akadálytalanul célhoz érjenek.

Pirkadatkor az Orne-csatorna Pegasus-hídjánál 6. brit légideszanthadosztály oxfordshire-i és buckinghamshire-i könnyű gyalogosezredének vitorlázókkal leszállt D százada (Howard őrnagy parancs-

noksága alatt) csak nehezen tartotta állásait. A benouville-i német helyőrség időközben föleszmélt, s noha nem indított erős ellentámadást, komoly puska-, akna- és rakétatűz alá vette az Ox és a Bucks gyalogosokat. Az egyik közeli kastélyból megfigyelés alatt tartott hídon britek alig vagy egyáltalán nem közlekedhettek.

A tűzpárbaj közepette Jack Bailey tizedesnek váratlan látványban volt része: egy asszony "feketében, ahogy bizonyos korú nők Franciaországban öltöznek, kosárral a karján sétált a németek és közöttünk." Mindkét oldalon abbahagyták a tüzelést, és csak néztek. "Tojásokat gyűjtött! Ott hajolt le alig kétlépésnyire tőlem, és fölszedett egy tojást. Amikor befejezte és elment, folytattuk a tüzelést."

09.00-kor Howard "három magas, sétáló figura gyönyörű látványát" élvezhette. Richard Gale vezérőrnagy volt az egyik, a 6. hadosztály parancsnoka, aki az éjjel vitorlázógéppel érkezett, és Ranville-ben állította fel főhadiszállását, a másik Hugh Kindersley dandártábornok, a vitorlázógéppel szállított dandár parancsnoka, a harmadik pedig Nigel Poett dandártábornok, az 5. ejtőernyősdandár parancsnoka: mindhárom öles termetű férfi.

"Elegánsan vonultak, és tényleg csodálatos látványt nyújtottak. Tábori egyenruha és vörös barett volt rajtuk, és lépést tartottak" mondotta Howard. - Mindenkire lelkesítőleg hatott az érkezésük."z

Richard Todd hadnagy (S. ejtőernyősdandár), aki éjjel ejtőernyőn jött, és kicsivel pirkadat előtt csatlakozott az Oxs and Buckshoz (később híres színész lett; ő játszotta John Howard szerepét *The Longest Day* című filmben) mesélte, hogy "harcias és bátor megjelenésükkel" Gale, Kindersley és Poett elvonulása "olyan emlékezetes látvány volt, amelyet még nem pipáltam".;

Ahogy elvonult, Gale odaszólt az oxfordshire-ieknek és a buckinghamshire-ieknek: "Jól csinálják, fiúk!" Miután Howard biztosította, hogy a hidak brit kézben vannak, s ugyanakkor figyelmeztette, hogy egy határozott ellentámadás alaposan megváltoztathatja a helyzetet, Gale a Pegasus-hídon át Benouville-be ment. Ott miután tárgyalt Geoffrey Pine Coffin* ezredessel, az 5. dandár egyik zászlóaljparancsnokával, aki később, még az éjjel csatlakozott Howardhoz, felállította benouville-i harcálláspontját.

A faluban folytatódott a harc. Pine Coffin közölte, hogy segítségre van szüksége. Gale utasította Howardot, hogy három szakaszának egyikét küldje Benouville-be. Tod Sweeney hadnagy kapta a parancsot, hogy szakaszával vonuljon át a hídon Benouville-be. "Ez kissé sportszerűtlen volt. Egész éjjel harcoltunk. Úgy éreztük, ránk férne, hogy egy kicsit békén hagyjanak bennünket, és jó volna, ha a 7. zászlóalj nem éppen tőlünk kérne kisegítést."4

De a segítségre szükség volt, mert a 7. zászlóaljnak addig alig a fele jött át a leszállási zónából: a többség csak 12.00-kor futott be. A németek francia tankjaikkal és más páncélos járműveikkel alaposan szorongatták a briteket. "Rettenetesen fárasztó nap volt - emlékezett vissza Wally Parr. - Egész nap éreztük, hogy az ellenség ellentámadásra készül."

A Benouville-ben lévő 7. zászlóalj egyik századát vezénylő Nigel Taylor őrnagy emlékezete szerint "nagyon sokáig kellett várakozni", míg a kommandók megérkeztek. "Tudom, nem sokat jelent a *leghosszabb nap*, de ez tényleg pokoli hosszú volt."

* -Ez valami fedőnév, őrnagy úr? - kérdezte Wally Parr közlegény, mikor megtudta, hogy Pine Coffin zászlóalja jön hozzájuk erősítésként. [Pine Coffin nmgyarul annyit tesz: fenyőkoporsó.]

13.00-kor megérkeztek az első kommandók (Peter Masters alakulata), akiket hamarosan Lord Lovat és a teli tüdőből dudáló Bill Millin követett. Látványos jelenet volt. "Lovat úgy lépdelt - idézte fel Howard -, mint egy gyakorlapon, Skóciában." Egy Churchill tank is érkezett. "Mindenki ledobta a fegyverét - emlékszik Wagger Thornton őrmester -, ölelték, csókolták egymást. Láttam katonákat, akiknek könny szökött a szemébe. Tényleg. Micsoda ünneplés volt! Sose felejttem."

Lovat és Howard a híd keleti részén találkozott. "John - mondta Lovat -, ma történelmet csinálunk." Howard röviden beszámolt a helyzetről. Lovat célja Varaville volt. Howard figyelmeztette: legyen óvatos, mikor átkel a Pegasus-hídon, mivel még mindig elég erős puskatűz alatt tartják. Lovat mégis inkább zárt sorokban vonultatta át a katonákat, mintsem egyenként fussanak át. A merészség tizenkét ember életébe került. Az orvos, aki megvizsgálta őket, megállapította, hogy a legtöbbet a barettjén keresztül érte a találat, és azonnal meghaltak. A később jövő kommandósok már levették barettjüket, feltették a sisakjukat, és úgy rohantak át a hídon. Újabb brit tankok érkeztek a partról, egy részük továbbment a hídon, mások Benouville védelmét segítették. Az összeköttetés megszilárdult."

Luck ezredes 14.00-kor végre engedélyt kapott a híd megtámadására. Amint azonban tankjaival és önjáró lövegeivel elindult, egy szövetséges repülő észrevette a hadmozdulatot, s értesítette a flottát. "Maga volt a pokol - mondotta Luck. - A hatalmas hajóágyúk szünet nélkül verettek bennünket. Megszűnt a rádió-összeköttetés, és a felderítő zászlóalj fedezékbe kényszerült." Luck utasította az élen haladó zászlóalj parancsnokát, hogy szakítsa meg az előnyomulást, és ássa be magát Escoville-nél."

Werner Kortenhaus hadnagy ebben a zászlóaljbán szolgált. "A brit haditengerészet heves ellenállása miatt vallottunk kudarcot - mondja. - Tizenhétből tizenhárom tankot veszítettünk."° Akár a 21. páncéloshadosztály

másik ezrede az Orne-től nyugatra, a 125. is felhagyott az ellentámadással, és védelembe ment át. Howard oxfordshire-i és buckinghamshire-i katonái az ejtőernyősök, majd később a kommandósok támogatásával megtartották a Pegasus-hídat.

A hídtól keletre, a hegyek és a folyó közti részen a brit légideszantalakulatok szórványos tűzharcokba keveredtek. Peter Masters em

lékszik, hogyan kerekedett Ranville-ig és tovább. "Az emberek üdvözöltek bennünket, a vitorlázókat meg az ejtőernyősöket, de sosem tudtuk pontosan, meddig miénk az út, meddig ajánlatos elmerészkednünk. Néha tüzet kaptunk az erdőből, ilyenkor vesztettül pedáloztunk, hogy egy kevésbé veszélyes sávban ismét védelmet találjunk." Masters Varaville felé ment tovább. Ekkorra 14.00 körül járt az idő. "Jó néhány kommandós német biciklit hajtott. Nehéz, fekete, katonai masinák voltak, de sokkal jobbak, mint a mieink; jogos tulajdonosaik bőven hagytak belőlük az útszélen. Mások színes civil vagy női bicikliken ültek, mindegy volt, csak eljussanak vele Uaravillebe. [...]

Végre a falu közelébe értünk. Kanadai ejtőernyősök mondták (a 6. brit légideszant-hadosztályban szolgáló 1. kanadai ejtőernyős zászlóaljhoz tartoztak), hogy még harcolnak a helységért."

A kanadaiak hajnali 03.30 körül indították meg a falu elleni támadást. Egy névtelen brit százados (aki ejtőernyőjével a Dives-folyóra ereszkedett 02.00 körül) jelentette, hogy amikor épp pirkadat előtt beszállt a küzdelembe, "teljes káosz uralkodott a faluban. Brenek, Spandauk és gránátok kíséretében brit, kanadai, német és orosz kiáltások hallatszottak."~2 A Wehrmacht-egyenruhás oroszokkal a németek köölték: ha visszavonulnak, német altisztjeik lövik agyon őket, ha megadják magukat, a szövetségesek. Így aztán egészen délutánig szívósan ellenálltak.

19.00-ra a kanadaiak bevették a falut. Úgy gondolták, hogy a feladat elvégzése után visszaviszik őket Angliába. "Abban a hiszemben, hogy nekik már nincs rá szükségük, mivel hamarosan hazamennek, nekünk adták az összes cigarettájukat - emlékezett Masters. - Finom kanadai Caporal cigaretták voltak, amiket nagyra értékeltünk."

"Rúgiátok szét őket! ", kiabálták a kanadaiak a kommandósoknak. Egy kommandós őrmester felvilágosította őket, hogy álmokba ringatják magukat. "Gondoljátok, hogy a tábornokok a csata kellős közepén hazaenged benneteket?" A kanadai ejtőernyősök még három hónapot töltöttek Normandiában. D-nap délután Uaraville-be érkezve, a kommandósok beásták magukat, és várták az ellentámadást.

John Dunford-Slater dandártábornok volt a kommandók hadműveleti tervező tisztje. Késő délután Varaville-től délre, egy hegyre

rincen találkozott Shimi Lovattal. Lovat emberei rögtönzött ellentámadási kísérleteket vertek vissza. "Shimi óriási volt - meséli DunfordSlater. - Akárhányszor egy aknavető lövedék robbant, én ugrottam egy nagyot, ő meg csak állt, mint akit odacövekeltek. Nagyon elszégyelltem magam.

Futár jött zihálva a 4. kommandótól.

"Súlyos támadás ért bennünket - jelentette Lord Lovatnak.

- Mondja meg a 4-es kommandónak, hogy intézzék el saját erővel az ellentámadást, és csak akkor zavarjanak, ha valóban súlyosra fordul a dolog - válaszolta Shimi, aztán tovább beszélgettünk."

Dunford-Slater és Charlie Head őrnagy felkapott egy Bren golyószórót, és felajánlotta, hogy öröködi éjszaka. "Bizonyítani akartunk." Köszönöm, nem kell, válaszolta Lovat.

Dunford-Slater és Head némiképp leverten ballagott vissza az Orne irányába. Útközben Dunford-Slater egy hatalmas német katonát pillantott meg az árok partján.

"Lódd le, ha megmozdul!", kiáltotta Dunford-Slater Headnek.

A német gyorsan felemelte a kezét. "Kaput, " mondta vigyorogva. Lesből kellett volna lőnie, de szívesebben esett fogságba. Dunford-Slater a tiszt szolgája pisztolyos fedezete mellett kihall gatta. A fogoly remek dzsekit viselt.

"Ez jó volna magának", mondta Head a tisztiszolgának, és utasította, hogy húzza le a németről. A tisztiszolga a művelet idejére a fogoly kezébe nyomta a pisztolyt. Dunford-Slater így emlékezik: "Nevetséges helyzet volt: egy német hadifogoly töltött fegyverrel állt szemben egy fegyvertelen brit dandártábornokkal, egy őrnaggal és egy közlegénnyel. Szerencsére nem volt benne bátorság. Átadta a dzsekit, aztán visszaadta a pisztolyt."4

Mikor a nap kezdett hanyatlani a csatorna fölött, Nigel Taylor őrnagy leült a Pegasus-híd melletti Gondrée kávéház előtt. Megsebesült a lábán. Egy szanitéc bekötözte. "George Gondrée megkínált egy pohár pezsgővel, igazán jólesett egy olyan nap után. Már sötétedett, mikor egy hatalmas brit repülőgépraj jelent meg. A Csatorna felénk eső oldalán jöttek, és erősítést dobtak le. Csodálatos látvány volt. Vitorlások százai jöttek, és minden motoros gép utánpótlást dobott le ejtőernyőn a bombatárból. Még hullott lefelé az áldás, aztán nagyon hamar, egy-két percrek tűnt az egész, már jöttek is a

dzsipek, mögöttük a páncéltörő lövegek meg a jó ég tudja, micsodák. Jöttek az úton, jöttek át a hídon.""

Amint az erősítés átvonult a hídon, és csatlakozott az Orne-től keletre állomásozó ejtőernyősökhöz és légi szállításúakhoz, Wally Parr és Howard századának több tagja kiabálni kezdett: "Hol a fenében voltatok? Már vége a háborúnak, vége! A díszszemlét is lekéstétek!"~

Háromszáznyolc Horsa jött két ezer-ezer fős vitorlázó zászlóaljat hozva, és harmincnégy nagyobb Hamlicar dzsipekkel, tüzérségi fegyverekkel és ellátmánnyal. A leszálló zónát az Orne-csatorna mindkét oldalán ejtőernyősök biztosították.

Huw Wheldon százados, a későbbi híres BBC rádiós és producer, egy Horsán érkezett. Szakasza úgy ért földet, hogy "az összes fegyverünk harcra kész volt. Mindenfelé vitorlázókat lehetett látni, egyik-másik groteszk látványt nyújtott a földbe fúródva. Hatalmasnak látszottak."

Amikor Wheldon leereszkedett, nem volt lövöldözés. "A következő dolog, amit észrevettem, és amit soha nem fogok elfelejteni, a katonák látványa volt. A harcra mindig kész katonák, olyan önfeledten ünnepeltek, ahogyan azt férfiak teszik ilyen alkalmakkor. Mindent a maga idején.

Az egész százhusz fős század leereszkedett, öt vitorlázó hozta őket, egyetlen ember sem hiányzott." Utászok, híradósok, tüzérek és fegyverek, lőszer, szállító- és javítóeszközök, egészségügyi egységek, még lelkészek is ereszkedtek lefelé körös-körül. "Mindent összevetve foglalta össze Wheldon -, még abban a pillanatban is úgy látszott, hogy tökéletes a szervezés.""

Persze nem ment minden simán. Naplemente után a RAF 233. századának negyven DC-3-asa kelt át a La Manche csatornán 116 tonna élelemmel, lőszerrel, robbanóanyaggal, tartalék rádiókkal, egészségügyi felszereléssel és benzinnel, hogy ejtőernyőkkel ledobják a 6. légideszanthadosztály zónájában. Az átkelés eseménytelen volt, mikor azonban a Dakoták az Orne-folyó torkolatánál a flotta hajói fölött húztak el, lentről tüzet nyitottak az alacsonyan és halkán repülő gépekre. Kettő súlyos sérüléssel volt kénytelen visszafordulni, egy a tengerbe zuhant, további öt eltűnt, a többi pedig szétszóródott. Csak huszonöt tonna utánpótlást találtak meg.

A brit flotta ideges tüzérei nem ismerték föl a Dakotákat, és azzal vádolták a repülőket, hogy nem azonosították magukat idejében.

Mentségként még hozzátették, hogy nem sokkal azelőtt támadta meg őket egy ellenséges éjszakai vadászgép.""

John Tillet, a vitorlázógéppel szállított dandár századosa a D-napot jórészt az angliai Tarrant Rushton-i repülőtéren töltötte, várva a híreket, hogy a normandiai leszállási zónák rendben vannak-e. Az ő feladata volt azoknak a postagalamboknak a fogadása, amelyekkel a rádiók elromlása esetén üzenetet lehetett hazaküldeni. A galambokat a RAF egyik őrnagya idomította, "és nagyon büszke volt rájuk. Kosarakban tartották őket. Szerencsétlen módon a várakozás idején néhány katona nem tudott ellenállni a kísértésnek, levágta, megsütötte és megette a galambokat."

Végül 18.30-kor, kilencszáz Spitfire védelme alatt, megkezdtek a felszállást a vitorlázókat vontató bombázók. A francia partokhoz közeledve, emlékszik Tillet százados, "az ég több kilométeres körzetben repülőgépekkel volt tele, és mind a miénk volt. A partoknál meg mindenféle méretű és formájú hajók ezrei nyüzsögtek.". 21.30kor vitorlázója pilótája leakasztotta a gépet a vontatóról, és a Horsa keringve megkezdte a leereszkedést.

"Éles csattanással értünk földet, remegve állt meg velünk a gép. Körülöttünk a többi vitorlázó landolt, néhányan össze is ütköztek, mert a legkülönbözőbb irányokból jöttek. [...]

Kiugrottunk, és azonnal védekező állást foglaltunk el. Döbbenetemre egy igazi, hús-vér németet láttam magam előtt egy lövészárokból. Három éve gyakoroltuk, hogy felvegyük a harcot a németekkel, de mégsem voltam elkészülve rá. Le akartuk lőni, de láttam rajta, hogy teljesen meg van rémülve, és esze ágában sincs ránk lőni. Mozdulni sem tudott. Elfogtuk."

Tillet és szakasza futólépésben indult a dombgerincre. "Épp mikor felértünk, tankdübörgést hallottunk, két tank jött fölfelé, és rémületemre az első oldalán megláttam a horogkeresztet. Sarkon fordultunk, és miközben a tornyok felénk fordultak, olyan gyorsan eltűntünk egy kukoricásban, hogy Jesse Owenst is lehagytuk volna.

Így történt, hogy a földet éréstől számított két percen belül a) foglyot ejtettünk, b) merészen előretörtünk, és c) ész nélkül menekültünk."

Kiderült, hogy a tankok britek. A vezető tank korábban kilőtt egy németet, és ezt jelző horogkeresztet mázolt a sajátja oldalára.

Tillet visszavitte embereit a gerincre, ott ásták be magukat éjszakára.'y

A vitorlázógépes dandár egyik őrnagya felszállás előtt a repülőtér mellett egy újságosfiút vett észre, aki a londoni *Evening Standard* délutáni számát árulta. ÉGIEK SZÁLLNAK LE EURÓPÁBAN, olvasta a szalagcímet. Megvette az egész halom újságot, vitorlázójára rakta, aztán Normandiában még az éjjel szétszította, hogy legalább néhány ejtőernyős még a leereszkedése napján olvashasson magáról egy londoni lapban.^z

Mire leszállt a sötétség, a 6. légideszant-hadosztály elfoglalta a helyét, de a brit hadsereg egészében nem érte el célját, Caen és Carpiquet bevételét.

Valamilyen benuválasztás telepedett az emberekre. Az alig éjfél után érkezett brit légideszantcsapatok, majd a reggel, illetve délután érkezők, mind merész támadó hadműveletben vettek részt, most pedig, alig huszonnégy óra múltán, ellentámadásra várva, védekező állásba ásták be magukat.

Hamar megbánták, hogy nem nyomultak előre Caenig akkor, amikor még a németek nem ocsúdtak fel a döbbenet okozta zűrzavarból. Könnyörtelen kritikát kaptak az amerikaiaktól, hogy nem használták ki a pillanatot. Tény azonban az is, hogy a Utah-partnál küzdő 4. amerikai hadosztály és néhány ejtőernyősegység kivételével, az amerikaiak sem teljesítették D-napi feladataikat: ők is hajlottak arra az álláspontra, hogy a part megtisztításával elég munkát végeztek aznapra.

Taylor őrnagy fogalmazta meg a legjobban. A Gondrée kávéház teraszán üldögélve pezsgőjét kortyolgatta, és jól érezte magát. "Emlékszem, azt gondoltam magamban: Édes istenem, megcsínáltuk!"^z,

32

MIKOR FAXUL EL A DICSŐSÉG?

A NAP VÉGE

Mikor úgy 22.00 tájban sötétség ereszkedett Normandiára, a partokon abbamaradt a kirakodás. Csaknem százhetvenötezer amerikai, kanadai és brit katona érkezett Normandia földjére vízen vagy levegőben, négyezer-kilencszáz fős veszteség árán.* Az inváziós frontvonal a jobb szélen küzdő amerikai légideszantoktól a balszárny szélén harcoló angolokig kilencven kilométer hosszan húzódott. Az utahi balszárny és az omahai jobbszárny közt volt egy tizenhét kilométeres rés (kivéve egy kis szakaszt Pointe-de-Hocnál, amelyet Rudder rangerei tartottak), egy tizenegy kilométeres az Omaha- és a Gold-part között, valamint egy öt kilométeres a Juno- és a Sword-part között. Ezeknek a részeknek nem volt jelentőségük, mivel a németeknek nem állomásoztak ott erőik, amelyek kihasználhatták volna ezeket a lehetőségeket.

A németek hátszágát elzárták a frontvonalaktól. Rommelnek legalább ebben igaza volt; a szövetségesek légi fölénye megnehezítette vagy teljesen meggátolta, hogy a németek sürgősen embereket, tankokat, ágyúkat küldjenek a hadszíntérre. A szövetségesek oldalán szinte korlátlan számú katona, tank, ágyú és roppant mennyiségű hadianyag várt a partok előtt a napkelte, a másnapi, június 7-i kirakodásra, és mögöttük Angliában útra készen még több ember, még több tank, még több ágyú és még több hadianyag.

A benyomulás mélysége csekély volt, tíz kilométernél (a Juno-partnál) sehol sem több, és egy szakaszon két kilométernél kevesebb (az Omaha-partnál). A szövetségesek mindenütt túljutottak az atlanti falon. * Tisztán a D-napra vonatkozóan sem a partraszállók, sem az áldozatok pontos számát nem lehet megállapítani.

A németek négy évig építették ezt a falat. Ezertonna-számra öntötték bele a betont, s vasrudak százazreivel erősítették. Több száz kilométernyi lövészárkot ástak. Aknák millióit rakták le; több ezer kilométer szögesdrótot húztak ki. Több tízezer parti akadályt építettek. Kolosszális építkezés volt, hatalmas részét emésztette föl Németország nyugat-európai nyersanyag-, munkaerő- és építőkapacitásának.

Az atlanti fal az Utah-parton egy óráig sem tartóztatta fel az amerikai 4. hadosztályt. Omahánál a 29-eseket és az 1-eseket egy napig sem. A brit 50. és 3. hadosztályt, illetve a 3. kanadait a Goldnál, a Junónál, illetve a Swordnál körülbelül egy óráig. Mivel mélysége egyáltalán nem volt, mihelyt elhagyták, teljesen használhatatlanná vált, sőt még rosszabbá, mivel az inváziós zónától keletre és nyugatra a falat megszálló Wehrmacht-katonák nem tudtak odasietni, ahol dörögtek a fegyverek, mert nem hagyhatták el állásaikat.

Az atlanti fal ezért a történelem egyik legnagyobb katonai melléfogásának tekinthető.

A szövetségesek is követtek el hibákat. Az amerikai 82. és 101. légideszant-hadosztály éjszakai ledobása is az volt. Szinte biztosan jobb lett volna világosodáskor bevetni őket. Kiaknázatlanul maradtak a szövetséges bombázók és hadihajók igazi képességei, mivel mind az ágyúzás, mind az előkészítő bombázás pontatlan volt. A partra jutásra és az atlanti fal áttörésére irányuló egyoldalú figyelem talán elkerülhetetlen volt, olyan félelmetesnek tűntek a védművek, de ezért a koncentrált figyelemért, mihelyt a támadó csapatok beljebb hatoltak, nagy árat kellett fizetni. Az egyoldalúság eredményeként a katonák hajlamosak voltak úgy vélni, hogy az atlanti falon túljutva a dolog el is van intézve. Mikor minden lehető emberi erőforrást bevetve a szárazföld belsejébe kellett volna hatolni, mivel a németek még nem ocsúdtak föl, megálltak ünnepelni, teázni, letáborozni.

Minden képzeletet felülmúló hiba volt, hogy a katonákat és a hadfelszerelést nem készítették fel arra, hogy miként kell sövényekkel tagolt terepen támadó hadműveleteket végrehajtani. A német kiépített védelem feltérképezésében a szövetséges hírszerzés remek munkát végzett, a normandiai német egységek felderítésében is jó, ha nem

is tökéletes munkát, de teljes mértékben figyelmen kívül hagyta a meghatározó fontosságú sövényeket.

* * *

A szövetségesek hibái mindazonáltal elhalványulnak a németek hibái mellett. Az, hogy a nácik mindenütt védekezni akartak, azt eredményezte, hogy sehol sem tudtak. Vezényleti rendszerük inkább hátráltatta, mint segítette őket. Rommel véleménye, miszerint az inváziót már a parton meg kell állítani, szemben Rundstedtével, aki a szárazföld belsejében akart ellentámadást indítani, majd Hitler kompromisszumos megoldása lehetetlenné tette erőik hathatós kihasználását. Annak ugyan volt értelme, hogy lengyel, orosz és más hadifoglyokat használtak a hadi építkezéseken, annak viszont aligha, hogy Wehrmacht-egyenruhába öltöztetve, lövészárkokba küldve őket, szilárd ellenállást vártak tőlük.

A Wehrmacht rengeteg melléfogását csak a Luftwaffe ballépései múlták fölül. A légierő egyszerűen nem volt jelen. Göring a Luftwaffe teljes bevetését kérte a D-napon, de gyakorlatilag semmit sem kapott. Pedig a szövetségesek épp attól tartottak leginkább, hogy ha Göring teljes légierejét latba veti, a parti vizeken összezsúfolódott hajókat és a parti tumultust súlyos bombatámadás éri. Göring azonban Berchtesgadenben volt, és Hitler önhitt, nevetséges feltételezésével értett egyet, miszerint az invázióra pontosan ott kerül majd sor, ahol ő várja. A Luftwaffe gépei ugyanakkor Németországban vagy valahol másutt voltak bevetésen, vagy éppenséggel adminisztrációs hibák és üzemanyaghiány miatt a földön.

A nem olyan rég még az egész világot félelemben tartó Luftwaffe 1944. június 6-án már csak egy rossz vicc volt.*

A *Kriegsmarine*, a haditengerészet sem szerepelt különül. Tengeralattjárói és cirkálói kikötőben horgonyoztak, vagy teherhajókra vadásztak az Atlanti-óceánon. Három E-hajó kisebb akcióján kívül, a *Kriegsmarine* egyetlen támadást sem intézett minden idők legnagyobb hajóhada ellen.

A V 1-es, amelyhez Hitler oly nagy reményeket fűzött, és amelyre a német műszaki és építőipari kapacitás olyan nagy részét fordította, * Egy Wehrmacht-vicc szerint: ha ezüstszínű gépet látsz az égen, akkor az amerikai, ha kéket, akkor brit, ha pedig láthatatlant, akkor a miénk.

még nem készült e(, amikor pedig egy héttel a D-nap után a rendelkezésére állt, nem megfelelő célpontra pazarolta.

Már a német taktikai és stratégiai hibák is komolyak voltak, a politikai ballépések azonban felülmúlhatatlanok. Németország lengyel- és oroszországi megszálló politikája eleve kizárta Ost-zászlóaljai lelkesedését, noha szinte minden besorozott Ost-katonája gyűlölte a kommunistákat. És bár a németek Franciaországban távolról sem voltak annyira embertelenek, mint Lengyel- és Oroszországban, ezzel együtt nem sikerült általános lelkesedést kelteni ügyük iránt, s ezért nem tudták a franciaországi hódításuknak a hozadékát kihasználni. A fiatal francia férfiak, akik a németek erejét növelhették volna, gyári szabotőrökként vagy az ellenállás tagjaiként a szövetségesek segítői lettek.

A Harmadik Birodalom vezérelve, amit Hitler Németország legnagyobb erősségének tartott, s amit a Wehrmacht marsalltól közlegényig elvárt, a feltétlen engedelmesség, a D-napon szintén a németek ellen dolgozott.

Az egyéni bátorságot és egyes fanatikus Wehrmacht-egységek haditetteit leszámítva, a Wehrmacht felső vezetésének, csapattisztjeinek és altisztjeinek teljesítménye inkább szánalmas volt. Az ok egyszerű: nem mertek kezdeményezni. Hagyták magukat messziről jövő, a harctéri helyzetet nem ismerő, ostoba parancsoktól megbénítani. Harckocsiegységek parancsnokai, akik pontosan tudták, hol van az ellenség, és hol lehetne lerohanni, egész nap szállásukon ülve, Berchtesgadentől várták, hogy megmondja nekik, mi a teendő.

A váratlan helyzetekben való viselkedés és alkalmazkodás területén megnyilvánuló különbség aligha lehetett nagyobb olyan emberek, mint Roosevelt és Cota tábornok, Canham és Otway ezredek, Howard őrnagy, Dawson százados, Spaulding és Winters hadnagyok és német megfelelőik között. A demokráciáért harcoló emberek képesek voltak gyors, azonnali döntésekre és cselekvésre; a totalitárius rezsim hívei nem. Heydte ezredes és itt-ott egy-egy százados vagy hadnagy kivételével egyetlen német tiszt sem volt képes megfelelni a D-nap követelményeinek.

Sötétedés után a szövetséges csapatok beásták magukat, a légierő visszarepült Angliába, a szövetséges armada pedig a Luftwaffe eset

leges éjszakai támadására készült. Ez a "támadás" (inkább csak egy ökölcsapás a levegőbe) 23.00-kor következett be, és tökéletes példáját szolgáltatta a Luftwaffe tehetetlenségének.

Josh Honan írta le: "Hirtelen hatalmas durrogatás kezdődött. Kimentünk megnézni, mi az, hát egy német felderítőgép volt. Egyáltalán nem magasan és egyáltalán nem gyorsan repült. Teljes kört írt le az öböl körül, mire az összes hajó összes ágyúja löni kezdte. Ember még nem látott ennyi nyomjelzőt, ilyen erős légelhárítást és annyi színes fényt, mint akkor. A német meg nyugodtan röpködött, tett még egy kört, aztán hazament!

Slaughter közlegény (29. amerikai hadosztály, 116. ezred) szintén emlékezett a jelenetre: "Sötétedés után egy ellenséges ME-109-es jobbról balra, a léggömbzárnál épp csak magasabban végigrepült a szövetséges flotta fölött. A La Manche csatorna összes hajója tüzet nyitott, a nyomjelzők teljesen beszórték az eget. A Luftwaffe-pilóta azonban bátor volt, nem tágitott, még egy kitérő mozdulatot sem tett. Nem is tudom, hogyan jutott át a tűzfüggönyön."²

Az emberek az egész inváziós arcvonalon beásták magukat. John Raaen századost az 5. rangerzászlóaljjal az Omaha-parti Vierville mellett érte az este. "Ekkorra már sötétedett, meg kellett szerveznünk magunkat egy esetleges éjszakai ellentámadás vagy német beszivárgás esetére." A törzsszázad egy út menti tanyaudvaron tartózkodott. "Ekkor jöttem rá egy másik hibámra: nem hoztam ásót. A francia tanyaudvar inkább mintha téglából, mint földből lett volna. Száz évekig döngögték emberek, állatok. A nap meg kiégette. Sehogy sem tudtam valami lyukat kaparni, hogy abba húzódjak. A közlegényeknek megvolt a maguk gyalogsági szerszáma, és néhányan fel is ajánlották, hogy ásnak nekem egy gödröt, de én azt mondtam: - Nem, csak törődjete magatokkal, ássátok be magatokat, aztán majd ideadjátok a szerszámot, és én is ások egyet. (...]

Sötétedés után lehűlt a levegő. Hidegre fordult. Volt egy szénakazal az udvaron." Raaen úgy döntött, abba vackolja be magát. "Városi srác vagyok. Aznap éjjel kaptam egy kis leckét a francia szérűkből, mivel a szénaboglya nem széna-, hanem trágyadomb volt. Alighogy

² Honan így folytatta: "Ez meggyőzött engem a légvédelmi tűz hiábavalóságáról. Ott volt egyetlen középmagasan, egyenesen repülő gép, miközben 20 ezer ágyú tüzelt rá. Az meg csak leírt még egy kört, és hazalibegett."

belefeküdtem a melegébe, máris millió bogár lepett el. Csapkodva, kalimpálva, vakarózva bújtam elő, mindent csináltam, csak hogy megszabaduljak a férgektől. [...]

Bementem a tanyaházba. Bent egy francia öregasszony épp rőzsét rakott a tűzre. Nagyon gyenge tüzecke volt." Van Riper hadnagy, Raaen századának egyik szakaszparancsnoka már korábban bement. "A házban töltöttük Van Riperral az éjszaka hátralevő részét. A kis rőzseláng fölött melengettük a kezünket az öregasszonnyal együtt. Siralmas befejezése volt egy igencsak izgalmas napnak.";

Harry Parley közlegény (29. hadosztály 716. ezred): "Június 6-a utolsó órái élénken élnek az emlékezetemben. Sötétedéskor egy sövényekkel körülvett mezőn találtuk magunkat. Pizkosan, éhesen, kutyafáradtan és fogalmunk sem lévén, hol vagyunk, elhatároztuk, hogy beássuk magunkat éjszakára. Messziről hallottuk a tűzéség zaját, és láttuk a nyomjelzők távoli íveit. [...]

Alighogy szétszéledtünk a mezőn, az őrmesterem mellett találtam magam. Nekifogtunk lövészteknőt ásni, de kőkemény volt a talaj. Teljesen kimerültünk, mire hat-nyolc centire lementünk. Beláttuk, hogy semmi értelme folytatni. Azt mondja az őrmester: - Csessze meg, Parley, dőljünk le, és pihenjünk egy kicsit. - Így azt'an azzal lett vége a D-napnak, hogy egész éjjel ott ültünk abban a sekély gödörben egymásnak támasztott háttal."⁴

A Pegasus-hídnál az oxfordshire-iek és a buckinghamshire-iek átadták az őrséget a warwickshire-i ezrednek. John Howard Ranville felé vezette embereit a sötétben. Jack Bailey csak vonakodva vágott neki az útnak. "Érti - magyarázta -, ott örködtünk egész nap meg éjjel. Kicsit úgy éreztük, hogy az már a mi területünk."⁵

John Reville hadnagyra (S. rangerzászlóalj, F század) az Omahaparti meredély tetején alkonyult rá. Magához hívta küldöncét, Rex Low közlegényt, s a tengeren lebegő hatezer hajóra mutatott. "Rex, ezt jól nézze meg, mert ilyet többé nem lát!"~ Az akkor húszéves Robert Zafft közlegény (29. hadosztály 115. ezred) így számolt be az Omaha-partnál szerzett tapasztalatairól: "Máztam-máztam fölfelé egészen odáig, amíg a németek meg nem állítottak. Azt hiszem, akkor máztam meg a férfikor hegyét."

Felix Branham közlegény a 116. gyalogezred K századában szolgált, abban az ezredben, amelyik a legnagyobb veszteséget szenvedte

el a szövetséges hadseregben a D-napon. "Jó néhány tragédián átmentem a D-nap óta - mondotta -, de a D-nap halálomig elkísér, és velem jön a mennyekbe. A leghosszabb, legnyomorultabb, legszörnyűbb nap volt, amit ember valaha is átélt. Nem adnám egy millióért, amit tapasztaltam, de egy millióért sem vállalnám újra.""

John Ellery őrmester (1. hadosztály 16. ezred, Omaha Easy Red szektor): "Első franciaországi éjszakámat egy sövény melletti árokban töltöttem egy nedves sátorponyvába burkolózva, holtfáradtan. De mámoros voltam. Életem legnagyobb élménye volt. Három méter magasnak éreztem magam. Akárhogyan is, de feljöttem a partról. A hegy királya voltam egy pillanatra, legalábbis gondolatban. Bátorság dolgában valószínűleg csak egy icipicit tettem hozzá az Államok hősi hagyományaihoz, de legalább egy kis ideig a nagyon bátor emberek közé soroltam magam."

Ramsey tengernagy június 6-át a következő naplóbejegyzéssel zárta: "Még meg kell vetnünk a lábunkat a szárazföldön. A haditengerészet a maga dolgát jól végezte. Egész nap kielégítő hírek jöttek az ETF-től (Eastern Task Force, brit partszakaszok), és jól haladtunk. Nagyon keveset hallottunk a WTF-től (Western Task Force, amerikai partszakaszok), és a parti helyzettel kapcsolatosan van némi aggodalom. Egészében mégis hálát kell adnunk Istennek ezért a napért.""

Richard Winters hadnagy (101. légideszant-hadosztály 505. ejtőernyőezred) nem felejtett el hálát adni. Június 6-án 01.00-kor egy Normandia felé haladó C-47-esen ült. Átimádkozta az utat, fohászkodott, hogy élje túl a napot, és ne valljon szégyent.

Nem vallott szégyent. Aznap reggel érdemelte ki a Kiváló Szolgálatért Érdemérmet.

"Június 6-án 24.00-kor, mielőtt Ste-Marie-du-Mont-nál lepihentünk - írja később naplójában -, nem felejtettem el térdem állva hálát adni Istennek, hogy átéltem a napot, és erőt kértem a D+1-hez." Megfogadta, hogy ha túléli a háborút, keres valahol egy távoli tanyát, és ott éli le békében és nyugalomban az életét. 1951-ben Pennsylvania középső részén meglett a tanya - ma is ott él."

"Mikor fakul el dicsőségük?", kérdezte Tennyson a könnyűlovassággal kapcsolatban, és kérdezem én is a D-nap kapcsán.

Mi vad volt rohamuk!

Ámult a világ.

Tiszteljük rohamuk!

Legyen a zárzó Eisenhower tábornoké, aki "Jól van. Gyerünk!" parancsával újtára indította az inváziót. 1964-ben, D-nap plusz húsz évkor az Omaha-parton adott interjút Walter Cronkite-nak.

Elnézett a La Manche csatorna felé. "Látja, Walter ezeket a fürdőző, hajókázó embereket, hogy élvezik ezeken a játék hajókon a szép időt és a kellemes tengerpartot? Az ember szinte el sem hiszi, ha arra gondol, mi zajlott le itt húsz esztendeje.

De csodálatos felidézni, miért harcoltak, miért hoztak áldozatot azok a fiúk húsz évvel ezelőtt, mire vállalkoztak annak érdekében, hogy megőrizték a mi életmódunkat. Nem területekért, nem önös vágyakért küzdöttek, hanem azért, hogy Hitler ne pusztíthassa el a szabadságot.

Meghatottság fog el, ha azokra az életekre gondolok, amelyeket ezért az eszméért áldoztak. Csupán itt, ezen a parton, ezen az egyetlen napon kétezer embert vesztettünk... Rettenetes ár. De azért tették, hogy a világ szabad legyen. És ez is mutatja, mire hajlandó a szabad ember, hogy rabszolgasorba ne hajtsák.""z

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Dr. Forrest Pogue 1944. június 6-án kezdte gyűjteni a D-nap résztvevőinek visszaemlékezéseit. Történész volt, őrmesteri rangban szolgált az amerikai hadsereg történeti szekciójában, az S. L. A. Marshall által vezetett csoportban. A csoportot George C. Marshall tábornok bízta meg azzal, hogy rangra és beosztásra való tekintet nélkül anyagot gyűjtsön a háború hivatalos történetének megírásához. Az ő munkájuk eredménye *Az amerikai hadsereg a második világfi óborúban* (The U. S. Army in World War II) című mű, amelyet a borító színéről többnyire csak "Zöld könyvek" néven emlegetnek. E számos kötetből álló sorozatot az egész világon sokra tartják alapossága és pontossága miatt. Pogue doktor 1954-ben jelentette meg az ETO sorozat utolsó előtti kötetét, *A főparancsnokság-ot* (The Supreme Command), amely a SHAEF (Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force - a Szövetséges Expedíciós Erők Legfelsőbb Parancsnoksága) által összegyűjtött dokumentumokra és Pogue doktor Eisenhowerrel, Montgomeryvel és vezető beosztottaikkal készült interjúira épült. *A főparancsnokság* igazi nagyszerű mű, s mind a mai napig mérvadó hivatkozási alap.

A partraszállás napján Forrest Pogue a parancsnoki lánc másik végén munkálkodott. A Omaha-part előtt egy kórházhajóként működő partraszálló hajón sebesülteket kérdezett aznap reggeli tapasztalataikról. Ez úttörő munka volt a szóbeli történelemben. Pogue doktor később az Oral History Association (Szóbeli Történelem Szövetség) egyik alapítója lett.

Attól a perctől fogva, hogy háborús iratainak egyik szerkesztőjeként Eisenhower tábornok mellé kerültem, Pogue doktor mindig

példaképem, irányítóm és ösztönzőm volt. Fontos szerepet játszott mind az életemben, mind ennek a könyvnek elkészültében. Személyes támogatása még annál is nagyobb segítséget jelentett nekem, mint amekkorát a könyvei nyújtottak, beleértve a George C. Marshall tábornokról írott négykötetes, klasszikussá nemesedett életrajzot is. Három évtizeden keresztül történelmi konferenciákon, levelekben és telefonon csodálatos nagylelkűséggel áldozott rám idejéből és tehetségéből, tanított és bátorított, és számos más fel sem mérhető módon volt segítségemre - egyebek között nyolcszor látogatott el velem hosszabb időre Normandiába és más európai csataterekre.

A második világháborúnak és az amerikai külpolitikának százával vannak ifjú és kevésbé ifjú történészei, akik hálával tartoznak Pogue doktornak. Egy teljes történésznemzedéket nevelt. Az a rengeteg idő és tudás, amit rájuk fordított, messze túlment a kötelességteljesítésen. Ha feltűnt valamilyen konferencián, mindig körbevették a fiatal történészek és az egyetemisták; tanulni akartak tőle. Sohase fogjuk tudni leróni neki tartozásunkat vagy teljesen kifejezésre juttatni iránta érzett hálánkat. Hatott ránk mint magánemberekre, és jobb szakemberré nevelt bennünket. Ő a D-nap első számú és legjobb történésze. Büszkeséggel és örömmel tölt el, hogy neki ajánlhatom ezt a könyvet.

Érdeklődésem a D-nap iránt Forrest Pogue írásai nyomán támadt fel, és akkor erősödött meg, mikor 1959-ben elolvastam Cornelius Ryan *A leghosszabb nap* (The Longest Day) című könyvét. Úgy éreztem és ma is úgy érzem, remek leírást ad a küzdelemről. Jóllehet akad néhány 1944. június 6-i esemény, amelyet másképp ítélek meg, és egy-két kérdésben más következtetésre jutottam, de semmiképp sem mulaszthatom el, hogy e kiváló munka kapcsán kifejezzem iránta érzett hálámat.

Ez a könyv túlnyomó részben a partraszállás résztvevőinek azokra a szóbeli és írásbeli elbeszéléseire épül, melyeket az Eisenhower Center és a New Orleans-i Egyetem gyűjtött össze az elmúlt tizenegy évben. Az Eisenhower Centerben őrzött visszaemlékezések száma mára meghaladja az 1380-at. Ez a legnagyobb, egyetlen csatával kapcsolatos, egyes szám első személyben elmondott anyagokat felölelő gyűjtemény. Terjedelmi okok miatt nem idézhettem közvetlenül minden írott vagy szóbeli visszaemlékezést, de mindegyik hozzájárult ahhoz, hogy

jobban megértsem a történeteket. A közreműködők nevét ABC rendben tartalmazza a függelék. Ezúton is szeretném mindannyiuknak kifejezni mélyeséges hálámat.

A Londonban élő Russell Miller számos interjút készített a D-nap brit veteránjaival. Interjúi közül az Eisenhower Center diák munkatársai sokat legépeltek, ezeket szíves engedélyével fel is használtam. A londoni Imperial War Museum (Birodalmi Hadtörténeti Múzeum) szintén átengedett munkatársai által készített interjúkat tartalmazó magnószalagokat, amelyeket ugyancsak az Eisenhower Centerben tettek át írásba. Andre Heintz a Calvados-part lakóival készített interjúkat, ezeket ma a caeni Battle of Normandy Museum (Normandiai Csata Múzeum) őrzi: Ő is engedélyezte felhasználásukat. A pennsylvaniai Carlisle-ben található American Military Institute (Amerikai Katonai Intézet) szintén hozzájárult, hogy felhasználjam azt a hatalmas interjútömeget, amelyet Forrest Pogue, Ken Heckler és mások készítettek, s kiterjedt kéziratgyűjteményüket is rendelkezésemre bocsátották.

Phil Jutras, Ste-Méree-Église-ben letelepedett amerikai ejtőernyős ma az ottani Parachute Museum (Ejtőernyős Múzeum) igazgatója, s szintén készített szóbeli interjúkat amerikai veteránokkal és a falu lakóival. Ezeket nagylelkűen az Eisenhower Centernek ajándékozta, és hozzájárult, hogy felhasználhassam őket.

Ron Drez, az amerikai tengerészgyalogság századosa, aki 1968ban Khe Sahnál egy gyalogoszázad parancsnoka volt, ma az Eisenhower Center igazgatóhelyettese. Tíz éven át készített egyéni és csoportos interjúkat a New Orleansban és máshol tartott veterántalálkozókon. Igen jelentős saját fronttapasztalatai révén remekül megérteti magát a D-nap veteránjaival. Kevesen képesek úgy beszéltetni és visszaemlékezésekre készíteni embereket, mint ő. Segítségének a mértéke felmérhetetlen. Az osztrák származású dr. Günther Bischof, akinek apja Wehrmacht-katona, majd amerikai hadifogoly volt, az Eisenhower Center egyik társigazgatója; régóta interjúvolja a német veteránokat. Az ő segítsége is felbecsülhetetlen. Az Eisenhower Center szerfelett szerencsés, hogy mind Drez, mind Bischof a munkatársa.

Az Eisenhower Center fő erőssége, Kathi Jones nélkül egyikünk sem lett volna képes elvégezni munkáját. Intézi a levelezésünket, a

könyvelést, figyel az ütemezésekre, megszervezi a találkozókat, kézben tartja az éves konferenciákat, irányítja a diákok által végzett gépelési munkákat, rendben tartja a magnófelvételeket és visszaemlékezéseket, kapcsolatot tart a veteránokkal, pátyolgatja őket - röviden szólva ő a mi vezérkari főnökünk. Munkája iránti elkötelezettsége és az a képessége, amellyel millió ügyes-bajos dolgunkat simán lebonyolítja, egyedülálló.

És mindeközben - sőt ezt még megfejeelve sok minden mással sem a fejét, sem a humorát nem szokta elveszíteni. Dwight Eisenhower egyszer Beetle Smith-t a "tökéletes vezérkari főnök"-nek nevezte. Mi ugyanezt állítjuk Kathi Jonesről.

Mrs. Carolyn Smith, az Eisenhower Center titkárnője, a diákmunkások, Marissa Ahmed, Maria Andara Romain, Tracy Hernandez, Jerri Bland, Scott Peebles, Peggy Iheme, Jogen Shukla és Elena Marina, a továbbképzősök, Jerry Strahan, Olga Ivanova, Gunther Breaux és a társadalmi munkások, James Moulis ezredes, Mark Swango, C. W. Unangst, John Daniel, Joe Flynn, John Niskoch, Joe Molysom Stephenie Ambrose Tubbs és Edie Ambrose mind alacsony fizetésért vagy épp ingyen dolgoznak, de mindig túlórának. Nélkülük nem létezne sem Eisenhower Center, sem szóbeli gyűjtemény. A leíróknak óriási nehézségeket okoztak az amerikai kiskatonák által kiejtett francia falunevek, de állhatatosak voltak, és végül győzedelmeskedtek. Roppant hálás vagyok nekik.

Az Eisenhower Center addig folytatja a D-nap minden rangú és nemzetiségű résztvevője szóbeli és írásos visszaemlékezéseinek, a korabeli tárgyak és a háború alatt írott levelek gyűjtését, amíg vannak élő tanúk. Minden veteránt kérünk, hogy jelentkezzen nálunk a University of New Orleans, New Orleans, La., USA 70148 címen, hogy segítséget nyújthassunk visszaemlékezései megírásához.

1979-ben egy nagyon jó barátom, dr. Gordon Mueller rábeszélte, hogy legyek a vezetője egy "Ike nyomában a D-naptól a Rajnáig" elnevezésű, a csaták helyszínein végigvonuló túrának. A New Orleans-i Peter McLean Ltd. képviselője, Peter McLean szervezte az utat, a londoni Richard Salaman volt az idegenvezető. Számomra sok tanulsággal szolgált az út, főleg azért, mert közlegénytől a tábornokig mintegy huszonöt veterán is velünk tartott, akik az egyes

helyszíneken beszámoltak tapasztalataikról. Nyolcszor ismételtük meg ezt az utat: McLean és Salaman jó barátaim, kitűnő munkatársak; ők is sokat adtak ismereteimhez, és a D-nap jobb megértéséhez.

Ugyanez elmondható számos más kutatóról, íróról, dokumentumfilmesről és veteránról. Sokan vannak ahhoz, hogy mindőjüket felsorolhassam, de ők tudják, kikről beszélek.

Alice Mayhew, a Simon & Schuster szerkesztője és csapata különös tekintettel Elisabeth Steinre - mint mindig, most is kitűnő munkát végzett. John Ware, az ügynököm, rengeteget bátorított és segített.

Moira, a feleségem végig társam volt ebben a vállalkozásban, az Atlanti-óceán fölötti ide-oda repkedésben, az Államokban tartott veterántalálkozókon. Veteránok százai, akik találkoztak vele, tanúsíthatják, milyen kedves volt hozzájuk, mennyire megnyugtatta és feloldotta őket. Élvezte a velük való együttlétet, lenyűgözve hallgatta történeteiket; a maga kedves, érzékeny női mivoltával felderítette az ebédek, vacsorák, találkozók, csatatereken lebonyolított gyalogtúrák hangulatát, elviselhetőbbé tette a repülőutak gyötrelmeit. Ő az első és a legkritikusabb olvasóm. Életemben és munkámban betöltött szerepe minden képzeletet felülmúl: oly drága nekem, mint az élet maga.

Ahogy az előző bekezdésekben megpróbáltam rávilágítani, ez a könyv nagyrészt csapatmunka terméke. Szeretném hinni, hogy Eisenhower tábornok is áldását adná rá. Attól a perctől kezdve, hogy magára vállalta a Szövetséges Expedíciós Erők Legfőbb Parancsnokának tisztét, egészen a német megadásig ragaszkodott a csapatmunkához. Nagyszerű jellemvonásai közül, amelyeket egy több nemzetiség és több haderőnem segítségével folytatott keresztes háború vezetőjeként felmutatott, a győzelemben a csapatmunkához való ragaszkodása játszotta a kulcsszerepet.

Eisenhower tábornok szeretett a felkavart demokráciákból áradó haragról beszélni. Ez a harag, a nyugati demokráciák haragja Normandiában 1944. június 6-án és az azt követő hadjáratban öltött testet. Ennek a nagy és nemes vállalkozásnak a sikere a de

demokrácia győzelmét jelentette a totalitarizmus felett. Eisenhower elnökként kijelentette: azt szeretné, ha az emberek az idők végezetéig demokráciában élnének. Egyetértek vele. Leghőbb vágyam, hogy ez a könyv, amely lényegében egy szerelmes áda a demokráciához, ha csak egy morzsányival is, de hozzájáruljon ehhez a nemes célhoz.

Stephen E. Ambrose

igazgató

The Eisenhower Center

University of New Orleans

JE~YZETEI~

A könyvben olvasható idézetek túlnyomó többsége a D-napi partraszállásban részt vett katonák beszámolóiból, emlékirataiból, naplóiából, leveleiből, harcjelentéseiből származik, valamint azokból az egyéni és csoportinterjúkból, amely az érintettekkel - főparancsnokról a matrőzig, illetve közlegényig - az

Eisenhower Centerben (EC) és a New Orleans-i Egyetemen készült. Más intézmények is szolgáltatottak hasonló anyagokat, többek közt az American Military Institute (AMI), Carlisle, Pennsylvania állam; az Imperial War Museum (IWM), London; a Normandiai Csata Múzeum dokumentációs központja, Caen; az Eisenhower Librar~ (EL), Abilene, Kansas állam, és a Parachure Museum, Ste-Mére-Eglise.

1. A VÉDŐK

' Hitler minden örült döntése közül ez volt a legnagyobb örültség. Az "acélpaktum" értelmében nem volt köteles Japán segítségére sietni, mivel a szövetség védelmi célokra jött létre, s úgy szólt, hogy ha a szövöttezők (Olaszország, Németország és Japán) valamelyikét támadás éri, a többiek kötelesek a segítségére sietni. Japánt azonban nem támadták meg december 7-én, s Japán nem sietett Németország segítségére 1941 júniusában, mikor a németek megtámadták a Szovjetuniót. Elképesztő, de Hitler a döntése előtt nem konzultált senkivel. Sutba hajította a világ meghódítását célzó, hosszú

távú tervet, miszerint erejét a Szovjetunióra és Európára kellett volna összpontosítania, s az Egyesült Államok elleni döntő küzdelmet a következő nemzedékre kellett volna hagyni. Azt hinné az ember, legalább katonai vezetőit megkérdezte, milyen következményekkel jár, ha hadat 'özen az Egyesült Államoknak, hogy legalább Göringgel, Göbbelsszel, Himmlerrel vagy valamelyik másik csatlósával megbeszélte. De nem beszélt senkivel, s december 11-én egyszerűen bejelentette a Reichstagban. Lásd Sebastian Haffner: *The Meaning of Hitler*. Ford. Ewald Osers (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1979), 120. old.

z Az 51. számú irányelv angol nyelvű fordításban olvasható Gordon A. Hamison *Cross-Channel Attack* (Washington, D. C.: Dept. of the Army, 1951) című művének 464-467. oldalán.

4 Erwin Rommel: *The Rommel Papers*, szerk. B. H. Liddell Hart (New York: Harcourt, Brace, 1953), 446. old.

4 Samuel Mitcham, *Rommel's Last Battle: The Desert Fox and the Normandy Campaign* (New York: Stein & Day, 1983) 4445. old.

5 Ralph Williams, *The Short, Unhappy Life of the Messerschmitt ME-262*. 1960. április 6. Dwight D. Eisenhower Library, Abilene, Kansas.

6 Idézi John Keegan, *Six Armies in Normandy: From D-Day to the Liberation of Paris* (New York: Penguin Books, 1983) 332. old.

' Robert Brewer közlése, EC.

~ Harrison, *Cross-Channel Attack*, 145-147. old.; U. S. War Department, *Handbook on German Military Forces* (Baton Rouge, La.: L. S. U. Press, 1990), 57. old.

y U. S. War Department, *Handbook on German Military Forces*, 2. old.

° Idézi Mitcham, *Rommel's Last Battle*, 26. old.

" A 40. számú irányelv angol fordításban olvasható Harrison, *Cross-Channel Attack* című műve 459-463. oldalain.

'z Ugyanorr, 136. old.

'B Ugyanorr, 136-137. old.

'4 Hecler beszélgetése Warlimonttal 1945. július 19-20-án az Amerikai Katonai Intézetben, a pennsylvaniai Carlisleben.

2. A TÁMADÓK

' Idézi Carlo d'Este, *Decision in Normandy* (London: Collins, 1983), 21. old.

Z Samuel Eliot Morison, *The Invasion of France and Germany 1944-1945* (Boston: Little, Brown, 1959) 152-163. old.

3 A deszanthajókkal kapcsolatban lásd Gordon Hamison, *CrossChannel Attack* (Washington, D. C.: Dept. of the Army, 1951) 59-63. old.

4 Geoffrey Perret, *There's a War to be Won: The L'nited States Army in World War II* (New York: Random House, 1992) 110112. old.

5 Idézi Harrison, *Cross-Channel Attack*, 64. old. 6 Jerry Strahan közlése, EC.

' Perret, *There's a War to be Won*, 124. old. x Carl Weast közlése, EC.

y Carwood Lipton közlése, EC.

° Paul Fussell, *Wartime: Understanding and Behavior in the Second World War* (New York, Oxford: Oxford University Press, 1989), 282. old.

" Charles Weast közlése, EC.

'z Idézi Max Hastings, *Overlord: D-Day and the Battle for Normandy* (New York: Simon & Schuster, 1984), 317. old.

'3 John Howard közlése, EC.

'4 Idézi Hastings, *Overloard*, 25. old. 's Ugyanorr, 24. old.

'6 Sidey levele Ambrose-nak, 1992. 07. 09. EC.

" Lásd J. C. Masterman, *The Double-Cross System in rhe War of 1939-1945* (New Haven: Yale University Press, 1972) és Ronald Lewin, *Ultra goes to War* (London: Hutchinson, 1978).

'R Gordon Carson közlése, EC.

3. A PARANCSNOKOK

' Rommel életének első szakaszára vonatkozólag lásd David Irving, *The Trail of the Fox* (New York: Dutton, 1977); Eisenhowerére

vonatkozólag lásd S. E. Ambrose, *Eisenhoweri Soldier, General és the Army President-Elect, 1894-1952* (New York: Simon & Schuster, 1983)

z Irving, *Trail of the Fox*, 14-15. old. Ambrose, *Eisenhower*, 25. old.

4 Ed Thayer levele anyjához, 1918. 11. 01. Eisenhower Library, Kansas, Abilene (innenről EL-ként rövidítve).

5 Irving, *Tail of the Fox*, 25. old. ~ Ambrose, *Eisenhower*, 93. old.

' Hans von Luck, *Panzer Commander: The Memoirs of Colonel Hans von Luck* (New York: Praeger, 1989), 103-104. old.

H Idézi Stephen E. Ambrose, *Eisenhoweri Soldier and President* (New York: Simon & Schuster, 1990), 88. old.

y Eisenhower emlékiratainak első vázlatából; EL. Eisenhower végül úgy döntött, hogy ezt a passzust nem publikálja.

° Martin Blumenson, "Rommel" a Thomas Parrish szerkesztette *The Simon & Schuster Encyclopedia of World War II* (New York: Simon & Schuster, 1978), 532. old.

" Eisenhower leveleivel kapcsolatban lásd *Letters to Mamie*, szerk. John S. D. Eisenhower (Garden City N. Y: Doubleday, 1978). Rommelt illetően lásd Irving, *Trail of the Fox*. Mindkettő sokat idéz a leveleikből.

'z Irving, *Trail of the Fox*, 313. old.

'3 Idézi Samuel Mitcham, *Rommel's Last Battle: The Desert Fox and The Normandy Campaign* (New York: Stein & Day, 1983) 18-21. old.

'4 Franklin Delano Roosevelt levele Sztálinhoz, 1943. 12. 05., EL. 'S Bernard Law Montgomery, *Memoirs* (Cleveland: World, 1958), 484. old.

'~ Cunningham levele Eisenhowerhez, 1943. 10. 21., EL.

" Dwight D. Eisenhower, *Crusade in Europe* (Garden City, N. Y: Doubleday, 1948), 206-207. old.

'R Irving, *Trail of the Fox*, 317. old.

'y Eisenhower, *Crusade in Europe*, 220. old. z° Irving, *Trail of the Fox*, 324. old.

z' Eisenhower a CCS-nek, 1944. 01. 23., EL.

zz ~brose, *Eisenhoweri Soldier, General és the Army, PresidentElect, 1890-1952*, 187-188. old.

4. HOL ÉS MIKOR?

' Gordon A. Harrison, *Cross-Channel Attack* (Washington, D. C.: Dept of the Army, 1951), 48-49. old.

z Scott-Bowden közlése, IWM, London. *Ugyanott*.

4 *Ugyanott*.

5 Hamison, *Cross-Channel Attack*, 106. old.

6 Antony Cave Brown, *Bodyguard of Lies* (New York: Harper & Row, 1975), 465. old.

Earl Ziemke, Operabon Kreml: Deception, Strategy, and the Fortunes of War. Közli: *Journal of the U. S. Army War College* 9 (1979. március): 72-81. oldal.

H A Fortitude történetét legjobban James Bowman meséli el *Operation Fortitude* című munkájában; az ezeroldalas kézirat az EC-ben található.

9 Bowman, *Operation Fortitude*.

° Eisenhower a belga, a norvég és a holland katonai missziók vezetőihez, 1944. 02. 23., EL.

" Idézi Stephen E. Ambrose, *Ikes Spies: Eisenhower and the Espionage Establishment* (Garden City, N. Y: Doubleday, 1981), 90. old.

'z Eisenhower a vezérkari főnökök bizottságának, (Chiefs of Staff Committee) 1944. 03. 06., EL.

'3 Eisenhower levele Brooke-nak, 1944. 04. 09., EL. 'a Idézi Ambrose, *Ikes Spies*, 91. old.

'S Forrest Pogue, *The Supreme Command* (Washington, D. C.: Dept. of the Army, 1954), 163-164. old.

'6 Eisenhower Marshallnak, 1944. 05. 12., EL.

" Idézi Irving, *The Trail of the Fox* (New York: Dutton, 1979), 336. old.

"" Harrison, *Cross-Channel Attack*, 259. old. 'y Idézi Irving, *Trail of the Fox*, 347. old.

z° Hamison, *Cross-Channel Attack*, 259. old.

z' Ezek a heti összefoglalók az EL-ben találhatók. zz Idézi Irving, *The Trail of the Fox*, 347. old.

z3 *Ugyanott*, 351. old. z4 *Ugyanott*, 354. old. a *Ugyanott*, 342. old.

26 D~,~,ight D. Eisenhower, *Letters to Mamie*, szerk. John D. Eisenhower (Garden City, N. Y: Doubleday, 1978) 165. és 183. old.

5. AZ ELŐNYÖK KIAKNÁZÁSA

' Marshall Eisenhowernek, 1944. 02. 10., EL. z Eisenhower Marshallnak, 1944. 02.19., EL.

' Whiteley John Kennedynek, 1944. 09. 23., EL. 4 Arnold Eisenhowernek, 1944. 01. 21., EL.

5 Forrest Pogue, *The Supreme Command* (Washington, D. C.: Dept. of the Army, 1954), 127. old.

~ Stephen E. Ambrose, *Eisenhoweri Soldier, General of the Army, President-Elect, 1890-1952* (New York: Simon & Schuster, 1983), 287. old.

' Pogue, *Supreme Command*, 124. old.; Gordon A. Harrison, *Cross-Channel Attack* (Washington, D. C.: Dept. of the Army, 1951), 219-220. old.; Sir Arthur Tedder, *With Prejudice* (London: Cassell, 1966), 510-512. old.

R Eisenhower naplója, 1944. 03. 22., EL. y Tedder, *With Prejudice*, 524. old.
 ° Eisenhower Churchillnek, 1944. 04. OS., EL. " Tedder, *With Prejudice*, 528-533. old.
 'z *Ugyanott*, 531-533. old.
 'v Winston S. Churchill, *Closing the Ring* (Boston: Houghton Mifflin, 1952), 529-530. old.
 '4 A heti jelentések az EL-ben találhatók.
 'S Wesley Frank Craven és James Lea Cate szerk., *Europe: Argument to V E Day* (Chicago: University of Chicago Press, 1951), 73. old.
 '6 Pogue, *Supreme Command*, 132. old.
 " Hechler beszélgetése Jodl-lal, American Military Institute, Carlisle, Pennsylvania.
 "' Harrison, *Cross-Channel Attack*, 224. és 230. old. 'y Clement Marie közlése, EC.
 z° Idézi Irving, *The Trail of the Fox* (New York: Dutton, 1977), 343. old.
 z' André Rougeyron, "Agents for Escape", fordította MarieAntoinette Verchère-McConnel; kézirat, EC.
 zz André Heintz közlése, EC.
 z-' Thérèse Gondrée és John Howard közlése, EC. z4 Richard Winters közlése, EC.
 zs Guillaume Mercader közlése EC.
 z6 Hamison, *Cross-Channel Attack*, 204. old. z' *Ugyanott*, 202. old.
 z~ Guillaume Mercader közlése, EC. z" Anthony Brooks közlése, EC.
 3° *Ugyanott*. Lásd még M. R. D. Foot, *SOE: The Special Operations Executive 1940-46* (London: BBC, 1984), 226-227. old.

6. TERVEZÉS ÉS ELŐKÉSZÜLET

' Eisenhower közlése, EC.
 z Eisenhower Walter Cronkite-nak, a CBS TV "D-Day Plus Twenty Years" című, 1964. június 6-án sugárzott műsorában; átirás az EC-ben.
 B Smith közlése, American Military Institute, Carlisle, Pennsylvania. 4 G. Hamison interjúja de Guindand-nal, *ugyanott*.
 5 *Ugyanott*.
 ~ Friedrich Ruge közlése, EC.
 ' David Irving, *The Trail of the Fox* (New York: Dutton, 1977), 323. old.
 H Samuel Mitcham, *Rommel's Last Battle* (New York: Stein & Day, 1983), 36. old.
 y *Ugyanott*, 42. old. ° Ruge közlése, EC.

" Irving, *Trail of the Fox*, 344-345. old. 'z *Ugyanott*, 345. old.
 '3 Hans von Luck, *Panzer Commander* (New York: Praeger, 1989), 133. old.
 '4 Gordon A. Harrison, *Cross-Channel Attack* (Washington, D. C.: Dept. of the Army, 1951), 254. old.
 's Mitcham, *Rommel's Last Battle*, 37. old. '6 Heydte közlése, EC.
 " Hechler interjúja Bayerleinnel, 1949. július 12., American Military Institute, Carlisle, Pennsylvania.
 'H Detlef Vogel, "Morale and Fighting Power of the Wehrmacht in the West on the Eve of the Invasion." Előadás a Military History Institute 1992. évi konferenciáján; kézirat, EC.
 'y Paul Carell, *Invasion-They're Coming!* Ford. E. Osers (New York: Dutton, 1963), 26-27. old.
 z° Carlo d'Este, *Decision in Normandy* (London: Collins, 1983) 74-76. oldal.
 z' Joseph Balkoski, *Beyond the Beachhead: The 29th Infantry division in Normandy* (Harrisburg, Pennsylvania: Stackpole, 1989) 142-143. old.)
 zz John Barnes szóbeli közlése, EC. z3 Robert Miller szóbeli közlése, EC.
 z4 Lord gépiratos beszámolója az American Military Institute-ban (Carlisle, Pennsylvania.)
 zs Russel Miller interjúja George Lane-nel, EC. zb Van Fleet emlékiratai, másolat az EC-ben.
 z' Samuel Eliot Morison, *The Invasion of France and Germany 1944-45* (Boston: Little, Brown, 1959) 70. old.

z" D'Este, *Decision in Normandy*, 83-86. old.

zy Stephen Ambrose, *The Supreme Commander* (Garden City: Doubleday, 1971) 39900. old.

7. FELKÉSZÍTÉS

' Eisenhower Marshallnak, 1943. 02. 24., EL. z Van Fleet emlékiratai, EC.
 John Robert Slaughter kéziratos emlékiratai, EC. 4 Robert Walker szóbeli közlése, EC.
 s Felix Branham szóbeli közlése, EC.
 ~ Joseph Balkoski, *Beyond the Beachhead: The 29th Infantry Division in Normandy* (Harrisburg, Pennsylvania: Stackpole, 1989), 2. old.
 ' John Robert Slaughter kézírásos emlékirata, EC. H Weldon Kretzer levele, EC.
 y Thor Smith közlése, EC.
 ° Tom Plumb szóbeli közlése, EC.

" A Thompsonra és a Deszant Kiképzőközponttra vonatkozó adatokat Billy Arthurnak az American Historical Institute-hoz 1992 júniusában eljuttatott tanulmányából, a "Pre-Invasion Training: Key to D-Day Success"-ból vettem.

'z Ugyanott.

Idézi Warren Tute, John Costello és Terry Huges, *D-Day* (London: Pan Books, 1975) 83. old.

Eugene Bernstein szóbeli közlése, EC.

's R. Younger közlése, IWM, másolat az EC-ben. '~ David Thomas szóbeli közlése, EC.

" Harry Paley szóbeli közlése, EC.

'H Geoffrey Perret, *There's a War to Be Won* (New York: Random House, 1992), 311. old.

'y Robert Radel szóbeli közlése, EC.

2U Currahee!Album, megjelent Németországban 1945-ben, számozatlan oldalakkal.

z' Russel Miller interjúja D. Zane Schlemmerrel; másolat az ECben.

zz Jim Wallwork közlése, EC.

z~' James Eikner szóbeli közlése, EC.

24 John Robert Slaughter kéziratos emlékirata, EC.

zs Henry Glassman, *"Lead the Way, Rangers": A History of the Fifth Ranger Battalion* (Németország, 1945) 12-13. old.

z~ Walter Sidlowski szóbeli közlése, EC. z' James Eikner szóbeli közlése, EC.

z" Paul Thompson elbeszélésének leirata, EC. zy Barnett Hoffner szóbeli közlése, EC.

B° Robert Piague közlése, EC.

3' Peter Masters szóbeli közlése, EC.

Bz Harry Nomburg szóbeli közlése, EC. ;; Fred Patheiger szóbeli közlése, EC.

34 Stephen E. Ambrose és James A. Barber szerk., *The Military and American Society: Essays and Readings* (New York: The Free Press, 1972), 177. old.

BS Ulysses Lee, *The Employment of Negro Troops* (Washington. D. C.: Office of the Chief of Military History, 1966), 623-624. old.

;6 Ugyanott, 627. old. " Ugyanott, 630. old.

B~ Hans von Luck, *Panzer Commander* (New York: Praeger, 1989), 134. old.

B' Detlef Vogel, "Morale and Fighting Power of the Wehrmacht in the West on the Eve of the Invasion"; a Military History Institute 1992-es konferenciáján felolvasott tanulmány; másolat az EC-ben.

4° Peter Masters szóbeli közlése, EC.

8. GYŰLEKEZÉS ÉS ELIGAZÍTÁS

' Eugene Bernstein szóbeli közlése, EC.

z John Robert Slaughter szóbeli közlése, EC. ' Ralph Eastridge szóbeli közlése, EC.

4 John Howard szóbeli közlése, EC.

5 John Robert Slaughter emlékirata, EC. 6 Edward Jeziorski szóbeli közlése, EC. John Rober Slaughter szóbeli közlése, EC

~ Peter Masters szóbeli közlése, EC. y John Barnes szóbeli közlése, EC.

° Edward Jeziorski szóbeli közlése, EC. " Richard Winters szóbeli közlése, EC.

'z Paul Fussel, *Wartime: Understanding and Behavior in the Second World War* (New York: Oxford University Press, 1989) 240241. old.

'-; Arthur Schultz szóbeli közlése, EC. Schultz elmondta még: "Connie Ryan könyvében, a *The Longest Day*-ben [A leghosszabb nap] ró

lam mintázta az egyik szereplőt. Nála arra a kockázásra a repülőtéren kerül sor, de ez nem igaz, mert a valóságban a táborban történt. Úgy éreztem, hogy jó katolikus srác vagyok, akinek nem volna szabad fogadásokat kötnie, ezért a vallási meggyőződésemmel elveszítettem velem a pénzt, pedig egyáltalán nem erről volt szó. Azért volt, mert meg akartam alázni azt a tagot, aki nem tetszett nekem." A Ryan-féle változatot illetően lásd *The Longest Day: Jc~ne 6, 1944* (New York: Popular Library, 1959) 63-64. old.

'4 David Thomas szóbeli közlése, EC.

'S John Robert Slaughter emlékirata, EC. '6 Peter Masters szóbeli közlése, EC.

" Gerden Johnson, *History of the Twelfth Infantry Regiment in World War II* (Boston: 4th Division Association, 1991), 53. old. 'H Ralph Eastredge levele szüleinek, 1946. július 27., EC.

'y Felix Branham szóbeli közlése, EC. z° Robert Healey szóbeli közlése, EC. z' Merical Dillon szóbeli közlése, EC. 22 ~Jliam Dillon szóbeli közlése, EC. z' Leroy Jennings szóbeli közlése, EC.

za Charles Skidmore szóbeli közlése, EC. '~ Alan Anderson szóbeli közlése, EC.

z6 Russel Miller interjúja Cyril Hendryvel; másolat az EC-ben. z' Arthur Schultz szóbeli közlése, EC.

z" David Thomas szóbeli közlése, EC. zy John Barnes szóbeli közlése, EC.

¹⁰ Joseph Dragotto szóbeli közlése, EC. " Richard Wmters szóbeli közlése, EC. 'z Alan Anderson szóbeli közlése, EC. ~" Charles Jarreau közlése, EC.

'4 Bannermann a befejezetlen levelet magával vitte Normandiába. A levél a németek kezére került, és Rommel elolvasta (David Irving, *The Trail of the Fox* [New York: Dutton, 1977], 356358. old.

'S Paul Thompson emlékirata, EC.

36 Rochard Freed szóbeli közlése, EC.

3' John Keegan, *Six Armies in Normandy* (New York: Penguin Books, 1983), 331. old.

3R E "szigorú számadású" dokumentum 42-es számú példánya az EL-ben található.

3y A dokumentum egy példánya az EL-ben.

a° Franz Gockel emlékirata, EC: ford. Derek Zumbro.

9. BERA KODÁS

' Ronald Lewin szóbeli közlése, EC. z Clair Galdonik szóbeli közlése, EC. ' Charles Jarreau interjúja, EC.

4 Ralph Eastridge levele, EC.

S James Van Fleet tábornok emlékiratai, EC. 6 Charles Jarreau interjúja, EC.

' Robert Patterson szóbeli közlése, EC. " Ralph Eastridge levele, EC.

9 Samuel Eliot Morison, *The invasion of France and Germany 1944-1945* (Boston: Little, Brown, 1959), 83. old.

IU Eisenhower valamennyi napiparancsa megtalálható az EL-ben. " John Robert Slaughter emlékirata, EC.

'z Felix Branham szóbeli közlése, EC. 'B Anthony Duke szóbeli közlése, EC. 'a Ralph Eastridge levele, EC.

's Oscar Rich szóbeli közlése, EC.

'6 Clair Galdonik szóbeli közlése, EC. " Walter Sidlowski szóbeli közlése, EC. 'x Frank Beetle interjúja, EC.

'y Clyde Kerchner szóbeli közlése, EC. z° Robert Walker szóbeli közlése, EC. z' Charles Ryan szóbeli közlése, EC.

zz Michael Foor interjúja, EC.

z3 Dwight D. Eisenhower, *At Ease: Stories I Tell to Friends* (Garden City, N. Y: Doubleday, 1967), 275. old.

z4 David Irving, *The Trail of the Fox* (New York: Dutton, 1977), 354. old.; Samuel Mitcham, *Rommel's Last Battle* (New York: Stein & Day, 1983), 62. old.

zs Irving, *The Trail of the Fox*, 351. old. z~ *Ugyanott*, 354-355. old.

10. DÖNTÉS AZ INDULÁSRÓL

' Dwight Eisenhower interjúja, EC.

z Dwight D. Eisenhower, *Crusade in Europe* (Garden City, N. Y: Doubleday, 1948), 246. old.; Walter Cronkite interjúja Eisenhowerrel a CBS TV-ben; átirat az EC-ben.

3 Eisenhower interjúja, EC; Eisenhower Leigh-Mallorynek, 1944. 05. 30. EL.

4 Cronkite interjúja Eisenhowerrel, EC.

s Eisenhower interjúja, EC; Eisenhower beszédének vázlata az ELben.

~ Eisenhower naplója, 1944. 06. 03., EL.

' Eisenhower, *Crusade in Europe*, 249. old. ~ Edwin Gale szóbeli közlése, EC.

y Dean Rockwell szóbeli közlése, EC. ° Homer Carey szóbeli közlése, EC. " Harry Parley szóbeli közlése, EC.

'z George Roach szóbeli közlése, EC. Joe Pilck szóbeli közlése, EC.

'a Robert Miller szóbeli közlése, EC. 's Henry Gerald szóbeli közlése, EC.

'~ Eisenhower, *Crusade in Europe*, 249. old.

" Eisenhower naplóbejegyzése, 1944. 06. 03., EL.

"" David Irving, *The trail of the Fox* (New York: Dutton, 1977), 354. old.

'y Benjamin Frans levele, EC.

z° Dean Rockwell szóbeli közlése, EC.

z' Samuel Grundfast szóbeli közlése, EC. zz Felix Branham szóbeli közlése, EC.

z' Clair Galdonik szóbeli közlése, EC. za John Howard naplója, EC.

zs David Wood interjúja, EC.

z~ Edward Jeziorksi szóbeli közlése, EC.

z' Jerry Eades szóbeli közlése, EC.

z" James Edward szóbeli közlése, EC.

zy Eugene Bernstein szóbeli közlése, EC.

¹⁰ Gordon A. Hamison, *Cross-Channel Attack* (Washington, D. C.: Dept. of the Army, 1951), 276. old.

Kerchner szóbeli közlése, EC. 'z Kenneth Strong interjúja, EC.

'3 Interjúk Eisenhowerrel, Kenneth Stronggal, Arthur Tedderrel, EC.; Harry Butcher naplója, 1944. 06. 4-6., EL.

'4 Samuel Eliot Morison, *The Invasion of France and Germany 1944-45* (Boston: Little, Brown, 1959), 83. old.

3s Walter Cronkite interjúja Eisenhowerrel, EC. '~ Kenneth Strong interjúja, EC.

3' Walter Cronkite interjúja Eisenhowerrel, EC. '~ Harry Butcher naplója, 1944. 06. 4-6., EL.

'y Ez a keltezetlen bejegyzés az EL-ben található. Eisenhower a levéltárcájába tette, és elfeledkezett róla. Két héttel később elővette, elnevette magát, s azt mondta: Istennek legyen hála, amiért nem bocsátotta ki. A szemétkosárba dobta, Butcher onnan vette ki. Harry Butcher naplója, 1944. 06. 4-6., EL.

4U Irving, *The Trail of the Fox*, 364. old. 4' Heydte interjúja, EC.

az Hans von Luck, *Panzer Commander* (New York: Praeger, 1989), 135. old.

43 Walter Warlimont, *Inside Hitler's Headquarters, 1939-1945* (New York: Praeger, 1964), 422. old.

44 Nat Hoskot interjúja, EC.

4s Sam Gibbons emlékirata, EC. Gibbons később évtizedeken át a 7. számú floridai választókerület delegáltja volt a képviselőházban.

4~ J. Frank Brumbaugh szóbeli közlése, EC.

4' Edward Jeziorski és Donald Bosworth szóbeli közlése, EC. 4" John Delury szóbeli közlése, EC.

4y Tom Porcella szóbeli közlése, EC. s° Carl Cartledge szóbeli közlése, EC. s' Charles Shettle szóbeli közlése, EC. sz L_ Johnson szóbeli közlése, EC.

s' Dwight Eisenhower interjúja, EC.

s4 Sherman Oyler levele Mack Teasleynek, 1983. 12. 06.. EL.

ss Wallace Strobble levele, EC. . s~ John Richards szóbeli közlése, EC.

s' Arthur Schultz szóbeli közlése, EC. s" *Ugyanaz.*

sy Dwight Eisenhower interjúja, EC.

~° Kay Summersby Morgan, *Past Forgetting: My Love Affair with Dwighr D. Eisenhowerrel* (New York: Simon & Schuster, 1976), 216. old.

~' Ramsay feljegyzését Robert Love, a Tengerészeti Akadémia professzora bocsátotta rendelkezésünkre; a naplót most rendezti sajtó alá.

11. A FAL ÁTTÖRÉSE

' James Elmo Jones szóbeli közlése, EC.

z Az akció leírását lásd Stephen E. Ambrose, *Pegasus Bridge: June 6, 1944* (New York: Simon & Schuster, 1985).

Matthew Ridgway, *Soldier* (New York: Harper, 1956), 4. old. 4 Eugene Brierre szóbeli közlése, EC.

s Dwayne Burns szóbeli közlése, EC. ~ Ken Russel interjúja, EC.

' Clayton Storeby szóbeli közlése, EC.

" Harry Reisenleiter szóbeli közlése, EC.

y John Keegan, *Six Armies in Normandy: From D-Day to the Liberation of Paris* (New York: Penguin Books, 1983), 82. old. 'u Sidney Ulan szóbeli közlése, EC.

" Earl Peters szóbeli közlése, EC.

'z Charles Ratliff szóbeli közlése, EC.

'B John Fitzgerald és Carl Cartledge szóbeli közlése, EC. '4 William True és Parker Alford szóbeli közlése, EC.

's Tom Porcella szóbeli közlése, EC. '6 Dwayne Burns szóbeli közlése, EC.

" Dan Furlong interjúja Russel Millerrel, EC. 'R Keegan, *Six Armies in Normandy*, 85. old.

'y Arthur DeFilippo szóbeli közlése, EC. z° John Taylor szóbeli közlése, EC.

z' Sherman Oyler levele Martin Tealeynak, EL: zz Ken Griffing szóbeli közlése, EC.

z' *Ugyanott.*

z4 John Fitzgerald szóbeli közlése, EC. zs Ray Aeibischer szóbeli közlése, EC. z~ Richard Winters szóbeli közlése, EC. z' Sam Gibbons szóbeli közlése, EC.

z~ Parker Alford szóbeli közlése, EC. zy Arthur Schultz szóbeli közlése, EC. ° Len Griffing szóbeli közlése, EC.

3' Clayton Storeby szóbeli közlése, EC.

32 „Debriefing Conference,” 82, légideszant-hadosztály, Anglia, Leicester, 1944. augusztus 13.; másolat az EC-ben.

‘v Parker Alford szóbeli közlése, EC.

‘4 “Debriefing Conference,” 82, légideszant-hadosztály, Anglia, Leicester, 1944. augusztus 13.; másolat az EC-ben.

‘s Michel de Vallavieille, *D-Day at Utah Beach* (Coutances, Normandy, 1982), 22. old.

‘~ Ken Russel interjúja Ron Drezzel, EC.

‘; Allen Langdon, *Ready: A World War History of the SOSth Parachute Infantry Regiment* (Indianapolis: 82. Airborne Division Association, 1986), 49-S 1. old.

‘;u Ken Russel interjúja Rob Drezzel, EC. ~‘y James Eads szóbeli közlése, EC.

4U Tom Porcella szóbeli közlése, EC. 4’ David Jones szóbeli közlése, EC. az A jelentés egy másolata az EC-ben.

4; Beaudint július 16-án, a 9. hadosztály szabadította ki. Briand Beaudin szóbeli közlése, EC.

44 *Utah Beach to Cherbourg* (Washington, D. C. : U.S. Army, Center of Military History, 1948), 15. old.

as Michael Foor interjúja, EC.

as Frederick von Heydte interjúja, EC. 4’ Charles Shettle szóbeli közlése, EC. 4~ Frederick von Heydte interjúja, EC.

4y Vallavieille, *D-Day at Utah Beach*, 25-26. old.

su S, L. A. Marshall, *Night Drop: The American Airborne Invasion of Normandy* (Boston: Little, Brown, 1962), 269. old.

s’ Hans von Luck interjúja, EC.

sz Zane Schlemmer szóbeli közlése, EC. s~’ James Elmo Jones szóbeli közlése, EC. sa Robert Butler szóbeli közlése, EC.

ss Lemard Lebson szóbeli közlése, EC. s~ Charles Skidmore szóbeli közlése, EC.

s’ Harry Reisenleiter szóbeli közlése, EC. . s” John Fitzgerald szóbeli közlése, EC.

sy Zane Schlemmer szóbeli közlése, EC. 6u Carl Cartledge szóbeli közlése, EC.

~’ A 82. légideszant-hadosztály, Anglia, Leicester, 1944. augusztus 13., másolat az EC-ben.

12. KAPJUK EL A NYOMORULTAKAT!

‘ A 82. légideszant-hadosztály értékelő tanácskozása, 1944. augusztus 23.

z Francis Palys szóbeli közlése, EC.

‘ Idézi Clay Blair, *Ridgway's Paratroopers: The American Airborne in World War II* (Garden City, N. Y: Doubleday, 1985), 233. old.

4 Dwayne Burns szóbeli közlése, EC.

s Lynn Tomlinson szóbeli közlése, EC.

~ Dan Furlong interjúja Russell Millerrel, EC. ‘ Arthur Schultz szóbeli közlése, EC.

H David Howarth, *Dawn of D-Day* (London: Collins, 1959), 55. old.

y Ugyanott, 55-60. old.; Nepier Crookenden, *Drop Zone Normandy* (New York: Scribners, 1976), 205-209. old.

‘o Roseveare és Bill Irving interjúja, IWM, London. “ John Kemp interjúja, EC.

‘z Carl Cartledge szóbeli közlése, EC. ‘3 John Fitzgerald szóbeli közlése, EC.

‘4 Sam Gibbons szóbeli közlése, EC. ‘s Charles Shettle szóbeli közlése, EC.

‘~ Az 505. légideszantezred története, 53-54. old.

“ Gordon A. Harrison, *Cross-Channel Attack* (Washington, D. C.: Dept. of the Army, 1951), 228. old.

13. A LEGNAGYOBB SZÍNIELŐDÁS

‘ Charles Shettle szóbeli közlése, EC. z Roger Lovelace szóbeli közlése, EC.

~’ Rissell Weigley, *Eisenhower's Lieutenants: The Campaigns of France and Germany 1944-1945* (Bloomington: Indiana University Press, 1981), 70. old.

4 Roger Lovelace szóbeli közlése, EC. s Carl Carden szóbeli közlése, EC.

6 John Robinson szóbeli közlése, EC. ‘ Roger Lovelace szóbeli közlése, EC. “ John Robinson szóbeli közlése, EC. y J. K. Havener szóbeli közlése, EC. ‘o James Delong szóbeli közlése, EC. “ John Meyer szóbeli közlése, EC.

‘z J. K. Havener szóbeli közlése, EC. ‘-’ A. H. Corry szóbeli közlése, EC.

‘4 Charles Harris szóbeli közlése, EC. ‘s Allen Stephens szóbeli közlése, EC.

‘6 William Moriarty szóbeli közlése, EC. “ A. H. Corry szóbeli közlése, EC.

““ Carl Carden szóbeli közlése, EC. ‘y John Meyer szóbeli közlése, EC.

z° Roger Lovelace szóbeli közlése, EC. z’ J. K. Havener szóbeli közlése, EC. zz Ray Sanders szóbeli közlése, EC.

z; A. H. Corry szóbeli közlése, EC. z4 Ray Sanders szóbeli közlése, EC.

zs John Robinson szóbeli közlése, EC.

z~ Arthur Jahnke szóbeli közlése, EC., másolat az EC-ben. Jahnke

történetét részletesen elmeséli Paul-Carell, *Invasion-They're Coming! The German Account of the Allied Landings and the 80 Day's Battle for France* (New York: Dutton, 1963)

z' James Delong szóbeli közlése, EC.

zx Charles Middleton szóbeli közlése, EC.

zy Wigley, *Eisenhower's Lieutenants*, 94. old. ;° James Taylor szóbeli közlése, EC.

" Jack Barendsfeld szóbeli közlése, EC. 'z James Taylor szóbeli közlése, EC. Charles Mohrle szóbeli közlése, EC.

;4 Edward Giller szóbeli közlése, EC. 's Jack Barendsfeld szóbeli közlése, EC. '~ Peter Moody emlékiratai; EC.

William Satterwhite szóbeli közlése, EC. 'R Donald Porter szóbeli közlése, EC.

'y Harry Crosby, *A Wing and a Prayer* (New York: Harper Collins, 1993), 227-228. old.

4° Charles Shettle szóbeli közlése, EC.

14. HAJÓK HOSSZÚ, VÉGTELEN SORA

' Samuel Eliot Morison, *The Invasion of France and Germany 1944-1945* (Boston: Little, Brown, 1959), 467. old.

z *Ugyanott*, 79. old.

~' Dean Rockwell szóbeli közlése, EC.

4 Morison, *Invasion of France and Germany*, 57. old. s John Robert Lewis szóbeli közlése, EC.

~ Joseph Donlan szóbeli közlése, EC. ' Anthony Duke szóbeli közlése, EC.

H Morison, *Invasion of France and Germany*, 87. old. y Ross Olsen szóbeli közlése, EC.

° B. T. Whinney interjúja, EC.

" Joseph Balkoski, *Beyond the Beachhead: The 29th Infantry Division in Normandy* (Harrisburg, Pa.: Stackpole, 1989), 11. old.

'z Ronald Seaborne emlékiratai, EC.

'3 Ronald Seaborne emlékiratai, EC.

'4 Howard Vander Beek emlékiratai, EC.

's Martin Sommers, *"The Longest Hour in History,"* Saturday Evening Post, 1944. július 8.

'6 Ross Olsen szóbeli közlése, EC.

" James O'Neal szóbeli közlése, EC.

'H Holdbrook Bradley szóbeli közlése, EC.

'y Cyrus Aydlett naplóbejegyzése, 1944. június 6., EC. z° John Howard interjúja, EC.

z' Piprel's *"Recollection of Events,"* EC, fordította M. Michael Clemen~on.

z2 USS Harding Action Report, másolat az EC-ben. z' William Gentry emlékiratai, EC.

24 Romuald Nalecz Tyminski emlékiratai, EC.

Zs Kenneth Wright a szüleinek, 1944. 06. 11., másolat az EC-ben. 2~ Grant Guillickson szóbeli közlése, EC. Guillickson harminc évig szolgált a hadiflotta kötelékében. 1954-ben versenyvizsgát tett, és zászlóssá léptették elő. Végül a USS *Forrestal* főgépésze lett. 1969-ben fregattkapitányként vonult nyugállományba.

2' Joseph Dolan szóbeli közlése, EC. Z~ A. R. Beyer emlékiratai, EC.

zy Doug Birch szóbeli közlése, EC.

° Howard Vander Beek emlékiratai, EC.

B' Warren Tute, John Costello, and Terry Hughes, *D-Day* (London: Pan Books, 1975), 188. old.

3z Morison, *Invasion of France and Germany*, 121. old. v; Tute, Costello, és Hughes, *D-Day* 188. old.

~'4 *Ugyanott*, 167. old. 's *Ugyanott*, 180. old.

~'6 Morison, *Invasion of France and Germany*, 122, 125. old. ~" Eugene Bernstein szóbeli közlése, EC.

"" W. N. Solkin szóbeli közlése, EC.

;y Balkoski, *Beyond the Beachhead*, 16. old. 4U Dean Rockwell szóbeli közlése, EC.

4' Samuel Grundfast szóbeli közlése, EC. °z Martin Waarvick szóbeli közlése, EC. 4B Dean Rockwell szóbeli közlése, EC.

aa Franz Gockel emlékiratai, EC, fordította by Derek Zumbro.

15. INNEN KEZDJÜK A HÁBORÚT!

' Howard Vander Beek és Sims Gauthier szóbeli közlése, EC.

z Arthur Jahnke szóbeli közlése, másolat az EC-ben; Paul Carell, *Invasion They're Coming!* (New York: Dutton, 1963), 50-56. old.

' Malvin Pike szóbeli közlése, EC. 4 *Ugyanott*.

s Warren Tute, John Costello, and Terry Hughes, *D-Day* (London: Pan Books, 1975), 182. old.

6 Van Fleet kiadatlan emlékiratai, másolat az EC-ben.

' Ron Drez csoportinterjúja a 237. műszak utászzászlóaljjal, EC. H Orval Wakefield szóbeli közlése, EC.
y Ugyanott.

°o Martin Gutekunst szóbeli közlése, EC.

" Ron Drez csoportinterjúja a 237. műszak utászzászlóaljjal, EC. 'z John Ahearn szóbeli közlése, EC.

'- Elliot Richardson interjúja, EC.

'4 Van Fleet kiadatlan emlékiratai, másolat az EC-ben. 's Malvin Pike szóbeli közlése, EC.

'6 Van Fleet kiadatlan emlékiratai, másolat az EC-ben. " Malvin Pike szóbeli közlése, EC.

~ Malvin Pike és Eugene Brierre szóbeli közlése, EC. 'y Ralph Della-Volpe szóbeli közlése EC.

z° Marvin Perrett szóbeli közlése, EC. 2' John Beck szóbeli közlése EC.

zz Morison, *Invasion of France and Germany*, 120. old.

23 Russell Reeder, *Born at Reveille* (New York: Duell, Sloan & Pearce, 1966), 247-48. old.

z4 Ugyanott, 248. old.; Charles Jackson emlékiratai, EC. zs Clifford Sorenson szóbeli közlése, EC.

z~ Charles Jackson emlékiratai, EC. 2' Ross Olsen szóbeli közlése EC.

z~ Vincent del Giudice szóbeli közlése, EC. Del Giudice a háború. után elvégezte az orvosi egyetemet, és orvos lett.

zy Carell, *Invasion-They're Coming!*, 60-61. old. °o Orval Wakefield szóbeli közlése, EC.

B' Kitűnő beszámoló olvasható a 4. ezredről Gerden Johnson,

History of the Twelfth Infantry Regiment in hord War 11 (Boston: Fourth Division Association, 1947) című munkájában.

16. NOUS RESTONS ICI

' Leonard Lebenson szóbeli közlése, EC. z John Delury emlékiratai, EC.

' D. Zane Schlemmer szóbeli közlése, EC. 4 Sidney McCallum szóbeli közlése, EC.

s L. Johnson szóbeli közlése, EC.

~ Leland Baker szóbeli közlése, EC.

' Summers története részletesen: S. L. A. Marshall, *Night Drop: The American Airborne Invasion of Normandy* (Boston: Little, Brown, 1962), 216-22. old.

" Leland Baker szóbeli közlése, EC. 9 Marshall, *Night Drop*, 271. old.

'u Eugene Brierre szóbeli közlése, EC. " Marshall, *Night Drop*, 273-74. old.

'z Michel de Vallavieille, *D-Day at Loah Beach* (Coutances, 1982), 56. old.

'3 Frederick von der Heydte interjúja, EC.

'4 Ez a bekezdés azon az interjún alapszik, amelyet Ken Hechler készített Bayerlein, Speidel, Jodl és más német tábornokokkal, másolat az EC-ben; illetve Max Hastings, *Overlord* (New York: Simon & Schuster, 1984) című műve 77. oldalán.

's Hastings, *Overlord*, 76. old.

'6 Carwood Lipton szóbeli közlése, EC.

" Richard Winters és Harry Welsh interjúi, EC. '~ Sam Gibbons emlékiratai, EC.

'y Heydte emlékiratai, EC.

zu parker Alford szóbeli közlése, EC. z' Charles Shettle szóbeli közlése, EC. zz Herbert James szóbeli közlése, EC. z3 Carl Cartledge szóbeli közlése, EC. z4 William Sawyer szóbeli közlése, EC. zs Jack Issacs szóbeli közlése, EC.

zb David Thomas szóbeli közlése, EC. z' Donald Bosworth emlékiratai, EC. z" Roy Creek szóbeli közlése, EC.

zy David Jones szóbeli közlése, EC. °o O. B. Hill szóbeli közlése, EC.

3' Marshall, *Night Drop*, 7&-77. old.

;z Roy Creek szóbeli közlése, EC. Creek így folytatta: "Szeretnék különös tisztelettel adózni Charlie Ames hadnagynak (507. ezred, E század), Asa Ricks őrmesternek (507. ezred, A század), és Glenn Lapne őrmesternek (507. ezred A század). Mindent megtettek, amit kértem tőlük, és annál még sokkal többet is." Creek később az 507. ezred egyik zászlóaljának parancsnoka lett.

;; James Coyle emlékiratai, EC.

34 John Fitzgerald szóbeli közlése, EC.

vs Allen Langdon, *Ready* (Indianapolis: 82nd Airborne Division Association, 1986), 56. old.

;~ Charles Miller szóbeli közlése, EC. " Langdon, *Ready*, 56-57. old.

-R Otis Sampson szóbeli közlése, EC. Sampson nagyon dicséri Langdon *Ready* című munkája 57. oldalán. Langdon arra is rámutat, hogy a csoport tagjai "mindig nem csekély mértékben ingerültebbek voltak, mint [S. L. A.] Marshall írta *Night Drop* című munkájában: »Turnbull emberei egészen Ste-Mére-Égliseig

futottak.« Többen megállapították, hogy ez fölösleges volt, és nem is tették. Gyakorlatilag amúgy is lehetetlen volt."

;y Langdon, *Ready*, 57. old.; Stephen E. Ambrose, *Band of Brorhers: E Company S06th* (New York: Simon & Schuster, 1992), 103. old.

4u John Fitzgerald szóbeli közlése, EC. 4' *Ugyanott*.

az James Coyle emlékiratai, EC.

4~' Otis Sampson szóbeli közlése, EC.

~ Historical Section European Theater of Operations Staff, *Utah Beach to Cherbourg*, 31. old.

17. LÁTOGATÁS A POKOLBAN

' Paul Carell, *Invasion-They're Coming!* (New York: Dutton, 1963), 76. old.

z Robert Walker szóbeli közlése, EC.

' A. J. Liebling, *"Reporter at Large"*; New Yorker, 1944, július 15. 40. old.

4 Robert Walker szóbeli közlése, EC.

5 U.S. Army Historical Section Staff, *Omaha Beachhead*, 28-34. old.

6 *Ugyanott*, 35-41. old.

' Carell, *Invasion-They're Coming!*, 76. old.

" Francis Fane, *Naked Warriors* (New York: Prentice Hall, 1956), 61-62. old.

9 Joseph Balkoski, *Beyond the Beachhead* (Harrisburg, Pa.: Stackpole, 1989), 145. old.

¹⁰ Joe Smith szóbeli közlése, EC. " Charles Jarreau interjúja, EC.

'z John Barnes szóbeli közlése, EC.

'3 Thomas Ualance szóbeli közlése, EC.

'a S. L. A. Marshall, *"First Wave at Omaha Beach"*, Atlantic Monthly, 1960. november, 68. old.

'S George Roach szóbeli közlése, EC. '6 Lee Polek szóbeli közlése, EC.

" Harry Bare szóbeli közlése, EC.

~ John Robertson szóbeli közlése, EC. 'y Harry Parley szóbeli közlése, EC.

z^o Balkoski, *Beyond rhe Beachhead*, 147. old.

z' *Ugyanott*, 149. old.; Marshall, *"First Wave at Omaha"*; 69. old. zz Benjamin McKinney szóbeli közlése, EC.

z~' Felix Branham szóbeli közlése, EC.

za J. T; Shea Mason ezredesnek, 1944. 06. 16., másolat az EC-ben. zs Historical Division, War Department, *Omaha Beachhead*, 5556. old.; Debs Peters szóbeli közlése, EC.

z~ Robert Walker szóbeli közlése, EC. z' Sidney Bingham szóbeli közlése, EC.

z" Quoted in Balkoski, *Beyond the Beachhead*, 152. old.

zy George Kobe szóbeli közlése, EC.

¹⁰ John Robert Slaughter szóbeli közlése, EC. 1990 novemberében írt egy bővített emlékiratot is a D-napról a *Twenty-Niner Newsletter-nek*; EC.

;' John Robert Slaughter szóbeli közlése, EC; Ray Moon emlékiratai, EC.

3z Carl Weast szóbeli közlése, EC.

;' William Lewis szóbeli közlése, egy publikálatlan kéziratban, amelyet John Robert Slaughter állított össze; másolat az EC-ben.

3a Raymond Howell szóbeli közlése, EC.

18. A TOTÁLIS KÁOSZ

' John MacPhee szóbeli közlése, EC. z Clayton Hanks szóbeli közlése, EC. ~' Warren Rulien szóbeli közlése, EC.

4 Charles Thomas szóbeli közlése, EC. 5 Fred Hall szóbeli közlése, EC.

~ Forrest Pogue interjúja John Spauldinggal; másolat az EC-ben.

' Kenneth Romanski szóbeli közlése, EC; U.S. Army, Historical Section Staff, *Omaha Beachhead*, 49.

" H. ~1. Shroeder szóbeli közlése, EC. y Albert Mominee szóbeli közlése, EC.

¹⁰ Andy Rooney interjúja Joe Dawsonnal; másolat az EC-ben. " Joe Pilck szóbeli közlése, EC.

'z Paul Radzom és Warren Rulien szóbeli közlése, EC. Andy Rooney interjúja Al Smithszel; másolat az EC-ben. 'a Buddy Mazzara szóbeli közlése, EC.

'S H. W. Shroeder szóbeli közlése, EC. '~ William Dillon emlékiratai, EC.

" Ernie Pyle, *Ernie's War: The Best of Ernie Pyle's World l~ar 11 Dispatches*, ed. David Nichols (New York: Simon & Schuster, 1986), 278-80. old.

''' John Ellery szóbeli közlése, EC.

19. FORGALMI DUGÓ

' Eisenhower Lloyd Fredendallnak, 1943. 02. 04., Eisenhower Library, Abilene, Kansas.

z Dean Rockwell szóbeli közlése, EC.

v R S. White kézírásos utólagos harcjelentése; Dean Rockwell bocsátotta az EC rendelkezésére.

4 J. C. Friedman szóbeli közlése EC.

s *Move Out, verify: The Combar Story of the 743rd Tank Battallion* (Dallas, 1981) 27. old.

~ Paul Radzom és Edward Kelly szóbeli közlése, EC. ' George Ryan szóbeli közlése, EC.

H Jerry Eades szóbeli közlése, EC. Szavait így zárta: "Hát nagyjából ennyi, amennyire a D-napról, 1944. június 6-ról emlékszem. Az igazi neheze persze csak másod-, harmad- meg negyednap következett."

y R. J. Lindo szóbeli közlése, EC.

° William Otlowski szóbeli közlése, EC. " Charles Sullivan szóbeli közlése, EC.

'z Warren Tate, John Costello, and Terry Hughes, *D-Day* (London: Pan Books, 1975), 131. old.

'B *Ugyanott*, 132-33. old.

'4 Devon Larson szóbeli közlése, EC. 's Exum Pike emlékiratai, EC.

's Don Irwin emlékiratai, EC.

" James Fudge szóbeli közlése, EC.

'R Cornelius Ryan, *The Longest Day* (New York: Popular Library, 1959), 271-72. old. Ryan azt írja, hogy ez volt az egyetlen alkalom, mikor a Luftwaffe a D-napon megjelent, de valójában volt egy bombázás is, amelyet JU-88-asokkal hajtottak végre. Egyik sem okozott semmiféle kárt.

'y Robert Schober, Ray Howell és Cecil Powers közös emlékiratai, másolat az EC-ben.

zu Robert Miller szóbeli közlése, EC. z' Debbs Peters szóbeli közlése, EC.

zz John Zmudzinski szóbeli közlése, EC. z; Allen McMath emlékiratai, EC.

24 Al Littke szóbeli közlése, EC.

zs John Mather szóbeli közlése, EC.

z~ Barnett Hoffner szóbeli közlése, EC. z' Frank Walk interjúja, EC.

zR Paul Thompson beszéde; másolat az EC-ben.

z9 Franz Gockel emlékiratai, EC, fordította Derek Zumbro.

20. ÉN ROMBOLÓS VAGYOK

' Joe Smith szóbeli közlése, EC.

z Robert Giguere szóbeli közlése, EC. William O'Neill szóbeli közlése, EC.

4 Samuel Eliot Morison, *Invasion of France and Germany 1944/1945* (Boston: Little, Brown, 1959), 148. old.

s Owen Keeler, "From the Seaward Side", *U. S. Naval Institute Proceedings*, 1989. augusztus, 126. old.

~ William Sentry emlékiratai, EC. ' Ken Shiffer emlékiratai, EC.

" Harding harcjelentése, másolat az EC-ben.

y Morison, *Invasion of France and Germany* 144. old. ° Ernest Hillberg szóbeli közlése, EC.

" Morison, *Invasion of France and Germany*, 142. old. 'z William Sentry emlékiratai, EC.

'-' Morison, *Invasion of France and Germany*, 143. old. '4 *Ugyanott*, 145. old.

's Edward Duffy emlékiratai, EC.

'~ Keeler, "From the Seaward Side", 126.

" Morison, *Invasion of France and Germany*, 144. old.; Keeler, "From the Seaward Side", 126.

"" Morison, *Invasion of France and Germany*, 147. old. 'y Robert Miller szóbeli közlése, EC.

z° Robert Giguere szóbeli közlése, EC. z' William O'Neill szóbeli közlése, EC. zz Joe Smith szóbeli közlése EC.

z; James Knight, "The DD That Saved the Day", *U.S. Naval Institute Proceedings*, 1989. augusztus, 124-26. old.

z4 Morison, *Invasion of France and Germany*, 149. old. zs *Ugyanott*, 152. old.

z~ William Bacon szóbeli közlése, EC. z' *Ugyanott*.

z" Pete Martin, "We Shot D-Day on Omaha Beach", *American Legion Magazine*, June 1964, 19. old.

zy William O'Neill szóbeli közlése, EC.

° Stanley Borkowski szóbeli közlése, EC.

;' A. J. Liebling, "Reporter at Large", *New Yorker*, July 8, 1944, 40. old.

3z Ferris Burke szóbeli közlése, EC. 33 Frank Fedvik szóbeli közlése, EC.

'a William Sentry szóbeli közlése, EC; William Carter emlékiratai, EC; Harding harcjelentésének másolata az EC-ben.

'S Charles Jarreau szóbeli közlése, EC.

36 Capa D-napi beszámolója először a *Slightly Out of Focus* című könyvében jelent meg, de lásd a későbbi Robert Capa (New York: Grossman Publishers, 1974) című kötet 68-71. old. is; Charles Jarreau közlése, EC.

3' Martin, "We Shot D-Day on Omaha Beach."

21. ÁRULJA EL, HOGYAN CSINÁLTUK?

' Ronald Lane, *Rudder's Rangers* (Manassas, Va.: Ranger Associates, 1979), 108. old.

z W C. Heinz, "I Took My Son to Omaha Beach", *CoJJier's*, June 11, 1954, 25. old.

B Donald Scribner szóbeli közlése, EC. 4 Gerald Heaney szóbeli közlése, EC.

5 Edwin Sorvisto, *Roughing It with Charlie: 2nd Ranger Bn.* (Plzen, Czechoslovakia, 1945), 32. old.

6 Lane, *Rudder's Rangers*, 111. old.

' Donald Scribner szóbeli közlése, EC. " Sidney Salomon emlékiratai, EC.

y Robert Black, *Rangers in World War 11* (New York: Ivy Books, 1992), 197. old.

° Donald Scribner szóbeli közlése, EC.

" U.S. Army, Historical Section Staff, *Omaha Beachhead*, 75. old. 'z Sorvisto, *Roughing It with Charlie*, 28. old.

'- Gerald Heaney szóbeli közlése, EC. '4 Sidney Salomon emlékiratai, EC.

'S Sorvisto, *Roughing It with Charlie*, 34. old. ~ Donald Scribner szóbeli közlése, EC.

" Sorvisto, *Roughing It with Charlie*, 3536. old. Sorvisto ezt a pamfletet 1945 nyarán írta. Salomon hadnagy azt mondta neki: "Hogy a fenébe ne csónakáznék még egyszer?! Ha lehet, akkor Japán partjainál!"

"" Heinz, "I Took My Son to Omaha Beach", 25. old. 'y Lane, *Rudder's Rangers*, 78. old.

z° Frank South szóbeli közlése, EC. z' James Eikner szóbeli közlése, EC.

zz George Kerchner szóbeli közlése, EC. z- Elmer Vermeer szóbeli közlése, EC.

24 Heinz, "I Took My Son to Omaha Beach", 15. old.; Elmer Vermeer szóbeli közlése, EC.

zs George Kerchner szóbeli közlése, EC. zb Gene Elder szóbeli közlése, EC.

z' Sigurd Sundby szóbeli közlése, EC. z" Frank South szóbeli közlése, EC. zy James Eikner szóbeli közlése, EC. ° Frank South szóbeli közlése, EC.

3' George Kerchner szóbeli közlése, EC. 32 *Ugyanott*.

w *Ugyanott*.

;4 James Eikner szóbeli közlése, EC. is Frank South szóbeli közlése, EC.

B~ Elmer Vermeer szóbeli közlése, EC.

;' James Eikner és Elmer Vermeer szóbeli közlése, EC. B~ Elmer Vermeer szóbeli közlése, EC.

;y Heinz, "I Took My Son to Omaha Beach", 26. old. 4° Black, *Rangers in World War 11*, 218. old.

4' Lane, *Rudder's Rangers*, 124. old. 4z *Ugyanott*, 130. old.

4; Historical Division, War Department, *Omaha Beachhead*, 91. old.

aa Lane, *Rudder's Rangers*, 140. old. as Gene Elder szóbeli közlése, EC.

46 Salva Maimone szóbeli közlése, EC. 4' Elmer Vermeer szóbeli közlése, EC. 4" James Eikner szóbeli közlése, EC.

22. VIERVILLE: FÖL A MEREDÉLYRE!

' Joseph Balkoski, *Beyond the Beachhead* (Harrisburg, Pa.: Stackpole, 1989), 1S3-S4. old.

z Felix Branham szóbeli közlése, EC. 3 Robert Walker szóbeli közlése, EC.

4 741. harcjelentés, 1944. augusztus 4.; másolat az EC-ben.

s U.S. Army, Historical Section Staff, *Omaha Beachhead*, 81. old. 6 Cecil Breeden emlékiratai, EC.

' Balkoski, *Beyond the Beachhead*, 156. old. R *Ugyanott*, 157. old.

y Shea to chief of staff, 1st Infantry Division, June 16, 1944, másolat az EC-ben.

° Balkoski *Beyond the Beachhead*, 158. old.

" Robert Miller, *Division Commander: A Biography of Major General Norman D. Cota* (Spartanburg, S.C.: Reprint Company, 1989), 8. old.

'z Henry Seitzler szóbeli közlése, EC. '~ Harry Parley szóbeli közlése, EC.

'4 Emlékiratai a 116. gyalogsági ezred törzsszázádnak; másolat az EC-ben.

's Warner Hamlett szóbeli közlése, EC. 16 John Raaen szóbeli közlése, EC.

" Jack Keating szóbeli közlése, EC. "" John Raaen szóbeli közlése, EC. 'y Victor Fast szóbeli közlése, EC.

z° Francis Dawson szóbeli közlése, EC. z' John Raaen szóbeli közlése, EC.

zz George Kerchner szóbeli közlése, EC. z-; Jay Mehaffey emlékiratai, EC.

z4 John Raaen szóbeli közlése, EC. zs Victor Fast szóbeli közlése, EC. zb Gale Beccue szóbeli közlése, EC. z' John Raaen szóbeli közlése, EC. z~ John Raaen szóbeli közlése, EC. zy Carl Weast szóbeli közlése, EC. B° Victor Fast szóbeli közlése, EC. ;' Carl Weast szóbeli közlése, EC.

'z Historical Division, War Department, *Omaha Beachhead*, 92. old.

23. AZ ELHÁRÍTOTT KATASZTRÓFA

' Omar Bradley and Clay Blair, *A General's Life: An Autobiography* (New York: Simon & Schuster, 1983), 249. old.

z Max Hastings, *Overlord* (New York: Simon & Schuster, 1984), 92. old.

Bradley and Blair, *A General's Life*, 2S 1. old. 4 Eisenhower interjúja, EC.

s Gordon A. Harrison, *Cross-Channel Attack* (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1951), 320. old.

~ U. S. Army, Historical Section Staff, *Omaha Beachhead*, 87. old. ' Chester Wilmot, *The Struggle for Europe* (London: Collins, 1952), 259. old.

" Chester Hansen naplója, 1944. június 6., American Military Institute archives, Carlisle, Pa.

y Graham Cosmas and Albert Cowdrey, *The Medical Department: Medical Service in the European Theater of Operations* (Washington, D.C.: Center of Military History, U.S. Army, 1992), 211. old.

° *Ugyanott*, 211-12. old. " *Ugyanott*, 214. old.

'z U.S. Army, Historical Section Staff, *Omaha Beachhead*, 82. old. Harding harcjelentése, 1944. június 6., másolat az EC-ben.

'4 Charles Cooke naplója, 1944. június 4-8., másolat az EC-ben.

's Hyman Haas szóbeli közlése, EC.

~ U.S. Army, Historical Section Staff, *Omaha Beachhead*, 83. old. " Al Smith előadása az Overlord hadműveletről; kézirat másolata az EC-ben.

'H U.S. Army, Historical Section Staff, *Omaha Beachhead*, 82. old. 'y *Ugyanott*, 87. old.

z° *Ugyanott*.

z' Forrest Pogue interjúja John Spauldinggal, másolat az EC-ben. zz Andy Rooney interjúja Joe Dawsonnal; másolat az EC-ben.

z3 Forrest Pogue interjúja John Spauldinggal; másolat az EC-ben. z4 Al Smith előadása, másolat az EC-ben.

zs Fred Hall szóbeli közlése EC.

z6 Az információt Al Smith vezérőrnagy levélben közölte a szerzővel, EC.

z' John Ellery szóbeli közlése, EC.

z" Samuel Ehot Morison, *Invasion of France and Germany 1944/1945* (Boston: Little, Brown, 1959), 150. old.

zy Eldon Wiehe szóbeli közlése, EC.

B° U.S. Army, Historical Section Staff, *Omaha Beachhead*, 87. old. i' Bradley and Blair, *A General's Life*, 2S 1-S2. old.

3z Joseph Balkoski, *Beyond the Beachhead* (Harrisburg, Pa.: Stackpole, 1989), 168. old.

24. KÜZDELEM A MAGASLATÉRT

' John Raaen szóbeli közlése, EC.

z Paul Carell, *Invasion-They're Coming!* (New York: Dutton, 1963), 83-84. old.

3 Carl Weast szóbeli közlése, EC.

4 Donald Nelson szóbeli közlése, EC.

s William Lewis emlékiratai John Robert Slaughter D-napi történetgyűjteményében; másolat az EC-ben.

~ Pierre Piprel szóbeli közlése, EC. ' Gale Beccue szóbeli közlése, EC. H Harry Parley szóbeli közlése, EC. y Carl Weast szóbeli közlése, EC.

° Jay Mehaffey szóbeli közlése, EC.

" Harding harcjelentése; másolat az EC-ben. 'z Michel Hardelay szóbeli közlése, EC.

" John Robert Slaughter emlékiratai, EC.

'4 Historical Division, War Department, *Omaha Beachhead*, 9S. old.

's Francis Dawson szóbeli közlése, EC. '~ Jay Mehaffey szóbeli közlése, EC.

" Paul Calvert emlékiratai, EC.

" Joseph Balkoski, *Beyond the Beachhead* (Harrisburg, Pa.: Stackpole, 1989), 164. old.

'y John Hooper szóbeli közlése, EC.

z° Balkoski, *Beyond the Beachhead*, 165-66. old.

z' Andy Rooney interjúja Joe Dawsonnal; másolat az EC-ben. zz Harding harcjelentése; másolat az EC-ben.

z; Charles Ryan szóbeli közlése, EC.

za Graham Cosmas and Albert Cowdrey, *The Medical Department* (Washington, D.C.: Center of Military History U.S. Army, 1992), 202. old.

zs Franz Gockel emlékiratai, fordította Derek Zumbro, EC.

z~ U.S. Army, Historical Section Staff, *Omaha Beachhead*, 113-14. old.; Balkoski, *Beyond the Beachhead*, 171-74. old.

z' U. S. Army, Historical Section Staff, *Omaha Beachhead*, 110. old.

z" Carl Weast szóbeli közlése, EC.

25. EGYSZERŰEN FANTASZTII~i.JS VOLT

' Oscar Rich szóbeli közlése, EC.

z Charles Cooke szóbeli közlése, másolat az EC-ben.

B Vince Schlotterbeck levele, "Dear Friends"; 1945. május 22., másolat az EC-ben.

4 M. C. Marquis szóbeli közlése, EC.

s Historical Division, War Department, *Omaha Beachhead*, 102. old.

~ *Ugyanott*, 104. old.

' *Ugyanott*, *The "B" Battery Story: The 116th AAA Gun Battalion (Mobile) with the First U.S. Army* (Passaic, N.J.: The B Battery Association, 1990).

H Dean Rockwell szóbeli közlése, EC.

y Ernest Hemingway, "Voyage to Victory", *Collier's*, 1944. július 22. 'u James Roberts szóbeli közlése, EC.

" Gordon A. Harrison, *Cross-Channel Attack* (Washington, D.C.: Dept. of the Army, 1951) 333. old.

'2 David Irving, *Hitler's War* (New York: Viking, 1977), 639. old. '- ' U. S. Army, Historical Section Staff, *Omaha Beachhead*, 115. old. '4 Joseph Goebbels, *The Goebbels Diaries* (Garden City, N.Y: Doubleday, 1948) 620. old.

'S Irving, *Hitler's War*, 640. old.

'~ Eisenhower Marshallnak, 1944. június 6., EL. " Harry Butcher naplója, 1944. június 6., EL.

'H *Newsweek*, 1944. június 9.

'y Henry Seitzler szóbeli közlése, EC. 2° Robert Healey szóbeli közlése, EC.

26. A VILÁG VISSZAFOJTJA LÉLEGZETÉT

' Aláíratlan cikk, *Helena Independent-Record*, 1944. június 6. z *New Orleans Times Picayune*, 1944. június 7.

v Judy Barrett Litoff and David C. Smith, *Since You Went Away: World War II Letters from American Women on the Home Front* (New York: Oxford University Press, 1991), 149. old.

4 *Ugyanott*, 140. old.

5 Dwight Eisenhower interjúja, EC. ~ *New Yorker*, 1944. június 10.

' Részlet egy reklámból, amely az azokból a levelekből idéz, amelyeket a CBS televíziós társaság kapott a D-nap-ról szóló tudósítása kapcsán. *New Yorker*, 1944. július 15.

k *New York Times*, 1944. június 7. v *New Yorker*, 1944. június 10.

'° *Ugyanott*.

" *New York Times*, 1944. június 7.

'2 *Ugyanott*.

'3 *Time*, 1944. június 12.

'4 *Wall Street Journal*, 1944. június 7. 'S *New York ~mes*, 1944. június 7.

'6 *New Yorker*, 1944. június 14.

" *New York ~mes*, 1944. június 7. 'H *Ugyanott*.

'y Dwight D. Eisenhower, *Letters to Mamie* (Garden City, N.Y: Doubleday, 1978), 184-85. old.

zu *Ugyanott*, 189. old.; *Time*, 1944. június 14. 2' *Washington Post*, 1944. június 7.

zz *New York Times*, 1944. június 7. 2' *Ugyanott*.

~" *Time*, 1944. június 14.

'~ *Bedford Bulletin*, 1944. június 8., július 6. és július 20. z6 *New Orleans Times Picayune*, 1944. június 7.

2' *Ugyanott*.

2" *New York Times*, 1944. június 7.

Zy *Ohlo Stare Journal* (Columbus) 1944. június 7.

;'° *Columbus Evening Dispatch*, 1944. június 6.; *Columbus Star*, 1944. június 7.

Milwaukee Journal, 1944. június 7. 'z *Atlanta Constitution*, 1944. június 7. 33 *Missouriam* 1944. június 7.

3a *Helena Independent Record*, 1944. június 7. 3S *Atlanta Constitution*, 1944. június 7.

'6 *Helena Independent Record*, 1944. június 7. 3' *Newsweek*, 1944. június 19.

;" Mollie Panter-Downes, "Lettet from London", *New Yorker*, 1944. június 10.

'y "Lettet from London", *New Yorker*, 1944. június 17. 4° *The Times* (London), 1944. június 7.

4' *Ugyanott*.

42 A. M. Sperber, Murrow: *His Life and Times* (New York: Freundlich Books, 1986), 241. old.

4B Warren Tute, John Costell, and Terry Hughes, *D-Day* (London: Pan Books, 1975), 225. old.

aa ~thony Brooks szóbeli közlése, EC.

4s Gertrude Stein, *Wars I Have Seen* (London: B. T Batsford, 1945), 162. old.

4~ Daniel Lang, "Letter from Rome", *New Yorker*, 1944. június 17. 4' Anne Frank, *The Diary of a Young Girl*, fődította B. M. Mooyaart (New York: Doubleday, 1967), 266-68. old.

4" eme, 1944. június 17.

4y Alexander Werth, *Russia at War, 1941-1945* (New York: Dutton, 1964), 853-SS. old.

s° *The Times* (London), 1944. június 7.

27. HERKENTYÜKKEL JÓL FELSZERELVE

' Az IWM interjúja Hammertonnal; másolat az EC-ben.

2 Az IWM interjúja Kenneth Fergusonnal; másolat az EC-ben. B Az IWM interjúja Cyril Hendryvel; másolat az EC-ben.

4 Az IWM interjúja George Honourral; másolat az EC-ben.

s Az IWM interjúja Kenneth Fergusonnal; másolat az EC-ben.

~ L. R Ellis, *Victory in the West* (London: H. M. Stationery Office, 1962), 1:212-13. old.

' Stephen E. Ambrose, *Eisenhoweri Soldier, General of the Army, President-Elect 1884-1952* (New York: Simon & Schuster, 1983), 300. old.

H E H. Hinsley, *British Intelligence in the Second World War* (New York: Cambridge University Press, 1981), 134-35. old.

y Paul Carell, *Invasion-They're Coming!* (New York: Dutton, 1963), 89. old.

° Warren Tute, John Costello, and Terry Hughes, *D-Day* (London: Pan Books, 1975), 197. old.

" *Ugyanott*.

28. MINDEN RENDBEN MENT

Warren Tute, John Costello, and Terry Hughes, *D-Day* (London: Pan Books, 1975), 197. old.

2 Russell Miller interjúja Pat Blameyvel; másolat az EC-ben. Tute, Costello, and Hughes, *D-Day*, 174. old.

4 *Ugyanorr*, 175. old.

s Russell Miller interjúja Pat Blameyvel; másolat az EC-ben. ~ Ronald Seaborne emlékiratai, EC.

' Brian T. Whinney szóbeli közlése, EC. " Joseph Barrett emlékiratai, EC.

y Gordon A. Harrison, *Cross-Channel Attack* (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1951), 330-331. old.

° Ronald Seaborne emlékiratai, EC.

" Tute, Costello, and Hughes, *D-Day*, 202. old. 'z André Heintz interjúja, EC.

Tute, Costello, and Hughes, *D-Day*, 202. old. '4 Brian T Whinney szóbeli közlése, EC.

29. A VISSZAVÁGÓ

' John Keegan, *Six Armies in Normandy: From D-Day to the Liberation of Paris* (New York: Penguin Books, 1983), 130. old.

2 Az IWM interjúja Josh Honannal, EC. ' Gerald Henry szóbeli közlése, EC.

4 Keegan, *Six Armies in Normandy*, 132-133. s Gerald Henry szóbeli közlése, EC.

~ Keegan, *Six Armies in Normandy* 138. old. ' Az IWM interjúja John Honan, EC.

~ Az IWM interjúja Roland Johnstonnal; másolat az EC-ben. Tom Plumb emlékiratai, EC.

° Russell Miller interjúja Sigie Johnsonnal, EC.

" Warren Tute, John Costello, and Terry Hughes, *D-Day* (London: Pan Books, 1975), 207. old.

'Z Reginaid Roy, *1944: The Canadians in Normandy* (Ottawa: Canadian War Museum, 1984), 13. old.

'3 Tute, Costello, and Hughes, *D-Day*, 209. old. '4 Robert Rogge szóbeli közlése, EC.

's G. W. Levers naplója; másolat az EC-ben.

'~ Az IWM interjúja Roland Johnstonnal; másolat az EC-ben.

" Russell Miller interjúja Cyril Hendry, EC. Lásd még David Howart, *Dawn of D-Day* (London: Collins, 1959), 218-21. old.

'~ Gerald Henry szóbeli közlése, EC.

'y Russell Miller interjúja Sigie Johnson, EC.

z° Tute, Costello, and Hughes, *D-Day*, 209. old.

z' Keegan, *Six Armies in Normandy*, 137-38. old.

zz Roy, *1944: The Canadians in Normandy*, 16-17, old. z3 *Ugyanott*, 15. old.

z4 Stanley Dudka szóbeli közlése, EC. zs Robert Rogge szóbeli közlése, EC. z~ Stanley Dudka szóbeli közlése, EC.

z' Gerald Henry szóbeli közlése, EC.

zx G. W. Levers naplója; másolat az EC-ben.

zy Roy, *1944: The Canadians in Normandy*, 22-23. old. ° Keegan, *Six Armies in Normandy*, 142. old.

30. FELEJTHETETLEN LÁTVÁNY

' Rupert Curtis emlékiratai; másolat az EC-ben.

z Russell Miller interjúja Kenneth Fergusonnal, EC.

3 Slazak harcjelentése, 1944. 06. 06.; másolat az EC-ben. 4 Russell Miller interjúja Enenne Robert Webb-bel, EC.

s M. R. D. Foot interjúja, EC.

6 Interjú Robert Piauge-gal, EC.

' Russell Miller interjúja R. Porteous-sal, EC.

" Kenneth Wright a szüleinek, 1944. 06. 11.; másolt az EC-ben. y Rupert Curtis emlékiratai, EC.

¹⁰ Harold Pickersgill interjúja, EC.

' Jacqueline Thornton interjúja, EC. 'z Harry Nomburg szóbeli közlése, EC. " Peter Masters szóbeli közlése, EC.

'4 Paul Carell, *Invasion-They're Coming!* (New York: Dutton, 1963), 98-101. old.; John Brown szóbeli közlése, EC.

's Napier Crookenden, *Drop Zone Normandy* (New York: Scribners, 1976), 235. old.

'6 Rupert Curtis emlékiratai, EC.

31. TE JÓ ISTEN! MEGCSINÁLTUK!

' Jack Bailey szóbeli közlése, EC. z John Howard interjúja, EC.

' Richard Todd interjúja, EC. 4 Todd Sweeney interjúja, EC. s Wally Parr interjúja, EC.

~ Nigel Taylor interjúja, EC.

' Waggoner Thornton interjúja, EC. " John Howard interjúja, EC.

y Hans von Luck interjúja, EC.

¹⁰ Werner Kortenhaus interjúja, EC. " Peter Masters szóbeli közlése EC.

'z *By Air to Battle: The Official Account of the British First and Sixth Airborne Divisions* (London: H.M. Stationery Office, 1945), 87. old.

Peter Masters szóbeli közlése, EC.

'a John Durnford-Slater, *Commando: Memoirs of a Fighting Commando in World War Two* (Annapolis, Md.: Naval Institute Press, 1991), 191-193. old.

's Nigel Taylor interjúja, EC. ' ~ Wally Parr interjúja, EC.

" Huw Wheldon, *Red Berets into Normandy* (Norwich: Jarrold & Sons, 1982), 16. old.

"" Napier Crookenden, *Drop Zone Normandy* (New York: Scribners, 1976), 231. old.

'y Az IWM interjúja J. Tillet, EC.

z° Crookenden, *Drop Zone Normandy*, 228. old. z' Nigel Taylor interjúja, EC.

32. MIKOR FAKUL EL A DICSŐSÉG?

' Az IWM interjúja Josh Honannel, EC. z John Robert Slaughter emlékiratai, EC. ' John Raaen szóbeli közlése, EC.

4 Harry Parley szóbeli közlése EC.

5 Jack Bailey szóbeli közlése, EC.

6 John Reville szóbeli közlése, EC.

' Robert Zafft szóbeli közlése, EC.

R Felix Branham szóbeli közlése, EC.

y John Ellery, szóbeli közlése, EC.

'u Ramsay naplója, közreadta Bob Love.

" Richard Winters szóbeli közlése és naplója, EC.

'z Walter Cronkite interjúja Eisenhowerrel; másolat az EC-ben.

FÜ~GELÉI~

AZ~'ISENh'O W~'R C~'~~'I~'RA~VI'AGfIHOZ SZÓhF.LI KÖZL~'S~7ü'~'L

ÉSÍR~9SOSANYAGOKKAL HOZZÁjÍRULT v~'TF'Rfj~IIOlCf~~'hSORA

AZ 1993. AUGUSZTUS 1,3 IÁILAPOTSZ~RINT.'

Marion H. Adams
Robert Adams
Ray Aeibischer
John L. Ahearn
Nicholas Aiavolasiti
Roger L. Airgood
Harold Akridge
Lloyd Alberts
Parker A. Alford t
Bob Allen j-
Daniel Allen
Weldon J. Allen
Harry C. Allison
Alfred Allred
John S. Allsup
Will Alpern

A1 Alvarez
Alan Anderson
Clifford Anderson
Louise S. Armstrong
James E. Arnold t
Benjamin Arthur, Sr.
Earl Asker t
Edward A. Askew

William A. Atkins

Carl Atwell
Theo G. Aufort
C. R. Ault
John C. Ausland
Cyrus C. Aydlett
Peter P Bachmeier
VU Garwood Bacon, Jr. t
Steve Baehren
Jack Bailey t
Roderick Bain
Arthur Baker t
Fred J. Baker
Leland A. Baker t
Ray Ballard
Charles A. Barbier
Harry C. Bare
Jack R. Barendsfeld
Edward Barnes
John J. Barnes
Joseph Barrett
Robert B. Barrix
W Arthur Barrow
Armond Barth
Farr H. Barto
Eugene H. Barton

James A. Batte
Harold Baumgarten, M.D.
Sherman L. Baxter
Jacques Bayer
Goebel Baynes
James H. Bearden
Sam Walter Bears t
Briand N. Beaudin
Gale B. Beccue
John A. Beck
Raymond F Bednar
Howard Beebe
Charles Beecham
Frank Beetle
Daniel R. Beirne
Bryan Bel
Joe Belardo
Leo T Bement
Donald Bennett
Ronald Bennett
Wilfred Bennett j-
Arden Benthien
Max Berger

William E. Bergmann
Edward Bergstrom
I. R. Berkowitz
Eugene Bernstein
Edwin J. Best
Richard Betts
Bryan Beu
A. R. Beyer
John Biddle
Grandison K. Bienvenu
Ted Billnitzer
Dick Bills
Sidney V Bingham

Doug Birch

Gordon D. Bishop
Wallace Bishop
John E. Bistrice
John R. Blackburn
Pat Blamey
Joseph S. Blaylock, Sr.
Earl Blocker
Rans Blondo
Edward C. Boccafogli
Jeff Bodenweiser
Robert L. Bogait
Vernal Boline
Calhoun Bond
Letterio R. Bongiorno
Milton Boock
John D. Boone
Everett L. Booth t
Stan Booth
Stanley Borkowski
Charles Bortzfield
Donald E. Bosworth
Donald G. Botens
Paul Bouchereau
William Boulet
Bill Bowdidge
Ellis C. Boyce
Sgt. Maj. Robert J. Boyda
James C. Boyett
William Boykin
Leo D. Boyle
Bruce D. Bradley
Holdbrook Bradley
Felix P Branham
James W Brannen
John Braud
Cecil Breeden
Earle Breeding

Warren R. Breniman
John V Brennan
William O. Brenner
Robert (Bob) Brewer
Michael A. Brienze
Eugene D. Brierre
Calvin Bright
Mrs. Dorothy Brinkley
Harold E. Brodd

Geoff W Bromfield
Anthony M. Brooks
John Brooks
Bob Brothers
Sam Broussard
Floyd L. Brown
John G. Brown
Owen L. Brown
Sid Brown
James J. Bruen
Roger L. Brugger
J. Frank Brumbaugh
August Bruno
Phil H. Bucklew t
Morris Buckmaster
David Buffalo
Nile Buffington
J. R. Buller
Tom Burgess
Ferris Burke
Ralph R. Burnett
Dwayne T Burns
Major Thomas V Burns
Chester Butcher
Robert Butler
Nicholas F. Butrico
Ltc. C. D. Butte

Pat Butters

Tom Cadwallader
Paul Calvert
Joseph L. Camera
Bob Cameron
Donald Campbell
Herbert Campbell t
Arthur R. Candelaria
Harold O. Canyon
Robert Capa
John C. Capell
Dr. Aaron Caplan
George Capon
Carl D. Carden
Homer F. Carey
Elmer Carmichael
Jim Carmichael
Harry Carroll
Gordon E Carson
Donald Carter
Jack Carter
William A. Carter
Carl Cartledge
Kenneth H. Cassens
Richard Cassidy
Joseph Castellano
Coy Chandler
Sidney S. Chapin, Jr.
Eugene Chase
Angelos T Chatas
N. J. Chelenza
Frank Chesney
Jules Chicoine
Aubrey Childs
Carl Christ

Burton P Christenson
Burton Christianson
Donald C. Chumley

Arthur Ciechoski
Richard Clancy
Elmer W Clarey
Asa V Clark, Jr.
Richard C. Clawson II
William Clayton
Michel M. Clemencon
Nigel Clogstorm
B. A. Coats
Murray Codman
John Colby
Larell Coleman
John Collins
Richard H. Conley
Henry L. Conner
Ralph E. Cook
Charles M. Cooke, Jr.
Willard E Coonen
W R. Copeland
Ed Corbett
Jack Corbett
Tom Corcoran
Kenneth Cordry
Christopher Cornazzani
A. H. Corry
S. Coupe
Milton A. Courtright
Jerry Cowle
Clarence Cox
Joseph Cox
James J. Coyle
Roy E. Creek
Ralph Crenshaw
Theodore Crocker
Dr. Michael Crofoot t
Art Cross

Russell Crossman

Robert Crousore
Jack Crowley
Tom Cruse, Jr.
Jack T. Cumis
Rupert Curtis
Isadore E. Cutler
Lord Dacre of Glanton
Mike Dagner
Joseph A. Dahlia
Carlton Dailey
Robert L. Dains
Edward Daly
Gerald Darr
Charles W Dauer
Sam P Daugherty
Dave Davidson
I'hillip B. Davidson
Gary S. Davis t
Robert L. Davis
Francis W Dawson

John R. Dawson
Joseph Dawson
Robert Dawson j-
Victor J. Day
William Dean
William J. Decarlton
Arthur Defilippo
Louise Deflon
Arthur Defranco j~
Irish Degnan
Kenneth T Delaney
Robert L. Delashaw
Vincent J. Del Guidice, M.D.
Igor De Lissovoy
Ralph Della Volpe
Michael Deloney
James M. Delong

John P Delury
Richard H. Denison
William Denton
Roger Derderian
Morton Descherer
Howard R. Devault
John J. Devink
Ralph E. Deweese t
Antonia R. Didonna
Dominic Diliberto
Gerard M. Dillon
William T Dillon
David Doehrman
Joseph A. Dolan
Leo Dolan
Joseph Dominguez
Richard Donaghy
Joseph Donian
"Ike" Dorsey
Joseph Dougherty
Cliff Douglas
Dow L. Dowler
Ralph Dragoo
Joseph A. Dragotto
Ronald J. Drez
James H. Drumwright, Jr.
Stanley Dudka
Edward T. Duffy
Anthony Duke
Lewis Duke
John Dunnigan
Kenneth Dykes
Jerry W Eades
James Eads
Ted Eaglen
B. Ralph Eastridge

Eugene E. Eckstam

James Edward
Arlo Edwards
Donald K. Edwards
Malcolm G. Edwards
J. Frank Ehrman
Thomas Eichler
James Eikner

Harry Eisen
Dwight D. Eisenhower t
Gene E. Elder
George Eldridge
John B. Ellery
John S. Elleshope
George Elsey
John Englehart
Donald Ennett
John L. Erexson
Clay Ernest
Frank Ernest, Jr.
Rudi Escher
Joseph H. Esclavon
Don Eutzy
Carl Evans
Robert L. Evans
James M. Éverett
Bobby Fachiri
Richard P Fahey, M. D.
John T Farming
Victor H. Fast
William E. Faust
Frank R. Feduik
Jacob A. Feigion
Bemard S. Feinberg
Max Feldman
Andrew A. Felmer
Col Ferguson
Mary Ferrell

Richard Ferris
H. Fielder
Lewis Finkelstein
Martin Finkelstein
James F. Finn
Richard Fiscus
P L. Fitts
John E. Fitzgerald
Steve Fitzgerald
Barry Fixler
Maro Flagg
Tony Flamio t
Richard S. Fleming
Rev K. Fletcher
Arthur Flínnner
Robert A. Flory
Hilton M. Floyd
Edward J. Foley
Michael R. D. Foot
George Forteville
George P Fory
Thomas J. Fournier
Benjamin T Frana
Geoffrey B. Frank
Benjamin Frans
Richard A. Freed, Sr.
George Freedman
Roger Freeman
Herbert A. Freemark
Alfred L. Freiburger
Max Friedlander
J. C. Friedman

Murray Friedman
James T. Fudge, Ph.D.
Dan Furlong
Steve Gabre

Francis Gabreski

Frank Gaccione
Clair R. Galdonik
Edwin M. Gale
Edward P Gallogly
Paul Gardiner
Howard C. Gates
Parker Gathings
Ralph Gault
Paul E. Gauthier
Sims S. Gauthier
William Gentry t
Henry Gerald
Edward Gerard
Hon. Sam M. Gibbons
Gerald Gibbs
William D. Gibbs, Jr.
Joseph P Gibney
Edward S. Giers
Melvin R. Gift
Robert Giguere
Jack Gilfry
Edward B. Giller
Ed Gilleran
James L. Gilligan
Solon B. Gilmore
Thomas J. Gintjee
John Girolamo
Thomas J. Glennon
Emanuel E. Gluck
Edward J. Gnatowski
Franz Gockel
Russell C. Goddard
Harry Goldberg
Glen Golden
Henry L. Goldsmith
Lawrence Goldstein
Bryan L. Gond

George W Goodspeed
Ralph E. Goranson
Walter Gordon
Victor Gore
Harry D. Graham
Dick Granet
Dennis G. Gray
Jack Gray
Lesbe B. Gray
Elmer R. Green
Joseph L. Green
David Greenberg
John Montgomery Greene
Gordon Emerson Greenlaw
Gabriel N. Greenwood
John Greenwood
Richard Gresso
Bill Grey

Leslie Grice
Len Griffing
O. T. Grimes
Maxwell Grimm
R. K. Grondin
Lyle Groundwater
Samuel N. Grundfast
Charlie Guarino
William Guarnere
Stanley Guess
Carroll Guidry
Grant G. Gullickson
Martin Gutekunst
Forrest Guth
Mariann Guy
Hyman Haas
George R. Hackett
Tim Hackney

Harry T Hagaman

William J. Hahn
Earl Hale
Fred W Hall, Jr.
Raymond Hall
Robert A. Hall
Patrícia Hamas
J. H. Hamilton
Warner H. Hamlett
Dorr Hampton
Clayton E. Hanks
Curtis Hansen
Michel Hardelay
Randy Hardy
Herman Hareland
John Hargesheimer
David Harmon
William E. Harness
Charles E. Hamis
Fred Harris
Leslie Harris
Clarence Hart
William Hart
Rainer Hartmetz
George E. Hartshorn
C. G. Hasselfeldt
J. K. Havener
Douglas Hawkins
Wallace B. Hawkins
Robert L. Hayes, III
Robert L. Healey
Gerald W Heaney
Bennie L. Heathman
Charles W Heins
André Heintz
Beatrice Heller
B. P Henderson
Ted Henderson

Cyril Hendry
Gerald M. Henry
Leonard F. Herb
Paul Hernandez
Leo Heroux

Andrew Hertz
R. Hesketh
Clarence Hester
James W Hewitt
Frederick von der Heyd
Victor Hicken
Howard W Hicks
Lindley R. Higgins
Henry J. Hill
Howard Hill
James Hill
O. B. Hill
Ernest Hillberg
John D. Hinton
Herman Frank Hinze
Newal Hobbs
Robert A. Hobbs
G. K. Hodenfield
Jack L. Hodgkinson
Marion C. Hoffman
Teri Hoffmeister
Barnett Hoffner
James F. Hogan
David Holbrook
James G. Holland
Penny Gooch Holloway
Major Donald Holman
Bill Holmes
Frank Holmes
Bob Holsher
John Honan

Josh Honan

Ed H. Honnen
George Honour
John Hooper
Thomas A. Horne
Merwin H. Horner, Jr.
A. W . Honon
Nathaniel R. Hoskot
Warren Hotard
Colin Howard
E. D. Howard
Frank O. Howard
John Howard
Raymond Howell
Charles M. Huber
Tony Hubert
Jerry Hurison
Charles Huff
Dan Hugger
R. R. Hughart
A. H. Hultman
Harry Hunt
Albert W Huntley
Ernie Husted
George Hutnick
Bernard F. Hyde
Jack Ihle
Jack Ilfrey
Bill Irving
Don Irwin

Jack R. ISaaCs
Orville Iverson
Sam Jacks
Col. C. L. Jackson
Quiles R. Jacobs
Jack Jacobsen
Arthur Jahnke
Alma Jakobson

Herbert M. James t
Charles Jarreau
Ralph Jenkins
Steve Jenkins
Henry D. Jennings
James Jennings
Leroy Jennings
Edward J. Jeziorski
Harry Johnson
Lagrande K. Johnson
Russell Johnson
Steve Johnson
George H. Johnston
Roland Johnston
David M. Jones
Edward G. Jones, Jr.
George A. Jones
J. Elmo Jones
J. W Jones
James A. Jones
Oscar W Jones
William E. Jones
William H. Jones
Captain Jordan
Erik M. Juleen
John Kaheny
Albert Kamento
Chris Kanuras
Robert Karwoski
Thomas S. Kattar
M. B. Kauffman
Robert E. I<aufman t
Jack Keating
Elbert I<eel
Ned F. Kegler
Steve Kellman

Dr. Edward J. Kelly

Robert Kelly
John Kemp
Edward Kempton
Frank J. Kennedy
Harry Kennedy t
George Kerchner
Ester Kesler
Lesbe VV Kick
Maurice Kiddler t
William C. Kiessel
R. H. Kilburn
William Kilgore t
Jack D. Kill
Jerry R. Kimball -j-
John T. King, III
Russell King

William L. King
Lorin D. Kinsel
Trenton L. Knack
George Kobe
Harvey W Koenig
Vincent A. Kordack
Werner Kortenhaus
Walter T. Kozack
David Kozickowski
Chester Kozik
Weldon L. Kratzer
Herb Krauss
E. Krieger
Raymond Kristoff
James A. Krucas
M. G. Kruglinski
L. M. Kuenzi
Major Frank J. Kuhn, Jr.,
Clemeris Kujawa
Peter Kukurba
William Kupp

A. W Kuppers
Bob Kurtz
James Q. Kurz
R. Ben Kuykendall
Ivan Ladany
Richard G. Laine, Jr.
George Lane
Gilbert H. Lane
Devon G. Larson
Lance Larson
John L. Latham
Wood Lathrop Lawrence
George Lawson
Howard A. Lawson
Reverend Bill Layton
Ken Lease
Leonard Levenson
Thomas Lee
Wesley T Leeper
William H. Lefevre
Elbert E. Legg
George Leidenheimer
Paul Lello
G. W Levers t
Ronald Lewin
John R. Lewis, Jr.
Robert L. Lewis
William Lewis
Leo K. Lick
Elinor Lilley
R. J. Lindo
Ruth S. Linley
C. Carwood Lipton
Lou Lisko
Al Littke -j~
John Livingston

Warren R. Lloyd

Bill Lodge
Ralph Logan

Donald E. Loker
Joe Lola
Noah F. Lomax
Leonard Lomell
James A. Long
William R. Long, Sr.
Paul Longrigg
Kenneth P Lord
Roger V Lovelace
David Lownds
Hans von Luck
Walter Lukasavage, Jr.
Ewell B. Lunsford t
George Luz
Lou Lyle
Edward Lynch, Jr.
Thomas Lynch
Frederick Macdonald
Edward P Mackenzie
John Mackenzie
John H. MacPhee
George W Madison
Donald J. Magilligan t
Salva P Maimone
Lou Mais
Frederick C. Maisel, Jr.
Don Malarkey
Edith Manford
Ray A. Mann t
Moses Defriese Manning
Bob Maras
Jim Marine
Maynard C. Marquis
John Marshall
Paul M. Marshall

Billy Martin
Herbert E Martin
Homer Martin
John Martin
Peter Martin
Russell Martin
Thomas Martin
Walter Martini
Alexander Marzenoski
Stan Mason
Peter Masters
John Mather
Captain Russ Mathers
S. H. Matheson
Robert Mathias t
Robert Mattingly
William W. Maves
John G. Mayer
Craig Mays
Buddy Mazzara
Herbert E. McAdoo
Sidney McCallum
Joseph E. McCann, Jr.
Donald McCarthy
Dick McCauley
William H. McChesney
Earl E. McClung

Billy McCoy
Robert McCrory
Francis H. McFarland
Leroy D. McFarland
John S. McGee
Daniel A. McGovern
George McGovern
Rieman McIntosh
Frank E. McKee

Clarence McKelvey

Anthony W McKenzie
Benjamin F. McKinney
Erenest J. McKnight
Colin H. McLaurin
John McLean
John W McLean
Stephen J. McLeod
G. E McMahan
Allen M. McMath -f-
Howard McMillen
Raleigh L. McMullen
Robert McMurray
Neil McQuarrie
G. V McQueen
Jack A. McQuiston
Joe Meckoll
Mac Meconis
Stan Medland
J. Medusky
Jay H. Mehaffey
Kenneth G. Meierhoefer
Anthony ,J. Mennella
Guillaume Mercader
Don Mercier
Douglas Meredith
Dillon H. Merical
James G. Merola
Kenneth J. Merritt
Frank Mertz
John E. Meyer
Bruce F. Meyers
Larry J. Micka
Charles Middleton
John R. Midkiff
Jim Mildenberger
George E. Miles
Charles H. Miller

Robert H. Miller
Robert M. Miller
Robert V Miller
Victor J. Miller
Stanley E. Mills -j~
Woodrow W Millsaps
William J. Milne
James L. Milton
Lesbe D. Minchew
Wallace E. Minnick
Peronneau Mitchell
Michael Mitroff
Woodrow R. Mocle, Jr.
Jack Modesett

Joseph S. Moelich, Sr.
John Moench
Charles D. Mohrle
Albert Mominee
David E. Mondt
John Montgomery
William C. Montgomery
John Montrose
Peter R. Moody
Raymond E. Moon
Ferdinand Morello
Rocco J. Moretto
Aubrey Morgan
William J. Moriarity
Jesse Morrow
John R. G. Morschel
Dan J. Morse
Richard Mote
Captain Andre Mouton
Armin Mruck
Bert Mullins
Placido Munnia

Gilbert E. Murdock

James Murphy
Claude Murray
Frank Murray
F. L. Mutter
Romuald Nalecz Tyminski
E. Ray Nance
Roger D. Nedry
William S. Nehez
Charles Neighbor
Don Nelson
Donald T. Nelson
Albert Nendza
Cliff Neumann
Kenneth C. Newberg
George K. Newhall
Arthur L. Nichols, Jr. t
Roy W Nickrent
R. J. Nieblas
Julius R. Noble
Harry Nomburg
Francis M. Norr
Frank J. Nowacki
Alfred Nuesser
Ralph J. Nunley
Donald W Nuttall
William Oatman
Edward Obert
Ralph G. Oehmcke
Lou Offenber
Harold J. O'Leary
Ingvald G. Olesrud
Ross Olsen
James C. O'Neal, Jr.
William T O'Neill
John B. O'Rourke
Lawrence Orr
William Otlowski

James Ousley
William T Owens
Sherman J. Oyler
Jim Oyster
Joseph J. Palladino
Clifford Palliser
N. L. Palmer, Jr. t
Francis A. Palys
Ellison W Parfitt
Bill Parish
Darel C. Parker
Richard Parker
W E. Parker
William Parker
John Parkins
Harry Parley
Wally Parr
Tony B. Parrino
Harold L. Parris
Philip J. Parrott
Clifton Parshall
Tom Parsons
Fred C. Patheiger t
Mario Patruno
J. Robert Patterson
Ralph Patton
Michael C. Paul
Vernon L. Paul t
Anthony J. Paulino
Joe Pavlick
John M. Peck, M.D.
James O. Peek
A1 Pekasiewicz
John Pellegren
Aaron D. Pendleton
Ken Penn

Juluis Perlinski t

Marvin Perrett
John A. Perry
Gene Person
Debs H. Peters -j-
Earl W Peters
H. B. Peterson
Jerry Peterson
Lt. Col. Jerry Peterson
Joseph L. Petry
Elvin W Phelps
Woodrow W Phelps
Jack Phillips
James Phillips
Jerry L. Phillips
Robert M. Phillips
Paul Phinney
Robert Piauge
Harold Pickersgill
Gregory Pidhorecki
Dewey Pierce
Exum L. Pike, Sr.
Malvin R. Pike
Joe Pilck
Kenneth Pipes
Pierre Piprel

Sidney S. Platt
Leonard Ploeckelman
Edward Plona
Tom Plumb
Felix C. Podalok
George T. Poe
Forrest Pogue
Lee Polek
Sgt. John Polyniak
Tom Porcella
Mario Porcellini
Angelo Porta

Pat Porteous
Donald Porter
Dennis Pott
Vincent Powell
Cecil Powers
Darrell Powers
Ralph Powers
Lee Pozek
Orvis C. Preston
Walter Preston
L. A. Prewitt
John Price
Virgil T Price
Walter Pridmore
Jack B. Prince
Richard H. Quigley
Tom Quigley
Louis F. Quirk, Jr.
John C. Raaen, Jr.
Duwaine Raatz
Robert J. Rader
Paul Q. Radzom
Emerald M. Ralston t
John Ramano
Oswaldo V . Ramirez
Bill Ramsey
Denver Randleman
Louis Rann
Glen Rappold
Charles Ratliff
Bill Ray
Larry Raygor
Samuel Reali
Paul Ream
Quinton F. Reams
William C. Reckord

Robert E. Reed

Russell P Reeder, Jr.
Richard Reese
Sandy Reid
Joe D. Reilly
Harry L. Reisenleiter
Bill Rellstab
John J. Reville
K. B. Reynolds
Oscar Rich
John R. Richards
John W Richards

Elliot Richardson
Robert Richardson
Samuel Richardson
Wilbur Richardson
Samuel Ricker, Sr.
Clinton E. Riddle
James R. Rider
Ross Riggs
John W Ripley
Jason Rivet
George V . Roach
Arthur E. Roberts
Douglas Roberts
Elvy B. Roberts
James M. Roberts
Davis Roberts
John W Robertson
Robert T. Robertson
William S. Robilliard
John H. Robinson
Dean Rockwell
Charles W Rodekuhr
Edward K. Roger
Paul Rogers
Robert E. Rogge
Edgar M. Rolland

Nick Romanetz
Kenneth L. Romanski
Edward L. Ronczy
Bob Rooney
James M. Roos
`rheodore Roosevelt
Robert Rose
Zolman Rosenfield -f-
George Rosie
William Rosz
Wayne Roten
William J. Roulette
Frank Rowe
G. Royster
Mike Rudanovich, Jr.
David W Ruditiz
Thomas R. Rudolf
Eugene W Rule t
Warren Rulien
Mel I. Rush
Charles P Rushforth, III
Carlton P Russell
Ken Russell
James A. Russo, Jr.
Peter N. Russo
H. A. Rutherford
Ron Rutland
George Ryal
Bob Ryan
Charles J. Ryan
George Ryan
William F. Ryan
Werner Saenger t
Edwin Safford
Harvey Safford

Robert L. Sales

Robert Salley
Sidney A. Salomon
Lawrence F. Salva
Charles E. Satumon
James Sammons
Otis Sampson
Raymond Sanders
Archie Sanderson
Hector J. Santa Anna
Alfred J. Sapa
Joseph E. Sardo, III
Jack R. Sargeant
William E. Satterwhite
Cliff Saul
Robert Saveland
Jeff Savelkoul
William M. Sawyer
Michael Sayers
Dennis Scanlan
Franklin J. Schaffner t
Irl C. Schahrer
Leonard Schallehn
Eldon Schinning
D. Zane Schlemmer
Vincent H. Schlotterbeck
Roy F. Schmoyer
Rudy Schneider
Robert Schober
Donald P Schoo
Edgar A. Schroeder j~
Herbert W Schroeder
Oliver A. Schuh
William G. Schuler
Everett P Schultheis
Arthur B. Schultz
Edward R. Schwartz
William F. Schwerin, M.D.

John Scilliere
W Murphy Scott
Donald L. Scribner
Richard Scudder
Ronald Seaborne
Larry J. Seavy-Cioffi
Elmer Seech
Irvin W Seelye
John Seitz
Henry E. Seitzler
Cletus Sellner
William Sentry
Jack R. Sergeant
Roy G. Settle
Ohmer D. Shade
Edward Shames
Don Shanley
Fred Shaver
Horace G. Shaw
James Shaw
Robert Shaw
Walter P Shawd
J. T. Shea
Brian Shelley

Joseph Shelly
Charles G. Shettle
K. F. Shiffer
Alex Shisko
Tom Shockley
C. Richard Shoemaker
Ron Shuff
Walter Sidlowski
Stan Silva
Frank L. Simeone
Thomas A. Simms
Walter Simon

W A. Simpkins

Louis Simpson
Ralph H. Sims
Clifford H. Sinnet
Wayne Sisk
Charles E. Skidmore, Jr.
C. B. Jack Skipper
Paul L. Skogsberg
John R. Slaughter
John K. Slingluff
Albert H. Smith, Jr.
Allen T. Smith t
Anthony M. Smith
David M. Smith
George A. Smith
Helen Smith
Jim Smith
Joe G. Smith
John E Smith
Lewis C. Smith
Ronald E. Smith
Thor Smith
W B. Smith
William C. Smith
Bob Smittle
Irving Smolens
Harry Smyle
Ernie Snow
Ronald Snyder
Dr. William N. Solkin
Clifford R. Sorenson
John Souch
Joe J. Sousa
Frank E. South
John Spaulding
Doug Spitler
Albert Spoheimer, Jr.
Floyd Stanard

Edward H. Stanton
William D. Steel
Ralph V Steele
David Steinberg
Tom Steinhardt
Ralph Steinway
Allen Stephens
Roy O. Stevens
Charles W Stockell
Clayton E. Storeby

John J. Storm
 Raymond Stott
 Joshwil Straub t
 Bob Strayer
 Francis H. Strickler
 Robert F. Stringer
 Raymond L. Strischek
 Wallace C. Strobel
 Rod Strohe
 Kenneth Strong
 Clyde D. Strosnider, Sr.
 Ray Stubbe
 John C. Studt
 Lewis Sturdovon
 Phillip Sturgeon, M.D.
 Jon Sturm
 Stanley Stypulkowski
 Charles R. Sullivan
 Sigurd Sundby
 S. S. Suntag
 Frank Swann
 J. Lesbe Sweetnam
 Oscar F. Swenson
 Fred Swets
 William L. Swisher
 Edward Szaniawski

Ralph Tancordo

Fred R. Tannery
 Vernon W Tart
 Wayne Tate
 Manuel Tavis
 Amos Taylor
 Frank Tavlör
 James R.~Taylor
 John R. Taylor t
 Nigel Taylor t
 Ron Taylor
 W B. Taylor
 Captain Alan Tequeseay
 Joseph Terebessy, Sr.
 Terry Terrebonne
 Charles H. Thomas
 David E. Thomas
 Paul Thompson
 James M. Thomson
 Charles C. Thornton, Jr.
 Jacqueline Thornton
 John Thornton
 Waggar Thornton
 J. Tilleh
 J. Tillett
 Jack L. Tipton
 Richard Todd
 Lynn C. Tomlinson
 Joseph Toughill
 Benno V Tourdelille
 Arthur W Tower
 Joe Toye
 Charles R. Trail
 Travett
 Dewey O. Tredway t
 Frank A. Tremblay

Raymond A. Trittler
K. A. J. Trott

John F. Troy
William True
William H. Tucker
Arthur W. Tupper
Thomas B. Turner
William A. Turner
Robert S. Tweed
Alexander Uhlig
Sidney M. Ulan
Matthew Urban
Willis L. Ure
Thomas Valance
Norman Vance
Howard Vander Beek
James Van Fleet
Elmer Vermeer t
Sarifino R. Visco
Raymond Voight
Walter Vollrath, Jr.
Walter Voss
Willis L. Vowell
Martin Waarvick
Orville Wade
Orval Wakefield
Frank Walk
Robert E. Walker
Sir Patrick Wall
James Wallwork
Martin Walsh
George R. Walter
Marion G. Wamsley
William Wangaman
Dr. Simon V. Ward, Jr.
Lawrence Waring
Adolph Warnecke
Lloyd Warren

Rev. Wilfred Washington

Homer E. Wassam
John Watkins
Orville Watkins
Col. James H. Watts
James L. Watts
Carl Weast
E. R. Webb
Glover Webb
David K. Webster
Fritz Weinschenk
Dean Weisert
James Weller
Harry Welsh
Wendell E. Wendt
Floyd West
Henry F. West
Albert Nash Whatley
Elmer M. Wheeler
Brian T. Whinney
Harry T. Whitby
F. S. White

George White
James A. White
Don Whitehead
J. J. Whitmeyer, Jr.
Frank Whitney
Don T Whitsitt
Eldon Wiehe
Arthur B. Wieqk
Herbert H. Wiggins
Felix P Wilkerson
Robert A. Wilkíns
James Wilkinson
George Willams
Joe B. Wílliams
Thomas E. Williams
George E. Williamson t

Harvey Williamson
Kenneth R. Williamson
Robert J. Williamson
Richard Willstatter
Leonard Wilmont
William Wilps
Alan R. Wilson
J. E. Wilson
William Wingett
Edgar R. Winters
Richard D. Winters
William R. Winters
Tom Winterton
Walter F. Wintsch
Gene Wirwahn
J. J. Witmeyer
C. L. Witt
Willie B. Wolfe
David Wood

George R. Woodbridge

Julian R. Woods
Carroll Wright
Joseph N. Wright
Kenneth Wright
Richard Wright
Ted Wright
Brony Wronoski
Edward L. Yarberry t
Willie Yates
Dick Young
Edwin P Young
Samuel Young
Robert Zafft
Walter F. Zagol
Charles Zalewski
Charles Zeccola
Lester Zick
John Zink
Sam Zittre
John Zmudzinski

RÖVIDÍTÉSEK

AAF U.S. Army Air Forces; az Egyesült Államok Légi Hadereje
AEF Allied Expeditionary Force; Szövetséges Egyesített Haderő
CIC Combat Information Center; taktikai információk központ
COSSAC Chief of Staff to the Supreme Allied Commander;
a Szövetséges Erők Főparancsnoka Vezérkari Főnökének Stábja
CCS Combined Chiefs of Staff; Vezérkari Főnökök Egyesített Bi-
zottsága

DD duplex drive; kettős meghajtású kételtű tank

DUKW Két és fél tonnás, úszóképes teherautó (Duck)

JCS Joint Chiefs of Staff; az Egyesült Államok Egyesített
Vezérkari Főnöksége

LCA Landing Craft, Assault; deszantcsónak, a Higgins-csónakok
brit változata

LCI Landing Craft, Infantry; gyalogsági deszantnaszád

LCM Landing Craft, Medium; közepes méretű gyalogsági
deszantnaszád

LCT Landing Craft, Tank; harckocsideszant-naszád

LCT(R) Landing Craft, Tank (Rocket); mint fent, csak rakétavetővel

LCUP Landing Craft, Vehicle and Personnel;

jármű- és személyszállító deszantnaszád (Higgins-csónak)

LST Landing Ship, Tank; harckocsi-partraszállító hajó

OKW Oberkommando der Wehrmacht;

a Wehrmacht főparancsnoksága

OSS Office of Strategic Services; Stratégiai Szolgálatok Hivatala

PT pattul boat; járőrhajó

RAF Royal Air Force; Királyi Légierő; a brit légierő

SAS Special Air Service; Különleges Légiszolgálat (brit)

SHAEF Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force;

a Szövetséges Expedíciós Erők Legfelsőbb Parancsnoksága

SOE Special Operations Executive; Különleges Hadműveletek
Hivatala

SOS Services of Supply; ellátószolgálat(ok)